Commune Apostolorum.

PRincipes populorũ, congregati sunt cum Deo Abraham. Psal. Omnes gentes. 11. Añ. Dedisti hæreditatẽ timẽtibus nomen tuũ Dñe. ps. Exaudi Deus 143. Aña. Annunciauerunt opera Dei: & facta eius intellexerũt. ps. Exaudi Deus. 144. ℣. Constitues eos principes: sup omnem terrã. ℟. Memores erunt: nominis tui Dñe. ℟. iiij. Vidi cõiunctos viros habentes splẽdidas vestes: & Angelus Dñi locutus est ad me, dicens: Isti sunt viri sancti, facti amici Dei. ℣. Vidi Angelũ Dei volantẽ per mediũ cęli: voce magna clamantẽ, & dicentem. Isti sunt. ℟. v. Isti sunt triumphatores, et amici Dei, qui cõtemnentes iussa principum meruerunt præmia æterna. Modo coronantur, & accipiunt palmã. ℣. Isti sunt qui venerunt ex magna tribulatione: & lauerunt stolas suas in sanguine agni. Modo. ℟. vj. Vos estis lux [illegible], dicit Dñs. Qui in patientia vestra possidebitis animas vestras. ℣. Et ego dispono vobis, sicut disposuit mi[illegible]

gem tuum pastor ęternę non deser[illegible] sed per beatos Apostolos tuos, Perp[illegible] defensione custodias. ℣. Protege Domine populum tuum: & Apostolorum tuorũ patrocinio confidentem. Per. Gloria. Perpetua. ℣. Dedisti hæreditatem. ℟. Timẽtibus nomen tuum. In Laudibus, Aña.

HOc est præceptum meũ vt diligatis inuicem: sicut dilexi vos. Psal. Dñs regna. 21. Aña Maiorem charitatẽ nemo habet: vt animã suã ponat quis pro amicis suis. Añ. Vos amici mei estis, si feceritis quæ pcipio vobis dicit Dominus. Aña. Beati pacifici, beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt. Aña. In patientia vestra: possidebitis animas vestras. Capitulum. Iam nõ. vt sup. Hym.

ÆTerna Christi munera: Apostolorum gloriam: laudes canẽtes debitas: lætis canamus mentibus.

Ecclesiarum principes: belli triumphales duces: cœlestis aulæ milites: & vera mundi lumina.

hi pater meus regnum: vt edatis & bibatis super mensam meam, in regno meo. Qui. Gloria. Possi. In iij. Noctur. antiph.

PEccatorũ cõfringã cornua: & exaltabuntur cornua iusti. Psal. Confitebimur. 18. Aña. Lux orta est iusto: & rectis corde lætitia. ps. Dñs regnauit exul. 23. Añ. Custodiebãt testimonia eius: & præcepta eius quæ dedit illis. ps. Dñs regnauit irasc. 23. ℣. Nimis honorati sunt: amici tui Deus. ℟. Nimis cõfortatus est princi. ℟. vij. Isti sunt viri sancti, quos elegit Dñs in charitate non ficta: & dedit illis gloriam sempiternam. Quorum doctrina, fulget Ecclesia vt Sole Luna. ℣. In oẽm terrã exiuit sonus eorum: & in fines orbis rerræ verba eorũ. Quorum. ℟. viij. Qui sunt isti qui vt nubes volant: Et quasi columbæ ad fenestras suas? ℣. Candidiores niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo. Et quasi. ℟. ix. Gre

Deuota sanctorũ fides: inuicta spes credentium: perfecta Christi charitas: mundi triumphat principem.

In his paterna gloria: in his voluntas Spiritus: exultat in his Filius: cęlum repletur gaudijs.

Te nunc redemptor quæsumus: vt ipsorum consortio: iungas precantes seruulos: in sempiterna secula. Amen. ℣. Annunciauerunt, opera Dei. ℟. Et facta eius intellexerunt. Ad Benedictus, Aña. Vos qui secuti estis me, sedebitis super sedes, iudicantes duodecim tribus Israel, dicit Dominus. Ad iij. Capitulũ. Iam nõ estis hospites. vt supra. ℟. In omnem terram. ℣. Et in fines orbis. Exiuit. Gloria. In. ℣. Constitues eos. Ad sextam, Capitulum.

PEr manus autem Apostolorum, fiebant signa, & prodigia multa in plebe. Act. 5. ℟. Constitues eos principes. ℣. Memores. Super. Gloria. Constitues eos. ℣.

Nimi

Christo Iesu. ℟. Vos estis lux. vj. Hymn.

EXultet cęlum laudibus: resultet terra gaudijs: Apostolorum gloriam: sacra canunt solemnia.

Vos seculi iusti iudices: et vera mundi lumina: votis præcamur cordium: audite preces supplicum.

Qui cœlum verbo clauditis: serasq; eius soluitis: nos a peccatis omnibus: soluite iussu quæsumus.

Quorum præcepto subditur: salus & languor omnium: sanate ægros moribus: nos reddentes virtutibus.

Vt cum iudex aduenerit: Christus in fine seculi: nos sempiterni gaudij: faciat esse compotes.

Deo patri. ℣. In omnem terram: exiuit sonus eorum. ℟. Et in fines orbis terræ: verba eorum. Ad Magn. Antipho. Beati eritis cum vos oderint homines, & cum erunt nominis tui Domine. Psal. Eructauit. 11. ℣. In omnem terram exi. ℟. j. Ecce ego mitto vos, sicut oues in medio luporum, dicit Dominus. Estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. ℣. Tradent enim vos in concilijs: & in synagogis suis flagellabũt vos. Estote ergo prudenter. ℟. ij. Tollite iugum meum super vos, dicit Dominus: & discite a me, quia mitis sum, & humilis corde: Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. ℣. Et inuenietis requiem animabus vestris. Iugum. ℟. iij. Dum steteritis ante reges, & præsides, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini. Dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini. ℣. Non enim vos estis, qui loquimini: sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Dabitur. Gloria. Dabitur. In secundo nocturno, Antiph.

OECONOMIA

CANONICA

DE SACRORVM CATHOLICÆ CHRISTI FAMILIÆ

Ministrorum officio & conseruanda vbique maiorum Ecclesiastica disciplina,

IN TRES CLASSES DIGESTA:

Quibus ea omnia quæ ad verè & sanctè Presbyterorum, Parochorum, & Episcoporum instituendum ministerium pertinent, diuino sacræ scripturæ iure, veterum Patrum auctoritatibus, Pontificum decretis ac Oecumenicorum Conciliorum canonibus accuratissimè tractantur:

Auctore R. P. F. PETRO DE BOLLO, Theologo Parisiensi, ordinis Prædicatorum.

Nunc primum in lucem edita & exornata luculentissimis variarum lectionum annotationibus, Opera PETRI MATTHAEI *I. V. D.*

Accessit sub calce operis Euangelici sacrificij authentica probatio ex solius scripturæ sacræ testimonio.

Cum INDICE *rerum & verborum.*

LVGDVNI,

SVMPTIBVS PETRI LANDRY.

M. D. LXXXVIII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

PETRVS DE PIÑAC Dei & Apoſtolicæ ſedis gratia Lugdunenſis Archiepiſcopus ac Comes, Galliæ Primas, vniuerſo Clero Diœceſis ſuæ, Salutem & Pacem in Chriſto Ieſu.

SACRARVM literarum monumenta, vt à verbo Dei & ſpiritu eius profecta, omnibus numeris abſoluta, & perfecta ideóque magna religione ipſis adhærendum rectiſſime diuina iubent Oracula. Harum delectu & energia Iuſtinus Martyr & Tatianus permoti ſectis omnibus Philoſophorũ & ſæculi illecebris valedixerunt, vt Chriſti placitis ſe ſe conſecrarent. Verumtamen præ cæteris, ſacris miniſtris Eccleſiæ intereſt ſcripturas ſcrutari, quorum labia cuſtodiunt ſcientiam. Neque enim apud nos vt apud Ethnicos (inquit Lactantius) alii ſunt ſapientiæ Profeſſores, alii religionis Antiſtites, ſed iidem

ſunt Doctores ſapientiæ qui & Dei Sacerdotes. Exigit & efflagitat Deus ab omnibus qui Chriſtianam fidem profitentur legis diuinæ peritiam cum vitę integritate, à Sacerdotibus verò qui ſal terræ & lampades mundi dicuntur, & omnibus verbo & exemplo paſcendis ac regendis præficiuntur, multo locupletiorem, vberiorem, exactiorem ſcientiam & morum candorem ſerio poſtulat. Nos ideo quos diuina clementia & benignitas in hac Archiepiſcopali ſede & Chriſtianiſsimi Galliarum regni Primatu collocauit, & præire ac prælucere multis voluit, hunc librũ Oeconomiæ Canonicę bona fide ex ſacris Theologiæ floribus, Patrum ac Conciliorum Oecumenicorum decretis colligendum atque componendum opera F. Petri de Bollo Doctoris Theologi Pariſienſis Ord. Prædicatorum in publicum Eccleſiæ & Diœceſis noſtræ commodum curauimus. Quod quidem opus pium & eruditum vobis omnibus neceſſarium, fructuoſum ac perutile ex Doctiſsimorum virorum conſilio dignum eſſe vt typis committeretur iudicauimus. Quamobrem omnibus & ſingulis Abbatibus, Decanis, Archidiaconis, Præpoſitis, Prioribus, Canonicis, Curatis, Cappellanis, Presbyteris cæteriſque regularibus ac ſecularibus Clericis qui ſub adminiſtratione noſtra degunt, quique

Sacer

Sacerdotio vel inaugurandi , vel iampridem inaugurati ſunt , ſub diuina indignatione & pœnis noſtro arbitrio reſeruatis diſtrictè præcipiendo mandamus huic ſacræ & piæ lectioni ſedulo & ſtudioſe inuigilare , nocturna diurnáque manu meditari,eiuſque diligenter obſeruare præcepta & ſi hactenus quid ceſſatum aut deſideratum ſit, illud diligenti & indefeſſo ſtudio & lectione ſarcire & compenſare. Decernimus autem ad huius noſtri mandati aſſertionem præſentium exemplis in ipſo libri veſtibulo excuſis & impreſſis vbique gentium fidem adhiberi, quæ ipſis præſentibus adhiberetur ſi ſingulis exhibitæ forent. Datum Lugd.Cal. Decemb. Anno à Chriſto nato. M. D. LXXXVII.

Facultas Vicarij Generalis Ord. Præd.

NOs frater Petrus Ragot, Magister in Theologia & vniuersæ congregationis Gallicanæ ordinis fratrum Prædicatorum humilis vicarius generalis, authoritate nostri officij permittimus dilecto nobis & plurimum honorando Magistro Petro de Bollo, sacræ Theologiæ professori eximio, & conuentus nostri Lugdunensis Priori vigilantissimo, vt eos studiorum ac vigiliarũ suarum fructus quos conscripsit ad magnam Ecclesiæ vtilitatem & populi fidelis consolationem in lucem proferat, eosdémq; imprimi quãto citius fieri poterit procuret, in cuius rei signum præsentibus sigillo nostri officij munitis manu propria subscripsimus. Dat. Parisiis xxx. Sept. Anno M. D. LXXXVII.

F. P. Ragot Vicarius generalis.

Approbatio Doctorum Theologorum almæ vniuersitatis Parisiensis.

OEconomiam canonicã & Christiani Sacrificij probationem ex solius scripturæ sacræ testimonio contextam, opera R. P. Fratris Petri de Bollo, ordinis Prædicatorum Doctoris Theologi, ad reparandam Ecclesię disciplinam, & hæreses confutandas summopere perutilem & necessariam, lectuque & communi piorum applausu dignam admodum, nos subsignati Theologiæ professores fatemur. In cuius rei fidem hæc adscripsimus.

G. Genebrard. diuinarum Hæbræarúmque literarum Regius professor.
F. Jacob. Berion. Ord. Prædic.
F. F. Goracæus Pœnitentiarius Viennensis Ecclesiæ, Ord. Præd.
F. Simon Croissant Theolog. Paris. Ord. Prædic. Ecclesiæ Molinensis Parochus.

VIRTVTE, GENERE ET DOCTRINA ILLVSTR. IVXTA AC REVERENDISSIMO in Christo Patri ac Domino D. PETRO DE PINAC Lugdunensis Ecclesiæ Archiepiscopo, Christianissimi Regis à Consiliis & Galliæ Primati:

***

F. PETRVS DE BOLLO SS. Theologiæ Doctor Parisiens. Ord. Præd. S. D.

CONQVERIMVR sæpius (Reuerendissime Antistes) & deploramus plerúmque omnes, huius exulceratissimi & perturbatissimi sæculi miserias, & ciuilium bellorum clades, quæ nos multis ab annis vbiuis locorum cinxerunt. Querimur vrbium longa obsidia, amissas opes, incensos agros, & charissima quæcumque nobis crudeli belli iure sublata. Proh dolor! pauci dolent templa prophanata, ædes expoliatas, sacra mysteria conculcata pedibus, & Ecclesiasticos non in extremum contemptum modò venisse, sed etiam omnium ludibrio exponi, & calumniosè infestari.

infestari. Pauci inquam tristantur de antiquo Ecclesiasticæ disciplinæ decore extincto, pauci de reparanda sacræ Christi Oeconomiæ forma sunt soliciti. O tēpora! ô mores! Causam deploratissimæ huius tempestatis, alij in Reges, alij in Magistratus, alij in quosdam perduelles non sine stomacho reiiciunt, nemo profecto ex sacro Ecclesiæ ordine penitius seipsum intueri vult, nemo seipsum accusat. Verum enimuero si altius reuoluerimus morbi originem, eum ex malis cerebri defluxionibus oriri facilè iudicabimus & meritissima & iustissima esse immissa flagella, cum & paribus veluti causis similia patribus nostris obtigerint, quæ Dominus summa cum asseueratione apud Prophetas minatur. Tam enim diuinæ omnipotentis Dei celsitudini exosa est Prælatorum culpa, vt ea sola commotus, seueriter in nos tremendæ suæ iustitiæ sagittas eiaculetur. Sic enim nostris iisq; grauissimis & periculosissimis impendiis experimur priora mala, quotquot hactenus extiterunt supina socordia, leuitate & pudenda Rectorum negligētia crebrius effluxisse. Hac de causa cum voluit effrænatā populi sui cohibere libidinem, & ad salubrius viuendi consilium reducere fascinatas deuiis erroribus hominum mentes, initio Prælatos & Antistites in ius conuocauit, quasi prius euellenda sit vitiorū colluuies in sacerdotibus quàm in cæteris. Quò enim altior in facie est macula, eò etiam turpior & fœdior est, sic & Pastoris peccatum grauius est, cum & ipsi Prælati

veræ dicantur corporis Reipublicæ Christianæ facies, vultus & oculi, et quò sublimius sedent, eò pariter notiora sunt et pestilentiora eorum vitia. Et quemadmodum anxiore & diligẽtiore cura studemus ornatui faciei, eiúsque detergendis sordibus impensius operam deuouemus, sic pium & laudabile illud studium est, quod in procurando Ecclesiasticæ Curiæ Primatum & Præsulum decore adhibetur. Et ideo semper optimi medici more nobiliores corporis partes curare intendentis, Deus voluit auspicari à dignioribus, ac si ipsis sanatis facilè reliquæ reualescerent. A Sanctuario meo, Ezech. 6
inquit, incipite. Quod probè intelligens Diuus Petrus non inconsultò dicebat, Tempus est vt incipiat iudicium à domo Dei. Nec abs re Leuitarum antiquorum sordes & peccata multis grauißimísque ceremoniis expiabantur, ex ipsius Dei præcepto dicentis: Si sacerdos qui vnctus est peccauerit delinquere faciẽs populũ, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino. Hauriet quoque de sanguine vituli inferens illum in tabernaculum testimoniј. Cúmque intinxerit digitum in sanguinem, asperget eum septies coram Domino contra velum Sanctuariј. Et adipem vituli offeret pro peccato & adolebit super altare holocausti, pellẽ verò & oẽs carnes cũ capite & pedibus & intestinis & fimo & reliquo corpore offeret extra castra in locum mundũ vbi cineres effundi solent. Hæc Moses apud Leuiticũ. Sed cur tot cautelis, cur tanta religione?

** **

cur tantis ceremoniis ſingulare ſacerdotum crimen abolendum cenſetur? Si hæc verba paulò exactius hauriantur, nulla erit particula quæ ſummam & latentem energiam non explicet. Age ergo, & intuere loquendi formam, Si peccauerit Sacerdos, *quaſi hac conditionali coniunctione innueret omnem peccandi libidinem extinctã eſſe in ſacerdote, aut penitus auelli & extingui debere, vt ſit vnctionis ſuæ memor quæ minimè caret myſterio. Quemadmodum enim Athletarum moris erat ſua nuda corpora vngere antequam in palæſtrã luctandi gratia deſcẽderent, cauebántque ne quid in eis ſubſiſteret, vnde illos prendere aduerſarius poſſet. Et veluti militaris roboris ſtrenuiſsimi quãtũuis homines antiquitùs oleo ſua ſcuta inungebant quo duriùs & fortiùs retunderẽt hoſtium ictus, pari profectò ratione Sacerdotes conſtantiſsimè reſiſtere debent peccatorum impetui ſuæ vnctionis memores. Videmus inſuper pro peccato priuati hominis hircum ſolum offerri, pro Sacerdote verò vitulum, vt intelligamus grauiore nota inſigniri peccata illius, & ideo maiore & pinguiore hoſtia expiari. Iubetur ſanguinis ſeptena aſperſio, quaſi in eos ſepties peccatum vlturus ſit Dominus. Et quod triſtius cogitatu eſt, oblati vituli nihil ſibi facit reliquum præter adipem, cætera hæc extra caſtra aſportari & in loco cineres comburi iubet. Vt perſpicuum ſit omnibus ingentem humilitatem & demiſſum animum pœnitẽtia (quæ per* Cineres *notatur)*

in tan

in tanti peccati expiatione requiri.

Vtinam vel iure postliminij, vel ipsius officij obligatione deuia multùm, plurimorũ Sacerdotum turba ad melioris consilij callem rediret. Vtinam inquam collatorum beneficiorum memoria seipsos vererentur, & pronam ad scelera volũtatem optimis moribus superarent, dicerentque cum Iosepho Ægyptio, Ecce Dominus meus omnibus mihi traditis ignorat quid habeat in domo sua, nec quicquam est quod non in mea sit potestate, quomodo ergo possum hoc malum facere & peccare in dominum meum? Altiora profectò & longè sublimiora recepit beneficia sacerdos à Christo domino suo, quàm quæ à Pharaone susceperat Ioseph, sed non minore animi robore vitiorum illecebras & cuncta quæ mentem obruunt pessundare & excutere debet. Reminiscantur inquam gratiarum, quas tanta liberalitate in eorum ordinem effudit, & ab ipso nascentis Ecclesiæ initio largitus est, inconcussam nimirum fidem, iurisdictionem, potestatem penitus cœlestem & diuinam, & excellentiora ea omnia quæ vel dari vel ad dandum inueniri possunt. En quid potuit maius quàm se ipsum dare Sacerdotibus in sacro Missæ sacrificio? Ingens profectò donum, nec ipsis angelis familiare, magna stupendáque gratia, sed perinde nihil nobis tam fœlix, nihil tam faustum cuius neque immensam bonitatem quisquam satis suspicere, neque dignitatem stupere, neque fructus diuitiásque oratione ex-

plicare, neque vlla vnquam memoria pro meritis complecti potuit hactenus. Quod quidem priuilegium magnum certè & excelsum requirit animũ, ab omni vitæ & morum colluuie liberum. Ea enim est prima habenda mentis integritas sine qua indigni penitus tanto munere efficimur. Qualis verò mens esse debeat, quæ Christi mysteria cõfectura sit, Ambrosius hisce verbis significat. Oportet eã primò carere variarũ illecebris voluptatum, vitare internum corporis animíque languorem, vt corpus & sanguinem Christi ministret. Neque enim potest quisquam peccatis suis æger miniméque sanus immortalium sanitatum remedia ministrare. Vide quid agas sacerdos ne febrienti manu corpus Christi attingas, prius cura te vt ministrare possis. Si mundos eos qui ante fuerant leprosi Christus iubet occurrere Sacerdotibus, quanto magis mundum ipsum conuenit esse sacerdotem? Ad hanc mentis puritatem & significandam simul & admonendam facit illud quod Sacerdos sacro astans altari, & iamiam sacrificium Eucharistiæ confecturus, manus præsente piorum concione lauat. Idem etiam apud Israëlitas lege sancitum erat, vt ne Leuitici generis Sacerdotes in tabernaculum testimonij ingrederentur nisi manibus pedibúsque lotis. Hinc apud Græcos eximia & bracteata illa parœmia fertur, ἀνίπτοις χερσὶν καὶ ποσὶν, *pro irreuerenter & imparatè translatum à sacrorum puritate. Hesiodus vetat ne quis Ioui libet vinum*

Ambrosi. in lib. de Vid.

Hesiod. περὶ ἡμ.

manibus

manibus illotis:

Μηδέ ποτ' ἐξ ἠοῦς Διὶ λείβειν αἴθοπα οἶνον
Χερσὶν ἀνίπτοις, μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισι. id est,

Nec vnquam mane Ioui vinum libauerit ardẽs,
Illotis manibus,neque diuum præterea vlli.

Quin etiam prophani ſcriptores crebrò tradunt ſacra ipſa obeunda eſſe à caſtis & à Veneri rei proluuio puris, neque ſacra illa Diis cordi eſſe quæ à voluptariis peraguntur. Vt & idem admonet Heſiodus.

Μὴ δ' αἰδοῖα γόνῃ πεπαλαγμένος ἔνδοθεν οἴκου,
Ἑστίῃ ἐμπελαδὸν παραφαινέμεν, ἀλλ' ἀλέασθαι.

quos Heſiodi verſus Tibeellus ſic expreßiſſe videtur, vbi ad ſacra peragenda hortatur caſtos duntaxat præſtò eſſe:

Vos quoq; abeſſe procul iubeo,diſcedat ab aris
Cui tulit heſterna gaudia nocte Venus.

Quis autem verè pietatis amator effrænam multorum libidinem non deplorabit?quis non prioribus nouos diſſimiles eſſe nõ iudicabit?Lippis & tonſoribus(vt dicitur)nota eſt multorum Sacerdotum per vtramque Germaniam apoſtaſia. Effrenes & ſcurræ multi apud nos vagantur. Scimus multos Sacerdotes nuptiatores qui tamen non contenti coniuge (vt optimè ſcriptis edidit Matthæus Launæus olim ſummus hæreticæ prauitatis impoſtor, nunc verus Eccleſiæ alumnus) alia ſcorta reſtinguendæ libidinis gratia quæſierunt, etiam ipſos, vt dici & haberi malunt quàm eſſe refor-

matores Euangelicos. Rident profectò & subsannant collapsam Ecclesiæ disciplinam fermè omnes, qui cum inter se summis & implacabilibus iurgijs dissideant in hoc quidem certè maximè consentiunt, vt Ecclesiam oppugnent & ad eam euertendam omni conatu conspirent, ferántque machinas. Quod si aliquãdo coire contingat, id demum efficitur quod Athanasius scribit Oratione 2. cõtra Arrianos, instar Herodis & Pilati in blasphemias aduersus Christum illos consentire. Illi Hierarchiam omnem & sacerdotalem ordinẽ quod antiquis Ecclesiæ moribus multum absimiles inueniãtur, euertere ostendunt, nos verò vnitatem conseruantes Ecclesiæ vicem deploramus, & vt ea reformetur omnibus votis Deum obsecramus. Illi soli Donatistarum cambrem recoxerunt, séque solos veræ Ecclesiæ triumphum & gloriam omninò extinctam vindicasse ab hominum iniuria, & cum Petiliano quodam Donatistarum Apostatarum duce insolenter exclamant: TOTVS MVNDVS APOSTATAVIT, NOS AVTEM IN ECCLESIA PERMANSIMVS TANQVAM DVAE ILLAE TRIBVS IN POPVLO DEI. *Effrana profectò Thrasonum nostrorum vox, consueta hæreticis & magno cum dolore hodie audita ab his qui vno cõsensu fluctuantem Petri Cymbã per Syrtes & Scillas absorbere putãt. Prudenter ergo & doctè scribit Augustinus qua occasione rapiantur illi qui Ecclesiæ vnitatem deserunt,*

Lib. 2. cõt a Eurychen.

Augusti. lib. 3. contra Parmen. c. 1.

ſerunt, eo quòd antiqui mores poſthaberi videantur. Cùm pia, inquit, ratio & modus Eccleſiaſticæ diſciplinæ vnitatem ſpiritus in vinculo pacis maximè debeat intueri, illi filij mali qui non odio iniquitatum alienarum, ſed ſtudio contentionum ſuarum infirmas plebes iactantia ſui nominis irretitas, vel totas trahere, vel certè diuidere affectant ſuperbia tumidi, peruicacia veſani, calumnijs inſidioſi, ſeditionibus turbulenti ne luce veritatis carere oſtendantur, vmbram rigidæ veritatis oſtendunt & quæ in ſcripturis ſanctis ſalua dilectionis ſinceritate & cuſtodita pacis vnitate, ad corrigẽda fraterna vitia, moderatiori curatione fieri præcepta ſunt, ad ſacrilegium ſchiſmatis, & occaſionem præciſionis vſurpant. Non ſic diuina lege edocti ſunt ꝑduelles iſti qui faſcinata ſenſuũ exiſtimatione Chriſti iudicium capere nolunt dicẽtis, Super cathedrã Moyſi ſederunt Principes & Phariſæi, quæcunque dixerint vobis, facite: quæ verò faciunt, nolite facere: dicũt enim & non faciunt. Ob ingraueſcentes quotidie in Eccleſia Dei fluctus, & turbinum impetus, cùm malis moribus ſacerdotum, tum miniſtrorum culpa, ab eius fide tantùm abeſt vt egreſſi ſint Prophetæ, quin ſtupendis vocibus & eiulatibus iuſtum dolorem planxerunt, non hæretica veſania in inſontes promiſcuè effrænes ſe ſe dederunt, nec vnquam à vero cultu diſtrahi potuerunt. Legimus triſtes vatum antiquorũ elegias. Horrendæ ſunt auditu deſcriptiones illæ quibus Eſaias, Matt.23.

Ieremias,

Ieremias, Ioel, Habacuc & complures alij exitiabiles Ecclesiæ Hierosolymitanæ languores, labes, deformitates & extrema excidia deplorant. Funditus euersa esse omnia conqueritur Esaias, omnia corrupta, cultum diuinum neglectum, Sacerdotum ordinem ad omnia flagitia procliuem, magistratum iniquitatum dissimulatorem, plebem maiorum exemplo fascinatam & cuncta vsque adeo contempta & labefactata, vt non dubitet sanctã ciuitatem æquare Sodomæ & Gomorrhæ, nunquam tamen inter tot Ecclesiæ fluctus ab vnitatis ac fidei vinculo dissolui voluerunt, sciebant enim malorum ministrorum vita & societate minimè pollui religionem. Occurrit nobis Carthaginensis Episcopus Diuus Cyprianus non minus doctè quàm prudenter hæreticorum destruens insidias, qui pietatem nescio quam blandiuntur vt à vero pietatis officio ablegentur, dum inquit. Etsi videntur in Ecclesia zizania, aut vasa impura, non est tamen cur ipsi de Ecclesia recedamus, nobis modò laborandum, vt frumentum esse possimus: nobis danda opera, & quantum licet enitendum, vt vas aureũ vel argenteum simus: cæterum vasa fictilia confringere solius Domini est, cui & virga ferrea data est, nec quisquam sibi quod proprium est soli filio vendicet, vt ad aream ventilandam & paleam purgandam sufficiat, zizaniáque omnia humano iudicio segreganda superba est illa obstinatio & sacrilega præsumptio quã sibi furor prauus assumit.

Cyprianus lib.3. Epist.5.

Tempori

Temporibus Bernardi repullulaſcentem Donatiſtarum hæreſim coluerunt VValdenſes & qui ſe Apoſtolicos iactitabant, vnóque ore fatebantur malorum præpoſitorum vitam multum fidei & religionis veritati obeſſe. Poſt quos VVicleffius cum tota Huſsitarum ſecta, qui in vniuerſum omnem tam Eccleſiaſticam quàm ſecularem poteſtatem ab hominibus crimini mortali obnoxiis ſuſtulit, fuitque illa hæreſis in concilio Conſtantienſi damnata & confutata. Lutherus nouiſsimè cum ſuis, ſeculari quidem poteſtati pepercit hac in parte, ſed quod ad Eccleſiaſticam attinet, VVicleffi vomitum reſumpſit, addidítque de ſuo (quod huic loco eſt proprium) flagitioſos paſtores in doctrina fidei audiendos non eſſe, more ſanè veterum omnium hæreticorum. Omnes autem quotquot ſunt huius hæreſis perfidia inuoluti, ſeriò reuoluant antiquorum patrum ſcripta, Auguſtinum potiſsimum in lib. 4. de doctrina Chriſtiana. cap. 27. & lib. de Paſtoribus. cap. 9. & tractatu 46. in Euangelium Ioannis, & libr. 4. de Baptiſmo. contra Donatiſtas. cap. 11. Quibus in locis per ſectã huius dubij glaciem videbũt, & nobiſcum aſſentient, mala vita Prælatorum Eccleſiaſticum magiſterium non impediri, ſimplicémque fideliũ vnitatem non ſcindi. Conſulant pariter aurea verba Gregorij Nazianzeni in ſermone de ſancto lauachro, & Chryſoſtomi cuius ſententiam referre non pigebit. Cum videris, ait, ſacerdotem indignum, ne traducas ſacerdo-

Serm. 66 in Cant.

Seſſ. 8. art. 4. & 5. ité ſeſſ. 15. art. vl.

Chryſoſt. de verbis Iſaiæ.

tium, non enim oportet damnare res, sed qui re bona malè vtitur. Iudas proditor fuit, verũ nõ ob id accusatur Apostolicus ordo, sed illius animus, nec crimen est sacerdotis, sed malum animi, non de doctrina & de rebus tibi loquor, alioqui quot medici facti sũt carnifices, ac venena pro Pharmacis dederunt? noli artem vituperare, sed malè vtentem. Quot nautæ malè rexerunt nauigia? verùm non ars nauigãdi mala est, sed illorum animus. Si Christianus fuerit improbus ne incuses professionem & sacerdotium, sed re bona vtentem malè. Non opineris autem (Archipræsul Reuerẽdissime) his verbis me velle adeo iniquorum Sacerdotum vitam tueri, vt impunè tam exulcerata mente debeant numerum in grege diuino constituere. Tantum abest vt Pharisaicas illas partes defendam, quin si sperarem consilium meum non frustratum iri, liberè in eos iudicium, quod sacris & apostolicis constitutionibus, Pontificum decretis, orthodoxis Conciliorum canonibus, & ipsius verbi Dei authoritate eiaculatur, pronunciarem. Si enim flagitiosis illis ministris canonicæ pœnæ infligerentur, si nulli nisi maturæ & legitimæ ætatis ad hæc sacra subeunda onera admitterentur, sique omnes vrgerentur vt iuxta doctrinam Apostoli essent pudici, non ebriosi, non multo vino dediti, vt diligenti lectioni, deuitato sæculi consortio, nec non feruenti orationi incumberent & inuigilarent, proculdubio tantis sceleribus, illecebris & spurcitiis, quæ iam in huius sacri ordi-

nis

nis ministris deprehēdere est cum grauißimo omnium scandalo, & certißimo religionis periculo & naufragio etiam, nunquam tam liber patuisset accessus nec subministratum fuisset seminarium. Quod si præsētißimum tantis malis remedium non affulserit, vereor profectò ne hic cancer, ne hæc gangræna immedicabilis eueniat serpátque adeò per nobiliora partium huius corporis membra, cui tollendo ardentißima cauteria non sufficiant. Timeo ne accidat quod nollemus. Absit malè ominari, sed Deus auertat quod minitantur exordia. Reuocanda est (Illustrißime Galliæ Primas) & restituenda est in integrum antiqua disciplinæ Ecclesiasticæ integritas, non eo modo quo vsi sunt Nouatores qui Suffenica quadam iactantia se reformatos commendant, reformatæque religionis institutum amplecti, sed id fit κατ' ἀντίφρασιν vt reor cùm eorum religione nihil deformius excogitari queat. Reformare est aliquid in priorem formam atque gloriam reuocare, qua loquendi gratia vsus est Paulus cùm filiolos suos Galatas iterum parturire scribit, donec formetur Christus in eis, non enim formam nouā à prima dißimilem contrahere veræ reformationis est, sed deuastationis, cuius arbitrio Hæretici ab antiqua Christi Ecclesiæ vnitate & pulchritudine discedunt, vt nouam Synagogam forment & constituant. Sic Angelus tenebrarum transformauit se se in angelum lucis, sic & Gabaonitæ priscorum morem sapientum mentiebantur vt eò facilius

Galat. 4.

Iosu. c. 9.

eluderent plebem, sic Arrius, Macedonius, Nestorius, Marcion, Paulus Samosatenus, Eutiches, & multi alij Archihæretici ex Episcopis, & presbyteris luporum formam & rapacitatem induerunt. Sic & falsi Prophetæ, sub vestimento ouium lupos egerunt, ex operibus autem eorum facillimè à veris discriminabantur, vt certis notis edocuit D. Petrus & Iudas Apostolus in Epistolis Canonicis. Hi sunt qui dormienti agricolæ superseminarunt zizania, & eximiũ Ecclesiæ splendorem, purámque formam deuenustarunt, & meliorum gaudiorum partem in rebus confusis & fœdè turbatis collocarunt. Res nobis non est cum hominibus, sed cum exitialibus monstris imò non cum singulis monstris quemadmodum Herculi fuisse narrant, sed cum multis coniuratis phalangibus, quorum vehemens & virulentum odium erumpit in sacerdotes, odiíque causam à scelerata morum colluuie contraxisse fingunt, cùm nihil aliud spirent præter Ecclesiæ Christianæ ruinam & periculosissimum exitium. Quid in hac miseriarum congerie agendum est? Quomodo illud Augiæ stabulum quod indies hæreticorũ blasphemiis impletur purgabimus? Omnes efficacissima remedia volumus, in hoc conuenimus vt reformanda sit Ecclesiæ disciplina, aut potius reparanda, sed qua via quibúsue medijs vtendum sit dispares multum sunt nobis Hæretici. Quidam ad primitiuæ Ecclesiæ formam, temporibus Apostolorum reducendam esse exclamant. Sed plura

huic

huic refragantur opinioni. Nam si hæc optimo consilio consentanea essent, obsoleta & antiquata multa restituenda proponerentur in publicam consuetudinem, quæ piè Christianum cultum non sentiunt, imò aduersantur, vt sunt quædam concilij Antiocheni de Idolothytis, de Baptismo, de conuersione Iudæorum, de legis & Euangelij obseruatione decreta. Sed multò minus cohærent quæ cæteri subiiciunt, dum statuunt ad exemplar veluti & archetypum denuo recudendam esse Ecclesiasticam disciplinam, quale ante quingentos annos extitit, ab eo enim tempore collapsum fuisse Ecclesiasticæ Oeconomiæ decus, & auitum virtutis & religionis cultum cessasse præposterè nugantur. Ast quis non audiuit etiam tunc tristes D. Bernardi in illius temporis miserias & calamitates planctus, quas ab Ecclesiæ ministrorum contempto officio exilire & prouehi existimat? Ecclesiam autem tunc temporis effigiem fœdam adeo atque turpem depinxit, vt breui ab Antichristo eam diruendam & conterendam fore crederet, fateretúrque religionẽ fuco tã malè dissimulatam apparuisse vt nemini non pelluceret. Plura alia in Ecclesiasticos cõqueritur, eósque non solũ reos sed & Deo & hominibus exosos facit, rapinam, perfidiam, cædes, & similia scelera connumerat, nec tamen ab vbere matris suæ ablactari cupit. Quid ergo superest? quod efficacius sumetur pharmacum? Morbi & symptomatis affectus in his pertinacissimis paroxismis, plus æquo

redeuntibus tã periculoſas oſtendit criſes vt de ſalute deſperandum ſit niſi prompta adhibeatur medela. Reformanda eſt, reparanda eſt & recoquenda eſt Eccleſiæ diſciplina, non in nouos typos vt conatus eſt Montanus, cum fanatica Anabaptiſtarum turba, nec in nouam & inuſitatam formam, vt volunt hæretici, ſed in eam puritatem & ſinceritatẽ qua olim floruit & conualuit cũ vaticinij Dauidici experiretur

Pſal. 86. *fidem dicentis.* Glorioſa dicta ſunt de te Ciuitas Dei. *Innumeris propemodum laudibus agni immaculati ſponſam extollunt ſacri concionabuli buccinatores, ſed altius eius perſonarunt encomium Prophetæ, inter quos ſummus eſt Choriphæus Iſaias qui tanquã ſummus Dei fœcialis pollicetur ei pro dote Gentilium & regũ conuerſionẽ, tũ antiqui cultus legis Moſaicæ abolitionem. Hæc dos eximia & omni theſauro ditior præſtita non fuit in primo naſcentis Eccleſiæ gradu, quando Chriſtus aſcendit ad cælos, nec in ſecundo poſt Apoſtolorum triumphos, tẽporibus S. Timothei, Dionyſii, Ignatij, Martialis, Policarpi, Irenei, Cornelij, Cypriani, & ſæuientibus vndique maris fluctibus in Petri Cymbam agitatam & Tyrannorum veſania pluſquam decumanis obſeſſam turbinibus. Immota tamen & inconcuſſa conſtantia omnes minas & ſæuiſſima quæque tormenta præualebant pij illi Athletæ qui Eccleſiam Chriſti ſuo decorabant ſanguine, amplectebantur totis votis Dei donum martyrium quod ex-*

tra

tra charitatem & vnitatem Ecclesiæ nemini conceditur. Tanquam ad festiuos & plausibiles ludos proficiscebantur cum supplicia immania peterent. Hinc rectè Iustinus inquit in Dialogo, Quod nos nemo terrere aut domare valeat, apparet quotidiè, cũ enim obtrũcemur, crucifigamur, obiiciamur bestiis, ignibus, aliísq; tormentis tradamur, tamen à confeßione non discedimus. Sed quanto magis in nos sæuitur, tanto plures pietatem fidémque per nomen Iesu profitemur, haud secus quàm si quis vitem putatione prouocet ad vbertatem fructuum. Et Tertullianus ad finem Apologetici, Plures efficimur quoties metimur à vobis. Semen est sanguis Christianorum Hieronymus fundendo sanguinem & patiendo magis quàm faciendo contumelias fundatam esse Ecclesiam docet, eámque persequutionibus creuisse & martyriis coronatam scribit. Hinc liquet propagatam fuisse mirum in modum Ecclesiam Christi per hos persecutionum impetus, sed non ad summum gloriæ suæ verticem & splendorem peruenisse. Sublimior autem sui ædificij apex fuit omnium iudicio sub Imperio Gratiani, Valentiniani, Gratiani, Cæsarum, & Christianißimorũ regum auspicijs. Cùm enim hi optimi Imperatores Christianismo imbuti essent, cœpit Christianæ Ecclesiæ religio altior & excelsior videri. Nam Constantinus primum, deinde Constantius eius filius sacrificiis Ethnicis, Idolis, tẽplis, dirutis, falsum illũ cultum prohibuit, vt lex secũda de Paganis

in

in Codice Theodosiano, & lex prima de Paganis in codice Iustiniani demonstrant: quo in loco aliis legibus, idem ipsum à Gratiano Valentiniano, Theodosio, & postremò ab Archadio & Honorio factum esse intelligitur, & concilia vt ita constituerent, hortabantur: vt Concil. Carthag. v. cap. postremo. Tunc enim Oraculum Esaiæ adimpletum est. Erunt Reges nutritii tui, & reginæ nutrices tuæ, vultu in terra demisso adorabunt te, & puluerem pedum tuorum lingent. *Tunc corruit Idololatriæ cultus, obmutuit hæresis strepitus, pax & gloria innata est Ecclesiæ, crux pro trophæo eleuata est, structa templa summis impensis, & purpureus illibatæ Christi sponsæ flos emicuit, Xenodochia, & Archigymnasia virtutis & pietatis seminaria fundata, cœnobia instituta, obseruationes catholicæ impensiùs veneratæ fuerunt, & quod dictu maius ab ortu solis vsque ad occasum oblata est nomini diuino oblatio munda, hoc est corpus Christi in augustißimo Missæ sacrificio, quod & offeretur donec Danielis adimpleatur Prophetia. Tunc cœpit insigne incrementum Ecclesia Dei, in fide, in moribus & in numero hominum. Neque verò mirum est quod semper crescat & proficiat, nec deficiat vnquam. Habet enim rectorem atque custodem illum, qui inquit.* Isai. 46. *Qui portamini à meo vtero, qui gestamini à meo sinu, vsque ad senectam ego ipse, & vsque ad canos ego portabo. Ego feci & ego feram, & ego portabo & saluabo. Ut autem illa*

crescit

crescit ac proficit in melius semper, ita & hæreses deficiunt, etsi proficiunt in peius proficiunt, ita vt etsi principia earum speciosa & magnifica prima fronte appareant, exitus tamen & profectus fœdißimi ac semper miserabiles fieri solent. Sed vt nulla parerga hic immisceantur, nulla alia inueniri potest firmior ac validior opis ferendæ ratio quàm si priscis huius beatæ ætatis temporibus, sub tam florentißima Ecclesiæ corona, & propagatione & sanctis moribus reuocatis Ecclesiasticæ disciplinæ sacra iaciatur anchora. Huiusmodi fuit Caluini consilium sed vndequaque claudicans. Vult enim in responsione ad Illustris. Cardinalem Sadoletum Ecclesiam verè dignum nomen sibi nancisci, quæ cohæreat ei quæ temporibus Diui Augustini in Aphrica, Ambrosii in Italia, Basilij & Chrysostomi in Græcia, natiuum candorem Christianæ religionis coluit. Cũ autem enucleatius et acutius vrgetur ad singularia, doctrinæ, fidei, pietatis, & mysteriorũ insignia confitenda, inducias & subterfugia efflagitat, quicquid Cyprianus & Augustinus Carthagini, quicquid Ambrosius Mediolani, Basilius Cæsareæ & Chrysostomus Constantinopoli optimum, & religioni Catholicæ congruum fecerunt, aut continua praxi ad obseruandum posteris tradiderunt negat, reiicit, & damnat. Aduersatur speciebus genere probato, & in partibus excludit quod in toto complexus est. Vinci non vult etiam victus, ac prostratus, tamen vrget, & attrahit aduersa-

rium, quemadmodum ſolent pertinaces, ſed imperiti palæſtritæ. Sed quid ego currẽti vltrò in præcipitium calcaria addo? Satius erit reſpondere cauillatoriis obiectionibus eorum qui ex ſuperioribus propoſitionibus dicent me multum detrahere Apoſtolico Senatui, quẽ veram Eccleſiæ formam non habuiſſe nec coluiſſe teſtari non verear, nec eorum ſucceſſores vſque ad Conſtantini et piorum reliquorum Imperatorum tempora. Verum non nunc primum obſtupeſcimus friuolis iſtis inductionibus, quæ facilè diſcutiuntur. Forma enim & perfectus Eccleſiæ ſtatus, ſolius ſancti ſpiritus opus & negocium eſt, non autem Apoſtolorum aut eorum ſucceſſorum; qui miniſtri duntaxat fuerũt. Ille autem ſummus artifex, cui omnis gloriæ, formæ & perfectionis commendatio ſoli referenda eſt. Sic Ioſue quod in terram Chanaan introduxerit populum Iſraeliticum, ſublimior & excellentior ipſo Moſe minimè cenſebitur. Moyſes ſeminauit, Ioſue meſſuit, Apoſtoli poſteris reliquerunt laborum ſuorum fructus & ſegetes, quos temporum iniuria, non collexerunt. Habuit enim Eccleſia Chriſti inſtar creſcentis & adoleſcentis hominis ætates
Hæbr. 5. *ſuas, habet infantiã, quæ lacte vt (inquit Paulus) in-*
Cant. 8. *diget, habet adoleſcentiam de qua Salomon: Soror no-*
Eccl. 24. *ſtra paruula eſt & vbera non habet. Habet maturam ætatem in qua illud cantat. Ego mater pulchræ dilectionis & magnæ ſpei. Habet & ſenectutem & maturitatẽ ſuam de qua illud: Senectus mea in miſericordia*
Pſal. 91. *vberi.*

vberi. In qua tamdiu dum tradet filius patri suo regnum, & erit Deus omnia in nobis, perdurabit. Huius ætatis perfectionem summis elogiis cecinerunt vates, à qua nos multum defecimus. Quocunque vertas oculos heu nimium multa est querelarum materia. Restituenda est pristinæ reformationis & perfectionis gloria. Proh dolor instar aspidis surdæ obturantis aures suas, surdi, cæci & in peccatis assueti nolumus intelligere vt bene agamus. Pauci in Gallia sanctorum Patrum, Pontificum & Conciliorum Orthodoxorum venerantur placita. Ad reparandam ideo sacram Ecclesiæ disciplinã sanctißimè Tridẽtina Synodus æquissimos canones præscripsit, optima spe ducta sacri ordinis ministros tam pias & necessarias cautiones & admonitiones nequaquã vlterius neglecturos. Paßim pia & sacra in lucem feruntur doctorum volumina quæ nihil præter collapsæ Ecclesiasticæ disciplinæ restitutionem postulant, quibus hoc addendum esse plurimorum consilio censui atque sub tuis insigniis tanquã sub beato & fauente numine typis commendandum (Optime Præsul) salubrius consilium fuit, in gratiã amplißimæ tuæ diœcesis sacerdotum, sacræque Christi domus vsum & encomiũ. Quicquid enim in Catholica Ecclesiæ Oeconomia vel desideratur vel requiritur, cumulatißimè inuenietur, ita vt nihil sit quod ad sacrorũ ministrorum militantis Ecclesiæ officium pertineat, quin hîc pro subiecti & operis dignitate non tractetur. Nunquam vel 1.Cor.15.

rariùs in publicis meis concionibus ſolitus ſum ferre ſupercilium, aut notã inurere in eos qui minus ſtudẽt talẽti à Domino ſuſcepti cõparando fœnore, quíue tã immenſa munerum liberalitate in ſupremo ordinis faſtigio prouecti ſunt: Et quamuis natura ſim fucorum impatiẽs, Eccleſiaſticorũ tamen ſeuerius cõſiderare peccata indecorũ arbitror, ea autem quæ publica iudicia promerentur ita in hoc opere præmoneo, vt minimè exaſperari putem. Quædam vulnera leuiora ſunt, quàm vt expediat immitem & aſperã admouere medicinã. Quædam minore religionis incommodo vel tacẽda, vel certis coloribus diſsimulanda. Quæ autem periculoſiora ſunt, manum doctam, & artificem egregium requirũt. Multa paulatim per temporum fraudes & occaſiones irrepſerunt, quæ per occaſionem paulatim tollẽda ſunt. Nemo tamen ſibiipſi ſit adulator, nemo ſuum blandiatur morbum, vel ad plurimorum exemplar ſcelerum vitam componat dicátque, ita mos eſt, ſic nemo non facit. Hæc tergiuerſatio nullius eſt momẽti apud ſummũ iudicem, qui verè καρδιαγνώστης *eſt, cuius oculos nemo fallit. Conſileſcant inanes illæ beneficiorum nundinationes, iugulentur patrimoniales illi tituli qui indoctorum & ignauorum magnas adduxerunt colonias. Sacra Chirotonia, maiore cum animaduerſione feratur. Taceant in foro, de cauſis beneficialibus ſtrepitus. Onera non honores trutinentur. Accuratiſsimam faciant Epiſcopi de Sacerdotum moribus inquiſitionem. Ma-*

neant

neant in gregis custodia pastores. Non minor habeatur ratio monasteriorum quàm beneficiorum. Curatorum ponatur ambitio, luxus & pertinax habendi studium. Omnes perfectionẽ, quã insigni titulo profitentur, moribus præstent. Sit vnusquisque quod esse debet. Hac via redibit (Illustrissime Præsul) miserè collapsus Ecclesiæ Gallicanæ decor. Sic reparabitur domus Dei ornatus, & sanctæ Oeconomiæ restituetur authoritas. In cuius cõmodũ reponimus hasce nostras lucubrationes, quásq; tuo multum suspiciendo nomini dicamus & consecramus. Quod si nõ displicent optimo tuo genio, cuius vnius iudicium mihi pro confertissimo theatro habendũ existimo, ter quatérque me fœlicem inaugurabor. Si non datur omnium applausum mereri, est aliquid his qui in orchestra sedent placuisse. Tot insignes animi dotes, tot exuberes mẽtis fructus, tot decora virtutis, eruditionis & pietatis monumenta non tibi gratulor (doctissime Antistes) sed Ecclesiæ gratulor talem pastorẽ, talem patronũ, gratulor Regi Christianissimo talẽ Nestorẽ, gratulor optimis studiis, totíque tuæ familiæ tantũ altorem & dominum, adeò vt de te mihi dicere liceat quod illa regina de Salomone dicebat. Beati hi serui tui qui stant in conspectu tuo semper, & audiunt sapientiam tuam. Optarẽ ideo me dignè amplissimis tuis laudibus concinendis, mei in te propensi animi gratitudinem testari, tuæq; virtutis præconem strenuũ agere, sicut splendor dignitatis quam obtines valde postulat.

At cùm id arte, nec ingenij lepóre ac gratia, non mihi liceat, te admirari interea non sinam, memoriámque tuorum in me meritorum excidere nunquam patiar quandiu ero ἐπιχθόνιος, vt Homerico vtar dicterio. Homer. Iadid.α. *Sed hic erit prolixioris Epistolæ Colophon, ne te defatigem priusquam ad voluminis, quod non solùm tibi dicatum strenarum loco offero, sed tuæ & Ecclesiasticæ censuræ iudicio submitto, lectionem accedas. D. O. M. reuerendissimam celsitudinem tuam in publicum Lugdunensis Ecclesiæ commodum, diu seruare incolumem precamur.*

Ex nostro Cœnobio Natalis Christi feriis,

1587.

EPIGRAMMATA ALIQVOT VIRORVM DOCTISSIMORVM in commendationem Operis.

F. STEPHANI CARTA S. S. THEOLOGIÆ Baccalaurei Pariſienſis Ord. Frat. Præd.

Cur furioſa ſuis terroribus impleat orbem
Theſiphone, quatiant cur mala tanta viros,
Cur tot in inſontes populos iaculetur Olympus
Spicula, cur iam ſint omnia plena metu,
Corpora cur paßim iaceant, inhumatáque latè
Aut belli aut peſtis vulnere lethifero,
Terribiles cur tot clades glomerentur in vnum,
Cur dea ſit modo pax exul in orbe, rogas?
Proh dolor, ancipiti rimantur murmure cauſa
Vulneris, hoc nulli commeruere nefas.
Cauſa grauis grauiúſque malum, ſed conſcia mens eſt,
Excidium noſtras excubat ante fores.
Perdita paſtorum luxu ſalibúſque caterua
Iam grege deſerto vertere terga petit.
Paſcere paſtores renuunt, qui vellere paſci
Exoptant, cingunt cùm ſua ſepta lupi.
Bollæo tandem vigiles monitore ſoporem
Excutiant, vigeat munus Epiſcopium.
Expectata diu ſic ſæcula fauſta redibunt,
Fulgebit priſcus ſic pietatis honos.

BERNARDI MALARMETI
Vercellanæ Ecclesiæ Parochi.

Arx rutilis non tot fulsit Solymea pyropis
Nec tanto Tempe pegmate structa fuit.
Vt domus hæc Christi sacris radiosa ministris
Omnigena ingenij laude corusca patet.
Inclyta Bollæi verbis duróque labore
Tollit ad astra caput, pandit ad astra vias.
Sancta domus sancti reserans oracula iuris,
Sydereo cinctum lumine limen habet.
Hos venerare lares, summi quicunque Tonantis
Munere cælorum scandere tecta cupis.

CLAVDII VERDERII.

Ordinis alma sui Bollæus regula semper
Extitit, externis fiet & ipse Canon
Quisquis aues rectà canones inspicere iuris
Diuini, tibi sit Lesbius ille Canon.

IOSEPHI CANTARELLI I. V. D.

Orpheus extinctam reuocauit carmine dulci
E Phlegetontæis fontibus Eurydicen.
Hæresis horrendo latratu monstra Lutherus
E Stygiis specubus fœda redire facit.
Alter at Alcides galea redimitus & armis
Christi Bollæus strenuus illa necat.
It contrà magnis animis & robore sacræ
Scripturæ in hostes ignea tela iacit.
Discutit hæreseôn fraudes, fictásque chimeras,
Hunc calamo æquauit nemo nec ore virum.

IANI

IANI P. COTERELLI.

Ἡ Τεθνῶσα χέλυς, Νείλου παρὰ θῖνα ἐϋρρείου
    Κεῖτ᾽ Ἀργειφόντης ᾗ ἐπέθηκε μέλος.
Ἐν πρώτοις ἄφωνος ἔῃ, καὶ τῷδε προσηύδα.
    Ἠ᾽ε μόρος σαυτῇ, καὶ μόρος ἦε βίος.
Ὧδε βίβλῳ χρυσέῃ, πολλῶν τ᾽ ἀνταξίῳ ἄλλων
    Ἔσσεαι ἀθάνατος, σου μετὰ μοῖραν, ἀνήρ.

Eiuſdem ab eodem Latinè donatum.

Ad ripas Nili teſtudo extincta iacebat
Ex quâ, Mercurius reddidit arte lyram.
Muta prius fuerat, vocâlem reddidit illam
Vita ſibi, ſic mors, mors ſibi vita fuit:
Sícque tuo libro, qui dignior omnibus extat
Immortalis eris poſt tua fata. ſolo.

Aliud de eiuſdem Nilæa Muſa.

Tres vrnas Nilus geminis amplectitur vlnis,
Et fouet externos, vrnula quaque ſinus.
Hæc Nili pictura docet de marmore trino
Trina, viros, ſoli quòd tibi trina viro.
Ingenium eſt Nilus, mẽs vrna, & gloria virtus:
Præuia ſed cunctis, vrnula ſola, viris.

SONETO DEL MEDESIMO AL MEDESIMO.

Come del Cielo la perla diuina,
Sciolse i caualli dal cerchio di toro
Verso Helicona, con capei d'oro
Per far di lauro vna dolce rapina.
Et poi al Dio terreno lo destina
Da cui sola virtù, è l'alto lauoro
Vinse alla giostra ghirlanda d'aloro
Perche ogni mostro a lui humil s'inchina.
Cosi, quel che creò nostro hemispero,
Perche vincesti l'Idra senza palle
Cioè Caluino, per la corte santa,
Ti darà corona com' a san Piero,
Che fece a molti riuolger le spalle
Seminando in campo la buona pianta.

Felice è l'alma che per Dio sospira.

Symbolum

Symbolum Iuris diuini, ac Pontificij ad P. Bolæum Theologum, ac in ſuis concionibus perfa-cundum, ipſiúſque ſcholiaſtem P.Matth. I.V. Lucernam.

Incluſa eſt gyro, gemini concordia iuris,
Extendit fines, qui ſine fine ſuos.
Quò tendit gyrus? veſtri concordia iuris
Eſt ſimilis gyro; nam ſine fine, manet.

IN ZOILVM.

Zoile quid latras, leuibus cur irrita ventis
Vox agitur? lunæ credis ineſſe canem.
In ſpeculo nil eſt, ſed cùm nos dente laceſſis,
Eſſe aliquid iam te dico: quid ergo? Canem.

ANDREÆ AMIOTI.

Ω Ἄνερ οὐρανόφρον, δάιφρον, δεδαημένε, πάσης
Φῶς σοφίας, τίς σου οὐχ ἁγίασμα κλέιει?
Τούνομά σου τις μήτι λίαν πολύφημον ἀπύλλει?
Τίς μὴ εὐλογέει ὁσσιότητα σέο?
Σοὶ δόξα κ' ἀρετῇ τις ἐρίζεται ἐνθάδε ἀνὴρ
Εὔχει γνωμονικός τις σέο μᾶλλον ἔμεν.
Οὐδεὶς (ὡς οἶω) πολύμητις, δῖος, ἀληθὴς.
Καὶ ὀρθρευόμενός τευ λέγε μᾶλλον ἔμεν.
Σεῖο ἀπὸ στόματος μήτους βέβληκας ἄλαινον
Οὔτι καλεῖ τυ βόλος τοί γὰρ ἄνευθε λόγου.
Ω μεγάλοιο βόλου: ἔπος ἀθανάτοιο Σεοῖο
Ἐξέβαλες στομίον: ὦ μεγάλοιο βόλου.
Πετρὸς ἀποστολικῶν ἀρχὸς βέβληκεν ὁμίλου
Τὸν βόλον εἰς ὑγρὴν ἔλλοπας ὄφρα λάβῃ.
Αὐτάρ συ προπόλους, καὶ δούλους ὄφρα θεοῖο
Μύσεα ἀντιβολῇς πρὸς βροτολοιγὰ δίειν.
Ἐκ στομίου ὑψιβρεμέταο δίδαγμα Σεοῖο
Βέβληκας σεπτοῦ: ὦ μεγάλοιο βόλου.
Ἆρα τις ἐκζητεῖ καὶ ἐρωτᾷ θρῆσκος ἀρητὴρ,
Πῶς ἱερὰν ζωὴν αὐτὸς ὀφείλει ἄγειν?
Ἆρα τις ἀμφηβατεῖ κ' οὐκ οἶδε σεβάσμιος ἀνὴρ
Τὶ πράττειν μέλλει, καὶ τι φέβεσθαι ὀφλεῖ?
Σεῖο βιβλὸν βλεπέτω, ζάθεον καί σεῖο δίδαγμα
Τὴν ἁγίαν ζωὴν ἔλδεται εἴπερ ἄγειν.
Τούνεκα πᾶς ἱερεὺς σε μαμεῖ βιοθάλμιον εἶναι
Κάι σοι ὄπαζε κλέος, σοί τε δίδωσιν ἄγην.

PETRVS

PETRVS MATTHAEVS I. V. D. LECTORI PIETATIS STVDIOSO.

IN anis gloriolæ ſtudio aucupandæ, aut priuati commodi potius quàm publici gratia lucubrationes ſuas in lucem qui offerunt, è diametro videntur cum doctiſsimo huius operis authore pugnare, qui nec creberrimis precibus, nec ingentis laudis congerie vnquam titillari voluit ad hoc præclari ingenii ſpecimen edendum, ſed talenti ſibi crediti lucrum, & Eccleſiæ decus effecit quod amicorum vario ariete extorqueri veriùs quàm impetrare ſtrepitus minimè potuerũt. Nullum autem ſubiectum vel hac noſtra ætate variis morum corruptelis obſita, vtilius vel optabilius, vel ipſius authoris arte dignius excogitari valuit, hoc ipſo de reparanda atque conſeruanda domus Chriſti diſciplina. Huic itaque præclarum lemma Oeconomiæ Canonicæ appoſuit ſciens Apoſtoli ſententia Prælatos & paſtores merito appellari οἰκονόμους μυστηρίων Θεοῦ Diſpenſatores. Oeconomi rem adminiſtrant alienam, & vnde rationem ſunt reddituri. Negotiorum omniũ negotiũ eſt paſtoris vices agere, quod tamen parum ſuſpicitur. Priſtinus Eccleſiaſticæ Oeconomiæ hic reuocatur honos, ſchiſmaticorũ ora Eccleſiá maledicentiſsimis conuitiis lacerantia compeſcuntur, & ſacrorũ miniſtrorũ altior habetur dignitas & commendatio. Et quemad-

modum in Oeconomiâ quæ eſt pars politiæ, ſicut domus vrbis, otium, luxus, ambitio, odia tolluntur: ita nõ decet Chriſti familiã verè inſtitutam otiari ſuiq́; muneris obliuiſci, & in prauos affectus diſtrahi. Solerti peritia curat vitiorum fomenta extingui qui momento vno extirpari nequeũt. Nõ bláditur nec aſſentatur maioribus, veritatis, duro & longo examine morborũ cauſas diſcutit. His qui ſimulant potius quàm ſeruant ordinis & inſtituti normam minimè placebit. Vt enim in corporibus bene habita firma & ſana non refugiunt acceſsionem & compreſsionem vlceroſa verò & infecta & putrida horrent ad omnem contactum, ita ſe res habet in animis. Malè enim ſibi conſcii ad primam contrectationem exclamant illud antiquum μὴ μοῦ ἅπτου *Noli me tangere*, ſed ſinceri gaudent. Illi omnia placida fronte excipient & gratas ἐπισημασίας plauſus & acclamationes conſultoris optimi vocibus non denegabunt, noſtrámque operam in ampliſsimis annotationum lectionibus non vlla paſtoricia fiſtula ſed amore ſtudioq́; impulſi excipient, quod in publicum Eccleſiæ & Doctorum hominum gratiam factum eſt inuiſum non habeant, & ignoſcant ſimul vbi lynceũ acumen defeciſſe nobis videbunt.

* * *

THEO

THEOLOGIAE ICON,

AD CLARISSIMVM Theologum F. Petrum de Bollo, pro Xeniis Ianuariis.

SCandere qui collem rogitat ſtellātis Olympi,
Prodeat, & ſolers iam mea iuſſa colat.
Quæ Dea? clariſono pmittēs gutture cœlos,
Theiologia ſacræ Diua Sophia ſcholæ.
Cur faculis radioſa micas? me lux patet orbi.
Hoc iubar aſt oculi cernere cur nequeunt?
Exeat ex hominis latebris mens membra relinquat,
Pondere Telluris libera, celſa petat.
Incola nam terræ non lumen luſtrat ocellis
AEtheris. vt videam quis modus? alma fides.
Eſt mihi. quid cernis? Diuinum numen, & in te
Sydereos video tartareóſque lares,
Atque duas facies. Prior hæc inſignis amore
Monſtrat Euangelium, lex latet occipiti.
Quæ vehit æthereum currum? Iouis ales. & iſta
Quæ fucata præit? falſa virûm ratio.
Te velut aligera eſt? audax dum currit ad aſtra,
Pennarum cera ſole cadente cadit.
Vnde cohors ſequitur fingens vultúmque togámque?
Hæretici. quid agunt? dogmata priſca negant.

Eſt

Est opalo structus currus? complector aceruos
Doctrinæ, & lateri clara Minerua fauet.
Quid fers? mentis opus sanctum. quod? Biblia, mundo
Quæ Triadis celsæ nomina digna docent.
Quis tuus interpres sapiens? Ecclesia. quínam
Sunt comites? Charitas cum Pietate Fides.
Quattuor ecce senes tua qui sacra sceptra tuentur,
Discutiunt tenebras & tua scripta probant?
Munera Doctores reserant quæ clausa latebant,
Quattuor his nihil hîc doctius orbis habet.
Vndíque te fluctus cingunt, tu despicis vndas,
Et Boreæ & Cori despicit ora ratis?
Ante oculos Christus trifida Neptunus in hasta
Vincit aquas, fulget nam Cynosura fides.
Spiritus ille sacer medio discrimine puppim
Eripit, & Cymbam quam vorat vnda, regit.
Cur Rododaphne vires? Sum multis certa salutis
Regula, sum fatuis pluribus interitus.

Ex Iconographicis Epigrammatibus
PETRI MATTHAEI I.C.

OECONO

OECONOMIAE CANONICÆ

PRIMA CLASSIS.

De promotione, vita, moribus, & exercitio; Presbyterorum.

CAPVT PRIMVM.

§. I.

Sacerdotij laus & dignitas.

PRISCI illi ſapientes clariſsimis monumentis docuerunt, [a] naturali quadam induſtria perciti, ſummum deferendum honorem eſſe Sacerdotibus, vſque adeò vt ipſi nihil ſe didiciſſe putarēt niſi Aegiptios ſacerdotes audiſſent: quibus ſcientiarum & Mathematicarum profeſsio ſædulò magníſque ſtipēdiis delegata fuit vt poſt Ariſtotelē [b] ſcripſit Strabo. [c] Sed & Plato [d] Philoſophorū verè Protomiſta retulit Aegiptios tantum honorem Sacerdotibus detuliſſe, vt illos ab aliis hominum generibus honoris & præeminentiæ ergò ſepararent, tanquam omnibus ſuperiores, nullis inferiores. Πρῶτεμ μὲμ τὸ τῶμ ἱερέωμ γένος ἀπὸ τῶμ ἄλλωμ χωρὶς ἀφωρισμένομ. id eſt, *Principiò quidem ſacerdotum genus ab aliis ſeorſim ſeparatum eſt.* Sacra hæc multis ſæculis floruit Religio vt & ipſi Reges & Magiſtratus [e] Sacerdotalem induerent togam: nec honorum ſumma culmina conſcendiſſe putabant niſi etiam Pontificatum maximum aſſumpſiſſent. Titus Veſpaſianus [f] Romanorum Imperator Pontificatum ſublimem in vrbe ideo ſe profeſſus eſt acci-

a Sacerdotij commendatio apud antiquos.

b Ariſtot. lib. 1. Metaphiſic.

c Strabo. lib. 17.

d *Cōſule Platonē in Timæo & in Politicorum libris vbi dicit non licere Regem abſque ſacerdotio imperare.*

e *M. Lepidus cū Augusto & M. Antonio in republica triumuir, geſsit Pontificatum maximum.*

f Iuſtin. lib. 18. Suetō. in Veſp.

pere vt puras à sanguine & cede seruaret manus. Apud Tyrũ g florentissimam Phœnicis vrbem vt Trogus author est Herculis h sacerdotiũ vsque adeo plausibile & religiosum erat, vt huius honos secundus à rege esset. Dicet autem aliquis, quid opus est Barbaris exẽplis in astruẽda Christiani sacerdotij dignitate & excellentia? Hæc Ethnicorum nunquam non suspicienda pietas & reuerentia, socordiam nostram & ingratitudinem accusare videtur quæ vel flocci, vel nihili facit tanti magisterij primates. Verumtamen validiora & firmiora multó decerpsimus exempla ex ipsis sacræ scripturæ monumentis. Quis nescit Leuiticam tribum apud Iudæos sacrosanctam semper habitam fuisse? & nobilitatis titulo præeminentem? Ab hac natalium splendorem se traxisse gloriatur Iosephus i vir magni & fœlicis ingenij dum inquit ἐμοὶ δὲ γένος ἐστὶν οὐκ ἄσημον, ἀλλ' ἐξ ἱερέων ἄνωθεν καταβεβηκώς. id est, *Mihi genus non obscurum sed à sacerdotibus longa successione descendens.* Aaronicum Iudęorum erat sacerdotiũ quod Moses k sanctũ & regale appellat celebre & solenne quidem, sed longe sublimius & dignius Christianorum habetur in Melchisedeck Rege & Sacerdote præfiguratũ, & à Christo Domino præsens exhibitum, ac institutum, ab Apostolis & eorum successoribus excultum, ab omnibus orbis Monarchis, & Principibus eximiis semper honoribus habitum. l Vulgaris est Cõstantini Imperatoris historia. m Nota fertur Valẽtiniani de Sacerdotio sententia. n Scatẽt vndiq; pia veterum Principum collata officia in sacerdotes & Ecclesiæ ministros. Apud Græcos o & Latinos Theologos audiuntur sacra sacerdotij misteria. Nihil illic inuenies quod optimum odorem sacerdotalis ordinis non spiret. Diuus Gregorius Nazianzenus quo nihil vnquam eruditius, nihil magis pium tota tulit Græcia, & à quo Sacras literas didicisse se sanctus gloriatur Hieronymus, alloquitur sacerdotes variis præconiis & laudibus dignissimis, ferme per singulas operum paginas. Salua tamen tanti viri authoritate liberè dicam neminem Græcorum vnquam sacerdotij potestatem longe latiúsque explicasse quam Chrisostomus. p Ostẽtauit hic pia quadam ambitione omnes eloquentiæ suæ neruos, in argumento hoc

g Tyrus metropolis Phœniciæ, Regum Iudaicorum & Persarum temporibus situ & opib. similis fuit Venetiis cuius meminit Plinius li. 5. cap. 19. Diodorus lib. 17. Curt. lib 4. fuit patria Vlpiani Iurisc. vt ipse fatetur. l. 1. ff. de Censib.

h Herculis sacerdotes fuerũt Põtitius, Teron, & Pinarius authore Macrobio & Syllio lib. 2.

i Iosephus in vita sua.

k Moses Exod 29 sacerdotiũ appellat ממלכת כהנים וגוי קדוש manlechet katnoim vegoi kadosch. id est, regnum sacerdotale & gens sanctis.

l Lactantius lib. 1. contra gentes.

m Hist. Eccl. lib. 10.

n Amb. Epi. 32.

o Scriptor Apostolicus Epist. 7. dicit Sacerdotiũ esse πάντων ἀγαθῶν ἐν ἀνθρώποις ἀναβεβηκός omnium bonorum summum hominum.

p Chriso. lib. 3. de sacerdotio.

tam

tam sacro cum studeret Christianorum sacerdotium omnibus Christianis magnopere commendatum esse debere. Sic enim Scribit de sacerdotibus. Hi namque qui terram incolunt atque in ea conuersantur, cœlestia dispensare meruerunt, & potestatem acceperunt, quàm neque angelis nec Archangelis dedit Deus. [r] Neque enim ad illos dictum est: *Quæcunque liganeritis super terram erunt ligata & in cœlo & quæcunque solueritis erunt soluta.* Habent quidem & mundi principes vinciendi aliquam potestatem, sed qua in solis corporibus licet. Hoc autem vinculum quod sacerdotibus commissum est ipsam contingit animam transitque cœlos, vt ea quæ operati fuerint sacerdotes deorsum Deus confirmet in cœlis, sententiamque seruorum Dominus ipse corroboret. Quod ergo reliqui est, si omnis eis commissa est potestas cœlorum? Quorumcunque enim dimiseritis peccata dimittentur, & quorumcunque tenueritis, tenebuntur. Quæ potest inueniri maior potestas? Et paulò pòst de sacerdotali ministerio sic infert. Neque aliud quàm furor vocandus est contemnere illud ministerium, sine quo nobis nec salus, nec ea bona quæ sunt promissa reddentur. Nemo enim valebit ingredi in regnum cœlorum nisi ex aqua renatus & spiritu. Et qui non manducat carnem Domini nec bibit eius sanguinem non habebit vitam æternam, quæ nullius alterius, quàm sanctis efficiũtur manibus sacerdotum. Nec gehennæ ignem vtique vitare, nec promissorum remuneratione potiri nisi per illorum valemus officium. Isti enim sunt qui nos spirituali affectione parturiunt, & generatione baptismatis exequuntur., per ipsos Christum induimus & per ipsos coniungimur Dei filio per ipsos membra beati illius capitis efficimur. Quomodo ergo nobis isti non solum reuerendi magis quàm aut reges [s] aut iudices sed etiam magis erunt honorabiles quàm parentes? Illi quippe nos ex carnis & sanguinis voluptate genuerunt, hi verò nobis sunt diuinæ generationis authores, & sanctæ illius qua reformamur libertatis verę adoptionisque filiorum. Non minore loquutionis lepore eiusdem sacerdotij dignitatem perstrinxit Hieronymus. [t] Absit vt de his quicquam sini-

[r] *Ludouicus Cranatensis vir fœlicissimi ingenij, huius sententiæ gratiam admiratus dicebat, Quis potest dimittere peccata nisi solus Deus? Magna illa potestas quæ dixit: Fiat lux & facta est lux, eadem quoque suo modo sacerdotibus concessa est, cum à peccatis absoluunt. Magna spiritus sancti potestas est, cui animarum sanctificatio tribuitur. Idẽ quoque suo modo sacerdotibus præstatur, qui veram sanctitatem & gratiam pœnitentibus conferunt.*

[s] *Sacerdotium regno maius est* Idem Chrysost. de verb. Isaiæ Hom 4.

[t] Hieronymus ad Heliodorum.

ſtrũ loquar qui Apoſtolico gradui ſuccedentes, [y] Chriſti corpus ſacro ore conficiunt, per quos & nos Chriſtiani ſumus, qui claues regni cœlorum habentes quodammodo ante iudicij diem iudicant, quia ſponſam Domini ſobria caſtitate cõſeruant. Nec prætereũda eſt Ignatij [x] ſententia qua tantoperè ſacerdotij excellentiam commendat & miris laudibus effert vt eam exiſtimet rerum omnium mortalium optimam & præſtantiſsimam, in quam qui peccaret improbo contemptu, non tantum homini, ſed Chriſto fieret obnoxius. [y] Quãta reuerentia & quo honore ſuſpiciendi ſint ſacerdotes èdocet clariſsimè Eccleſiaſt.[z] his verbis. *In tota anima tua time dominum & ſacerdotes illius ſanctifica. In omni virtute tua dilige eũ qui te fecit & miniſtros* [a] *eius non derelinquas.* Præceptum equidem ſolenne & religioſum ſed non nouum, quod ſæpius in Deuteronomio præcipitur 12. quo diuinus cultus, & maiorum reuerentia coniungũtur, vt intelligamus eadem ferme pietate qua Deum colimus, quodammodo eius ſacerdotes quaſi diuinum aliquod reueremur. Sicut enim Deus ob immenſam celſitudinem ſuam venerandus, ita & ſacerdotes eius propter miniſterium eius ſuſcipiendi ſunt & in veneratione habendi. Quamobrem ſcitè opinatur Gregorius in ſcriptura ſacerdotes plauſibile illum ſortiri modo Angeli, modo Dei, modo principis nomen. [b] Nam per Moſem [c] de eo qui ad iuramentum deducendus eſt, dicitur applica illum ad Deos videlicet ad ſacerdotes. & rurſum ſcriptum eſt: Diis non detrahes. Inſignis autem huius nominis cauſa inde propagata eſt quod ſacerdotes cuiuſdam diuini numinis efficiantur participes, nam Deus verbo ſuo Deum generat & producit ſacerdos diuina verborum [d] expreſsione Deum ſub ſpeciebus panis adeſſe facit in auguſtiſsima Liturgia, cuius admirandæ functionis & poteſtatis priuilegio ipſi etiam angeli non gaudent. Venerentur ergo ſacerdotes ſicut ipſius ſacerdotij dignitas poſtulat. Amentur vt chariſsimi regis ætherei à conſiliis & clauicularij regem cœli è lecto altaris leuantes. Suſpiciantur tanquam fortiſſimi milites Salomonem cuſtodiẽtes & habentes gladium ſuper femur ſuum: vt inquit ipſe, En lectulum Salomonis

ſexaginta

u *Inſigne Sacerdotum munus.*

x Ignatius in Epiſt. ad Smyrnæos.

y *Chriſto iniurius eſt qui contẽnit Sacerdotem.*

z Eccl. 7.

a *Non caret animaduerſione lectio Græca quæ pro Miniſtros legit* λειτουργοὺς *quod non ſignificat quoſuis miniſtros ſed eos qui ſacris operantur.*

b *Plura de ſacerdotij dignitatis laude habentur in Epiſtola Nicolai primi Papæ ad Michaelem Conſtantinopolitanum Imperatorem.*

c Exod. 22.

d *Germanus ad Chriſoſtomi Liturgiam huius cũ cæteris Theologis ſententiæ eſt author vbi tractans momentum conſecrationis dicit ſolos ſacerdotes id à Chriſto in mandatis accepiſſe quod vi ſacerdotij perficiant.*

ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſsimis Iſrael, omnes tenentes gladios & ad bella doctiſsimi. Laudentur tanquam noſtrarum cauſarum patroni qui efferunt hoſtias [e] pro delictis populi, atque tale præſtitiſſe munus Moſes ipſe teſtatur Deuteron. 5. *Ego inquit, fui medius inter Deum & vos.* Reminiſcamur ingentem eſſe afflictionem ſacris carere miniſtris qui precibus exorẽt Deum, quique habent gladios nempe poteſtatem ad ſcindendos funes peccatorum de quibus inquit Regius Pſaltes [f] Funes peccatorum circumplexi ſunt me. Itaque ſi patres corporis ſunt honorandi, magiſtri morum colendi & abſque dubio ſuſcipiendi non erunt? Si denique tam religioſè plebs antiqua [g] ſuos venerata eſt ſacerdotes, quid nobis agendum erit qui non Aaronis inſulas veneramur, ſed Chriſti, ſãcti nouę legis ſacerdotij inſtitutoris, habemus miniſtros? quos tantis præconiis hic videmus piorũ hominũ cõcentu extolli, à nullis niſi perfidiſſimis apoſtatis & hæreticis vituperari. [h] Gratulemur nobis qui longè excellentius & ſublimius habemus ſacerdotium ipſis antiquæ legis Patribus. Vtrumque autem diſcrimen clariſsimum ex eo videre licet quod ſynagoga quidem dicta ſit regnum ſacerdotale, Eccleſia autem Chriſti regale ſacerdotium. I*n his enim Petri verbis* (ait ſanctus Thomas in commentar. ad eum locum) *innuitur prærogatiua noui teſtamenti reſpectu veteris. In nouo enim teſtamento ſacerdotium præeminet regno, ſicut ſpiritus corpori, in veteri verò regnum præeminebat ſacerdotio. Ideo ibi regnum, hic ſacerdotium in ſubſtantiuo ponuntur, eo quod ibi ex regno, hic ex ſacerdotio quaſi ſubſiſtat religio.* Omnia iam noua facta ſunt. Templi velum iam olim Chriſti morte diſciſſum eſt legis inuolutum volumen ſedens in ſynagoga Chriſtus explicuit. Non eſt quod inſipidem literæ corticem cum Iudæis rodamus, quod durum erat Chriſtus mutauit, in paſsione aquam conuertit in ſanguinem. Antiquatum eſt Chriſtiana Ierarchia veteris legis ſacerdotium [i] ceſsit Melchideci Aaron. De huius autem ſacri ordinis Encomiis hæc paucula præfari voluimus. Iam ſequentem diſcutiamus paragraphum.

[e] Heb. 7.

[f] Pſalm. 118.

[g] Ariſt. 7. Pol. 8. *ſacerdotes (inquit) eſſe neceſſarios vt ciuitas conſtare poßit.*

[h] *Pro ſacerdotum reuerentia decretũ tulit Synodus Aquiſgranenſis ſub Ludouico Pio Imp. c. 7. ea potiſſimum de cauſa quod ſacerdotum contemptus ad iniuriã Chriſti pertineat cuius vicem & miniſterium gerũt.*

[i] *F. à Victoria de hac re doctè ſic argumentatus eſt 1 Relect. de poteſt. Eccleſ. Poteſtas ſpiritualis veteris teſtamenti expirauit in lege Euãgelica, nec Sacerdotes noui teſtamenti ſunt ſucceſſores illorũ ſed eſt noua poteſtas omnino, quia poteſtas Euangelica deriuata eſt à Sacerdote Chriſto, qui non fuit ſacerdos ſecundum ordinem Aaron, ſed ſecundum ordinẽ Melchiſedech, ergo ſequitur ex Paulo eſſe aliam legem, quia eſt aliud ſacerdotiũ, & antiquam illius ſacerdotium penitus periiſſe.*

DE SACRAMENTO ORDINIS.

§. II.

a Ciceronis & Platonis præceptum in Phædro, cuius meminit Bald. in Prælud. feud. colum. 3. & Vlpian. l. 1. ff. de dolo.

b Concil. Trid. Seß. 32. cap. 3. can. 3. anathemate percußit omnes qui negant sacram ordinationem non esse verè & propriè Sacramentum.

c August. lib. quæstionum veteris & noui testamenti. q. 93.

d Pau. 1. ad Thimot. 4.

e Vide Chrisostomũ hom. 13. in Epist. 1. ad Timoth.

f Isidor. 7. Ethimolog. ca. 12. & in Decret 21. distin. can. cleros. Rabanus libr. 1. de institut. clericorum. cap. 6. & sequent. Amalarius lib. 2. de officiis Eccl. 7. Aug. libro 2. de sacramentis c. 5. Mag. sent. lib. 4. dist. 25.

ANTIQVIS, ea semper fuit consuetudo Philosophis & Oratoribus operum instituta ab ipsis primordiis & definitione a auspicari, quo faciliùs studiosorum ad apertiorem rei perceptionem proueherentur animi. Quidam tamen huius tempestatis scriptores vt eloquẽtes videantur verbositatis conglomerant farragines priusquam subiectum tractandum adoriantur, alij ex culicibus creant Elephantes & Camelos. Ne itaque in similem callem verborum inuolucris congrediamur, nostri inistituti basim ab ipsius sacri ordinis diuinitus instituti definitione struemus, vt sit sacramentum b sanctæ Dei Ecclesię in quo ordinatis ad publicum & commune Ecclesiæ ministerium, datur signo externo gratia quæ ministerium eorum certum faciat & probatum quáque sacramentorum consecratio eorum denique administratio ipsis commissa, sit efficax: quem in numerum septem sacramentorum cum vniuersali Ecclesia retulit Augustinus c varijs in locis & præcipuè lib. 2. contra Epistolam Parmenianam cap. 13. & prout Lucius III. diffinit in cap, Ad abolendam. De hæreticis lib. 5. decretalium. Cuius sacramenti ordinis meminit Apostolus dicẽs d Noli negligere gratiam quæ data est tibi cum impositione manuũ presbyteri. e Et cap. 5. admonet Timothæum Episcopum discipulũ suum vt non nisi idoneo ordinis sacramentũ ministret. Et ad Titũ 1. Huius rei gratia reliqui te Cretæ vt constituas præsbyteros, &c. Eius autem ordinis tres suntgradus subordinati supra quatuor minores, Nycenũ cõciliũ Subdiaconos, Diaconos, & Presbyteros nominat referente Gratiano in decretis dist. 31, cap. Nicęna ex lib. 2. Historiæ Tripartitæ cap 14. Natiuo explicationis genere Isidorus f Hispalensis Episcopus in Epistola ad Ludifredum scripta officia vnicuique ordinúm gradui propria recensens, quid ad Subdiaconum Diaconum & Presbyterum ex officio pertineat docet, cuius præclari Episcopi non minùs vtilis quàm necessaris

instructi

instructio in Decreti 24.dist.cap.Perlectis,habetur. Septenarium illum numerũ g ab initio nascentis ipsius Ecclesię fulxisse meminit Ignatius coætaneus Apostolis cum in Epistola ad Antiochensem sigillatim ipsos ordinibus distinctis constitutos salutat his verbis. Saluto sanctum presbyterum vestrum, saluto sanctos Diaconos, saluto subdiaconos, lectores, cantores, ostiarios, & exorcistas. Calixtus, Papa & Martyr qui hoc nomine primus Apostolicam sedem maxima sanctitatis & vitæ admiratione conscendit dist. 25 .cap. presbyteris, omnibus in sacris ordinatis perpetuum cœlibatum inhibuit, eósque specialius nominat dicens, presbyteris, diaconis, & subdiaconis,& monachis matrimonia contrahere penitus interdicimus. Ampliore quicunque percipiet firmari ratione,scripta beati Cypriani reuoluat, & liquido comperiet illis temporibus omnes ordines extitisse in domo Dei, nec tamen tunc suos duxisse ortus & initia. Nam vt de re antiqua & vbique recepta loquuntur auctores illius temporis qui sanè floruerunt in ipso beato Apostolorum senio aut nō diu post superstites fuerunt. Cyprianus inquam noster lib.2. Epistola decima, Exemplaria, inquit, eadem nunc quoque per Metium hyppodiaconum à me missum, & Nicephorum acolutum transmisi. libro 2. epist. 5.& libro 4.epist. 5. scribit se ordinasse lectores Aurelium & Celerinum libro 5.epistola 14. presbyter, inquit, de clero,& exorcista,& lector Lucianus scripsit. Hæc ordinum distinctio non latuit Concilium Carthaginense 4. quod fuit 214. Episcoporum, in quo ordinationis modus per gradus consuetos disponitur,& subdiaconorum hordinatio decernitur 5.capit. dicti concilij. Sexta Synodus generalis quæ Constantinopolitana dicta est,can.4.de subdiaconis agit. Eiusdem autem subdiaconatus ordinis meminit quadragesimustertius Apostolorum canon cui nec refragari nec contradicere impunè licet. Denique Cornelius Papa in epistola ad Fabianum apud Eusebium lib.6.Hist.cap.33. dicit in Ecclesia Romana suo tempore id est ante annos mille trecentos fuisse presbyteros XLVI. Diaconos septem, Acolutos XLII. Exorcistas cum lectoribus & ostiariis quinquagintaduos. Sed aliquis curiosiùs

g Apostolici canones testantur ordines distingui in maiores & minores. Quibus cohærent quæ retulit Dionysius in Ecclesiastica Hierarchia c. 5. Cyprianus epist. 5. lib.2. Ambrosius in epist.ad Ephe.c.4. Conci.Laodicense can.23.& 24. Concil.Rom. sub Syluestro cap. 3. Concil.Florentinum in institutione Armenorũ. & Trident. sess. 23. cap 2.

h Passim apud sacrum Concilium Laodicenũ occurrit mentio Subdiaconorũ quos can.20.21.22.& maxime 25. scribit in sacris ecclesiis stetisse pro foribus. Illic autẽ vocantur obsequentes assistentésque Græcis & Latinis Hypodiaconi, quemadmodum & in Concilio Eliberitano canone 30.& Romano ca.[illegible]. Subdiaconi dicuntur. Cuius quidẽ sacri ordinis typus habetur apud Hieronymum ex [illegible] quorũ [illegible] Paralip. [illegible] Et. Esdr. [illegible]

curiosiùs forsam quàm par est subdiaconatum è numero illo euellere tentabit, aut Vrbani [i] Papę aut Gratiani sententiæ innixus dicenti. *Diaconatum & præsbyteratum sacros ordines dicimus, hos siquidem solos habuisse legitur primitiua Ecclesia* [k]. aut Innocenti [l] 3. iudicio cap. miramur. de seruis nō ordinandis, quod de subdiaconali ordine non sit mentio in patrum statutis. Huic mox sana tantorum Pontificum consideratio satisfaciet, hoc enim duntaxat intendunt, quod in primitiua Ecclesia rarò expressus sit subdiaconatus ordo, hac potissimum ratione, quia ministrorum sacrorum, sæuientibus vndique in fidei assertores Tyrannis, & persecutoribus paucitas, qui diaconum agebat subdiaconi itidem vicem supplere cogebatur, & sic hij officio cohęrebant quamuis semper gradu discreparent Quemadmodum enim Paulus 1. ad Timotheum 4. & 5. cap. Episcopos simplicibus præsbyteris nomine pares fecit vtrosq; præsbyteros vocando, tamen illos gradus qualitate distinxit, his manuum impositionem tribuendo, aliis hoc ipsum negando. Sic diaconos à subdiaconis, officio distinctos, primitiua Ecclesia rarò expresit quos tamen ordine, & gradu semper habuit & intellexit differentes. Fatebimur itaque cum cōmuni Ecclesię, & sanctorū patrū necnō Cōciliorū cōsēsu ex hoc septenario numero tres maiores [m] ordines, & quatuor minores, potestate, officio & gradu selectos & ab inuicem distinctos, ipsum autem ordinem esse potestatem quandam ab antistite in homine indelębiliter impressam ad sacros actus circa Christi verū corpus exercendos, & cum triplices tantum in specie sint huiusmodi sacræ actiones circa Christi corpus verum ideò dicūtur tres sacri. A quibus rem omnem cœli fauentibus auspiciis aggrediemur & diligentem illam præparationem quę accedentibus ad hoc Sacramentum requiritur explicabimus vt intelligant omnes quanti sit negotij & hac in parte piè versari & quàm grauiter aberrent à vero virtutis & salutis tramite quicunque præcipites carne & sanguine stimulati in hæc sacra adyta irrumpunt, vnde tot exitia venerandi & excelsi ministerij quotidie suboriri non sine lachrimis videmus.

[i] *Idem senserūt Anacletus epist. 3. & Cai⁹ ad Fœlicem sed æquius eorū fuit de sacris ordinibus iudicium, vt dicant non semper in cunctis Ecclesiis extitisse omnes ordines, sed in paruo fidelium grege Episcopi, sacerdotes & diaconi sacris subiisse munera.*

[k] dist. 60. cap. nullus. de ętati. & qualitat.

[l] *Innocentium hac potissimum ratione dixisse Hypodiaconatū non fuisse sacrū ordinem fatemur, quod in primario ipsius Ecclesiæ exortu Diaconi omnes subibant officiorum functiones quæ vere Subdiaconis debentur. Ideò Laodiceni patres ca. 22 vetant eos deserere stationem pro foribus & sacra vasa tractare quia id muneris pertinebat ad Diaconos.*

[m] *Maiores ideò dicuntur quòd circa sublimiora mysteria Missæ sacrificij propius versentur. Minores quod non perinde necessarij ad rem omnium sacerrimam.*

PRAEPARATIO AD SACROS SVSCIPIENDVM ORDINES.

§. III.

NIHIL magis præpoſterum in quouis actionis inſtituto quàm rem aggredi imparata mente, & Andabatarum [a] more pugnare, factúmve quoduis clauſis veluti oculis tentare. Vſu enim & rationis ipſius ita comparatum eſt inſtinctu, nihil proſperè exequi poſſe animum cœco veluti impetu præcipitem in his quæ diurnam nocturnámq; meditationem poſtulant. Quot ruinæ? quot flagitia? inepti Ducis peperit conſilium præceps? Quot infœlices ſucceſſus inconſulta tulit Principum voluntas? Sed quot inſignes clades Chriſti cinxerunt Eccleſiam miniſtrorum imparato ad ſacra ſubeunda miſteria animo? Solet paterfamilias ſagaci ſtudio explorare qua fronte, qua modeſtia, & quo affectu ſerui ſuos penates ei famulandi cauſa ingrediantur, ſolet Deus ille ter maximus altiùs conſiderare quo zelo, qua intentione, nos ſuorum miniſteriorum legitimi in ſua ſacra & ampliſsima OEconomia Chriſtiana diſpenſatores eſſe velimus. Vero ergo & ab omni mundi fæce & peccatorum ſorde purgato animo ſuos vult ad ſacra promoueri, & huius promotionis legitimæ finem ſui nominis honori & totius Eccleſiæ ſpirituali vtilitati referendum iubet. Decet ergo in primis eos qui ſacris cupiũt irrigari liquoribus cœleſtis gratiæ, animarum vaſa purgare & mũdare ne ob vaſis ſpurcitiam atque pollutionem quod infundetur aceſcat vt ethnicus ſcribit poeta. [b] Sed mea ſententia culpandi ſunt illi omnes qui vitam ſacerdotalem expectant ad ocium & liberiores delicias, quíve per ſaltum ouile Chriſti ingreſsi nihil retinent ſacerdotis dempto titulo. Prouentus vberrimos ambiunt, parúmque officij memores illis ſufficere arbitrantur ſalutari, videri, & apud ouiculas, timeri potius quàm amari. Falluntur, cœlo & terra aberrant qui mundi derelictis opibus vt ſequantur Chriſtum pauperem, [c] ſeſe nouis curis & ſollicitudinibus locupletari volunt, eáque ratione ſola hanc vitam ingrediuntur. Veterem hominem exuat quicunque ille fuerit qui clau-

a *Andabatæ populi clauſis pugnãt oculis. Prouerbium taxat eos qui aliquid nulla præuia cõſideratione tentant.*

b *Horatius. Epiſt. 2. ad Lolium.* Sincerum eſt niſi vas quicquid infundis aceſcit. *Idẽ fere ſcripſit Lucret. lib 6. in Principio de Epicuro. Epictetus ſolebat diſcipulis aliquid ſcientiarum genus meditãtibus dicere* ἄνθρωπε ποῦ βάλλεις σκέψαι εἰ καθαρός τὸ ἀγγεῖον. *Homo vbi iam mittis conſidera nunquid purgatũ vas ſit.*

c *Scribit Hieronymus ad Heliodorum multos poſsidere opes ſub Chriſto paupere quas ſub locuplete diabolo habere non poterãt, vt ſuſpiret eos Eccleſia diuites quos mundus tenuit ante mendicos.*

ſis compreſsiſque corporis ſenſibus, atque extra carnem [d] mundúmque poſitus cœleſtia ſemper meditetur qui diuinas ſpecies & imagines puras cotẽplari ſtudet nullis terrenis ac errabũdis formis permixtas, ſe ipſum probet prout inquit Apoſtolus, & cœleſtẽ imploret opẽ, cũ Angelis verſetur, & adhuc in terris agens terram deſerat, atque à ſpiritu in cœlum euehatur quiſquis tremendo terribilique Deo ſacrificare proponit. Seriò perpendat quanta ſit laurea eorum qui legitimè præſunt, quantus ſit huius officij ab ipſo limine metuendus ingreſſus ſi nephario propoſito ducatur volũtas quantumque à veritate aberrent qui illud vt ſordidum & otioſum contemnunt. Reminiſcantur enim D. Bernardi ſententiã, Otioſum non eſt vacare Deo ſed negotium negotiorum omnium. Non leue ergo piaculum facere exiſtiment audaculi quidam & imprudentes iuuenes, qui eſtuantes, ſeſe ferunt ad hæc ſacra ſuſcipiẽda munera, & multum de officio hauſiſſe decus opinantur, ſi elementarias quaſdam quæſtiuncularum ſolutiones in penore recõdant, quas vbique iactent, nulla prorſus de mentis & animæ munditia cura habita. Vtinam tales mouerentur Ethnicis [e] ſaltem exẽplis aut Moſaicis legibus quibus nefas fuit limina ſacra tangere ante abſolutiſsimas manuũ lotiones & aquę inſperſiones Sacrũ itaq; ſuſcepturus ordinẽ debet à mundi illecebris abdicari, totúſque vitę huius perfectioni addici, curas omnes in hác vnam curam, deſideria cuncta in hoc vnum deſiderium, gaudia omnia in hoc vnum gaudium commutans. Generalius hæc omnia præcepta perſtrinxit Dominus dum inquit [f] *Sancti eſtote quoniam ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter*. Præuia niſi confeſsione contritione ſaltem, nemo tantum ſibi meriti irroget, hæc ſacra ſubire onera, ne percutiat eum Dominus. Experientia enim monemur & Angelici doctoris D. Thom. [g] aſſertione tempus implendi præceptum de confeſsione eſſe quando eminet aliquis caſus in quo neceſſe eſt, homini quod confiteatur, puta ſi eminet ei articulus mortis vel neceſsitas accipiendi euchariſtiam, aut ſacrum ordinem vel aliquid eiuſmodi, ſi enim omnis de ſtirpe Aaron qui acceſſiſſet ad ea quæ conſecrata erant in quo erat immunditia aut

[d] *Inextricabiles linquat mundi affectus qui Deo ſeruire deſiderat, hæc enim prima eſt mentis præparatio. Vnde Proclus libro de anima & dæmone & Iamblicus libro de myſteriis Aegyptiorũ, docẽt ſoli animo libero & ab omni vitiorum ſorde purgato ſuperiora contemplari licere.*

[e] *Moris erat antiquis ſacerdotibus in ſymbolum puritatis & integræ mentis candoris antequam ad ſacra peragenda accederent variis vti manuũ lotionibus à quibus rem diuinã auſpicabantur hinc fit vt χέρνιβος tam crebra ſit mentio apud Homerum. Idem narrant Virgilius & Herodotus.*

[f] Leuiti 19. 20.

[g] S. Th. quodlib. 1. art. 11.

aut qui maculam habebat perire debebat corá domino in Leuitico vbi per glossæ sensum macula pro vitio sumitur quantò magis sacrilega offensam & culpam & æternæ damnationis periculum incurrit qui ad tam sacra in peccato accedit. Præterea ex prisco Ecclesiæ ritu ab Apostolis exorto, tam ordinans quàm ordinãdus præsertim in sacris [i] ieiunus accedat, quod testatur scriptura Apostolos fecisse Actuum 13. [h] Et ex eo id obseruandum dicit Leo primus Papa epistola 9. quæ est ad Dioscorum. Hæc ampliore non indigent probatione, nemo enim tam suiipsius inscius est qui non probè norit cœlestem gratiam animæ pulchritudinẽ [i] semper postulare, quod citra plurimos authores sacros & prophanos magnus rex & philosophus Salomõ, asserit. [k] In maleuolam animam nõ introibit spiritus sapientiæ, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Hactenus de digno accessu ad sacrum characterem suscipiendum.

h Ex hoc loco à lucida elicitur probatio huius sacri instituti ministerij de ordinandis sacerdotibus quò intelligamus Ecclesiã sequi vestigia Apostolorum tum in ieiuniis tum in ministerio & orationibus tum in ordinationib. ministrorum.

i Infinitus ille diuinæ sapientiæ Sol facilius sese communicat iis qui mentis candore pellucent, nam quamuis omnibus pateat tamen malis splendorem minimè concipiunt, non secus ac crassæ ac lutosa quadã moles Solis radios non transmittit cùm tamen purissima & limpidissima corpora vt stellæ, ignis, aqua, aer vitrũ, Christallum, diaphanáque reliqua luminis radios excipiant.

k Sapien. 3.

DE PROMOVENDORVM PRAEVIO EXAMINE.

§. IIII.

NON opinor quempiam latere à quibus sacri ordines [a] conferri debeant, sed multi crassiùs ignorant quid antequam suscipiantur iura diuina & humana efflagitent. Quibus virtutum insigniis, quáve gloria integritatis & famæ præstare debeant sacris initiandi, tanti officij Celsitudo planè ostendit. Sed quibus cautelis talia exordienda sint ne quid temerè suboriatur docet Paulus ad Timoth. 3. de examine diaconorum loquens cum inquit, Hi probentur primùm, & sic ministrent nullum crimen habentes. Eiusdem epistolæ cap. 5. manus cito nemini imponendas asserit, ac ipsum Timotheum alienis ideò peccatis cõmunicare dehortatur, quasi optimus pręceptor explicatiùs suo discipulo episcopali pedo insignito diceret. Peccata illius communia erunt tibi si parum idoneum ordinaueris. Caue ne ad hoc sublimè ecclesię munus ignaros & ineptos obtrudat, vel fauor, vel ambitio vel auaritia,

a Ordinum collator est Episcopus. c. quanto. extra. de consuetu. Sed minores ordines etiam à minoris dignitatis Prælatus vt per Abbates tribui conferri possunt. 21. d. c. 1. & 2. vt q. 69 c. quoniã Et de ætat. & qual. c. cũ cõtingat & c. Abb. de' rit. ... 6

vel ſpes otij, quia tale nefas in te cuderetur vt probè autumat Leo Papa [b] huius nominis primus epiſtola ſua 81. Quid eſt (inquit) cito manus [c] imponere? niſi ante maturitatem ætatis, ante tempus examinis, ante tempus emeritum obedientia, ante experientiam diſciplinæ, ſacerdotalem honorem tribuere non comprobatis? Et quid eſt communicare peccatis alienis niſi talem effici ordinatorem qualis eſt qui non meruit ordinari? His verò potentiora ſunt Hieronymi in Michæam verba hæc. *Hij quoſcunque de aſſeclis ſuis ordinantes & vitam veram in ſcandalum populi exponentes rei ſunt infidelitatis eorum qui ſcandalizantur.* Huius meminit 1.q.1.c.hi quoſcunque. Verùm quoniam Epiſcopalis poteſtas tantùm ſibi iuris tribuere nequit, vt debeat aliquem ordinare ſine præuio & diligenti examine, optimè & ſapienter ideò Concilium Nicænũ can. 9. diffinit, [d] Ordo eccleſiaſticus non recipit eos qui ſine examinatione ordinati ſunt. Qui generis & natalium ſplendore non virtutis & pietatis gubernaculo præditi ſunt, niſi prius diligenti examini reſpondeant, dignè promoueri nequeunt. Conſtãtinopolitana Sinodo, [e] cuius hic verba expreſſa referã. Decernimus, inquit, vt deinceps nõ liceat ad eius cui manus imponitur genus reſpicere, [f] ſed examinantes an digni ſint expoſitis in ſacris canonib. decretis eos in cleri catalogũ referre & eccleſiaſticé promoueri ſiue ſint ex maioribus ſacerdotib. ſuis ſiue non. Hinc exorta eſt Innocentij tertij determinatio quod epiſcopus promoturus ſubdiaconum vel diaconum aut presbyterum inquirat ab archidiacono [g] an nouerit illum idoneum ad eum gradum, ad quem illum offert promouendum. Concilij [h] Namnetenſis [i] eadem fermè mens fuit quando epiſcopus ordinationes ſuas facere diſponit à latere ſuo eligere debet ſacerdotes & alios prudentes viros gnaros diuinæ legis exercitatos in eccleſiaſticis ſanctionibus qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, inſtitutionem, locũ vbi educati ſunt, ſi ſunt bene literati, ſi inſtructi in lege Dei, ante omnia diligenter inueſtigent, ſi fidem Catholicam firmiter teneant, & verbis ſimplicibus aſſerere queant. Ipſis autem quibus cura committitur cauere debent ne aut fauo-

[b] 81. d. Miram. 2.

[c] *Qui ceremoniam iſtã de impoſitione manuũ altiùs conſiderare velit, conſulat Cyprianũ lib. 3. epiſt. 14. 15. 16. 17. & ſerm. de lapſis. Cõc. Carthag ca. 78. 81. Arelatens. can. 9. Auguſt. lib. 3. ca. 16. contra Donatiſtas. quibus non incongruum videtur addere libros Burchard.*

[d] 81. diſt. cap. qui ſunt ſine.

[e] Sexta Synodus Conſtantinop. can. 33.

[f] *Generis aut parentum ſplendor facultatum copia & fauorum ambitus non poteſt quicquã in promotione ad ſacra Eccleſiæ myſteria, ſed virtus morum cãdor & eruditio.*

[g] Extra. de ſcrutinio in ordinib. faciendo. c. vnico.

[h] 24. diſt. c. quando Epiſcopus.

[i] *Sacrum illud Namnetenſis Cõcilij vel vt manuũ ſcripta exemplaria vocãt Namnetenſis decretũ ab Iuone, Burchardo & Gratiano in ius Pontificium non ſolũ relatum eſt verumetiã à Trid. Sinod. Seſſ. 23. ca. 7. renouatum eſt.*

ris gratia, aut cuiuscúmque muneris cupiditate illecti, à vero deuient vt indignum & minus idoneum ad sacros gradus suscipiendos manibus episcopi applicent. Quod si aliter fecerint, & ille qui indignè accesserit, ab altari remouebitur, & illi qui donum sancti spiritus vendere conati sunt, coram Deo iam condemnati Ecclesiastica dignitate carebunt. Igitur per tres continuos dies diligenter examinentur, & sic sabbato qui probati sunt episcopo representen tur alias autem sine clericorum videlicet consilio & populi testimonio nullum episcopus ordinare presumat. Et refert Gratianus [k] dist. 24. ca. quando episcopus. Multum autem roboris & virium inconcussa præbet testimonia hominum prudentum existimatio, quæ consulenda est quo liberiùs ordinandus accedat, quod decernit concilium 4. Carthaginense.[l] Episcopus sine consilio clericorum suorum clericos non ordinet, ita vt Ciuium sententiam & testimonium quærat. Eiusdem concilij prima celebratio Carthagini habitata can. 8. prohibet ne implicati negotiis secularibus ordinentur clerici. Nihil turpius quam spiritualia dona terrenis immiscere, & prætiosam gemmam vili metallo includere. Trãsferendũs est amoris affectus à visibilibus ad inuisibilia, & quamuis mundana illa singulis horis nostris luxurientur oculis longiùs abdicanda sunt, quo facto nec eorum prouentu gaudebit, nec earum iactura cruciabitur. Examinis itaque potior pars inniti debet in exploranda vitæ conditione, & ideò perspicaciùs animaduertat ordinator ne promouendus ex vita infami aut scandalosa veniat, aut ex hæresi, néve seditionarios clericos, vsurarios iniuriarum suarum vltores promoueat, quos & similes nunquam ordinandos statuit Helibertinum [m] concilium can. 81. & Carthaginen. [n] 4. can. 67. idem vult & statuit Leo papa huius nominis primus d. epist. 85. [o] Debet præterea episcopus ordinator promouendos de scientiæ sufficientia examinare, an sciant quæ ad eorum officij conditionem pertinent. Nam vt inquit Gelazius papa [p] illiteratos nullus præsumat ad clericatus ordinem promouere, quia literis carens, sacris non potest esse aptus officiis. [q] Iniurius profectò ille sibi & po-

k 24. distin. c. Episcopus.

l *Hic referendus est æquissimus Meldensis Concilij canon quo iubetur vt in loco sacro, coram multitudine teste & arbitra, morum, famæ, doctrinæ futuri clerici ordinetur, et quod potissimum istud fiat in ciuitate vbi clericus ad minimum per annum degerit & vitæ suæ specimen ediderit.*

m distin. 46. c. Seditionarios.

n 85. dist. cap. miramur.

o *Hoc docet Gratianus ex Isidoro in cap. Perlectis. dist. 25.*

p 6. distin. cap. Illiteratos.

q *Aureliana Synodus can. 6. indoctos sacerdotes à sacris mysteriis repellit nec eos tolerat in officio maximè qui non intelligunt quæ geruntur.*

pulo eſt qui impudentiſsima audacia, & impudentia audaciſsima ignarus q & inſcius ſeſe ingerit ad hoc ſacerdotis officiũ, qualis autem illos eruditio deceat Paulus 1. ad Timothæum 3. docet dicens *Sciat quomodo oporteat eum in domo domini conuerſari*, conſentit & D. Hieronymus in epiſtola ad Nepotianum quæ eſt de vita clericorum & ſacerdotum epiſtola 2. primi tomi. Primum clericus interpretetur vocabulum, & nominis diffinitione prolata nitatur eſſe quod dicitur. Si enim clericus [r] Græcè dicitur ſors latinè, propterea vocantur clerici vel quia ipſe ſors, id eſt pars clericorum eſt, qui autem pars domini eſt vel dominum partem habet, talem ſe debet exhibere vt ipſe poſsideat dominum & ipſe à domino.

Concilium 4. Toletanum can. 8. in hunc modum decreuit, proinde ſollicitè conſtituitur atque decernitur vt nullius cuiúſque dignitatis eccleſiaſticę gradus deinceps percipiant qui non totum Pſalterium vel Canticum vſualium & hymnorum, ſiue baptizandi perfectè nouerint ſupplementum. Sequitur in eodem canone, Nullus igitur ad ſacra Dei miſteria tractanda veniat, indoctus aut ignorantiæ tenebris cæcutiens, ſed ſolus is accedat quem morum innocentia & literarum ſplendor reddunt illuſtrem.

Eccleſiaſticarum ſanctionum canones & [s] regulas nullatenus ignorare debent viri ſacrandi, potiſsimum ſacerdotes dicente Leone papa [s] Ignorare vnquam licuit ſacerdotem, quòd canonum fuerit regula definitum. Propter quod quorundam bigamorum ignorantiam ſic promotorum excuſabilem illic non admittit, idcirco epiſcopus debet promouẽdis ad ſacros ordines poſtquam illos examinauerit ordinationes Eccleſiæ circa obligationem ad quam per ordinationem ſunt aſtringendi declarare, ita ſtatuente 4. Concilio Carthaginenſe, Placuit vt ordinandis epiſcopis vel clericis prius ab ordinatoribus ſuis decreta Conciliorum auribus eorum inculcentur, ne ſe aliquid contra ſtatuta Concilij feciſſe pœniteant. [t] Ignorantiam Sacerdotum arguit Oſſeas ex diuino ore dum ait quia tu ſcientiam repuliſti repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi. Dolendum enim eſt tãta incuria ſacerdotis muneris tantum

r Clerici vt habetur diſt. 21. ca. cleros à Κλῆρος dicuntur Græcè Latinè ſors, ſiue hæreditas vel portio quæ ſorte obtigit ἐπὶ τὸν κλῆρον πορεύεσθαι adire hæreditatem Plato. de legibus. Propterea ergò dicti ſunt clerici quia de ſorte Domini ſunt vel quia Domini partem habent.

s Leo. 1. Epiſt. 1. cap. 2.

t Elegantiſſime hũc Oſſeæ locum interpretatus eſt. F. Hieronymus Guadalupenſis et pulchris exornat ſimilitudinibus eum inquit. Ad conſtruendã domũ Dei non Iudæos elegit Salomon, ſed quæſiuit qui ſcirent ligna cedere. 2. Paral. 2. Quid nos ſumus teſte Apoſtolo niſi tẽplum Dei? Vt ergo ædificetur hoc templum quærendus eſt artifex qui ſciat ligna videlicet virtutes cedere & aptare non inſipiens & imperitus.

tantum decus contemni In cęteris námque functionibus quæ ad ciuilem administrationem pertinent indefessum adhibetur opus, ne quis perperam magistratus curam suscipiat, in ecclesiastico vero regimine traditur sæpius sacerdotium ignaris scientiæ Dei, quæ gradus esse debet vt quis summi huiusce honoris fastigia conscendat. Hinc nunquam veteris legis ornamenta sacerdotum à populari vestitu distincta temerè in rationali, siue in pectorali sacra hæc verba miro lapidum preciosorum fulgore rutilantia ferebant *HAVRIM & HATHVMIM* quod Hieronimus vertit *DOCTRINA & VERITAS* quia primùm inquirendus est sacerdos futurus an in pectore habeat doctrinam scilicet scientiam Dei, hoc est præcipuum sacri ordinis fundamentum quo si careat, indignus est venerandis hisce titulis. Et Chrisostomus huius dicti fautor, acerrimus ait Sapientissimum esse oportere Sacerdotē & perspicacem in omnibus, & mille vt dicitur ex omni parte oculos habentem quippe qui nō solum sibi sed etiam populo viuit. Non est quod diutius immorer in recensenda clade maxima quam rudis ignorantia multorum sacerdotum nostris protulit temporibus, & quot sannis & conuitiis occasiones dederit Aduersariis in bonos debacchandi, adeo vt ferè omnes qui in hoc digno & augusto statu versantur plurimorum odium contraxerint. Dum hæc paulo placidiùs meditari soleo, nescio quomodo veluti scribæ docti in regno [y] cœlorum proferre poterunt de thesauro suo noua & vetera, si nihil didicerint, nihil quoq; discere aut scire satagant Sacerdotes quomodo scientiam vitæ aut interitus boni & mali habebunt? quomodo inter pollutum & sanctum, inter leprā & lepram discernēt, quomodo interrogati [z] respondere valebunt qui pigro & pudendo ocio stertere potius cupiūt quam sacrę paginæ monumenta reuoluere? Hinc Concilium Tholetanū Ignorantiam [a] cunctorum errorum matrem maximè in Dei sacerdotibus euitandam esse consulit. Ast quispiam Sacerdos ex eorum grege qui plus aleis quam Bibliis student hac futili excusatione se tueri volet, quod nimirum non assumat Sacerdotium ad ani-

v Vide Iosephū lib. 3. antiq. cap. 11, & Rabi Dauid Chimi in libro radicum.

x Chrisostomus lib. de dignitate Sacerdotis.

y Matth. 13.

z Diuus Hieronymus super Aggæum breuibus verbis Sacerdotis officium ita complexus est. Considera Sacerdotis esse officii de lege interrogatum respondere, si Sacerdos est sciat legem domini si ignorat legem Domini ipse se arguit nō esse Sacerdotem Domini. Sacerdotis enim est scire legem & ad interrogationem respondere de lege.

a 38. distin. cap. Ignorantia

marum curam & regimen, ſed tantum ad ſimplicis ſacerdotij officium. Huic inani excuſationi reſpondet Innocentius [b] dicens ad obtinendum eccleſiaſticum beneficium eos debet idoneos reputare ordinator Epiſcopus quos ad ordines ſuſcepit. Propterea idem Innocentius in Cõcilio generali Lateranẽſi dilucidiùs rem explicat his ferme verbis. [c] Cum ſit ars artium regimen animarum diſtrictè præcipimus vt epiſcopi promouendos ſacerdotes diligenter inſtruant & informent vel per ſeipſos vel per alios idoneos viros ſuper diuinis officiis, eccleſiaſticiſque ſacramentis qualiter ea ritè valeant celebrare.

b c. accepimus. de ætate & qualitate præficiend.

c De ætate & qualitate præficiendorum. c. cum ſit ars artium.

DE PERPETVA COELIBATVS ET CONTINENTIAE OBLIGATIONE SACRIS INITIANDIS.

§ V.

PRIMA voti conſideratio eſt caſtitatis & continẽtiæ [a] à qua ſemel profeſſa reſilire non[...]atur [...] nec ad matrimoniũ cõtrahẽdũ nequaquã licet adi[.]us, & ideò Paulus diuino illo genio quo afflatus fuerat preuidens incorruptum illum florem aliquando hominum libidine violatum iri ſummæ continentiæ & caſtitatis obligationi epiſcopos, presbyteros, diaconos & ſubdiaconos cæteris nubendi libertate conceſſa aſtrinxit. Ne verò quidam vocis diſſidium vrgerent optima diſtinctione iis prouidit, duplicique nominis differentia vſus quem σώφρονα, [b] in 3. cap. 1. ad Timothæum, eundem ad Titum 1. σώφρονα καὶ ἐγκρατῆ eſſe præcipit, inter caſtum & continentem id diſcriminis ex ipſius vocis cognitione ſtatuens quod verbum ἐγκρατὴς propriè & natiua ſignificatione ſine appoſito continentem declaret eius rei cuius aliquis continens [c] eſt (omnis enim ſuperbiæ, ſiue libidinis, aut iracundię motus temperans continere dicitur) & tunc ad ſenſualẽ illum voluptatis appetitum compeſcendum refertur. Vult ergo Paulus ex hac verborum emphaſi presbyterum caſtum ſimul & continentem & quamuis carnis illicio, aut libidinis motu irritetur

a Canon Apoſtolicus 26. hac vocula voti non vſus eſt aperta ſignificatione, ſed ſolum vetat quẽpiam ſacris initiari qui ſeriò cõtinentiã non profiteatur, ſoliſque cantoribus & lectoribus nuptiis indulgere permittit, reliquis talẽ imponit neceſſitatem vt contractum matrimonium dirimi & reſcindi iubeat.

b Σώφρονα Græcis ſobrium, Ambroſio prudẽtem, Hieronymo caſtum.

Ἐγκρατῆ continentem Hieronimo abſtinentem.

c Caſti & continentis diſcrimẽ componit Ariſtoteles in priore libro magnorum moralium.

cetur siue non, ab omni se concubitu contineat, in quo sensu ἐγκρατὴς vocabulum accepit, pro omni videlicet Veneris & muliebris amplexus cõtinentia, etiam viri qui ab vxoris congressu se abstinet, vt facilè ex cap. 7. epistolæ prioris ad Corinthios facilè perspicitur vbi iis quidem qui nolunt esse ἐγκρατεῖς [d] id est continentes nubendi facultatem cóciliat οὐκ ἐγκρατεύονται γαμησάτωσαν *si non se continent nubant*, & ab alienis se abstineant, quod melius sit nubere quàm vri. Iis verò qui vxorem habent cõcedit vt postquam ad tempus communi & reciproco cõsensu se ab ea continuerint reuertantur in idipsum ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν *ne propter incontinentiam* inquit, id est, qui nolunt se ab omni copula continere *tentet eos Satanas.* Idcirco continentem esse nulli in tota noui testamenti historia precipitur nisi ministris sacris qui in hoc primo sacerdotalis honoris gradu Deo continentiam profitentur, eósque sibi non dissimiles esse supremo pietatis affectu adhortatur idem apostolus. θέλω πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν. *Volo omnes vos homines esse sicut meipsum*, exemplo suiipsius virginitatem & continentiam suadens. Si igitur optimus hic episcopus qui primarias ostenderat præsulis de grege Christiano bene meriti partes, vxoriis nunquam illaqueatus est vinculis, qua dementia opinantur quidam eum coniugalem copulam aliis iniunxisse episcopis, & non habẽdos dignos ecclesiasticis dignitatibus qui vxoriæ rei non famularentur. Si inquã necessariũ iudicauit episcopos ducere vxores cur non & ipse quod erat necessarium fecit? Quam miserè delusi isti homines in his locis impingunt! Sed vellim eos sedato vultu, & absque furiosis vociferationibus mecum considerarent, num cuncta illa sacerdotum peculiaria munera & officia [e] maximum illud seruitij genus quod matrimonium comitatur non refugiant & quasi prima fronte exhorreant. Poscit vxor dandum, vocat veniendum, eiicit abeundum, minatur extimescendum, quomodo tantis curis liberari poterit sacerdos coniugatus vt sui muneris vicem quæ est semper pro populo orare exequatur? quomodo vigilabit super gregem sibi creditum si tota nocte lateri vxoris adherere cogitur? Infœlici nos

c experientia

d Vocis [illegible] his cõperies [illegible] thorietatibus. *Plut. de fortuna.* ἐγκρατεῖν τῇ πενίᾳ *in paupertate continẽsum.* *Xenoph.* ἐγκρατὴς ἀφροδισίων, *rei venereæ abstinens.* *1. Corint. 9.* πάντα ἐγκρατεύεται *in omnibus temperans est.*

e Summum videtur afferre impedimẽtum iis qui spiritualibus addicti sunt officiis res vxoria. Idq; secundùm Tertullianũ duabus rationibus euenire solet. Vix enim fieri potest, vt hæc cohabitatio vxoris sine libidinis fœditate, atque immunditia versetur, quæ omnino ab ara domini arceri debet. Quies deinde animi & tranquillitas in coniugio [illegible] turbatur, cùm tamen [illegible] [illegible] eum esse deceat qui rerum cœlestium studio deuo[illegible]

experientia didicimus nullum tetrius aut pestilentius vi-
tium inferri ecclesiæ ipsa sacerdotum auaritia quæ si tam
exitialis est in cœlibe quanta est futura in coniugato? Im-
pudens tamen ille apostata Lutherus [f] vt salaces suos as-
seclas magis alliceret ad omnem vitæ spurcitiam, tanto
scurra dignum suis scriptis consilium reliquit vt inultè o-
mnibus sacerdotibus nubere liceret, nec posse cessare à re
vxoria non minus quàm à cibo & potu. O pudor! nónne
facilè ex hoc vno quis spiritus eorum mentes & corpora
obsederit, potest homo prudens & fidelis plusquam certo
deprehendere? Verùm redeundo ad rem vnde nos hic In-
cubus abstraxerat, quis est qui obtuso quantumuis iudicio
falsa & mera hæc omnia portenta esse non credat, quibus
nos obstringere conantur ad nubendum, cum Christus
castitatis & continentiæ exemplar voluerit S. Apostolos [g]
omnibus etiam vxoribus renunciare, quod & fecerunt
apostolatus suscepto [h] charactere. Vnum libere ita vt in-
genuè addam, si in hæc vsque sæcula permissum fuisset sa-
cerdotibus coniugium, exitiosissima fuisset in ecclesiam
introducta tyrannis. Quis enim principum & magnatum
qui omnia illis solis viribus impunè licere putant, cum
pulchra vxore opimo gaudere sacerdotio noluisset? Quod
si in promouendis ac conferendis iam sacerdotiis multum
imò plurimum peccatur, etiam si non conferantur nisi cæ-
libem vitam pollicentibus, quanto turpius collaberetur
ipsis sacerdotibus legitimi essent filij quibus amplissima
designarentur & venarentur beneficia etiam ante quam
natalem viderent diem; Quàm optimè prouisum fuisse
ecclesiasticis ordinibus, quàm religiosè incessisset episco-
porum pietas, si eo tempore quo ad excubias nos inuitat
Christus, cogeremur inter fœmineos sinus delitescere? Sed
iam particulariùs ad authoritates progrediamur, quibus
retundere possumus reprobos istos homines, qui dicunt
priscos patres â primis Christi ecclesiæ incunabulis vsque
ad hunc diem à verò scripturæ tramite aberrasse, & se so-
los sapientes Triplicem sacratorum ministrorum ecclesiæ
in continentiæ voto statum inuenimus cúmque vario ra-
tionum appendice discutiemus. Primus, cuius continen-
tia

f Vide F. Ambrosiũ Catharinum Politũ Archiepiscopum Campsanum in turpissimam Lutheri sententiam.

g Hos primæuos Ecclesiæ Christi cultores sequuti sunt totius orbis Christiani patres in Conciliis suis in Neocæsariensi sub Syluestro Papa c. 1 in Concil. Romano sub eodem Pontifice canone 7 in Concilio Arelatensi.

h Hieroni. li. 1. contrà Iouin. & in epist. ad Iul. consol. sic dicit. Inter Apostolos de solo Petro legimus vxorem habuisse, de aliis verò nihil tale constat Quod si concedamus, omnes habuisse, ambigi non debet ipsis annuentibus castitatis votum emisisse, iuxtà illud Petri Ecce nos relinquimus omnia.

tia non erat olim ſub pręcepto aut ex neceſsitate, voluntarius dicitur, his potiſsimum qui prius coniugalem ducebant vitam, vt accidit primitiuę eccleſiæ temporibus propter paucitatem eorum qui continere volebant vt tęſtatur Hieronymus in epiſtola ad Marcellum neceſſe erat coniugatos & vxoratos promouere maritos, de quibus loquens apoſtolus dicit, Oportet epiſcopum [i] vnius vxoris virum, quod præceptum non ſolum ipſis epiſcopis ſed omnibus ſacris miniſtris extenditur, variáſque ſortitum eſt interpretationes quas nos fuſiori tractatu alibi enarrabimus. Hæc autem multis placet, quod epiſcopus non vnam tantum habuerit vxorem ſed vt factus epiſcopus eam non tanquam vxorem, ſed vt ſororem habeat, contentus ſcilicet vxore ſua ſpirituali nempè eccleſia, quæ ſententia quamuis non omnium ore dependeat valdè tamen probabilis eſt vt patet ex Epiphanio [k] qui Hæres. 59. dicit hunc eſſe apoſtolicum & eccleſiaſticum canonem, atque ad ſuam vſque ætatem ſeruatum, ac tum etiam vbique ſeruári vbi canones eccleſiæ non eſſent corrupti, docet & idem ad finem lib. 3. tom. 2. eccleſiam non ſolere ſacerdotes aſſumere, niſi vel ex numero virginum, vel monachorum vel continentium, vel eorum qui ſi haberent vxores ab eis ſeſe abſtinerent. Quotieſcunque autem in eccleſię exordio cœlebs ad epiſcopatum aut presbyteratum aptus inueniebatur, nunquam ordinabatur coniux. Cœlibes autem quâm coniugatos longè melius epiſcopali functos munere totius antiquitatis declarant exempla, nam ex infinita propè epiſcoporum multitudine dempto vno Cynerio nihil memoriæ commendatum ſcriptis accepimus. Cœlibes autem omnia quæ nũc extant ediderunt monumenta. Referenda ſunt hæc vt antea diximus ipſi neceſsitati temporum. quod Eccleſię primordiis ad epiſcopatum aſſumebantur ij qui ante baptiſmum philoſophi erant & coniugati, at hoc tempus alios ritus poſtulat, cum enim in tanta chriſtianorum multitudine tot inueniantur cœlibes iidémque aptiores quid opus eſt vt coniugatos eligamus, ad ſacra tractandum miſteria? Hic primus continentiæ ſtatus (probamus dictorum ſeriem innumera teſtiũ [l] cohorte) in miniſtris ſacratis

i Μιᾶς γυναικὸς ἀνδρα. 1. ad Tim. 3.

k Temporis neceſsitas in ipſa Eccleſiæ infãtia, & fidelium hominum raritas viros vxoratos cogebat ad ſacerdotij ordinem conuocare, ſed monogamos duntaxat, hinc nullibi in ſcriptura noui teſtamẽti legitur ſacerdotem Euangelicum poſt ſuſceptum ordinis characterem duxiſſe vxorem licèt antea accepta viri permitteretur.

l Præſidium huius ſententiæ de ſancta cœlibatus aſſertione ex ſequentibus ſumitur.

Origenes in 3. c. Ioel.

Gregorius Nyſſenus in libr. de virginitate.

 valuit

Clemens Petri discipulus Epist. 2. ad Iacobum fratrem Domini. Eusebius libr. 2. demonstrationis Euangelicæ. Calixtus 1. apud Gratianum. dist. 27. can presbyteris. Siricius in Epist. ad Himericum. cap 7. Innocentius 1. in Epist. ad Victori num ca. 9. & ad Exuperium c. 1. Leo in epist. 82. ad Anastasium Episcop. Thessalon c. 4. Gregorius 1. in Epist. 42 lib 1. Zacharias Papa in Epist. vlti. ad Bonifacium Episcopum German. Sixtus. 2 Pontifex lib. 1. de cast. c 7. Chrysostom hom. 2. de patientia. Iob. Epiphanius ad finem operis contra Hæreses. Cyrillus catechesi duodecima. Oecumenius in c. 3. primæ ad Timotheum. Cyprianus in libro de singularitate clericorum. Ambrosius lib. 1. de offic. c vlt. Hieronim. lib. in Vigilantiũ circa initium. Augustinus lib. 2. de adulterinis coniugiis. Gregorius Turonicus in 4. hist. cap. 2.

valuit à primitiua ecclesia vsque ad Nycenam Synodum & amplius vt patet ex historia tripartita lib. 2. cap. 14. quod refert Gratianus dist. 31. cap. Nycena. Imò huiusmodi liberæ continentiæ status in coniugatis vsque ad tempora Syricij papæ perseuerauit hoc est vsque ad annum trecentesimũ octuagesimum tertium, qui Syricius immediatè successit Damaso papæ in quo continentiæ statu multi episcopi & sacerdotes coniugati extiterunt, sed nũquã concessa est facultas superiorum ordinum munere insignitis, ad connubia transeũdi, vnde ca. Apostolorũ sic cautum est, in nuptiis autem qui ad clerum prouecti sunt præcipimus vt si voluerint vxores accipiant sed lectores, cantorésque tantummodo. Et octaua generalis synodus quæ orientalibus regulam viuendi præscripsit, can. 8. sic habet. Quoniam in apostolicis canonibus dictum est eorum qui non ducta vxore in clerum promouentur solos lectores & cantores posse vxorem ducere, & nos hæc seruantes decernimus vt deinceps nulli penitus hyppodiacono, vel diacono vel presbytero post sui ordinationem coniugium contrahere liceat, si autem hoc facere ausus fuerit deponatur. Si quis autem eorum qui inclerum accedunt velit lege matrimonij coniungi antequam hyppodiaconus vel diaconus vel presbyter ordinetur hoc faciat. Hæc sacra sexta synodus. Cuius decretum recenset & venerabiliter suscepit post Vrbanum 2. Innocentius tertius dum inquit ad similitudinem Diaconi & presbyteri debet subdiaconus continentiam obseruare sicut & in sexta Synodo constitutum est, contracta verò huiusmodi matrimonia personis disiungi, & personas ad pœnitentiam redigi debere iuxta sacrorum canonum diffinitionem statuit multò antea Calixtus primus.

Secundus continentiæ status fuit specialis præceptum quantum ad omnes sacratos. Syricius siquidem papa circa annum domini trecentesimum nonagesimum primũ traditur cœlibatum & perpetuam continentiam præcepisse atque vetuisse ne quis coniugatus promoueretur ad sacros ordines postquam Innocentius interstite duntaxat Anastasio primo; ipsi Syricio succedens circa annum quadringen-

dringentesimumoctauum, constitutionem illam de sacrorum perpetua continentia ministrorum, prohibitionémq; eorum à nuptiis sancitam per vniuersas ecclesiæ prouincias transmissam confirmaui: dist 31.cap. tenere. & 81.cap. proposuisti. Post quas sanctiones Innocentij primi, nulli coniugio obstricti admissi sunt deinceps ad sacros ordines suscipiendos, licèt idẽ [m] Syricius prædecessor concessisset coniugato promoueri ad eosdem vt patet prima sua epistola ca.91 Hieronymus in calce epistolę ad Pammachium de more sui temporis loquẽs ait, Episcopi, presbyteri, diaconi, aut virgines eligantur aut vidui, aut post consecrationem in æternum pudici. Syricio superuixit beatus Augustinus [n] qui epistola 187.cõmemorat omnes summos pontifices à Petro vsque ad Anastasium tunc in cathedra Petri sedentem cui succesit Innocentius eiusdem temporis reuolutionibus ad quem epistolas dedit Augustinus & ab eodem accepit. Sic liquet in hoc secundo statu continentiam omnibus in sacris constitutis præcepto speciali & ab ecclesiæ decreto extitisse à temporibus Innocentij vsque ad beati Gregorij florentissimam caniciem annis scilicet centum & octuaginta diebus. Orientalis verumtamen ecclesia annis Syricij & Innocentij primi hoc de cœlibatus obligatione præceptum non acceptauit, annuente & asserente sexta generali Synodo canonibus suis [o] 13. & 30. post Pontificatum Innocentij celebrata, nunc verò legitimo prius contracto matrimonio vti possunt, Lateranensi teste concilio cap. 14. vt relatum est in decretalibus de vita & honestate clericorum. cap. Vt clericorum mores.

Tertius huiusmodi continentiæ status in ecclesia Occidentali sacra Christi & apostolica lege tum œcumenicis conciliis [p] & à Gregorio primo hucusq; sic institutus est vt scilicet obliget ex priori præcepto ecclesiæ currente & ex voto in susceptione sacri ordinis emisso & eidem annexo hoc etenim statuit beatus ille Põtifex, quod Innocẽtij tertij testimonio ratum credimus vt nullum facere subdiaconum præsumant episcopi nisi qui se castè victurum promiserit, in cuius ordinis sacri susceptione votum solenne emittitur impediens matrimonium contrahendum & di-

Isidorus lib. 2. de officiis diuinis c. 10.
Anselmus in epistola 8.
[...] lib. 3. de tabernaculo cap. 9.
Arator in actis Apostolorum. ca. 30.
m Syricius aliàs vrsinus Romanus dictus Papa max. sed. an. 15. mens. 11. ann. 388. Genebrard.
92.
n Aug. epist. 91
o De clericis coniugatis c. cùm olim.
p Nulla fermè sacra Orthodoxæ fidei sanctio celebrior & religiosior inuenitur, ipsa quæ sacerdotum cœlibatum asserit & probat. Huius rei citra innumeram testiũ nubem fidem faciunt Oecumenica Concilia quæ hic adjicimus.
Concilium Ancyranum celebratum ante annos 1200. ca 10.
Nicæ ca. 1.
Nycenum can. 3.
Trullanum. can. 6 & can. 48.
Carthaginens. 2. can. 2 & 5. can. 3.
Affricanum can. 37.
Romanum cã. 8.
Arelatens. 2. can. 2.
Turonense 1. ca. 1 & 2 can. 20.
[...]ense [...]

rimens contractum vt determinat Bonifacius 8. extra de voto & voti redemptione.cap.vnico.

Aurelian.3.c.2. Elibertin.can.33. Toletan.2.c.1.& 4.c.26.& Toletan.8.cap.6. Aquisgran.1.c.6. Vormaciense c.9. Moguntinum ca. 10. Rata autem hæc omnia habentur Concil. Trident. Seß.24.can.9.

QVADRVPLEX RATIO PERPETVI COELIBATVS.

§. VI.

VERITATIS Ecclesia alumna non abs re censuit non nisi continenter victuros præciosis hisce sacrorum ordinum margaritis exornare, Apostolos potissimum imitata qui primi legis nouæ fuerunt sacerdotes à Christo instituti & continentes, quique solenni edicto prohibuerunt sacerdotibus vincula matrimonij vt ex constitutionibus eorum edocetur, cuius hæc sunt verba. Episcopum & presbyterum ad diaconatum ordinari præcipimus qui sint monogami, id est vnius vxori viri, siue vxores eorũ superstites sint, siue non, post ordinationem tamen si vxores non habent præcipimus vt non liceat amplius ducere aut si antea duxerãt non alias in matrimonium accipere, sed potius quòd cùm [a] haberent ad ordinationẽ venerũt contentos esse: hæc est Apostolica constitutio. Vnde B. Hieronymus libro primo contra Iouinianum tale perhibet testimonium, Petrus & cæteri qui vxores habuerunt postea ad Apostolatum assumpti reliquerunt coniugale officium, Petro coram domino asseuerante se & suos condiscipulos omnia reliquisse, quod verum nõ fuisset nec à Christo approbatum si adhuc cũ suis vxoribus remansissent. Et quamquam eodem Petro excepto non sit manifestè relatum de cęteris Apostolis quod vxores habuerint, & cum de vno scriptum sit ac de ceteris tacitum intelligere debemus, sine vxoribus eos fuisse, de quibus scriptura nihil tale significat. Et in calce epistolæ ad Pammachium, Apostoli inquit vel virgines vel post nuptias continentes fuerunt, Exemplo etiam aliorum primitiuorum sacerdotum, nam in primitiua ecclesia multæ personæ vtriusq; sexus se perpetuæ consecrabant continentiæ vt refert Eusebius lib.2, ecclesiasticæ Historiæ cap.17.

a Quidam ex huius loci malè intellecta intentione ingentes de cœlibatu sacerdotum excitant controuersias, sed vt inquit. F. Turrianus. Quis est tam tardus, aut tam contentiosus, cum apostolica doctrina iubet ministris sacris qui vxores habẽt vt contenti sint quòd habentes vxores ad ordinationẽ venerunt, qui non intelligat, iubere, vt deinceps ab vxore abstineant? Etenim si vt prius, hic postea vxoris licet, quid noui, aut contrarij Apostolica cõstitutio sancit, vt dicat, sed cõtentos esse, quod habentes ad ordinationẽ venerunt. Hic locus aduersus omnẽ Græcorum libidinẽ & quorundam petentium, id quod vtique concedi non potest discutitur per eũdem [illegible].

Secundò

Secundò cœlibatum ita ſtatuit eccleſia vt curis omnibus rei domeſticæ ſolutus ſacerdos liberiùs ſeſe deuoueat ad continuum cui deputatur orandi officiũ,* hinc Gratianus rectè inquit cauſa huius inſtitutionis fuit munditia ſacerdotis,vt cunctis diebus vitæ ſuæ orationi vacare poſſet. Si laicus, inquit Diuus Hieronymus & quicunque fidelis orare non poteſt niſi officio careat coniugali, ſacerdoti cui ſemper orandum eſt,ſemper illi erit ergo abſtinendum à coniugali debito. Intereſt etiam miniſtris animum diuinæ appulere legi,quæ totum hominem requirit, proinde dignũ eſt vt à mulierũ conſortio pellantur ſi enim nõ poteſt homo liberis & vxore preſſus philoſophię vacare vt dicit Theophraſtus Ariſt. diſcipulus ,& ſi populo magnus ille legiſlator Moſes præcipit lauare veſtimenta ſua, dicítque eis eſtote parati in diem tertium & ne appropinquetis vxoribus veſtris quantò magis ſacerdos diuinæ legi aſsiduus debet à mulierum conſortio eſſe remotus? Quantum ſacrilegium imò quàm horrendum facinus immani expiandum ſupplicio duxiſſe putemus; ſi homines nocturnam venerem ſomniantes aut libidinis illum furorem adhuc ſpirantes viderẽtur tractare ſacra! Permittant hæretici libidinoſos,olentes, & ſalebroſos ſuos hircos pſeudominiſtros ſuum panem tractare, qui indignè omnia conſpurcant, nos autem in antiquitatis eccleſiaſticæ fideique ſchola edocti, decentiſsimum eſſe putamus vt non niſi à ſanctis ſancta peragantur.

Hæc minùs commodè præſtãtur à coniugatis quàm à viris iugum vxorium excutientibus.

Quomodo (*inquit D. Ambroſius*) poteſt hortator eſſe viduitatis qui ipſe coniugia frequentauerit?

Exod. 19.

Tertiam itaque hic rationem inſtitutionis figamus propter miniſterij ad quod aſſumitur quotidie tractandi dignitatem, excellentiam [c] & ſanctitatem ſcilicet conſecrationis corporis & ſanguinis Chriſti,oblationis eiuſdem & ſanctiſsimæ communionis,vnde Ambroſius in primam epiſtolam ad Timotheum [d] inquit,veteribus Leuitis & ſacerdotibus idcircò conceſſum eſt vxores ad vſum habere quia per multum tempus ocio vacabant à miniſterio aut ſacerdotio, at nunc neceſſe eſt miniſtros quotidie præſto eſſe in eccleſia, & addit: Si enim plebeis hominibus orationis cauſa ad tempus præcepit abſtinere Apoſtolus vt vaccent orationibus quantò magis Leuitis & ſacerdotibus quos

c. *Reuocandus eſt hac in parte Apoſtolicus canon eiuſque fideliſſimus interpres Epiphanius in Catharis & Charactere Eccleſiæ. Reuerà inquit non ſuſcipit ſancta Dei prædicatio poſt Chriſti aduentum eos qui à nuptiis mortua ipſorum vxore, ſecundis nuptiis conciliati ſunt, propter excellentiam ſacerdotij honorem ac dignitatem. Et hac certò ſancta Dei Eccleſia ſincerè obſeruauit.*

d *1. Timoth. 2.*

dienoctúque pro plebe sibi commissa oportet orare, præterea nullus in veteri lege [e] carnes agni pascalis comedere præsumpsit qui renes non præcingeret, nec panes propositionis sacerdos Achimelech [f] dare Dauid petenti cum pueris suis voluit donec se ab vxoribus continuisse profiterentur. Hæc Ambrosius. Cùm ergo & historiæ veritate, & tanti doctoris testimonio sit certo certius antiquos Iudaismi sacerdotes quoties ad sacras erant functiones reuocandi, non solùm à re vxoria, sed etiam ab exquisito ciborum delectu, vino pariter cæterísque illecebris pudicitiæ naufragium mouentibus procul stetisse; non putabimus nobis diuino charactere insignitis tantundem præstandum esse, tam augusta sacramenta tractaturis, in quibus Christus est ipsa victima? Pares rationes Innocentius I. in epistola ad Victorinum Rhothomagensem episcopum & idem ad Exup. Tholos. episcopum tradit, quas refert Gratianus in suis decretis dist. 31. cap. tenere. & distin. 82. cap. proposuisti. Eandem tertio loco positam rationem cœlibatus in ministris sacratis proponit Alexander tertius vt habetur lib. 3. decretalium tit. de Clericis coniugatis cap. Quod ad te. Ob similem rationem indicitur continentia & separatio à consortio thori ad tempus coniugibus ad sacramentum Eucharistiæ accessuris, id docente Gratiano ex Augustino & Ambrosio 33. q. 4. cap fratres Tametsi silerent hæc omnia inconcussa & irrefragabilia testimonia solius Christi de virginitate commendatio [g] nos ad tantum florem seruandum allicere & inuitare debet, laudat enim continentiam eorum Matth. 19. qui se castrauerunt propter regnum cœlorum. Hoc suadet & consulit Paulus postquam nos sui similes esse cupit. De virginibus præceptum non habeo consilium autem do. Augustinus libro de sancta virginitate (quem totum in Encomium virginitatis edidit) efficacissimè probat quàm videlicet propria sit hæc virtus Euangelicæ gratiæ à B. virgine primo cœpta & quantæ excellentiæ sit. Quid plura? omnes sanctorum doctorum Latinorum & Græcorum lucubrationes virginitatis & continentiæ laudibus refertę sunt. In quarum inuidiam fanaticus aliquando debacchatus est inter ipsa

Apostolici

e Exod. 12.
f 1. Reg. 12. *Noluit sacerdos Achimelech Dauid & pueris eius dare panes sanctificatos priusquàm seipsum & illos non solùm quidem ab alienis, sed etiam à propriis vxoribus mundum esse testaretur. Tantò igitur castitate maiore debet pollere Christi sacerdos cum sanctissimũ Christi corpus sumit, sacrísque exornatur mysteriis quanto vetera sacrificia minora & inferiora Euãgelicis reperiuntur.*

g *Virginitatis commendatio sublimis & angelica admodũ auditur apud sacros fermè authores omnes Greg. super Ezechielem August. de Virg. Hieronym. in Epist. Ambros. de viduis. Bernard. super Missus est. Climach. Grad 14. Voluerunt pariter legislatores æquissimi suis legibus precium pro meritis referre castitati. Iustinianus Cæsar. in §. autem. de Deo amabilibus quomodo oport. Epis. i. in auth. coll. 1. t. 6.*

Apostolici cœlibatus initia [i] Nicolaitarum furor sed nostris temporibus suscitauit cacodęmon Erasmū & Bucerum magnas quærelas effundentes in virginitatis conuicium, quod nimium excesserint antiqui patres in euehenda continentiæ gloria, quódve nimium authoritatis Tacianorum hæresi dederint, & reliquorum hæreticorum nuptialē consuetudinē dānantium errorē. Sed quia omnes isti qui talia per furoris interualla exaggerant, castitatis iudices nimis suspecti censentur, & ideò votifragi omnia secundùm carnem existiment, nos firmiùs & grauiùs Sacrosanctæ patrum sententiæ quæ tam longo tempore tanta cum laude in ecclesia Christi permansit assentiemus. Illa enim spiritum scripturæ sacræ secuta est, â qua recedere impium & piaculare est.

Quarta ratio nostri cœlibatus est propter bonorum ecclesiæ quæ pauperum sunt vitandam alienationem.[k] Præfatis rationibus diligentiùs cōsideratis & decretis dictam perpetuam continentiā, præcipientibus maturè perpensis non est quod huius cœlibatus osores reclament præceptis. Propterea leuis iudicij et sententiæ reus damnatur Panormitanus [l] qui incósideratè scribit, salubre fore reuocare huiusmodi præceptum continentiæ & relinquere libertatē volentibus continere ob scandala quæ ex multorum ministrorū Ecclesiæ impudica vita emergunt. Quodquidem non minori ausu quàm excæcata dementia asserit Erasmus in Epistola Apologetica de interdicto esu carnium & in quodam opusculo de laude matrimonij. Omnes autem quotquot sunt hac impura doctrina excantati opinantur patrocinio Paphnutij [l] foueri & tueri cuius tamen sententia nihil infensius habere possunt. Sed vt prolixiora non trahantur huius paragraphi stamina eorum obiectis & rationibus (vt futiles & vanæ omnibus cōstent) virili marte respondeo, ingenuè primum fassus, multa quidem sequi scandala & scelera legem cœlibatus ecclesiasticorum, non quidem per se siue ex natura & ratione illius legis sed per accidens, & per aliud scilicet ex corruptis & indisciplinatis quorundam (quibus indicta est lex illa) moribus. Ad illa autem quæ propter aliud & per

i *Fabula huius hæresis cuditur multorum iudicio in Nicolaum vnum ex septem primis Diaconis sed quicquid de hoc sit cōstat Vigilantium hunc errorem expressè docuisse vt autumat Hieronym. Hoc somniū denuo heresiarchæ neoterici renouarunt & publicis scriptis professi sunt vtile esse si sacerdotibus ius coniugij concederetur. Quæ est mera hominum Epicureorum & voluptuariorum sententia.*

k Innocē. 4. c diuersis. de clericis cōiugatis.

l *Turpissimus error Panormitani Catholici alioquin & docti authoris in ca. cum olim. de cleri. coniug.*

m *Cū in Concilio Niceno de interdicēdis vxoribus ante sacros ordines acceptis tractaretur vir sanctus Paphnutius surgit Concilio ob graues fornicationes fugiendas ab iis qui nuptias erant experti, vt nihil super hoc definiretur. Acquieuit Concilium. sed nunquā permissum est vt post sacros ordines ducerentur vxores.*

accidens veniunt, non respicit legislator vt prudenter affirmat Aristoteles 2. Politicorum ad simile argumentum Socratis & Platonis volentium res temporales & mulieres debere esse communes, eò quòd multa mala sequuntur ex rerum & vxorum appropriatione & proprietate. Sed respicere habet legislator ad bona quæ inde ex lege sequuntur & ad multo plura mala vitanda quæ ex contrario sequuntur. Non ergo propter transgredientium multitudinem m & scandala reuocanda est, aut abroganda lex huiusmodi continentiæ, cum non ex ipsa lege oriantur huiusmodi transgressiones, quin potius ex ipsa lege continentiæ in sua integritate seruata maxima profluunt bona, in rationibus suę institutionis superius adductis explicata, nec huius legis obseruatio in hęc vsque vlteriora tempora est ipsis obseruationibus noxia, non enim huius legis cœlibatus assidua obseruatio ingerit iacturam reipublicæ, sed magis illius neglectus & pręuaricatio, si enim ab omnibus ecclesiasticis integrè seruaretur ingentem vtilitatem & eximium decorem adferret nobis. Quod si scandala & transgressiones vitare velis legis extirpatione & ablatione, abroganda esset idemtidem lex coniugij, auferendę essent diuinę prohibitiones fornicationis, furti & vitiorum omnium, in quę tam seuerè animaduertunt diuina & humana iura. Pontificum constitutiones, & regum placita spernerentur, ne horum pręuaricatores inuenirentur, quod mali remedium nisi penitus malus nemo consulere audebit. His omnibus ad amussim consideratis non dubito quin omnes sacris ecclesiastici ordinis titulis decorati, quibus cor non fuerit, vel heresi vel carnali illa voluptate occœcatum vel digitis tangere possint diuino iure se obligari ad continentiam & castitatem. Manifestum ergo cunctis cordatis fecimus quantum fallantur heretici omnes qui impotenter vrgent omnibus sacerdotibus & episcopis non modo liberum sed etiam preceptum esse vxores habere. Hæc somnia non mouebunt quidquam catholicos sacerdotes quia infandum & ementitum est sicut pleraque omnia quæ odio Vatiniano in Christi sponsam visibilem inuisibilis dæmonis astutię euomunt & effutiunt.

m Arguit Libidinosos quorundam hominum affectus, qui vt fucata quadam virtutis opinione luxuriem defendāt hæc argumēta suggillant. Si omnes velint à thoro & prolis procreatione vacare, quomodo posset propagari mundus? Resp. Augus. Vtinam omnes hoc velint duntaxat in fide & charitate, quia multò citiùs Dei Ciuitas impleretur & acceleraretur terminus sæculi. Cū autem vident talia parum subsistere ad scandala quædam ex Epicureorū quorūdā periuria cōtracta cōfugiūt vt his sacerdotū cœlibatum damnent, & exclament hinc plurima adulteria pullulascere. Sed his respondere opus est. Quod nam sit tantum scelus quod non cōtrà legem Dei committatur. Abrogentur & pessūdētur cælestia Dei mandata, violētur Principum sanctiones quia multi sunt fures, perimri, sicarij, adulteri. Lex bona & sancta est malus qui contrà agit.

DIFFICI-

DIFFICVLTATIS OPNIONEM A CASTITATE NOXIAM REMOVET GRATIA DEI.

§ VII.

NOs in ea ętate deuenimus vt quidam calorem ardẽtißimum arguant cùm tamen ignem in ſinu geſtare, materia fouere incendium, & flammis ſuperaddere flammas ſecurum exiſtiment, & in lupanari de temperanda voluptate conquerantur His tamen non deſunt innumeræ de cõtinentia quęrimonię. Volunt vinci ab iis à quibus ſtatim victores euaderent. Hinc libidine ſuccenſi prępoſterum quorundam conſilium imitantur, qui morbum ciborum ingluuie curare ſatagunt. Quotidiè vociferantur continentiam rem eſſe arduam [a] & contra naturam tum difficilem & quę humanis viribus non poſsit exhiberi. Fateor equidem magni grauiſque laboris eſſe frœna dare petulanti carni, at nemo deſtituitur ope diuina. Omnia poſſum in eo qui me confortat. Hęc cõtinentiæ facultas naturali potentię eius qui vult non refragatur, caſti igitur ſi non ſumus, inquit, Auguſtinus [b] non eſt quia non poſſumus, ſed quia non volumus, nam qui te hortatur vt voueas, ipſe adiuuabit vt reddas, alioquin culpa illius eſſet ſi quod imperaret, efficere nequires. Neq; igitur culpandus eſt Deus, qui pręcepit, vel qui non adiuuat, quia non pręcepiſſet, niſi adiuuare vellet, culpa igitur tota in te eſt qui dicis te nolle neque tamen te promoues, dicis te non poſſe nunquam tamen vt poſsis conaris. Conſtitutus eſt in [c] arce huius corporeæ molis dux veluti animus qui imperio ſuo omnem laſciuientem carnis voluntatem cohibere poſsit, ſed ſi delitiis, illecebris veluti compedibus deuinctus & illaqueatus teneris, ab iis ægrè liberaberis: ſi mulierum ſpectacula, [d] fabulas, & alloquia demulcentia pectus, ames, ſi temperantiam & ieiunium negligis, non eſt profecto quod mireris te non poſſe continentiam amplecti.

Conandum eſt igitur & forti conſtantique mente retundendi ſunt ſtimuli illi, in otio & turpi veterno pungen-

a *S. Sixtus Pontifex 3. cõtra eos qui dicebant continentiã eſſe contrà naturam acriter pugnauit olim, & dixit gratiam non deeſſe facienti quod in ſe eſt.*

b Auguſt. lib. 2. c. 77. de meritis & peccat. remiſſ.

c *Cyprianus extremo libro de pudicitia animum humanum inſtar eſſe cuiuſdam aurigæ qui Deo donante regnum in corpus acceperit, vt imperio premere carniſque impetus refrænare valeat.*

d Augu ſuper Pſal. 131. Chriſoſtomus ſuper Epiſt. 16. ad Hæbreos. Origenes homil. 9. ſuper Leuit.

tes. Deinde inuocandus & exorandus est Deus, assiduis & frequentissimis precibus qui vt solus nos condidit ita solus plena suppeditat auxilia. Opponantur prauis cogitationibus, præmeditationes: illiciis titillantibus, sacrarum literum studia: euocentur castra cœlestia aduersus impuras voluptatum phalanges, vigiles preces semper sint in mentis excubiis, sic profecto frangentur omnes difficultatum & hostium conatus. Quę viribus humanis impossibilia sunt Dei adiutorio facilia [e] fient. Exeant ab ore piorum hominum argumenta illa salebrosa quæ ex illibatis sacræ scripturę adytis desumuntur in authoritatem fornicationis, incestus & sacrilegij. Quàm indignæ sunt conclusiones illæ. Nemo continens esse potest nisi Deus dederit Sapient. octauo. Pulchrum & probabile assumptum, sed infirma & claudicans omninò consequentia illa. Ergo nemo potest. Fides Dei donum quoq; est, nec quisquam credere potest nisi diuina virtute edoctus, ergo nemóne potest esse fidelis? Excusationes sunt in peccatis. Omnes hæretici quotquot antiquitùs fuerunt hanc continentiæ difficultatem nescio vnde conceperunt, vt impossibile autument ab illa venerea pollutione & fœditate quemquam continere, sed perinde necessariam ac magis necessariam quàm edere & bibere: sic Satan in multos porcorum hereticorum greges intrare permittitur. Hoc vnum est vitium omnibus apostatis [f] commune, se illico volutare in fœdo luxuriæ luto. Taceo horrendos & nefandos [g] congressus ipsis etiam feris & brutis alienos, quibus hæreticorum synagogæ, & conuenticula commendantur. Et ni vererer hunc sermonem castis auribus plus damni & tædii quã emolumẽti afferre, insignes huius hæreticæ libidinis tragedias referre non grauarer: his profecto nihil magis exosum ipsa cœlibe vita. In hoc conueniunt Nouatores, sophismatici cum priscis hereticis vt dum cõtinentiam omninò impossibilem esse clamitant sacramenti matrimonii vincula soluant, & qui cœtibus eorum præsunt omnes ferè deserto continentiæ voto excucullati monachi incestas nuptias amplexãtur. Ne ergo quicquam peccetur in Christum virginitatis & pudicitię amatorem tum in apostolicas leges.

e Ambrosius contra eos qui propter infirmitatem putabant non esse vouendam castitatem, inquit, Ergo nemo muniet, ne aliquãdo vincatur, nec pedis vtatur beneficio qui gradiendi periculum reformidat.

f Hæc catholica sententia Diuum Hieronymum non latuit cum inquit in 9. cap. Oseæ. difficile hæreticum inueniri qui diligat castitatẽ. Cyprianus epist. 18. quosdam suæ tempestatis vocat stupratores virginum, & matrimoniorũ corruptores ac depopulatores. Tertullianus Marcionẽ propter stuprum virgini illatum ab Ecclesia motũ fuisse asserit. Manifesta sunt omnibus Nicolaitarum lenocinia.

g Tantæ faci-noris indignitatẽ prius notauit Clemens Alexan. 3. Stromatum scribit. Carpotianos ad cœnas conuenientes viros simul, & mulieres amoto lumine commisceri quomodo & cum quibus voluissẽt. Paria de Florianis ante Augustinum scripsit Niandmetræ Philastrius.

leges, continentiam ſuſcipiant & redament, omnes qui ſpretis mundi illecebris & excuſſo mundi conſortio vitam merè ſydeream & ſpiritualem profitentur Sic fiet proculdubio conſule Origine ὡς πᾶσαν ἐπιθυμίαν ἀπὸ της διανοίας αὐτῶν ἐξελόντες τὸ θεῖον δυχῶς θεραπεύσωσι. *id eſt, vt omni libidine ex mente eiecta Deum precibus colant.* Temperentur licentiores animi paſsiones quæ degenerem reddunt hominem & brutorũ propemodum animãtibus ſequacem. Quę cum in omnibus turpes & exoſæ ſint, in ſacerdotibus turpiſsimæ & fœdiſsimæ cenſentur atriore quoque notantur cromate. Rariùs euenit vt ab iis qui mundi capiuntur voluptatibus, qui nihil præter carnem & ſanguinem ſpirant, quidquam exhaurire poſsimus frugis, & commodi. Qui libidine æſtuant vix de animæ officio cogitant, ſentiunt, enim furorem illum vehementiſsimum, vt inquit Plato qui homines grauiſsimè vrit. [k] Is idẽ Philoſophus eſt ſpurcitiarum Apoſtaticarum Ethnica ſua quantumuis indole alieniſſimus qui nunquam impoſſibile Continẽtiæ legem adegit, eamque totis viribus ad aſſequendum virtutis trophæum amplectendam ſuaſit. Cuius paranæticum eulogium poſt grauiſſimos quoſdam primæ claſsis authores hic referre non grauabor. An (inquit) non fama & auditione accepimus, Iccum Tarẽtinum propter Olimpia, alioſque ludos, & artem in eis certandi tantum robur animi ſimul cum temperantia comparaſſe, vt nunquam fœminam, neque puerum, quãdiu exercitatione valuit, tetigiſſet? imò eadẽ de Criſſone & Aſtylo ac Diopompo, aliiſque quamplurimis fama eſt, qui animos quidem multò peius inſtitutos quam noſtri, aut tui etiã ciues Clinia, habebãt, corpora verò multò magis coercebant. Quid igitur? illi curſu aut lucta vt vincerent auſi ſunt à re in qua multi vitam beatam ponunt, abſtinere, & noſtri adoleſcentes propter victoriam multo pulchriorem nõ poterunt? Neſcio quis Chriſtianius loqui poſſet, & vereor profecto ne in multos Chriſtianos exurgat aliquando priſcus [i] iſte philoſophus qui ſolius naturæ eruditione à libidine & omni voluptate abſtinendum eſſe meminit, & penes naturam [k] caſtitatẽ poſſe manere contra Lutherum monuit. Antiquum eſt illud diſsi-

[h] Libidinis vim atque fomitẽ nõ ignorauit Plato qui poſt duas appetentias cibi & potus quas famẽ & ſitim vocamus, li. 6. de leg. dixit, libidinem ὀξυτάτην καὶ διαπυρωτάτους τοὺς ἀνθρώπους μανίαις ἀπεργαζομένην, id eſt, vehementiſsimam eſſe, quaque furore homines inflammaret.

[i] Calculum dederunt huic de continentia colenda ſententiæ plurimi ſcriptores Ethnici vt eſt Menander in Thaide, Epimenides, Callymachus, Cyrneus de Cretenſibus, Aratus Aſtronomus, & Homerus.

[k] Id proprio & vero authori referendum eſt, Gregorio Nazianzeno ſcilicet qui in libro de ſpiritu ſancto inquit γὰρ ἔχει τὸ σωφρονεῖν id eſt, penes naturam enim eſt caſtum eſſe.

diū hæreticis cū temperantia, permittent vinci & abiectissima fieri mācipia potiùs quā de curāda cuticula, de incestuosis contrahendis nuptiis priuilegium perdere. Norūt vsu infortunatissimo quam tristes ex exitiales sint eorum nuptiæ, cùm tranquillum cœlibatus dereliquerunt votum & fidei & castitati professę valedixerunt, vt intolerabile mulierum imperium sustineant. quo quidem nullum tormenti genus grauius experti fuerunt & cum passim clamitent se ideò ad nuptias cōuolasse ne flammis[l] Venereis ardentiùs flagrarent, quare propriis vxoribus noncontenti vt salaces satyri per proxima cubilia vagantur libidinis explendæ gratia? Sed ad hoc vnum solum euibrabo telū, vt vel conuincantur vel dicant non soliùs matrimonij remediis libidinem vinci, sola enim vxor iis non sufficit qui exteras vxores ambiūt. Cum autem vel infirmitas vel pertinax morbus alterum è coniugibus surripit, quale conceditur violandæ castitatis diploma? Licétne viro scortari vicatim & cōpitatim, aut infandum Adulterij crimen ad refrenandum carnis impetū perpetrare. Proh! vbiqueaudirētur cædes, iniuriæ, homicidia, & ipsis Barbaris & Ethnicis verecundiores & castiores nunquam haberentur qui christianum pofitentur titulum, quibus germana veluti & innata soror debet esse castitas, & pudicitia, cum omni modestiæ venustate. Exibilentur ergo apostatæ illi omnes, qui vel Neronis opinione[m] cōtra naturam continentiam esse præsumunt vel qui Epicuri de grege porci in voluptate corporea summum bonum collocant. Iam vno verbo huius dubij claudit terminos Apostolus dum apertè testatur eos qui connubio deuincti sunt, aut Cypriis ardent facibus non expeditos esse ad ea obeunda quę Dei & Christi sunt. Vos ergo hortabor eadē charitate qua & Paulus Thimoteū alloquitur (fratres in Christo qui sacros Ecclesię lares ingredi cupitis) vt derelictis falsis imposturis & oblectamentis de gratia diuina nunquam diffidentes, omnibus votis pulchrum continentiæ florem illibatum seruare studeatis. Omnes profectò qui diuini verbi præconiū spargunt, nihil habent vberioris neque locupletioris thematis, ipsa eximia virginitatis, & continentiæ commen-

l Libidinem Pseudoministrorum prosississimus suis scriptis arguit Matthæus Launæus testis incorruptus & occulatus. Hic autem Lector poterit consulere. Animaduersionē Iacobi Gorscij vbi accuratè depinguntur petulantes hæreticorum Rabinorū spurcitia, his verbis Videmus inquit vestros ministros adulteriis & frāgēdæ fidei versutiis edoctos, adeò vt plerique ob adulterij vibibus iis quæ vestrā confessionem complectuntur, proscribātur & eiciantur, ne dicam scopis proflegentur è quibus etiam sunt qui quem in locum venerint vxores ducant, & quot parochias inierint tot connubia ineant.

m Nero neminem castum esse posse ducebat libidinibus ita deditus vt ne a matre quidem, vel sorore abstineret. Vt refert Suet. Tranq. Orosius. 7. De hac eius infanda voluptate [illegible] Cornelius.

commẽdatione à qua hi ſceleſti homines receſſerunt qui Circeo quodam voluptatis fœdiſſimę carmine deluſi & in beſtias conuerſi horrenda monſtra pepererunt. *Virginitas cælũ veneris chorus implet auernũ, Hæc ſuperis ſimiles* [m] *nos facit, illa feris.* Optaret animus iterũ inſtituti explicare vela Virginitatis verſus Encomia & faſtigia ſed timeo ne in tãto laudum palago hoc opus noſtrum immergatur. Suſcipite inquam hoc niueum continentiæ munus de qua & præceptum & conſilium iampridem habetis. Præceptũ [n] inquam quod impune poſt ſuſceptum caſtitatis votum à nemine violari & negligi poteſt. Cæteris conceditur vel nubendi vel continendi facultas, illíſque cœlibem vitam agere virginem manere non præceptum eſt, quod cogat ſed conſilium ſaluberrimum quod vt meliora & tutiora ſpretis mundi cupiditatibus eligant ſuadeat. Qui nuptiarum præceptum negligunt dum continuis Cupidinis flãmis incenduntur & libidinis œſtro ſemper ſunt perciti, peccant profectò in Pauli præceptum qui melius eſſe nubere quam vri exiſtimat. Ne tamen quiſpiam conſilij ſui æquitati reclamaret altiùs illud euehit dicens dico autem non nuptis & viduis bonum eſt illis ſi ſic permaneãt ſicut & ego. Non diceret (inquit Ambroſius) bonũ eſt innuptis vt ſint ſicut & ego niſi eſſet integer corpore. Nec diceret omnes homines volebã eſſe ſicut meipſum, ſi enim habuerit vxorem, & hoc dixit virgines eſſe noluit, ſed abſit. Sic enim à pueritia ſpiritui ſeruiuit vt huius rei ſtudiũ nõ haberet quippe cum iuuenculus anticipatus ſit à gratia Dei poſtquam dixit vnumquemque proprium donum habere à Deo oſtendit in qua re melius eſt eſſe propenſiorem, quia in eo adiuuatur quis quod videtur auiditate mentis appetere. Fuit Diuus Paulus diuini conſilij ſapientia inſtructus ita vt inſigne vas electionis meruerit apellari, nihil docuit, nihil conſuluit niſi quod Dei placitis conſonũ & gratũ habetur. Prætulit autẽ cœlibatum matrimonij vinculo quẽ pij omnes & ſequi & venerari debent. Bonum vtrumque, ſed hoc melius, ſed expeditius ſed ad ſeruiendum domino, quæ vera fœlicitas noſtra eſt, aptius præbet enim facultatem ſine impedimento dominum obſecrandi

[m] *Voluptas pe ſtilẽtiſſimorum i- minum virus, ar te ſua homines faſcinat, adeò vt brutis minimè diſſimiles corruptiſſimis moribus videãtur, vt hoc diſticho Michaelis Verini lepidè oſtenditur, cui addi poteſt quod ſcripſit Homerus Odyſſ. K. de Circe.*

Ηκεν ἅπαντας. Η σῦς ἠὲ λυκους ποιήσεται ἠὲ λεόντας

Si quidem omnes, fecerit illa, ſuéſve, lupóſve trucéſve Leones.

[n] *Duo ſunt Euangelicæ doctrinæ ſumma & præcipua capita, alterũ quod conſilia alterũ quod præcepta complectitur. Præcepta infirmari non poſſunt. Conſilia verò non cogunt ſed ſuadent.*

Vtriuſque exemplum propoſuit Paulus, cùm vel matrimoniũ præcipit, vel ſuadet cœlibatum, vtrũque ex verbo Dei Inſtitutum tamẽ hoc poſterius mult ò melius & precioſius. Illius enim cauſa eſt libido in fornicationem æſtuans, hoc libera voluntatis eſt, illud multa incõmoda comitantur, hoc multis commodis cumulatur.

obsecrãdi ait Apostolus. Cũ is qui vxori adhæserit diuisus sit & domino & mundo seruiat, quorum vtrique satisfacere arduum magnique negotij est, quod nemo vnquã præstitit. Iniurij sunt multi Paulo & reliquis Apostolis qui ex collectione illius loci 1. Cor. 9. [o] *Nunquid non habemus potestatem sororem mulierem cirumduci, sicut & cæteri Apostoli* in hunc turpissimum errorem collabuntur vt Apostolos coniugij coluisse munus, & mulieres procreandæ sobolis causa per varios mundi circuitus secum duxisse existimẽt. Nihilominus tamen constat cœlibatus tunc temporis ius inuiolabile permansisse. Piæ mulieres omnia ea quorum causa connubia iunguntur abiecerant, et obsequio Christi & Dei se totas mancipauerant subsidióque viris in prędicando Euangeliũ fuerant. Extinctus erat vigiliis, precibus continuis, ieiuniis libidinis ardor. Comparatur siquidem preciosa illa margarita castitatis & continentię multis laboribus, nec vnquam otio liberiore consopitis, delectatur. Odit temulentos desides & sardanapalicos omnes nam vt inquit Diuus Hieronymus in Epistolis venter mero æstuans citò spumat in libidinem & Bernardus [p] luxuriæ currum quadriga vitiorum trahi scribit, quæ primum superanda sunt vt liberius in hac arena gladiatoria caro cedat spiritui. Magna opus est animi contentione & constantia qua crudeles carnis aculei penitus vincantur. Corpus petulcum & rebelle pharmacis priscorum Anachoretarum dometur. Asperitas cilicij, & temperãtiæ adhibeatur. Metu mortis, & extremi supplicij cohibeantur effręnes pectoris æstus. Sic paratu facilis erit virginitatis & continentiæ virtus quæ cum multis decora sit & vtilis Sacerdotibus summopere necessaria est, qui primatum tenent dignitatum, qui in arce Ecclesiæ sedent qui sal terræ, qui lucernæ sunt mundi qui in candelabro vt lumina cæterorum positi sunt, & ideo aliquid maius præter cęteros habere debent quod eos & commendet, extollat, & à vulgi fęce populari que sorde separet, quódq; cæteri admirẽtur & suspiciant. Hoc satis esto, pro huius paragraphi postrema periodo. Aperiamus iam sequentis vestibulum ex quo egredientur grauissimæ cælibatus authoritatse.

o Apostoli à Christo ad ministerium Euãgelij vocati omnia sua etiam vxores reliquerunt, ac impedimento eas sibi esse noluerũt. Nam quod circunduxisse ea à Paulo quidẽ dicuntur, laborum comites illæ non libidinum instrumenta fuerunt. Desiderio siquidem Doctrinæ Dominicæ auidæ et cupidæ virtutũ sequebantur Apostolos & ministrabãt eis et sũpt⁹ seruiebãt sicut et saluatorẽ sũt secutæ ministrantes ei de facultatib suis, manente connubio thorũ dissoluerant, & corpore; & spiritu se esse castas volebant.

p Luxuriæ curr⁹ quadriga voluitur vitiorũ, ingluuie videlicet ventris, libidine coitus, mollitie vestium, otij soporisque resolutione trahitur equis æquè duobus prosperitate vitæ & rerum abundantia, & qui his præsident duo, ignauiæ torpor & infida securitas. Bernard. super Cant.

COE-

COELIBATVS AVTHORITAS ET COMMENDATIO.

§. VIII.

ELVCESCVNT quotidie inter præclara authorum monumenta, elegantiſsimæ cœlibatus commendationes quæ Bibliopolarum officinas illuſtrant, ſed ſi Philoſophię rationalis inſtitutis docemur & ipſa rerum experientia veritatem dubiorum omnium ſolutionem præbere, fruſtra videor huius controuerſię paginis ſuperaddere paginas cum enim vtriuſque teſtamenti teſtimonio & ipſius ſacroſancto Eccleſiæ iudicio ita commendetur continentia vt nihil ſupra poſsit addi in tanti muneris aſſertionem, victos ſatis arbitror omnes libidinis tutores ex tot probatiſsimis monumentis. Ne tamen putent aduerſarij nos carere digniſsimis teſtibus opereprecium eſſe duxi antiquorum patrum ordine recenſere ſententias quæ plurimum habent effectus in retundendis ſchiſmaticorum telis. Mei non eſt inſtituti ſuppetias modernorum authorum, catholicorum quantumuis implorare, qui de hac re copioſè & eleganter ſcripſerunt quos Lector ſtudioſus nocturna diurnáque manu reuoluere poterit, priſcis tantum modo vtar auxiliis quibus & gloriãtur patrũ noſtrorum trophæa aduerſus impuras hominum fœdè luxuriantium cauillationes & furias qui nos quotidie vrgent poſt cœleſtes nuptias, poſt ſponſalia ſyderea, poſt emiſſum caſtitatis votum, fide violata irrita mentis conſtantia ad matrimoniũ humanum & carnale accedere. Vt ergo in promptu haberẽt arma tutiſſima clerici continentiæ & cœlibatus amantes nos hic ſubſcripſimus grauiſsima teſtimonia patrum antiquorum qui votum caſtitatis omnibus regularibus aut ſecularibus expreſsè ſolenne & [illegible] tutantur & defendunt. Quamprimum enim quis ſubdiaconatus auſpicatur ordinem illico niſi ſit votifragus perpetuam nubit caſtitatem cui tamen non [illegible] debet niſi optimo firmetur contin[illegible], optimè enim Eccleſiæ clementia conſtitutum eſt [illegible] atque ordinibus

a Authores catholici huius temporis præclariſsimas ſcripſerunt lucubrationes in cœlibatus defenſionem quæ ſumma omnium admiratione inter manus doctorum legũtur, & quibus ſtudioſus lector aduerſus omnes hæreticorũ impetus maximè opitulabitur, inter cæteros ſuſpiciendi ſunt qui in hoc periſtilio notantur.

Petrus de Soto. lib de Inſt. ſacerdot. lect. 18

Fran. Horantius locor. Cathol. lib. 5 cap. 35.

Fran. Turrianus pro Epiſt. Pontif. lib. 5 c. 12.

Thomas Campegius Bononienſis Epiſcopus.

Feleriſ in libello de Cœlibatu ſacerdotum non abrogando.

Iacobus Rabus contra Germanicam Epiſcopalem concurſum.

Bartholomæus à Martyribus Archiepiſcopus Bracharenſis in ſtimmio Paſtorum.

Franciſcus Caſterus in [illegible] controuerſiarum noſtri temporis [illegible] Conſ[illegible] animaduer[illegible] ne ſine Criſi[illegible].

Mathæus Galenus [illegible] 193.

nibus aſcendatur ad ordinum ſacrorum faſtigia vt multorum annorum experiẽtia quiſque de ſe periculum faciat. Vtinam (inquit Beatus Bernardus) turrim inchoaturi ſedentes computarent ne fortè ſumptus non haberent ad perficiendum, vtinam qui continere non valent perfectionem temerariè profiteri, aut cœlibatui dare nomina vererentur. Fluctibus variis agitantur multorum mentes qui ſi exactiùs cõſiderarent ſacra encomia virginitatis & quibus cautelis obligentur ad caſtitatis perenne votum nunquam inter hæreticorum cœtus nutantem præberent animum audiant ergo patres qui ordine conſpicuè cœlibatus præſidium circumuallant.

Prodeat in primis honos pontificij ſolij celeberrimus LEO. I. [b] Omnium (inquit) Sacerdotum tam excellens eſt electio, vt hæc quę in aliis membris Eccleſiæ vacant à culpa, in illis tamen habeantur illicita. Cùm enim extra Clericorum ordinem conſtitutis nuptiarum ſocietati, & procreationi filiorum ſtudere ſit liberum, ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, nec ſubdiaconis quidem carnale connubium conceditur, vt & qui habent ſint tanquam non habentes, & qui non habent, permaneant ſingulares & innupti. Quòd ſi in hoc ordine, qui quartus exſtat à capite dignum eſt cuſtodiri, quanto magis in primo, vel in ſecundo, tertióue ſeruandum eſt ne aut Leuitico miniſterio, aut Presbyterali honore, aut Epiſcopali excellentia quiſquam idoneus exiſtimetur, qui ſe à voluptate vxoria, necdum frenaſſe detegitur?

ORIGENES [c] Certum eſt (inquit) quia impeditur ſacrificium indeſinens iis, qui coniugalibus neceſſitatibus ſeruiunt, vnde videtur mihi quòd illius ſolius eſt offerre ſacrificium, qui indeſinẽti & perpetuæ ſe deuouerit caſtitati.

TERTVLLIANVS [d] O ſacrilegæ manus quæ dicatum Deo habitum detrahere potuerunt quid peius aliquis perſequutor feciſſet ſi hoc à virgine electum cognouiſſet.

EVSEBIVS [e] Verumtamen (inquit) eos qui ſacrati ſint, atque in Dei miniſterio, cultúque occupati, continere deinceps ſeipſos à commercio vxoris decet, &c.

EPIPHANIVS [f] Sanctum (inquit) ſacerdotium ex virginibus

Michael Medina lib. 4. de Continentia
Lopez in inſtruc. conſcientiæ.
Alphonſus Virueſius Philippicis
Ioannes Bunderius in ſuo cõpẽdio concertationum tit 34.
Cõrardus Cœllim in euerſione Epithalamij Lutherani.
Ioãnes à Dauentria in refutatione confeſſionis Auguſtanæ.
Gulielmus Lindanus lib. 4. cap. 98 Panopliæ.
Franciſcus Agricola in appendice
Robertus Belerminus controuer. 5. de clericis.
b Leo. I in Epiſtola ad Anaſtaſium. & 90. ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum c. 13.
c Origenes ho. 23. in lib. Num.
d Tertullianus libr. de velandis virginib. & lib. de monogamia vltra medium.
e Euſebius lib. 1. demonſtrat. Euangelicæ. cap. 90. & libr. 4. de vita Cõſtantini.
f Epiphanius ad finem operis contra hæreſes & Hereſi 59. quæ eſt Catharorum & 61. Apoſtolicorum.

virginibus,vt plurimum,aut ex solitariis, aut sibi ad ministerium non suffecerint, de his qui se propriis vxoribus continent,& si quis ab initio continens viduus fuerit, habere potest locum Episcopi,Presbyteri, Diaconi, Hipodiaconi. *Item* Sed (inquit)& adhuc viuentem & liberos gignentem vnius vxoris virum Ecclesia non suscipit, sed eũ, qui se ab vna continuit,aut in viduitate vixit, Diaconum, & Presbyterum,& Episcopum, & Hypodiaconum: maximè vbi synceri sunt Canones Ecclesiastici. At dices mihi, in quibusdam locis adhuc liberos gignere Presbyteros,& Diaconos,& Hypodiaconos. At hoc non est iuxtà Canonem,sed iuxta hominum mentem,quæ per tẽpus elanguit.

CHRYSOSTOMVS.[g] Dixit(inquit) vnius vxoris virum,non ea ratione,vt id nunc in Ecclesia obseruetur, oportet enim omni prorsus castitate Sacerdotem ornatum esse.

GREGORIVS.[h] NYSSENVS. Quomodo(inquit) Dei sacerdotio fungeris,qui ad hoc ipsum,vt munus offeres,vnctus es? Quomodo hæc ipsa Deo offeres,qui legi nõ obtemperas prohibenti,ne sacra impurus faciat? ac si Deũ tibi apparere expetis,quid causæ est cur Mosem non audias,qui populo edicit,vt à nuptiis purus sit,quo Dei aspectum comprehendat.

GREGORIVS Nazianzenus. Vt enim (inquit) nos Deo vouimus discrimen effugeremus ita periculo defuncti nosmetipsos contulimus, &c. Gregorius enim vt ipse in poëmate de vita sua scribit à matre Deo cõsecratus fuerat,antequam nasceretur & ipse postea cum in mari periclitaretur iterum vrbum continentiæ & religionis emisit quod etiam seruauit.

CYRILLVS.[k] Si(inquit)qui apud IESVM benè fungitur sacerdotio,abstinet à muliere,ipse IESVS quomodo ex viro,& muliere prodi turus esset?

BASILIVS.[l] Itaque(inquit)qui à mundi vinculis liber esse cupit nuptias veluti quasdam pedicas fugit, his autem relictis vitam suam Deo consecrat & castitatem profitetur, vt neque facultas ipsi sit conuersionis ad nuptias.

g Chrisostomus Homil. 2. de Patientia Iob. & hom. 15 in prorem ad Timo. & & Epist. 6. ad Theodorum Lapsum.

h Gregorius Nyssenus. lib. de virginitate cap. vlt.

i S. Gregorius Nazĩãzenus oratione de obitu patris sui vltra medium

k Cyrillus Cathechesi 12.

l Basilius in Proœmio cõstitutionum monasticarum. Idem in quæstionibus fusè explicatis quæstione 14. & 15. multa de voto solenni castitatis disputat.

ATHANASIVS [m] Postquam continentiam professus es corpus tuum sanctificasti.

SIXTVS.[n] Interrogo te (inquit) cui potissimum placere studeas, vxori an Deo? si vxori, videberis Deo præposuisse luxuriam, si Deo vxorem habere quomodo poteris, quam qui habuerit, non ita, vt cœlebs Deo placere posse, Apostolo dicente, sentitur, si & vxori & Deo, ineptam, & difficilem, & non secundùm Apostoli definitionem videberis protulisse sententiam, & te cœlibi proposuisse, qui Deo tantùm placet, si tibi, & Deo, & vxori similiter placere possibile sit nihil proderit non accepisse vxorem, si accepisse nihil oberit, nihil enim obesse poterit si Deo tã vxoratus quàm cœlebs placebit. Et paulo pòst. Nam illam sententiam, quam ignorantibus proferre moris est. Qui nubit, bene facit, & qui non nubit, melius facit, nusquam Apostolum dixisse inuenies. Sed neque fieri poterat, vt alibi nubentem laudaret, qui dixerat alio in loco, Bonum est homini, mulierem non tangere. Dic planè benefacere, qui luxuriosam filiam nuptum tradiderit, ne quid deteriùs exerceret, pater ergo laude dignus est, qui filiæ incontinentiæ prouiderit, quo modo & Apostoli ergà incontinentes, laudanda prouidentia est. Illi verò laudandi non sunt, quatenus, quod erat melius perdiderunt.

CLEMENS Est [o] ergo continentia corporis despicientia conuenienter pactis conuentis cum Deo mitis Dominus dixit qui vxorem duxit non repudiet eam, qui non duxit non ducat qui autem professus est se nunquam ducturum sine vxore perseueret.

HILARIVS.[p] Deo ergo (inquit) vouenda sunt cōtemptus corporis, castitatis custodia, ieiunij tolerantia.

OECVMENIVS [q] Non statuit (inquit) vt ab vxore pendeat Episcopus, aut vxorem necessariò habeat, sed si fiat, inquit, è mundanis, non sit saltem bigamus, ita tamen vt vocatus ad Episcopi munus, illud compleat, quòd qui habent vxores, sint tanquam non habentes.

AMBROSIVS Inoffensum (inquit) exhibendum, & immaculatum ministerium, nec vllo coniugali coitu violandum cognoscitis, qui integro corpore, incorrupto pudore.

m Athanasi[us] li. de virginitate. idem refert Petrus Athanasij successor in Epistola quadã quæ extat apud Thæodoretum. libr. 4. Historia Ecclesiast. c. 20 21. 22.

n Sixtus. 3. explanans illud. Apostoli qui sine vxore est sollicitus est, quomodo placeat Deo, in lib. 2. de castitate ante 1200. annos hæc scripsit.

o Clemens Alexandrinus stromat. 3 initio. & in fine.

p Hilarius in Psalm. 64.

q Oecumenius in cap. 1. primæ ad Timothæum in illud, vnius vxoris virum.

r Ambros. lib 1. de officiis. c vlt. et Epistola 82. ad Ecclesiam Vercellensem.

dore, alieni etiam ab ipso consortio coniugali, sacri ministerij gratiam recepistis, quod ideo non præterivi, quia in plerisque abditioribus locis, cùm ministerium gererent, vel etiam sacerdotium, filios susceperunt.

HIERONYMVS [s] Quid faciẽt (inquit) Oriẽtis Ecclesiæ: quid AEgypti, & sedis Apostolicæ, quæ aut virgines Clericos accipiunt, aut continentes, aut si vxores habuerint, mariti esse desistunt.

[s] Hieronym. in lib. in vigilantiũ circa initium, & in fine Apologiæ pro libris contra Iouinianum.

AVGVSTINVS [t] Solemus (inquit) eis proponere continentiam Clericorum, qui plerumque ad eandem sarcinam subeundam capiuntur inuiti, eámque susceptam vsque ad debitum finem, Domino adiuuante perducunt.

[t] August. lib. 2. de adulterinis coniugiis c. 20.

GREGORIVS [v] TVRONICVS refert quendam comitem, qui dimissa vxore fuerat sacris initiatus, quia post ea ad vxorem redire voluit, ab omnibus Episcopis excommunicatum fuisse.

[v] Gregorius Turonicus lib. 4 Hist. cap. 4.

ISIDORVS. [x] Placuit (inquit) sanctis Patribus, vt qui sacra mysteria contrectant, casti sint & continentes ab vxoribus, & ab omni carnali immunditia sint liberi. Hæc de Subdiaconis dicit, similia docet de Diaconis, & Presbyteris cap. 5. & 8. quibus locis intelligi possunt ea verba capitis secundi. Castimoniam corporis perpetuò seruent, aut vnius matrimonij vinculo fœderentur. Hæc enim dicuntur de Clericis in vniuersum, tum maioribus, tum minoribus. Debent enim omnes Clerici aut perpetuò esse continentes, si maioribus ordinibus initiati sint, aut vnius matrimonij vinculo copulari, si minoribus.

[x] Isidorus lib. 2. de officiis diuinis. c. 10.

D. ANSELMVS [y] asserit rectè à Gregorio VII. prohibitum fuisse, ne vlli interessent sacris sacerdotum coniugatorum.

[y] Anselmus in Epist. 8.

BEDA [z] Nemo potest (inquit) vel sacerdotium suscipere, vel ad altaris ministerium consecrari, nisi aut virgo permãserit, aut cõtracta cũ vxore matrimonij fœdera soluerit.

[z] Beda lib. 3. de tabernaculo c. 9.

ARATOR denique, vt recentiores omittam, Subdiaconus Vigilij Papæ ante annos mille posteaquã explicuit rationem, cur sacerdotibus veteris legis permitteretur, vt solùm ad tempus ab vxoribus se continerent, Poeseos lepore quo eximiè insignis fuit, subdit.

[z] Arator in acta Apostolorum. c. 30.

Ecclesiæ nunc alma fides sine fine pudicos
Pontifices iubet esse suos.

Si hæc testium summæ fidei, & authoritatis qualitas tantum commendetur apud eos qui nomen Christianæ Philosophiæ profitentur quíque in albo fidelium numerantur, non minoris erit energiæ apud sacerdotes qui vasa domini ferunt quíque tantis exornati sunt cœlestium donorum thæsauris. Verumtamen vt eò magis exardeant in zelo charitatis & diuini amoris, puritate & integritate mẽtis, superatis carnis impetibus, nos continentiæ & cœlibatus votum sequentium Conciliorum Orthodoxorum & Catholicorum iudicio probare conabimur.

Habemus ergo Ecclesiæ Orientalis Concilium ANCYRANVM [b] celebratum ante annos M. CC. vbi dicitur, Diaconos qui in ipsa ordinatione non protestantur se velle vxorem habere, non posse post ordinationem eam ducere. Si autem protestentur, posse ducere, quia tũc censetur Episcopus cum eis dispensasse.

b Concilium Ancyranum can. 10. in auth. coll. 1. tit. 6. cap. 13. & coll. 4. tit. 1. cap. 22. & coll. 9. tit. 15. c. 19.

Item Concilium NEOCÆSARIENSE [c] paulò post celebratum, Presbyter (inquit) si vxorem duxerit, ordine suo moueatur.

c Concil. Neocæsariense. cap. 1.

Concilium NICÆNVM [d] I interdicit Episcopo Presbytero, & Diacono ne domi mulierem vllam habeát præter matrem, sororem, amittam. Nulla vxoris mentio fit, quæ tamen primo loco poni debuit, si cum ea habitare liceret. Item, cur prohibetur Clericis cohabitatio mulierum, si vxorati esse possunt? Nónne vxores ancillas habere possunt in eadem domo?

d Concil. Nycenum. 1. can. 3.

TRVLLANA [e] Synodus denique prohibet ne Episcopi, Presbyteri, Diaconi, aut Subdiaconi post ordinationem suam vxorem ducant, & præcipit, vt Episcopus non cohabitet vxori.

e Synod. Trullana. can. 6. & can. 48.

Ecclesiæ Africanæ habemus insigne testimonium. Concilium enim CARTHAGINENSE [f] II. canone secundo: Omnibus placet, (inquit) vt Episcopi, Presbyteri, Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes etiam ab vxoribus se abstineant, Et ratio ibi redditur: Vt quod (inquiunt) Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas

f Conci. Carth. 2. can. 2. & 5. can. 3. & Affricanum. can. 37.

tiquitas nos quoque custodiamus. Hoc testimonium non solùm refellit Lutheranos, sed etiam eos ex Catholicis, qui volunt hoc decretum de sacerdotum continentia à Siricio incœpisse, isti enim Patres ab Apostolis incepisse dicunt. Item Concilium CARTHAGINENSE V canone tertio, & Concilium Affricanum canone 37. idem constituunt.

Ecclesiæ Italicæ habemus Concilium Romanum [g] sub Syluestro I quod prohibet Subdiaconis ne vxores vllo modo ducere audeant.

Ecclesiæ Gallicæ habemus Concilium ARELATENSE [h] II ante annos M.CC. celebratum in quo, cauetur ne vllus coniugatus ad sacerdotium assumatur, nisi continentiam ab vxore promiserit. Item Concilium TVRONENSE I canone primo & secundo, & Turonense II canone vicesimo, Agathése capite nono, & AVRELIANENSE III canone secundo, vt nullus (inquit) Clericorum à Subdiacono & suprà, propriæ, si fortè iam habeat, misceatur vxori.

Ecclesiæ Hispanicæ habemus Cócilium ELIBERTINVM [i] ante tempora Siricij, Placuit (inquit) in totum prohibere Episcopis, Presbyteris, Diaconis, ac Subdiaconis abstinere se à coniugibus, & non generare filios. TOLETANVM II capite primo, & Toletanum IV capite vicesimo sexto, & Toletanum VIII capite sexto, etiam Subdiaconis vsum vxorum prohibent.

Denique Ecclesiæ Germanicæ habemus Concilium AQVISGRANENSE [k] tempore Ludouici I Cócilium VVormaciense capite nono. Placuit (inquit) vt Episcopi, Præsbyteri, Diaconi, & Subdiaconi abstineant se ab vxoribus, & non generẽt filios. Denique Concilium MOGVNTINVM tempore Arnulphi Imperatoris capite decimo statuit, vt nulla penitus mulier, ne soror quidem, aut mater cum Ecclesiasticis habitare permittatur.

Prætereo multorum Romanorum Pontificum [l] sancita & decreta quæ cum in ius Canonicum digesta sint frustra hic repeterentur in nostri operis grauiorem sarcinam.

g Concil. Romanum. can. 8.

h Concil. Arelatens. 2. can. 2.

i Conci. Elibert. can 33.

k Consil Aquisgranens. c. 6

l 27. q 5. vt lex. extra de clericis coniug c. 1. & 4. Calixtus. epist. 1. Sozimus. epist. 1. Innocentius primus. epist. 2 & 3. Gregorius epist. 40. lib 8 Clemens epist. 2. Anacl. epist. 1. cap. 12.

Harum

Harum authoritatum grauitas & celſitudo non paru sunt momenti ad effugandas Hereticorum omnium ſuaſiones de frangenda caſtitatis & continentiæ fide, quibus adſtipulabitur tota Eccleſiaſticę Ierarchiæ authoritas, quæ à multis ab hinc ſæculis nunquam paſſa eſt ſacros ſuos miniſtros indulgere coniugij legibus , vt & apud Iuſtinianum legitur & Euſebium ex principum placitis. Id autem liberè addam tolerabilius equidem eſſe Sacerdotem fornicari aut domi concubinam fouere quáuis ingentis ſacrilegij ſit reus, quam matrimonium cõtrahere (vtrunque autem illicitum & grauiſsimis ſcelus expiandum pœnis) ſicut leuiorem videtur contraxiſſe culpam maritus qui libidine vaga ſcortatur aut adulterium cum ſtabili meretrice committit , quam ſi repudiata & dimiſſa vxore aliam ſibi matrimonio ſecundo (matrimonium non dicitur tale adulterij genus) copularet. Si hæc autem inuicem conferátur prima ſpecie non carebunt pari facinoris indignitate. Primò vir facit iniuriã priori matrimonio & Sacerdos ſolennis caſtitatis voti contemptor & ſacrilegus eſt. Secundò vxor per inſuperductam aliam grauius læditur. Sacerdos Eccleſiæ grauiſsimũ infligit vulnus cum qua perpetuò contraxit coniugium. Tertiò per publicum hunc contractum cum adultera inuerecundius maioríque aliorum offenſione & ſcandalo peccatur , Sacerdos vero inuerecundius ſcortatur cum ea quam pro ſua haberi voluit. Quartò publica iſta fides & promiſſio indicat animum in peccatorum ſcabritie & proteruia pertinacius induratum qui non virium imbecillitate ſed deliberatè immane ſcelus committit ſic ſacerdos præfracta voluntate peccatis indies irretitus eſt & excęcatus perſeuerat, tum hæreſi faſcinatur exiſtimans matrimonium quod merum adulterium ſacrilegio peius eſt. Ne in hac triſti lectionę caligent diutiùs lectoris oculi, prouehamur iam tandem ad ſequentis capitis enarrationem.

a Iuſtin. in Nouell. § ſed & ſi quis. Euſebius ſcribit abrogatã fuiſſe Conſtantino Imperatore legem de ſterilibus & orbatis liberis priuandis à iure ſucceſsionũ, propter eos qui religionis & pietatis gratia ex voto cœlibatum colebant, ne videretur lex politica pietatem velle punire. Rurſus cum tempore Iuliani Apoſtatæ cœpiſſet quidam ſacratas virgines in coniugium petere Iouinianus Imperator Chriſtianus qui Iuliano ſucceſsit legẽ tulit, vt capite plecteretur qui ſacram virginem vel ad coniugium petere, vel etiam impudicè aſpicere deprehenſus fuiſſet: & ſcribit hanc Hiſtoriam Zozomenus lib. . hiſt. Eccles. & extat adhuc ea lex. C. de epiſ. & ter. l ſi quis.

DE

DE DEBITA ET LEGITIMA ÆTATIS ET QVALITATIS AD SACROS ORDINES PROMOVENDORVM HABENDA RATIONE.

CAPVT SECVNDVM.

§. I.

AEtas ordinandorum.

ETSI sacra scriptura nusquam exprimat ætatem & annorum numerum in sacrandis ecclesiæ ministris debitum, attamen Conciliorum orthodoxorum placitis is præclarè sancitus habetur: nec desunt optimi quoque authores tum Theologię tum Iuris canonici [a] professores, qui rem omnem accuratè ita & breuiter comprehenderunt, ad hæc autem non parum ponderis habent apostoli verba ad Timotheum, Cito nemini manus imposueris, quibus exigere videtur maturam ætatem prudentiæ & cani pectoris indicem. Quid (inquit) Chrisostomus sibi vult cito? non ex prima statim probatione, nec secunda nec tertia. Sed vbi consideratio diuturna præcesʃit, exactisʃimáque discusʃio, tunc imponito manus. Hoc præcepto poterat statim Timotheus abiicere importunos sollicitatores qui citiùs ipsum scholarum puluerem excutientes & implumes euolare volunt ad sacerdotij culmen & ad sacros ordines promoueri, & multi ô scelus! fauoris aut munerum pretio mercantur, quòd arte nec dignitate præstare nequeũt. Obliniunt os Episcopis, manè rudes ingrediuntur metropolim, penetrant fucorum presidio ad censores, perendie sacris absque ętatis discrimine promouentur, & quod multi temporis specimen perquirit die vno absoluitur Beatus Hieronymus [b] plerique (ait) nostrorum *χειροτονίαν id est ordinationem* clericorum, quę non solùm ad imprecationem vocis, sed ad impositionem imple-

a Sacris ordinibus insigniri nemo potest ante legitimam ætatē Conci Trid. Sesʃ. 23. c. 11. & seq. ac iure Pontificio diffinitũ cle. generalem de ætate & qualitat. vbi gloss. inquit in verbo obseruantiam susceptum ac promotum ad sacros ordines ante legitimam ætatem non posse ordines istos exercere nisi accedente ipsius legitima ætate Archidiac. & Praepos. in c. placuit 77 dist. Io. an. d. Cle. general. [illegible] Henric. in cap. [illegible] Florent. in 3. par. [illegible] cap. 6. §. 15. [illegible] vel non est competens in [illegible].

b Hier. 13. in 85. cap. Isaiæ

tur manus,ne scilicet, vt in quibusdam risimus, vocis in precatio clandestina,clericos ordinet nescientes sic inte ligunt vt assumant testimonium Pauli scribentis ad Timotheum Manus cito nemini imposueris, neque commun caueris peccatis alienis.Non est enim peccatum leue mittere margaritas ante porcos, & dare sanctum canibus: a ordinationem clericatus,nequaquam sanctis & in lege D doctissimis,sed asseclis suis tribuere, & vilium officiorum ministris,quodque his dedecorosius, muliercularum pre cibus. Sicut ergo in malorum ordinationibus par ceps est peccatorum qui tales constituit: sic in ordinatione sanctorum particeps est eorum iustitię qui bonos el git, Noluerunt itaque sanctissimi Patres conniuere qui perperam sacras ordines immeritis aut imprudenti bus conferunt, canonibus enim æquissimis pœnę e fe rantur tam ordinantibus quàm illegitimè ordinatis. Po tior autem tanto malo medendi facultas excerpitur ab i sius ętatis consideratione, quę tutissima sit eruditionis experientię nuncia & comes. In antiquis scientia est in multo tempore prudentia. Eccles.cap.25. Natura eni (vt elegantissimè docet Cicero) vnicuique suam temp stiuitatem dedit,infantium puerorum & adolescentiu infirmitas est,fœrocitas iuuenum grauitas iam constan ętatis,maturitas senectutis,senij autem labor & dolor. A que inter illas ætates quædam Conciliorum expertes sun vt infantia, pueritia, decrepita ætas quædam consilia ha bent;sed ea fragilia & infirma,vt adolescentes, quędam ma quidem sed necdum vsu & experientia corroborata iuuentus. Quędam matura & solida, multáque rerum co gnitione,vsu & exercitatione firmata vt media ætas & se nectus.Hinc enitendum est episcopis vt clericis pro æta tis qualitate ordines & officia conferantur,minores, ætate minoribus,maiores ætate grandioribus. Idcirco ne ad ho munus tam sanctum minus idoneos, vel ambitus sollicita tio, vel munerum corruptela citius offerat, nos tempus Tridētinis Patribus constitutū seruādū duximus,vt ad pri mam tonsurā[d] clericalem idonei censeantur septem annos nati, ad minores ordines duodecim, [e] ad subdiaconatum 22. ad

e Qui ignaros imprudentes & ætate minores promouent ad sacros ordines pœnis canonibus decretis subiiciuntur, quæ quidē tum in malè ordinantes & malè ordinatos variæ sunt, sicut explic. gloss. in c. nihil. in verbo suspendatur. Et ibidem Io.Andr. & Ancharanus vberem admodū adferunt distinctionem.Pœna aliquando ex iudicis arbitrio eis infligitur.glos.in d.c.nihil.in verbo. grauiori de Elect.

d c.vltim.de tēpor.ordin. Clem. ead. vbi gloss. de ætat.& qualitat.

e c.in singulis 77.dist.

f Conceditur subdiaconatus. 18. annor. Clem. de æta. & qual. Quia hæc ætas perfecta est ad subeunda Ecclesiastici officiū primordia,sed reformatione Concil. Trid.ante 22.annum nemo promouetur.

22. ad Diaconatum. 23. [g] ad Presbyteratum 25. [h] Cuius legitimæ ætatis hodie distincta præscriptio pluribus fastidium tulit, eámque moram perutilem damnarunt & ad commenta fugerunt sed vtinam audirent & intelligerent quid ab illis expectetur, quid præstare debeant initiati, quàm sit ardua prouincia quam ambiunt, & quid patres olim fecerunt, vt illam obtrusam subterfugerent, si hęc prouiderent, paterentur, sat scio, frænum iniici petulanti & properanti desiderio suo. Nam si demũ is est verus Presbyter, qui quantumuis fortè iuuenis, pręfert morum canitiem, & grauissimis actionibus, prudentia, integritate canos animi palam ostentat, profectò qui tam inepta cupiditate, puerilíque desiderio mentis adolescentiam declarant meritò censentur indigni. Deinde si Christus ipse qui à primo momento fuit summus sacerdos expectauit, quieuit, dissimulauit traditam sibi functionem in tricesimum plus minus annum, quid est (obsecro) cur eius sectator Christianus fragilis peccatorum suorum sibi conscius anhelet, ac prorumpat huc antequam vocetur, inuitetur, tolleretur? Quid pluribus opus est verbis, omnes iuris pontificij scriptores causas iustissimas adferunt cur in lubrica ętate constituti, debeant pręscriptum tempus expectare.

g Iure Pontificio diaconatus confertur habenti ætatẽ 20. anni. clem. vlt. de æta. & quali. Quæ ætas adeò idonea est, vt olim ex lege antiqua, ad Leuitarum officium eligebantur illi qui vigesimum attigissent annũ, vt legitur lib. 1. Paral. c. 23. 3. Esdr. 5. num. 1. Pariter apud Romanos ij senatorium ordinem adipisci poterãt. L. 2. vbi gloss. pen. C. de iis qui veniam ætat. impe.

h Confirmatur d. cle. vlt. de æta. & qual. Sed notandum in his ordinibus conferendis multorum iurisconsultorum sententia sufficere annum esse ad vltimã diem perductum, dum in fauorabil. dies cœpta habeatur pro perfecta l. qua ætate vbi gl. Bal. & Aret. ff. de testa. & Alcia. l. anniculus, nu. 1. ff. de ver. signi.

Gregorius vniuersis per Ilerdiam Prouinciam constitutis episcopis hęc scribit. Estote in ordinatione & ad sacros ordines pręcipuè solliciti, nisi prouectiores ætáte & mundos opere nullatenus admittatis. Vnde antiqui Patres neminem promoueri ad sacerdotium voluerunt ante trigesimum ętatis annum, ita enim statuit Fabianus decretorum suorum can. 10. & Bonifacius primus. Sexta Synodus generalis Constantinopolitana canonibus suis 14. & 15. [i] vetat ne Hypodiaconus ante vigesimum, diaconus ante vigesimum quintum, Presbyter ante trigesimum annum creetur. Cuius sextæ Synodi fragmentum recenset Gratianus [k] quantum scilicet ad Subdiaconos.

Concilium etiam Agathense cap. 17. & Cõcilium Tholetanum prohibent aliquem sacerdotem fieri ante annum trigesimum de quibus Conciliis Gratianus [l] loquitur. cap:

i 1. q. 1. cap. Estote.

k dist 78. c. 1.

l 77. distinct. c Subdiaconus.

Placuit episcopum. Hæc tamen vtilissima decreta passim infirmantur & irritantur, ita vt frustra tot sacri canones renouentur, tot pœnæ [n] proponantur, irregularitatis & suspensionis & excommunicationis. Ipsa quoque Synodus Neocæsariensis non patitur illum, quantumuis doctum ac pium nominari, qui non sit annorum triginta causámque hanc allatam subiungit, nimirùm quod dominus in trigesimo anno Baptisatus est, & tunc prædicauit, & Iohannes Baptista & Ezechiel & nonnulli Prophetarum non legũtur ante hoc tempus prophetasse vel prædicasse.

[m] 78.dist. ca. Presbyter.

[n] *Qui hodie ordinatur ante legitimam ætatem, ve extra tempora, vel ordinatus absque sui ordinarij licentia, & absque literis dimissoriis ab alieno Episcopo, est ipso iure suspẽsus, & celebrans interim efficitur irregularis à solo Pontifice absoluẽdus, & beneficio ipso iure permittente priuari potest, vt habetur in extraua. Pij. 2. exordiente, cùm ad sacrorum ordinum, quàm refert Syluest. in sua sum. vers. irregularitas. §. decimò quæritur. et Rebu in praxi de beneficiis par. 2. tit. de cler. ad sacros ordines malè promotis. gl. 4. & extrauag istam obseruari iussit Leo. 10. in suis reg. Cancell. reg. 22. & Paul. 3. reg. 23. eam quoque infra addimus.*

Præfata sequutus est Honorius 3. vt lib. 1. Decretalium habetur titulo de Temporibus ordinandorum cap. vel non est. Alia verò statuta decreuit ætas illa in qua quotidie fidelium numerus crescebat, & compendiosior datus ordinandorum terminus, nam vt ex Concilio Neocesariensi prius citato edocemur, Hieremias & Dauid, ante iuuenilem ætatem leguntur spiritum Prophetię accepisse. Dauid quoque & Salomon in adolescentia vncti inueniuntur & Iohannes Euangelista cùm adhuc esset adolescens à domino in Apostolum est electus & cum aliis ad prædicandum missus. Paulus quoq; apostolus in adolescentia à Domino est electus & ad Euangelij prædicationem se appulit. Similiter Ecclesia necessitate exigente nonnullos ante triginta annos ordinare cõsueuit. Hæc Cõcil. Neocesariense. Hinc Zacharias Papa ad Bonifaciũ sic scribit, Si triginta annorũ non reperiuntur, & necessitas exposcit à viginti quinque annis & sacerdotes ordinentur. Ideò in Concilio generali Viennensi titulo de ætate & qualitate præficiendorum cap. Generalem. in Clement. tale edictum est decretum, Generalem Ecclesiæ obseruantiam volentes antiquis iuribus in hac parte præferre decernimus vt alio non obstante impedimento canonico posit quis liberè in 18 ad Subdiaconatus, in 20. ad Diaconatus, in 25. ætatis suæ anno ad presbiteratus ordines promoueri. Hæc sacrum Concilium. Vbi notat glossa quod si quis ante prætaxatam illic ætatem ordinetur quod ordinans suspenditur à collatione ordinum & sic ordinatus ab executione ordinis ante maturam & legitimam ætatem suscepti ex decisis in cap.

vel non est

vel non eſt. De temporibus ordinandorum, nec putat gloſſa Epiſcopum circa ætatem hanc diſpenſare poſſe.

CORPORE VITIATI NON ORDINANDI.

§. II.

SAPIENTISSIMI rerum naturalium indagatores è corporis Phiſionomia & certis habitus indiciis latẽtis animi conditionem iudicabant, eiuſdem fuit opinionis Pergamenus[a] Medicus cui adſtipulatus eſt Vlpianus Iuriſconſultus[b] in l.4.ff.de ædilit.edicto. Idcirco apud antiquos non parum religioſa erat illa obſeruatio in eligendis ſacerdotibus, vt corpore integro nõ gibboſo, turpi, & mõſtruoſo eligerentur idonei ad ſacros Deorum gentilium titulos venerandos. Cuius moris meminit Dyoniſius Halicarnaſſæus lib.2.antiquit.Rom.dum teſtatur eam legem electionis cõceſſę Curiis de legendis ſacerdotibus à Romulo impoſitam fuiſſe. Quamobrem patres noſtri qui ſacra Eccleſiaſticæ Ierarchiæ ſcriptis decreta retulerunt ſolertiſsimè ſanxerunt ne quis corpore vitiatus admitteretur ad ordinis ſacri functiones: nec caret pia & legitima illa ſanctio veteris teſtamenti authoritate nam Leuit. cap. 21. arcentur à Dei miniſterio næuis & macula notati, cœci, claudi, lippi, paruo vel magno vel torto naſo exiſtentes, gibboſi & ſcabioſi. Eadem Deuteronom. cap.15. relata, idémque ſtatutum in Synodo Nicena.1.ca.1. Plena ſunt Talmudiſtarum & Rabinorum huius mandati volumina, ſed omnia ſolita ſuperſtitione deuenuſtata, quorum, ſeriem locupletiſsimam enumerant in libris מצות לא תעשה *mitzoth lo tachaſchéh* præceptorum negatiuorum, quibus recẽſentur quot corporeis maculis inutiles & penitus inhabiles reddantur homines ad cultus diuini functionem ſuſcipiendam. Plato ſuarum legum lib.6.breui dicterio complexus eſt quicquid ingenti vocum congerie coaceruatur. *Ille* inquit *ex electis ad ſacerdotium eſt probãdus, qui integer ſit & legitimus & ex domo munda expers cadis.* Idipſum & Philo Iudæus tradit in Decalogo.

a *Galenus. lib. artis medicinalis de diſcraſia corporis.*

b *Vlpianus Iuriſconſul. in l.1. §. interaum. & in l.4. de ædilit. edicto. lib. 2. ff. tit. 1. ſcribit interdum vitia corporis ad animum vſque penetrare.*

c *Habetur in iure Pontificio titulus de corpore vitiatis non ordinandis tractatur & de eo tit. 55. dist. & 49. diſtinct. Decret. Bonif. ciij.*

d *Rabinorum priſcorum religio numerat 50. maculas quæ hominẽ inutilem, & pecus reddunt cultui diuino, aurium palpebrarũ duas, naſi tres, oris ſex, mẽbrorum ſeminalium, duodecim, manuum & pedum ſex & corporis quatuor, & hæ erant in propatulo exteriores.*

Concinnam corporis Symmetriam in promouendis ad ſacros ordines obſeruare voluit Eccleſia, iuſsitque canone [e] 22. Apoſtolorum edocta, ne ſeipſum abſcindens aut eunuchans clericus fiat, [f] ſecus autem ſi in ægritudine vel à medicis vel à Barbaris ſectus fuerit: Cauetur autem Apoſtorum can. 77. ne ſurdus aut cœcus Epiſcopus non efficiatur, non quia oblæſo eſt corpore ſed ne Eccleſiaſtica impediantur munia, & licet corporales defectus, per ſe non impediant promotionem ſed propter decentiam, ita habente canone apoſtolorum 67. Si quis oculo defectus aut obtuſo crure exiſtat & dignus ſit, Epiſcopus fiat, non enim mutilatio corporis ipſum polluit ſed inclinatio mentis: Tamen ob quoſdam difformes prohibetur promotio, ſuper quibus pro iuſta cauſa diſpenſat Eccleſia vt videre eſt libr. 1. decretalium tit. de corpore vitiatis ordinandis vel non.

e Ex Conci. Nycen. can. 1.

f *Ordinari prohibētur, qui ſani ſe abſcindunt quia quaſi homicidæ ſuiipſius iudicantur & Dei conditioni inimici 55 diſt. ſi quis abſciderit. & quia præſumitur quod omne turpe in aliū faceret, qui hoc in ſeipſo auſus eſt attentare l. cum autem. §. excipitur. ff de adil. edict.*

QVI NON SVNT SVI IVRIS.

§ III.

APOSTOLICO canone ſerui [a] arcētur à ſuſceptione ſacrorum ordinum. Serui ſi in clerū promoueantur citra dominorum voluntatem hoc ipſum operatur redhibitionem, ſi quando vero ſeruus gradus ordinatione dignus videatur, qualis & noſter Oneſimus apparuit & Domini conſenſerint manúque emiſerint & domo ſua ablegauerint efficitor. Stephanus Papa Primus & martyr Epoſtola ſua prima ex duabus eiuſdem ad Hilarium Epiſcopū thomo primo Conciliorum ſic habet. Nō licet promouere ſeruos [b] nec pœnitentes, nec bigamos recipimus ex Concilio Triburienſi. & decretum Leonis Papæ docet ſeruos non eſſe ordinandos, id idem monſtrat liber primus decretalium titulo de ſeruis non ordinandis per multa capitula.

a Cā. 81. ſerui.

b *Clericus fieri non permittitur niſi ante clericatum ingenuitatis dignitate potiatur. c. inſtrumenti. de ſer nō ord. Et qui ordinatur ſine manumiſſione ignorante Domino vel contradicente, deponendus eſt. 54. diſt. ex antiquis. conſule Panorm lib. 3. tit. de ſer. non ord. ca. 1. & poſt. conci. Later. ſub Alex. 3. par. 50. c. 56 & c. 1. eod. tit. in 1. compil.*

BIGAMI POLIGAMI RATIOCINIIS OBLIGATI.

§ IIII.

CANONE Apoſtolorum 17. ſi quis poſt Baptiſmum ſecundis nuptiis fuerit copulatus aut concubinam

habuerit non poteſt eſſe Epiſcopus, non præsbiter aut Diaconus aut prorſus ex numero eorum qui ſacro miniſterio deſeruiunt. Et can. requiret.[a] Si quis viduam aut eiectam acceperit aut meretricem ancillam aut aliquam de his quę publicis ſpectaculis mancipantur non poteſt eſſe Epiſcopus aut presbiter aut Diaconus aut ex eorum numero qui miniſterio ſacro deſeruiunt præfati autem duo Apoſtolorum canones approbantur & confirmantur à ſexta generali Synodo quæ fuit Conſtantinopolitana can. eiuſdem 3. de ea re lib. 1. Decretalium[b] titulo de Bigamis agitur, vbi tria ad hoc propoſitum diſſeruntur, Primò quis Bigamus dicendus ac pro Bigamo ſit habendus. Secundò quemadmodum Bigamus nullatenus eſt ordinandus. Tertiò qualis pœna ordinatoris & ordinati ſi fortè Bigamus fuerit ordinatus. Nec diſcerno an Bigamia præceſſerit Baptiſmum nec ne, etſi de ea re certent Diui Hieronymus[c] & Auguſtinus. Vnum autem aſſero cum D. Thoma in 4. Sententiarum diſt. 37. & in quodlib. ſuo 4 art. 13. Quod Papa poteſt diſpenſare in Bigamiæ irregularitate, licet diſpēſare non debet niſi ex magna & euidenti neceſsitate ſicut diſpenſaſſe Syricium Papam ſcribit Gratianus diſt.[d] 50. cap. Quicunque 2. Verum quod Bigamus clericus factus nu datur priuilegio clericali decreto generalis Concilij Lugdunenſis didicimus, vt patet extra, de Bigamis cap. vnico in 6 Non ordinantur pariter Curiales qui propter aliquod officium Curiæ ſunt obligati,[e] nec qui ratiociniis variis adſtringuntur vt ſunt procuratores, actores, pupillorum tutores & curatores. Vt extr. de obligatis ad ratiocinia ordinandis vel non cap. Vnico. lib. 1. Decretal,

a 94. diſt. ca. ſi quis viduam.

b De bigamis nō ordinandis decretum ex concilio Aurelianenſi deſumptum videtur c 6. tum ex Arelatenſi. 3. c. 3. quibus locis eadem eſt ſententia, ſed diuerſis verbis conſcripta quod quidem ratū habetur Trid. Synod. ſeſſ 23. de reform c. 8.

c D D Hier. & Aug 26. d. c. per totū, & 28. q. 3.

d De bigamiæ diſpenſatione conſulendus eſt Soto qui ancipitem & arduam illam quæſtionem enucleatiùs diſſoluit. 4. ſent. diſt. 17. q. 3 art. 3.

e Ratiociniis obligati non promouentur. ar. 21. q. 3. c. 1. & 2. nec clerici vel monachi concil. Carthag. 1. c. 8.

DEFECTVS NATALIVM.

§ V.

PRÆSBITERORVM filij & cæteri ex fornicatione nati ad ſacros ordines non promoueantur, niſi aut monachi fiant vel in congregatione canonica regulariter viuentes. Vt decretum fuit in Concilio Pictauienſi, & refertur libro 1: Decretal. tit. de filiis præsbiterorum ordinandis vel non. Bonifacius 8. ita ſtatuit ſuper his. Qui defectum patitur

a Tribus potiſſimū rationibus conſtare cenſeo, decretum de non promouendis ſpuriis ad ſacros ordines Primò ob excellentem, & eximiā clericalis togæ celſitudinē & ſacramentorum, quæ turpes & infames ſpernit perſonas. cap.

patitur natalium ex dispensatione potest Episcopi licitè si ei aliud canonicum non obstat ad ordines promoueri minores & obtinere beneficiũ cui cura non imminet animarũ, ad ordines autem maiores vel beneficia super quæ nequit Episcopus dispensare sine dispensatione sedis Apostolicæ promoueri non potest. Et habetur extra. de filiis presbiterorum & aliis illegitimè natis cap. 1. in 6. Innocentius 3. statuit quod infamatus super defectu natalium non debet promoueri nisi se prius purget de purgatione Canonica cap. accedens.

CENSVRIS ECCLESIASTICIS IRRETITI.

§ II.

QVEMADMODVM executio ordinis suscepti prohibetur censura aliqua Ecclesiastica irretitis vt liquet lib. 5. Decretal. tit de Clerico excommunicato, deposito vel interdicto ministrante sic earundem censurarum vel alicuius earum vinculo irretitus ab ordinis susceptione est priuatus.[a] Addimus etiam in numerum eorum qui canonicè ad sacra ista munera euehi non possunt neophytos hoc est recenter in fide catholica eruditos, ignotos & peregrinos, infames, hermaphroditos,[b] coniugatos nisi velint ingredi religionem habito consensu vxorum, histriones quia inter turpes personas connumerantur. Denique qui per saltum vel furtiuè contra voluntatem episcopi promoti sunt vel duos ordines sacros eodem die susceperunt, vel quatuor minores cum subdiaconatu eodem die. Omnes hi prohibentur ordinari & si ordinati fuerint prohibentur in suscepto ordine ministrare. Reliqua sacri ordinis impedimenta ex prauis ordinandorum moribus, tum conditionis intemperie & flagitiis abundè leguntur apud Hostiensem à quo decerpsimus hos versus.

Primùm præcipitur, quòd sit sine crimine præsul,
Monogamus, sobrius prudens, ornatus, & hospes
Casta docens, non percussor, non litigiosus,
Non cupidus, bene dispositus, non neophitúsve,
Talis Apostolica, quò d præsit regula iussit.

inter. de excess. præl & reg. infamibus. de reg. iur. in 6. l. neque famosis. C. de dignit lib. 12. Secunda ratio est in detestationem criminis paterni cuius eius rei censetur filius etiã pœnæ subiacere temporis. cap. quæro. cum seq. 6. q 1. & l. quisquis. C. ad l. Iul, maiestatis. c. vergentis, & ne diffametur Ecclesia Cardi. in c. præsentium. de filiis Pre.b. Tertiò natura & vsu comparatũ est filium patrios imitari, mores adeò vt ex parente libidinoso, vix continens filius nascatur. c si gens Angelorum. 56. distinct. Gofred. in sum. de fil. presbyter. Io. And in reg. semel. de reg. iur. in 6.

a Extr. de cler excom.

b Cap fin. de tẽp. ord. lib. 6. dist. 4. q 1. c. 1. de iis qui not. infam.

c *Promouetur per saltum qui à subdiaconatu saltat ad Sacerdotium quod accipit sine diaconatu c solicitudo. 52. dist.*

d *Host. in sum. de ten. por §. & cui. refert hos versus ac his qui regulariter p. ssunt promoueri.*

ABSQVE DIMISSORIIS LITERIS NEMO PROMOVENDVS.

§ VII.

EPISCOPVS clericis in aliena diocæsi ordinibus initiari cupientibus dimissorias [a] literas concedit, quas propriore vocabulo commendatorias appellamus, ne vocis similitudo confundatur cū his quę apud ius ciuile [b] idē sortiuntur nomen & aliquando Apostoli dicuntur vel dimissorij libelli. In illis ergo dimissoriis literis mores & sufficientia promouendi commendantur ab ordinario, causáque explicatur cur à proprio Episcopo non promoueātur. Solis Episcopis in eorum diocęsi interest dimissorias dare literas, non prælatis inferioribus nisi hoc eis priuilegio singulari indultum sit, aut Episcopo mortuo quia tunc potestas penes capitulum [c] remanet, vel Episcopo publico commodo Ecclesię apud exteros delegato Vicarius generalis id iuris exequi potest, tota autem constitutionum & canonum Ecclesię authoritas eò contendit hac in re vt nullatenus excipiantur, ad sacros ordines qui dimissoriis non cōmendantur literis, quod pręclarè fælicis memoriæ Pius II. iussit & præcepit. Cuius cōstitutionem summoperè profuturam hic adscribēdam ęquum fore iudicauimus. Pius Episcopus seruus seruorum Dei ad futuram rei memoriam. Cùm ex sacrorum ordinum collatione character inuisibilis animę imprimatur, sacra mysteria dispensentur, & ipsarum cura tribuatur animarum in eorum susceptione, excessus graues tantò magis plectendi sunt quantò ex illis maiora in mentibus fidelium scandala generantur. Cùm itaque sicut fide dignorum relatione (non nisi molestè) accepimus, nonnulli clerici extra tempora à iure statuta, quidam ante ętatem legitimam, alioqui verò sine dimissoriis literis contra sanctiones canonicas se faciunt ad sacros ordines promoueri, nos eorundem temeritatem tali castigatione reprimentes, vt aliis in posterum committendi similia aditus pręcludatur, authoritate Apostolica, hac constitutione perpetuò valitura statuimus, & ordinamus, quòd omnes & singuli, qui absquè dispensatione

[a] Cap. 1. & c. cum nullus. de temp. ord. in 6.

[b] L. post appellationem. ff. de libel. dimiss. l. iudicibus. C. de appel. & l. dimissoriæ. ff. de verb signific.

[c] *ca. cum nullus. de temp. ord. in 6. Io. Francis. in tractat. de officiis & potestate cap. de vacante. in 1. par. q. 3 & q. 8.*

[d] *Suspensi sunt ab executione ordinum, ad sacros ordines sine literis dimissoriis promoti, & si interim in eisdem ordinibus sic suscepti ministrent, iure ipso irregularitatē incurrūt, vt dilucidè traditur in motu proprio Pij 2. hic adscripto. Et hoc intelligendum est de sacris ordinibus, de quibus loquitur nō de minoribus, quibus talis pœna non decernitur, quia vnio exprimendo alterum, negare videtur. l. cū prætor. ff. de iudiciis. quamuis in quibuscumque ordinibus suspensionē contrahi scribat Sylvester in sua sum. in ver. irregularitas. q. 9. quod à iure non recipitur.*

tióne canonica, aut legitima licentia, siue extra tempora à iure statuta, siue ante ætatem legitimam, vel absque dimissoriis literis, etiam citramontani à citramontanis, prętèrquam si in hoc vltimo casu per camerá Apostolicam iuxtà illius stylum ordinati fuerint, & ad aliquem ex sacris ordinibus se fecerint promoueri, à suorum ordinum executione ipso iure suspensi sint, & si huiusmodi suspensione durante in hisdem ordinibus ministrare præsumpserint eo ipso irregularitatem incurrant, prętereà vltra alias pœnas in tales generaliter à iure inflictas beneficiis ecclesiasticis possunt iure priuari. Volumus autem quòd pręsens nostra constitutio in Rom. Curia existentes post quindecim dies, absentes verò Italicos, post duos menses, alios verò vltramontanos post sex menses ab ipsius in audientia contradictarum, & Cancellaria Apostolica publicatione, & affixione ligare incipiat. Nulli ergo omninò hominum liceat hác paginam nostram, statuti, ordinationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum Anno ab incarnatione dòminica millesimo quadragentesimo sexagesimo quinto, decimo Calendas Decembris, Pontificatus nostri anno quarto.

TITVLVS BENEFICII PENSIONIS AVT PATRIMONII.

§ VIII.

NON desunt qui merito patrimonialium [a] titulorum abusum in conferendis ordinibus accusent, sed miserum est Sacerdotem vndique penuria cinctum in sordido lucro, aut mechanica arte victitare vel domesticatim stipe quęrere quod in ordinis sacri contẽptũ cedit. Propterea prouiderat olim Ecclesia in sacro generali concilio calcedonensi ne quisquam ad sacros ordines admitteretur sine titulo, hoc est nisi ad alicuius pręfecturam Ecclesię aut ministerium esset vocatus aut titulo possessionis siue patrimonij sufficientis prouisus. Hinc Vrbanus Papa primus ita statuit

a Gentianus Heruetus in ora. de reparand Eccles. disciplina. Patrimoniales titulos indoctorum ignauorum, incertisque sedibus errantiũ peperisse multitudinẽ, vt ex ijs possint in extraneas regiones iustæ deduci coloniæ scribit. Quod autem tam multi ordinẽtur, hæc est inprimis causa, quod cum satis iustus videatur titulus ad hoc vt ordinetur, si quis habeat vnde viuat, sunt autem à tributis immunes sacerdotes, ad assequendam immunitatẽ curant plurimũ se referre in numerum sacerdotum. Plurimi cũ sint indoctissi. ita etiã omnium rerum planè egeni sperant se sacerdotiũ vindicaturos in otium, idcircò prędium aliquod [illegible]

ſtatuit Sanctorum canonum ſtatutis cōſona ſanctione decernimus vt ſine titulo facta ordinatio irrita habeatur propter quod ordinatus ad ſacros ordines ſine titulo ab ordinatore iuſte petit titulum, & illi prouidere tenetur ordinator vt vult Innocentiùs 3. & Bonifaciùs 8. determinat quòd Epiſcopus qui de licentia alterius Epiſcopi & illius vice ordines in ſua dioceſi celebrat nullis perſonis in genere ſibi expreſſis ſi ad ſacros ordines quempiam promouerit titulum non habentem tenebitur ordinator tali vitę neceſſaria miniſtrare donec ſibi per eum vel alium de competenti beneficio ſit prouiſum, dans autem licentiam ordinandi certas perſonas titulum non habentes is Epiſcopus qui licentiam dat tali ordinatori & promouendo tenetur de titulo illi prouidere verū dum huius ſæculi corruptela ſacrorum canonum authoritas hac in re contemnitur & Epiſcopi ordinatores ab ordinandis mendaciis & periuriis in ſacrorum aditu falluntur,[b] rectè huic malo prouideretur ſi deinceps nullus admitteretur ad ſacrum ordinem niſi literis publica manu ſcriptis conſtaret de ſufficienti & competenti titulo & de nullitate fraudis inter dantem & accipientem titulum & de nullitate pacti in futurum reſtituendi rem titulo acceptam prohibeatúrque diſtrictè ne ordinatus ad titulum patrimonialem eundem vendat aut alienet ſine permiſsione ſui epiſcopi quouſque Beneficium aut patrimonium præfati valoris fuerit aſſequutus vt in Prouinciali Synodo Senonenſi legitimè decretum patet. In hac autem cautela perſiſtat quod ſub patrimonij titulo vel penſionis non alios ordinare debet epiſcopus, quam quos maximè neceſſarios vel vtiles iudicauerit Eccleſiæ. Prætereà ſi nouam dignitatem creare vult debet ei in reditibus prouidere, multo magis ſi nouum miniſtrum promouet. Et ſicut epiſcopus non debet Eccleſiam benedicere niſi certo dotatam. 1 q. 2. cap. Placuit. ita nec debet clericum ordinis ſacri benedictione ornare, niſi certo titulo ſit donatus, ne victus difficultate & rerum anguſtia oppreſſus ſacerdos, aut obliguritis omnibus ab equis[c] vt aiunt ad aſinos tranſire cogatur.

b Notiſsimus eſt multorum circuitus qui vt Epiſcoporum iudicium excantēt multos teſtes in medium producunt, qui ſolenni preſtito iuramento aſſerant eorū facultates ad ipſos alendos ſufficere, cū tamen ipſi certò ſciāt ſe peierare adeò vt quod olim apud Græcos nunc apud ordinādos, multis in locis vſurpetur illud, da mihi teſtimonium mutuum

c Aptiore Parœmia vti non poteſt, qui videt inopē ſacerdotem rerum anguſtia cinctū mechanicas exercere artes ad leuandū paupertatem ſ.xum derelicta ſacerdotū reuerentia, & grauitate. Vſurpatur autem prouerbium in eos, qui è conditione pingui & honeſta ad abiectiora deueniunt, quo vſus eſt aliquando Procopius τὸ δὴ λεγόμενον ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους μεταβεβήκαμεν, id eſt, iuxta prouerbium ab equis ad aſinos trāſiuimus

ANIMADVERSIONES CIRCA ORDINANTEM ET ORDINATVM.

§ IX.

a Episcopus excommunicatus suspensus interdictus, vel hæreticus, schismaticus non poterit tonsuram vel alios ordines conferre, nec conferunt ordinato ca. quod sedem. de offi. ordi.

QVÆ videbantur ordinis sacri institutioni, & ornamento necessaria esse profusè perstrinximus, nunc aliò nequit sermo deuolui quam in enarrationem eorum quę certis conditionibus summoperè requiruntur pro sacerdotij muneris decoro & ordine seruando. Primù vt à legitimo fiat Episcopo, non ab eo qui renuntiauerit Episcopatui, nec symoniaco symonia pactionali vt inferiùs abundè dicetur nec ab Episcopo quomodocunque suspenso. [a]

b Suspensus est qui plures ordines vno die assumit. c. literas. & cap. dilectus. de temp. ord.

SECVNDÒ expetit quod huiusmodi ordinatio fiat gradatim & non per saltũ [b] alias promotus esset irregularis & suspensus ab executione ordinis suscepti vt patet de eo qui ignoranter per saltum de subdiacono fit Presbyter qui post pœnitentiam ordinatur in diaconum postea in Sacerdotio dispensatur, vt vult Innocentius 3. lib. 5. Decretal. tit. de clerico per saltum promoto.

c Ordines sacri ante Gelasiũ tãtũ conferebantur in decembri, at ille videns Apostolos indicto prius ieiunio sacros ordines perfecisse voluit etiã aliis ieiuniorum temporibus eos celebrari Iuo Carnotensis. lib. 4. Perperam Ecclesiæ honori consulitur cum sacri ordines extra tempora conferũtur. c. 2. de tem. ord. imò tam ordinans quàm ordinatus peccat mortaliter. 25. q. 1. Florent. 3. p.

TERTIÒ non temerè ad ordinationem temporis ratio est habenda ea præcipuè quæ ab Ecclesia præscribitur nam qui ordinatur extra tempora decreta suspensus est ab executione, nisi dispensetur cum eo per summum Pontificem vt pat. de temp. ordinandorum. cap. cum quidam, & c. literas etsi videatur dispensare posse Episcopus ex cap. consultationi tit. eodẽ. Ex doctrina vero Apostolorum [c] tempus certum concessum est huius ministerij functioni, eorum namque acta testantur quod ieiunantes & orantes imponẽtesque manus dimiserunt Saulum & Barnabam in opus ad quod assumpserat eos spiritus sanctus vnde colligimus primos illos Ecclesiæ Domini cultores frequenter ieiunasse & orasse cum alias quando diuina operarentur, tum etiam quando ministros Ecclesiæ presbyteros eligebant aut emittebant. De quo cap. 14. eiusdem historiæ actuũ sic legimus, & cùm cõstituissent illis per singulas Ecclesias presbyteros & orassent cum ieiuniis, commendauerunt eos domino in quem crediderunt. Ex his intelligis

vnde

vnde Ecclesia feriis quatuor temporum eligat Ecclesiæ ministros, intelliges inquam Eccesiam sequi vestigia Apostolorum, tum in ieiuniis, tum in ministerio & orationibus, tum in ordinatione ministrorũ, modernos vero hęreticos ab hoc exemplo esse quam alienissimos & remotissimos.

QVARTVM requisitum est puritas conscientię [d] de qua superius explicatius disseruimus & à libro pontificali eius est petenda instructio, quę his ferme verbis componitur. Moneat Episcopus eos vt dignè accedãt ad ordinationes puro corde & conscientia munda, confiteanturque peccata sua & qui ad sacros promouendi sunt ad communionem se parent, si cõfirmandos ieiunos [e] & confessione purgatos ad confessionis sacramentum accedant ne illotis vt aiunt manibus & polluto corde sacris illis ministeria inaugurentur.

QVINTÒ gratis est celebranda ordinatio ne in teterrimam Simoniæ [f] labem proruant ordinans & ordinatus, nam in pœnas & censuras Ecclesiasticas excommunicationis scilicet suspensionis & irregularitatis incidunt qui per simoniã propriã sacros ordines adipiscuntur qua quidẽ fœdius aut turpius nihil accidit Ecclesiæ. Vbi enim prætio & ambitu sacri ordines honores & dignitates conferuntur, ac non meritis personis & iusto examine necesse profecto est vt omnis ordo & inter homines iustitia subuertatur. Infinitas malorum clades attulit pestis hæc, & scãdala deplorãda aduexit quãdo in Ecclesię ministros irrepsit, ita vt qui parere debet iubeat, qui doceri doceat qui sanctificari sanctificet. Hoc monstrum primum peperit Simon magus à quo nomen sumpsit nam vt narrant Apostolorum chronographię cum vidisset quod per manuum impositionem daretur spiritus sanctus obtulit eis, pecuniã dicens, date & mihi hanc potestatem vt cuicunque imposuero manus accipiat spiritum sanctum, ad quem Petrus dixit pecunia tua tecum sit in perditionem quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri. Idcirco si quis Episcopus aut præsbyter aut Diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem deiiciatur ipse & ordinator eius & à

d *Qui suscipit ordines in peccato mortali est sacrilegus. F. à Victoria in summa Sacramentorum.*

e De conuersat. dist. 5. c. vt ieiunij.

f *Dominicus de Soto de iust. & iur. lib. 9. q. 6. in Episcopos qui quæstum corradunt ex impositione manuum hæc scripsit. Absurdus est (inquit) vsus & sacrilegè simoniacus pro ordinũ exhibitione pecuniã cuipiã munus aliquod exigere, quiquidem per titulare, Episcopos inuectum est, nam cum proprij & legitimi aut nõ sint residentes, aut celebrare ordines, quod pudendum est, non dignentur, titulares ad id muneris accersunt. & quod absurdius est, nõ tam iustũ eis stipendium pendunt, vt possint illos ab omni exactione prohibere. Est ergo iniquũ cogere illos, qui ordinantur, vt non modo cãdelas verũ & pecunias offerant, imò vero arbitrari, neque pro liberis ecclesiæ ... quidquam posse exigi.*

 communione

communione ab omnibus repellatur, sicut Symon magus à Petro.

Concilium generale Chalcedonense sexcentorũ triginta patrũ can. 2. sic statuit, g si quis Episcopus per pecuniam ordinationem fecerit ordinaueritque præsbyterum aut Diaconum vel quemlibet de his qui cognominantur in clero promouerit, is qui hoc attentare probatus fuerit periculo sui gradus subiacebit, & is qui ordinatus est nihil ex hac ordinatione vel promotione quæ est pro negotiatione facta proficiet, qui verò mediator extiterit tam turpis & nephandi dati & accepti, si quidem clericus fuerit à proprio gradu excidat, si verò laicus aut monachus anathematizetur, hæc sacrum concil. Chalced.

g Idem iubetur in extraua. Mart. 5. quæ extat inter acta Cōcil. Constantiensis sess. 43. vt ordines, electiones postulationes, & quæuis prouisiones simoniacæ nullæ sint ipso iure & c. presbyter. si per pecuniam. & c. si quis Episcopus.

Sexta synodus generalis can. 22. ob pecuniam promotos siue Episcopos siue clericos deponi iubet, nomine autem pecuniæ intelligit quid datur vel accipitur pro spirituali vt in sequenti tractatu dicetur.

Octava Synodus generalis. Qui per pecuniam quemquam consecrauerit vel ab alio consecratus est alienus à sacerdotio fiat. Concilium generale Lateranense sub Innocentio 3. ca. 61. huiusmodi ordinationes & promotiones Symoniacas sub interminatione maledictionis æternæ vetat.

SACRORVM MINISTRORVM OFFICIA.

§ X.

Fvnctiones & officia a sacrorum Ecclesiæ ministrorum distributa semper fuisse scribit Areopagita, & Anacletus Epistola prima ordine singulari ab ipsa Apostolica constitutione promanasse & primordia cœpisse. Vt ergo breuiter de his sacris ministeriis eloquamur, Hippodiaconis interesse sacri dicunt canones inseruire Diacono asſistenti sacrificio & porrigere calicem, patenam, aquã & panem, (nam inter alia monet pontifex ne plures imponant hostias quam sint communicaturi) ad hæc peluim & manutergium. Porrò ad legendas Epistolas potiſsimum creari videntur, quod tamen Diaconorum fuisse quidam putant. In formulis quoque pontificalibus iubentur dare-

a De officio & ordine hyppodiaconorum reuolue canones concil. Carthag. 4. can. 5 Toletan. can. 27. Remens. can. 4.

operam

operam diligentem ne quid vitij aut putredinis in theca reperiatur, debent præterea pallas & altarium operimenta vestésq; sacras distinctis peluibus abluere. Sed de his satis. Vtinam esset qui in tantis sordibus quas sacri patres verẽdo anathematis fulgure percellunt sui curiosiùs meminisset officij.

Diaconorum nomen vel solum copiosè probat quibus functionibus vel ad quæ munera destinentur creati Diaconi nimirum, vt in sacrificio & sacramentorum administratione & scripturarum tractatione partim episcopis partim presbyteris ministrent. Diaconorum igitur primum esto munus vt calicem tractent, Christíque sanguinem dispensent, agant tunc turpium morum seueros sed modestos censores, vitiorum strenuos profligatores. Perquirant quid rerum agatur in quaque Ecclesia, qui confluant, quomodo ibi se gerant, quid publicè quid priuatim fiat, qui viuant secundùm leges Christianas, qui secus, quibus in locis ebrietas, adulteria, scortatio, fœnus, blasphemiæ regnẽt vbi ieiuniorum festorúmque vigeat obseruatio, cæteráque eius generis vt digni pro meritis laudibus, scelerati pro vitiorum infamia cognoscantur.

Sacerdotalem Benedictionem inter officia & destinata presbiterij retulerunt Ecclesiasticæ historię scriptores, nos proprium sacerdotis munus, munera & sacrificia offerre Deo dicimus. Et licèt hoc sit hodie variis litibus agitatum negantibus hæreticis nobis vel sacerdotes vel sacrificia superesse, prolixisimè quidquid ad hanc rem facere visum est in authentica nostra Euangelici sacrificij probatione satis enucleatum constat. Sacerdotibus ergò propriè spectat conficere corpus Domini & benedicere Dei dona & si cuncta cõplecti volumus omnium sacramentorum perfectio duobus tantum exceptis ordine scilicet & confirmatione quæ ad Episcopum pertinent. Ipse enim vt proprius minister baptizat solenniter, non Diaconus nec alius inferior, Eucharistiam, absolutionem & sacramentum pœnitentiæ impartitur. Extrema vnctio ab illo administratur infirmis, & matrimonij benedictio coniugibus. Debet ideo iugiter in lege Domini meditari, & iis quæ legerint

b *Quæ spectant ad Diaconum abundè leguntur concil. Nicæn. can. 14. Laodicen. can. 20 Toletan. 4 can. 38. Cyprian lib. 3. Epist. 9. Hieron. in Epist. 81. ad Euagrium. & Bernar. lib. 5. de consideratione. Clem. lib 2. cap. 14. constit. Tertulli. de baptis.*

c *Munus sacerdotum benedicẽdi & precandi populo antiquũ est, quod in primitiua ecclesia, non solùm initiati, sed & cathecumeni maximi faciebant, séque ad Episcopos, vel sacerdotes aliquid operis paulo magis ardui tentaturi conferebant, vt Deus illorũ conatus bene fortunaret, quod fecisse Nectarium liquet ex historiis. in Rhegiensis concilij can. 4. statuitur vt sas sit sacerdotibus per agros ad omnẽ occursum bene precari ne rei tam vtilis vsquam deesset copia petẽtibus.*

rint credere, quæ verò crediderint in populum refundere refuſa moribus exprimere,nec Phariſaica philautia & ſuiipſius exiſtimatione totum onus à Chriſto ſibi creditum in alienos humeros deuoluere atque interea nolle ſubire ferréque ſarcinam aliis impoſitam,ac ſic pergere ad rationem ſubducendum Deo Optimo Maximo. Quamobrem vt propoſitum ſequamur iter prius de clericorum priuilegiis diſſeremus antequam ad cæteras curas prouehamur quæ ſacrum hoc munus comitantur.

PRIVILEGIA CLERICORVM.

§ X.

DICTVM eſt qua via Clericus euehatur ad ſacerdotij culmen,& quibus dotibus illuſtretur cum ſanctè & piè ſuo fungitur munere in eiuſque cura diu perſeuerat, Non enim ſat eſt à primis initiamenti ſacri diebus habitum & vitam componere niſi finis eximio coronide reliqua commendet. [a] Principiò ſiquidem dum ſumus initiati, vno aut altero menſe præ nobis feribus occultum quendam ſenſum ſuſcepti muneris, mox officij obliti, & characteris immemores ad illecebras & mundi oblectamenta præcipites ruimus. Quodquidem à nobis non fit ſine extrema ingratitudinis labe cum à Domino tot inſignes,ſuſciperimus gratiarum aceruos in ſorde vitiorũ delectari volupe eſſe putamus. Vt hæc ideò liberius officij penſa perſolueremus ſummi pontifices, atque inuicti Cæſares nos eximiis ditarunt priuilegiis quibus indigni penitus ſumus niſi ea præſtemus pro quibus ipſa conceſſa ſunt. Hæc autem hic referre non inconſultum fore arbitror quo tepidi ſacerdotes qui negligentiùs togæ ſacræ dignitatem curant ſaltem ſuccendantur ad melioris conſilij callem & puritatem vitæ ſuſcipiendam.

a Primitiæ officij ſacerdotalis non fucatæ debent eſſe, ſed in melius proficiẽdum eſt, ne ſacrũ munus morum corruptela vileſcat. In multis ſacerdotibus experimur quod dum ſe ad omnium libidinem ſeruitiúmque nimis quàm ſeruiliter obiiciãt, cõtemptibile,& ſeruile reddunt ſacerdotij decus.

b Spec.in tit.de teſt.§.ſequitur. verſic. quod de Presbytero.

Primùm in numerum egregiarum perſonarum retulerunt ſacerdotes [b] & Diaconos idque meritò propter inſignem Eccleſiaſtici officij dignitatem, quam primo prioris capitis §. luculenter deſcripſimus, voluerunt inſuper vt Clerici remitterentur à Iudice [c] laico ad forum ordinariũ abſque aliqua honoris & dignitatis iactura. Pari gratia & fauore

c Pau.de Caſt. in l.ſtatuimus. C.de Epiſc. & cler.Marſi ſing. 180. Clar. q. 36.verſ.quæro.

fauore priuilegia quæ sequuntur ordine perspicuo indulta sunt.

Clericus æris alieni debitor, vndique inopia pressus & egestatis pondere non potest conueniri [d] nisi inquantum facere potest absque cessione & ductis necessariis alimẽtis ne cogatur mendicare in contemptum & opprobrium clericatus secundùm gloss. Bart. in l. 1. alias in l. miles. ff. de re iudicata. gloss. in c. studeant. 50 dist.

Clericus testamentum condendi priuilegium à summo pontifice impetrare potest, & potestatem disponendi de rebus & reditibus ecclesiæ cum hoc Papa ex causa concedere possit quia ad illum Ecclesiarum personarum, dignitatum aliorúmque beneficiorum Ecclesiasticorum plenaria dispositio pertinere noscitur [e]. c. licet. de præb. li. 6. cle. 1. vt lite pendente. l. si quando. C. de inofficios. testam. l. si miles: ff. de testam.

Clerici & eorum coloni sunt immunes à muneribus personalibus & aliis secundùm communem per Burs. cõs. 24. num. 1. lib. 1.

Clericus habet omnia priuilegia concessa militibus armatæ militiæ [f] l. miles. ff. de re Iudic.

Clerici & personæ Ecclesiasticæ, licèt generaliter ad subeunda munera personalia iusta, qualia sunt quæ exhibent corporali obsequio alienis sumptibus & absque erogatione proprij patrimonij cogi non possunt; siue sordida sint siue non [g] c. 1. de immunit. Eccles. lib. 6. l. placuit. C. de Episcop. & Clericis.

Clericus in patrimonialibus non fraudatur priuilegiis, concessis Ecclesiæ, nisi in casibus Iure expressis.

Plures alias prerogatiuas insignis muneris constat apud V. I. peritos concessas fuisse clericatus ordini, quasquidem non sine dedecore multi sacerdotes paruifaciunt, illisque minimè gaudent quia nolunt aut quia officij rationem negligunt in cuius gratiam hæc data sunt. Priuilegia enim & prærogatiuæ, concessæ sunt his qui actu sua officia exercent, per Felyn, in c. pro tuis. propè finem de maior. & obedient. Vt ergo tantis gaudeant insigniis, eorumque dignitati respondeant sacerdotes pro virili contendant vires

d Staphil. de literis gratiæ & iustitia. fol 154. col. 2. Fely in c. cum ex officiũ. col. 1. de rescri. Dec. in c. reprehensio. num. 28. & seq. de appel. Nenza. consil. 59. nu. 2.

e Soc. sen in cons. 13. 1. vol. Alex. de Imol. cons 15. lib. 2. Dec. cons. 157.

f Iason in l. miles. num. 11. ff. de re ind.

g Clariùs hoc discutitur si distinguamus priuilegium infirmari, quando clerici haberent bona possessionis à Principe, quia tunc ad onera personalia qualia sunt angaria & parangaria tenentur. vt not in c. non minus. de immunit eccl. per Innoc. & Ancha.

h Bal. in tract. præscrip. 5. q. 5. num. 2.

ſuas diligentius extendere,& ſequẽtia quę Sphęram veluti & circulum ſacri officij inuoluũt non tantum memoria tenere ſed in opus quod perfectius eſt deducere.

CLERICALIS TONSVRA,

§ XI.

FIDEI Chriſtianę extorres & profugi miris ſiccophantiis derident nos quod clericalem tonſuram& à Trulliana ſynodo a Κουρὰν ἱερατικὴν nominatam,credamus in noſtra Eccleſiaſtica dignitate non carere præclaro myſterio nec ſolum propter orbicularem formam omnium perfectiſsimam,verum etiam in memoriam ac Symbolum eius coronæ quam crudeliſsimis modis præcioſo ſaluatoris noſtri vertici impoſuerunt olim Iudęi,qui quod in ludibrium faciebant, hodie hæretici in noſtri contumeliam execrantur. Verum qualis ſemper hæc fuerit tonſura ab initio ſacri cultus Eccleſiæ, & miniſtrorum inſtitutione ex duobus non aſpernandæ authoritatis doctoribus licet intueri,altero Græco,altero Latino. Diuus enim Germanus ad liturgiam D. Chriſoſtomi dicit duplicem in eccleſia tonſuram vſurpari monachicam eámque latiorem, & alteram clericalem anguſtiorem, & illam quidem factam ad imitationem D. Iacobi epiſcopi Ieroſolymitani qui monachicam vitam geſsit cum eſſet etiam Nazaræus,hanc autem ad Petri ſimilitudinem qui clericorum exemplar edidit in ſe luculentiſsimum. Is enim hac ab infidelibus affectus iniuria atque in coronæ modum attonſus, veluti mortalium ſtultiſsimus deinceps hoc dedecus in gloriam Chriſti conuertens,per totam vitam ſic tonderi voluit vt ſpineam ſeruatoris iſto ſaltem modo coronam repræſentaret. Hoc imitati poſtmodum clerici externo cultu demonſtrabant ſe ad trophæi cœleſtis coronam pertendere,quod autem B. Germanus de tonſura ſcribit accipiendum eſt de forma. Nam cap. 1. Aquiſgran. dicit Pauli factum eodem pertinere. Teſtis Latinus Beda venerabilis cap. 14. lib. 4. Anglicæ Hiſtoriæ vbi narrat Petrum apparuiſſe puero peſte laboranti inſignitum clericali tõſura. Nedum ergo audiendi ſunt naſuti iſti nebulones qui hanc aut à Simone Mago,aut à chara-

ẞeribus

a Interdum στέφανον, id eſt, lauream, vel coronam, eam vocant ſcriptores.

b *Nomina, typos, & originẽ clericalis tonſuræ probauit olim Eccleſia variis conciliis. Aquiſgran. nimirum. can 1. Trullian. can. 21.* Carthag. Syno. *can 44. Tonſuræ autẽ tantam religionem fuiſſe legimus can* 27. *Toletan* 1. *Synod. &* 3. *Moguntin. vt qui tonderi ſe paſſus eſſet, etiã nulli addictus religioni, nunquam poſtea nutriẽdæ comæ poteſtatem, habere, ſed, ſi quidẽ cuipiam Eccleſiæ aut monaſterio ſeſe dedicaſſet eò reuerti, profugus cogeretur, ſin minus, per totam vitã cogebatur geſtatione coronæ merè ferre voti violationem, aut temerè vſurpatũ, vſque perferre. Quid verbis opus eſt? non erat minus infame reſilire à tonſuræ propoſito quàm nunc probroſum habetur votum aut inſtitutum monachicam deſerere.*

ceteribus Romanorum pictis institutam esse falsò conqueruntur, cùm sit apostolica & religiosa priorum patrum obseruatio. Hinc Anicetus Pontifex Maximus rei misterium clariùs & religiosiùs venerari voluit, vt patet epistola quàm ad episcopos Galliæ scripsit, hoc stilo, Prohibete fratres per vniuersas regionum vestrarum ecclesias vt clerici qui laicis & simplicibus, virtutis, honestatis, pudicitiæ & grauitatis exempla esse debent ac seipsos tanquam signum purioris vitæ rudioribus ad imitationem prudenter exhibere iuxtà Apostolum Timoth 4. comam non nutriant sed desuper caput in modum spheræ radant, quod præceptum patres Concilij 4. Carthaginensis non neglexerunt; eáque ratione quia gratia impositione manuum concessa quæ oculis exterioribus videri nequit, signo illo intuetur, & discrimen ordini conuenientissimum inter laicos & sacerdotes constituit hac apparenti tonsura in vertice capitis, Alexandri Papæ authoritate hoc institum tantis patribus probatum fulcitur, vult enim vt clerici qui comam nutriũt & barbam etiam inuiti à suis Diaconis tondeantur non autem existimãdum hoc esse futile & inane hominum inuentum à quibusdam Flaminibus aut Dialibus exortum sed apostolica lege introductum. Nec iure subsistunt qui contrarium tueri putant argumento sumpto ab exemplo Christi & Apostolorum qui barbas rasisse nõ dicuntur aut ex vsu summorum põtificum & Cardinalium tum ex priuatis commodis promissæ barbæ, nam parum hæc faciunt si altiùs facti causas trutinauerimus. Quid enim designant capilli rasi nisi cogitationes vanas & curas huius mundi penitus ex cordibus nostris auulsas, ideò in Deuteronomio iussit Dominus vt homines cultui diuino addicti non haberẽt hæreditates aliquas seu possessiones ne videlicet cum ipsis distraherentur, & ab illa deuotissima intentione aut turbarẽtur inextricabili curarum molestia Quo ergo ostendant cunctis se omnibus renuntiasse presbyteri hoc digni muneris & vere regij officij insigne gestant vt ipse Diuus Hieronymus sentit qui scribens ad Sabinianum ait eos qui mundum fastidientes suam virginitatem Deo consecrant, ponere capillos. Notandum est tamen

c Ægyptiorũ sacerdotes religiosius obseruabãt capitis tonsurã, eámque nisi æneo cultro tondebant velut turpissimo facinore tenebãtur, quod à Sabinis sumptum credit Alexander ab Alexandro. Hic addendum illud Apuleij loquentis de huiusmodi sacerdotibus lib. vlt. asini aurei. Hi capillum derasi funditus vertice prænitentes, magnæ religionis terrena sydera, æreis & argenteis imò verò aureis etiam sistris argutum tinnitum constrepentes. Quinctiã Iampridius de imperatore cõmemorãs, sic ait quod Sacra Isidis coluit ... caput raderet, & nubem portaret.

men instar voti esse huiusmodi tonsura & pro voti emissione frequenter vsurpari quemadmodum ad sext. canon. Concil. Carthaginen. & vt susceptus alicuius professionis monasticę habitus, ita quondam gestata tonsura portendebat hominem tendere ad castitatis & arctæ disciplinę propositum. Gregorij Papæ sententia anathemate percutitur Clericus quicunque relaxans comam. Hæc testimonio ampliore non indigent etsi nostris dictis summo applausu faueat Anicetus [d] qu i Sanctum Policarpum Romę vidit & multi alij fide & authoritate conspicui, Diony. Areopagita, Phociō Cōstantinopolitanus, Basilius, Epiphanius & Abbas Babylonius. Barbam autem ideò radendam esse dicunt vt sacerdotes admoneantur oblectamenta mundi & fugaces illas delicias quærere non debere & simul omnia quæ cultui diuino aduersantur quæque sacris misteriis peragendis obstaculo esse possunt resecare & repudiare. vt taceam quod quotidie aut saltem frequenter diuina præstare mysteria & sacrosanctum Christi sanguinem ex vero calice haurire tenentur, quod à barbatis non sine periculo & vix absque certa irreuerentia diuini cruoris fieri posse & experientia testis & omnes cordati ac pij viri fateri coguntur. Hunc morem olim inualuisse per totam occidentis plagam testatur Gregorius septimus libro 8 regis Epist. 10. ad gloriam iudicem Carolitanum: nolumus inquit, prudentiam tuam molestè accipere, quod Archiepiscopum vestrum consuetudini sanctæ Romanæ Ecclesiæ obedire coegimus scilicet vt quemadmodum totius Ecclesiæ occidentalis clerus ab ipsis Ecclesiæ Christianæ [e] primordiis barbam radendi consuetudinem tenuit, ita & ipse frater noster vester Archiepiscopus raderet. Vnde eminentię tuę quoque præcepimus vt ipsum ceu pastorem & spiritualem patrem suscipiens & auscultans cum consilio eius omnem tuæ potestatis clerum radere facias atque compellas, res quoque omnium renuentium nisi demum cōsenserint publices, id est iuri Carolitanæ Ecclesiæ tradas, & ne vlteriùs inde se intromittant constringas, neque non ipsum ad honorem Ecclesiarum defendendum promptisimè adiuues.

d Tonsuræ clericalis institutum ab ipsis Apostolis profectū fuisse asserit, Anicetus per epistolam ad Episcopos Galliæ, quod & testantur plurimi authores & antiquitatis Ecclesiasticæ primates, dignißimi Præsules ante 90. annos Isido. Ispalensis, & eum sequutus Rabanus Maurus. Geofredus Abbas in Epist. ad Naitanū regem Pictauorū in Britannia, quæ est in 5. lib. Histor. Anglicæ venerabilis Bedæ.

e Causa aperitur clericalis tonsuræ, ex eo quod significetur requiri à tōsis sacerdotibus, vita mūdißima vt resectis omnibus illecebris, aut carnalium stimulis voluptatū iugi affectu & cogitatione perpetua, nō in caducis aut terrenis rebus versentur, vt eis tamen cogitēt quæ Domini sunt sancti corpore & mente

DE

DE SACERDOTIS IN DIVINIS OBLIGATIONE ET EXERCITIO

CAPVT TERTIVM.

§ I.

Horarum canonicarum institutio.

AVGVSTÆ sui officij dignitati detrahit sacerdos seriùs edoctus quàtopere sit obstrictus ex sacri ordinis susceptione ad præstádũ officiũ & quidẽ religiosissimè, quod cum & aliunde considerari queat non tamen fiet commodiùs, quam si cogitent Deum quantumuis hominum amantissimum decreuisse sua elargiri & prębere dona ineffabilia orantibus, petentibus, pulsantibus. Hinc in Euangelio: Querite, petite, pulsate quasi suam ille precibus nostris liberalitatem adligaret. Adde quod diuino iure ad maiorẽ & diuturniorẽ orationis cultum sacerdotes tenẽtur [a] quàm cæteri fideliũ qui variis distrahuntur negotiis. Legimus quàm serio admonuerit Moses Aaron pro populo orare. Scimus ibidẽ ex lib. Regum 12. quid Samuel summus Sacerdos dixerit Absit hoc peccatum à me in Domino, vt non orem pro vobis Omnes sacræ paginæ pios commendant viros pro populo orantes, innuuntque non solum docere sed etiam orare & sacrificium offerre pro subditis debere Sacerdotes. Testatur D. Paulus quàm sedulo quámque diligenter & quam incessanter pro suis ouibus orauerit. Rom. 1. PPhil. 1. a. Col 1. a. 1. Thess. a. 2. Thess: 2. c. d. & Col. 4. c. commendat Epaphram quòd pro Collossensibus semper sollicitus fuerit in orationibus, & præterea qui perfius & pernox orauit ad instructionem suorum discipulorum. Christus imitatio nostra, nos ad hoc pium exercitium sponte conuocare debet Et meritò atque adeo necessario debent intelligere &

a Fortior ratio nulla hic potest suppeditari ad orationis, obligationẽ qua sacerdotes præceteris tenentur, quam cum inter cætera republicæ munia clerici altiùs apicem honorum & dignitatũ teneant. potiórque religionis decor, sit cultus diuinus. inter Christianos clerici deputantur, vt non solum sacramentis populum sanctificent, doctrináque & exemplo promoueant verùm incessanter precibus & laudibus cœlestis cæli omnia auertant & pro peccatis populi Deum exorent veluti necessarij mediatores

æstimare Sacerdotes non satis esse quod aliquando pro concione doceant populum, verumetiam teneri sese ex officio tam pro seipsis quam pro sibi commissis indesinenter offerre, ac vti D. Pau. loquitur sine intermissione, Deum exorare. Hac de causa vt sacerdotes iuxtà exemplar & præscriptum verbi diuini suo satisfacerent muneri & preces nocturnas diurnásque pro se sibíque concreditis atque adeo omnibus hominibus maximè Christianis persoluerēt, meritò & grauissimis iustísque de causis iustè piè & sanctè horas precarias quas canonicas vocant instituit eásque singulis diebus, quoad possibile fuerit, piè deuotè attentè & integrè à sacerdotibus persolui seriò & sub interminatione iustissimi ac horrendissimi Anathematis mandauit & præcepit Ecclesia. Grauissimè igitur & quam periculosissimè peccant imò certissimo se excommunicationis atque adeo æternæ damnationis reatu obstringunt, qui ex negligentia aut quod peius est, ex contemptu & infidelitate, horas suas canonicas, ad quas non Ecclesiastico tantùm sed etiam iure diuino [b] (quia Deus Ecclesiam audiri iussit & tam disertè in S. Scriptura, partim exemplis partim præceptis Sacerdotibus indefessam orationem iniunxit) aut nullo pacto, aut vt debent & possunt persoluunt & exequuntur. Taceo & hac vel sola de causa desinenter debere sacerdotes orare pro se & Christi fidelibus quia victitant & sustentantur Eleemosynis & contributionibus fidelium. Mortuorum satius tibi esset vesci carnibus eorúmque deuorare ossa, quàm bonis pauperum gaudere, & Eleemosynis eorum viuere quorum immemor & ingratus pro incolumitate & animarum salute non oras. Si pro Eleemosynis acceptis tenetur quilibet quantomagis sacerdos? [d] Et si illi semper Eleemosynarum pingui fruuntur, quam nepharium & immane sacrilegium profundunt si fideles ociosa charitate precibus quotidianis & igne diuini amoris ardentibus defraudant? Si Christus agnus immaculatus tam seriò tam sedulò orauit, nō vt alicuius auxiliis indigens sed vt Pater cœlestis nostri misertus nostros sanaret languores? [c] Siqúe nescientibus apostolis aut efflagitantibus orationis modum illos tam seriò docuit támque peruigiles

preces

b Horarum canonicarum obligationem naturali iure, & vtriusq; testamenti diuino, ac humano constabilitam ostendit copiosis exēplis, & rationibus Dominicus de Soto de iust. & iur. lib. 10. q. 5. art. 1.

c Id authoritate certissima Isidori probatur lib. 1. de officiis. c. 8 dicentis precibus nobis Dominū deprecari Christus Dominus & docuit, et constituit. Cum enim Apostoli nescientes orare petierant à Christo, dicētes, doce nos orare, id est, compone nobis preces, quas Christus, statim docuit. exinde productа est consuetudo Ecclesiæ, vt precibus instar earum quas instituit Christus, quas quidem primi Græci cœperunt componere.

preces adhortatus est quod nobis faciendum esse censemus? Si Sancti Apostoli, si Martyrum Chori, si Virginum Sanctarum cætus, si Confessorum pura & illibata mens sanctè precibus sacris inuigilarunt? quid meritò facere debemus nos tam infirmi atque fragiles & tam multis nominibus Apostolis inferiores ac miselli peccatores qui lauream illam Sacerdotij adepti sumus? Voluamus infatigabili mente sacros illos modulos tam pulchrè & sapienter à maioribus in orationum compositionem contextos. En nobis Ecclesia officij Ecclesiastici & orandi ritum edocet per horas canonicas. Verùm teste Guillielmo Durando in suo opere quod rationale diuinorum officiorum intitulatur, lib. 5. cap. 2. In primitiua Ecclesia diuersi diuersa quisque pro suo velle cantabant, quod ad laudem Dei pertineret licet conuenirent omnes in oratione dominica à Christo edita & in Symbolo ab Apostolis compacto. Succedentibus vero temporibus & sollicitante Theodosio Imperatore Damasium Papam vt per aliquem Ecclesiasticum virum diuinum ordinaretur officium, Diuus Hieronymus eruditissimus Damasi præcepto & iussu ex Psalmis, Euangelia quoque & Epistolas de nouo & veteri testamento in Ecclesia legi magna ex parte ordinauit. Tandem apostolicus hic orandi modus in septem [d] partes conuenientissimè distributus diei sibi meliorem partem vẽdicat dilucullum, primam lucem, meridiem, vesperum & silentis noctis initium diuinis precibus & laudibus partitur, & illa sacrarum horarum instertitia Matutinæ, prima, tertia, sexta, nona, Vesperæ & Completorium ex Concilij Agathensis iudicio nominantur, vbi dicitur, presbyteri mane matutinario officio expleto pensum seruitutis suæ scilicet primam tertiam, sextam, nonam, Vesperámque persoluãt, ita tamen vt horis competẽtibus aut à se aut à scholaribus iuxtà possibilitatem publicè compleantur. Horarum Canonicarum communi voce hæ preces nomen adeptæ sunt, quod certis horis ex Sanctorum Canonum institutione sacri Dei ministri diuinis laudibus sese conferre debeãt, & ideò canonicæ ab his qui priscorum patrum & Conciliorum canonibus hoc sacrum institutum seruandum dederunt.

d Septenarius numerus horarum canonicarum, vt antiquissima est Ecclesiæ institutio, ita, & cõgruentissima, atque decentissima, nempe vt post matutinarum nocturnum officium horæ diurnæ sex sint numero. Et authoritate D. Hieronymi credimus nocturnum officiũ ab Apostolorum seculo originem duxisse. Hic enim clarissimus author hunc nodum fecuit, super illud Matth. 25. Media nocte clamor factus est, dum ait, quòd cum traditio Iudæorum esset Messiam media nocte vẽturum, in similitudinem Ægyptij temporis, quando Pascha celebratum est, & exterminator venit, traditio Apostolica, vt retur permansit, vt in die vigiliarum Paschæ ante noctis dimidium populos dimittere non liceret spectantes aduentum Christi.

Ecclesia

Ecclesia cuius iustitia abundat super iustitiam scribarum Phariseorum, sic & eius diuinorum ministeriorum cognitio, statuit septenariũ istud officiũ (quod æquè in Orientis *a* ac Occidentis plagis excolitur) perculsa tribus rationibus. Prima vt omnia secundùm ordinem fierent vt vult Apostolus, si omnia, ergo oratio secundùm ordinem fieri debet, non esset autem ordo nisi aliquod tempus orationi deputaretur quo ad Ecclesiam conueniret Chorus orationibus peruigil. Secunda ad imitationem perfectorum qui variis & distinctis horarum interuallis leguntur orasse. Septies in die laudem dicebat Dauid, Media nocte surgebat ad confitendum domino, nec vna aut altera nocte tantum id faciebat sed per singulas vt idem ipse fatetur dicens Lauabo per singulas noctes lectum meum, & ad hoc nos hortatur Psal. 133. cum inquit in noctibus extollite manus vestras in sancta & benedicite Dominũ, nam cum illis temporibus præsertim Leuitæ interdiu ministeriis vacarent quò pertinebunt pręcedentia, noctu verò custodiis quò sequentia dauidicæ Psalmodiæ in toto illo Psalmo cuius est initium Ecce nũc benedicite dominum, qui statis in domo domini. Dum noctu custodiis templi vacatis procul à populi conspectu Deum sancte collaudate attollendo in sancta loca manus, adeo etiã vt pro absenti & dormiente populo preceminí, quem pium orationis affectum imitatur Sacerdos, exemplo Pauli & Scillæ de quibus Actuum 16. dicitur Paulus & Scillas media nocte adorantes laudabant Deum & audiebant eos qui in custodia erant: de Christo autem dicitur quod ipse erat pernoctans in oratione. Cætera horarum canonicarum tempora ex ipsius sacræ scripturæ authoritate insignita pulchrè exornantur, de prima habetur Eccles. 39. Iustus cor suum tradidit ad vigilandum diluculo ad eũ qui fecit illum, de eadẽ & aliis cecinit Regius Psaltes Vespere mane & meridie De hora 3. Actuum. 2. Respondens Petrus dixit Viri Iudæi nõ enim sic vobis existimatis hij ebrij sunt cum sit diei tertia. Et hora tertia missus est Spiritus Sanctus super Apostolos vt testatur Ecclesia horaque tertia crucifixerunt Christum Iudęi vt testatur Marcus 15. cap. De hora sexta act. 11. Petrus

a *Horarum canonicarum religiosa est obseruatio in Ecclesiis orientis, ad regulam in earum typicis quæ vocant, descriptam, & propositã, quas Græci suis nominib. appellant, illi* μεσονυκτικόν, *nos nocturnos,* ὄρθρον *illi, nos matutinas laudes, licet illi* ὄρθρον *coniungãt, cum prima, vt nos matutinas laudes cum nocturnis, illi* πρώτην, τρίτην, ἕκτην, ἐννάτην, *nos primam, tertiam, sextam, & nonam,* ἑσπερινόν, *illi nos vesperam,* ἀπόδειπνον *vocant completorium quia post cœnã adhibetur, nos completorium ab horis orandi completis.*

Petrus aſcendit in ſuperiora vt oraret circa horam ſextam. Et Ieſus fatigatus ex itinere ſedebat ſupra fontem erat autem quaſi hora ſexta Iohan.4. Et hora ſexta tenebræ factæ ſunt ſuper omnem terram vſque ad horam nonam Matth.27. De hora nona Actuum 3. Petrus & Iohannes aſcendebant in templum ad horam orationis nonam & hora Nona Ieſus expirauit. Iohan.19. Matth.27. De Veſperi hora Dauid Pſal.45. Veſpere & mane & Pſal.140. Sacrificium veſpertinum ſcilicet eleuatio manuum mearum. Item veſpertina oratio aſcẽdat ad te Domine nam ad Veſperam depoſitum eſt corpus Chriſti de Cruce & hora completorij ſepultum. In ſingularem autem cuiuslibet horæ gratiam hos verſus retulit Caſsianus.

f *Caſsianus lib.2. & 3. Benedict. cap.15.*

Hæc ſunt ſeptenis propter quæ pſallimus horis
Matutina ligat Chriſtum qui crimina purgat,
Prima replet ſputis, cauſam dat tertia mortis,
Sexta cruci nectit, latus eius nona bipertit
Veſpera deponit, tumulo completa reponit.

Tertia ratio propter quam Eccleſia inſtituit ſeptem horas Canonicas, eſt in ſignificationem & repreſentationem diuinorum beneficiorum ſeptẽpliciter nobis donatorum & in eorum laudem & glorificationem quorum beneficiorũ primum eſt creatonis quod in ſeptem diebus completum eſt Geneſ.1. Secundum eſt beneficium incarnationis quod ſeptem miſteriis impletum eſt, quæ ſeptem ſigilla vocat Iohannes Apocalypſis 5. Tertiũ eius ſingulare beneficium eſt Paſsionis & noſtræ redemptionis quod ſeptem miſteriis perfectum eſt & ſeptem horis inchoatum, continuatum, & conſummatum eſt.[f] Adeò vt horæ diuini officij illis horis correſpondeant teſte Cypriano in expoſitione orationis Dominicæ. Quartum beneficium Chriſti in cuius commemorationem laudem & gratiarum actionem dicuntur ſeptenæ horę eſt beneficium iuſtificationis quod in ſeptem donis ſpiritus ſancti perficitur.[g] Hæ ſunt potentiores & pręſtantiores cauſæ Inſtitutionis horarum canonicarum, quæ in Eccleſia Dei audiuntur & decantantur,

g *Quibus de cauſis ſeptẽ horæ canonicæ antiquitus inſtitutæ ſunt, narrat gl. ſup. c. presbyter. de celeb. miſ. quodquidẽ eſt [illegible] celebrati ſedente Zozimo Papa, ſub anno D. 420. vbi prædicta omnes horæ, tam nocturnæ, quàm diurnæ, perſolui iubentur.*

Vnde D. Ambrosius auium modulationem nostris Psalmodiis referebat vt quemadmodum vesperi læto cantus persoluto munere ætera dulcisono vocalique gutture mulcere solent, quod velut à surgente & occidente die semper instaurare consuerunt, vt vel decursu vel adorto nocturnodiurnóque tempore iustas laudes suo referant creatori. Vnde magnum incentiuum excitandæ deuotionis sumere debemus.

QVI TENEANTVR AD HORAS CANONICAS.

§ II.

a Ad sacri officiũ lectionem obligantur omnes Sacerdotes, diaconi subdiaconi & quicunque habent beneficium, omnes etiã religiosi professi, & ad chorum deputati, ac similiter sanctimoniales. Hæc autem obligatio partim est de iure diuino, partim de positiuo, nã in genere, quod omnes clerici sacris initiati ad aliquod officium diuinum persoluere teneantur, ius diuinum est, super quo Papa dispensare non potest. Quod autem hoc ad illud dicatur ius est positiuum Ecclesiasticum, super quo Papa ratione id legitima exigente, dispensare potest.

CLARISSIMI Doctores qui sacra Adyta Theologię scholasticæ scrutantur asserunt quempiam teneri ad horas canonicas dicendas, duplici ratione scilicet ordinis sacri & beneficij Ecclesiastici vnde D. Thomas quodlibet. 6. art. 8. Sic (inquit) Clericus ex hoc ipso quod est clericus & præcipuè in sacris ordinibus constitutus tenetur dicere horas canonicas, videntur enim tales spiritualiter assumpti ad laudem diuinam secundùm illud Esayæ 42. Omnem qui inuocat nomen meum in laudem meam creaui illum. Dominus Cardinalis Caietanus in summula sua de peccatis titulo *horarum Canonicarum omissio*, sic docet Quamuis ex præcepto in iure contento soli presbyteri expresi inueniantur qui scilicet teneantur ad horas canonicas, communiter tamem tenetur quod quicunque in sacro ordine constitutus absque rationabili causa omittit illas peccat mortaliter: hæc ille. Solũ autem presbyterũ ad hoc teneri exprimitur 91. dist. can. presbyter ex Concilio Namnetensi & de celebratione missarum. cap. presbyter ex Concilio Agathensi. Quod verò Ecclesiastico beneficio cuiusuis generis aut prouentus prouisus adstringatur horas canonicas siue sit in sacris siue non probatur, quia propter officium datur beneficium vt inquit Bonifacius 8. extra. de rescriptis cap. final. in 6. & ita Sanctus Thomas loco iá citato & togati ordinis iuris Pontificij plerique canonistæ in c. presbyter de celebratione miss. sentiũt post Theologos dicentes quod beneficiatus non excusatur ab horis

dicendis propter suffectionem Vicarij quia est opus personale quod per alios solui non potest, & vt inquit Panormitanus Episcopus non potest in illo cum beneficio dispensare nec aliud commutare.

MODVS PSALLENDI ET LEGENDI HORAS CANONICAS.

§ III.

IN Ecclesiis Collegiatis voce sonora & alta oratur & laudatur Dominus instar Elogij Dauidici præcipientis Cantare Dominum canticum nouum, & bene psallere in vociferatione. Et Psal.46, Iubilate Deo in voce exultationis Vnde Damasus [a] Papa primus constituit vt Psalmi die noctùque canerentur per omnis Ecclesias qui hoc præcepit Episcopis fieri atque monasteriis & vt in fine Psalmorum Gloria Patri & Filio diceretur vt testis est Hieronymus. Idcirco statuit Martinus Papa quod si presbyter aut Diaconus vel quilibet clericus Ecclesiæ deputatus ad quotidianum psallendi officium matutinis vel vespertinis horis ad Ecclesiam non conuenerit deponatur vt testatur Gratianus 92.dist. cap. Si quis presbyter. Idqúe ab antiquitate Christiana obseruauit Ecclesia quod & obseruandum obtulit nobis Concilium Lateranense his verbis. Hæc igitur & similia sub pœna suspensionis penitus inhibemus districtè [b] præcipientes in virtute obedientiæ vt diuinum officium nocturnum pariter & diurnum quantum eis dederit Deus studiosè celebrent pariter & deuotè. Hæc notent sacerdotes qui tempus inani colloquio preterunt, qui syncopes verborum indebita prolatione committunt & vario discursu irreuerenter Deum alloquuntur.

Diuini officij ritum persoluendum pariter iubet Generale Concilium Viennense in hunc modum dicens. Sacri approbatione concilij omni negligentia vel incuria penitus relegata in cathedralibus regularibus & collegiatis Ecclesiis horæ debitè psallātur in aliis verò conuenienter & debitè celebretur diurnū & nocturnum officium si Dei & Apostolicæ sedis indignationem vitare voluerint hæc ibi. [c] Propter quod Gregorius x. in Concilio Lugdunensi

a De celeb. miss.c.dolētes.

b Verba illa districtè in virtute obediētiæ plærumque ostendunt præceptiuum, obligantia sub reatu mortali, neque vllius est apparētiæ, (inquit Soto) eiusmodi cauillatio, quod præceptum illud non feratur super modum attentè, deuotéque orandi, sed super substantiam vt diuinum officium integrè persoluatur. Nullius enim est apparentiæ. Nam cum præceptum illud iam pridem in Ecclesia extitisset, nulla erat in concilio hortatio de illo quæstio, sed quia modus dicendi [illegible] sensim in præceptionis [illegible] tamen cū sub præcepto illum instaurare.

c Extr. de celeb. miss. c. 1. in clement.

prius statuit quod si canonici cessauerint à diuinis forms illic expressa prætermissa, priuentur ipso facto fructibus quos possessionis tẽpore receperint. Et ipsos restituere teneantur [e] vt patet extra de officio Iudicis ordinarij cap. Si Canonici. in sexto. Et Bonifacius octauus titulo eodem. ca. quamuis, prohibet cessationem à diuinis in seculari vel regulari cap. Collegio seu conuentu Ecclesiæ cuiuscunque nisi pro causa illic expressa.

De psallendi diuinum officium debita ratione in Ecclesiis definit Concilium Agathense hunc modum. Conuenit ordinem Ecclesiæ æqualiter ab omnibus custodiri, & refert Gratianus, & simile ex Concilio Gerondinensi ritus psallendi & missas celebrandi sit secundùm Metropolitanam Ecclesiam de consecratione dist. 2. cap. Institutio.

Statuit autem Ecclesia ipsum diuinum officium alta voce per Ecclesiæ ministros cum psalmis Antiphonis Hymnis & canticis à variis inuẽtis & digestis [f] propter quatuor præcipua rationum capita decantandum. In primis ad imitationem superni chori Hierosolymæ & triumphantis ecclesiæ de qua Psal. 83. Beati qui habitant in domo tua Domine in sæcula seculorum laudabunt te. Et Psal. 149. Exultabunt sancti in gloria lætabuntur in cubilibus suis. Exultationes Dei in gutture eorum. Duo Cherubin clamabant alter ad alterum Sanctus, Sanctus, Sanctus, & in Christi Genethliaco cecinerunt Angeli Gloria in Excelsis Deo: Luc, 2. Cœlestis autem Hierarchiæ imitatrix [g] est & esse debet Ecclesiastica ista Hierarchia terestris vt dicit Diuus Dionysius Areopagita libro de Ecclesiastica Hierarchia. Vnde Ignatius Ecclesiæ Antiochenæ tertius post Petrum Episcopus Ioannis discipulus. Quia audiuit choros angelorum antiphonas laudes, Deo & sanctissimæ Trinitati decantantes & hymnos ideò hunc modum tradidit Ecclesiæ Antiochenæ à qua ad aliàs emanauit Ecclesias vt habetur lib. 10. Histor. tripartit. cap. 9. Chrisostomus. homel. prima super illud Esaiæ 6. duo Cherubim clamabant vnus ad alterum sic habet. In superis exercitus angelorum canunt Deo gloriam, in terris homines, in Ecclesiis chorum agentes ad illorum exemplum eiusdem canunt gloriæ laudes &

[e] De consecr. dist. c. 5. conuenit & c. id semper.

[f] *Cantus Ecclesiastici varij fuerunt authores. Antiphonas (vt Isidorus. lib. 1. de offic. cap. 7) Græci primi cõposuerunt, quos postea Ambrosius imitatus Latinas excogitauit, sicut & Hymni, vt Eusebius lib. 1. Eccl. hist. c. 18. refert in conuentibus, s. Marci in Alexandria compositi sunt multi, quibus & idem Ambros. & Hilarius plures addiderunt, Responsoria verò Isidorus ibidem c. 8. tradit ab Italis longo ante tempore fuisse reperta, & inde sic vocata, quod vno canente chorus consonando respondebat.*

[g] *Ad concinendas diuinas laudes nos hortatur exemplo angelorum D. Gregorius his verbis circa fin. 2. lib. de Epiphan. Cum pastoribus (inquit) venerare, cum angelis hymnum dicito, cũ archangelis choros ducito. Sit nobis ista cõmunis solẽnitas terrestribus cũ cœlestibus.*

des & hymnos. Secundò exemplo Christi & Apostolorum & primitiuæ Ecclesiæ de Christo scribitur Matth. 26. Hymno dicto exiit, in montem oliueti: propter quod Concilium Tholetanum 4. can. 12. sic habet. De hymnis canendis & Saluatoris & discipulorum habemus exemplum, nam & ipse Dominus Hymnũ dixisse perhibetur Matthæo Euangelista attestante. Et hymno dicto exiit, in montem oliuarum. Et Paulus Apostolus ad Ephesios 5. cap. Implemini spiritu sancto loquentes vobis ipsis in psalmis & hymnis & canticis spiritualibus & refert Gratianus. [h] De Paul. & Sylla habetur Actuum 16. quod media nocte adorantes laudabant Dominum & audiebãt eos qui in custodia [i] erant. De primitiua Ecclesia scribit Dionysius 3. cap. Eccles. Hierarc. Porrò psalmorum sancta modulatio quæ omnibus fermè sacerdotalibus misteriis iniungitur, & substantiæ ratione coheret, summo omnium misterio deesse non debuit. Philo Iudæus in suo quem de vita Theorica supplicum intitulauit libro sic habet. Est autem in singulis eorum locis consecrata orationi domus in qua secedentes honestæ & castæ vitæ misteria celebrant vbi vnus ex omnibus consurgens, in medio psalmum honestis modulis concinit, cui vnum versiculum præcinenti omnis multitudo respondet. Hæc ille. Et refert Eusebius. lib. 2. Ecclesiasticæ Historiæ. ca. 17. Plinij secundi eodem Eusebio [k] teste opitulari testimonio possumus apud quem sic legimus. Tam immensæ martyrum cateruæ quotidie iugulabantur vt Plinius 2. qui tunc Prouinciam administrabat multitudine interemptorum permotus referret ad Imperatorẽ Traianum quod innumera hominum millia quotidie obtruncarentur, in quibus nihil omninò sceleris deprehenderetur commissum aut aliquid contrarium Romanis legibus gestum nisi hoc solum quòd antelucanos hymnos Christo cuidam canerẽt Deo [l] hęc ille. Et idem Plinius commemorat Epist. 2. Hilarium Pictauorum Episcopum in hymnorum carmine Ecclesiastico primum floruisse.

Tertio ideo statuit Ecclesia diuinum officiim cum horis canonicis publicè decantari ob inde sequentem fructũ triplicem vt scilicet Deus fusiùs & ampliùs laudetur, Rex-

h De consecratione. dist. 1. de hymnis.

i *Hæ sũt Christianæ militiæ excubiæ quas ab Apostolorum seculo clerus in tres partes distribuit, quarũ vna in prima vigilia primũ canebat trium Psalmorum nocturnum, & alia in secunda secundum, atq; alia in tertia tertium, vt tum in singulis, quã in omnibus Trinitatem profiterentur, ac demùm diluculo in quarta vigilia omnes simul ad laudes concinendas conueniebant.*

k Euseb. hist. eccl. lib. 3. c. 32.

l *August. lib. 9. de confess. c. 7. refert quemadmodum tempore Mediolanensis Ecclesiæ genus hoc consolationis, & exhortationis celebrare susceperit, vt fratres vocibus, & cordibus magno studio concinnerẽt ad depellendum mœrorem quo propter [illegible] Tyrannorum Christiani animi tabescebant.*

Dauid in sacris literis commendatur ob id quod cantores in domo domini ordinauerit qui tempore officiorum diuina cantica personarent vt habetur primo Paralipomenon. 25.cap. Præterea huiusmodi decantatio ad mentis in Deum confert attentionem & affectus promptitudinem & maiorem deuotionis feruorem, secundùm illud Apostoli ad Colloss. verbum Christi habitet in vobis abundanter in omni sapientia docentes & commonentes vosmetipsos in Psalmis & Hymnis spiritualibus. Rabanus lib. de Institutis clericorum cap.76. Psalterium inquit cum melodia, ideo in Ecclesia frequentatur quo animi ad compunctionem flectantur facilius. Augustinus lib 9. Confessionum cap.6. de seipso loquens sic habet. Quantum fleui in hymnis & canticis tuis suaui sonitus Ecclesiæ tuæ vocibus acriter commotus. Nam voces illæ influebant auribus meis, & eliquabatur veritas tua in cor meum & ex ea æstuabat inde pietate affectus, currebant lachrymæ & mihi bene erat cũ illis, hæc ille. Proinde ex huiusmodi Ecclesiæ cantu Dæmonum insultus & insidiæ superantur, nam quemadmodum olim septem tubis clangentibus sacerdotibus muri Hierico corruerunt Iosue 6. sic hiis septem horis canonicis altisonè decantatis quasi septem diuinarum laudum buccinis diaboli & mundi machinæ euertuntur. Et quemadmodum audito à Philistæis in castris domini cantu & iubilo dixerunt Philistini væ nobis quia Dominus venit in castra filiorum Israel, & territi sunt. 1. Regum 4. Et sicut canente Dauid Cithara m leuius spiritu maligno corripiebatur Saul, sic tãtam Ecclesiæ harmoniam ferre nequeunt maligni spiritus. Postremò ob id decantando & psallendo persoluitur diuinum officium vt toti populo innotescat communi illi & clero sancta laudatio, nam clerus populi vice deum laudat & orat, hanc rationem ponit S. Thom. 2.2.q.83.artic.12.

m Ad sacra conscendentis Sauli regis furor Dauidis Harmonia citharedi temperabatur, vt ad pristinam reduceretur quietem victo illo malo dæmone & melancholicæ furia, tanta erat vis & obseruatio diuinarum rerum concentui. De his consule nuncupatoriam Epistolam Georgii Veneti Minoritani in Harmonia mundi ad Clementem 7. Pontificem Max.

Alius est orandi modus ex eiusdem instituto Ecclesiæ, quo quicunque in sacris constitutus officium Ecclesiasticum ore tenus proferre & pronuntiare tenetur, nec sufficit tantum corde meditari aut aure audire, sed oportet ore confiteri quod offerendum corde concipit vt pro fidei & Ecclesiæ

Ecclesiæ populo fructum labiorum suorum Deo offerat dicente Apostolo ad hæbreos 13. Per ipsum offeramus hostiam laudis semper Deo, idest fructum labiorum confitentium nomini eius. Et vt satisfaciat debito ordini qui est candidatus beneficio & nec non inuestitus, teneturobligatur altero modo persoluere suum diuinum officium scilicet aut psallendo in Ecclesia aut priuatim dicendo. Quocunque autem modo id fiat debitè fieri debet vt innuit & iubet Concilium Lateranense. Attentio itaque summè necessaria quo celerius pulset aures Dei oratio nostra, námque ornamentum illius attentio est & meditatio. Idcirco, vt diligentiore attentione tepidi quidam animi incalescant, Theologi cum Sancto Thoma 2. 2. q. 83. art. 13. triplicem asserunt attentionem quæ orationi aduocari & adhiberi potest. Vna est qua attenditur ad verba ne quis eis erret aut omittendo vel syncopando, sed vt distinctè & integrè dicat vt hæc attentio communis est doctis & indoctis maribus & fœminis nisi quod ignorantes possunt materialiter errare articulatè non proferendo, quod non refert modo id non intendat & attendat ne erret. Et hæc attentio requiritur in diuino officio & in qualibet vocali oratione. Verum non debet esse nimia quia eodem Thoma authore Nimia cura in verbis proferendis excludebat attentiones. Secunda attentio est ad sensum verborum vt mente percipiat id quod significatur & ad illud applicet affectū, & hæc attentio non est omnibus communis sed solis intelligentibus quibus vberrimus consolationis fructus hinc inde largitur, de quo Apostolus *Si orem* lingua tantum supple *mens mea sine fructu est.* Et Colloss. 3. Docentes & commonentes vosmetipsos in psalmis hymnis & canticis spiritualibus vt supra diximus. Tertia attentio ad finem propositum vergit scilicet ad Deum & ad id pro quo oratur & quod per orationem postulatur scilicet gratiam, fidem, spem diuinam, opera virtutum incrementum, peccatorum antidotum, perpetuam beatitudinem & alia huiusmodi peti solita & debita, quæ quidem attentio summopere necessaria est in oratione tam ab idiotis quam à doctis & à qua attentione actuali vel virtuali debet procedere oratio

& di-

n *Aristoteles 4. Metaphisic. bifariã aliquid esse necessarium docet. Vno modo per quod melius & accõmodatius peruenitur ad finẽ, sicut equus ad peragendum, iter atque altero simpliciter vtpote sine quo res suum finem attingere nequit, veluti cibus ad vitam. Pari modo attentionis necessitas duobus modis existimatur, vno vt tam diu perseuerat, quã diu ratio durat, atque altero, vt cùm quis ad orandum se accõmodat, attendat quid facere aggreditur.*

o Thó. in 4. sent. dist. 154. ar. 2.

& diuinum officium: ideò inexcuſabilis eſt quiſquis talia mente vaga,& tepido affectu precatur.

POENA NEGLIGENTIVM HORAS CANONICAS.

§ IIII.

OMISSIO precum & horarum canonicarum tam ingrata eſt ſacris canonibus vt ab omni fructu prouentuum beneficij ſacerdotem priuet:[a] Quis enim ignorat Beneficium proprer officium dari, & indigni mercede gaudere qui quæ mercedem merentur non præſtat. Nónne reſtitutioni toties tenetur clericus quoties id quod debet non facit? Optimè huic malo medetur Lateranenſis concilij Seſſ.9. in qua decretum eſt, vt qui diuinũ officium canonicè non perſoluerit pro rata teneatur perceptos fructus reſtituere quod ſi ſupra dimidiatum annum in eadem negligentia perſtiterit beneficio priuetur, quippe quod propter officium datum erat. Huius decreti æquitas varijs gloſſematis illuſtrata eſt Clariſsimorum virorum ſtudio, inter quos primas conſequitur partes Dominicus de Soto lib. 10. q. 5. art. 6. col. 5. cuius ſententia quanuis mirum in modum ſuſpicienda veniat, nos tamen hac in parte dilucidiorem aliorum ſequimur conſenſum, nec farraginem moleſtam authoritatum aut ſummiſtarum veſtibula perſcrutabimur, ſolius ſumma & inuiolabili Pij V. pontificis Maximi conſtitutione contenti quæ his verbis legitur.

[a] *Clerici tenentur omnes ad restitutionem beneficiorum, quæ poſſident ſi horarum canonicarum recitationem neglexerint, vt fermè omnes ſcholaſtici, & Canoniſtæ fatētur. Cald. in c. 1 de celeb miſ. Decius in c cum omnes. 2. lec. col. 2. Hadrian. in 4. ſent. in tract. de reſtit. Rips. in l vlt. q. 66. C. de reuoc. don. Ang. verſ. horæ canonicæ. §. 11. Geminia. in cap. 142. & in c. vlt. col. 1. de reſcrip in 6. Caiaſius in ſua ſum. in verbo Hora canonica.*

PIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

Ex proximo Lateranen Concilio pia,& ſalubris ſanctio emanauit, vt quicunque habens beneficium eccleſiaſticum, cum cura,& ſine cura, ſi poſt ſex menſes, quam illud obtinuerit, diuinum officium, legitimo ceſſante impedimento, non dixerit, beneficiorum ſuorum fructus pro rata omiſsionis officij, & temporis, ſuos non faciat, ſed eos tantum iniuſtè perceptos in fabricas ipſorum beneficiorum,

vel pauperum eleemosynas erogare teneatur. Verumtamen multorum animi suspensione teneantur, cuiusmodi ratæ prædictæ ratio sit habenda. Nos huic rei euidentiùs, atque expresſiùs prouidere volentes, statuimus vt qui horas omnes Canonicas vno, vel pluribus diebus intermiſerit, omnes beneficij, ſeu beneficiorũ ſuorum fructus, [b] qui illi, vel illis diebus reſponderent, ſi quotidie diuiderentur qui vero matutinum tantum dimidiam, qui cæteras omnes horas, aliam dimidiam, qui harum ſingulas, ſextam partem fructuum eiuſdem diei amittat; tametſi aliquis choro addictus non recitans omnibus horis Canonicis cum aliis pręſens adſit, fructúſque diſtributiones forte aliter aſsignatas ſola pręſentia iuxtà ſtatuta, conſuetudinem, fundationem vel alias lucrifeciſſe prætendat. Is etiam præter fructuum, & diſtributionum amiſsionem. Item ille, qui primis ſex menſibus officium nõ dixerit, niſi legitimum impedimentum ipſum excuſauerit, graue peccatum intelligat admiſiſſe, Declarantes præſtimonia, præſtimoniales portiones, & qualiacunque alia beneficia, etiam nullum omninò ſeruitium habentia obtinentes, cum prædicta pariter contineri, At quicunque penſionem, fructus, aut alias res eccleſiaſticas vt clericus percipit, eum modo prædicto ad dicendum officium paruum Beatæ Mariæ Virginis decernimus obligatum, & penſionum, fructuum rerúmque ipſarum amiſſioni obnoxium. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtrorum ſtatuti, declarationis, & decreti infringere vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri, & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Dat. Romę apud ſanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ 1571. duodecimo Kal. Octobr. Pont. noſtri anno ſexto.

Multi in huius ſtatuti interpretanda intentione egregia protulerunt ingenij experimenta quæ tamen aliquantulum inter ſe diſcordant ſed egregiè apud Lopæſium 2. parte Inſtructorij conſcientiæ vniuntur & conciliantur.

Placet autem hac in re ex placitis Iuris Vtriuſque peritorum certis vti diſtinctionibus quibus reſtitutionis rigor

b Pius Quintus hac extrauagante non recitantibus beneficiariis prohibet fructus facere ſuos abſolutè ſine exceptione tanti, vel quanti eſſe reſtituendos ſtatuit fabricæ, vel pauperibus, ſed ea mẽte poteſt intelligi, vt de his beneficiariis tantùm loquatur illa, aliis obligationibus non deuinctis præter obligationem canonicas horas recitandi, quia qui in aliis præoccupantur officiis ſuis beneficiis annexis plenum eſt ad omnes fructus integrè reſtituendos, non eos teneri ſed ad quotam moderatã, vt & intelligatur, de quota tantum obligationis perſonaliter diuinum officium correſpondente, & non de omnibus fructibus.

vel moderatur, vel excuſatur, tum authorum quorundam ſubobſcure loquentiũ elucеſcit ſentẽtia. Menochius [c] Patauinæ Academiæ certiſsima lampas, certos caſus conſtituit huic noſtro inſtituto accommodatiſsimos.

Primus eſt quando Clericus horas canonicas malè dicit, ſeu malè pronuntiat, vel aliquos verſus intermittit, atq; abſcindit non id quidem dolo & malitia, ſed ex negligentia quadam. Hoc in caſu, non tenetur is clericus reſtituere fructus perceptos. Ita affirmauit Soto in d. art. 6. col. 4. verſ. Subtexitur nihilominus quarta cõcluſio. Ea eſt ratio, ſi tenetur Clericus facere hãc reſtitutionem, eſſet nimium irretire hominum conſcientias: cùm vix caduca labilíſque hominum vita ſine huiuſmodi negligentiis tranſigi queat. Et huic caſui rectê adaptatur illa conſideratio moderni Pariſienſis in §. 30. num. 35. cùm dixit non eſſe bonum ſtatuere, quod Clerici omittentes dicere horas canonicas, teneantur ad reſtitutionem fructuum, ne laqueus multitudini iniiciatur, quod in legibus condendis, & maximè animarum periculum concernentibus ſummoperè vitandum eſt. [d]

Secundus eſt caſus, quando Clericus matutinale officium vel aliam horam ſine culpabili obliuione, ſiue dedita opera prætermiſit, vel etiam ſi integrum diem omiſit, quod non vacauerit muneri huic ſuo. Hoc ſanè caſu (inquit idem Soto) peccat quidem mortaliter, ſed non tenetur reſtituere hos fructus. Et eſt ratio, quod etſi ratione officij conſequutus ſit beneficium; non tamen adeò minutatim reſpondere debent impẽdij portiunculæ ſingulis canonicis horis, vt cuiuſque prætermiſsio ad reſtitutionem illius portionis obliget. Nam & in ciuilibus familiis tam exactè non requiritur ſeruitium. Nec ſpiritus ſanctus, cuius nutu eccleſia regitur, tales voluit ſuis miniſtris ſcrupulos iniicere. [e] Et huc etiam pertinent rationes, quas ſuperiore caſu commemoraui. Et idem eſt dicendum quando clericus prætermiſit dicere horas canonicas per integrum biduum vt exiſtimauit ipſe Soto in d ar. 6. col. 5. ver. quod ergo conſilium, clericum non teneri reſtituere hos fructus.

Tertius eſt caſus, quando Clericus omiſit dicere horas canoni-

c Iaco. Menoch. de arbitr. iud. libr. 2. Cent. 5. caſ. 429. Quibus afficiantur pœnis clerici qui horas canonicas non dicunt. num. 5.

d Cordub. in q. 187. in addit. ad tract. de caſibus conſcientiæ. Nauarrus Sum. Lat. c. 25. num. 122. Medina Salmant. Inſtr. confeſ. fol. 15 pag. 2.

e Cap. de viduis. 27. q. 1. & copioſè diſſerit Ioan. Gerſon. in lib. de vita ſpirituali lect. 2.

canonicas vltra biduum. Hic casus dubitationem habet. Nam Doctores affirmantes absolutè Clericum omittentem dicere horas canonicas teneri restituere fructus, hoc etiam in casu multo magis idem sentiunt, & illis maximè fauet constitutio Concilij Lateranensis, sub Leone X. cuius verba hæc sunt, Statuimus & ordinamus, quod quilibet habens beneficium cum cura, vel sine cura, si post sex menses ab obtento beneficio diuinum officium non dixerit, legitimo impedimēto cessante beneficiorum suorum fructus non faciat suos pro rata omissionis officij & temporis, sed eos tanquam iniustè perceptos in fabricas ecclesiarum huiusmodi beneficium, vel pauperum eleemosynas erogare teneatur; si verò vltra dictum tempus in simili negligentia contumaciter permanserit, legitima monitione præcedente, beneficio ipso priuetur: cùm propter officium detur beneficium. Intelligatur autem officium omittere quò ad hoc quòd est beneficio priuari posse, qui per quindecim dies illud bis saltem non dixerit. Hactenus concilium. Quam sanè constitutionem credere debemus fuisse promulgatam spiritu diuino. Non credendum est Concilium hoc tam repentè insigne hoc pręceptum statuisse nulla præcedente ratione, vel Ecclesiæ antiquæ vsu, sicuti Dominicus Soto [f] rectè perpendit in d. art. 6. colu. quarta in principio. Cæterùm vt animaduertit ipse erroneè scriptum videtur in contextu Concilij in illis verbis, si post sex menses, &c. rectius enim legendum est, si per sex menses, vt sensus sit. Quod qui per sex menses ab obtento beneficio [illegible] vel quamlibet eorum partem officium non dixerit, [illegible]olum teneatur ad restitutionem pro rata, elapso ve[illegible] semestri, si post admonitionem in 15. diebus bis non [illegible]erauerit beneficio priuetur; est ergo conclusio quod [illegible] quæcūque horarum omissio cum primum quis habet beneficium, eum ad restitutionem fructuum obligat. Existimauit tamen ipse Dominicus Soto, hanc constitutionem rigore non carere: & propterea in ea opinione fuit, quòd possit clericus compositionem habere cum summo Pontifice, vel Episcopo, vt aliqua fructuum quantitas pro eius voluntate & arbitrio fabricæ ecclesiæ applicetur, & hoc illud est quod etiam

f Hæc sunt verba Dominici de Soto. Salua ea authoritate quæ Concilijs summa debetur, nescio an sit omninò necessarium ad rigorē Sessionis huius omittentes vnum aut duos dies ad restitutionem obligare. Enimuerò neq; altera pars, nēpe quòd, qui vltra semestre officium diuinum non soluerit, priuatione beneficij mulctetur in vsu, (quod audierim, vsitatum est) neque admonitio illa quæ illic fieri iubetur, fieri consueuit. Haud enim est ipso facto [illegible] priuatur [illegible] vt de illo, [illegible] diximus, qui in animo non gerit ad sacerdotium promoueri, aut non intra annū promouetur, sed si [illegible] seruaretur, esset priuandus.

ſenſit ille Modernus Pariſien. in d. §. 30. num. 35. cùm dixit hunc Clericum pro iudicis arbitrio puniri.

ORATIO ET MEDITATIO.

§ V.

MENS humana cœlorum penetralia perſcrutatur cum profunda cōtemplatione & orationis alis Deo offertur. [a] Eſt enim ſcala veluti oratio qua prouehimur ad rerum diuinarum culmina: oratione accenditur Dei amor vitæque huius contemptus roboratur. Orationis quaſi lumine mens illuſtratur & ad adorandam maieſtatem Dei omnipotētis tanquā manu ducitur. Idcirco iubet Chriſtus omnibus fidelibus orationis neceſsitatem dicens, Oportet ſemper orare & non deficere Luc. 18. Et Paulus 1. ad Theſ. 5. Sine intermiſsione inquit orate, quanto magis ſacerdotes qui pro populo orandi officium in Eccleſia profitentur debent orationi inuigilare. Arma clericorum vt cenſet Ambroſius ſunt orationes. Lachrymæ meæ (inquit) mea arma ſunt, talia enim ſunt munimenta ſacerdotis, aliter non debent nec poſſunt reſiſtere: orationibus ſuis ſacerdotes & clerici portent peccata populi. [b] Quemadmodum Saul ad Samuel [c] dixit peccaui quia præuaricatus ſum ſermonem Domini, ſed quæſo porta peccatum meum, id eſt tuis precibus auerte vindictam. [d] Ioel 2. Inter veſtibulum & altare plorabunt ſacerdotes miniſtri Domini & dicent parce domine populo tuo & ne des hæreditatem tuam in opprobrium vt dominentur eis nationes. Sic de Abraham dixit Dominus ad regem Abimelech orabit pro te & viues, Geneſis 20. Num. 18 filiis Leui mihi in tabernaculo ſeruientibus & peccata populi portantibus decimas dedi. Comedant quoque ſuis orationibus peccata populi ſecūdum illud Oſeę [e] 4. peccata populi mei comedent & ad iniquitatem eorum ſubleuabunt animas eorum. Docet hoc venuſtiſsima ſimilitudine Chriſoſtomus ſacerdotis officium in grege Chriſti, ſtomachi functionē in corpore referens, & quemadmodum medicus quando febri aut alio quouis ſymptomate elanguentem viſitat ſtatim de ſtomacho eius interrogat, & eum componere feſtinat, quia ſi ſtomachus ſanus

a In oratione animum ſemper deuouere præcipua hominis eſt fœlicitas, nihil enim hoc cœleſti exercitio gratius dari poteſt, nam licet vt (inquit) Bernardus in Epiſtolis omni hora, & omni loco oculi Domini nos ſpeculentur, maximè tamen in oratione, licèt enim ſemper videamur, ſed tunc etiam præſentamus nos, & oſtendimus quaſi facie ad faciem cū Domino colloquentes.

b 23. q. 8. cap. conuenior.

c 1. Reg 15.

d Ioël 2.

e Sacerdos comedit hoſtiam pro peccato, quod profecto condimentum eſt acerbiſsimum iis qui negligunt orare pro populo, & exequi pij & grati ſacerdotis munus. Dulce quidem eſt alienis laboribus frui colligere fruct⁹ quos non ſeminaſti: quid his dulcius? (inquit Guidalupenſis) Cæterum attēde ſalſamentum quo hæc cōdiuntur, pro peccato ſunt eum amaritudine peccati tibi comedenda ſunt quo nihil eſt amarius.

ſanus fuerit maxima ſpes proximæ ſalutis affulget, ſi autem diſsipatus fuerit & deuius ac contumax concoctioni corpus debile periclitatur, ita ſi ſacerdotium integrum fuerit tota floret eccleſia, ſi autem corruptum fuerit tota fides marceſsit & infirmatur. Et ſicut ſtomachus accipiens cibum coquit in ſeipſo, ita tantus eſſe debet charitatis ardor in ſacerdote vt etiam ipſas viperas & ſerpentes venenatos peccatorum non ſecus ac ceruus huiuſmodi mandit, laniat & in ventriculum traiicit, & non reſupinus vitia plebis deleat. Peccata itaque ſunt iugulanda & comedenda nam quemadmodum Strutiones lapides ipſos ac ferrum deuorantes concoquunt ob nimium ventriculi calorem ita muneris ſacerdotalis eſt peccata populi traiecta calore charitatis abſumere. Audiamus quid dicat Moſes ſacerdotibus. Cur non comediſtis hoſtiam pro peccato in loco ſancto, quæ ſancta ſanctorum eſt & data vobis vt portetis iniquitatem multitudinis & rogetis pro ea in conſpectu domini. Vaticinium illud Oſeæ exponens Alexander Papa primus ſic ait. Ipſi ſacerdotes pro populo interpellunt & peccata populi comedũt [f] quia ſuis precibus ea delent & conſumunt qui quanto digniores fuerint tanto facilius in neceſsitatibus pro quibus clamant exaudiuntur & habetur. 1. q. 1. c. Ipſi ſacerdotes. Et 3. q. 1. cap. nulli. Vbi gloſſa. comedũt peccata id eſt pro peccatis oblata vel quia ſuis orationibus peccatorum deletionem impetrant vel fortè quia exemplo bonæ operationis & verbo prædicationis corrigunt homines, vel illi dicuntur comedere peccata populi qui cum de ſuis poſſent ſuſtentari de Eccleſiaſticis prouentibus perceptis ſaginantur. Hæc gloſſa Leuit. 4 habentur. Quod ſi populus ſi Princeps ac quicunque per ignorantiam contra Deum peccauerit, rogabit ſacerdos pro peccato eius & dimittetur ei. Præterea fructus fermè innumeros ſibi proximo & populo conciliet ex orationis ipſius priuilegio quo nihil vel vtile vel neceſſarium [g] magis humanę vitæ inuenitur multorũ authoritate. Subleuẽt ergo ſacerdotes precibus oneroſam illam peccatorum ſarcinam, & conſiderent eorũ dapes peccatorum amaritudine conditas eſſe. Si hoc condimentum haberent

f Hunc locum Oſeæ interpretatus eſt, aliquando Cyrillus in comment. huius prophetiæ, quem refert ad hircũ pro peccato oblatum, quando iratus eſt Moyſes contra Ithamar, & Eleazar, & ad illud quod. Nu. 19. præcipitur pro offerenda vacca ruffa.

g Orationis neceſſitatẽ ex noſtræ imbecillitatis magnitudine declarat Granatenſis per elegantẽ ſimilitudinis inductionẽ. Omnia quæ infirma ſunt, alieno ſubſidio egent, quo fulciantur. Ægrotus qui vix pedibus conſiſtere valet, aſſidua eget alimonia, qua nutantia membra ſuſtentet. Cæcus qui pariter difficile graditur, continuo eget ductore qui eũ in via dirigat. Arbor in arido plantata ſolo frequentibus eget aquis, quibus irrigetur, vt fructum proferat. Nos infirmi [illegible] [illegible] in arido mundi [illegible] [illegible] [illegible]

multi ex prælatis ante oculos non ampliores & ditiores Epiſcopatus ambirent. Viderent enim quo pinguiores & plures hoſtias accipiunt eò plus amaritudinis & fellis peccati ſibi eſſe hauriendum.

cupiditatum, fœtores exhalamus. Præsentiſſima verò remedia ſunt ſacra lectio, oratio meditatio, frequens ſacramẽtorum vſus.

DE SACRAE MISSAE CELEBRATIONE.

§ VI.

CVM Iſidori ſententia præcipuum ſacerdotis [a] munus videatur ſacrificium corporis & ſanguinis domini in altari conficere, non incongruum noſtri inſtituti rationi erit de ſacra Miſſæ celebratione, & de requiſitis ad dignè hoc ſublime officium exequendum aliquid adferre quo poſsit ſacerdos ſanctè diſponi ad comedendum puriſsimam Chriſti carnem & ſacrum corpus quod fabricante ſpiritu ſancto fuit exortum de glorioſæ virginis Mariæ vtero, appenſum in cruce, poſitum in ſepulchro & glorificatum in cœlo. Lætemur & exultemus cum catholicam hoſtiam omnium excellentiſsimam ipſum Deum creatorem omnium ſuſpicimus, tunc æquum eſt nos eſſe bono animo habereque perſuaſum nil poſſe Deo magis gratum offerre quemlibet, pro capite ſuo, & charorum ſuorum, quo faciliмè nos diuinæ miſericordiæ inſinuamus, quo nil vel ſalubriùs vel elegantius vel honeſtius. Procul enim abeſt pædor omnis nidor & cruor vt olim in antiquis holocauſtis nec præter mundiſsimum nitidiſsimúmque panem ac vinum, quod Deũ ac hominũ oblectat offertur.[b] Denique vt patres Concilij Tridentini definierunt quod vitio nullius miniſtri contaminari nequeat, vnde non immeritò Chriſoſtomus angelicum, Malachias purum mundúmque ſacrificium nuncupauit. In quo excelciſsimo ſacramento quæ partim Apoſtoli partim Eccleſia præter illos tres principales partes, puta, conſecrationem, oblationem, ſumptionem Euchariſtię, ſucceſſu temporis per inſtinctum ſpiritus ſancti addiderunt, quia cum ad memoriam Chriſti viuacius excitandam tam ad hoc ſacrificium eò decentius deuotius, ac honeſtius atque adeo fructuoſius peragendum mirificè conducunt, nec vel in minimo verbo Chriſti repugnant. ſed illi & exemplo ipſius Chriſti qui in hac cœna

a Primaria officij ſacerdotalis cura eſt venerandi Chriſtiani ſacrificij miniſterius inſeruire, quæ nobis poſt fontem crucis ſaluigenæ relicta ſunt, & quorum cultus, tum ipſo ſalutis exordio ſplenduit, vt omnes ſacræ teſtantur paginæ. Philo Alabarches in lib. do Therapeutis hoc eſt primis Chriſtianis dicit in prore parte templi, hoc eſt, ἀρχαῖαν fuiſſe. τῶν ἱερέων λειτουργίας, hoc eſt, ſacerdotum publicum miniſterium. Vide Ioſeph. in antiq. lib. 18. c. 2. agens de Eſſeis, id eſt, Chriſtianis Iudæis. Areopagitam lib. de eccl. Ierarchia c. 5.

b Hæc vna ex

etiam nobis ceremoniarum ſanctorum imitationem reliquit per omnia conſonant & conformia ſunt, quæ vt iure omnia conſeruentur quædam ſtatuimus præmonere celebraturis ſacerdotibus quibus ſolis eſt tam immenſum priuilegium conceſſum vt & teſtatur & iubet Concilium Lateranenſe vt habetur de ſum. Trinit. & fid. cath. cap. firmiter. §. vna. Hoc ſacramentum nemo poteſt conficere niſi ſacerdos qui ritè fuerit ordinatus, ſecundùm claues Eccleſię quas ipſe conceſsit apoſtolis eorúmque ſucceſſoribus Ieſus Chriſtus, propter huius poteſtatis ordinis defectum, non poſſunt miſſam celebrare ſancti angeli alioqui digniſſimi nec mulieres quãtumuis excellentes, nec Laici etiam ſanctiſsimi. Neceſſaria eſt pariter facultas ſermonis vt ſcilicet formam conſecrationis proferre poſsit, nam Euchariſtiæ conſecratio cum materia expreſſam exigit formam dicente Auguſtino Homel. 80. accedit verbum ad Elementum, ſi alterum illorum deficit nõ fit conſecratio, nam hoc ſacramentum integratur ex materia quæ eſt panis & vinum & forma ſacerdote cum debita intentione prolata. Demum integritas intentionis requiritur vt intendat facere quod Chriſtus fecit & faciendum inſtituit, cum dixit hoc facite in meam commemorationem Matth. 26. & quod Eccleſia intendit ſcilicet conſecrare panẽ in corpus Chriſti & vinum in ſanguinem & vtrumque offerre ſcilicet tam pro viuis quam mortuis. Hæc itaque intentio conſecrandi & offerendi debet ſemper eſſe in ſacerdote conſecrante actualiter aut virtualiter, non enim ſemper requiritur actualiter intentio quod eſt actuale velle conſecrandi ſed ſufficit virtualis quæ ex virtute actualis intentionis tanquam ex radice procedit in opus modo talis virtualis non fuerit interrupta per contrarium actum quia poſtea requireretur actualis, ſi de nouo verba ad conſecrationẽ proferret. Illud oſtenditur ex doctrina Sancti Thomæ qui tertia parte q. 64. art. 8. ad tertium ſic habet. Habitualis intentio ſufficit ad perfectionem Sacramẽti, puta cum ſacerdos accedit ad baptizandum & intendit facere quod facit Eccleſia vnde ſi poſtea in ipſo exercitio actus cogitatio eius ad alia rapiatur ex virtute primæ intentionis perficitur ſacramentum

ſingularibus catholici ſacrificij præſtantiis excedens vetera omnia ſacrificia propter meritũ infinitũ ex infinita dignitate rei oblatæ. Antiqua ſacrificia tametſi ſatis fecerint illa quidem pro delictis, aut immunditiis legalib. velut pro immunditia leproſi, attingentis mortuũ puerperæ, &c. Nullum tamen poterant expiare peccatum niſi virtute huius ſacrificij, idque per fidem, & orationem quæ efficacior reddebatur ex ſacrificij Chriſti per mortem hoſtiarum, & fuſum ſanguinem repreſentatione.

mentum quamuis studiosè curare debeat sacramenti minister vt etiam actualem intentionem adhibeat sed hoc non est totaliter positum, in hominis potestate, quia præter intentionem cum homo vult multum intendere incipit alia cogitare secundùm illud Psalmi 39. Cor meum dereliquit me. Hæc sanctus Thomas. Nec malitia intentionis ministri qua intendit sacramento abuti siue ad veneficia siue ad irrisionem impedit effectum sacramenti cum per se non repugnet sacramento & cum talis malus minister intendat perficere sacramentum.

Adhæc tria adhuc requiruntur iure diuino sed non de necessitate sacramenti. Primum est puritas ministri & immunitas à peccato mortali secundum illud primæ ad Corinthios 11. Probet seipsum homo & sic de pane illo edat, quæ probatio dupliciter fieri debet. Primò quantum ad fidem & fidei integritatem debitam, circa hoc sacramentum, Vosmetipsos tentate si estis in fide ipsi vos probate. Secundò quantum ad cõscientiæ discussionem. Videte ne sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedendi à Deo viuo. Heb. 3. De vtraque probatione rectè cõuenire potest quod Christus dixit Mtath. 13. Videte vosmetipsos. Et 2. Iohan. Videte vosmetipsos neperdatis quæ operati estis sed vt mercedem plenam accipiatis. Quanta circa hoc debeat adhiberi probatio scribit Scotus in 4. distinct. 17. q. 1. Et D. Gerso. in suo tripartito. Quia [c] solus sacerdos actum sanctissimum & sacratissimum est acturus nempe Christi corpus & sanguinem consecraturus & idem sacramentum ac sacrificium solenniter oblaturus, nec non sanctissimum sacramentum communicaturus & recepturus duplici præcepto diuino tenetur sacerdos Lithurgicus immunis esse à mortali peccato. Ne duplex sacrilegium incurrat duo diuina præcepta distincta transgrediendo. Vnum, quo sanctè sanctum tractet, & conficiat alterum quo sanctum sacramentum sanctè suscipiat, quapropter ante missæ celebrationem, & sacram communionem tenetur sacerdos post mortale commissum, confessionis sacramentalis, & absolutionis sacramento purgari dicente Augustino libro de Ecclesiasticis dogmatibus dogmate 53. tom. 3.

[c] Nemo est præter quam Sacerdos qui efficaciter & legitimè huius sacrificij munus obeat: & pro hac re faciunt Dionysius Ecclesiast. Hierarchiæ c. 3. ac. 5. Eusebius Pamphilus. lib. 5. c. 3. Euangel. demonstrat. Epiphanius in Nazaræis, in AEtio, in Melchisedecianis, & charactere Ecclesiæ. Chrisostomus de dign. Sacerdotum libr. 3. cap. 5. Hieronymus ad Euagrium contra Luciferianos. Germa. in commentario ad Missam Chrisostomi. Adde Nycenum Conci. can. 18.

tom. 3. quem mortalia peccata premunt hortor prius publica pœnitentia satisfacere & ita sacerdotis iudicio reconciliatum sociari communioni, si non vult ad iudicium & condemnationem sui Eucharistiam percipere. Hæc ille. Sed superius [e] diximus vita iniqua ministri nihil minuit dignitati sacri ministerij, tamen mentis & corporis puritas requiritur. Hinc libro de salutaribus documentis sic habet Augustinus. Quando corpus Christi accipere debemus antea ad pœnitentiam & confessionem recurrere debemus & omnes actus nostros curiosiùs discutere, & peccata si in nobis comperimus citò festinemus per confessionem & veram pœnitentiam abluere ne cum Iuda proditore peccata nostra intra nos celantes pereamus. Cyprianus sermone 5. de lapsis quorundam sui temporis errorem reprehendit pertinaciùs asserentes ad hoc sacramentum non esse præmittendam conscientiæ purgationem. Sed audiamus eleganter de his disserētem Hugonem de Sanct. Victore: [e] Audacter dico (inquit) si ante sacerdotis absolutionem ad communionem corporis & sanguinis Christi quis accesserit pro certo iudicium sibi manducat & bibit etiam si eum multum pœniteat & vehementer ipse doleat & ingemiscat. Scotus [f] docet quod post mortale cōmissum non confessus accedens ad hoc sacramētum peccat mortaliter, cuius ratio est quia nō tantum Deo debet reconciliari sed etiam Ecclesiæ vt accipiat sacramentum vnitatis dignè. His astipulatur S. Thomas consulens vt ad dignam susceptionem sacri ordinis prærequiratur sacramentalis confessio & idem esse dicit iudicium de aliis sacramentis.

Secundùm est consecrationis totalitas & perfectio scilicet vt plenè commemoret actionē Christi in vltima cœna qui cum in hoc sacramento minister Christi existat actioni Christi se conformet. Et cum representatio Dominicę passionis ac commemoratio agatur per sacerdotem in consecratione, non debet corpus sine sanguine consecrare propter quod præceptum de perfectione huius sacramenti maioris ponderis esse inquit S. Thomas quam præceptum quod hoc sacramentum à ieiunis sumatur.

Tertium est communionis sub vtraque parte integritas

d *Sanctitas atque dignitas ministri licet exigatur ad meritum consequendum, alioqui indignè vtitur concessa potestate, & grauiter peccat, attamen si desit dignitas, atque sanctitas malitia non impedit, aut inefficacem facit potestatē sicut de Caipha legitur. Manet ob id potestas in sacerdote, quantumcunque excommunicetur, suspendatur, degradetur, aut sit fornicarius, auarus, ebriosus, &c. Quia talis potestas non fundatur super sanctitatem, & gratiā ministri, sed super charactere indelebili, id est, præcepto, & ordinatione Christi, ex quibus absurda patet hæresis illorum, qui dicunt malum sacerdotem nō consecrare, absoluere, orare, &c. aut missam sacerdotis, mali etiam esse malam. Malitia procuratoris nō nocet tibi modo causam tuam rectè expedias.*

e Hugo. de Sāct. Vict. li. Ecclesiast. off.

f Scot in 4. sent. dist. 9.

in ſacerdote celebrante, vt in tali myſterio tanquam Chriſti & Eccleſię miniſter Dominicam Paſsionem integrè repreſentet tam in conſecratione quam in ſumptione corporis & ſanguinis Chriſti & ab eius corpore ſanguinis ſeparationem, ad quod apte deſignandum fiũt ſęparatim etiam ſub diuerſis ſpeciebus conſecrationes & communiones quod teſtatur Gelazius [g] Papa dicens Comperimus quod quidam ſumpta tantummodo corporis Domini portionę à ſacrati calice cruoris abſtineãt, qui proculdubio quoniam neſcio qua ſuperſtititione docentur aſtringi aut integra ſacramenta percipiant aut ab integra arceantur, quia diuiſio vnius eiuſdem miſterij ſine grandi ſacrılegio non poteſt prouenire.

Tria adhuc ſuperſunt requiſita in celebrante humano ſolùm inſtituta iure.

Primùm eſt oficij matutinalis perſolutio de qua Beatus Anthoninus [h] autumat quod dicere miſſam contra cõſuetudinem generalem Eccleſiæ ante matutinas ſit peccatum mortale. In his enim ſeruanda eſt Eccleſiæ conſuetudo, quia ſicut præuaricatores diuinarum legum, ita contemptores Eccleſiaſticarum conſuetudinum coercendi ſunt, vt dicit Auguſtinus in Epiſtola ad Caſulanum preſbyterum. Hanc tamen rationem generalis conſuetudinis efficacem eſſe ad obligandum ad mortale dicit Sylueſter [i] his verbis expreſsis: non omnium conſuetudo habens vim legis obligat ad mortale ſicut nec omnis lex. Vnde quando emineret ſcandalum graue monaſterio ex dilatione poſſet (non dictis matutinis precibus) quis celebrare. Gabriel Biel [k] ſequitur ſententiam B. Anthonini dicitque eam eſſe communem doctorum vſu approbatam De primis vero mitius fert iudicium quod nimirum non peccet mortaliter celebrans antequam dixerit primas niſi eſſet contra præceptum aliquod ſpeciale vel ſtatutum, additque credo tamen quod congruit in talibus attendere morem Eccleſiæ Cathedralis vel Collegij aut regularis cuius eſt pars vel ſubditus. [l]

Secundum eſt ieiunium naturale Auguſtinus ad Ianuarium, hoc commendat placuit ſpiritui ſancto vt in honorem

g De conſecrat. diſt. 2. c. comperimus. Ex hoc Gelaſij decreto hæretici, qui omnia ignorantes blaſphemiis conuerterunt voluerunt damnare communionem ſub aliena ſpecie ſed ſatua hac hæreſis citius corruit. Non enim illic communio Catholicorũ ſub altera ſpecie, ſed hæreticorum & Manichæorum improbatur. Cũ enim illi docerẽt Criſtum phantaſtico corpore in hunc mundum veniſſe, & illud ſanguine caruiſſe, abſtinere ſolebãt a ſacro calice non ad reuerentiam, ſed ad defenſionem erroris. Horũ ſanè cõmunio ſub altera ſpecie ſacrilega fuit, & erroris pleniſſima. Quemadmodũ de iisdẽ etiã teſtatur S. Leo Papa ſerm. 4. de Quadrageſima.

h S. Anthon. 1. par. Sum. 8. tit. cap 1 c. §.

i Sylueſt. tit. Miſſa. § 6.

k Gabriel Biel ſ. b can lec. 13.

l De cõſecr. diſt 2. c. liquido. 83.

rem tanti sacramenti prius in os Christiani Dominicum corpus intraret quam cæteri cibi.[m] Ex Concil. Carthag. ca. 8. quod refert Gratianus de consecrat. dist. 1. c. Sacramenta altaris non nisi à ieiunis hominibus celebrantur excepto vno die. Concil. Tholet. 7. Nullus post cibum potúmque quemlibet minimum sumptum missas facere præsumat. 7. q. 1. cap. Nihil.

Innocentius dicit quod vinum superinfusum aliam impedit Missæ celebrationem.

Tertium est ab omni censura exemptio, sed supponimus quod censura Ecclesiastica dicatur pœna iuris siue canonis seu per sacros canones inflicta prohibens & arcens aliquem ab actu Ecclesiastico alias sibi licito & appellatione censuræ Ecclesiasticæ comprehenditur interdictum, suspensio, excommunicatio vt declarat Innocentius 3. in ca. quereñti de verborum significatione, quisque ergo harum aliqua censurarum vinculo ligatus celebrat mortaliter peccat nisi ignorantia non iuris sed facti cum excuset hinc in pœnam iuris incidit.

m Ieiunium celebraturus sacrã synaxin ecclesia iubet, hinc falsò criminatus fuit Chrysostomus quod non ieiunus ad communionẽ acceperat, vnde aduersus suos Sycophantas hæc scribit, confingunt contra me, quod non ieiunus ad communionem acceperim, & si hoc feci expungatur nomen meum ex albo Episcoporum, imò expellat me Christus à regno suo hæc ille Epistola 3. ad Cyriacũ.

TEMPVS CELEBRANDI MISSAM.

§ VII.

MEMORES facit Apostolus omnes ordinis Ecclesiastici charismatis & gratiarum muneribus dotatos his verbis ne in vacuũ ea suscepisse putẽt: hortatúrque Timot. ne sit negligens gratiæ, quæ illi data est cum impositione manuum presbyteri. Et D. Petrus gratiam sicut boni dispensatores in alterutrum administrari iubet. Cúmque Christus præceperit sacerdotibus ordinis sacerdotij vsum dicens hoc facite in meam commemorationem sitque data nobilissima potestas sacerdoti, reus erit negligentiæ & abusus nisi illa dignè vtatur ad gloriam Dei ac suam ac suorum salutem. Quamobrem sacrum generale Cõcilium Lateranense[a] vehementer excandescit & grauiter reprehendit quosdam Ecclesiasticos quod missam ter aut quater tantum in anno celebrent. Vnde S. Thomas. 3. parte. q. 82. art. 10. ait quod licet sacerdos non teneatur quotidie celebrare non potest tamen etiam si curam animarum non

a Lateran concil. sub Innocen. 3. c. 17. arguit. Sacerdotes qui minus frequenquenter sacrũ celebrant. Sunt qui missarum solẽnia vix celebrant, quater in anno, et quod deterius est interesse contemnũt, & si quando dum hæc celebrantur, intersint, chori silentium fugientes intenaunt exterius collocutionibus laicorum, dumque auditum ad indebitos sermones effundunt aures intentas non porrigunt ad diuina.

habeat à celebratione Missæ cessare. Sed saltem rationabiliter videtur quod teneatur celebrare in præcipuis festis & maximè in illis diebus in quibus fideles consueuerunt communicare. Sed heu hodie verificatur illud quod 2. Mach. 4. dicitur Sacerdotes iam nō circa altaris officia dediti erant contempto templo & sacrificiis neglectis. In hác morum corruptelam collapsa est nostra ętas vt parua ne dicam nulla feruentis antiquorum patrum deuotionis in sacerdotibus vestigia remaneant. Ventri indulgere, pergræcari [b] vicatim compitatímque discurrere multi laudi tribuunt, neglectis pietatis & officij professi operibus. Perpendant hæc plebeij sacerdotes sacro munere indigni qui nihil nisi inuiti aut oscitantes & negligenter ex officij ratione exoluunt, aut si illis non sit dies mercenarius aut ad sacra celebranda obligatorius maximum sibi fore detrimentum putant canonicis adesse precibus, & liberiùs diuertunt ad pocula quam ad templa, excurrunt ad illecebras & precipites feruntur ad vitia. Quis miraretur sacerdotalem dignitatem adeo à pristina pietate & dignitate degenerasse, qui sacerdotes pro magna parte ad preces fundendas tam deprehendat negligentes atque adeo abhorrentes etiam: Quomodo possent istiusmodi sacerdotes cum fructu in Ecclesia esse aut præesse aut ab vlla peccati enormitate sibi cauere qui Deum pro se sibique commissis sedulò exorare cessant, negligunt & contemnunt? Mirum est illos omni auxilio & spe gratiæ diuinæ, sine qua nihil possumus quæque non nisi sædulò & semper orantibus donatur destitutos & priuatos ac præterea excommunicatione ac anathemate innodatos, de peccato in peccatum, de flagitio in flagitium, de immunditia in immunditiam, de sacrilegio in sacrilegium indies descendere. Grauissimè profecto peccant isti qui hanc sibi tam necessariam & æquissimam iniunctam prouinciam pro populo orandi aut nunquam aut non nisi segniter aut negligenter exequũtur. Qui tam rarò hoc augustissimum Missæ sacrificium celebrant cum possint aut debeant, & non solum quantum in se Sanctam Trinitatem honore, seipsos fructu communionis sed & vniuersam

[b] Presbyterorū luxus, & voluptates quæ postponere faciunt sacrarum obligationum officia damnătur. Hæc autem Parœmia cum similibus eiusdem momenti, sunt χαλκιδίζειν λεσβιάζειν κρητίζειν nihil aliud innuit quàm genialem agere vitam, & curare cuticulam.

Ecclesiam

Ecclesiam suis debitis priuant suffragiis. Pro omni gradu Ecclesiæ siquidem funduntur illo sacro mysterio preces, & nobis inde saluberrimum peccatis paratur remediũ, nam vt summum illud Theologiæ luminare Augustinus inquit. Iteratur quotidie hæc oblatio licet Christus semel sit passus pro nobis, quia quotidie peccamus peccatis sine quibus mortalis infirmitas viuere non potest. Et quia quotidie labimur quotidie immolatur Christus mysticè.

Non quod opinione falsa Schismaticorum contendere velimus ex frequenti hac celebratione aut meritis duntaxat sacrifici nobis salutem enasci, non enim sacerdos cum mysteria sancta corporis & sanguinis offert, sicut dominus vt offerret constituit, se mediatorem inter Deum ac filium facit, neque petit vt filio suo sit propitius, sed Christus est mediator, quiquidem se offert Deo patri per ministrum. Hæc est firma totius Ecclesiasticæ Hierarchiæ sententia quam totis nisibus infirmari, & viperinis morsibus dilaniare putarunt hæretici, eius tamen veritas omnibus propugnaculum fidelibus munitissimum facit, vt retundat inanes istorum Pigmęorum conatus quos alibi satis amplè damnauimus. Testem singularem adferam sed probatissimum in huius dicti assertionem Simonem c Archiepiscopum Thessalonicensem qui pulchrè sacrificij Missæ ministerium descripsit his verbis c.45. de misteriis Ecclesiæ μεσίτης ἐγένετο θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐ λόγοις τισὶ καὶ εὐχαῖς, ἀλλ' ἑαυτῷ ὅτι γὰρ θεὸς ὁ αὐτὸς καὶ ἄνθρωπος ἦν, θεὸν ἀνθρώποις συνῆψε, κοινὸν ὅρον ἑαυτὸν ἀμφοτέραις ταῖς φύσεσιν ἐμβαλών. τὸ δὲ νομίζειν αὐτὸν διά τῶν ἐν τῇ ἱερουργίᾳ εὐχῶν ἀεὶ μεσιτεύειν βλασφημίας ἁπάσης καὶ ἀτοπίας ἐστὶ μεστόν. εἴ γαρ καὶ αὐτός ἐστιν ὁ τελῶν τὴν ἱερουργίαν ἀλλ' οὐ πάντα τὰ ἐκεῖ γινόμενα καὶ λεγόμενα αὐτῷ ἀναθήσομεν. τὸ μὲν γὰρ ἔργον τῆς μυσταγωγίας καὶ τὸ τέλος, ἤτοι τὸ ἁγιασθῆναι τὰ δῶρα καὶ ἁγιάσαι τοὺς πιστοὺς, αὐτός ἐστι μόνος ὁ τελῶν. αἱ δὲ περὶ τούτων εὐχαὶ καὶ δεήσεις, καὶ ἱκεσίαι τοῦ ἱερέως, ἐκεῖνα μὲν γὰρ δεσπότου. ταῦτα δὲ δούλου. καὶ ὁ μὲν εὔχεται, ὁ δὲ τελειῶν τὰς εὐχάς. καὶ ὁ μὲν σωτὴρ δίδωσιν. ὁ δὲ ἱερεὺς ὑπὲρ τῶν δοθέντων εὐχαριστῶν καὶ ὁ μὲν ἱερεὺς προσάγει, ὁ δὲ κύριος ἐκδέχεται τὰ δῶρα προσφέρει μὲν γὰρ καὶ ὁ κύριος. ἀλλ' ἑαυτὸν τῷ πατρὶ ἐν τὰ δῶρα ταῦτα ὅταν αὐτὸς γένηται ὅταν εἰς τὸ αὐτοῦ σῶμα καὶ αἷμα μεταβληθῶσι. ὅτι καὶ ἑαυτὸν προσφέρει, διὰ τοῦτο εἶναι λέγεται ὁ αὐτος καὶ προσφέρων καὶ προσφερόμενος, καὶ προσδεχόμενος, προσφέρων μὲν καὶ προσδεχόμενος ὡς θεὸς, προσφερόμενος δὲ ὡς ἄνθρωπος. ἄρτον δὲ καὶ οἶνον ἔτι ὄντα τὰ δῶρα προσφέρει μὲν ὁ ἱερεὺς,

c Conuincuntur Protestantes omnes Theologi qui male hactenus senserunt de sacrificij Catholici fine, & effectu Simeonis Archiep. Thess. authoritate qui præterea quæ in textu citantur sequentia, descripsit eod. lib. & capite. περὶ τῆς τοῦ χριστοῦ μεσιτείας μεσίτης γὰρ ἐστι δι' οὗ πάντα γέγονε τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ δοθέντα ἡμῖν ἀγαθὰ, μᾶλλον δὲ δίδονται ἀεί. οὐ γὰρ ἅπαξ μεσιτεύσας, καὶ παραδοὺς ἅπαντα ἡμῖν ὑπὲρ ὧν ἐμεσίτευσεν ἀπηλλάγη, ἀλλ' ἀεὶ μεσιτεύει οὐ λόγοις δὲ ποιῶν ἢ δεήσεσιν ὥσπερ οἱ πρεσβευταὶ ποιοῦσιν, ἀλλὰ πράγματι τί δὲ τοῦτο; ἡμᾶς τῷ σώματι ἑαυτοῦ, καὶ δὴ ἑαυτοῦ τὴν οἰκείων μεταδιδοὺς χαρίτων κατὰ τὴν ἀξίαν ἑκάστου καὶ τὸ τῆς καθάρσεως μέτρον. mediator, (inquit) est per quem omnia bona data sunt nobis a Deo, immo dantur semper: non enim mediator factus

προσδέχεται δὲ ὁ κύριος. καὶ τί ποιῶν τὰ δῶρα προσδέχεται; ἁγιάζων αὐτὰ εἰς τὸ ἑαυτοῦ σῶμα καὶ αἷμα μεταβάλλων, τοῦτο γὰρ τὸ δέχεσθαι τὸ οἰκειοῦσθαι τὰ προειρημένα. οὗτος ὁ τρόπος καθ᾽ ὃν ὁ Χριστὸς τὴν ἱερουργίαν ταύτην ἱερουργεῖ ταῦτά ἐστιν ἃ τὴν ἱερωσύνην αὐτῶν ποιεῖ. Interpretemur ad verbum: mediator, inquit, Dei, & hominum factus est, non sermone & precibus, sed seipso. quia enim idem erat Deus & homo, Deum cum hominibus copulauit, se communem terminum ambabus naturis immittens, existimare autem Christum per preces, quæ in Missa fiunt, semper mediatorem agere, plenum est blasphemia & absurditate. Etsi enim ipse est qui sacrificium Missæ operatur, non tamen omnia quæ illic fiunt & dicuntur, ipsi sunt attribuenda: opus enim Missæ, & finis, sanctificari, inquã, munera, & sanctificare, fideles, ipse solus est qui hæc facit. [d] Orationes verò, & obsecrationes, ac supplicationes., quæ in his fiunt, sacerdotis sunt, illa Domini, hæc ministri: minister orat, Dominus cõsummat orationes: Saluator dat, sacerdos agit gratias pro datis, offert quidem sacer dos; sed Dominus suscipit munera: offert quidem & Dominus, sed seipsum patri offert, postquàm natura sunt in corpus & sanguinem eius, quia enim seipsum offert, idcirco dicitur esse idem offerens, & oblatus, & suscipiens; offerens quidem, & suscipiens, vt Deus: oblatus vero, vt homo. munera verò cùm adhuc sunt panis & vinum, offert quidem sacerdos, suscipit verò Dominus sed quomodo suscipit munera, qui ea facit, nempe sanctificando illa, & in corpus suum mutando, hoc enim significat suscipere, facere sua, secundum ea, quę antea dicta sunt. hæc Simeon, quæ ille in Ecclesia Orientali ex sanctis Patribus Græcis secundum traditionem Apostolicæ doctrinę didicerat, distinguit igitur, quid in Missa fiat à Christo per ministerium sacerdotis, & quid sacerdos per se, & nomine totius Ecclesiæ faciat: quomodo, inquam, Christus seipsum offerat Deo patri per ministrum; & quomodo minister per se offerat Deo munera panis & vini consecranda. & orationes, ac gratiarũ actiones, & postea offerat consecrata. id est, facta corpus & sanguinem Christi propter nos, vt nobis illa in sanctificationem, & salutem dentur. Licentiore calamo digressa est oratio, vt hinc sacerdotes intelligant quid iuris habeant in sacri mysterij celebratione.

& omnia nobis largitus, pro quibus mediator fuit, officio mediatoris defunctus est: quin potius semper mediatorem agit, non quidem verbis & orationibus, vt legati faciunt, sed re, vniendo, inquã secum, & per se gratias suas impartiendo: vt quisque dignus est, & secundũ mensuram purgationis.

d. De hoc mediatoris officio quod ad hunc modum semper Christus facit in cœlo quidem inuisibiliter nobis in Ecclesia verò per ministros suos visibiliter. Apost. meminit in epi ad Hebr. cum ait. Necesse est ergo exemplaria quidem cælestium his emundari, ipsa autem cœlestia melioribus hostiis quam istis; cœlestia vocat, quæ ad Ecclesiam Christi pertinẽt illa enim cœlestia Sanctorum Spirituum non indigent illis hostiis.

MYSTE-

MYSTERIORUM MISSAE EXPOSITIO.

§ VIII.

NIHIL est in tota sacra Lythurgia, quod æquè sacris Apostolorum institutis non conueniat, siue ceremoniarum ritum spectes, siue orationum, & postulationum vota quod nos amplissimè docuimus in Tractatu nostro de Christiani sacrificij probatione, vbi cum sola scripturæ sententia nitamur relicta authoritatum omnium congerie, id voluimus hac in parte præstare quod illic omisimus, vt omnibus credibile sit singularia omnia quæ sacrificij cultui adhibentur legitimis constare testimoniis, nullatenus explodendis aut contemnendis. Fateamur ergo totius Missę mysterium repræsentationem & imaginem quãdam præ se ferre passionis Christi, criminentur quantumuis hæretici sacras vestes a hæ tamen mysterij dignitate non carebunt, à principe Apostolorum Petro ordinatæ, non vulgares sed honestæ & eximij cultus reuerentiæ accommodatæ, quas & sanctis Patribus & liberalitate principum ac Imperatorum nostra recepit Ecclesia non in prophanos vsus, sed in diuinum obsequium & decus. Sacri cultus religione amantissimi erãt Patres qui inter Oecumenici Laodicensis Cõcilij & Aruernensis piè & sanctè decreuerunt summo studio vestes sacratas ac vasa sancta à fidelibus, cauta religione obseruanda esse, vt neque passim à quouis tangi, neque defunctorum corpora etiam presbyterorum velo, vel pallis obuolui licere quo pacto statuãt, quod & in Antisidiorensi & Bracharensi primo ac secundo communibus suffragiis comprobatum est. Hinc religiosissimi ac potentissimi Principes magnis sumptibus, amplissimis donationibus rem sacram auxerunt atque etiam lege b sanxerunt ne sanctæ vestes aut sacrata vasa cæteráque diuina vllo modo redẽptione captiuorum excepta impignorentur aut alienẽtur. b His itaque sanctis decretis instícti nos adhibemus sacris nostris Lithurgiis propria quædam ornamẽta in Ecclesiis tam Gręcis quam Latinis quibus cruenti illius Christi sacrificij accuratius memoria recolitur.

a De vestibus preciosis prosacrificio, vide Conci. Cartha. 4 c. 41. & Matisconens. 1 c. 6. & Tolet. 4. cap 27. & Brach. 3. c. 5. & Brac. 1. c 27. & Remen. c. 23. Anacletũ epist 3. Stephanũ Epist. 1. ad Hilarium. Eusebiũ de vita Const. lib. 3 Hist. trip. lib. 5 c. 37.

b Vasa sacra & vestes sacræ non possunt pignorari, vel alienari, præterquã in redemptionẽ captiuorum, aliàs à recipiente vindicãtur omni exceptione remota Bal. l sancimus. C. de sacros. eccl vide Epist 2. Clem. & c nemo per ignorantiam, & c. vestimenta. de consecr. dist. 1. & cap. quam prob. de consecr. dist. 4. & c. sacrorum. 23. dist.

Vt

Vt enim nos Albam, illi τὸ στοιχάριον, quod interprete D. Germano diuinitatis splendorem, sacerdotisque mundissimam conuersationem indicat eiúsque vestis, qua Herodes Christum Dominum Histrionem existimatus opprobrij & publici ludibrij causa induit fidelibus symbolum quoddam exhibet. Nos amictum, illi ὠμοφόριον habent significationem prebens velaminis illius quo Iudæi faciem Christi aperiebant illudentes ei in domo Caiphę & dicentes, prophetiza nobis quis te percusiit. Nos cingulum illi ζώνην quæ Christi maiestatem dignitatemque designat qua pręcinctus & ornatus vndique regnat vel hoc significat Ecclesia vincula quibus ligatus est saluator. Vnico vtimur manipulo Græci τὰ λώρια habebant quæ Christi nobis obuincti & variis cathenis constricti referunt imaginem. Pro ea quam stolam vocamus quanuis non ita proprio vocabulo illi gestabant ὠράριον, quæ vox non fuit decretis latinis ignota, nec Ambrosio in satyro. Hac indicatur crux quam humeris sustulit Christus.[c] Non mitiore mentis phrenesi hæretici debacchantur in reliquas sacrificij Missæ partes & ceremonias quas tãquam fasciculos dissolutos variis & cõfusis truncatisque sententiis expiscatas fuisse scribũt. Qua in re nimium falluntur & sibiipsis hostes quomodo suas debeant tueri partes ignorant. Criminantur hac in re constitutiones Apostolorum quæ pro rerum & temporis diuersitate non simul sed distinctis interuallis & successiuis diebus compositæ fuerunt. Arguunt eorum Psalmodiam, cantus, orationes, preces, quæ indigno ausu promiscuè decerptæ sunt, quarum vsum ex Christi authoritate probare minimè possent. Preces & orationes illæ quæ sacris adduntur mysteriis., non vnius duntaxat sententia aut iudicio constitutæ sunt sed Apostolici senatus & Ecclesiæ decreto, sunt enim omnia mysteriorum plena, & quamuis Hugo lib. 2. de officiis Ecclesiasticis. cap. 11. prudenter dicat Missam in verbis consecrationis constare vbi Dominus suum corpus & sanguinem consecrans tradensque discipulis, iusit hæc in eius memoriam fieri, Apostoli tamen eam auxerunt. Quædam enim ante mysterium consecrationis, præmittuntur [d] alia verò ad consecrationem spectans

[c] Habuit primitiua Ecclesia alias vestes mysticas, quæ in Græcorum supellectili enumerantur, vt docẽt Petalon Iohannis insulæ Tertulliani, colobiũ Iacobi, & Stephani, & Euphromij, stolæ Macharij. Et quæ nos pluuialia, vel cappas vocamus, eas partim στολὰς partim ἀμπεχόνας, partim δαλματικὰς τριβώνας partim κολοβίωνας scriptis appellãt, vt hæresibus 15. & 16. Scribarum & Phariseorum docet Epiphanius.

[d] Missæ partes sunt δεήσεις, id est obsecrationes προσευχαὶ quas Augustinus & Græci volunt rerum necessariarum esse petitiones, & ἐντεύξεις interceßiones, & postulationes.

ſpectant, ſed & alia poſt ipſam adhibentur. Atqui prima pars in duas diuitur, quarum prior eſt præpario quædam tam ſacerdotis quam populi quæ quatuor habet particulas tres ſcilicet quotidianas & vnam feſtiuam. Primò ergo incipitur ait S. Thomas ab introitu. Meritò enim confeſsionis, quæ fit ante gradus altaris, non meminit, quia illa non eſt pars Miſſæ, ſola enim ſacramentalis confeſsio debet præcedere de mortalibus, ſed propter venialia oblita vel neglecta fit illa generalis [e] confeſsio.

Introitus [f] aduentus Chriſti in hoc ſacrificio quoddam veluti nuncium adfert. Eſt enim ſacrificium hoc paſsionis eius memoriale, ad quam ſubeundam mundum ingreſſus eſt tanquam lumen, vt Luc. 2. ait Simeon, ad reuelationem gentium, quod accenſi cerei ſacerdotem comitantes ſignificāt. Ob idque ſacerdos ad altare accedens illud oſculatur connubium ſignificans Chriſti & Eccleſiæ, iuxta illud Cantico. 1. Oſculetur me oſculo oris ſui. Et ideò chorus pſalmum intonat, vocem illam priſcorum patrum commemorans. Emitte agnum Domine dominatorem terræ. Eſaiæ 16. & cap. 64. Vtinam dirumperes cœlos & deſcenderes. At verò S. Thom. non tam ad ſignificationem reſpexit, quam ad vocem laudis. Nam cùm hoc ſacramentum, non tantum quia ſacramentum, ſed ſacrificium, ſumma cum dignitate celebrandum ſit, & Eccleſ. 4. legitur, Cuſtodi pedem tuum ingrediens domum Dei. Eccleſiaſtici. 18. Ante orationem præpara animam tuam: ideò conſecraturus ſacerdos præparat ſeſe & totum populum. Quare prima pars miſſæ vſque ad offertorium illuminatio & præparatio dicitur. Atque ideò à diuina laude initium ſumitur, iuxta illud pſalmi Sacrificium laudis honorificabit me, & illic, iter quo oſtendam illi ſalutare Dei. Nec verò deeſt nobis exemplum Chriſti, de quo ait Paul. ad Hebræ. 10. quod ingrediens in mundum cecinit illud Pſalmi 39. Hoſtias & oblationes noluiſti, corpus autem adaptaſti mihi. &c. Quapropter introitus plurimum ſumitur ex aliquo pſalmo, quia vt Dionyſ. 3. cap. Eccleſ. hierar. author eſt, pſalmi per modum laudis quicquid in ſacra ſcriptura continetur, comprehendunt. Antiquitus verò, vt refert ibidem Hugo, integer pſal

m. mus.

e De hac generali confeſſione meminit Inno. libr. 2. myſter. miſſæ. cap. 13. quam fundat in illo. Pro. 18. Iuſtus in initio ſermonis accuſator eſt ſui, vbi recitatur Pſal. ille. 42. Iudica me Deus, & diſcerne cauſam meā.

f Introitus Sacerdotis ad altare ſignificat, introitum, & aduētum Chriſti in mundum, cantus verò quē introitum dicimus ſignificat voces, & pronunciationes Prophetarum prædicantium Chriſti futurū aduētum: Quidam dixerunt Cœleſtinum Papam qui ſedit ab aſcēſu Dom. anno 426. Introitum inſtituiſſe cantari in Miſſa, quod teſtantur Almaricus & Valerianus Hiſtoriographi, id autem Tho. VVal. tomo. 5. de ſacram. tit. 4. c. 31. multò antiquius cenſet.

mus canebatur: poſt verò conſuetum eſt, vt vnus tantum verſiculus dicatur loco pſalmi, & tanquam verſus ſubditur caput ipſius pſalmi. Vt in miſſa Apoſtolorum. Domine probaſti me. Et poſt iteratò repetitus introitus ad ſignificandum frequentiam clamorum, quibus patres antiqui identidem diuinam miſericordiam excitabant, vt Chriſtum mitteret, iuxta illud Eſa. 28, Manda, remanda, expecta, reexpecta, modicum ibi, modicum ibi. In fine tandem additur, Gloria Patri & Filio & ſpiritui ſancto, quod Nicena ſynodus cantari inſtituit, qua vtique clauſula omnis Pſalmus concluditur, in ſignum, quòd laus omnis in gloriam S. Trinitatis refertur. Et vt ait Hugo. Damaſus in miſſa id quoque adiecit.

Introitum comitatur Miſericordiæ poſtulatio ſæpius recantata. Quamobrem ter ſupplicationem noſtram congeminamus [g] Κύριε ἐλέησον ad ſingulas perſonas trinitatis, vel contra tres noſtras miſerias ignorantiæ, culpæ, & pœnæ quod canendum in ſacro Miſſę ſacrificio ad efflagitandam opem celeſtem ſtatuit Sylueſter.

Poſt preces miſericordiæ cantus diuinæ gloriæ ſubſequitur, omnis gaudij & exultationis plenus, quem Theleſphorus Papa qui ſedit ſub annum Domini centeſimum quadrageſimum hunc angelicum hymnum cani iuſsit in nocte natiuitatis [h] quando ipſe miſſas celebrari inſtituit vt inter eius decreta refertur. Hilarius Pictauenſis qui fuit tempore Concilij Niceni poſtmodum adiecit illa quę ſequuntur ab illo loco Laudamus te, quia reliqua tantum præcedentia Theleſphorus cani iuſſerat.

Adduntur Collectæ [i] quæ signific[illegible] orationes, laudes & vota eorum quibus Chriſtus primo eſt reuelatus quales fuerunt B. Virgo, Zacharias, Elizabeth, Paſtores, Simeon, & Anna, Itémque Magi, vel hoc indicant quod tota vita Chriſti continua pro nobis & perpes oratio fuit. Innocentius ait collectas non niſi numero impari quo Deus gaudet dicendas eſſe, neque vltra ſeptem. Anacletus [k] deinde qui ſedit anno Domini centeſimo Epiſtolas & Euangelia legi ſtatuit, iuſsitque vt omnes adſtantes audirent optimi nuncij præconium. Vtrunque autem legis nouæ & veteris

g Concil. Vaſenſis can. 3. celeb. an. 450. iuſſit Kyrie eleiſon iteratis vicibus in Eccleſia cantari, et Hugo li. 2. de offi. eccleſ. ait, Syluestrum circa annum D. 320. primum idiomate Græco ſuſcepiſſe.

h Symmachus adiecit, vt in omnibus diebus Domini[illegible] feſti[illegible]rum præcipuus caneretur, quod perpetuo vſu receptum eſt.

i Huiuſmodi orationes dicuntur collectæ, propterea quod ſub iſtis fiebant collectæ pecuniæ, & eleemoſinæ quæ dabantur à fidelibus diebus Dominicis in vſus pauperum miniſtrorum Eccleſiæ. De conſecr. diſt. 1. c. omnis Chriſtianus.

k Can. Apoſtolica de conſecr. diſt. 2.

ris obseruantiam denotat.

Graduale [l] & Alleluia vitę actiuæ & contemplatiuæ perfectionem innuit.

Offertorium [m] contribulati spiritus sacrificium.

Secreta statum vitæ.[n]

Præfatio statum patriæ. [o]

Sanctus, Sanctus, Sanctus, exultationem Angelorum præsentium.

Canon [p] transitum membrorum in corpus Christi mysticum.

Pater noster [q] filiationem per gratiam.

Agnus Dei qui triplicatur significat liberationem per misericordiam à malis præteritis & futuris.

Communio significat boni operis consummationem quibus actis dimittit populum sacrificus. Cætera etiam me tacente satis elucescunt fidelium oculis, & scopum declarant suum.

l Gregorius lib. 9. Registri Epist. 8.

m Alexand. 3. can. omnis Christianus de. consecra. d. 1.

n VVald. to. 5. de sacram. tit. 4. c. 3.

o Can. inuenimus de consecrat. dist. 1.

p Clichto. lib. de officio Missæ c. 18.

LINGVA LATINA MISSAE CELEBRATVR SACRIFICIVM IN ECCLESIA ROMANA.

§ IX.

EVROPÆ regiones præcipuæ [a] quibus Ecclesia Latina definitur certò testātur peregrina omnia idiomata in sanctis mysteriis reiici, precésque nullo alieno sermone quam Latino publicè decantari, tanquam proprio natiuo & vernaculo qui in toto occidente communis fuit, sicut & Græci Græcam, Hebræi Hebrææ, Armeni & Chaldæi Chaldæam habent, qui non vulgari populorum voce sed eruditiore illa lingua quę à Doctis tantum intelligitur, & sacrorum codicum monumentis veneratur. Idcirco satis mirari nequeo inscitiam eorum qui sacra mysteria à nobilissimis linguis in inconstantes & idiotarum linguas transferre satagunt. Iniurij siquidem sunt Apostolorum decretis qui id expeditius esse Ecclesiæ sanxerunt ne religiosus sermo & diuinitate plenus corrumperetur. Petrus cum sacrificij Catholici primitias Romæ habuit, [b] neque Vmbrorum aut Sabinorum, aut Tuscorum lingua vsus est sed nobilissima Romana, censens [illegible] illa nobili & communi

a Tribus linguis tum legem scribi diuinam tum tradi sacra & diuina officia voluerunt Apostoli, quod sint vniuersalissimæ, & maximè communes, & quæ se per plures regiones diffuderant, vt Hebraica per totum fermè orientem Græca verò per totā Asiam Latina ipsis Europæ plagis audiretur.

b Petrum Romæ Missam Latinè celebrasse scribit Isid. lib. 1. Officiorum c. 15. & Hugo de offi. eccle. Ac certum est hanc eam semper habuisse Ecclesiam Romanam, & habere modo Latinam [illegible] conscriptam [illegible] Ambros. [illegible] quæ [illegible] conscripsit.

muni lingua declarari oportere. Hæc insana consuetudo sacra euulgandi omnia prophanis & popularibus scriptis hæreticorum persuasionibus irrepsit in vituperium Catholicarum linguarum, quod tamen multis sanctionibus prohibetur ipsis etiam testibus Ethnicis, apud quos edicto publico cautum erat, sacra Deorum gentilium mysteria, vernaculis verbis aperire natura; enim veluti duce & magistra (vt Fenestella [c] scribit de Romanis) intelligebant diuina oracula occultanda esse. Hinc Cicero lib. 1. de legibus sacra putat melius in Republica conseruari si à patribus accepta deinde familiis prodantur. AEgyptios laudat Clemens Alexandrinus 5. Stromatum quod non omnibus sed præcipuę notæ viris qui secundi erant à regia dignitate & probatissimis, rerum sacrarum mysteria concederentur.[c] Refert etiam Pythagoram, Platonem, Aristotelem & plerósque alios Philosophos & antiquos mysteriorum scriptores & Poëtas vetustissimos, multa secretioris doctrinæ documenta occultasse.

c Antiqua Romanorum Respublica vt Fenestella. lib. 1. de magist. c. 13. refert, Sybillorum carmina tanta religione coluit & tanta tulit veneratione, vt duobus tantùm magistratibus, prudentissimis viris, ea legendi daretur facultas, ac deinde postquam duorum magistratus, in decē mutatus est, ij solū decem præstantissimi viri, de medio omnium maturo electi, consilio legere poterant, & eis illorum lectioni solùm vacare licebat.

Aiunt certè Hipparchum Pythagoreæ Philosophiæ professorem accusatum quod apertè scripsisset decreta Pythagoræ expulsum fuisse è schola & propter ipsum, tanquam propter mortuum factam esse columnam.

Et non multò superius idem author in eodē libro. Propterea (inquit) certè per modum occultationis qui est verè diuinus, & maximè nobis necessarius, in adyto veritatis repositum verbum re vera sacrum, AEgyptij quidem per ea quæ apud ipsos vocantur adyta, Hebræi autem per velum significarunt licere solis iis adire qui erant ex ipsis consecrati, hoc est Deo dedicati quibus erant circuncisæ vitiorum cupiditates, per suam in solum Deum charitatem. Non mundo enim mundum tangere Platoni quoque videbatur esse necessarium. Hinc prophetię & responsa dantur per ænigmata. Nec ostenduntur mysteria iis qui temerè & impudenter accedunt, sed cum quibusdam expiationibus & prędictionibus. Et paulò pòst recēset literarum religionem quibus AEgyptij [d] sua occultabant mysteria.

d Ægyptij literis arcana mysteriorum, & religionis insignia recondebant. Primùm quidē docent earum literarum viam ac rationem quæ vocatur ἐπιστολογραφική, hoc est apta ad scribendas Epistolas, secundū autem sacerdotalem, qua vtūtur ἱερογραμματεῖς id est qui de rebus sacris scribunt vltimam autem ἱερογλυφικήν, id est, sacram quæ insculpitur scripturam, cuius vna

Plato qui ob insignem mentis in Philosophia aciem diuini nomen sortitus est scribens Dionysio de quibusdam sacris

ſacris myſteriis monet vt Epiſtolam è veſtigio concerpat ne in manus indigni vulgi perueniat. Tātæ fuit olim vel Ethnicis curæ lumine ſolo rationis edoctis, diſciplinarum ſecretiora & maximè ſacra myſteria & à contemptu & à prophano vſu defendere. Exemplis quamplurimis hoc antiquum de non prophanandis ſacris oraculis inſtitutum probatur, vel vno duntaxat Tarquinio apud Valerium con firmatur Tarquinius rex Marcum Tullium Duumuirum quòd librum ſecreta ſacrorum continentem, eius fidei cuſtodiæque commiſſum, Petronio Sabino ſcribendum dediſſet, culeo inſutum in mare abiici iuſsit, ac Juſtiſsimè id quidem quia pari vindicta parentum ac Dei violatio expianda eſt. Cùm ergo falſa Gentilium ſuperſtitio vt inquit Hermes [e] Triſmegiſtus tam ſeriò hanc legem coluerit quid nobis agendum eſſe putamus, qui cœleſtes archiuos habemus qui res non ludicras, ſed verè diuinas & ſacroſanⅽta myſteria tractamus, ánne patiemur hæc ebriis mulierculis vulgari garritu exponi, aut vernaculæ linguæ commentariis torqueri & labefactari. Abſit. Nos documentum ſacræ huius religionis habemus ex ipſius Chriſti imitatione qui librum plicuit & clauſit ac miniſtro dedit. Quo facto nos voluit admonitos vt optimè inquit venerabilis Beda in idem Lucæ ca. 4. pauca quædam eſſe populo euulganda de diuinis rebus multa tamen occultanda, vt quæ captum eius longè ſuperent. Idem etiam Saluator hoc ipſum factis pluribus oſtendit qui pleráque populo in parabolis loquebatur quæ populus non intelligebat, quæque ipſe poſtea priuatim diſcipulis ſolis interpretabatur, vt in Euangelio refertur de parabola ſeminantis & ſimilibus. Vnde interrogantibus diſcipulis Luc. 8. quæ eſſet hæc parabola ait, vobis datum noſſe myſteria regni Dei, cæteris autem in parabolis. Et Marci 4. ait Euangeliſta quomodo loquebatur eis videlicet turbis, ſine parabola ſeorſum autem diſcipulis ſuis ediſſerebat omnia. Quiſquis autem altiùs perſcrutari volet nominis Myſterij rationem, originem & Ethymologiam, arcani quoddam & diuinitatis aliquid laterè facilè iudicabit. Eſt enim Μυςήριον [f] ſacrarum ſecretum ſub quo aliquid magni latet quódque nefas eſt

quidem eſt per prima elementa κυριολεγική, id eſt, propriè loquens, altera verò Symbolica, id eſt, per ſigna ſignificans Symbolicè autem vna quidem propriè loquitur per imitationē, alia verò ſcribitur veluti tropicè, alia verò apertè ſumitur allegorice per quædam ænigmata.

e Hermes *Triſmegiſtus in Aſclepio cum de Deo, & diuinis rebus tractaturus eſſet, ſic ait, ipſum Aſclepiū alloquens: nullum voca alterum, ne tantæ rei religioſiſſimus ſermo multorum interuentu venientium, præſentiūq; vicietur. Tractatum autem tota numinis maieſtate pleniſſimum irreligioſæ mentis eſt multorum conſcientiæ publicare.*

f Cœlius lib. 9 cap. 9.

vulgo efferre. Euulgata itaque mysteria [g] nomen perdunt. Cùm autem omnium Mysteriorum sacratissimum atque diuinissimum sit sacrosanctum Missæ sacrificium vbi verus Deus & homo, immolatur, ac per manus sacerdotum ipsi Deo patri omnipotenti offertur, meritò Ecclesiæ voluit authoritas & Apostolorum traditio, illud non vulgari sermone sed nobiliore & cultiore fieri & absolui. Huius controuersiæ rotas variis sententiis agitarũt antiqui Theologi quos peruigili studio sequuti sunt multi ex hodierna palęstra Doctores in Lutheranos quosdam prophanè omnia conculcantes, quorum argumenta pulchrè dirimentur in Authentica probatione sacrificij Christiani, vbi votis studiosorum omniũ consulimus qui huius rei sollicitudine tenentur. Refricabitur duntaxat hoc in loco Lectoris memoria qui forsan apud paucos edoctus est, quibus precipuè, rationibus prohibeatur vernacula lingua in sacris persoluendis mysteriis, quas breui sequentibus periodis complexi sumus.

Prima est vnio fidei [h] quæ per omnes orbis Ecclesias in hac linguarum vnitate commendatur, non sine maxima hominum consolatione qui quantumuis à nostro orbe separẽtur, vnicum tamen orationum genus, nobili & eximio sermone decantatum audiunt vbique, quod si secus fieret ipsa fidei harmonia confunderetur promiscuo multorum idiomate, & qui ex vna in alteram migraret regionem tanquam ad alterius fidei ac religionis homines accederet, cum nihil prorsus intelligeret eorum quæ dicerẽtur. [i] Hęresum & tẽporis huius miseriæ testãtur maximam cladem iniectam fuisse Ecclesiæ quamprimum cœperunt homines in vulgus sacra ferre scripturæ oracula, & plebeio sermone eius dignitatẽ cauponari, tumipsis mulieribus ac imperitis de tractãdis sacris literis priuilegium concessum est.

Demum si vernaculę linguæ fulgeret authoritas in sacris mysteriis, quantis opus esset vocum renouatoribus, & Lexicographis: qui obsoleta verba ab interitu vindicarent; & noua instruerent cum ea sit hominum mens; luxuriari in vocibus inusitatis: splendidiore sermonis apparatu, lingua enim paucis sæculis immutatur, Idiomata ill[illegible]

g Mysteria diuina omnibus diuulgata mysteria non dicuntur. Ideo diuina dispẽsatione factum est, vt mysterio non vulgari peragẽdo, lingua aptaretur non vulgaris.

h Communi omniũ Occidentaliũ Ecclesiarum consensu obseruatum est. vt quemadmodum in tota nostra Ecclesia vna fides est sic ministri Ecclesiæ, tanquam quodammodo eius fidei & verbi Dei ministri, in vna lingua loquãtur, quoties non vt priuati homines, sed vt ministri fidei loquuntur, non quod fides varietur Hebreorum Græcorũ, aut Latinorum idiomate, sed quod conuenientissimum videtur, vno veluti labio mysteria huius fidei tractari

i Ex malè intellecto tradu-ctarum vernaculè Scripturarum sensu variæ hæreses oriri cœperunt, vt Valdensium, Beghardiorum, Turelupinorum Lutheranorum Adamitarum Ana[illegible]

tur, augentur, aut etiam varietate corrumpuntur, adeò vt quædam apud Gallos, Germanos & Hispanos veterum volumina inueniuntur, ita antiquata vt à Barbaris conficta fuisse credas. Conducibilius enim est sacris adytis vnius linguæ callere vsum, quam inuolucris inextricabilibus cæterarum nationum immorari. Et cum hominum vita breuis [k] sit ars verò longa, oporteret Pylios aut Nestoreos superare annos antequam omnes has linguarum varietates adipisci & consequi potis esset.

Nemo est deinde qui apprimè non sciat variis digestum esse sacrum officium floribus exinde collectis in frondenti scripturæ sacræ viridario, [l] quæ latentem & mysticum sensum habent & multum leporis reconditi quod tamen non palam explicant, sunt etiam ex Canticis Salomonis versiculi aliquot qui Christi Paranymphum cum Ecclesia concinunt vulgari tamen & dilucida satis Phrasi, quæ carnalibus hominibus libidinem fortaßsis mouerent si ab illis interpretarentur. Ex pluribus vnum exēpli gratia proponimus. [m] Osculetur me osculo oris sui & læua eius sub capite meo, dextera illius amplexabitur me. Et, dilectus meus mihi & ego illi, inter vbera mea cōmorabitur. Et, ad contactum dilecti venter meus intumuit. Postremò plurima incommoda suborirentur si vernaculè tractarentur sacra mysteria, quæ nec paginæ angustia nec paragraphi ratio recēsere permittit. [n] Claudatur ergo hæc controuersia ex ipso Concilij Tridentini decreto Sess. 22. de sacrificio Missæ. cap. 8. Etsi Missa, inquit, magnam contineat populi fidelis eruditionem non tamen expedire visum est Patribus, vt vulgari paßsim lingua celebraretur. Idem Concilium eadem Sesione 22. can. 9. Si quis (ait) dixerit Ecclesiæ Romanæ ritum quo submissa voce pars Canonis, & verba consecrationis proferuntur, damnandum esse aut lingua tantum vulgari Missam celebrare debere aut aquam non miscendam esse vino in calice offerendo, eò quod sit contra Christi institutionem, Anathema sit.

Huc referri potest decretum Pij quarti Pontificis maximi prohibens ne sacra Biblia vulgari lingua paßsim sine discrimine permittantur.

hominum imperitorū qui putantes se intelligere quæ in sua vulgari lingua audierāt in turpes sectas prolapsi sunt.

k Hippocr. Aphoris. 1.

l *Sunt in diuinis scripturis nonnulla quæ indocti, & instabiles deprauant ad suam ipsorū perditionem, sunt & plurima similitudines & parabolæ, quæ nisi altiùs enucleentur rudes, & vulgares videntur, cum tamen illis profundißima lateat sapiētiæ virtus.*

m Can. 1. & 2.

n *Quæ incommoda eueniunt ex euulgatis sacrorum librorū monumentis retulit Innocent. 3. vir doctißimus & Pontifex dignißimus ante annos trecentos, & amplius ad Abbatem Cisterciensem, & collegas eius acriter eos reprehendens qui Canonicos sanctarum scripturarū libros. Gallicè translatos paßsim laicis, & mulieribus permittebāt & legebant.*

PATRVM

PATRVM DE CHRISTIANO SACRIFICIO SENTENTIAE.

§ X.

POSTERIORES hæreticorum cateruę audacia quadam Sathanica validóque lacerto Christianum sacrificium funditus euertere conati sunt sed frustrà oppugnatur arx illa quæ nullis machinis, nullis telis, nullo ariete quantumuis fortissimo expugnari potest, cuius præsidium est Christus Ecclesiæ suæ sponsus, clypeus sacra scriptura, milites strenuissimæ fortitudinis antiqui Patres quorum sententias hic adferre non pigebit.

Habemus in primis ipsos Apostolos tum eos qui coetanei fuerunt Apostolis quique primum sæculum ab ipsis constituerunt Ignatium,[a] Irenæum,[b] Martialem,[c] Iustinum Martyrem[d].

Habemus testes secundi sęculi Tertullianum,[e] Cyprianum,[f] Hyppolitum martyrem,[g] Originem.[h]

Tertij sęculi Athanasium,[i] habemus Gregorium,[k] Nazianzenum, Eusebium,[l] Basilium.[m]

Quarti sæculi testis est Ambrosius,[n] Hieronymus,[o] Epiphanius,[p] Chrysostomus.[q]

Quinti sæculi Augustinus,[r] ambo Cyrilli,[s] Theodoretus.[t]

Sexti sæculi, Leo Magnus,[v] Gregorius,[x] Damasus,[y] Oecumenius.[z]

Quis auderet tam sanctas testium depositiones infringere, contemnere, aut pessumdare? Quis non nisi desperatæ fidei assensum tantorum virorum recipiet? Euoluantur antiqua & noua Authorum monumenta nunquam non inuenietur Sacrosancti Missæ sacrificij probatio. Ex priorum adytis selectiores quasdam sentētias decerpsimus quas nostri Sacerdotes vti poterunt aduersus tenebrionum Hæreticorum contumelias.

Prior ergo ordine antesignanus veluti in medium prodeat Iacobus frater domini qui quod Missa sit sacrificium oblatio, aut hostia & cultus Deo gratus manifestè ostendit in Lyturgia sua, cuius Lyturgiæ meminerunt sexta Synodus,

a Epistol. ad Smyrn. & ad Trall.
b Libr. 4. cap. 32. 34.
c Epist. ad Burdegal.
d Dialog. in Tryph.
e De cultu fœminarum.
f De lapsis. & Epist. 3. lib. 2.
g De consummat.
h Lib. 8. cont. Cels.
i Orat. pro defunctis quæst. ad Antiochen.
k Ad Heron e n. in funere patris.
l Demonstrat Euang. lib. 1. ca. 10. & 5. c. 3.
m De spiritu sancto. c. 27.
n In examero lib. 6. & Epist. 21. ad Theod.
o Inuigilantium & Iouinianum.
p 75. Heres. in vlt. 180. Hær. & compend.
q Lib 3. de sacerd. & in 2. ad Timoth.
r 2 Li. Retrac. 31. Epist. 23. de Ciuit. lib. 20. c. 8. & 21. c. 10.
s Hieros. Cathecheses. Myst. 5. Alexan. contra Nestorium.
t In 8. cap. ad Hebræos,
v Epist. 81. c. 2.
x Lib. Dial. 4. cap. 58.
y Lib. 4. Ortho. Fid. c. 14.
z Epistol. ad Hebr. c. 10.

dus, Canone 32. sanctus Proclus Episcopus, Nicolaus Methonensis Episcopus, & Marcus Ephesinus, cum Bessarione, in Lyturgia sua. [a]

Andreas Apostolus in Epistola ad Ecclesiam Achaiæ, vbi dicit, Omnipotenti Deo (qui viuus & verus est) ego omni die sacrifico, non thuris fumum, nec taurorum mugientium carnes, sed agnum immaculatum quotidie in altari crucis, cuius carnes posteaquàm omnis populus credentium manducauerit, & eius sanguinem biberit agnus qui sacrificatus est, integer perseueret, & viuus. Hãc Epistolam ante annos quadringentos citarunt sanctus Vuolphelmus Abbas Bernardus, siue Rabanus, & Algerus.

Martialis [c] Sacrificium (inquit) offertur Deo creatori in ara, non homini vel angelo. Nec solùm in ara sanctificata, sed vbicunque offertur oblatio munda sicut testatus est, cuius corpus & sanguinem in vitam æternam offerimus, quod Iudæi per inuidiam immolauerunt, putantes se nomen eius tollere à terra: nos causa salutis nostræ in ara sanctificata proponimus; scientes hoc solo remedio nobis vitam præstandam & mortem effugandam.

Clemens [d] Martyr, de diaconis agens, ait eos reliquias fragmentorum corporis Domini accurate seruare debere. Et calicem ad præferendum sanguinem domini ministrorum cum tota munditia præparare debere.

Ignatius [e] Neque voluptates (inquit) huius mundi desidero, panem Dei volo, panem cœlestem, panem vitæ, qui est caro Dei, qui natus est in nouissimo ex semine Dauid & Abrahæ, & potum volo sanguinem eius, &c.

Alexander [f] In sacramentorũ (inquit) oblationibus, quæ inter Missarum solennia Domino offeruntur, passio Domini miscenda est: vt eius, cuius corpus & sanguis conficitur, passio celebretur.

Dionysius [g] Areopagita, Christi Martyr gloriosius, in lib Ecclesiasticę Hierarchiæ, de hoc diuino agens mysterio, id est, de sacræ Eucharistiæ celebratione, hostiam memorat, & altare; Antistitem, sacerdotes sacrificium, oblationem. Dicit enim inter alia, ex interprete. Oportet igitur nos, vt

n recor,

a De consecr. d.1 .c.Iacobus.

b Huius Epistolæ auctor ibidem de duplici martyrio meminit.

c Martialis qui Saluatorem nostrum in humanis vidit Epist. ad Burdegal. c.3.

d Clemens Martyr discipulus ac comes Petri Apostoli. epi. 3. quæ est de officio Sacerdotis, & lib. 2. Apostolicarum traditionum.

e Ignatius Martyr. Epistol. ad Smyrnenses. & ad Romanos scribens Epist. 15.

f Alexan. Martyr. in Epist. 1. ad omnes Pontifices. de consecr. dist 2. c. [illegible]. Idem scribit [illegible] lius primus in Epistola ad Episcopos per AEgyptum.

g Dionysius Areopagita discipulus D. Pauli Apostoli [illegible] 2. Ecclesiasticæ hierarchiæ.

reor, nudata primi, ac præcipui intelligentia signi, intra sacrosancta transire diuinámque principalis huius signi speciem intueri, ac Pontificem augustiùs cernere à diuino altari vsque ad phani nouissima cum odoris suauitate pergentem ac rursus ad altare ipsum consummandi sacrificij causa remeantem. Hæc ille. Infrà, Porrò Cathecumenos, & Energumenos, & eos qui in pœnitentia sunt, sacrosancta sacerdotalis institutio psalmodiam quidem piam, & diuinam sanctarum scripturarum lectionem audire permittit: ad ea verò quæ deinceps in hostiæ salutaris oblatione geruntur contuenda, non hos planè, sed perfectos & tantæ rei dignorum admittit obtutus. Hæc illæ. Qui planè postea, in eodem opere ponit, & explicat ordinem Episcopalem, ordinem sacerdotalem & ordinem aliorum ministrorum ecclesiasticorum, vt Diaconorum; eorúmque ordinum declarat officia, functiones, & munia. Idem in Epistola ad Demophilum, Quum essem aliquando secus Cretam hospicio me suscepit sanctus Carpus, vir si aliquis alius, per multam mentis mundiciem ad Dei visiones diuinissimus. Qui non inchoabat sanctus mysteriorum consecrationes nisi ei prius ostenderetur de supernis propitia visio, oranti ante oblationem sanctissimi sacrificij.

Anacletus [h] Martyr, Episcopus (inquit) Deo sacrificans, testes secum habeat, & plures quàm alius sacerdos. Sicut enim maioris honoris gradu fruitur, sic maioris testimonij incremento indiget. Presbyteri dextra leuáque, contrito corde, & humiliato spiritu ac prono stent vultu, custodientes eum à maleuolis hominibus, & consensum, eius præbeant sacrificio.

h *Anacletus Martyr passus pro fide anno. Domin. 90. in Epist. 1. scripta omnib. Ecclesiis.*

Irenæus, [i] Quomodo (inquit) constabit eis, cum panê in quo gratiæ actæ sunt corpus esse Domini. Et calicem sanguinis eius, si non ipsum fabricatoris mundi filium dicant idest, verbum eius: per quod lignum fructificatę defluunt fontes. Dat primum quidem fœnum, pòst deinde spicam, deinde plenum triticum in spica. Quomodo autem dicunt rursus carnem in corruptionem deuenire, & non percipere vitam, quæ à corpore Domini & sanguine alitur? Deinde. Quomodo ergo, inquit, & mixtus calix, & factus panis percipit

i *Irenæus Martyr. & Archiep. Lugdunens. lib. 4. contra hæreses. c. 34. claruit sub M. Anthonino an. D. 175.*

percipit verbum Dei, fit Eucharistia corporis & sanguinis ex quibus, augetur & consistit nostræ carnis substantia. quomodo carnem negant capacem esse donationis Dei qui est vita æterna, quæ ex corpore & sanguine Christi nutritur, & membrum eius? vt Apostolus ait ad Ephesios 5. Quoniam membra sumus corporis eius & de carne eius & de ossibus eius, non de spirituali aliquo & inuisibili homine dicimus hoc: spiritus enim carnem & ossa non habet sed de ea dispositione quæ est secundum hominem, quæ ex carnibus & neruis & ossibus consistit: quæ de calice qui est sanguis eius, & pane qui est corpus eius, augetur, &c.

Optatus [k] Quid est, inquit, tam sacrilegum, quàm altaria Dei, in quibus & vos aliquando obtulistis, frangere, radere, remouere? Quid enim est altare nisi sedes corporis & sanguinis Christi? Hoc tamen immane facinus geminatum est, dum fregistis etiam calices, Christi sanguinis portatores, quorum species reuocastis in massas. O scelus nefarium, ô facinus inauditum, auferre Deo, quod idolis præstes, subducere Christo, quod proficiat sacrilegio.

[k] *Optatus Afer contra Donatistas lib. 6.*

Theodoretus [l] Episcopus Cyri; Cùm autem (Maris videlicet Eremita) lõgo tempore desiderasset videre offerri spirituale, & mysticũ sacrificium, rogauit vt diuini doni illhic fieret oblatio. Ego verò lubenter parui, & iussi sacra vasa afferri, pagus enim haud longè aberat, & pro altari vsus Diaconorum manibus, mysticum diuinum, & salutare obtuli sacrificium. Ille autem omni spirituali implebatur voluptate, & existimabat se, ipsum cœlum videre dicebátque se nunquam tantam cæpisse voluptatem.

[l] *Thodoretus Episcopus Cyri c. 20 Historiæ religiosæ.*

Iustinus [m] Martyr in Colloquio quod habuit cum Triphone Iudæo, ita interpretatur illam oblationem mundam de sacrificio Eucharistię, quod offertur in omni loco à nobis gentibus, tum pane, tum poculo quo docet nos clarificare nomen Dei, quod à Iudęis prophanatur.

[m] *Iustin Martyr 2 Apologia. Vixit anno Do. 150. in Syria, & Italia.*

Tertullianus [n] in libro de cultu fœminarum, demonstrans nos Christianos habere sacrificium, inquit, vobis nulla procedendi causa non tetrica, aut imbecillis aliquis ex fratribus visitandus, aut sacrificium offertur, aut Dei

[n] *Tertullianus lib de resurrectione carnis. & 3. contra Marcionem & in lib. aduersus Iudæos agens de Cruce, & in lib. de cultu fœminarum.*

verbum administratur. Qui auctor aduersus Marcionem diligenter notauit illud verbum Domini, Desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobiscum antequàm patiar, non tantùm de agno illo typico quàm de nostro Agno vero, qui tollit peccata mundi, fore intelligendum. Quod & post ipsum adnotauit Eusebius; & post Eusebium, sanctus Thomas.

o Cyprianus Carthaginensis Episcopus lib. 1. Epist. 2. & 3. Epist. 15. Et sermone de oratione dominica, & sermone de cœna Domini.

Cyprianus [o] Martyr, Quis magis sacerdos Dei summi quàm Dominus noster Iesus Christus, qui sacrificium Deo Patri obtulit, & obtulit hoc idem quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum; suum scilicet corpus, & sanguinem. Infrà, Vt ergo in Genesi per Melchisedech sacerdotem benedicta circa Abrahã posit ritè celebrari, præcedit ante imago sacrificij, in pane, & vino scilicet instituta. Quam rem perficiens, & adimplens Dominus, panem, & calicem mistum vino obtulit, & qui est plenitudo, veritatem præfiguratæ imaginis adimpleuit. Rursus, Quod si & à Domino præcipitur, & ab Apostolo eius idem confirmatur, & traditur, vt quotiescunque biberimus in memoriam eius faciamus quod fecit & Dominus, inuenienius non seruari à nobis quod mandatum est, nisi eadémque Dominus fecit nos quoque faciamus. Et si in sacrificio quod Christus est, non nisi Christus sequendus est, vtique id nos obaudire & facere oportet, quod Christus fecit, & quod faciendum esse mandauit. Et si Iesus Christus Dominus & Deus noster ipse summus sacerdos Dei Patris, & sacrificium Deo Patri ipse primus obtulit & hoc fieri in sui commemorationem præcepit: vtique ille sacerdos vice Christi verè fungitur, qui quod Christus fecit, imitatur. Et sacrificium verum & plenum tunc offert in Ecclesia Deo Patri, si sic incipiat offerre, secundum quòd ipsum Christum videt obtulisse.

p D. Laurentij hoc Egregium dictum refert Ambrosius de officiis lib. 1 c. 41. quod canit sancta Ecclesia.

Laurentius [p] Martyr secundum hanc veritatem catholicam dixit Syxto Papæ eunti ad Martyrium, Quo progrederis sine filio pater: quò sacerdos sanctus, sine Diacono properas? Nunquam sine ministro offerre consueueras. Quid ergo in me displicuit pater, siue alias, paternitati tuæ?

q Fœlix Papa Martyr qui vixit sub Aureliano circa annum D. 275. in responsione ad Athanasium, & vniuersos Ægyptios.

Fœlix [q] Papa Martyr, Non decuerat (inquit) vt ij qui cor-

pus

pus Christi quotidie proprio conficiunt ore, tantam paterentur persecutionem.

Origenes [r] ille antiquus super Leuiticum, latè prosequitur, quòd Apost. Paulus sacrificio illo expiationis antiquo, tanquam vmbræ veritatem applicat consummationem sanctissimæ victimæ crucis: dicens quód Christus fuso sanguine in cruce, per proprium sanguinem ingressus est non in manufacta sancta, sed in ipsum cœlum, vt appareat vultui Dei quasi propitiatoriè pro nobis, donec secundò sine peccato appareat omnibus se expectantibus in salutem. Ibique, interpretatur diem propitiationis nobis manere donec Sol occidat, idest, vsquequo mundus finem accipiat, quod Apostolus dicit, donec secundò appareat omnibus, &c.

r Origenes hom. 9. in Leuiticum.

Damasus [s] Papa, Non pœnitentē (inquit) sine præceptione episcopi sui, reconciliare: neque eo præsente, nisi illo iubente sacramentum corporis & sanguinis Christi conficere, audeat, &c.

s Damasus Papa qui claruit sub Valente, & Valētiniano circa annum Do. 370 Epistol. ad Stephanum Archiepiscopū.

Cyrillus [t] Episcopus Hierosolymitanus, Quemadmodum panis & vinum (inquit) Eucharistiæ ante sacram inuocationem venerandæ Trinitatis, panis erat & vinum merum, peracta verò inuocatione panis quidem fit corpus Christi, vinum autem fit sanguis Christi: sic cibi Idolotytorum suaptè natura quidem puri: inuocatione autem dæmonum impuri efficiuntur. Et rursum Christus mutauit aquam in vinum, in Cana Galileæ, cur non potest mutare, vinum in sanguinem? Sub specie panis datur tibi corpus sub specie vini datur tibi sanguis, vt sumpto corpore & sanguine Christi, efficiaris Christi particeps.

t Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus in Catechesi Mystagogica prima & 3.

Cyrillus [v] Alexandrinus Episcopus Non enim (inquit) horremus carnem & sanguinem apposita sacris altaribus condescendens. Deus nostris fragilitatibus influit oblatis vim vitæ, conuertens ea & in veritatem propriæ carnis.

v Cyrillus Alexandrinus contra Iulianum Apostatam: lib. 4. & 3. Thesauri. c. 37. & lib. 4. c. 14. & lib. 10 cap. 13. lib. 12. cap. 50. & [illegible] Epist. ad Colosyrium.

Ioannes Chrysostomus [x] Propter hoc imperauit, inquit, semper offerri propter infirmitatem, vt & memoria peccatorum fieret. Quid ergo nos: Nônne per singulos dies offerimus? Quidem, sed ad recordationem facientes mortis eius. Et vna est hæc hostia, non multæ. Quomodo vna, &

x Chrysostomus hom. [illegible] in Matthæum, Homil. 6[illegible] [illegible] Antio[illegible] hom. 24 prima ad Corinth. 1. [illegible] ad [illegible] Apost. ad Hebr.

non multæ? Quia semel oblata est. Oblata est in sancta sancta sanctorum. Hoc autem sacrificium, exemplum est illius id ipsum semper offerimus. Nec nunc quidem aliũ agnum crastina alium, sed semper eundem ipsum. Proinde vnum est hoc sacrificium, hac ratione. Idem, Sacerdos altari assistens, pro vniuerso orbe terrarum, pro absentibus atque presentibus, pro his qui ante nos fuerũt, sacrificio illo proposito, Deo nos gratias iubet offerre. Idem, Ideo in mysteriis inuicem salutamus, vt multi vnum efficiamur, & communes pro non initiatis preces effundimus, & pro infirmis & terræ, & maris, & vniuersi Orbis fructibus, sacrificamus Idem, Nostis profectò qui initiati estis, id quod dicimus, siue sexta feria, siue sabbato, siue dominica die, siue in celebritate Martyrum, eadem litatur hostia, idem sacrificium consummatur.

Hippolitus,[y] Lugebunt Ecclesiæ luctum magnum, quia nec oblatio', nec suffitus fiet, nec cultus Deo gratus sed Ecclesiarum ædes sacræ tugurij instar erunt, præciosúmque corpus, & sanguis Christi, non extabit in diebus illis. Lyturgia extinguetur, Psalmorum decantatio, cessabit scripturarum recitatio non audietur. Tunc dicet his qui erunt à dextris eius, Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi, Venite Prophetę, propter nomen meum expulsi, &c. Venite Pontifices, qui purè mihi sacrificium, die noctúq; obtulistis ac preciosum corpus & sanguinẽ meũ immolastis quotidie.

y Hyppolitus Martyr oratione de Antichristo.

Eusebius[z] Cæsariensis Episcopus, Ab ortu solis vsque ad Occasum, nomen meum glorificatum est in gentibus & in omni loco in censum offertur nomini meo, & hostia munda. Sacrificamus igitur Deo altissimo, sacrificium laudis: sacrificamus Deo plenum, & horrorem afferens, & sacrosanctum sacrificium: sacrificamus nouo more, secundum nouum testamentum, hostiam mundam. Idem, Post omnia quasi mirabilem quandam victimam, sacrificiumque eximium Patri suo operatus, pro nostra omnium salute obtulit, eiúsque rei memoriam vt nos ipsi Deo pro sacrificio offerremus, instituit. Idem, Et sanè oraculi exitus admirabilis ei qui contempletur, quemadmodum Saluator noster

z Eusebius Cæsariensis Episcopus lib. 1. de demonstr. Euan. ca. 10 & c. vlt. lib. 5. c. 3. lib. 8. cap. 2.

noſter Ieſus, qui eſt Chriſtus Dei, ipſius Melchiſedech, ritu ea quæ ad ſacerdotium in hominibus gerendum ſpectant, per ſuos miniſtros perficiat. Nam quemadmodum ille, qui ſacerdos gentium erat, nuſquam videtur ſacrificiis corporalibus functus, ſed vino ſolo, & pane, dum ipſi Abraham benedicit: ita planè primus ipſe Saluator, ac Dominus noſter, deinde qui ab ipſo profecti ſunt ſacerdotes in omnibus gentibus, ſpirituale ſecundum Eccleſiaſticas ſanctiones ſacerdotij munus obeuntes, vino, ac pane & corporis illius, & ſalutaris ſanguinis myſteria repreſentant. Quæ ſanè myſteria, Melchiſedech tanto ante ſpiritu diuino cognouerat, & rerum futurarum imaginibus vſus fuerat, ſicut etiam Moſis ſcriptura teſtificatur, vbi ait, Et Melchiſedech rex Salem protulit panem & vinum, Erat autem ſacerdos Dei altiſſimi.

Thimothæus [a] Alexandrinus qui ſecundo Concilio Niceno interfuit, Hoſtiam mundam & incruentam offerri Deo quotidie in Eccleſia ſcribit εἰς ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν πάντων τῶν πιστῶν, id eſt, ad conuerſionem & pœnitentiam omnium fidelium offertur.

Gaudentius [b] Brixianus, D. Ambroſij familiaris, ipſe (inquit) creator & Dominus qui producit de terra panem de pane rurſus (quia poteſt & promiſit). efficit proprium corpus, & qui de aqua fecit vinum, de vino etiam ſanguinem ſuum fecit.

Ephrem [c] Syrus, Grande profectò, exclamat, miraculum aſpicere me corporeos ſpiritus in terra carneos cibos edentes, ſed omnem ſanè admirationem, omnem mentem omnémque ſermonem excedit, quod fecit nobis vnigenitus filius Chriſtus Saluator noſter, ignem & ſpiritum ad manducandum & bibendum præſtitit nobis, corpus videlicet & ſanguinem.

Gregorius [d] Nazianzenus, Mox incruenti ſacrificij oblatione manus commaculat, per quod nos Chriſto vnimur, nec non paſsionis, ac diuinitatis eius participes reddimur, ſectionibus, & victimis res ſtabiliens regias, malis conciliariis in malo vtens principatu.

Gregorius [e] Niſſenus, Panis ſtatim per verbum mutatur

a In proœmio narrationis miraculorum Menæ Aegyptij.

b Gaudentius Brixienſis qui vixit circa annum D. 390. in Italia.

c Ephrem Syrus lib. de natura Dei non ſcrutanda.

d Gregorius Nazianzenus oratione prima in Iulianum Apoſtatam.

e Gregorius Niſſenus ſermone Cathechetico de diuinis ſacramentis.

vt dictum est à verbo, hoc est corpus meum.

Epiphanius [f] Visum est, vt in veteri sacerdotio sacerdotalis dignitas non constituatur: Verùm ad id, quod ante Leui, & ante Aaron fuit secũdum ordinem Melchisedech sacerdotium transferatur: quod sanè nunc in Ecclesia viget, à Christo & hucusque. Idem auctor memorat & probat, atque recipit octo libros Clementis de Apostolicis traditionibus, in quibus manifestè habetur de nostro sacerdotio, ac sacrificio Missæ, & insuper quòd saluator noster obtulit in cœna.

Ambrosius [g] Vidimus principem Sacerdotum ad nos venientem, vidimus & audiuimus offerentem pro nobis sanguinem suum, sequantur vt possumus sacerdotes, vt offeramus pro populo sacrificium, & si infirmi meritò, tamen honorabiles sacrificio, quia & si nunc Christus non videatur offerre, tamen ipse offertur in terris, quando corpus Christi offertur. Immo ipse offerre manifestatur in nobis cuius sermo sanctificat sacrificium, quod offertur. Idem, in Christo semel oblata est hostia ad salutem potens. Quid ergo nos? Nónne per singulos dies offerimus? Et si quotidie offeramus, ad recordationem eius mortis, Sic & vna est hostia, non multæ. Quomodo vna, & non multæ? Quia semel immolatus est Christus. Hoc autem sacrificium, exemplum est illius idipsum & semper idipsum offertur; proinde, hoc idem est sacrificium. Alioquin dicetur, quoniam in multis locis offertur, multi sunt Christi: non, sed vnus vbique est Christus: & hic plenus existens, & illic plenus. Sicut quod vbique offertur, vnum est corpus, ita & vnum sacrificium.

Augustinus [h] Nos Martyribus (inquit) nostris nõ templa sicut diis, sed memorias sicut hominibus mortuis, quorũ apud Deũ viuunt spiritus, fabricamus, nec ibi erigimus altaria in quibus sacrificemus Martyribus, sed vni Deo & Martyrum, & nostro sacrificium immolamus, ad quod sacrificium; sicut hom̃es Dei, qui mundum in eius confessione vicerunt, suo loco, & ordine nominantur. Ipsum verò sacrificium, corpus est Christi. Idem, Quod Dominus dicit leproso mundo, Vade: ostende te sacerdoti, & offer munus

f Epiphanius lib. 2. contra hæreses, hæresi. 55.

g Ambrosius in Psalm. 38. et in prima præcatione præparante ad Missam, & lib. 4. de Sacramentis. cap. 5. & 6. & lib. 1. officiorum. cap. 10. 41. 48. & in sua Missa, & super Apostolum ad Corinthios, & ad Hæbreos, cap. 10 scribit, & in oratione funebri de fratre, siue de obitu Satyri, illum, periculum maris natantem euasisse, dum ferret corpus Christi in collo ligatum.

h Augustinus lib. 2. quæstionum Euangelicarum, & in de Ciuitate Dei. lib. 8. c. 27. & lib. 16 c. 22. & lib. 17. c. 20. & lib. 18 c. 35. & contra Faustum. li. 20. c. 18. atque cap. 21. & contra aduersarij legis, & prophetarum lib. 1. ca. 18. & 20. Missam in exequiis matris suæ celebratam scribit lib. 9. confessionum c. 12.

&c. Videtur approbare ſacrificium, quod per Moſem præceptum eſt, cum id non receperit Eccleſia. Quod ideo iuſſiſſe intelligi poteſt, quia nondum eſſe cœperat ſacrificium ſanctum ſanctorum, quod corpus eius eſt. Idem, Honoramus memorias eorum (Martyrum) tanquam ſanctorum hominum Dei, qui vſque ad mortem ſuorum corporum, pro veritate certarunt, vt innoteſceret vera religio, falſis religionibus, fictiſque conuictis. Quis autem audiuit aliquando fidelium, ſtantem ſacerdotem ad altare, etiam ſuper ſanctum corpus Martyris ad Dei honorem cultúmque conſtructum, dicere in precibus, Offero tibi ſacrificium Petre, vel Paule, vel Cypriane: cum apud eorum memorias offeratur Deo, qui eos, & homines, & Martyres fecit, & ſanctis ſuis angelis cœleſti honore ſociauit. Idem, Cùm Melchiſedech Abrahæ benediceret, ibi primum apparuit ſacrificium, quod nunc à Chriſtianis offertur Deo toto Orbe terrarum. Impletúrque illud, quod longè poſtea hoc factum per Prophetam dicitur ad Chriſtum, qui fuerat venturus in carnem, Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Non ſcilicet ſecundùm ordinem Aaron, qui ordo fuerat auferendus: illuceſcentibus rebus, quæ illis vmbris prænotabantur.

Hieronymus [1] etiam vbique confitetur ſacerdotes noui teſtamenti, ac ſacerdotium Chriſti ſecundum ordinem Melchiſedech. Manifeſtè enim aſſerit ſacerdotium Melchiſedech fuiſſe in pane, & vino, & de Saluatore noſtro ait, Poſtquam typicum Paſcha fuerat impletum, & agni carnes cum Apoſtolis comederat, aſſumit panem, qui confortat cor hominis, & ad verum paſchæ tranſgreditur ſacramentum: vt quo modo in præfiguratione eius Melchiſedech ſummi Dei ſacerdos panem, & vinum offerens, fecerat, ipſe quoque veritatem ſui corporis, & ſanguinis repræſentaret. Poteſt inſuper videri Pſal. 109. Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Et item in Epiſtola ad Hedibiam. Qui ſuper Leuit ait, De hac quidem Hoſtia, quæ in Chriſti commemoratione mirabiliter fit, edere licet: de illa verò quam Chriſti in ara Crucis obtulit, ſecundum ſe nulli edere licet.

1 Hieronymus ſuper caput. 26. Matthæi. & in 12 c. prioris ad Timotheum. Et de vita heremitarum ad Heliodorum. In epiſtola pro libris aduerſus Iouinianum & ad Theophilum aduerſus errores Ioannis Ieroſolymitani, in Oſeam, in c. 27. Matth. in cap. 5. ad Galat. [illegible] c. 5. 20, homi[illegible]

Baſilius

Basilius dixit, [k] Attende Domine Iesu Christe Deus noster de sancto tabernaculo tuo, & de throno gloriæ regni tui, & veni ad nos sanctificandos, qui supra cum Patre sedes, & hic inuisibiliter versaris, & dignitate potenti manu tua impartiri nobis impollutum corpus tuum, & preciosum sanguinem & per nos toti populo. Fac panem quidem istum, ipsum honorificum corpus Domini Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi, quod autem in calice isto, ipsum sanguinem Domini Dei Iesu Christi, qui effusus est pro mundi vita. Potest etiam videri eiusdem Basilij Lyturgia, & potest legi sanctus Amphilochius de vita Beati Basilij, Can. 32.6. Synodi. tom. 3. actione 6. Nicænæ Synodi. 2. Et nos in legimus in De consecratione, Iacobus frater Domini secundum carnem, cui primùm tradita est Hierosolymitana Ecclesia, & Basilius Cæsariensis Episcopus, cuius claritas per totum Orbem refulsit, in scripturis, addiderunt nobis Missæ celebrationem, id est, ordinem celebrandæ Missæ.

k *Basilius Magnus in exhortatione ad sanctum Baptisma & lib. 1. de Baptismate. c. 3. in fin. & lib. 2. q. 3. & de constitut. Monachorum. in reg. 7. de fide & deuotione habẽda.*

Sulpitius [l] Seuerus, Cùm hac igitur (Martinus) oblaturus sacrificium Deo, veste procedit. Quo quidem die (mira dicturus sum) cum iam altare, sicut est solenne, benediceret, globum ignis de capite illius vidimus emicare, ita vt in sublime contendens, longius collum, crinémque flammæ produceret.

l *Sulpitius Seuerus lib. 2. dialogorum. c. 2.*

Arnobius, [m] Si vultis (inquit) Iudęi euadere mortem quam incurristis: bibite sanguinem quem fudistis.

m *Arnobius super Psal. 8. hic author claruit, sub Diocletiano circa annum D. 309.*

Damasus [n] Papa, Nec pœnitentem (inquit) sine præceptione episcopi sui, reconciliare: neque eo præsente, nisi illo iubente sacramentum corporis & sanguinis Christi conficere, audeat, &c.

n *Damasus Papa Epistola ad Stephanum Archiepiscopum.*

Fulgentius [o] etiam de hoc diuino sacrificio multa dixit. Ad Monimum enim scribens, grauiter eorum hæreticorum confutauit sententiam, qui sacrificium corporis, & sanguinis Christi, quod in Ecclesia celebratur, soli Patri immolandum existimarunt. In De fide autem ad Petrum, inquit, Firmissimè tene, & nullatenus dubites, ipsum vnigenitum Deum, Verbum carnem factum, se pro nobis obtulisse sacrificium, & hostiam Deo, in odorem suauitatis, cui cum Patre, & Spiritu sancto à Patriarchis, Prophetis, & Sacerdotibus

o *Fulgentius ad Monimum. lib. 2 & de fide ad Petrum. c. 19.*

Sacerdotibus,tempore veteris testamenti animalia sacrificabantur,& cui nunc,id est,tempore noui testamenti,cum Patre, & Spiritu sancto, cum quibus illi est vna diuinitas, sacrificium panis,& vini in fide,& charitate, sancta Ecclesia catholica per vniuersum Orbem terræ, offerre non cessat: In illis enim carnalibus victimis, figuratio fuit carnis Christi,quam pro peccatis nostris ipse, sine peccato fuerat oblaturus,& sanguinis, quem erat effusurus in remissionem peccatorum nostrorum. In isto autem sacrificio, gratiarum actio, atque commemoratio est carnis Christi, quam pro nobis obtulit,&sanguinis,quem pro nobis idem Deus effudit. In illis ergo sacrificiis quid nobis esset donandum, figuratè significabatur: in hoc autem sacrificio, quid nobis iam donatum sit, euidenter ostenditur. In illis sacrificiis prænuntiabatur filius Dei pro impiis occidendus,in hoc autem pro impiis annunciatur occisus.

Philo [p] Alabarches Petri familiaris describens Ecclesiæ Apostolicæ mores sub Essenorum vel Iesseorum nomine adserit reliquos Iessæos vti vulgari pane & quidem fermentato cum hyssopo tempore magnæ hebdomadæ, at in ea parte templi quam πρόναον vocat esse quendam alium panem in mensa qui & sit, & habeat præmium sacerdotum Et ne putes vanam esse coniecturam reduc in animum maiores nostros, in illa prisca antiquitate non nisi bis in hebdomada tempore quadragesimæ missam perfectam celebrasse reliquis diebus vsos προηγιασμέναις vt esset quidem communis ad horam nonam, non autem consecratio nisi certis diebus.Cum igitur eo tempore Philo in Christianos incidisset,vidit quæ tam fiebant & in literas retulit.

Dyonysius [q] Alexandrinus, Ait (inquit) Apostolus de Christo, quod cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est,se esse æqualem Deo,id est, non sic quemadmodum qui per studium virtutis,& labores,ac certamina, regnum Dei rapiunt, sicut scriptum est, regnum cœlorum vim patitur,& violenti rapiunt illud, non sic inquam, Christus laboribus, & studiis virtutum comparauit, vt esset æqualis Deo,quin potius operuit cœlos virtus eius,& laudis eius plena est terra,splendor eius,vt lux erit,vt testatur ipse

p Vt harum rerum certior habeatur fides, adeundus est Epiphanius in Nazaræis, Eusebius lib. 2 c.16. & Nicephorus lib.2.c.15. Hieronymus in vita Marci,ex quibus facilè est conijcere Philonem agere de Eucharistia.

q Dyonisius Alexandrinus in Epi. ad Paulum Samos. quam diuus Hieronym. admirabilem [illegible] de hoc magno authore in scriptoribus [illegible] testimonium.

qui verè est semper in patre, inquiēs, ego lux mundi, id est dominus mundi, habens in se ipso patrē, & viuificū, ac dominum spiritum, & tamen seipsum exinaniuit, vnde sacramentum inenarrabile sic ab eo appellatur nouum testamentum, dare seipsum in mystica cœna, non sicut secundùm legem sacerdotij Aaronici carnes pecudum aræ olim imponebant, scribit enim Moses inquiens carnes sanctæ imponentur altari, & comedet populus & quicunque immundus eas tetigerit, peribit, nunc autem non sic, quin potius ipse dominus dicit, qui manducat me, ipse viuet propter me. Deus ergo est, qui habitat in nobis secundum testamentum, quod disposuit dicens nobis, accipite hoc, & diuidite inter vos, nouum testamentum est, hoc facite, hæc est Dei ad nos exinanitio, vt dimittamur ad capiendum eum: hoc enim tremendum sacramentum dicit Apostolus cum ait, quod seipsum exinaniuit, non relinquens patrem vt à nobis capitur, absit, immò ipsius verba proferam, ego inquit, & pater ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.

Magnetes[r] Quando quidem inquit, corpus ex terra, existit, ex terra autem panis, item & vinū, quomodo non est alius ausus dicere, caro mea est cibus, sanguis meus est potus: nempe, quia nullus est creator terræ, nisi hic; nullius est creatura, nisi filij Dei; idcirco dixit, hoc est corpus meum: mea enim post terram geniti sunt, corpus a me accipientes: ego verò ante terram, à nullo hanc accipiens, ex hac corpus, id est, ex mea creatura accepi, sumens carnem ex meo igitur meum propono vobis charisma, ex terra vobis panis ad alendum extitit, terra vero creatura mea est: ex terra similiter extitit corpus, & hæc mea massa, ex vnione igitur, qua vnitus sum sanctis cum terreno, do panem, & vinum, iubens esse corpus meum, & sanguinem. Etenim si Abraham, aut alius quispiam ex iustis, ac sanctis dixisset caro mea est cibus, & sanguis meus potus, valde mentitus ausus esset: aut si dixisset, hoc est corpus meum, & hic est sanguis meus, non enim hoc ipsius, sed alterius esset substantia, neque manducata vitam manducantibus præberet: siquidem quod non habet verbum viuens vnitum cum

[r] *Magnetes Ecclesiasticus auctor & seniorū doctorum in numerum referendus lib. 3. apologiarum aduersus Theostenem Euangeliorum calumniatorem. qui cum Capharnaitis dicebat, durus est hic sermo, & quis potest eum audire, quodquidem dictum ξένον καὶ φρικῶδες, id est, inaudiuum & horrendum non esse, respondet hic clarissimus senex.*

cum corpore, quod fuit terrenum, ad æternam vitam edentes non adduceret. Christus ergo proprium corpus, & sanguinem dedit credentibus immisso eis vitali pharmaco diuinitatis.

Damascenus [s] etiam non obscurè dixit, Pane & vino suscepit Melchisedech Abraham ex cæde alienigenarum reuertentem, qui erat sacerdos Dei altissimi: illa mensa, hanc mysticam præfigurauit mensam. Sacerdos ille Christi veri sacerdotis figuram præ se ferebat, & imaginem. Tu es (inquit) sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Idem auctor in historia duorum militum Christi, tradit manifestè, quòd obtulit Deo sacrificium sanctissimus Barlaam, & quòd communicans ipse, tradidit & Iosaphat incontaminata Christi mysteria, & exultauit spiritu.

[s] Damascenus lib. 4. c. 4. de fide Orthodoxa in c. de Mysteriis.

Photius [t] apud Oecumenium dicit de Saluatore nostro Quia sine sanguine hostiam obtulit, deinde postmodum, suum ipsius etiam corpus; propterea ergo aptè dictum est, Christũ esse sacerdotem secundum ordinẽ Melchisedech.

[t] Photius apud Oecumenium.

Oecumenius, [v] Hic primus hostiam sine sanguine Deo obtulit, nempe panem, & vinum. Et licet Christus non obtulerit carentem sanguinem hostiam, siquidem suum ipsius corpus obtulit; attamen qui ab ipso fungentur sacerdotio, quorum Deus Pontifex esse dignatus est, sine sanguine offerent. Nam hoc significat, *in æternum*, neque enim de ea que à Deo semel oblata est oblatione, & hostia dixisset, *in æternum.* Sed respiciens ad præsentes sacrificos, per quos medios Christus sacrificat, & sacrificatur, qui etiam in mystica cœna, modum illis tradidit huiusmodi sacrificij.

[v] Oecumenius explicãs locum Apostoli. Heb. 5. secundum ordinem Melchisedech.

Leontius [x] Eutholius, Demittens (inquit) se ad nostras infirmitates, in proposita, scilicet panem & vinum immittit virtutem vitæ, & transmutat ea ad energiam suæ carnis, vt habeamus illa in viuificam participationem, & tanquam semen viuificum inueniatur in nobis corpus vitę.

[x] Leontius Eutholius, quem Theophilactus pluribus in locis sequutus est in commentario Ioannis.

Seuerianus, [y] Panem (inquit) verbum Dei sumpta humanitate in mystica cœna sacræ illius operationis magni mysterij primus ipse accepit, & benedixit, & dedit discipulis in memoriam suæ mortis, & resurrectionis dicens, hoc est corpus meum, deinde subiungit, ὃ καὶ ἐσφιγμένον καὶ ἀπαθὲς καὶ ἀθάνατον,

[y] Seuerianus Gabalonensis Episcopus quem Nicephoro scribit excelluisse tempore Chrisostomi in concionibus sententiarum, & testimoniorum scripturæ sanctæ frequentia.

ἀθάνατον, καὶ ἀφθαρσίας πλήρες, καὶ ἀναπιμπλῶν ἡμᾶς τῆς αὐτοῦ εὐλογίας καὶ ἀθανασίας, καὶ ἀφθαρσίας ὥσπερ τι σπέρμα τῆς μελλούσης ἡμῖν ἐπιγίνεσθαι θείας χάριτος καὶ δυνάμεως τῆς ἀναστάσεως, quid, inquit, & comedimus, est impassibile, & immortale & incorruptione plenũ, & implẽs nos benedictione, & immortalitate, atque incorruptione tanquam semen quoddam futuræ in nobis diuinæ gratiæ: & virtutis resurrectionis.

Theophilactus,[z] Testatur enim quòd Christus tunc immolauerit seipsum, ex quo tradidit discipulis corpus suum. Tunc enim functus est sacerdotio secundum ordinem Melchisedech. Iterum, Quomodo accumbebat, quum lex præciperet à stantibus comedendum Pascha; Verisimile igitur primùm perfecta ea quæ sunt legis, deinde recubuisse proprium Pascha traditurum. Et paulò pòst. Quum benedixisset, hoc est, gratias egisset, fregit panem, id quod etiam nos facimus preces adiungendo. Hoc est corpus meum, hoc inquam, quod sumitis. Non enim figura tantùm, & exemplar quoddam dominici corporis, panis est, sed in illum conuertitur corpus Christi. Dominus enim dicit, Panis quem ego dabo, caro mea est. Non dixit, figura est carnis meæ. sed, Caro mea ea est. Alibi, suboritur hic quæstio, Num & nos victimas exangues, & incruentas offeramus: Cui respõdemus, Omninò. Cæterùm memoriam faciemus mortis Domini: Estque vnum sacrificium, non multa, quandoquidem semel oblatus est. Ipsum quidem semper offerimus, immo potius memoriam illius oblationis facimus, qua se ipse obtulit, ceu iam nunc facta sit. Proinde vnum est sacrificium. Nam quod ad quæstionem attinet. postquam multis in locis offertur, multi igitur Christi erunt? Non bene colligitur, nequaquam enim multi sunt, sed vnus est vbique: hic plenus, & isthic plenus, & perfectus, vnúmque corpus. Quemadmodum enim in multis locis oblatus Christus vnum corpus est, & non multa corpora, sic & vnum sacrificium. Nam illam hostiam offerimus, quæ tunc est oblata.

Gregorius[a] etiam præter ea multa, quibus sacerdotum ordinem, officiúmque declarat, specialiter agens De virtute, ac mysterio victimæ Saluatoris in Missa, dicit manifestè in suis

z Theophilactus multis, & variis locis. in Epist. ad Hebr. cap. 5. & c. 10. super Marcum. cap. 14. & super Matthæum. cap. 28.

a Gregorius Hom. 37. in illud Lucæ c. 13. si quis non oderit patrem, & ibi de Missæ sacrificio, & lib. 4. Epist. Epistol 44. & lib 7. Epist. 63. Sacrificium vocat corpus, & sanguinem Domini, redditque rationem Epist. 63. de his quæ in Missa fiunt & aguntur.

in suis Dialogis, Habemus itaque præsens sæculum vel quia iam conspicimus defluxisse, tota mente contemnere quotidiana Deo lachrymarum sacrificia, quotidianas carnis eius, & sanguinis hostias immolare. Hæc námque singulariter victima ab æterno interitu animam saluat, quæ illam nobis mortem vnigeniti per mysterium reparat. Qui licèt resurgens â mortuis iam non moritur, & mors ei vltra non dominabitur: tamen in semetipso immortaliter, atque incorruptibiliter viuens, pro nobis iterum in hoc mysterio sacræ oblationis immolatur. Eius quippe ibi corpus sumitur, eius caro in populi salutem partitur, eius sanguis non iam in manus infidelium, sed in ora fidelium funditur. Hinc ergo pensemus quale sit pro nobis hoc sacrificium quod pro absolutione nostra passionem vnigeniti Fili semper imitatur. Quis enim fidelium habere dubium possit, in ipsa immolationis hora: ad sacerdotis vocem Cœlos aperiri, in illo Iesu Christi mysterio angelorum choros adesse, summis ima sociari, terrena cœlestibus iugi, vnũquoque ex visibilibus, atque inuisibilibus fieri? Idem auctor scribens Ioanni Episcopo Syracusano, contra aliquod detractores, Missæ ordinationis rationem adducit, & fatetur nos oblationis Hostiam in Missa consecrare, sicut Apostoli consecrabant. Multa de fructibus huius diuini sacrificij affert quidem: Sed hac de re, inferius affatim suo priuatim loco loquemur.

Theodoretus [b] Melitinensis Episcopus, Si igitur, inquit, videritis filium hominis, id est, me, qui videor vobis filius hominis propter carnem, ascendentem humanitate scilicet post resurrectionem, vbi etiam prius diuinitate, quid dicetis tunc, scilicet ab ipsa veritate coniuncti, etenim si existimatis carnem meam non posse viuificare, quia non inest hoc in natura carnis, quomodo instar auis in cœlum ascendet: hoc enim æquè impossibile est carni terrenę. Si enim supra naturam ascendet, quid obstat, quominus viuificet, quamuis non sit naturæ eius insitum viuificare? qui enim, quod terrenum est, facit cæleste, planè viuificum etiam reddet, licet innatum insitumque naturæ eius propriæ sit interire, non pollliceor verbis tantum, ascensurum me in

[b] Theodoretus Melitinensis episcopus in Armenia miro libro eruditissimo explanationum in Euangelia, cuius opera extant in bibliotheca [illegible]cana.

me in cœlum, ne rursus dicatis, illud quomodo? quinimmo oculos vestros adhibeo testes verborum: vestra spectatio omnem contra dicentem flectet, méque è cœlo descendisse, & omnia facere posse planum faciet, tametsi enim maximè descensus meus è cœlo homines latere videtur: & ob eam causam dubius, vel etiam incredibilis putatur iis, qui audiunt: attamen ascensus meus in cœlos post resurrectionem in conspectu discipulorum factus omnem ambiguitatem dissoluet, & meum corpus viuificum esse demonstrabit, non enim ipsis cernentibus, ascendere in cœlum possem, nisi inde prius ad vos descendissem.

Arnobius [c] etiam ante mille trecentos annos, exponens illum locum, Tu es sacerdos in æternum &c. Ita dicit de Seruatore nostro, Hic qui per mysterium panis, ac vini sacerdos factus est in æternum secundùm ordinem Melchisedech, qui panem & vinum solus obtulit in sacerdotibus dum Abraham victor reuerteretur de prælio.

Abdias [d] discipulus Apostolorum Simonis & Iudæ, primúsque Babyloniorum Episcopus, in libro septimo Apostolicæ historiæ, interprete Aphricano de sancto Matthæo, docet disertè, non solùm ab Apostolis nomen Missæ receptum fuisse, sed & ipsos Missam celebrasse.

Sanctus [e] Nilus, Sæpè (inquit) vidit, vt valde διορατικὸς ferè omni tempore in Ecclesia Angelos, sed maximè tempore sacrificij Missæ. Itaque administratione & lætitia plenus amicis multum spiritualibus seorsum narrabat, quemadmodum cum sacerdos oblationem sanctam facere inciperet, plurimi Angeli è cœlo delapsi, splendidissimis stolis induti, nudo pede, aspectu intento, vultu demisso, circunstantes altare, magna reuerentia & quiete, ac silentio, vsque ad mysterij consummationem assistunt: deinde discurrentes huc atque illuc per totam Ecclesiam, Episcopus ac presbyteros, qui corpus & sanguinem distribuunt, adiuuant, & corroborant. Deinde subiungit, Ταῦτα γράφω ἵνα συνιέντες τὸν φοβερὸν τῆς λειτουργίας μήτε αὐτοὶ διατεθῆτε ἀμελεστέρως τῶν θείων φόβου διαχεόμενοι, μήτε δὲ ἄλλους τινὰς συγχωρῆτε ὁμιλεῖν ἢ ψιθυρίζειν ἐπὶ τῆς προσκομιδῆς, μήτε νεύειν θαρσαλέως ἢ παρασχολεῖσθαι τῆς ἐμβριθοῦς στάσεως, μὴ δὲ ὥστε καλεῖσθαι περιβλέπεσθαι ἢ ἐμβλέπεσθαι ῥαθύμως καὶ

c Arnobius qui claruit sub Diocletiano circa annum D.309. super Psalmum 8. Si vultis (inquit) Iudæi euadere mortem, quam incurristis, bibite sanguinem quem fudistis.

d Abdias Episcopus Babylonius.

e Sanctus Nilus Monachus B. Chrisostomi discipulus ad Anastasium Episcopum. dicit angelos descendere de cœlo cũ sacra peraguntur mysteria τοῖς ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις τὴν χειρογίαν ποιουμένοις τῶν σώματος καὶ τοῦ αἵματος συνεργοῦντες συνεπάγουσι καὶ συνεπισχύουσι.

καὶ χυδαίως. Hæc inquit ſcribo, vt intelligentes, quanti tremoris ſit diuina Miſſa, nec ipſi remiſſi, timorem Dei negligatis, nec vllos alios loqui, aut muſsitare tempore oblationis, neque innuere audacter, aut à ſtatu grauitatis dimoueri. nec huc atque illuc circunſpicere, aut ignauè & diſperſè vagari permittatis. Dicit enim dominus Moyſi, ac per eum omnibus ſacerdotibus, facite filios Iſrael reuerentes, & non contemptores.

Higinus [g] Martyr, Omnes Baſilicæ, cum miſſa debent ſemper conſecrari.

g Higinus Martyr. hoc habetur apud Iuonem lib. 2.

Pius [h] Martyr, Vt de oblationibus, quæ offeruntur à populo, vel de panibus, quos deferunt fideles ad Eccleſiam, presbyter partes conciſas habeat, vt poſt Miſſarum ſolennia, qui communicari non fuerint parati, eulogias omni die Dominico, exinde accipiant.

h Pius Martyr in decretis ſuis.

Soter [i] Martyr, Hoc quoque ſtatum eſt, vt nullus preſbyterorum, Miſſarum ſolennia celebrare præſumat, niſi duobus præſentibus, & ipſe tertius habeatur.

i Soter Martyr in decretis ſuis.

Fabianus [k] Papa, & Martyr, Sacrificium non eſt accipiendum de manu ſacerdotis, qui orationes vel actiones, & reliquas obſeruationes in Miſſa, ſecundum ritum implere non poteſt.

k Fabianus Papa & Martyr.

Macharius [l] Epiſcopus, Cùm ingreſſus fuerit Epiſcopus, aut presbyter ad Miſſarum ſolennia celebranda, niſi paſſio aliqua interuenerit, nullo modo audeat data oratione recedere, vt ab altero Epiſcopo vel presbytero Miſſarum ſolennia ſuppleantur.

l Macharius Epiſcopus. de conſecra.

Epitheta & honorificæ nomenclaturæ, quibus vetuſtiſſimi ſancti patres Eccleſiæ, Miſſæ ſacrificium perpetuò appellarunt hic referre commodè viſum eſt.

Dionyſius Areopagita [m] Chriſti glorioſus Martyr, de Eccleſiaſtica Hierarchia.

m Epiſtola ad Demophilum.

Sacroſancta & auguſtiſsima myſteria.

Venerandiſsima myſteria.

Cœleſte myſterium.

Sanctæ myſteriorum conſecrationes.

Oblatio ſanctiſsimi ſacrificij.

Conſtantinus [n] Magnus, epiſtola ad Tiri collectos.

n Conſtantinus magnus.

Sancta debetis offerre mysteria.

o Eusebius li. 1. cap. 10.

Eusebius [o] Pamphili in De demonstratione Euangelica.

Horrorem afferentia mensæ Christi sacrificia.

p Greg. Nazian. Oratione in Iul.

Deo plenum & horrorem afferens, & sacrosanctum sacrificium.

Gregorius [p] Nazianzenus.

q Crisost. Hom. 21. in acta Apostol. Hom. 41. in 1. ad Cor.

Incruentum sacrificium.

Ioannes Chrysostomus. [q]

Mortis Christi celebratio.

Hom. 18. in eand. epist.

Ineffabilia sacramenta.

Sacra mysteria.

Serm. 3 in epist. Phil.

Celebratio venerandorum mysteriorum.

Mysterium omnium maximè horrendum, verendúmque.

Lib. 3. de sacer.

Tremenda mysteria.

Ho. 6. ad Antioch.

Tremendum sacrificium.

r Theodor. In Exod.

Theodoretus [r] Episcopus.

Sacrificio agni Dominici.

Oblatio spiritualis & mystici sacrificij.

In Religiosa hist cap. 20.

Oblatio diuini doni.

Oblatio diuini mystici, & salutaris sacrificij.

s Cyril. contra Nest.

Sanctus [s] Cyrillus Episcopus.

Sancti ac viuifici & incruenti operatio sacrificij.

Ioannes Damascenus. [t]

t Damasc. in vita S. Balaami.

Tremendum, & impollutum, vitaléque sacramentum.

Incruentum sacrificium,

v Ign. in vita S. Tharasij Epist.

Sanctus Ignatius [v] Episcopus Nicænus.

Sacrificium Christi, Agni, qui tollit peccata mundi.

Hæc, & alia similia, sunt nomina quibus sancti Patres doctissimi & antiquissimi, hoc nostrũ diuinum sacrificium nominarunt, ex quibus satis constat sua dignitas, excellentia, nobilitas, maiestas, continentia, virtus, potestas, efficientia.

Plures alij de huius sacrosancti sacrificij approbatione ex sacrorum Authorum probationibus multifarias congesserunt suis scriptis authoritates quas nos hic superaddere parum vtile fore credimus vix enim superabuntuntur aliis telis hostes fidei si hos fortissimorum militum lacertes non reformident. Transeamus iam ad quartum caput.

DE

DE LITERARVM STVDIO, VITÆ MORIBVS OPTIMIS, ET INTEGRITATI CONIVNCTO.

CAPVT QVARTVM.

§ I.

Literis ſacris vigilantia.

TEMPORIS iactura [a] nihil periculoſius aut perniciosius eſſe, ex præclaris priſcorum ſcriptis didicimus, tempus autem in inane elabi quod non impenditur lectioni aut orationi teſtes mihi ſunt ſacræ Theologiæ doctores qui ignauos & deſides ad capeſcendam ſciētiam arguunt & pudore ſuffundunt. Quotieſcunque occurrit mihi diuinæ legis maieſtas Dauidico præcepto & elogio celebris, miror quo veterno ſopiti in volutabro ignorantiæ tamdiu remanere poſſumus. *Lex Domini* (inquit) *immaculata conuertens animas.* Per legem ſacra ſcriptura intelligenda eſt quæ nos certa & fidelis auertit à malis & ex paruulis reddit homines ſapientes. Quis enim lepore quantumuis mellifluo diſertus ſacræ ſcripturæ authoritatem: excellentiam & vtilitatem poterit explicare. Quam videlicet maximè & egregiè de diuinis & à materia abſtruſis rebus ſentiat, quam piis præceptis hominum mores ſtudia informet quam magna præmia virtuti proponat quam horrendis ſuppliciis homines è ſcelerum exitio & impoſtura deterreat, quanta æquitate ea quæ variis perſonarum conditionibus debentur perſoluere iubeat, quãtopere cum rationis radiis cœlitus nobis infuſis conſentiat quã ſpiritualibus amica rebus, quã carni carniſque cupiditatibus aduerſa cum qua irreconciliabile certamen gerit: Nihil profectò in ſacræ ſcripturæ ſanctæ prædio colligitur quod non immēſo fructu animæ non conferat. Torquetur quis libidinis cruciatu, æſtuat quis Venereis facibus, dele-

[a] *Temporis parſimonia nihil charius, quicquid autem Sacerdotes habent ſuffurati ocij id impendere debent piis lectionibus, nam vt ſcitè, inquit Iſidorus veluti peſtem quandam vitare debent ignorantiam, cunctorum errorum matrē. cap. id. ò. 17. diſt. & c. 1. 38. diſt. ex Concil. Toletan.*

ctatur quis inexplebili habendi desiderio: tabescit quis inuidia, hic pharmaca inueniet, hic præsentissima largiuntur remedia. [b] Sitit aliquis hic reperit fontē purissimum. vnde qui biberit fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam nec amplius sitiet. Est námque scientia Dei arbor quædam cœlestis diuinis floribus ornata: ager ferax plenus frugibus pratum amenissimum gramine puro decoratum, & hortus abundans fructibus nihil nisi cœlestem Ambrosiam sapientibus. Quis ergo hos flores, hæc prætiosa & saluberrima gramina se legere recusabit? quis Sacerdos cui datum est præesse doctrina & veritate tot fructus cum animi auiditate non excipiet? Eia agite in Christo dilecti fratres, excutite ab animis antiquum illum torporem. Audite magni doctoris vocem. Sic luceat lux vestra coram hominibus vt videant opera vestra bona & glorificent patrem vestrum qui in cœlis est. Pluribus in locis vobis prædixit vos fore contemptos ex sui verbi ignorantia. Sicut enim fatuatū [c] sal nulli rei vtile est sed tanquam res vilissima in stercorarium profunditur & pedibus proteritur, ita Sacerdos qui doctrina & exemplo non salis hoc est vel à peccato reuocas vel à peccato præseruas & ad virtutum odorem & perseuerantiam excitas tibi commissos, sed potius corrupta tua vita ad morum quoque corruptionem percellis, nullo honore imò ne Sacerdotij quidem nomine dignus es sed ab omnibus contemni, exibilari & profligari mereris. Sed ne dedecus tantum tibi contingat, sacrum amplectere doctrinę munus, fac te scientię hospitem & labiis tuis sapientiam custodi vt & animæ saluti consulas. Quemadmodum apes ab herbis & Arboribus flores interdum dulces interdum amaros demetunt ad fauos conficiendos mellis, animalia in pratis nunc herbas, suaues nunc amaras pascunt, homines etiam ex fructibus quosdam legunt ad cibum, quosdam ad medicinam, in eundem modum confugere debes ad scripturam sacram & ex ea diuersitate florum fructuum & herbarum hoc est varietatem sententiarum & testimoniorum colligere, ad instructionem gregis, quorum quædam sunt dulcia ob promissiones præmiorum, quædam amara ob comminationes tormentorum

& inde

b Sicut Deus est finis omnium rerū, sic & Theologia quæ scientia est de diuinis cuiuslibet institutionis ad bonum tendentis scopus dicitur, soláque verō nomine sapientiæ digna. Cui etiam Mercurius Trismegistus cōsonat ad Asclepium Philosophia est in cognoscenda diuinitate frequens obtuitus & sancta religio.

c Illustrior nullus est locus ad sacræ scripturæ, lectionem excitandos presbyteros, isto dēpto, quo salis proprium munus ostenditur, ipsis summopere necessarium: vt condiantur eorum pectora sapientiæ sale.

& inde quod expediat recipere ad diuinos quosdam fauos conficiendos mellifluæ deuotionis & salutifere doctrinæ Atque in cibum & medicinam animæ conseruare. Ad hoc excellentissimum studium nos inuitat Hieronymus dicens [d] Ama studia scripturarum & carnis vitia non amabis. Dent operam itaque diuinæ legi sacerdotes exemplo sacerdotum Aegyptiorum qui Methaphisicæ [e] vacabant & ob hoc à populo nutriebantur, vno quibus statuta cibaria ex horreis publicis donabantur adeo vt tempore famis compulsi non fuerint vendere possessiones vt dicitur Genesis 47. Pręcepit Ezecchias rex populo habitantium Hierusalem vt darent partes sacerdotibus & leuitis vt possent vacare legi domini. 2. Paralipom. 31. Veteres sacerdotes qui cum Ionatha scribebant ad Romanos & Spartas miseriarum subsidium se habere sacram lectionem fatebantur his verbis. Nullo horum indigemus habentes solatio libros sanctos. [f] 1. Mach. 12. Idcirco Alexander 3. & [g] Honorius. 3 prohibuerunt omnibus religiosis & omnibus habentibus dignitates aut personatus & omnibus presbyteris sub pœna excommunicationis latæ sententiæ ne audirent Iurisperitos [g] vel Phisices artem quo commodius nauarent Theologiæ omnium necessariæ, operam vt habetur lib. 3. Decre. tit. Ne Clerici vel monachi ca. super specula. Quam constitutionem approbans Bonifacius 8. extendit etiam ad rectores Ecclesiarum Parrochialium quæ sunt Plebanię id est quæ sub se habent capellas, vt legitur ext. ne Clerici vel monachi. cap. 1. in 6. vbi glossa dicit quod præcedens prohibitio Honorij tertij & subsequens Bonifacij Octaui ideò facta est vt liberius vacent studio Theologiæ & Iuris Canonici, quæ melius congruunt suo statui quam leges & Phisica vt etiam dicit prædictum cap. super specula Generale Comcilium Lateranense cap. 16. sic habet, Clerici se in Ecclesiasticis officiis & aliis bonis studiis exerceant diligenter. Et habetur de vita & honestate clericorum cap. Clerici officia. Habeant etiam sacerdotes & Clerici lectorem in suis mensis ex Concilio Tholetano tertio can. 7. ita statuente. Pro reuerentia Dei & sacerdotum id vniuersa constituit Synodus vt quia solent crebro mensis fabulæ

[d] Hyeronymus ad Rusticum Monach.

[e] Aristoteles 1. Metaphis.

[f] 1. Macch. 12.

[g] *Huic sententiæ repugnat constitutio, Alex. 3. in c. non magnopere, ne cler. vel monac. qua beneficiariis quibusdam iuris ciuilis studium interdixit, si quidem loquitur de monachis claustralibus, qui cum claustris addicti sint, & omnino rebus huius sæculi separati, sub eo prætextu, quod leges ciuiles ediscere vellent claustra egrediebantur. Quo circa intelligimus secundum probabile sententiarum iudicium ipsum Alexandrum non interdixisse clericis, vel monachis iuris ciuilis studia, sed solum ea de causa egredi monasteria & cum laicis conuersari. Et eadem ratione Honor. 3. in c. super specula de priui. in 6. eodem extendit ad Archidiaconos, Dec[illegible] [illegible] &c. Et non [illegible] in leges audire, [illegible] interpre[illegible] [illegible]*

 interponi

interponi in omni Sacerdotali conuiuio lectio diuinorum ſcripturarum miſceatur, per hoc enim & animæ edificantur ad bonum & fabulæ prohibentur. h

ſana interpretatione indiget nec intelligendum eſt generaliter vt leges interpretari non poſsint in publicis Academiis, ſed vt non poſsint explicari à monachis, Archidiaconis & ſimilibus, qui pontifici ſubſunt, atque ita intelligit Rebuffus in tract. nomin. q.5.nu.18. hodie Conci. Trident. Seſſ.22.c.2. omnis dirimitur contentio.

h 44.diſt. c. pro reuerētia.

VITA ET EXEMPLVM.

§ II.

QVANTVM homines hominum exemplis accendantur etſi exemplorum plena ſint omnia pauca nunc ſatis ſint Auguſtini lib.8. de Trinitate cap.9. Quid eſt (ait) quæſo quòd exardeſcimus, cum audimus & legimus, nullam in quoquam dantes offenſionem, vt non reprehendatur miniſterium noſtrum ſed in nobis commendantes noſmetipſos vt Dei miniſtros in multa patientia, in laboribus &c. quæ ſequuntur. 2. Corinth. 6. Quid eſt inquam quod accendimur ad dilectionem Pauli cum hæc legimus niſi quod credimus eū ita vixiſſe? a Viuendū autem ſic eſſe Dei miniſtris non de aliquibus auditum credimus, ſed intus apud nos vel potius ſuprà nos in ipſa veritate conſpicimus. Quem ergo ſic vixiſſe dicimus ex hoc quod videmus diligimus & niſi hanc formam quam ſemper ſtabilem & incommutabilem cernimus præcipuè diligeremus, non ideò diligeremus eum, quia eius vita, cum in carne viueret huic formæ coaptatam & congruentem fuiſſe fide retinemus. Sed neſcio qua veſania gregi noſtro prodeſſe optimis exēplis tamdiu negligamus in his potiſsimum temporibus quæ tot ſcandala in religione Chriſtiana pariunt. Vitæ integritas magnes quidam eſt quo nos omnes ad virtutis & pietatis callem vel ſpontè ducimur. Magnus eſt etiam vitiis ſtimulus ad reſipiſcentiam morum venuſtas & exempla bonorum quæ & virtutis iter monſtrant & facilem viam à multis tritam oſtendunt & non ſequentes arguunt atque pudore infami reiiciunt quod quidem, ſacra illa Ezechielis animalia nos docent, quæ ſeſe mutuo alis percutere & ad volandum incitare perhibentur. Vt enim Gregorius interpretatur is planè ala ſua me percutit qui exemplo ſuo me ad bene viuendum prouocat. Nec ad bene viuendum modo ſed ad ferenda quoque huius vitæ incommoda & labores

a *Vitæ probitas, & morum exempla plurimum iuuant ſacerdotij decus, nā conſule Tridentino Concilio Seſſ.25.c 1. reform. factis ipſis, ac vitæ actionibus quod eſt veluti perpetuum quoddam prædicandi genus, ſe muneri ſuo conformes oſtendere debēt, vt reliqui ab eis frugalitatis, modeſtiæ ſanctæ humilitatis exempla petant.*

labores exempla sanctorum mirè adiuuant. In his sacra Pauli paranæsis contendit vt fideles omnes ac potissimum Ecclesiæ ministros magis exemplo vitæ quam ministerio doctrinæ fidei veritatem astruant.[b] Quod Pauli concilium quia fideles eo tempore sequuti sunt, fœcundos edidit fructus domini messis, modo autem cum in diuersum & præposterum ordinem res commutata sit. Et Ecclesiæ ministri superbo magis honoris & doctrinæ apparatu quam probitate vitæ hoc negotium vrgeant adeo nihil partis adiecimus vt etiam quæ parta sunt seruare non potuerimus cum nostro infœlicissimo sæculo tam magna orthodoxę fidei ruina facta sit. Cæteri verò fideles ita viuunt vt non modo bonorum operum exemplo Dei gloriam non illustrent sed eius etiam nomen per eos blasphemetur in gentibus. Pastorúmque vita sæpius vitio ipso plebis [c] corrumpitur, vel saltem nostra ætas adeò turbata meliores nō meretur, cum nec pietatis nec iustitiæ nec charitati apud nos angustus sit edictus locus. Veruntamen pietatis zelo perculsi precemur vt ad meliorem vitæ frugem redigantur isti fascinati homines dicamúsque cum Beato Hieronymo. Non solum Episcopos presbyteros & Diaconos debere magnopere præuidere vt cunctum populum cui præsident, conuersatione ac sermone & scientia præcant, verumetiam & inferiores gradus, Exorcistas Lectores, Custodes etiam Acoluthos & omnes omnino qui domino deseruiunt, quia vehementer Ecclesia Dei destruitur cum meliores laici sunt clericis. Quid verò cogitari indignius potest quam vt qui tanquam sidera in firmamento posita & lumina mundi aliis prælucere deberemus in carbones redacti tenebras mortalium oculis effundamus.

FVGA OTII LABOR.

§ III.

MISERAM conqueror eorum sortem qui animos etiam illustres pudendo ocio consumunt & fœda rubigine inficiunt vt eò celerius ad illecebras ferantur cum nihil aliud cogitare norint quam de escis atque de ventre. Ne ergo omnium vitiorum fomite ocio sacerdos

ad

b E flagitiosis quorundam Ecclesiasticorum exemplis plura orbi exorta sūt, hac nostra ætate incommoda, cum soleat plebs maiorum suorū exempla intueri. Quamobrem sicut cœlestium orbiū motus ordinatissimi sunt vtpote qui nunquam præscriptas a conditore leges prætereūt, ita qui præsunt populo, & vniuersalium causarum in Republica locum tenent summa moderatione, & consilio totius vitæ cursum dirigere debent. Cum maiores voluptati deseruiunt (vt inquit Gregorius in Pastorali) minoribus lasciuiæ frena laxant.

c Sceleri quanuis nunquam cupiam patrocinari, fatear; grauiter peccare, qui in potestate constituti publica, non meminerut esse vt sui, tamen populi pertinacia sæpenumerò in causa est, vt qui præsunt, alij sint quam esse conueniret. Sic populus [illegible] pro- [illegible] Sa- [illegible] superbum Sanlem.

a De otij pernicie plura leguntur apud Cassia. l. 10. c 3. Damasc. l. 2. de orthod. cap. 4. Hugo. l. 2. de sacram. Anthonin. 2. p. tit. 9. cap. 1. Pisa. verb. Accedia. Gerson 2 p. in reg. moral. idem in compend. Theol. de 7. vitiis capital. Alexan. Alens. 2. Tract. de Accedia Canisius tit. de peccatis.

ad facinora turpia rapiatur [a] optimè Nanetense Cōcilium consentit vt persolutis horis Canonicis & suo in diuinis officio expleto & infirmis visitatis ad opus rurale exeat si voluerit. Et idem habentur, ex Concilio Agathensi sub parium verborum forma. Concilium Carthaginense 4. cap. 52. sic habet Clericus victum & vestitum sibi artificiolo vel agricultura absque artificij sui detrimento præparet. Nota verbum absque detrimento quia Clericus non potest per totum diem labori manum vacare nec operas suas indies locare, cum non debeat suo officio deesse & cap. 53. dicti quarti Concilij Carthaginensis. Omnes clerici qui ad operandum sunt validi, & artificiola, & literas discant. Septima Synodus generalis, quæ fuit secunda Nycæna canone suorum decretorum, 15. sic habet, ad huius vitæ vsum sunt diuersa studia, ex his ergo si quis velit ea quæ sunt corpori ad vsum necessaria comparet. Dicit enim Apostolus vsui meo, & his qui mecum sunt, manus meæ subministrauerunt. Act. 20. Et hæc quidem in hac regia ciuitate, his autem qui extra sunt locis propter hominum inopiam permittitur, hæc ibi.

b Arg. l. 2. C. de epis. & cler. l. nam mercari non potest. 88. dist. fornicari.

Et quia in fronte illius canonis prohibetur, ne clerici in duabus Ecclesiis collocētur, propterea maluerūt patres illius concilij, vt clericus & artificio, & opere manuum paret sibi victum, quàm quod in duabus collocetur Ecclesiis. Gratum hunc laborem subiisse Paulum ex ipsius verbo credimus, Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes oportet suscipere infirmos, & primæ ad Corinth. 4. Vsque in hanc horam esurimus, & sitimus, & laboramus operantes manibus nostris. Et 2. ad Thessalonicenses. 3. Ipsi scitis quemadmodū oporteat imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque panem gratis manducauimus ab aliquo, sed in labore, ac fatigatione, die ac nocte operantes, ne quem vestrum grauaremus, sequitur vt nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos, sic vertex Apostolorum Petrus cum sociis suis ad reuelandam suam inopiam piscationi operam dedit, dicente eis Petro, vado piscari, dicunt ei & alij, venimus, & nos tecum, 10. 21. vbi glossa ordina. sciendum non prohibitos fuisse Apostolos sua arte licita,

c Clericus cui non sufficiunt Ecclesiastica stipendia ad victum propriis manibus illum comparare potest, dummodo officium suum non negligat, nec vagetur per nundinas, quod si propter emptiones ab officio declinet, deponitur dist. 1. cap. presbyter. Barbar l. 2. cō. 102. Imo. p. 6 c. 179. & 180.

licita victum querere apostolatus integritate seruata. Quoniam vnde viuerent non haberent. Huius laboris fructus præcipuus [d] est ocij & desidiæ fuga sic nos enim commonefacit Sapiens Mitte seruum tuum in operationem ne vacet, multam enim malitiam docuit Ociositas. Vnde Hieronymus ad Rusticum Monachum, *Semper aliquid boni operis facito vt te diabolus inueniat occupatum* & quod de opere manuali loquatur patet per id quod subiungit *vel fiscellam texe iunco.* Rursus. *In desideriis enim est ociosus.* Et paulò pòst *Aegiptiorum Monasteria hunc tenent morem vt nullum absque opere suscipiant.* Basilius magnus in regula Monachorum cap. 76. inducit monachos ad operationem manuum. Et Beatus Benedictus in regula sua ait Ociositas inimica est animæ & ideò certis temporibus occupari debent fratres. Nihil est denique quod magis rebellantem carnis lasciuiam compescat, nihil quod voluptuarios appetitus magis cohibeat ipso exercitio & labore, In vigiliis, in laboribus plurimis exhibeamus nos sicut Dei ministros. Vnde Augustinus librum de opere Monachorum scripsit ad Aurelij tunc Carthaginensis Episcopi instantiam, contra errorem eorum qui dicebant monachos non debere manibus operari vt ipsemet Augustinus in eiusdem libri rationibus testatur & vario orationis lepore hanc operam laudat & probat. Tandem pro huius paragraphi periodo nobis adest Diui Thomę [e] decretum quod operari manibus clericis interdum est necessitatis & præcepti scilicet ad victum sibi necessarium quærendum alio honesto medio sibi comparare impotentibus. Tunc enim qui non laborat non manducet, & etiam ad vitandũ in se peccatum, & peccati occasionẽ scilicet ocium & carnis concupiscentiam, [f] aliam viã honestam hæc vitandi non habentibus aut non eligentibus. His enim omnibus dicit Apostolus [g] Operamini manibus sicut præcepimus vobis & vt honestè ambuletis ad eos qui foris sunt & nullius aliquid desideretis. Augustinus improbum laborandi studiũ aut animi officiis, aut manuum diligentia ostendit, dicitque quod dum esset Apostolus Athenis vbi oportebat eum quotidie prædicare, manibus non operabatur, sed veniens Corinthum vbi Iudæis

d D.Tho. 2. 2. q. 187. *laboris manualis optimè recensset vtilitates, quod nimirum conferat ad victum querendum ex diuino præcepto. Protoparenti indito, secundò ad otij, & desidis vitæ odium, tertio ad libidinis refrænandam concupiscentiã, quatenus labore corpus maceratur. Postremò ad Eleemosynas erogandas.*

e D. Thom. quod l. 17. & 18.

f *Otia si tollas periere cupidinis arcus Ouid.*

g 1 Thes. 4.

h Aug. de opere monachorum.

ſolo die Sabbathi prædicabat labori manuum vacabat. Eximit autem Doctor eximius Auguſtinus à labore manuum occupatos his generibus operum ſpiritualium, ſi Euangeliſtæ ſunt (inquit) ideſt diuini verbi annuntiatores ad populum, ſi miniſtri altaris diuina cantica Domino perſonantes & miniſtrantes altari ſi diſpenſatores ſacramentorum ſi de Eleemoſynis pauperum ſuſtentari debent & poſſunt similiter & principes præfecti militiæ, magiſtratus vrbium ad laboramdum manibus non adſtringuntur.

SACERDOTVM VESTITVS ET HABITVS

§ IIII.

COMÆ & clericalis Tonſuræ inſignia ſine quibus decreto Aniceti [a] Sacerdotes in mediũ prodere non debent diximus, ſed non ſolum piis moribus, & vitæ ornamentis ipſi ſui ſtatus decentiam probare debent verumetiam habitu & veſtium ornatu, dicẽte ſcriptura Amictus & riſus dentium & inceſſus hominis enunciant de illo. Ideò ſexta Synodus generalis can. 27 ita ſtatuit. Clericus veſtem ſibi conuenientem induat tam in vrbe quam in via, non quidem ad iactantiam ſed ad ſtatus reuerentiam Hęc dicit etiam Concilium Gangrenſe, parſimoniam cum veſte humili non reprobamus, ſicut & ornatum præter corporis diligentiam infricatum laudamus, diſſolutos autem & fractos veſtibus & inceſu non recipimus, nota (infricatum) id eſt non pretioſè effucatum.

Quartum Concilium Carthaginenſe cap. 45. ſic docet Clericus ſuam profeſsionem & in habitu & inceſſu probet & ideò nec in veſtibus nec in calceamentis decorem quærat. Concilium generale Lateranenſe can. 16. circa hoc quatuor prohibet & duo præcipit vt habetur de vita & honeſtate clericorum cap. Clerici officia. Primò prohibet indecentem veſtitum ſcilicet in nimia breuitate, quod leuitatem arguit, in nimia amplitudine, quod faſtum denotat nec in nimia paupertate, ne ſint pannoſi aut veſtibus laceri ne à plebe contemnantur. Secundò prohibet curioſam ornatus luxuriem dicens, Pannis rubeis aut viridibus

[a] Anicetus ſub anathematis pœna clericos prohibuit, comam nutrire, ſed quod deſuper capue in modum ſphæræ radant c. prohibete. 23. diſt. huius conſtitutionis meminit Platina in eiuſdem Aniceti vita. Illam conſtitutionem confirmauit concilium Carthaginenſe 4 c. clericus. de vit. & honeſt. cler ſcribit tamen And. in rub. extra. de conſt. nu. 62. in ipſo Codice conciliorũ, ſic legi. Clericus neque comam nutriat, neque barbam radat, & rectè olim in lege antiqua hoc præcepit Dominus populo ſuo, Leuitico c. 19. Neque in rotundũ attondebitis comam nec radetis barbam. & c. 21. ad Sacerdotes, Aaron verba faciens, non radent caput, nec barbam. Ita etiã apud Romanos, olim cautum erat. vide Gellium lib. 3. Noct. Attic. ca. 4. Alexand. ab Alexandro. lib. 5. dierum genialium c. 15.

nec non manicis aut ſotularibus conſuticiis non vtantur. Et generalis Synodus ſeptima can. 19.[b] Omnis ornatus corporeus eſt à Sacerdotali ordine alienus Epiſcopos ergò vel clericos qui ſe ſplendidis& inſignibus veſtibus exornãt corrigere oportet, ſin autem permaneant, ſuppliciis[c] tradantur: ſimiliter & qui ſunt vnguentis delibuti, quòd ſi inuenti fuerint qui vilem & modeſtum amictum improbè calumnientur ac traducãt, pœna corrigãtur à ſuperioribus enim temporibus omnis Eccleſiaſticus ordo cum modeſto & moderato indumento verſatur. Hæc concilium. Non abſimilia Vienneñſis Synodus ſtatuit & acriter punit clericos ſiue beneficiatos ſiue non, vtentes publicè virgata vel partita veſte ſubiiciens hæc verba. Hinc inſuper adiicimus ſanctioni vt clerici præſertim beneficiati caligis ſcacatis rubeis aut viridibus publicè non vtantur. His maximè quadrat quod refert Gratianus. 21.q.4 ex 7.& 8. Synodo à Zacharia Papa Leone & Innocentio ſecundo. Tertiò prohibet eadem generalis Synodus Lateranenſis Eccleſiaſticis ſuperfluitates & exceſſus auri & argenti in veſtimentis ſellis & frænis, calcaribus deauratis aut aliam ſuperfluitatem gerentibus. Sed ô mala tempora! impletur hodie illud Lucæ 7. Ecce qui in veſte pretioſa ſunt & deliciis in domibus Regum ſunt, tales enim videntur eſſe prelati quos Diuus Bernardus ſic alloquitur, Dicite Pontifices in fræno quid faciat aurum? quid nobis comminatur Dominus per Sophoniam Prophetam? Viſitabo ſuper omnes eos qui induti ſunt veſte peregrina. Deus præcepit vt homo non induatur veſte mulicbri & mulier virili ob ſcandalum & abuſum vitandum. Præcepit inſuper Iudæis propter ſuæ religionis excellentiam vt proprium (quo ab omnibus cognoſcerentur fideles) ferrent veſtimentum Leuit. 16. Ita eiſdem rationibus Clerici eis dato & ordinato ſemper vti debent veſtimento. Qui autem laicis & ſecularibus ſe occultant & ſe milites aut mercatores depingunt hoc in eis agit Dæmon quod agit Amon nuntiis Dauid ad eum miſsis præſcidit enim veſtes eorum medias vſque ad nates in regis & ipſorum ludibrium, ſic diabolus huiuſmodi veſtimentorum & exorbitationem ingerit in

b 21.q.4.cap. omnis iactura.

c In cõtemptores huius ſanctionis pœnam hanc ſanciit Clemens, ſi in dignitate poſiti ij ſunt per annum priuantur perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinent Si dignitate non potiuntur, ſed inter inferiores connumerantur, per annum redduntur inhabiles ad quodcunque beneficium obtinendum, atque ita inferiores iuſti non priuantur cõmodo fructuum beneficiorum, quæ eo tẽpore obtinent. Qua conſtitutione intelligimus maiores in dignitate grauius peccare, quam inferiores faciant, & ob id grauiori etiam pœna plectendos eſſe, qu[illegible] Cardinalis Zabarella in clem. 2. § dignitatem de vita, & honeſtate cler. ex c cum [illegible] deturetur.

d 30.q.5.ca. fœminæ. glo. ſuper cap. vt Apoſtolicæ. de priuil.in 6.

Chriſti Eccleſiæ & eius miniſtrorum contumeliam & contemptum. Quartò prohibet Sacrum Concilium Lateranenſe vbi ſupra vt nec annulos Clerici ferant niſi quibus ex officio dignitatis competit. Sufficiat igitur ſacerdotibus modeſtus veſtiũ habitus,ne dignitas prophanetur,aut faſtu vituperetur. Deus enim ſolum dedit indumenta ad tegendam turpitudinem noſtram,ſi vltra procedit ornatus proculdubio is non à Deo eſt,vereor autem ne à dæmone ſit.Nam apud Apocalypſim [e] meretrix illa magna cum qua fornicati ſunt reges terræ & inebriati de vino proſtitutionis eius circundata erat purpura & coccino & inaurata auro & lapide pretioſo & margaritis,vt glo. inquit, meretrix hæc mali ſunt qui exquiſitas veſtes adinuenere non viri iuſti & pij qui habentes cum Paulo quibus tegerentur contenti ſunt.

e Apocalyp. 17.

DE CONCVBINATV VITANDO.

§ V.

SI Iudæis [a] Græcis & Romanis tam illuſtre & excellens ſacerdotum nomen auditum eſt,quanto maiori ſplendore & gloria nunc venerandi ſunt illi quibus dominus poteſtatem ſupra verum ac diuinum corpus ſuum conceſsit? hinc etiam infertur illos puriores ac ſanctiores antiquis ſacerdotibus eſſe debere.Si enim priſcis illis tantam munditiem, ſanctitatem, innocentiam & incorruptiónem tam ſerio & ſeueriter tantis pœnarum comminationibus requiſiuit vmbræ & figuræ miniſtris, quanto ſeuerius ac vehementius eandem & multo exuberantiorem atque perfectiorem requiret & exiget à ſacerdotibus noui Teſtamenti ?qui non vmbræ vel figuræ ſed veritatis & gratiæ miniſterium exequuntur, qui nonſimplices ad meros panes ſed cœleſtem illum panem corpus inquam Chriſti immaculatiſsimum & ſanctiſsimum, conſecrare, offerre ac diſpenſare & ſumere,& reliqua itidem ſacramenta ſanguinis & meriti Chriſti prætioſiſsimi diſtribuendi organa & vaſa mirum in modum tremenda neceſſe adminiſtrare habent ex officio non minus ipſi regi cœleſti chari, quam Pharaoni Ioſephus AEgiptius? [b] Etſi quæcunque peccata quæ à

a Hic referenda ſunt quæ de ſacerdotij laudib. & dignitate dicta ſunt in 1.§. huius prioris Claßis.

b Ab omni vitiorum ſpurcitia, eò cautius ſeſe Sacerdotes tueri debent, quòd liberaliùs ſuſceperint cœleſtium donorum theſauros hinc memores acceptæ gratiæ, quoties peccandi ſuccenditur libido cum Ioſepho Egyptio dicere debent ecce,dominus meus omnia tradidit mihi, quomodo poßum hoc malum facere, & peccare in Dominum meum?

quæ à cæteris fidelibus fugienda docentur & vitanda ab Ecclesiæ ministris cane & angue [c] citius vitari debeant, sunt tamen quædam peccata quæ Ecclesiasticæ dignitati magis nocent, eiusque dignitatem obscurant & dilacerant. Quod si peruersi omnes Christiani nominis Dei gloriam dedecorant nephandis & illicitis peccatis longè maximam iniuriam illi inferunt mali viri Ecclesiastici quibus Deus peculiariter honorem suum commendauit, non solum enim infidelibus sed ipsismet Christianis scandalo sunt, dicunt enim. Populus domini iste est? hi sunt qui quotidie in pectore Deum recipiunt? hi sunt qui in mensa Domini sedent? hi sunt qui nobis prædicant, hi sunt quibus peccata nostra confitemur? Tales ministros habet Deus? Quomodo tolerat dominus tales ministros? quomodo non imperat aperire terram quæ eos deuoret? quid mirum si nos mali simus, tales cum sint Christi dilecti cuius manibus ipse quotidie obtrectatur? Hæc vulgus de sacerdotibus incultis exclamat, de sacerdotibus inquam nihil præter scandalum, lasciuiam, & arrogantiam, redolentibus. Hanc peccandi effrænatam libidinem ab hoc sacro officio prorsus alienam detestantur sacri pōtifices, abhorrent iura, & sacri doctores totis manibus damnant. Cum itaque tum Ecclesiæ præcepto tum proprio voto sint huiusmodi ministri perpetuæ continentiæ adstricti ideo incontienntiæ naufragium & periculum declinare debent iuxtà illud Ecclesiastici 3. Qui amat periculum peribit in illo, & omnem mali speciem subterfugere vt admonet Apostolus 1. Thessalon. 5. Ab omni specie mala abstinete vos, Et nulli offensionem aliquam date. Ex eiusdem Pauli admonitione 1. Corinh. 6. Nemini dātes vllam offensionem. Propterea sacri Dei ministri familiarem & suspectam nimis mulierum gratiam, & cohabitationē vitent, quodquidem summè vetat [e] Nycena Synodus. can. 3 neque Episcopo, neque Presbytero, neque Diacono, neque vlli clericorum omnino licet habere secum mulierem extraneam, nisi forte mater aut soror aut auia aut amitta, aut matertera sit, in his námque solis personis & harum similibus omnis quæ ex mulieribus est suspicio declinatur, qui autem pręter hęc agit periclitetur. Eam

c *Prouerbialis figura in sceleris, & peccati fugam, ac detestationem quæ ab Horatio desumpta est.* Altera Mileti textam cane peius & angue. Vitabit Chlamydem.

d *In presbyteros concubinarios Nicolaus. V. Leo. X. & Pius V. varias & æquißimas pœnas ex S. S. Conciliorum & decretorum placitis constituerunt quæ leguntur in magno Bullario fol 71. 194. & 926.*

e 32. dist. cap. interdicit.

f Hoc decretum Nycenum renouauit Cyricius Papa, vt patet 81. dist. cap. fœminas.

g Hoc etiam reperitur in concilio Nannetens. cap. 3. quod refert Burchard. lib. 2. decret. ca. 116 Iuo part. 6. c. 192. & c. 1. in 1 cop. vide conci. Trident. Sess. 25. de reformat. c. 14. l. eum qui. C. de episc. & cler.

h De cohabitat. clericorum, & mulierum. cap. si quisquam. ca. sicut. & cap. tua nos.

i 81. dist. cap. presbyter. & c. si quis Episcopus.

k Vide prolixum textum in Gratiano. dist. 81. cap. Presbiter.

l De cohabit. cler. & mulierum c. sicut.

autem mulierem vocat extraneam quæ fœdere nuptiali non est coniuncta.[f] Concilium tamen Moguntinum restringit concessionem factam in Niceno, negans & prohibens clericis matrem, amittam, & sororem illis cohabitare, quia instigante diabolo in illis scelus perpetratum reperitur aut in pedissequis earundem. Et refertur de cohabitatione clericorum & mulierum cap. 1. Septima autem Synodus generalis can. 18. vetuit ne vlla ratione in episcopatu aut monasterio mulier aliqua ancilla vel libera versetur si secus fiat Episcopus vel prefectus deponatur.[g] Transgressores horum canonum & suspecti de mala familiaritate mulierum & de incontinentia, vt ex suspicione scandalum generetur in populo licet non sit contra ipsos de incontinentia accusator, prius sunt monendi trina monitione qua præmissa si inuenti fuerunt cum illis conuersari aut illas in domo detinere suspendantur ab officio & beneficio vsque ad satisfactionem congruam, Et si non destiterint & se sufficienter nõ purgauerint excommunicentur ex decreto Eugenij Papæ & Innocentij 3.[h] Qui autem comprehensi fuerint de incontinentia satis probati, aut facti euidentia conuicti pro varietate criminis variæ contra eos fuerunt decretæ ab Ecclesia pœnæ. Si simplici fornicatione sint prolapsi quæ tamen in ipsis sacratis viris semper graue sacrilegium est talem in eos diffinierunt pœnam Apostoli in suis canonibus can. 25. his verbis.[i] Episcopus aut presbyter aut Diaconus qui in fornicatione aut periurio aut furto captus est deponatur, non tamen communione priuetur: dicit enim scriptura non vindicabit dominus bis, Naum primo cap. & can. sequenti scilicet. 26. dicitur quod reliqui clerici huic subiaceant conditioni. Quæ decreta Apostolorum concilium Gangrense mitigans ac in mitiorem pœnam reducens ita statuit[k] presbyter si fornicationem fecerit quámquã secundum canones Apostolorum debeat deponi, tamen iuxtà authoritatem Beati Sylvestri si in vitio non permanserit si sua spontè confessus adiecit vt resurgat decẽ annis in hunc modũ pœniteat &c. Si concubinarij sint ita prouidit Ecclesia sic statuente Alexandro tertio[l] Canthuarensi Archiepiscopo & eius suffraganeis

scribente

ſcribente in hunc modũ.[m] Fraternitati veſtræ mandamus, quatenus clericos veſtræ Iuriſdictionis qui in ſubdiaconatu & ſupra fornicarias habuerint ſtudioſè monere curetis vt à ſe illas remoueant, eas vlterius minimè admiſſuri, ſi verò acquieſcere contempſerint eos ab Eccleſiaſticis beneficiis vſque ad ſatisfactionem congruam ſuſpendatis & ſi eas ſuſpenſi præſumpſerint detinere, ipſos ab eiſdem beneficiis perpetuò remouere curetis. Idem Pontifex Londinenſi Epiſcopo ſcribens addit quod ſi Clerici ſuæ iuriſdictionis ſiue in ſacris ordinibus ſiue inferioribus conſtituti fornicarias detinent niſi eas ad ſecundam vel tertiam commonitionem à ſe dimiſerint eaſdem de cetero cõtempturi. Liceat tibi eos Eccleſiis vel earum portionibus appellatione poſtpoſita ſpoliare, officio nihilominus ipſis interdicto. Innocentius Papa huius nominis ſecundus prius ſtatuerat: Decernimus vtq; hi qui in ordine ſubdiaconatus & ſupra vxores duxerint aut concubinas habuerint officio atque Eccleſiaſtico beneficio careant, cum enim ipſi templum & vaſa domini, ſacrarium ſpiritus ſancti debeant eſſe, & dici, indignum eſt eos cubilibus & immunditiis deſeruire.[n] Sacrum quoque Lateranenſ. Concilium can. 14. agens de pœnis clericorum ita ſtatuit.[o] Ne verò facilitas veniæ incentiuum tribuat delinquẽdi, ſtatuimus vt qui comprehenſi fuerint, incontinentiæ vitio laborare, prout magis aut minus peccauerint puniantur ſecundum canonicas ſanctiones quas efficacius & diſtinctius præcipimus obſeruari vt quos Diuinus timor à malo non reuocat, temporalis ſaltem pœna cohibeat à peccato. Si quis igitur ſuſpenſus hac de cauſa pręſumpſerit celebrare diuina, non ſolum eccleſiaſticis beneficiis ſpolietur verumetiam pro duplici culpa perpetuò damnetur? Prælati vero qui tales præſumpſerint in ſuis iniquitatibus ſuſtinere maximè pecuniæ obtentu vel alterius temporalis commodi, pari ſubiaceant vltioni: hæc ſacrum Lateranenſe Concilium. Baſilienſe autem Seſsione 20. tale contra hos ſacrilegos promulgauit decretum, Quicunque Clericus cuiuſcunque ſtatus aut conditionis, religionis, dignitatis etiam ſi pontificalis vel alterius præeminentię exiſtat, qui poſt huius con-

ſtitutionis

m Apoſtolica conſtitutione Presbyter, vel diaconus qui publicè in adulterio fornicatione periurio, vel homicidio fuerit deprehenſus debet deponi non autem excommunicari nemo enim duplici contritione flagellatur more tamen laicorum debet pœnitentiam agere cum eius crimen ſit manifeſtum.

n Grati. n. diſt 28. c. decernimus.

o De vita & honeſt. cler. c. clericorum mores.

p Concubinarij ſacerdotes ſacrilegium committunt, ſiquidẽ cum Deo dicati ſint, id eſt, ſacrati, i. per copulam carnalẽ cum muliere ſeparentur à Deo, ſacrilegi efficiũtur, id quod in ſpecie Bermondus Choueron. in tract. de publicis Concubinariis in nu. 23. verſ. apparet ex præmiſsis.

ſtitutionis notitiam quam habere præſumatur per duos menſes poſt publicationem eiuſdem in Eccleſiis cathedralibus quam ipſi Diœceſani omninò facere teneantur. Poſtquam eadem conſtitutio ad eorum notitiam peruenerit ſi fuerit publicus concubinarius à perceptione fructuum omnium ſuorum beneficiorum trium menſium ſpacio ſit ipſo facto ſuſpenſus, quos ſuus ſuperior in fabricam vel aliam euidentem Eccleſiarum vtilitatem ex quibus hi fructus percipiuntur conuertat nec non & huiuſmodi publicum concubinarium vt primum talem eſſe innotuerit mox ſuus ſuperior monere teneatur vt infra breuiſsimũ terminum concubinam dimittat, quã ſi non dimiſerit vel dimiſſam aut aliam accipere præſumpſerit iubet hæc ſancta Synodus vt ipſum ſuis omnibus beneficiis omninò priuet. Et nihilominus hi publici cõcubinarij vſquequo cum eis per ſuos ſuperiores poſt ipſarum concubinarum dimiſsionem manifeſtámque vitæ emendationem fuerit diſpenſatum ad ſuſceptionem quorumcunque bonorum, dignitatum, beneficiorum, vel officiorum ſint inhabiles, qui ſi poſt diſpenſationem recidiuo vomitu ad huiuſmodi publicum concubinatum redierint, ſine ſpe alicuius diſpenſationis ad prædicta prorſus inhabiles exiſtunt. ¶ Quod ſi hi ad quos talium correctio pertinet vt eos prędictum eſt punire neglexerint eorum ſuperiores tam in ipſos de neglectu quam in illos de cõcubinatu modis omnibus digna punitione animaduertant. In Conciliis etiam prouincialibus & Synodalibus aduerſus tales punire negligentes vel de hoc crimine diffamatos per ſuſpenſionem etiam à collatione beneficiorum vel alia condigna pœna procedatur, ſeueriter, & ſi hi quorum deſtitutio ad ſummum Pontificem ſpectat per Concilia Prouincialia aut ſuos ſuperiores propter publicum concubinatum reperiantur priuatione digni ſtatim cum proceſſu inquiſitionis ipſi ſummo Pontifici deferantur. Publici autem intelligendi ſunt non ſolum hi quorum concubinatus per ſententiam aut confeſsionem in iure factam ſeu per rei euidentiam quæ nulla poſsit tergiuerſatione celari, ſed qui mulierem de incontinentia ſuſpectam & infamatam tenent, & per ſuos ſuperiores admoniti non

¶ Hoc tamen habetur concil. Triden. Seſſ. 25. cap. 14. clericos nimirum concubinarios admonitione prima facta, perſeuerantes priuari tertia parte fructuum, obuentionum ac pronuntionum beneficiorum ſuorum quorumcunque ſecunda verò monitione facta perſeuerantes omnibus fructibus priuantur, & ab officio & adminiſtratione beneficij ad tempus arbitrio Epiſcopi ſuſpenduntur, ſi verò adhuc ij perſeuerant omnibus beneficiis, officiis, portionibus, ac penſionibus ſpolientur, ſi verò adhuc in eodem errore perſiſtant, vt quia dimiſſam repetant, excommunicãtur, cæteri verò clerici, qui beneficia, vel penſiones non habent pœna carceris, & alia ſimili arbitrio Epiſcopi, ſecundum factum, & perſonarum qualitatem puniuntur.

non dimittit ipſam cum effectu, pœnis multetur in iure expreſsis. *t ſequitur* quia in quibuſdam regionibus nonnulli pecuniarios quæſtus à concubinariis percipere non erubeſcunt, patiendo eos in tali fœditate ſordeſcere hinc ſub pœna maledictionis æternæ,[r] præcipit ſancta Synodus ne deinceps ſub pacto, compoſitione aut ſpe alicuius quæſtus talia quouiſmodo tollerent aut diſsimulent, alioquin vltra prædictam negligentiæ pœnam duplum eius quod propterea acceperint reſtituere ad pios vſus omninò teneantur & compellantur. omnes autem cõcubinas ſeu mulieres ſuſpectas prælati modis omnibus curent à ſuis ſubditis etiam per brachij ſæcularis auxilium ſi opus fuerit penitus arcere. Quin etiam ex tali cõcubinatu procreatos filios apud patres ſuos cohabitare non permittant. Iubet inſuper hæc ſancta Synodus vt etiam in prędictis Synodis & capitulis hæc conſtitutio publicetur. Hæc omnia Sancta Synodus Baſilienſis quam approbauit Nicolaus V. bulla publica quæ habetur in fine dictæ Synodi Baſilienſis tomo ſecundo Conciliorũ [s] Alterum pœnæ ſacerdotum concubinarum genus eſt illorum in diuinis vitatio. Nam Lucius Papa 3. ſic habet, alicubi dicitur nullus audiat miſſam eius quem ſcit indubitanter concubinam habere, nota *alicubi* id eſt in decretis Nicolai primi & Alexandri 3. prout refert Gratianus in ſuis decretis pręmiſſum autem decretum Nicolai primi & Alexandri 2. exponunt alij duo ſummi Pontifices quemadmodum recitatur in 3. libro decretalium tit. de Cohabit. cleric. & mul. Lucius ſiquidẽ tertius titulo vbi ſupra can. Veſtra, ſic loquitur.[t] Sine dubitatione itaque teneatis quod à clericis & presbyteris quanquam fornicariis quamdiu tolerantur nec habent operis euidentiam licitè diuina miſteria audiantur & alia recipiantur ſacramenta. Hęc ille. Vbi notãda ſunt potiſsimũ duo verba ſcilicet *quandiu tolerantur* quia nõ ſunt per Eccleſiam declarati tales, nec ſunt ſuſpenſi nominatim. Item illud *nec habent operis euidentiam* id eſt ſecundum gloſſam notitiam facti. Vbi enim eſſet notorium factum & euidentia aut confeſsio in iure aut condemnatio eſſent vitanda eorum officia. Gregorius etiàm 9. cap. vltimo præfati tituli de cohabitatione cle-

r Pares fermè pœnæ ſancitæ fuerunt in concilio Rhemenſi ſub Eugenio. 2. cap 2. in 3. tom. Conci pag. 358. & apertiùs in Concilio Oxonienſi. c. 1. ſi fortè in 3. to. Concil. pag 764.

s De cohabit. cler. & mul. c. veſtra.

t Latiùs conſulenda eſt huius gloſſæ authoritas, quam proximè proſequitur Salicetus in l. ea quidem. C. de accuſ. & Anthonium Gomezium in to. 3. variarum. reſolutionum c. 1. & Iulium Clarum in pract. crim §. ſi q. 9. & Spec. ti. de notorio crimine.

ricorum & mulierum sic dicit. Quæsitum est de clericis in fornicationem prolapsis si eorum sit officium priusquam pœnituerint audiendum, verumetsi quemlibet pro peccato mortali quoad seipsum constet esse suspensum non debet tamen in officiis euitari, quia quantum ad alios etiam suspensus non est in casu proposito nisi peccatum huiusmodi sit notoriùm per sententiam seu per confessionem factam in iure aut per euidentiam rei quæ tergiuersatione aliqua celari non possit. Hęc ille, & præcedenti fol. ex Basilien. Concilio qui sint & dicantur publici concubinarij constat. Videamus iam tandem an nulla pœna debeatur fœdissimis illis scortis & impudicis mulieribus quæ venalem animam & honorẽ prostituũt. [v] Tales fœminę decreto Eugenij Papę publicè iudicẽtur id est secundùm gloss. in monasterio ponãtur, 24. dist. cap. Fraternitatis. Aut secundum alios in seruitutem reducãtur, vel si publicæ sint excõmunicẽtur: de sententia excommunication. cap. si concubinæ. Et concilium Basiliense vti supra patuit. sess. 20. sic habet, Prælati modis omnibus curẽt illas concubinas seu mulieres eiicere à suis subditis etiam per brachij sæcularis auxilium si opus fuerit. Si verò adulteri sint Quinta Synodus Aurelianensis ita statuit. Si quis clericus adulterasse confessus conuictus fuerit, depositus ab officio communione concessa in monasteriũ toto suæ vitæ tempore detrudatur. Hinc Pelagius Papa Romanum clericũ pro crimine adulterij quod admisisse nouerat à clericatus ordine deposuit & in monasterium in vrbe Romana ad agendam pœnitentiam relegauit.

v Cõcubinæ ve[...] deribus & fl[...] gris expellendæ essent e nomi[...] us Sacerdotum, ne huius scortatio nis tam liber demũ pateret aditus. Idcirco conceditur non solùm, vt expellantur. l. 2. C. de commer. & mercato. verumetiã vt omni peculio spolientur, nec restituantur spolia, quia authoritate iuris, vel iudicis spoliatus non restituitur. gloss. in Sum 3. quæst. 1. vbi limitat quando non seruaretur ordo iuris, & gloss. in c. arguta. 2. q. 6.

a Concubinarius notorius ante pœnitentiam ipso iure suspensus. text. in c. si qui sunt. 81. dist. Eáque ratione si ante pœnitentiam hic celebrauerit missarum solennia, contrahit irregularitatem à solo Papa delebilem. Huius sententiæ authores sunt, Panormitanus in c. vestra. col. 4. de cohab. cler. & mul. Chosmas in pragmatica sãctione tit. de concubinariis verbo inhabiles. Aluarus Pelagius de planctu Eccles. 17 col. 4. Syluest. in summa verbo con-

TRIGINTA CONCVBINATVS POENAE.

§ VI.

FLAGITIVM illud omnium grauissimum esse censeo quod in sacerdotibus execratur Paulus qui domos Dei in Lupanaria mutant & corpus veluti sordium cloacam faciunt Nescitis (inquit) quia corpora vestra templum sunt spiritus sancti? Tollens ergo membra Christi faciam membra meretricis? Absit. An nescitis quoniam qui adhæret meretrici vnum corpus efficitur. Idcirco volue-

runt,

runt, ſummi Pontifices ſuis canonibus cum totius Eccleſię conſenſu grauiſsimas minari pœnas in huius fœdiſsimi criminis reos ſacerdotes, quarum certum quendam numerum priore §. retulimus, iam ex Canoniſtarum & Decretorum ſyntagmate triginta colleximus quas hic recenſere non pigebit.

Prima ergo pœna [a] publici concubinarij, eſt vt ſuſpenſus ſit à perceptione fructuum omnium beneficiorum, quæ obtinet per tres menſes, qui fructus debent conuerti in fabricam, vel in aliam eccleſiæ euidentem vtilitatem. Eſt etiam de iure ſuſpenſus ab officio. cap. fin. 33. diſtinct. Et ſine monitione vt declarat Panorm. in cap. veſtra. de cohabi. cler. & Præp. in cap. nullus. 32. diſt. & c. ſeq. vbi ipſo iure dicunt eum ſuſpenſum, nec requiri ſententiam etiam declaratoriam, ſi ſit notorius.

Secunda pœna [b] eſt quòd debet moneri per epiſcopum vt concubinam dimittat: quam ſi non dimiſerit vel eam ſeu aliam reaſſumpſerit, priuari debet omnibus ſuis beneficiis, etiam extra epiſcopatum exiſtentibus.

Tertia pœna, [c] quòd antequàm diſpenſatum ſit cum eis non poſſunt obtinere honores, dignitates, beneficia, nec officia, quia ſunt infames. c. infames. 6. q. 1. Imò ſi ante diſpenſationem à ſede apoſtolica obtentam celebrauerint, efficiuntur irregulares, & eorum beneficia poterunt impetrari.

Quarta, [d] quòd hic concubinarius perſeuerans in crimine, ſi fructus beneficij receperit, tenetur illos in conſcientia reſtituere, quia nec iuſtè percepit, nec ſuos fecit.

Quinta pœna eſt, quòd ſi poſt diſpenſationem iterum receperint aliquam concubinam, perpetuò ſunt inhabiles tam ad dignitates, quam ad aliqua beneficia, nec vnquam poterit prælatus cum eis diſpenſare extra ſedem apoſtolicam, quia epiſcopus nõ poteſt bis diſpenſare cum illis, imò contumacia creſcente poterunt degradari.

Sexta pœna eſt quòd non poſſunt habere domi ſuos filios, quos in concubinatu genuerunt, ne eiſdem poſſit dici, Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ tuæ & ne generent ſcandalum.

cubinarius Genſalus à Villadiege, de irregularitate c. de ſuſpenſione col 3. Abulenſis Epiſcopus in tract. de publicis concubinariis.

b Glo. in verb. omnibus c. compromiſſarius de elec in 6. imò aliquando ex quibuſdam conſtitutionibus ſynodalib priuatur ipſo facto. Authar. cõſ. 65. pro clariori. col. 1. ſed quòd de iure debeat priuari. eſt text. in c. ex parte. A. de teſtib. Rebuffus aſſerit, quod quãuis olim pro ſimplici fornicatione occulta priuarẽtur iure optimo beneficiorũ & fructuum, id minus hodie haberi, nam ferè in omnes rigor ſententiæ ferretur. arg. gl. in c. Maximian. 81. diſt. & c. iator. 2. q. 7. ſequitur Cor. et. in [illegible] inci. fornicatio.

c Archidiacon. huius eſt etiam ſententiæ in c. prater. § ad hoc cai. pen. 32 diſt. Alphonſus Thoſtatus in tract. contra clericos concubin. [illegible] 3. quia à iure concubinarius eſt ſuſpenſus & [illegible] celebrans efficitur irregularis.

 Septima

Septima pœna,[d] quòd non poſſunt donare concubinæ, quam benigniùs intuentur quam matrem,& ſi donauerint, donatio illa iure infirmatur.

Octaua pœna [e] eſt, quod ſacerdos lapſus in fornicationem, decem annis pœnitere debet, prout diſponitur in c.presbyter.82.diſt,

Nona, quòd nullus debet miſſam illius audire, vti ſupra diximus alioqui audiens peccat,c. præter. 32. diſt. Nec ab eodem ſacramenta recipere,niſi ſacramentum baptiſmi pœnitentiæ, & Euchariſtiæ,in mortis neceſsitate. Inno. & alij in c. fraternitati. col. 2.de hæret.tum quia non ſunt digni conficere ,& ſi conficiant, non ſunt digni audiri , tum vt confuſi de culpa ad gratiam redeant. Adhæc vt alij retrahantur ab illorum imitatione.

Decima, quòd non ſolùm eſt excluſus à poteſtate celebrandi miſſam, ſed etiam ſtandi in choro tempore celebrationis diuinorum, & ſic non poterit habere diſtributiones,ſed accreſcunt aliis bonis.

Vndecima, quia ſicut ruſticus vtitur ſuo iumento, ita diabolus & concubina & concubinario, vt in ſimili dicit gloſſ. in cap. audi, denique.11. quæſt.3. & in cap. dilectis: de appell.

Duodecima, quòd ſi impetrent reſcripta poſt ſuſpenſionem, vel depoſitionem hoc tacito, illa non valebunt.c. ſuper.de coha.cle & ibi Card.& Anch.

Decimatertia eſt, quia concubinarius pauper & miſer eſt,etiam ſi diuitias Midæ, aut Crœſi ante concubinatum haberet. Prouer.14.in fi. Iuſtitia eleuat gentem, miſeros autem facit populos peccatum,& maximè fornicatio.

Decimaquarta, quia cito moritur,nec permittitur longo tempore viuere ratione ſcandali ſuper terram. Vnde dicit Diuus Paul. 1.ad Corinth.10. neque fornicemur, ſicut quidam ex ipſis fornicati ſunt,& ceciderunt vna die viginti tria millia. Legimus de Caio Cęſare,[f] qui adeo libidine& inuidia flagrauit, vt omnem vſum ſcientiæ iuriſconſultorum ſe aboliturum non ſemel iactauerit, ne quid præter æquum reſpondere poſſet, liberam magiſtratibus iuriſdictionem,& ſine appellatione conceſsit, cum omnibus ſuis ſororibus

d L.2.C.de don. inter virum.& vxorem.Pan.in c.1.de cler. ægrot.& c.fin.de ord.ab Epiſ.& gio.in verb.patres eod.tit. nec valet legatum vel inſtitutio hæredis per illũ clericum concubinarium, ſed debet fiſco applicari.l.Claudius cum ſeq. ff. de his qui vt indignis.Bar. expreſs.in l.miles. ita.§.mulier.de teſt milit.

e Hoc exprimitur c. ſi quis Epiſcopus aut Presbyter, aut Diaconus poſt diaconi gradum acceptum,fuerit fornicatus, aut mœchatus, deponatur,& ab Eccleſia proiectus inter laicos agat pœnitẽtiam,81. diſt cap. ſi quis Epiſcopus.

f Ayma Riual. in hiſtoria.iuris ciuil.fol.102. li. 4.idem Salaces autem & libidinoſi citius moriuntur Ariſtot. lib.2.de natura animalium. Prob.in addi ad Io.Monac.in ru. de vita & hon. cleric. in 6. & Tiraq.in tract. de legib.connubialib.fol.130.

sororibus stupri consuetudinem fecit, ideò triennio & decem mensibus tantum imperauit.

Decimaquinta, [g] omnes concubinarij sunt surdi, non audientes dicta Sapientum, sed ægrè ferentes corripientes illos.

Decimasexta, [h] semper sunt in rixa & in clamore domi concubinarius cum concubina, & tenebras in horas ducunt, maledictiones datas Abiron ille concubinæ imprecatur, hæc omnia mala in illum retorquet, satis experientia reprobantur ista, non alias probo, quod aliquando coniugatis contingit, si habeant vxorem zelotypam.

Decimaseptima, [i] ab omnibus amicis relicti moriuntur, & omnibus destituti, ac nudi sicut venerunt reuertuntur.

Decimaoctaua, [k] quòd subditi non tenentur eis soluere decimas voluntarias, seu personales, aut oblationes: cum ab officiis eorum liceat abstinere. Præpo. in ca. præter 32. dist. sed authoritate illius in ecclesię vtilitatem conuerti debent. Card. in c. tua. 2. q. 6. de deci. & si episcopus esset notorius fornicator, posset parrochianus sine episcopi authoritate, in vtilitatem ecclesiæ, vel pauperum, sua authoritate conuertere.

Decimanona, [l] semper tristes incedunt, ac tribulati sicut hæretici Apoc. 2. Dedit illi tempus, vt pœnitentiam ageret, & non vult pœnitere à fornicatione sua, & ecce mittam in eam luctum: & qui mœchantur cum ea, in tribulatione maxima erunt. & 17. c.

Vigesima, [m] experti sunt omnium casuum, & infortuniorum, variisque mulierum tempestatis turbinibus quatiuntur. Quanta autem onera sibi assumat qui fœminæ seruit quidam his versibus lusit.

Fœmina, corpus, opes, animum, vim, lumina, vocem
Polluit, annihilat, necat, eripit, orbat, acerbat,
Occiditq; animum, consortia, fœdera, famam
Debilitat, perdit socios, aufert que fideles.
O Deus! heu quantis animus versatur amantis,
Eneruat studium perniciosa Venus,

Vigesimaprima, desperati moriuntur, vel subitanea morte ablati à paucis planguntur.

g Eccl. 21. Audiuit luxuriosus, & displicebit ei, & proiiciet illud post dorsum suum.

h Sed concordantia matrimonia turbari non debent. l. 1. in fi. ff. de liber. exhib.

i Psalm. 87. Elongasti à me amicum & proximum, & notos meos, a miseriis.

k Glo. & doct. in c. cum non liceat. de præscri. Ideo non debet confiteri parochianus his concubinarius, alioqui peccat illis confitens, & iterum tenetur confiteri, cum concubinarius nullam iurisdictionem habeat quia est suspensus, vt supra diximus. Henric. Boh. in c. omnis de pœn. & remiss.

l Nam vbi est reatus, ibi non potest esse gaudium. Bal. in c. irrefragabili. de off. ord. & Dauid, non gaudebit inimicus meus super me.

m Leonard. de Vtino, in serm. 43. de legibus.

Vigesimasecunda,[n] damnati cum dæmonibus semper ardent. Dauid in Psal. Omnes qui elongant se à te, peribũt. Perdis omnes qui fornicantur. Diuus Paul. ad Ephes. 5. Hoc autem scitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, quod est idolorum seruitus, non habet hæreditatem in regno Dei & ad Galat. 5. idem dicitur. & 1. ad Cor. 6. neque fornicarij regnum Dei possidebunt. Et debent carere ecclesiastica sepultura, si impœnitentes decedant.

Vigesimatertia,[o] potest vxor procurare ne maritus accipiat concubinam, & impedire, & prohibere ingressum concubinæ, vel eam expellere, arg. l. non aliter. & ibi gloss. ff. de vsu & habi. & si non possit prohibere, poterit agere contrà maritum, vt concubinam dimittat & eandem accusare ciuiliter & criminaliter. Salic. in l. 1. in 4. oppo. C. ad l. Iuliam de adult. Imò potest discedere à suo viro, si vir habeat concubinam: nec erit restituenda, nisi vir præstet cautionem de expellenda concubina, & non tenenda, vel reassumenda, etiam per pœnæ appositionem, arg. c. ex trãsmissa, de restit. spol. quia non bene conueniunt, nec in vno lecto morantur vxor & concubina.

Vigesimaquarta,[p] omnibus ludibrio sunt & scandalo. Væ ciuitas sanguinum, non est finis cadauerum in te, propter multitudinem fornicationum meretricis speciosæ, & gratæ, &c. ecce ego reuelabo pudenda in facie tua, & ostendam gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam, & proiiciam super te abominationes tuas, & contumeliis te afficiam, & ponam te in exemplum, &c.

Vigesimaquinta[q] ab ordinibus sacris repelluntur nemo enim sacerdotij apicem adipisci potest qui non continentiam profitetur vt superius diximus, ideo Tibullus[r] Poëta Ethnicus sic ait.

Casta placent superis, pura cum veste venite,
Et manibus puris sumite fontis aquas.

Et Grapal. lib. 2. de partibus ædium inquit,

Christo casta placent, manibus purißima puris
Frangite liba manu, sit procul omnis odor.

Et ideò

n Leonard. in 1. testimonio legis Euang. in si. per c. quibus 13. q. 2. Apocal. 21.

o Bal. in cap. 1. col. 2. vt lite non contest. Card. Alex. in cap. ex part. in fin. de sponsalib.

p Naum. 3.

q Cap. 1. & c. laici. & ibi Præposit. notab. 33. dist. Et Episcopus, nec eligi, nec nominari potest. c. si quis Episcopus. 34. dist. Bertrach. tract. de Episc. in 2 lib q. 6.

r Tibul. imitatus est Hæsio. περὶ ἡμε. cui subscribit elegantißimè Ouidius li. 4. Fast. de Numa Pompilio. quod sacrum pro frugibus facturus, non solùm Venere abstinuerit, sed etiam carnium esu. Vsus abest veneris, nec fas animalia mensis. Ponere.

Et ideò curati debent interdicere, ne in ſuis eccleſiis celebrent, ne fœtore illorum alij inficiantur, & epiſcopi qui illos ſic tolerant, pro ipſis Deo Optimo Maximo reſpondebunt, quia non caret ſcrupulo ſocietatis occultæ qui manifeſtè facinori deſinit obuiare. cap. error. [r] 83. diſt.

Vigeſimaſexta, quòd concubinarius furioſo comparatur. Valer. li. 4. tit. 3. ſic ait, Sophocles ætate iam ſenior, cum ab eo quidam quereret, an etiámnum rebus vteretur venereis, inquit, dij meliora: libenter enim iſthinc tanquam à furioſa quadam dominatione profugi. [s]

Non frater fratri, cum furor ille venit,
Igneus ille furor neſcit habere modum.

Vigeſimaſeptima pœna eſt, quia etiam tria mala oriũtur præter ſupradicta. Primùm quòd propter iſtum concubinatum publicum corda aliorum maximè laicorum ſcandalizantur. Secundò vituperatur officium eccleſiaſticum. Tertiò largitur aliis materia peccandi. [t]

Vigeſimaoctaua eſt, iſti concubinario poſſunt bona interdici, ſicut mulieri luxurioſæ. l. & mulieri. ff. de curat. fur. quia eſt prodigus morum. gloſſ. in l. ſi quis cum ſciret. ff. de vſuc. pro emp. Bal. in l. ea lege. in fin. C. de condit. ob cau. & maior eſt prodigalitas morum quàm rerum, vt probat text. ibi, Famæ ſuæ prodigos. C. de his qui potentio. [v]

Vigeſimanona, igne zelotypiæ torquentur, & deſiccantur.

Trigeſima, is qui habet concubinam, & procreat filios, cenſetur contraxiſſe matrimonium ex cohibitatione, & filij erunt legitimi, niſi proteſtetur quòd non intendat contrahere matrimonium text. & ibi gloſ. in l. libere. ff. de ritu nuptia. quòd procedit de iure ciuili, quando non erat magna inter eos diſparitas, ſecus de iure canonico. gloſſ. in c. is qui 34. diſtinct. [x]

Hæ ſunt pœnæ optimo Iure in concubinarios tum Eccleſiaſticos tum Laicos latæ quas ex Rebuffi operibus decerpſimús, vt ſaltem metu deterreantur Venerei iſti homines qui ſalaci libidini animos excantari permittunt. Aggrediamur iam ebrietatis Satyram: Bacchus enim Veneris eſt fomes quo eſtuante voluptatis exaſperatur paroxiſmus.

r In fi. cap. pro quibus 13. q. 2. Apoc 21.

s Hic adſtipulatur §. hæc autem. in authen. quomodo oporteat Epiſc. coll. 1. & text. in l 2. §. initium. ff. de orig. iuris vbi in textu habetur, quod captꝰ amore virginis omne fas atque nephas committeret. vide gl. ſing. in l vna. C de Senatuſconſult. Claud.

t Cap. ſi mala. 2. q. [illegible] c. ſignificaſti. de adulteriis & cap. magnæ. de voto.

v Benedict. in repet. c. Raynutius in verbo mortuo in 1. num. 311. de teſta. & expreſſè Aurio. in addition. ad Guilielm. de monte Laud. in c. grandi [illegible] de ſuppl. negli. Prælat. lib. [illegible]

x Spec. in tit. de ſpon. al. §. poſtremo [illegible] forma [illegible]

y Curtius in l. pen. in fin. ff. de iuriſdict. omn. iud.

EBRIE-

EBRIETATIS ET ILLECEBRARVM VITVPERIVM.

§ VII.

POETÆ qui doctiſsimis commentis veritatem pingunt nunquam temerè dixerunt Venerem ſine Cerere & Baccho frigeſcere, altero enim quiſquis correptus eſt ſtatim minimè ſibi notus in brutales prorumpit affectus ita vt nihil rationis humanæ ſibi vendicare poſsit, nec mentis ſit compos quo plus enim vini habet eò minus iudicij & ſenſus eſt particeps, totus reſpondens Græcæ vini appellationi, οἶνος.[a] Quamprimum enim vſque ad ambas aures ingurgitatur homo crapula, illicò ſilet omnis Virtus, nihil eſt in ipſo quod nō ſtatim obnubiletur. Turpiſsimum genus eſt hominum illorum qui in ventrem proiecti ac libidinem veluti ſues cœno volutantur.

Quærimoniarum omnia plena ſunt in ſacerdotum quamplurimorum intemperantiam, quorum antiquius ſtudium in exhauriendis poculis perficitur qua in re ipſis etiam Paganis & qui in abſtinentia cibi & potus virtutis & continentię multā laudē reponebant ſceleſtiores habētur.

Quemadmodum vetuſtiſsimi illis, iis, quæ ad hominis vitam tolerandam inuenta ſunt, parciſsimè vſi ſunt, ita etiā vinum vſquequaque non potarunt, ſed interuallis quibuſdam, vel etiam perpetuò abſtinuerunt. Vini auctoritas, auct. Plinio, poſt ſexcenteſimum vrbis Romę annum cœpit. Romulum lacte non vino libaſſe, indicio ſunt ſacra ab eo inſtituta, quæ hodie cuſtodiunt morem. Numæ regis poſthumia lex eſt. Vino rogum ne reſpergito. Quod ſanxiſſe illum propter inopiam rei nemo dubitet. Durauit ea parſimonia apud Ro. diu. L. Papyrius imp. aduerſus Samnites dimicaturus, votum fecit, ſi viciſſet, Ioui pocillum vini. Sed & Plato inquit, Nullus qui in caſtris verſatur vinū guſtet, ſed toto illo tempore aquam potet. Et in ciuitate neque ſeruus neque ancilla guſtet vnquam, neque magiſtratus eo anno quo magiſtratu funguntur. Sed neque gubernatores neque iudices ſtrenui vinum guſtent omnino, neque is qui in conſilium aliquod vocantur, quod alicuius momenti

[a] Græcè vinum vocatur οἶνος. Etymologiam vocis Plato hāc reddidit. ὅτι οἴεσθαι νοῦν ἔχειν ποιεῖ τῶν πινόντων τοὺς πολλοὺς οὐκ ἔχοντας, οἶνος δικαιότατ' ἂν καλούμενος, id eſt, quoniam multi eorū qui bibunt, putant ſe mentem habere cum non habeant iuſtiſsimè vinum vocatū eſt οἶνος quaſi mens putata, διὰ τὸ οἴησιν τὸν νοῦν ἐμπιπλᾶν, id eſt, eo quod vinum mentem oppleat variis cogitationibus, & opinionibus.

menti futurum sit, interdiu gustet omninò, nisi corporis vel morbi causa. Sed neque vir neque mulier noctu vinum gustẽt quum liberis operam dare cogitauerint.[b] Hactenus Plato. Sequutæ sunt & aliæ gentes hunc morem, vt auctor est Athenæus. Apud Locros epizephyręos legem tulit Zaleucus, vt si quis vinum bibisset, nisi iubente medico causa sanitatis, mortis supplicium esset. Apud Massilienses alia lex erat, quæ iubebat mulieres aquam potare, quod etiam nunc apud Miletum, vt auctor est Theophra. consuetum est. Apud Romanos neque seruus vinum bibebat, neque mulier libera, neque liberorum ephœbi vsque ad trigesimum annum. Hactenus Athenæus. Fuerunt quoque olim vitiũ multitudinem qui nõ vsque adeò approbarent. Plato in legibus de vitibus hæc censet ὐδ᾽ ἀμπέλων ἂν πολλῶν δέοι ὐδ᾽ ἥτινι πόλει. ταχθὰ δὲ τάτ᾽ ἄλλα ἂν εἴη γεωργήματα, καὶ πᾶσα ἡ δίαιτα, καὶ δὴ τά γε περὶ οἴνου σχεδὸν, ἁπάντων ἐμμετρότατα καὶ ὀλίγιστα γίγνοιτ᾽ ἄν.[c] Neque ciuitati alicui opus erit multis vitibus. Quum enim illa, quæ ad agricolationem & quotidianum victum pertinent, ordinata sint, multò magis quæ ad vinum pertinent, conuenit esse ordinatissima & paucissima. Refert Tranquillus, imperante Domitiano, Romę summam vbertatem vini, frumenti verò inopiam fuisse: tum Cæsar existimans nimio vinearum studio negligi arua, edixit ne quis in Italia nouellaret: vtque in prouinciis vineta succiderentur, relicta (vbi plurimum) dimidia parte. Subsequentes postea Imperatores Romanorum maximi muneris loco nonnullis gentibus dederunt vinearum culturam. Refert Flauius Vopiscus, Germanos in auxilium rogatos à Proculo, Probo tamen potius perseruire maluerunt, quàm cum Bonoso & Proculo esse. Germanis omnibus & Hispanis ac Britannis hinc permisit, vt vites haberent, vinumque conficerent.

Inualuit iam mos plusquam barbarus apud quosdam & quem à Scythis[d] & Parthis profectum meritò dixeris, certare poculis, & inuitare inuicem ad pares haustus, & potare ἀμυστί. Si quis ad certamen hoc paulo erit segnior, mox hic malè audit, & fungi non hominis nomine censetur. At si quis bona fide ingens exiccauerit poculum & in-

b Theophrastus & eius authoritate Ælianus de varia historia lib. 10. c. 9. & Athenæus li. 10. c. 9. Strabo. libr. 16. & Diodorus Siculus lib. 4. ca. 3. priscæ frugalitatis & abstinentiæ clarissimi scriptores. Plinius lib. 14. c. 13. & Liuius. 1. Dec. lib. 3.

c Idem, retulit Ælianus de varia historia lib. 2. c. 33. Scilicet eum qui vinum iniussu medici bibisset, capitali pœna plectendum.

d Certandi poculis solenne est apud plures reti[illegible] à Scythis profectio & [illegible] exerta. Maximus Tyrius serm. 1. Et Aristoteles lib [illegible] scribit Scythas vinosos esse quod & [illegible] Platone lib. 2. de leg. vbi & illud [illegible] dum esse, [illegible] & pulchrum arbitrantur, si vinũ per vestes effuderint, quod [illegible] Athenæum lib. 10 ca. 11. qui & de [illegible] lib. 10. c. 3. & [illegible] lib. 11. cap. 7.

ter bibendum ne respirauerit quidem (quando quidem hæc bibendi ars hisce constat legibus) hic iam celebris omnium ore habetur, & dignus, „vt principibus carus hac sua gloria sit. Pessimus hic compotandi mos, & ad respondēdum vel nolentem adigere, vetustissimis illis ignotus fuit. Assuerus ille potentissimus Persarum rex, vir, vt videtur miti & clementi ingenio, cum regni sui exordia exquisitissimo & omni regio ciborum apparatu genti suę celebraret; fœdam tamen hanc & execrabilem compotandi consuetudinem procul à conuiuiis suis abesse volebat, cum omnia regio essent luxu instructa. Conuiuium secundum edictum erat, ne quis quempiam cogeret, sic enim constituerat Rex. Hoc quoque frequens apud Homerum est, αὐτὰρ ἐπεὶ σπεῖσαν τ' ἔπιον θ' ὅσον ἤθελε θυμός. Id est. Postquam libarunt, bibebant quantum quisque voluit. Erant quoque scyphi numerati quot quisque ebiberet, nec vltra tertium cyathū sobrio viro excedēdum erat. [e] De iis Suidas sic scribit, τρεῖς γὰρ μόνους κρατῆρας ἐγκεραννύω τοῖς εὖ φρονοῦσιν. τὸν μὲν ὑγείας ἕνεκα, ὃ πρῶτον ἐκπίνουσιν· τὸν δὲ δεύτερον ἔρωτος ἡδονῆς τε. τὸν τρίτον δὲ ὕπνου· ὃν ἐκπίνοντες οἱ σοφοὶ κεκλημένοι οἴκαδε βαδίζουσιν, ὁ δὲ τέταρτος οὐκ ἔτι ἡμέτερος ἐστιν ἀλλ' ὕβρεως. Id est. Tres solum cyathos misceo prudentibus. Quem primum bibunt sanitatis causa est. Secundus verò amoris & voluptatis. Tertius somni causa, quem vbi biberint prudentes appellati, domum se conferunt. Quartus verò cyathus non est censendus noster esse, sed ignominiæ. Refert Laërtius de Anacharsi Philosopho Scytha, οὗτος τὴν ἄμπελον εἶπε τρεῖς φέρειν βότρυς. τὸν πρῶτον ἡδονῆς, τὸν δεύτερον μέθης, τὸν τρίτον ἀηδίας. Id est. Hic dixit vitem tres ferre vuas. [f] Primam voluptatis, secūdam ebrietatis, tertiam tristitiæ. Hanc bibendi ceu legem quandam & numerum, ter scilicet bibere super cœnam, seruarunt olim clarissimi & fortunatissimi reges, quibus hoc tāquam laus quædam non vulgaris asscribitur, frenos vsque adeò cupiditatibus imposuisse. Cornelius Nepos, authore Suetonio tradit Augustum Cæsarem ter bibere solitum super cœnam in castris apud Metinam. Quis inter tot Romanorum & Gallorum reges vnquam æquari poterit Carolo, quem Magni cognomine iustissimè appellamus, & tot tantásque bellorum

e Ad hunc locum pertinet vetus illud. Græcorum Adagiū quo præcipitur, ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα, id est, aut quinque bibe, aut tria, aut ne quatuor.

f Laertius in vita Anacharsis Apuleius lib. 4. Floridorum, vbi tamen id Asclepiadi tribuere videtur, sub exemplo dic. digno & memoratu. Hæc autem ipse Anacharsis cùm certamen bibendi statutum fuisset apud Periandrum, primus præsentiū omnium factus ebrius præmiū præposterè expetiuit, tanquā hic esset finis cu iusdam victoriæ inter potandum sicuti etiam meta est cursus, vt tradit Athæ. lib. 10 c 12. Eubulus pariter Poeta Cyprius benè sentientibus, tres tātum propinari pocula putauit, sanitati primū amori alterum, tertium somno, quartum non vtique nostrum, sed iniuriarum.

bellorum adoreas insigni quoque pietate cumulauit. Ferunt hunc cibi potúsque parcissimum fuisse, sed in potu temperatiorem, ita vt super cœnam raro plus quam ter biberit. Nihil hic dicam de Cretensium & g Carthaginensium temperatissima bibendi consuetudine, quæ nunquam laudatur absque insigni nostro dedecore qui adeo procaces sumus ventri & curandæ cuticulæ strenui. Doleo autem quod hac in re cogar stringere calamum in quosdam sacerdotes qui Curios simul ãt & Bacchanalia viuunt, qui egregij φίλοινοι longas consumunt excubias in exauriẽdis poculis, Ebrietatis fœdissima mancipia. Inultum noluerunt id flagitij remanere sacri canones, primùm enim non recipiunt ad sacros ordines qui continuò mero & temulentia iugi ducitur c. Episcopus aut presbyter 35. dist. iuncto tex tu. in summa ibidem, vbi ministri templi prohibebantur vinum & siceram bibere, ne ebrietate grauarentur corda eorum, vt sensus eorum vigeat semper & tenuis sit, ante omnia clericis vetatur ebrietas, que omnium vitiorum nutrix & fomes est, itaque eum, quem ebrium fuisse constiterit, vt ordo patitur, aut 30 dierum spacio à communione submoueatur, aut corporali subdatur supplicio. c. fin. 35. dist. alia prosequitur Hostiensis. Ebrietatem iura detestantur ebriósque nolunt iuris interesse testimoniis. h Ebrietatem veluti pestem execrantur historiæ quæ etiam Sanctos Patriarchas temulentos damnant. Vina quidem primum suum inuentorem decceperunt. Vina vicerunt, Loth, quem non potuit vincere Sodoma quo ostenditur varia fieri adulteria, pollutiones turpitudines & peccata per ebrietatem & idcirco fugiendam, vt docet Apostolus ad Ephes. 5. Nolite inebriari vino in quo est luxuria Non dicit Apostolus, Non vtamini vino sed nolit einebriari vino Res enim bona est vinum abusus verò malus. Vnde monet Dominus dicens Attendite vobis ne corda vestra grauentur crapula & Ebrietate. Vini enim medicè & temperate ter sumpti potus, ingenio confert. Medico vino statim, redeunt vires, nerui iuuantur, stomachus redintegratur, appetentia ciborum excitatur, tristitia expellitur magnitudo animi excitatur, vrina exit, algor recedit, somnus

g In castris Carthaginensium nemo vinũ bibere audebat, sed citò illo tempore aquam potare cogebatur, neque vsquam alibi id apud Cretenses aut Lacedemonios obseruatum fuit. At Carthaginensiũ eam legem fuisse præter Platonem tradidit Aristoteles Oeconomicorum. libr. 1. cap. 5. Galenus & Eusebius præparationis Euangelicæ lib. 2. alias 12. cap. 17.

h Ebrius repellitur à testimonio. Bal. Feliy. in cap. 1. de testibus. per l. respiciendum. §. delinquunt. de pœnis.

Lucæ 21.

conciliatur, vomitio sistitur, vinum omnibus venenis, quæ frigiditate nocent medeturr, præsertim fungis vt sæpius à Medicis audiuimus.[i] Sed illud bonum summa naturæ bonitate concessum in turpes & lethales excessus mutatur. Et quod hominis in solatium datum est, fit iam iuxtà Atheneum omnium malorum metropolis. [k] Id prudenter suis constitutionibus senserunt Apostoli dicentes. Qui inexequiis mortuorum ad epulum funebre inuitati estis, ordine & cũ timore Dei epulamini, vt possitis preces pro defunctis adhibere Deo. Qui enim presbyteri & diaconi estis, debetis semper sobrij esse tum vobis tum aliis, vt possitis eos qui incompositè & immoderatè viuunt monere, ait enim scriptura, qui potestatẽ gerunt, iracundi sunt, ne bibant vinum, ne bibendo, sapientiæ suæ obliuiscantur: & incorruptè iudicare non possint. Presbyteri ergo, & diaconi post Deum omnipotentem, & filium eius dilectum, ecclesiæ potestates sunt. Sed hoc non eò dicimus vt non bibant vinum, cùm alioqui non liceat, quod à Deo factum est ad lætitiam, id vituperare,[l] sed vt non fiant temulenti, non enim dixit scriptura, non esse bibendum vinum: sed ne, inquit, bibe ad ebrietatem, & rursus, spinæ, inquit, oriuntur in manu ebrij. Verum hoc nõ de iis tantùm dicimus qui sunt in clero Christiano, super quem inuocatum est nomen Domini nostri Iesu Christi, ipsis enim dictum est, cui væ? cui tumultus? cui fastidia, & nugæ? cuius oculi liuidi? cui confractiones incassum? nónne eorum hæc sunt, qui in vino multum temporis ponunt, & vbi conuiuia sint, speculãtur.

De tabernis & monopoliis, vitãdis aliquid iam differendum est, & huius vitij fœdum morem protritum consideranti occurrit canon Apostol. 53. quo sic cauetur. Si quis clericus in caupona cibum capere deprehensus fuerit à communione excludatur excepto eo qui necessariò in itinere in commune diuerterit hospitium. Concilium Lateranense can. 15. idem statuit, cui cohæret decretum Concilij Carthaginensis 3. can. 27. Clerici edendi vel bibendi causa tabernas non ingrediantur nisi peregrinationis necessitate compulsi. Hoc seueriùs sed iustius constituit Agathense concilium his verbis. Ante omnia clericis vetetur ebrietas

i Plato lib. 12. de legibus. Putat vinum fomitem quendam esse, & incitabulum ingenij virtutísque, & hanc largiorem paulò, iucundióréque vini inuitationem, quæ fieret sub quibusdam, quasi arbitris, & magistris conuiuiorũ sobriis non improbauit A. Gel lib. 15. noct. Attic.

k Habemus Pontiani elogium de vino, πάντων τούτων εἶναι τῶν ἀδικῶν μητρόπολιν τὸν οἶνον, vinum esse metropolim omnium malorum.

m Vini insaniã fugiendam voluerunt Apostoli sacerdotib. nõ quod eius omnino dãnetur qualitas; sed quantitas in excessũ prolabens. sic & Eccl. 31. admonemur, ne vinum detur regibus, quia succendit furorem & obliuionem iudiciorũ. Prohibitum etiam Leuitis ne vinum biberẽt, ne scientia illorum & animæ vis impediretur, sic enim scribitur Leuit. c. 10. vers. 9. 10. 11. Quod & locum habebat in Nazaræis, & sancti-

tur ebrietas quæ omnium vitiorum fomes ac nutrix est ita- que eum quem ebrium fuisse ordo constiterit vt ordo patitur aut triginta dierum spacio à communione submoueatur aut corporis subdatur supplicio A crapula & ebrietate (inquit Lateranensis Synodus) omnes clerici abstineant, vnde vinum sibi temperent & se vino nec ad bibendum incitent, cum & ebrietas mentis inducat exilium & libidinis prouocet incendium, vnde illum abusum decernimus penitus abolendum quo in quibusdam partibus ad potus æquales suo modo se obligant potatores, & ille iudicio talium plus laudatur qui plures inebriat, & fecundiores calices exhaurit, si quis autem super his se culpabilis exhibuerit nisi à superiore commonitus satisfecerit ab officio vel beneficio suspendatur. Hæc sacrum Concilium. Idem prohibet ne sacerdotes clandestinis coniugatis intersint.

ficatis Deo, qui abstemij esse debebant.

n Agathense Concilium sancit, vt clericus quem ebrium fuisse constiterit aut triginta dierum spacio, à cõmunione submoueatur, aut corporali subdatur supplicio, Inn. 3. vers 3. in Conci. Lateran. statuit clericum à crapula & ebrietate non abstinentem ab officio & beneficio esse suspendendum, vt est relatum in c. à crapula de vita & honest. cler. & ibi gl. intelligit hoc Iudicis arbitrio relinqui, quando scilicet illũ suspendat arbitrio, & beneficio, & quemadmodum miles armatæ militiæ exauhoratur, propter ebrietatem, sic & clericus qui dicitur miles cœlestis militiæ deponitur.

Cauetur denique sexta Synodo generali omnibus histrionũ spectaculis interesse, illamque ioculatoriam artem insequi, qui secus fecerit si clericus sit deponatur si laicus segregetur, sed & publicas mulierum saltationes multam noxiam exitiúmque afferentes omninò tolli iubet, vnde Bonifacius 8. statuit quod clericus ioculatoriam artem exercens si tertiò monitus non destiterit priuilegio clericali careat & priuetur, quod si per annum exercuerit ipso iure sit priuatus. Concilium Carthaginense 4. statuit excommunicandum eum qui die solenni prætermisso Ecclesiæ conuentu ad spectacula vadit propter quod rectè monet sapiens cum saltatrice ne asiduus sis nec audias illam ne fortè pereas in efficacia illius Choreæ siquidem fuerunt à diabolo adinuentæ ab Aegyptiis & Romanis in vsum habitæ teste Augustino lib. 1. de Ciuitate Dei cap 31. & Tito Liuio de origine vrbis dicente quod Choreis & ludis Romulus mulieres externas ad suam vrbem nouiter constructã attraxit. Ludos aleæ clerici vitẽt: ne ab omnium fidelium cœtu eiiciantur id statuente Canone Apostolorum 42. Episcopus aut presbyter aut Diaconus aleæ atque ebrietati: deseruiens aut desinat aut certe communione priuetur. Sexta Synodus generalis. 50. can. nullum omninò

ſiue clericum ſiue laicum ab hoc deinceps tempore alea ludere permiſit, qui ſecus fecerit excommunicetur. Concilium Lateranenſe ſic præſcripſit ad aleas & taxillos clerici non ludant nec huiuſmodi ludis interſint. Leges Ciuiles alearum & taxillorum ludum vetant & execrantur in clericis vt patet in Auth. de ſanctiſsimis epiſcopis. §. interdicimus. collatione 9.

o Multis modis execrati ſunt ludum leges ciuiles adeò quæ in ludo vltrà aureum perdũtur, repeti poſſunt intra quinquaginta annos. l. vlt. C. de relig. & ſumpt. fun. Quia ex re æſtimare licet, quã inhoneſtum cenſeãt leges immodicum ludi abuſum. Cum enim regulariter omnibus actionib. perſonalib. præſcribatur triginta annis, vides hoc caſu repetionem extendi ad annum quinquageſimum. l. ſicut. C. de præſcrip. 30. ann. quod nota.

Ludum multis maximiſque rationibus, non modo lex antiqua Romanorum, ſed & recens, ac deinde Pontificia Chriſtianæ fidei cultoribus prohibuit: nam, inde propriæ ſubſtantiæ eueniebat dilapidatio, efficiebantur ludentes blaſphemi. l. vlt in prin. C. de relig. & ſumpt. fun. aleæ luſu & alea, quin furta, ſacrilegia ac falſitatis proueniebant, quemadmodum ſcribunt Hoſtien. in ſumma, de exceſſ. Præl. & Paris Puteus, tract. de ludo. numer. 1. Variis itaque pœnis, & interdum arbitrariis luſores puniuntur. Clericus aleator, beneficia non poteſt obtinere, & vbi ei conferuntur, collatio nulla redditur, capitulo primo, 34. diſt. Doct. in capitul. inter dilectos. de exceſſ. Præla. ſi verò iam eſt beneficiatus & aleæ indulget, mitiori pœnã plectitur, niſi monitus perſeueret. d. capitulo inter dilectos. Paris Puteus d. tract. de ludo, numero vigeſimoquarto, qui inquit, quod inſpecta ludorum prohibitione, per triennium à diuinis ſuſpenditur, & carcere includitur, ex auth. interdicimus. C. de Epiſc. & cleric. idem affirmat eiuſdem prope verbis Io. Baptiſt. Caccialupus tract. De ludo. numer. 61. Bernardus Diaz Practica canonica c. 64. punitur ea pœna, vt quod ludi cauſa ſuper lucratus eſt, reſtituere o teneatur. c. clerici. vbi omnes. de vita & honeſt. cler. & in d. c. inter dilectos. Paris in tract. De ludo numero vigeſimoſexto, & eodem tract. Caccialupus. numero trigeſimooctauo qui & idem in laico aſſirmant, longa tamen adhibita caſuum diſtinctione.

Prohibet præterea diuina lex turpe lucrum & nundinationem 1. Tim. 3 cuius gratia huic ludo incumbunt mẽdacia & deceptiones quæ in hoc ludo contingunt, bonorum pauperum diſtribuendorum diſsipationem temporis perditionem & feſti violationem quibus omnibus ludus illi

dus illi fœdator. Et quemadmodum ex gulæ immodico luxu otium malorum fomes oritur sic ex otio ludus, quia expleto ventre, aut ludo aut choreis indulgere hodie moris est. Graue profectò hominis præcipitium, & multarum calamitatum barathrum. Sancti largiebantur optimam bonorum partem & possessionis cumulos in Christi gratiam & pietatis officium, lusores verò omnia profundunt ob folium pictum, aut aleam versatilem. Demum in suis conuiuiis sacerdotes ex Chrysostomi admonitione & Tertulliani doctrina sese frugales & modestos exhibeant. Non prius discumbatur quam oratio ad Deum prægustetur. Edatur quantum esurientes capiunt. Bibatur quantum pudicis est vtile. Ita saturentur vt qui meminerint etiam per noctem adorandum Deum esse. Ita fabulentur, vt qui sciant Deum audire, & conuiuium sacerdotale honestate decoretur, lætitia mensæ pertingat ad pauperes, absit ebrietas, luxus absistat, fugiatur risus Ionicus [n] effusior, saltatricum pestis, lenocinia cantorum, voluptatum fomenta, nisi enim Dei timore condiantur modúsque seruetur luctuosum & exitiabilem sortiuntur exitum. Fugaces sunt heu heu! mundi illecebræ, dolor ast æternus remanet. Vidi impium exaltatum & eleuatum sicut cedros Libani & transiuit &c. Quomodo facti sunt in desolationẽ, subitò defecerunt perierũt velut somnium surgentium. Amatur tamen, blanditur, & sequitur mundus qui nihil habet præter meras imposturas, & insidias latentes, & quod lugubrius est amatur ab his qui ei iampridem valedixerũt, qui se ipsos castrauerunt, qui vt sequerentur Christũ omnia relinquerunt, attamen videntur adhuc nescio quid mundanæ libidinis olfacere, cupiunt adhuc irretiri vinculis à quibus semel liberati sunt. Diuitias ambiunt, venantur honores, quęrunt primos applausus, illicia voluptatum laudant & gulę & veneris quasi ioculatores aut mimi insignia petunt. Proh dolor! Prisca iacet pietas. Nemo est qui priscos patrum imitetur mores. Nec grauitas nec eloquij modestia veneratur, omnes pro sensus & libidinis arbitrio mouentur ad Sardanapalicos appetitus, sermo diuinus qui debet condire cibos & dapes sacerdotum conuertitur in nænias & futiles vsus, qui

n Hoc elegantissimũ adagiũ adaptatur in molles, & voluptuarios sacerdotes. Nam Ionum mollities perinde, vt Sybaritarum fastus in prouerbium abiit quod alteri Græcorũ alteri Barbarorum essent luxuriosissimi. Tyrius Maximus in dissertatione, cui titulus quis sit Philosophiæ finis: Crotoniatæ (inquit) Olympicum Oleastrum adamant, Spartiates armaturam, venationes Cretensis: luxum Sybariticus, Iones choros, hinc Horatius in Odis Motus doceri gaudet Ionicos, Matura virgo. lasciuas saltationes, & patrum decoras gesticulationes significans.

qui peccatorum ſorde non carent extremis luctum occupant. q Ceſſandum iam tandem exeundum ab his deſertis Babyloniis adamenos campos tranquillitatis vt ſcribit Cyprian. his verbis. Vna eſt igitur placida & fida tranquillitas, vna ſolida & firma & perpetua ſecuritas. Si quis ab his fluctuãtis ſeculi turbinibus abſtractus, ſalutaris portus ſtatione fundatus, ad cœlum oculos tollit à terris, ac Deo ſuo mente iam proximus, quidquid apud cæteros in rebus humanis ſublime videtur intra ſuam conſcientiam iacere gloriatur. Nihil appetere iam, nihil deſiderare de ſeculo poteſt qui ſeculo maior eſt. Quam magna fœlicitas eſt implicatis mundi laqueis ſolui, in lucem immortalitatis æternæ de terrena face purgari, videre quæ in nos infeſtantis inimici pernicies graſſata ſit. Plus amare compellimur quòd futuri ſumus, dum & ſcire conceditur & damnare quod eramus. Nec ad hanc ſummam fœlicitatem parandam magnis laboribus opus eſt: gratuitum de Deo munus religioſa mente concipitur, & facilè eſt. Et vt ſpontè ſol radiat, dies illuminat, fons rigat, imber irrorat, ita ſe ſpiritus cœleſtis infundit. Quo hauſto, ſole altior, ac omni terrena poteſtate ſuperior eſſe incipit, quod eſſe ſe credidit. Tu quæſo, frater tene ſobriam religioſis virtutibus diſciplinam. Sit tibi vel oratio aſsidua, vel lectio. Nunc cũ Deo inquire, nunc Deus tecum. Ille te præceptis ſuis inſtruat, ille diſponat. Quem ille diuitem fecerit, nemo pauperem faciet. Iam tibi auro diſtincta laquearia, & pretioſi marmoris cruſtis veſtita domicilia ſordebunt, cum ſciueris te magis excolendum, domum tibi hac eſſe potiorem, quam Dominus inſedit templi vice, & in qua Spiritus ſanctus cœpit habitare.

Non diſsimile loquutus Bernard. q in eos qui contempto cœleſtium rerum delectu terram & mundi fallaces ſales appetunt, difficilè que eſſe tutari virtutem in tantis vitiorum & illecebrarum turbinibus fatetur, qui verum ſapientiæ nomen in mundi & illecebrarum contemptu conſtituit. Hæc autem ſuperiora omnia Paraſceuem faciunt ad ea quæ proximo capite dicturi ſumus de ſæcularium rerum fugiendo affectu, quod bonis auibus & fœlici calamo auſpicabimur.

q Reminiſcantur ſacerdotes dignitatis, & præeminentiæ, quam poſsident & illico ceſſabunt ab illecebris, & mundi oblectamentis ſordidis, & inutilibus. Abhorrere (inquit) Ambroſius valdè debemus ab illis confabulationibus & colloquiis quæ nobis intolerabiles quoſdam riſus excitare ſolent. Væ vobis qui ridetis, quia flebitis. Et quod nihilominus occaſiones quæramus ad ridendũ & liberiori cachinno indulgendum, idque inde conſequamur, vt in hac vita modico quodam tempore rideamus, in alia verò in perpetuum defleamus Ambroſ. lib. 1 Offi. c. 21.

r Periclitatur (inquit Bernardus) caſtitas in delitiis, humilitas in diuitiis, pietas in negotiis, veritas in multiloquio, charitas in hoc ſeculo. Fugite neq; uã de medio Babylonis, fugite. ſaluate animas veſtras. Bernar. in epiſt.

DE

DE FVGIENDO SÆCVLARIVM RERVM DELECTV ET DE CLERICORVM POENIS

CAPVT QVINTVM.

§ I.

Auaritia & sordidum lucrum.

INEXPLEBILIS habendi cupiditas tanta curarum & sollicitudinum examina profert[a] vt qui ea ducitur inexplicabili se Laberintho includēs instar pilæ modo huc modo illuc innumeris affectibus, & continua mentis inquietudine distrahatur. Sed quod deterius est hominem ad scelera quamplurima præcipitem à suiipsius cognitione & cœlesti amore reuocat & reducit. Incompatibilia enim sunt virtus & diuitiarum insolentia, frugalitas & auaritia, nulla participatio iustitiæ cum iniquitate, nulla societas lucis cũ tenebris, nulla conuentio Christi ad Belial. Vna manu nullus simul tibi & proximo famulari potest, cor duobus diuidi nequit saluo corpore, vno ense simul duo pugnare nequeunt vno pileo non possunt simul duo capita operiri nec vno calceo duo pedes simul calceari, aut vno oculo cœlũ suspicere & terrã simul intueri possumus, sic nec vnius mentis intentione & voluntate Deo & Sathanæ, paupertati & auaritiæ inseruire minime valemus. Fallitur Ecclesiastes aut sacerdos cuicunque sit qui putat se posse spiritualibus & secularibus intendere negotiis. Si Deo seruire cupis necesse est vt Mammonam odio habeas. Contra vero si huic seruire velis necesse est, vt Christum contemnas. Quid autem maius in rerum terrestrium detestationem dici potest? [illegible] les [illegible] Satanę sed tamen maior pars nostrorũ sacerdotum anhelat, sudat, laborat pertinacius vt suo [illegible]

a Lucri auiditas animos absorbet mendacia nutrit, & dolos nectit, atque vt inquit S. Thomas hæc ars habet speciem mali, & ideo interdicta est clericis Gelasius quoque docet turpe esse negotiis secularib. clericum vacare, & ad harum [illegible] contemptum eum hortatur exemplo Christi qui negotiantes de templo exulit. [illegible]

quod verbis deteſtatur re ipſa & ſtudio præſtat, rem quidem amplectitur & nomen abhorret. Nemo patitur relictis iræ habenis ſe ſuperbum, auarum, raptorem ac fœneratorem aut dæmonis ſeruum dici, atqui tamen grauiter multi ſuperbiæ, auaritiæ, rapinę reliquiſque ſceleribus quę Chriſtus prohibet ſuadet autem antiquus hominum deluſor, operam dant. Interim fragilis & breuiſsimi lucelli gratia, anima ipſa prætioſiſsima quę tanti valoris eſt vt ipſe Dominus pro ea redimenda mortuus ſit, quæ tam ingentis prętij eſt vt ſi omnes ſimul angeli [b] venderentur ad vnius ſolam redimendam excellentiam minimè ſufficerent, amittitur, perditur, & perpetuis cruciatibus deponitur. Quod autem melius aut optabilius lucrum quam animam lucrari? Vilia ſint nobis externa omnia commoda, dummodo animæ peculio conſultum ſit, ceſſent ambitiones & rerum temporalium hiatus. Nemo militans Deo [c] implicat ſe negotiis ſæcularibus vt ei placeat cui ſe probauit. Negotia enim ſæcularia auaritiam comitantur, & niſi mentiti fuerint inquit Ambroſius tranſigi ſe non poſſunt. Legimus veteres à turpi lucro ſic abhorruiſſe vt negotiationem publicè pœnitentibus vix permiſerint nedum clericis. De quo extat de pœnit. diſtin. 5. Qualitas lucri negotiationem aut excuſat aut arguit, quia eſt quæſtus honeſtus & turpis, pœnitenti autem vtilius etiam diſpendia pati, quam periculis negotiationis obſtringi, [d] quia difficile eſt inter ementis vendentiſque commercium non interuenire peccatum, ſordidum lucrum quærentes nihil proficiunt niſi admodum mentiātur. [e] Quod dum à Chriſtiana familia minimè locorum habere debeat mirum quam multi eius fame & cupiditate perſuaſi ſint, quámque indigna relatu in Eccleſiam aduexerint. Horum itaque coruptelis maturè prouidit Canon Apoſtolicus 7. quem ſic accepimus Epiſcopus aut Presbyter aut Diaconus nequaquam ſæculares curas aſſumant, ſin autem, eiiciantur, & can. 27. Clericus fideiiuſsionibus inſeruiens abiiciatur. Et can. 80. Dicimus quòd non oporteat Epiſcopū aut presbyterū publicis ſe adminiſtrationibus immittere, ſed vacare & admodum ſe exhibere vſibus Eccleſiaſticis, animū igitur inducito hoc non facere aut

b *Anima dicitur pretioſior cunctis rebus in can. ſedulò. 30. diſt. in 1 parte. decreti Gratiani ex D. Aug. ſent. in lib. de Cathechizandis rudibus, vt etiam ait Iuſtin. Cæſar. in l ſancimus. l 6. de ſacroſanctis Eccl. lib. 1. eius. tit. & ab Inno- 3. Summo Pontifice ſcribitur. c. cùm infirmitas. c. 13. de pœn. & remiſſ. lib. 5. decret. Gregor. tit. 38.*

c *2. Tim cap. 2.* Græca lectio nō habet Deo quia eſt argumētum à minori, & ab exemplo, quod ſi ille qui militat, prohibetur à iure ciuili negotiari & armis neglēctis rei particulari vacare: quanto magis miles Chriſti?

d Ex Leonis primi Epiſt. 92. ad Ruſtic. Narbon. c. 9.

e Cicero. 1. officiorum.

re aut deponitor. Et can. 82. statuitur vt Episcopus aut presbyter aut Diaconus militiæ [f] vacans deponatur. Concilium generale Calcedonense can. 3. sic sanxit. [g] Peruenit ad sanctam Synodum quod quidam qui in clero videntur Electi propter lucra turpia conductores alienarum professionum fiunt & secularia negotia sub cura sua suscipiunt, Dei quidem mysterium paruipendentes sæcularium verò discurrentes domos & propter auaritiam patrimoniorum suscipientes sollicitudinem. Prohibet itaquæ sanctum hoc magnúmque Concilium nullum deinceps aut episcopum aut clericum, aut monachum possessiones conducere aut negotiis sæcularibus se immiscere præter pupillorum, [h] si forte leges imponũt inexcusabilem curam aut Ciuitatis episcopus Ecclesiasticarum rerum sollicitudinem habere percipiat aut orphanorum & viduarum earúmque personarum omni defensione carentium quæ maximè Ecclesiastico indigent adiutorio & propter Domini timorem causa deposcat, si quis autem de cætero transgredi statuta tentauerit qui est huiusmodi Ecclesiasticis increpationibus subiacebit. Hactenus Concilium Calcedonense. In eadem versatur sententia Concilij generalis sic diffinita Clerici officia vel sæcularia commercia non exerceant maxime inhonesta. [i] Carthaginense Concilium primum & tertium receptum & confirmatum cum prioribus à sexta Synodo huiusmodi negotiationes clericis diligenter vetat idem prohibet Honorius 3. in cap. ex literis de Vita & honestate Clericorum, & ne Clerici vel monachi sæcularia olfaciãt negotia maximè monet Hieronymus. 88. dist. can. Negotiatorem. [k] Ingens etiam dedecus est eos vilissimis studere artibus aut Macellarium aut tabernarium quæstum hiare. Verum vt Melchiades Papa rectè adnotat. Duplicia sunt negotia quædam sæcularia quæ Clericis prohibentur per canones superiores, nisi in fauorem & defensionem pupillorum orphanorum & viduarum præsidium etiam indigentium Ecclesiæ ope. Alia sunt negotia Ecclesiastica quę quod possint Ecclesiastici agere duplici exemplo probat dictus Melchiades. Primo quidem Mosis qui intus contemplatione raptus, foris infirmantium negotiis

[f] *Militares dece[...] sequi non debẽt clerici, quibus ferre arma non licet, quinimò à iudicio. laicis cogi possunt, ne arma deferant, quorum præcepta, si contẽnent pœnis affici poterunt, Io. à Platea in §. item l. Iul. Inst. de public. iud. & Io. Lopes in ca. per vestras. §. 1. nu. 15. de don. inter virum. & vxo.*

[g] Dist. 87. c. peruenit.

[h] *Clerici non coguntur recipere aliquam tutelam, possunt tamẽ legitimam recipere tutelã, si volunt, & est hoc priuilegium clericorũ, quod licet ipsi possunt succedere alicui ab intestato non tamen tenentur recipere tutelã licet alias illud obtinet vt inst. de leg. pat. tut. §. 1. Sed Episcopus vel monachus etiam volens non posset recipere legitimam tutelam. in authent. de sacros. epi. § deo amabiles.*

[i] De vita & honest cler. c. clerici officio.

[k] *Clemens Petri di[...] comes ac [...] [illegible] c. 1. de vita & honest. cleric[...]*

vigilabat

vigilabat intus arcana Dei considerans foris onera mortalium portabat Exodi 33. Secundò exemplo Iacob qui vidit Angelos ascendentes & descendentes per scalam Genes. 28. quorum typum sacerdotes Ecclesię agunt dum foris exeunt pro necessitatibus subditorum, & intus ad se & ad Deum redeunt per cōtemplationem & obseruationem diuinorum. Sic ad Episcopum pertinet cura bonorum temporalium Ecclesiæ & illorum administratio vt tertia Classis huius Oeconomię Canonicæ ostēdit. His omnibus fusiùs deductis auaram quorundam presbyterorū famen sequuntur fœnora & vsuræ, quibus nihil homine pio & probo indignius aut alienius est, nihilque quod magis diuini & humani Iuris legibus nauseam moueat. Hinc fit vt Nycena [m] synodus statuat, vt si quis inuentus fuerit post hanc diffinitionem vsuras accipere, vel ex quolibet tali negotio turpia lucra sectarj omnis (qui tale aliquid conatus fuerit ad quæstum) deiiciatur à clero, & alienus habeatur ab ecclesiastico gradu. Similiter dicitur de Proxenitis.[n]

Concilium Elibertinum can. 20. Si quis clericorum detectus fuerit post hanc diffinitionem vsuras accipere vel ex qualibet talis negotij subdola ratione sordidum quærere lucrum placuit degradari & ab officio abstinere. [o] Itidē retulit Concilium 3. canon. 16. quod Concilio Agathensi liber decretorum Gratiani adscribit 14. q. 4. ca. Nullus clericorū, apud quem vsura dicitur esse vbi amplius requiritur quam quod datur, vt Aug. in Psal. 36. Si plus quam dederis expectes accipere fœnerator es quicquid illud sit siue pecunia siue vinum siue triticum. dicere autem huiusmodi vsuram non esse peccatum hæresis est iam damnata in Concil. Vienn sub Clement. VI. Nam ratio iustitiæ vetat vt pretium de nihilo accipias de vsu scilicet rei, quæ vsu consumitur. Hoc de Vsuris turpe flagitium quidam adeo execrati sunt vt illud inter peccata clamantia in cœlum retulerint. Clamat enim Dominus hęc verba æquissima sua Iustitia digna apud Exodum. Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum non vrgebis eum quasi exactor nec vsuris opprimes. Si pignus acceperis à proximo vestimentum eius, ante Solis occasum

reddes

Clericos priuilegio clericali exauthorandos esse, si vilissima artificia macellatoris, & tabernarij exercuerint. Nec iniuria id factum esse existimo, si quidem tabernarij sunt de genere Prædonum l. 1. § 1. ff. nautæ caup. stab. Alex. l. 1. in prin. C. de edend Et iudicis arbitrio punitur, qui vilia officia mechanica exercet, Diaz in practica canonica crimin. di. c. 63 ad finem.

l 88. dist. c. decreuit. ex Melchiade in scripto de primitiua Ecclesia, & munificentia Const. ex conci. Chalced. can. 3.

m Dist. 47 c. Quoniam multi. et. 14. q. cap. eodem.

n *Clerici Proxenetæ ab officio deponuntur ex c si quis episcopus. 1. q. 1. verum teste Bernardo Diaz in practica canon. criminalis. c. 52. num. 2. ille tex. solùm ea depositionis pœna punit mediatores ordinum precio susceptorum,*

o 47. Dist. c. si quis clericorum.

reddes ei, ipſum eſt enim ſolum quo operitur indumentum carnis eius. Si clamauerit ad me exaudiam eum quia miſericors ſum. Deteſtantur hoc iniquiſsimum Latrocinij & Tyrannidis genus ſacræ literæ [p] quod gentibus ſemper inuiſum fuit. At qua fronte conſpectui ſummi iudicis apparebit ſacerdos qui quotidie fœneratur, [q] qui fœneratoribus fauet qui in augenda re domeſtica tantos impartitur labores quorum meſsis exitialis & luctuoſiſsima.

p Exod. 22. Leuit. 25. Deut. 23. 29. Nehem. 5. Pſal. 14. 54. 71. Prou. 28. Ezechiel. 18.

q *Aduerſus clericos qui mediatores ſunt in contractibus vſurariis pœna depoſitionis lata eſt, & reſtitutionis obligatio.*

CLERICIS FORI STREPITVS ET CHIRVRGIA INTERDICVNTVR.

§ II.

TVRPE eſt ſe immiſcere Sacris prophanum, aſt multum turpiùs res ſacras cum prophanis congredi & coire, omnium enim confuſus ſtatus eſt Eccleſiaſticus in quo præuertitur ordinis ſeries, & vbi vltra ſpartam & prouinciam ſuſceptam vanum & incongruum aliquid agere ſatagunt, ita enim politica rerum adminiſtratione comparatum eſt vt cuiuſlibet artis periti in ea ſe exerceant, [a] nec ſutor vltra crepidam ſe ſe efferat, ſi ægrotas non Fabrum ſed medicum, ſi litem habeas nō ſutorem ſed Iuriſperitum conſulis, & ideo cauetur ne quis metas ſuæ functionis egrediatur quod verius conſiderans Gregorius in Paſtoral. lib. 8. Epiſtola 11. licentiores animo ſacerdotes à cauſarum ciuilium patrocinio reuocat eáſque defendendi occaſionem prohibet vt habetur diſt. 88. cap. Relatum eſt Baſilium Epiſcopum velut vnum de laicis in cauſis ſæcularibus occupari quæ res quoniam & ipſum vilem reddit & reuerentiã ſacerdotalem annihilat ſtatim vt tua reuerentia hoc præceptum ſuſceperit ad reuertendum diſtricta executione compellas. Non abſimile tulit decretum Lateranenſis Synodus in ſacerdotes qui forum & ſenatus ſtrepitum ambiunt, Non ſint aduocati coram iudice ſæculari & in cauſis ſæcularibus niſi pro ſe ſua Eccleſia vel pauperibus, nec tabellionatus officium exerceant. [b] Vitent iudicium & ſententiam ſanguinis quam non poſſunt perſonaliter in ſe ferre, nec ſanguinis vindictam exerceant aut vbi exerce-

a *Hæ binæ parœmiæ eo commendãt, vt moneantur ſinguli ſuũ ritè exequi munus, nec ſe aliis immiſcere officiis aut profeſſionem alienã ſibi vindicare. verſ. quem Latinè refert Marcus Cicero eſt apud Ariſtophanem in fabula cui titulus* [illegible] *is eſt eiuſmodi. Quam quiſque norit artem in hac ſe exerceat. Huic Parœmiæ ſimillima eſt illa Apellis Ne ſutor vltrà crepidam, quæ affabrè dicitur in eos qui de ſuis alienis, & ignotis loquuntur aut iudicant.*

b De poſtul. 1. 2. & 3. & c. ſicut te.

tur intersint, nec quisquam clericus literas scribat aut dictet pro vindicta sanguinis destinandas [c] vnde in curiis principum hæc sollicitudo non clericis sed laicis committatur. Possunt tamen clerici habentes dominium temporale per eum cui delegauerint pœnam sanguinis inferre sine irregularitatis incursu, ita decernente Bonifacio 8. extra. ne Clerici vel monachi. cap. Episcopus. & vltimò in sexto.

Non audiant Phisicam idest Medicinam artem sub pœna excommunicationis extra. [d] ne Clerici vel monachi cap. clericus. Item tit. eodem. cap. Vt periculosa in 6. Medicinam artem practicè non exerceant vnde Alexand. 3. Prohibemus ne clericus sacris ordinibus constitutus truncationes membrorum per se faciat aut indicet inferendas, extra. eod. tit. Nullus quoque clericus illam Chirurgiæ parté subdiaconus Diaconus vel sacerdos exerceat quæ ad vstione m vel incisionem inducit. Augustinus de Ancona in sua summa de Ecclesia quæst. 109. art. 9. duo dicit circa propositionem. Primum quod constitus in sacris ordinibus interdicitur practicum exercitium medicinæ artis propter tria quæ in huius practico exercitio includuntur. Primum est negotium sæculare cui se immiscere interdicuntur clerici vt dictum est. Secundum est lucrum temporale, esse autem turpis lucri sectatores prohibetur clericis & religiosis. Tertium est periculum mortis propter quod sicut sententiam sanguinis proferre vel dictare prohibetur clericis sic eis inhibetur vt nullam Chiurgiæ partem operentur, quamuis medicinalis ars non sit interdicta clericis peritis quantum ad consilium [f] sed quantum ad Chirurgiam, nam qui peritiam artis medicinæ plenè nouerunt visis signis secundũ principia suæ artis possunt Concilium dare super curatione ægritudinis, quæ eis proponitur in hoc est laudabile & virtutis opus & probatur exéplo Apostoli qui scribens Timotheo assumpsit chirurgi officium dicens. [f] Noli adhuc aquam bibere sed modico vino vtere propter stomachum tuum & frequentes tuas infirmitates. Eutichum dormientem & cadentem de fenestra atque de vita excedentem oratione ad vitam reuocat Paulus, patrem Publici [g] dissenteria vexatum oratione sanauit peregrinationis

c Ne clerici vel monachi c. sententiam

d Religiosis & in dignitate cõstitutis ac Sacerdotibus aliisque quib. cũ Medicinæ scientiam audire sit interdictum multò magis ipsam exercere, videtur esse prohibitum. de quibus in c. non magno. ne cler. vel monac. & in cap. super specula eod. tit. Vbi eis libertas admittitur audiẽdi Medicinæ nam si vetatur studiũ & exercitium, prohibeatur, necesse est. arg. c. tuæ. de procu & l oratio. ff. de spons. & in reg. cum quid & quod ibi. not. Io. And. in merc. de reg. iur. lib 6.

e Clericus, vt (inquit) Pan. in d. c. tua nos. de homicid. quantumcunque peritus in arte Chirurgiæ, peccat exercendo illam artem, etiam intuitu pietatis. Ex quib. verbis colligitur non esse exercendam impietatem pro [illegible]

f 1. Tim. 5.

g Actuum [illegible]

tionibus coadiutorem Timoth. stomacho debilem medicinali arte cõfortat dicens Modico vino vtere, & sic iã personam medici induit quibus artibus & efficacissimis Pharmacis omnibus omnia factus [h] maximam orbis partem à vertice vt aiunt adusque vngues laborantem vitæ restituit sicut dicitur curam illius habe. Non sunt iste potiones quæ olim &, forte nunc ex pluribus rebus & è longinquis regionibus petitis conficiuntur. De quibus eleganter scribit Plutarchus, Quin multo magis cum regias illas & efficaces variorum remediorum mixturas consumunt quas manus Deorum appellant Erasistratus coarguit, absurditatem & curiositatem eorum qui simul metallica herbaria & ferina quæque terra gignit & mare in vinum commiscuerunt. Melius enim haberetur si his omissis in ptisana & cucurbita & hidreolo medendi artem finissent, hæc sola naturæ placuerat esse remedia parata vulgo inuentu facilia, ac sine impendio in quibus viuimus. [i] Postea fraudes hominum officinas inuenere istas in quibus sua cuique homini venalis promittitur vita statim compositiones & mixturæ inexplicabiles decantantur, vlcerique paruo medicina à rubro mari Arabia, seu India imputatur, cum remedia vera pauperrimus quisque cœnet, modico vino vtendo & cæteris iustopondere & mensura, iuxta quod natura paucis contenta est. Nam si ex horto aut petatur aut quæratur herba vel fructetum nulla artium vilior fiet. Non tamen spernanda est medicina quæ à viris illa dignis excolitur non ab illis ardelionibus, imo venerãda est ars saluberrima quam Deus fecit quando apostema inclusum sub cute sicciori bus ficis contusis prouocat. est in superficie erũpere sicut habes Esaię c. 3. 8. & 4. Reg. 28. Si quis autem in solatium miserorum languentium charitatis ergo quod ex hac arte legitimè didicerit non inani mulierculatum superstitione aut imposturis exercere voluerit poterit optimè sed non frequenter nec venali pretio, ne nummorum cupiditate diuini officij contemnatur obligatio & cultus apud eum.

h 1.Corint.9

i Hodie lascivia Medicorum, eò vsque processit, vt nullus in cõponendis pharmacis modus sit, mixtis mixta adduntur, ac quanto quis plura miscuerit tanto doctior ab alijs indicatur, maiorique in precio habetur. partibus conquisita Pharmaca corrasit, [illegible] que nihil effecisse arbitratur, nisi in medicamentorum compositionibus ne[illegible] & illos extremos Garamantas [illegible] quod fuere [illegible] lib. 24.c.1.

VENA-

VENATIO ET DISCVRSVS.

§ III.

INHVMANVM profectò esset arbitrari nullam prorsus sacerdotibus oblectationem necessariam, cum non sit potis homini perpetuo intendere labori pio gratóque quantumuis. Hac sententia multi tamen abutuntur & loco leuissimi cuiusdam exercitii huc atque illuc vagantur cursitant, & per densissimos saltus canibus & auibus præcincti venantur, & rhetia tendunt quibus miserè eorum anima illaqueatur. Canum, equorum, & accipitrum ingentem numerum nutriunt ad satorum depopulationem & officij neglectum, quódque peius est panem filiorum ad bruta animalia sustentanda superfluè consumunt. Nullius insignis venatoris memini in sacra scriptura mentionem fieri qui non Stygiis canibus deprędatus nõ sit cecidérítve in casses exitij & damni. Nemrod venator fortis prædarum suarum exuuias in infernum detulit. Esau qui nimis in venatione fuerat commoratus absque primogenitura & prima patris sui benedictione remansit. Heu heu quot absque cœlesti benedictione æternos dæmonum horrores venabuntur, sacerdotes potissimum qui tempora lectioni & meditationi concessa liberaliùs venationi consumunt. Hoc paucissimi frugis tormentum inposterum derelinquant, aucupiis non inseruiant, nec accipitres aut canes alant. Arti nequissimæ donant inquit Augustinus, qui venatoribus donant non hominibus & refert Gratianus cap. Qui venatoribus 2. Vbi glossa triplicem ponit venationem scilicet oppressiuam & arenariam & has illicitas, tertiam saltuosam quæ fit in Syluis quam dicit & probat clericis illicitam esse laicis autem tempore & modo seruatis licitam. Quomodo autem peccent in venatione laici docet Ambrosius in quadam Homelia quadragesimæ. An putatis illum ieiunare fratres qui primo diluculo non ad Ecclesiam vigilat, non beatorum martyrum sancta loca perquirit sed surgens congregat seruulos, disponit rhetia canes producit, saltus syluasque perlustrat [illegible] secum pertrahit fortasse magis ad Ecclesiam [illegible]

a Venationis studium reuocat clericos ab officij legitimo exercitio, ideo optimo iure interdicitur. c. 1. de cleric. venatore. Nec variis rationibus hæc digna sanctio caret, vna quod clamoris, & ob id immoderata sit, atque ita clericus quos honestas grauitas atque animi trãquillitas decet maximè apta, secunda quod si venari eis liceret, concessa censeretur in antecedẽs facultas alioqui destituenda habendi, atque alendi canes accipitres & his similia domi cũ tamen non sit bonum sumere panem filiorum & dare canib. gl. in c. Esau. 86. dist. Turrecremata in d. c. qui venatoribus, & Raynaldus Corsus lib. 3. indagationum iuris. cap. 14.

& volupta-

& voluptatibus ſuis peccata accumulata aliena, neſciens ſe verum futurum tam de ſuo delicto quam de perditione ſeruorum.

Concilium Aurelianenſe ita ſtatuit, epiſcopum, presbyterum, aut diaconum, canes aut accipitres ad venandum habere non licet [b] & ſi quis talium perſonarum in hac voluptate ſæpius detectus fuerit, ſi epiſcopus eſt tribus menſibus à communione, ſi presbyter duobus, ſi diaconus ab omni officio ſuſpendatur, & idem Concilium omnibus ſeruis Dei, venationes & ſyluaticas fatigationes cum canibus, & accipitres aut falcones habere interdicimus. Nicolaus Papa ſynodum cum epiſcopis congregari iubet, vt Archiepiſcopus Aluinus cuidam iuueni epiſcopo ab omni beſtiarum vel volucrum venatione abſtinere præcipiat, & refert Gratianus, 24. diſt. cap. Quorundam. [c]

Vitent clerici ſacerdotes vagos diſcurſus, nec peregrinẽtur ſine epiſcopi ſui licentia, can. 34. Nullus epiſcoporum peregrinorum aut presbyterorum aut Diaconorum ſine commendaticiis ſuſcipiatur epiſtolis & cum ſcripta tulerit diſcutiantur attentius & ita ſuſcipiantur. Et quidem ſi prædicatores pietatis fuerint ſuſcipiantur, ſin minus vbi neceſſaria ipſis ſuppeditaueritis ad communionem & vlteriorem conſuetudinem non admittite multa enim per ſubreptionem proueniunt. Hæc ibi.

Concilium. g. Calcedonenſe can. 13. Extraneo inquit clerico & Lectori extra ſuam Ciuitatem ſine commendaticiis literis proprij epiſcopi nuſquam penitus liceat miniſtrare. Sexta ſynodus generalis quæ fuit Conſtantinopolitana can. 17. ita ſanxiuit. Statuimus vt nullus omninò clericus poſsit ſine proprij epiſcopi ſcriptura dimiſſoria in alienæ Eccleſiæ cathalogum referre. Septima Synodus generalis quæ fuit Nycena ſecunda, ſic decreuit. Quoniam diuerſarum Eccleſiarum Clerici ſuas in quibus ordinati ſunt Eccleſias relinquentes ad alios concurrunt epiſcopos & ignorante epiſcopo proprio in alienis conſtituuntur Eccleſiis vbi contingit eos ſine ſui examinatione permanere præcipimus famulo vt nullus clericorum omninò in quocunque gradu ſit licentiam habeat ſine dimiſſoriis literis

b Clerici qui venationi operam dāt contra Eccleſiæ, & canonum interdicta, diſtinctis pœnis mulctantur. Presbyteri ſi quidem duob. menſibus ab officio ſuſpendi debent. Diaconi et ſubdiaconi eadem pœna afficiuntur, ſed duriore, nam ab omni officio priuati ſunt. c. 1. de cler. venat.

c Piſcatio clericis permiſſa eſt, tum quod ceſſant in ea rationes illæ quibus prohibita eſt venatio, tum quia piſcatio habet exempla virorum bonorum, nempe Apoſtolorum quos piſcantes Chriſtus ad Apoſtolatus ordinem vocauit, & rhetia tendi iuſſit. Luc. c. 10. & c. vlt. qua de re apud Corſmu in d. c. eſt tamen interdicta clericis piſcatio in maioribus ſolemnitatibus. In Dominicis verò vel inferioribus dieb. ſolius piſcari licet vrgenti de cauſa adhibita, tamen licentia & ... participatione facta ita ſtatuit Alex. 3. in c. licèt. de feriis.

ſui Epiſcopi in altera conſtitui Eccleſia, qui verò hoc à modo non obſeruauerit ad opprobrium eius qui ordinauerit eum deponatur,tam ipſe,quam qui eum ſine ratione ſuſcepit.Et refert Gratianus.21.cap.Quoniam.

Laodicenſe Concilium non oportet(inquit)miniſtros altaris vel quoslibet Clericos præter iuſsionem epiſcopi ad peregrinandum proficiſci. Vormacienſe concilium can.18. ita ſtatuit. Presbytero aut diacono vel clerico ſine antiſtitis ſui Epiſtola ambulanti communionem in officio celebrando nullus impendat, & recitatur tomo.2.magnorum Conciliorum. Eſt etiam titulus de clericis peregrinantibus lib.2.decretalium cap.vnico comprehenſus, & ad hoc propoſitum habetur pariter alius de Clericis peregrinis lib.1.decretal.huic ſubiecto conuenientior.

---

a Vna eſt ex cenſuris Eccleſiaſticis pœna ſuſpenſio quæquidem a iure multiplex perhibetur, quædã propter notoriam fornicationem, & aliæ non paucæ ob alias diuerſas cauſas imponuntur, quas ſigillatim enumerare paginæ compendium non patitur, ſed velim Lectorem intelligere ea potiſſimum ratione æquitatis & iuſtitiæ ſtudioſiſſimam Eccleſiam, idcircò induxiſſe ſuſpenſionem magis cõtra hæc duo vitia Simoniam ac notoriam fornicationem, quàm contra alia, quia ſecundùm Lanfred. d. 31. & Ripam. prælati atque cæteri clerici in ea faciliùs labuntur, quatenus ſe propterea ſuſpendi ac vitari perſpicientes rubore ſaltèm humano reſipiſcant. Sacramenta tamẽ illorum vera ſunt.

DE CAVSIS SVSPENSIONIS a ET DEPOSITIONIS.

§ IIII.

QVOT & quibus de cauſis Sacerdos ſit ab officio ſegregandus,varia eſt Iuris Pontificij ſententia. Prima ſi inſufficiens & minimè idoneus eſt promotus. Vnde ſuſpicitur Nanetenſis Concilij ſanctio dicens, Ille qui indignè ad altare acceſſerit remouebitur, ſi inidoneus eſt per ignorantiam. Concilium Nycenum can.10. Quicunque inquit ex his qui lapſi ſunt per ignorantiam iam ordinati ſunt vel contemptu eorum qui eos ordinauerunt hoc non præiudicat regulæ Eccleſiaſticæ cum enim compertum fuerit deponantur. Fabianus Papa prout habetur tomo primo conciliorum ita decreuit, Sacrificium non eſt accipiendum de manu ſacerdotis qui orationes vel actiones & reliquas obſeruationes in Miſſa ſecundum ritum implere non poteſt, vbi vult quod ſic illiteratus miſſam celebrare non audeat,& recte quidem omnis enim indignus ſuſceptione alicuius miniſterij potiſsimum ſacri in eadem indignitate manens indignus eſt vſu & exercitio huiuſmodi miniſterij.

Altera cauſa eſt corruptio & peruerſitas,morum ſed diuerſa

uersa, nam canone Apostolorum 61. sic legimus. Si quis Clericus nomen Christi negauerit etiam per metum deponatur & canone 63. Si quis Clericus Synagogam Iudæorum vel conuenticulum hæreticorum ingressus fuerit vt preces cum eis coniungat deponatur. Multa alia & fermè innumera sunt Ecclesiasticis specialiter inhibita potissimum quæ ab eis commissa in scandalum populi cedunt, propter quorum transgressionem meritò deponi possunt, & quæ sub pœna depositionis illis vetita sunt, vt ex prætactis actionibus in præcedenti cap. proximè descripti videre est.

Exploremus verum quot & quibus causis sacerdotes ipso facto & iure suspendantur.

Primùm si Symoniacè ad sacerdotium promotus fuerit quem Calcedonense concilium deponit can. 2. his verbis. Is qui per Simoniam ordinatus est nihil acquirit, & ideo sit alienus à dignitate quam pecunia acquisiuit. [b]

Secundò si scienter ordinatur ab Episcopo simoniaco siue suspenso. [c]

Tertiò qui ordinatur sine superioris sui licentia. Extra. de temp. ordinandorum cap. 1. in 6. [d]

Quartò qui ordinatur ante ętatem legitimam. De temp. ordinand. cap. vel non est. [e]

Quintò si ordinatus fuerit extra tempora decreta suspensus est ab executione, de temporibus ordinandorum cap. cum quidam cap. Literis & cap. consultatione. [f]

Sextò si est occultus homicida etiam post pœnitentiam de temp. ord. cap. vltimo. [g]

Septimò Clericus qui reatu fornicationis adulterij periurij, homicidij vel falsi testimonij ordine iudiciario comprobatis vel aliis notoriis bonum conscientiæ rectè perdidit non ministret de temporib. ordinand. cap vlt.

Qui habet beneficium, cui annexus est ordo nisi infrà annum se ad sacrum ordinem curet promoueri, quem beneficium requirit legitimo deficiente impedimento, Suspensus est à beneficio. [h]

Clerici vtens [i] vestibus virgatis hoc est diuersarum colorum siue partitis eo ipso sunt suspensi per tres menses à

b 1. q. 1. cap. si quis episcopus.

c 1. q. 1. cap. si quis à Simoniac. de simonia cap. 35. per tuas.

d 9. q. 11. cap. Lugdunens.

e Raym. in sum. Guil. in g. eius Archid. in rosario d. 77. ber. de cler per sal pro. c. 1. Ant de But. extra. de temp. ord.

f Syluester verbo irregularitas § 10.

g Hoc notat Archid. d. 32. §. ad hæc quod probatur etiam per c. ministri d. 81 in fin & de cohabi. cler. & mul.

h De æta. & qualit. c. 2. vt ij.

i De vita & hon. c. 1. quoniam. in clem.

perceptione fructuum suorum beneficiorum, quæ obtinent, sin minus sunt inhabiles ad obtinendum beneficium per id temporis.

Clericus duellum [k] suscipiens vel alteri offerēs suspensus est, cum quo tamen episcopus dispensare potest, si mors vel mutilatio non est sequuta.

Recipientes ordines [l] in excommunicatione pro manuum iniectione si sunt clerici sæculares, deponendi sunt, si regulares ab executione ordinis sunt suspensi.

Fusius de his censuris aliquando nos dicturos pollicemur sed vt obiter Lectori faueamus dicere fert animus in quot & quibus casibus clericus reus deponendus, degradandus & sæculari curiæ tradendus sit. Antiquis monumentis docemur pœna degradationis tribus duntaxat casibus clericos puniri. Primum propter hæresim, [m] nisi maturè ad pœnitentiam venire ac resipiscere voluerint sub hoc autem hæresis nomine comprehenduntur omnes qui hæreticos tuentur & eorum amplectuntur dogmata, tum Apostatæ hæretici puniendi sunt.

Apostata autem à fide dicitur, cùm quis à fide recedit, Gloss. in 1. c. de Apostatis, [n] intellige tamen secundū Arch. quando prorsus, & in totum dehiscit, in qua Apostasia fuit Iulianus Imperator, vt in c. Iulianus. 11. q. 3. ac tales ad accusandum, vel testificandum contra Christianos non admittuntur. c. Non potest. 7. q. 2. sunt quoque infames, & repelluntur à dignitatibus, aliisque multis. 6. q. 1. c. Infames. Atque hi secundum Host. in c. 1. de Apost. sunt verè Hæretici, in eosque locum habēt omnia iura loquentia de Hæreticis, ac proinde ipso facto excommunicati sunt. De Hæret. c. Excommunicamus. 1. & 2. Et ita sentit Inn. in d. c. 1. sique redire voluerint, recipi sicut Hæretici debent.

Similem pœnam incurrit Clericus in sacris constitutus, præsertim Sacerdos, Matrimonium contrahens, nisi resipuerit: quia præter Excommunicationem, quam statim ipso iure incurrit, vt in Clem. vna de Consan. & Affin. in qua perseuerans Hæreticus probatur, per c. quod autem 2. q. 4 fit etiam de hæresi suspectus, ita vt inquisitores sancti officij contra eum procedere possint, vt notat Ioan. Lupus in

Repe

k De cler. pug. in duel c. 1

l De sen. excom. c. cum illorum.

m Si clericus in prauitatem hæresim lapsus credatur, & de crimine hoc inquiratur, sitque cōtumax, & ob id excōmunicetur, per annum hic in excommunicatione perseueret, poterit iudex pronuntiare, seu declarare illum esse hæreticum, & per consequens esse pro iure, illis beneficiis priuatū, (eam enim pœnam infert lex ipso iure contra hæreticum c. cū secundū in fi. de hær. in 6. & infrà copiosè declarabimus, quā sunt assertionem probat. cap. cum contumacia. vl. de hær. in 6 Capella. Tholos. q. 366. Ripa. in d. cap. 1. num 77. vers. 2.

n Apostata meritò deponitur, est enim ἀποστάτης à fide, re[illegible] prodito[illegible] Impp. [illegible] tione dicitur. [illegible] de Apostat. Apostatarū autem nomē est sacrilegum. Prophani scriptores Apost[illegible] pro eo qui à pro

Repe.rub.de dona.inter virum & vxorem,fol.57.col.3.versiculo.Ex quo meo iudicio. Hinc eſt, quod Clericus talis vxorem ducens ad eam deſerendam compelli debet, & perdit executionem omnium ordinum, vt notat Abb. ex tex.2.ex literarum qui Cler.vel vouen.

Eadem pœna plectendus eſt, niſi reſipuerit, qui per annum in Excommunicatione perſiſtit,quia talis vt Hæreticus damnandus eſt c.13. excommunicamus. de Hæreticis. §. 3. & 4. Hinc ſacrum Concilium Tridentinum ita habet,Excommunicatus quicunque,ſi poſt legitimas monitiones non reſipuerit,non ſolum ad ſacramenta,& communionem fidelium,ac familiaritatem non recipiatur, ſed ſi obdurato animo Cenſuris annexus, in illis per annum inſorduerit,etiam contra eum, tanquam de hęreſi ſuſpectum procedi poſsit.

Schiſmatici o quoq; Hæretici probantur per d. c. quod autem. 2. q. 4. illi præſertim, qui credunt Eccleſiam poſſe conſiſtere penes duos in ſolidum, vel erigentes capita, contra Eccleſiam Romanam inſurgunt, facientes nouam Sectam,ac noua placita. Et Clericus talis degradatur, ac ſeculari Curiæ traditur.Ita voluit Bonaguida, quem citat Ioan. And.in c.Cum non ab homine.de Iud. adductus per tex in c.de liguribus. 23.q.5 Quod intelligitur de incorrigibili vt per Gloſ.in d.c.Cum non ab homine .& hoc quoque ſequitur ibidem Io. And. vt refert Abb.in c. At ſi clerici,de Iud.col.13.& probatur ex d.c.de liguribus,cum ait: Si contempſerit, vel remanſerit, per publicas poteſtates opprimatur:& ita etiam intelligit Decius in d c. At ſi clerici.col.22.ver.5.caſus.de Iud.&c.

Secundo in falſario literarum D.Papæ de crim.falſi c.7. Ad falſariorum:Vbi hæc verba habentur. Nos enim omnes falſarios literarum noſtrarum, qui per ſe, vel alios vitium falſitatis exercent, cum fautoribus & defenſoribus ſuis Anathemathis vinculo decernimus innodatos: Statuentes vt Clerici,qui falſarij fuerint deprehenſi, omnibus officiis,& beneficiis Eccleſiaſticis perpetuo ſint priuati,ita quod qui per ſe falſitatis vitium exercuerint,poſtquam per Eccleſiaſticum Iudicem fuerint degradati, ſeculari pote-

prio duce ad hostes defecit, sacri vero pro eo qui à Chriſtiana & Catholica religione ad Ethnicos Iudaeos, vel hæreticos. ita Iuſtinus Martyr in Dialogo; Anacletus epiſt.1. Hermas lib. 3. Cyprian. Epiſt. 17.& 58. Paul. quoque inſignẽ eam defectionẽ quæ Antichriſti aduentum præcedet Apoſtaſiã nuncupat. 2. Theſſ.2.

o Sacerdos Schiſmaticus degradatur, cum omnium flagitiorum, quæ vel in Deum, vel in religionem committi ſolcãt grauiſſimum ſit illud quod Clemens Romanus lib 6.Conſt.c.[illegible] Schiſmatis crimen, vocat cuius ratio ex Optato & Auguſtino colligitur: quod nimirum fratricidis, Incendiariis Adulteris, idolatris, pœnitentiæ locum Deus reliquerit vel ſupplicijs leuioribus in ipſos animaduerterit: ſchiſmaticos vero ſubductio re[illegible] ſpiſ[illegible] tempore [illegible] bus [illegible] vel [illegible] terra viuentes corpore & animo præcipitantur.

ſtati

stati tradantur, secundum cõstitutiones legitimas puniendi: per quam & Laici, qui fuerint de falsitate conuicti, legitimè puniantur. Potest tamen cum tali, ex gratia D. Papæ, misericordia fieri, præsertim ante Degradationem actualem, commutando hanc ipsam traditionem ab Ecclesiastica potestate in secularem, in aliam mulctã quemadmodum alias etiam factum est. Ait enim Innocẽtius * tertius ad Episcopum Pariensem. Pro illo verò falsario scelerato, quem ad mandatum nostrum capi fecisti, hoc tibi duximus consulendum, vt in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam ipsum includas, pane doloris & aqua angustiæ sustentandum, vt commissa defleat, & flenda vlteriùs non committat.

* De verborũ signific. c. nouimus. §. 2.

Adulterantes p & corrumpentes literas inferiorum Iudicum, si criminaliter accusentur, Depositionis ab ordine, ac priuationis omnium beneficiorum, in Monasteriumque inclusionis pœnas dare debent, vt no. idem Pan. loco citato, allegans text. in c. Si tempus. l. dist. qui tex. statuit contra Presbyterum, vel Diaconum, qui chartam falsauerit, vt depositus ab officij honore in Monasteriũ detrudatur. Et eundem tex. (etsi corruptè alleget) sic intelligit Host. in Summa de crim. falsi. §. vlt. in falsario literarum Episcopi falsificans autem huiusmodi per modum incisionis conuictus tam in literis Episcopi, quam capituli, ab officio ac beneficio suspendendus est, siue suspensus pronunciandus, secundum Host. eodem loco, quousque indulgentiam Apostolicæ Sedis obtineat, ad quod allegat tex. in c. Tam de literis. de test.

p *Varij sunt modi, quib. literæ vel adulterari vel falsificari possunt, ex quibus certos quosdam colligun. Iurisconsulti quorum primus est, quando falsa bulla literis falsis apponitur. II. cum filum è vera bulla; in totum detrahitur, ac per aliud immissum falsis bullis inseritur. III. Quando filum ex ea parte, vbi charta cõplicatur incisum & in falsis literis, sub eadẽ plicatura lino similis cannabis redintegratur veram bullam imitatur. IIII. cum ex superiori parte Bullæ pars fili sub plumbo præciditur, ac per idem linum falsis literis inserta, intra plumbum reducitur. V. vbi literis bullatis, ac redditis aliquid in eis per tenuem rasuram immittitur. VI quando scriptura literarum quibus fuerat apposita, ... qua*

Falsarij literarum Regiarum degradantur, & charactere aliquo signantur, in exiliúmque extra prouinciam mittuntur, quemadmodum cum eo factum est, qui signum Regis Gallorum vitiarat. Idem transcriptum est in l. antepen. ti. 6. par. 1. quæ declarat exilium extra Regnum, vel dominium Regis esse debere, in cuius literis deliquerit. Quod etiam comprehendit falsarium literarum cuiuscunque principis secularis.

Tertiò, si quis sacerdotum, vel aliorum clericorum, suo episcopo inobediens fuerit, aut insidias parauerit, vel contumeliam,

tumeliam, siue calumniam, aut conuitia intulerit, & conuincitur, talis (inquit Canon) mox depositus curiæ tradatur & recipiat quod iniquè gessit. Quod tamen Glos. in c. Cùm non ab homine de Iudi. limitat, si sit incorruptibilis: & hoc communiter tanquam mitius ac clementius approbatur: quia durum videatur, quod non sit propter homicidium, vt est in c. Cùm non ab homine, vt fieri debeat propter simplex conuitium.

Non licet contra horum casuum, seriem quemquam ex Clericali ordine foro sæculari tradere, quanuis & pro grauissimis iisdem delictis eadem pœna consequi possit, vt ex Pontificum placitis & Cæsarum legibus tum nostri temporis senatus consultis colligitur.

Volunt enim quorundam scelerum flagitia circa tria superiora, depositionis pœnis expiari, & aliquando curiæ seculari tradi. Imò aliqui iubent clericos latrones, quos Assassinos vocant, si qui tales deprehenderētur, quod tamen Deus auertat, absque Degradatione per seculares Iudices castigari statim posse, propter detestabilem huius delicti indignitatem, & atrocitatem. Clericus Assassinus (inquit Io. Bernard. Diaz.) potest puniri per secularem, sine eo, quòd præcedat Degradatio, secundum Lupum in c. 1. de homic. lib. 6. & Domi. ibi. in fine: quia ipso iure videntur degradari & videtur data vnicuique potestas ipsos capiendi: & per ius videntur spoliari omni priuilegio clericali, vt per Doct. ibi. Et prædictam conclusionem Dominici refert, & sequitur Barba. in c. At si Clerici, de Iud. in Col. 32. num. 129. Refert etiam Hippoly. in practica criminali, in §. examinanda. in Col. 3. Et vide Ioan. Lupum in tracta. de libertate Ecclesiastica, in quæstio. 9. vbi dicit, quòd datur à iure quædam Degradatio, quæ habetur loco realis, videlicet in dict. c. 1. de homic. vbi Clericus delinquens vt suprà, à iure & à Concilio habetur pro realiter Degradato, vt possit capi, & puniri per secularem, de quo vide latiùs Arnoldum Alber. in c. Quoniam. de Hæret. lib. 6. in Col. 147. versi. 8. & vltimo, fallit. Cum 11. Col. seq. qui primò adducit quinque fundamenta contra communem intellectum Docto. ad d. c. 1. qui habet, quòd Clerici delinquentes in hoc delicto sunt ipso

vel vino tota deleta, & abolita denuò rescribitur, eadem charta calce, vel alio, id genus, iuxtà consuetum artificium dealbata. VII. cum charta cui fuerat apposita vera bulla penitùs abolita, vel abrasa, alia subtilissima, tenuissimáque charta eadē magnitudine scripta firmissimè conglutinatur. VIII. Qui contra Apostolicam constitutionem literas non ex summi Papæ vel eius bullatoris, manu scienter accipiant. Vltimò quicunque etiam accedentes ad bullam prudenter, & cautè falsas literas proiciunt vt cum aliis veris bullis signentur.

facto degradati, adeò vt Iudices seculares possint procedere contra eos, q sicut contra Laicos, Et posteà benè corroborat hanc communem conclusionem, & respondet ad fundamenta in contrarium adducta.

q Notandũ est quod quandiu scelus quodpiã potest per Ecclesiam corrigi, nunquam tradendũ est iudici sæculari, scilicet cũ potest de iure, & de facto. Sed vbi delictũ est atrocissimũ, seu diu continuatum, non sufficit pœna depositionis, quinimò traditur actio ad iudices sæculares. Abb. in c. cum non ab homine, in 7. co. de iud. Barb. in cons. 65. col. 3. lib. 1. & Fel in c. 1. in 16. col. de const.

Hæc sunt quæ diuinis fulti subsidiis conteximus in simplicium presbyterorum institutionem, & praxim officij. Presbyterum verò simplicem vocamus eum qui licet in sacro presbyteratus ordine positus sit nulli tamen parrochialis Ecclesiæ, aut animarum curæ obligatur, sed tantum secum habitans, aut pauperi capellaniæ, aut simplici cuidam beneficio præfectus ad solam ritè celebrandam missam horásque canonicas persoluendas est addictus. Quamuis autem eis muneris conditio profundam scripturarum enodationem, aut exactam Doctrinæ exornationem non exigat, morum tamen probitas & vita ab omni scandalo expedita requiruntur. Hi enim etsi docere verbo non teneantur multum tamen nocere exemplo possunt si vita officio quod sanctum est non respondeat. Ne ergo horum dignitatis splendor malis moribus aut lubrico viuendi cultu obliteretur & extinguatur, optimus hic constitutionis regiminis modus porrigitur quo quisque pro suo modulo quod suum est exequi poterit, & ad bene beateque viuendum fœliciter dirigetur.

* *
*

OECONOMIAE CANONICÆ

SECVNDA CLASSIS.

De Parochiis & animarum curæ præfectis, tum beneficiorum Iure.

CAPVT PRIMVM.

§ I.

Parochiæ definitio.

BONI pastoris officium Christus Ecclesiæ suę aperuit ex eo quòd animam tradat pro ouibus suis, [a] de cuius sancti pastoris præconio cecinit Apostolus, [b] *Christus assistens pontifex futurorum bonorum.* Admirabilis certe pontifex qui tot laboribus, tot ærumnis, ouem perditam quæsiuit. Conquerebatur Iacob quod viginti annis socero suo Laban inseruierat quod pastorali curę perdius & pernox invigilauerat, quòd oues steriles non fuerant, nec à feris deprædatæ: ęternus autem pastor noster pręclariora sui laboris monumenta ferre potest, triginta tribus annis patris ouili præfuit, & ne steriles oues remanerēt eas cœlesti doctrina pauit, omne damnum quod infernalis Lupus illis intulerat persoluit. Hodie parua & minima bonorum pastorum cura est. Quis putas est fidelis dispensator & prudens quem constituit dominus super familiam suam, vt det illis in tempore tritici mensuram? cùm

a Ioan. 10.
b *Christus passim in suis sacri Euangelii, tali nullis optimi pastoris metaphoram & analogiam cōsultissimè obseruauit. Quasi pastor se Deus qui humani generis redemptor, relictis nonaginta nouem ouibus centesimam quæ perierat quæsitum ad nos descendisse profitetur. At subinde boni pastoris similitudinem sibi adaptat qui etiam animam pro ouibus ponere non dubitauit.*

dicit: *Quis putas est fidelis dispensator?* docuit paucos reperiendos esse quibus hæ omnes essent conditiones. Quarum prima est fidelem esse; hoc est vt non quærat quæ sua sunt sed quæ Iesu Christi. Secunda quod sit prudens, prudentia dicitur scientia operandorum atque ita non solum est lux intellectum illuminans sed voluntatis etiam intellectum inflammat. Modo optimi & veri pastoris ex Christi archetypo ponamus nobis officium quod sit speculum & norma omnium qui ad ouium curam, Christo auspice conuocantur, qui vel considerent se aliquando rationem redditūros pro animabus,[c] quas iuxtà Concilium Tridentinum, imò præceptum diuinum, pascere debent in iudicio & veritate. O quanta ratione inquit Diuus Paulus, charitas Christi vrget nos, æstimantes hoc, quoniam si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus, vt & qui viuunt iam non sibi viuant sed ei qui pro ipsis mortuus est. Illi sibi dicuntur viuere, qui omnem sollicitudinem, in cibum, vestitum, potum, voluptatem, diuitiásque conferunt: illi vero Christo viuunt qui omnem curam suam in Dei glorificationem & amorẽ atque in mundi contemptu collocant, qui Christo animas lucrifacere student, qui labores impendunt in gregis sibi commissi vtilitatem & commodum. Idcircò Ecclesia veri basis & fidei fulchrum pastores & Curatos plebi Christianæ præfecit qui parati essent vitam profundere prius quam oues suas non diligenter pascere verbo & exemplo aut sponte perpeti vt ouibus aliqua pernicies siue in fide siue in moribus pullulascat, non mercenarios qui non quærunt ouium profectum & salutem sed tantummodo lucrum, nihil curãtes de lupi rapacis circuitu modo sibi reditus salui maneant. [d] Ouilis ergo Christi pastores modo curati, modo Parrochi nominari solent, à cura nimirum & sollicitudine animarum illis commissarum. Parrochi denominatio antiquor & obscurior est non enim in huius etimologia conueniunt prisci authores cum nostris Canonistis. Nam parrochus secundum Ciceronem ad Atticum & Horatium dicitur παρὰ τὸ παρέχειν quod valet præbere, nam olim Parochorum erat legatis aut magistratibus & quis

[c] *Hoc est decretum Conci. Trident. Sess. 23 c. 1. Reform. Cum igitur præcepto diuino mandatum sit omnib. quibus animarum cura commissa est oues suas agnoscere, pro eis sacrificiũ offerre, verbiq; diuini prædicatione Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium exemplo pascere, pauperum, aliórumq; miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cætera munia pastoralia incumbere, Sacrosancta Synodus admonet, vt diuinorum præceptorum memores, factique forma gregis in iudicio, ac veritate pascant, ac regant.*

[d] *Clemens. 5. in Conci. viennensi extrà. de sepulturis. cap. dudum.*

& quis quid publicè mitterentur ligna & ſalem & ſimilia præbere ac ſuppeditare ſic enim Aeneus loquitur [c] παρέχειν στέγην ἅλας, ἔλαιον ὄξος quod Latini præbere tectum, ſalem, oleum, acetum interpretantur.[f]

Proxima Campano ponti quæ Villula tectum
Præbuit, & parochi quæ debent ligna ſalémque

Budæo tamen Græcæ facundię clariſsimo interpreti parrochi [g] dicuntur accolę eiuſdem fani conſortes, & parrochia dicitur accolarum conuentus ſacráque vicinia. Sed in iure Canonico parrochia per duplex. R. dupliciter accipitur quandoque etſi impropriè dicitur diocæſis & Epiſcopatus vt extra. De parrochiis cap. Nullus. Vbi Adrianus Papa ita ſtatuit, Nullus Epiſcopus alterius parrochianum iudicare præſumat, nam qui eum ordinare non potuit nec iudicare poteſt. Secundò ſumitur parrochia communiter & propriè vt eſt populus alicuius Baptiſmali [h] Eccleſiæ deputatus, certis finibus limitatus. Sic de parrochia agitur de parrochis & alienis parrochianis cap. Dominicis. vbi dicitur ex Concilio Nanetenſi vt Dominicis vel feſtiuis diebus presbyteri antequam miſſam celebrent plebem interrogent ſi alterius parrochianus, in Eccleſia ſit qui proprio contempto presbytero vbi velit miſſam audire quem ſi inuenerint ſtatim ab Eccleſia abiiciant. Et de præbendis & dignitatibus cap. Auaritiæ vbi dicitur quod parrochiæ non diuidantur ſine conſenſu Epiſcopi & de pœnitentiis & remiſſionibus cap. Omnis dicitur. Nullus presbyter alterius parrochianum abſoluat ſine presbyteri ſui licentia. Hinc Eccleſia parrochialis frequenter ſic dicitur in iure & presbyter parrochialis dicitur cui commiſſa eſt parrochia ſic extra. de priuileg. cap. Religioſi. in Cle. & alibi frequentius, ſic quoque rector parrochialis Eccleſiæ vt extra de vſuris cap. Quamquam. in 6. Et de ſepulturis cap. dudum in clement.

Parrochię Ius conſiſtit in multis. Primò vt in eodem die dominico & feſto populus miſſam audiat, de cōſecrat. diſt. 1. cap. Miſſas. Et de parrochiis cap. Secundo. Ius item parrochiæ conſtat in decimarum receptione de decimis ca. cum contingat, de reſtitutione ſpoliatorum cap. ad decimas. Et

[c] Athen. lib. 4.

[f] Horatius Sat. 5. lib. 1.

[g] Paræcos, incola eſt, habitator in loco Pom. de verb. ſignif. l. pupillus. Incola, ait, eſt qui in aliquem regionem domicilium ſuum contulit, quem Græci paroecon vocant, vide Bud. in poſt. Annot. ad l. vlt. de mun.

[h] Poteſt hic falli Lectio, nam quamuis Eccleſia ſit baptiſmalis non infertur, tamen ex hoc quod ſit curata vel parochialis quia ex conſuetudine, vel conceſſione hoc habere poteſt, teſt. Federico conſil. 135. caſus tam. Peruſ. in cap. ad decimas per illum text in vlt. not de reſtitut. ſpol. in 6. doctores in c extrauſ miſſa de præſcr. d Gomes. in q 11. ſuper comm. reg. cancellariæ de idioma.

16,quæst.1.cap.de Decimis.

Tertiò in oblationibus & primitiis oblatio voluntariè offertur Deo immediatè sed in suffragium Ecclesiastico-rum aut Ecclesię primitiarũ quę sunt primi fructus. Oblatio nunc est de præcepto Ecclesiæ secundum consuetudinem patriæ quarum quantitas nunquam fuit determinata in lege nec per Canonicas sanctiones inuenitur expressa sed in voluntate dantis consistit nisi regionis consuetudo aliud inducat.[i]

16. q.1.c. de decimis.

Quartò in susceptione & exhibitione certorum aliorum sacramentorum vt baptismi de quo sexta Synodus 9. can. 31. ita statuit clericos qui in oratoriis quæ sunt intra domos ministrant vel baptizant hoc illius loci Episcopi sententia facere decernimus, qui sic non seruauerit deponatur.[k] Sacrum Viennense Concilium ita statuit. Præsenti prohibemus edicto ne quis de cetero in aulis vel cameris aut aliis priuatis domibus, sed duntaxat in Ecclesiis in quibus sunt ad hoc fontes specialiter deputati, aliquos (nisi regum vel principum quibus valeat in hoc casu deferri liberi extiterint aut talis necessitas emerserit propter quàm nequeat ad Ecclesiam absque hoc periculo propter hoc accessus haberi) audeat baptizare, Qui autem secus præsumpserit aut suam in hoc præsentiam exhibuerit taliter per Episcopum suum castigetur, quod alij attentare similia non præsumant. Et habetur de baptismo & eius effectu in Clementinis. Hinc Leo 4. vocat Ecclesias parrochiales baptismales quibus exoluendę sunt decimæ[l] Suscipienda sunt pariter in illis vel ab illis Eucharistiæ & extremæ vnctionis sacramenta. Vnde religiosi parrochiale officium circa extremam vnctionem vel Eucharistiam matrimonium & absolutionem vsurpantes excommunicantur ipso facto.

k In fontibus ecclesiarum non in priuatis domibus debet Baptisma concedi lib. 3. clem. tit. 15. c. vnico hic. etiam conferunt tradita per B. Thom. 3. q. 83. art. 3.

l Extra. de priuil. c. religiosi. in Clementinis.

Sextò Parrochiæ ius consistit in sepulturis, quia habere debet de bonis parrochiani sui alibi defuncti & sepulti.[m]

m De sepultu. ca relatum. & c. de his.

Septimò in benedictione nubentium in primis nuptiis nam benedictio secundarum nuptiarum & vlteriorum prohibetur.[n]

n De secundis nuptiis. c. cum capellanum.

Capellanus dicitur Curatus parrochialis vt colligitur

ex cap.

ex ca.4.de feriis quod incipit Capellanus [o] tuus frater episcope & de secund.nupt.c.capellanum. Sed duplicem vocis significationem sortitur Capella vnde deductus est Capellanus aliquando enim pro Canonicorum choro vt capella Ducis Burgundiæ,de priuilegiis. cap.cum capella. & sic Canonici dicuntur capellani,dicitur etiam Capella Ecclesia parrochialis de capellis monachorum cap.1. Dicitur præterea capella oratorium non consecratum, de consecr. dist.1.cap.concedimus. Ex Concilio Tribucienſi vbi dicitur concedimus propter Ecclesias ab aduersariis succensas,in capellis cum tabula consecrata celebrari vbi gloss. Antiquitus capellæ dicebantur tuguria caprarum pellibus tecta.

Plebanus [p] etiam nominatur parrochialis pastor,& tit.de officio iudicis ordinarij ca.cum ab Ecclesia, is dicitur plebanus,qui preest alicui Collegio,vnde de symonia cap.nobis. dicitur quòd plebanus à capitulo eligitur, & magis propriè dicitur,qui habet plebaniam habentem, sub se capellam,aut capellas,in quibus instituantur clerici perpetui vt interpretatur, & exponit Bonifacius 8. extra.ne clerici, vel monachi.in cap.statutum.in 6.Hæc de Parrochialis curati denominatione prælibasse sufficit, quo alacriùs lector ad maiora percipienda prouehatur.

o Capellanum à Capella nomẽ suum consequi nemo est qui ambigat vocantur autem capellæ Bernardo iuris Pontificij, glossatore c.concedimus de consecr.dist.1 oratoria non consecrata.Papias dictum putat capellam, quasi capientem λαὸν id est, populum vel laudem. Rebuffus vult distingui Capellam à capellania, ita vt capella dicatur qualibet Ecclesia etiam parrochialis per se consistens,dummodo non sit collegiata. Pan. in c. nobis. de iure patr. Capellania verò illa, quæ non est per se, sed est intra Ecclesiam fundata & constructa, de quib.Felin.in c. ex parte. col.1. & seq.de rescr. & [illegible] col.11.de exception.

p [illegible] plebani, & [illegible] [illegible] [illegible] de capel. [illegible] in 6.

SINGVLARIA PRAECEPTA PARROCHIS.

§ II.

IN ipsius sacræ Ecclesię vestibulo nostra nos monere debet conscientia ne indigniùs & audaciùs ad diuina misteria congredi aut subditorũ ignotæ functionis periculum faciamus. Qui Monarchæ cuiuspiam filium optimis instituẽdum moribus & literis suscipit, tota industria huic inuigilat,affectus considerat, ingenij capacitatem perpendit, ne grauioribus obruatur laboribus, néve deterreatur à liberali studio,quanto magis qui summi Regis Christi natos,gregem, familiam curandam habet, conabitur, vt sit seruus fidelis & prudens, vt sibi creditum talentum cum fœnore reportet?Itaque qui ad animarum curam sunt promouendi, æquum est, vt debitis ad hoc officium & prærequisitis

quiſitis exornentur ac premiantur conditionibus quarum quædam exiguntur diuino iure; quædam humano & Eccleſiaſtico ſtatuto.[a] Diuino iure tantam morum decentiam & talem vitæ ornatum nec non ſplendorem exigit curatorum parrochialium ſtatus qualem & quantam duximus fore neceſſariam ſtatui & dignitati ſimplicium ſacerdotum, & eò maiorem ampliorémque quod celſiorem aſſequantur ſtatum, nempe regimen animarum. Nam vt ſacrum teſtatur generale Concilium Lateranenſe. cap. 26.[b] Nihil eſt quod Eccleſiæ Dei magis officiat quam quod indigni aſſumantur prælati ad regimen animarum, cum ſit ars artium propterea oportet præficiendos curæ animarum non eſſe moribus rudes nec ſcientiæ expertes. Prærequiritur ergo fidei & morum integritas diuino iure pariter & idonea ſufficiénſve ſcientia, non quanta conuenit ſimplici ſacerdoti ſed eo maior quod ad maius aſſumitur officium Eccleſiaſtico & canonico iure multa requiſita ſunt quæ nos ſigillatim enumerabimus. Primò vt ſit diſcretæ ætatis cuius ratio procerum Eccleſiæ iudicio committitur. Decreuit autem Lateranenſe Concilium huiuſmodi viros ad curam animarum præficiendos eſſe vigintiquinque annorum ætate prouectos ſcientia ac moribus commendatos.[d] Hinc Alexander 3. Archiepiſcopo Cantuarienſi & eius ſuffraganeis ſcribens ait, nec aliqua occaſione vel etiam literarum noſtrarum obtentu inſtitui patiaris ad curam animarum qui ſcientia moribus & ętate Concilij non congruat inſtitutis.[c] Vbi gloſ. ſuper verbo Concilij ſcilicet Lateranenſis, vt ſupra de electione cap. in cunctis.[f]

Lugdunenſe concilium g. ſub Gregorio decimo ita ſtatuit, licet canon à fœlicis recordationis Alexandro Papa tertio predeceſſore noſtro editus inter cætera ſtatuerit vt nullus regimen Eccleſiæ parrochialis ſuſcipiat niſi vigeſimumquintum annum ætatis attigerit ac ſcientia & moribus commendandus exiſtat, quodque talis ad regimen aſſumptus huiuſmodi ſi monitus non fuerit præfixo à canonibus tempore in presbyterum ordinatus, à regiminis eiuſdem amoueatur officio & alij conferatur, quia tamen in obſeruatione canonis memorati ſe multi exhibent negligentes

a Sacerdos ad curam animarum inauguratus, ſedulò curare debet, vt in eo præſtet quod foris in officij dignitate concipit, néve totus Phariſaicus & Hippocrita, rudis plebeculæ falſa & ſimulata ſanctitate decipiat expectationem. Quod etiam apud Ethnicos religiosè cautū erat. Inde Demoſthenes oratione contra Androtionem, & contra Timocratē. Equidem arbitror, (inquit) eum oportere qui ſit templum ingreſſurus, & vaſa ſacra, & caniſtra tractaturus, & rerum ad eos ſpectantium curationi præfecturus non certorum dierum, numero & ſpatio benè viuere ſolum, ſed per totam vitam.

b De elect. c. nihil.

c Priore clauſula ampliſſimè extenſa eſt ætatis ordinandorum, tum præficiendorum beneficiis conditio.

d De elect. c. cum in cunctis. § inferiora.

gentes, nos periculosam illorum negligentiam volentes iuris executione suppleri,[c] præsenti decreto statuimus vt nullus ad regimen parrochialis ecclesiæ assumatur nisi sit idoneus moribus scientia & ætate decernentes collationes de parrochialibus ecclesiis his qui non attigerunt vigesimumquintum annum de cetèro faciendas viribus omninò carere, hæc ibi.[f]

c De qualit. & ætate præficiendorum. c. eam te.

Concilium Viennense[g] sub Clemente 5. ita obseruandum statuit cum ecclesiæ quibus præfici untur personę minus idoneæ scientia moribus vel ætate grauia propter hoc vt docet experientia nonnunquam proferant in spiritualibus & temporalibus detrimenta, nos volentes per locorum Diocesanos quibus ratione officij hoc competit præcipuè super hoc diligentiùs præcaueri, eis districtè iniungimus vt statuta canonica quæ super præficiendis personis in huiusmodi ecclesiis hactenus emanarunt diligentius per se ipsos obseruent & faciant à suis subditis inuiolabiliter obseruari, si diuinam offensam & sedis Apostolicæ debitam vitare voluerint vltionem: hæc ibi. Nec talis ecclesia parrochialis debet talem ætatem vigintiquinque annorum non habenti committi, ita statuente Gregorio 10. in Concil. generali Lugduni celebrato. Nemo deinceps parrochialem ecclesiam alicui non constituto in ætate legitima & sacerdotio commendare præsumat, nec tali etiam nisi euidenti necessitate vel vtilitate ipsius ecclesiæ suadente. Huiusmodi autem Commendam, vt præmittitur ritè factam declaramus vltra semestris temporis spacium non durare, statuentes quicquid secus de commendis ecclesiarum parrochialium actum fuerit esse irritum ipso iure & habetur extra de elect. cap. 15. quod inchoatur. Nemo.

f Extra. de Elect. c. licet. canon. in 6.

g Viennense Concilium an. 1311. celebratum prohibet, vt Ecclesia nō commendetur, nisi constituto in ætate legitima.

h Istud hoc concilium, vt refert Fran. Vercel. an. D. 1274. a principio Maij vsque ad Augustum. Prius autem Inn. 4 fecerat anno Dom. 1245. vt patet in Spec. hist. lib. vlt. in prin.

i Ista duo in dispensatione Ecclesiasticarum, rerum attendenda sunt. 12. q. 2. sine de præben. exposuisti.

Non apponatur currui auriga imperitus, nec sedeat ad clauum qui rerum tenere non didicit. Qui domui sui præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentem, curam & regimen habebit Vir* in multis expertus cogitabit multa, & qui multa didiscit, enarrabit intellectum. Qui non est expertus, pauca recognoscit, hinc per Eccl. optimè comparatur terrę quæ puerum regem habet, vę tibi (inquit) terra cuius Rex puer est. & Aristoteles in politicis dicit, quod nemo

* Eccles. 34

obiicit

obiicit iuuenes duces, quia non constat eos esse prudentes vt Iob ait. 12. c. Est sapiētia in antiquuis, & in multo tempore prudentia, sed stultitia est sigillata in corde pueri, & virga disciplinæ fugabit eam Prouerb. 22. Ideò minatur Deus populo Iuda per Esaiam Prophetam. 3. c. se eis pueros in reges daturum, & effœminatos, quod quidem grauissimum indignationis genus est, & miserum rempublicam pueri imperio subesse, iuuētus enim prudentiæ sapientia in consilij & mentis moderamine senectuti non æquari potest.[k] Probè monet parentes diuus Bernardus, qui quamprimum exortus est infans ei dignitates, Ecclesiasticas venari studēt se id præstare nō posse absque grauissimo vitæ naufragio, vt patet ex Epistola, quam scripsit ad Theobaldum Comitem, his verbis, Offendo proculdubio, si facio quod requiritis, nam honores & dignitates Ecclesiæ non ignoro deberi iis qui dignè eas, & secundum Deum administrare velint & possint, porrò eas acquiri paruulo filio vestro precibus meis, vel vestris, nec vobis iustum, nec mihi tutum esse noueritis. Ast quidam stulti patres qui in congerēdis diuitiis, quáque via plus student, quàm saluti pignoris, clamabunt natos beneficia Ecclesiastica dignè mereri dispensatione Papæ, ob fulgentem virtutis indolem, & sanctitatis expectationem Papa profectò audaciùs hæc dispēsans non sacræ suæ potestatis æquitati respōdet: de hac enim dispensatione loquitur idem Diuus Bernardus lib. 3. de consideratione ad Eugenium Papam. Non sum tam rudis, vt ignorem vos positos dispensatores, sed in ædificationem, non in destructionem, vbi enim necessitas vrget excusabilis dispensatio est, vtilitas dico communis, non propria, at cum nihil horum est, non planè fidelis dispensatio est, sed crudelis dissipatio. Nec obest præmissis [l] mandatum Papæ Alexandri 3. ext. de ætate & qualitate præficiendorum cap. Indecorum, dicentis, mandamus quatenus nemini intra annum quartum decimum constituto personatum cuiuslibet Ecclesiæ concedere præsumatis, non enim prohibendo infra quartum decimum annum, & suprà, quia est expressa prohibitio, licèt enim quod de vno prohibetur, de aliis concedi videatur, hoc verum est, si aliunde non sit prohibitum

k Rationem congerere possumus, quare minus sit Iuuentus prudentiæ firmata, ex eo quod in iuuenibus nouus quidem campus, & aruum fertile scientiæ est, sed quia nec scientiarum principia veluti semina accipit, item quòd à succrescentibus inutilibus non repurgatur, vim suam non producit fructuosam, donec vtrumque consequitur, idcircò dicebat Aristot. 6 Ethic iuuenis non potest esse sapiens, quia prudentia requirit experiētiam quæ indiget tempore.

tum. Nec obstat quod Papa sciens pueris infra decennium constitutis datas esse ecclesias illos non priuat eis sed tantum prohibet ne in posterum fiat. Alex, 3. de ætate & qualitate præficiendorum cap. 2. nam vt illic habet glossa dispensatione tolerantur tales pueri sic promoti ex ratione. Sed notanda est sententia Alexandri 3. qua scribens Archiepiscopo Cantuariensi & eius suffraganeis inquit Indecorum est vt hi debeant ecclesias regere qui non nouerunt seipsos gubernare, cum ad ecclesiarum regimen tales personæ sint admittendæ quæ discretione præmineant & morum fulgeāt honestate. In his hodie violatur dispēsationis [1] religio.

Alterum requisitum iure canonico in promouendo ad curam animarum est quod iam sit in sacris constitutus. Alexander 3. Licet ad regimen parrochialis ecclesiæ non debeat aliquis nisi subdiaconus sit ad munus admitti dispensatiuè tamen in minoribus ordinibus constituti consueuerunt assumi dum tamen tales sint qui infrà breue tempus id est secundùm glossam infra annum vt in sequentibus dicetur, posint sacerdotio fungi.

Tertium ecclesię statuto necessarium iis qui curam animarum adipisci volunt est legitimus ortus, vnde hoc Bonifacius statui & obseruari voluit decretum. Is qui defectum patitur natalium ex dispensatione episcopi potest licitè si ei aliud canonicum impedimentum non obstat ad ordines promoueri minores & obtinere beneficium cui non eminet cura animarum, ad ordines autem maiores, vel beneficia super quibus nequit Episcopus dispensare sine dispensatione sedis Apostolicę promoueri non potest.

[1] *Diuus Bernardus dispensationum procaciores abusus multis scriptis notauit, nec iniuria, multi enim volunt relaxari ab his quæ summo iure persoluere debent, & hoc potissimum in Ecclesiastica Oeconomia exercetur, idcircò Concil. Tridentino cautum est, ne quidquā ob falsam causam, vel tacita veritate, dispensetur alioquin nulla est dispensatio. c. 2. de filiis presbyt. & c. non potest. de præbend. lib. 6. Quæ verò dispensandi sint iustæ causæ regula dari non potest generali (inquit Syluester) quę [illegible] dare oporteret, innumeras, ideò standum esse dicit iudicio boni viri sed causæ duæ generales attendi solent. Necessitas, & Vtilitas, his duabus remittuntur leges omnes.*

CANONICA BENEFICII ECCLESIASTICI INSTITVTIO.

§ IIII.

BENEFICIVM Ecclesiasticum non potest licitè sine institutione canonica obtineri, extra. de regul. iur. reg. in 6. vbi glossa habet quod institutio canonica quatuor requirit Primum quod persona instituens habeat legitimam potestatem, & sit talis quod instituere possit. [a] Secundum

[a] Cap. nullus. 16. q. 17.

quod inſtitutus ſit talis, qui poſsit inſtitui, vt habetur de inſtitutionibus cap. vltimo.[k] Tertium quod illius beneficij inſtitutio ex iure proprio: vel deuoluto, vel delegato ad inſtitutionem pertineat. Quartum quod obſeruetur forma illius conſtitutionis, quæ habetur de electione cap. vltim. Vt autem canonica hæc inſtitutio clariùs intelligatur duo maximè ſunt obſeruanda, vt iuſta legitima, ac canonica ſit alicuius beneficij Eccleſiaſtici prouiſio. Vnum eſt ex parte prouidendi & promouendi. Alterum eſt ex parte viæ, formæ, ac modi prouiſionis & inſtitutionis. Quantum ad primum in prouidendo eſt obſeruanda idoneitas ad tale beneficium, quæ ſimpliciter requiritur, vt ſcilicet ſit idoneus, moribus, & ſcientia, & aliis decretis conditionibus. Idoneus, moribus dicitur, vir bonus, quantum humana fragilitas permittit itaque ſecundum iura moribus & ſcientia ſufficienti & aliis ſuperius commemoratis conditionibus ornatus eſt ſufficiens vt talis beneficio exornetur & prouideatur. Conqueritur ſancta Lateranenſis ſynodus de abuſu & negligentia in his promotionibus commiſſa. Graue (inquit) nimis eſt & abſurdum quod quidam eccleſiarum prælati cum poſsint viros idoneos ad eccleſiaſtica beneficia promouere, aſſumere non vereantur indignos quibus nec morum honeſtas nec literarum ſcientia ſuffragatur, ſequentes affectum, nõ iudicium rationis.[c] Vnde quanta eccleſiis damna proueniant, nemo ſan ęmentis ignorat, volentes igitur huic morbo mederi præcipimus vt prætermiſsis indignis idoneos aſſumant, qui Deo & eccleſiis velint & valeant gratum impendere famulatum, fiatque de hoc in prouinciali Concilio diligens inquiſitio annuatim. Hæc ſacrum Concilium. Is autem non eſt idoneus qui deficit in omni conditione iure diuino vel humano requiſita, vnde qui eſt malorum morum vel ignarus aut inſufficienter peritus ob quos defectus ſi iam promotus eſſet meritò deiiceretur, indignus eſt & dicitur qui ad beneficia promoueatur, ſimiliter indignus eſt qui debita ætate & à iure decreta non commendatur, aut qui ex illicito concubitu natus eſt, & qui iam habet aliud beneficium incompatibile huic de quo prouiſio eſt facienda, vel perſonatum vel

b Iniuſtè obtinetur beneficiũ ſine canonica inſtitutione: & titulo legitimo inſtitutionem autem hic accipimus pro quacũque prouiſione, vt declarat Alex. Panorm. in c. authoritate ac. in rubric. de inſt. lib. 6 poſt Dyn. & alios in reg. iuris.

c Prælati aut collatores qui beneficia committunt indignis grauiſsimũ infligunt conſcientiæ vulnus, cap. monaſterij. 19. q. 3. gl. pen in c. ad Apoſt. licam. de reg. & quia hoc vergit in detrimentum Eccleſiæ, & honoris diuini, qui per bonos promouetur, & colitur, & meliùs eſt paucos habere bonos, quàm multos inutiles. c. tales. 22. diſt. c. pen. de ætate gloſſ. in verbo indignorum.

vel dignitatem cum cura animarum, [d] nā tunc non teneret collatio ipſo facto extra. de electione cap Nemo. in 6. & extra. de officio iudicis ordinarij cap. Ordinarij in 6. & de præbendis & dignitatibus cap. 146. Indignus eſt pariter habens plures dignitates vel plura beneficia parrochialia ſine diſpēſatione Papæ & ineligibilis eſt, extra. de electione. cap. 54. quod incipit dudum in 6. ex Gregorio 9. Qui ita indignè ſuſcipitur non præſcribit nec facit prouentus ſuos & ideo tenetur cedere & reſtituere eccleſiæ omne damnum quod ſua indignitate intulit hoc atteſtante generali Concilio Lateranenſi cap. 26. & dicente quod non ſolum deiiciendus eſt indignè promotus verumetiam indignè promouens eſt puniendus. Ratione non caret hæc ſententia quia indignus recipiens beneficium eccleſiaſticum ſcienter recipit in iacturam eccleſiæ & in iniuriam & damnum idoneorum & contra iuſtitiam diſtributiuam, recipit Diſtributor etiam qui ſcienter beneficium indigno diſtribuit contra iuſtitiam diſtributiuam agit in eccleſiæ iniuriam propter quod generale Concilium Lateranenſe vbi ſupa cap. 26. agens de confirmatore qui ſi ſcienter indignum confirmauerit, decernit, quod non ſolum indignè promotus eſt retrudendus, verumetiam etiam indignè promouens eſt puniendus, & ſtatim deſcribit pœnam dicens. Ipſum quoque decernimus hac animaduerſione puniri vt cum de ipſius conſtiterit negligentia maximè ſi hominem inſufficientis ſcientiæ vel inhoneſtæ vitæ aut ætatis illegitimæ approbauerit, non ſolum confirmandi primum ſucceſſorem illius careat poteſtate, verumetiam ne aliquo caſu pœnam effugiat à perceptione proprij beneficij ſuſpendatur quouſque ſi æquum fuerit indulgentiam valeat promereri, ſi conuictus appareat hoc per malitiam exceſsiſſe grauiori ſubiaceat vltioni, hæc Concilium Lateran. Et habetur, de electione cap. nihil eſt. in quo præmiſſo decreto concilium punit Epiſcopum confirmatorem indigni duplici pœna ſpirituali priuatiua, & vna temporali, priuatiua, inquam priuando illum poteſtate confirmandi ſucceſſorem quantumuis canonicè electum, item ſuſpendendo eum ab vſu, & perceptione proprij beneficij, & temporali à perceptione

d *Pluralitas beneficiorum eſt canonibus inimica. c. ſanctorum. 70. diſt. clericus ab inſtanti tempore non connumeretur in duabus Eccleſiis, negotiationis enim hoc eſt, & turpis lucri proprium commodum, & ab Eccleſiæ conſuetudine penitùs alienum. c. clericus. 21. q. 1. & beatus Greg. ſic ſcribit in c. 1. 89. diſt. ſingula Eccleſiaſtici iuris officia ſingulis, quibuſque perſonis ſigillatim committi iubemus. Iuri etiā Cæſareo exoſa eſt hæc pluralitas; quod maximè improbat quempiam habere duas militias, l. his quidem. C. qui milita. non poſſunt lib. 12. & duo quidē collegia. l. 1. ff. de colleg. illicitis. nec aliqui duos honores iure habere poſſunt. l. libertus. §. præſcriptio. ff. ad municip. nec duo officia. l. hac [illegible] C. de pro. ſacr. ſcrinio. lib. 12.*

ptione fructuum. Alexander 3. ſimul punit eligentes indignum, & confirmatorem, vt hoc decretum innuit, Clerici ſanè ſi contra formam iſtam, ſcilicet præmiſſam de idoneitate eligendi, quemquam elegerint, & eligendi tunc poteſtate priuatos, & ab Eccleſiaſticis beneficiis triennio nouerint ſe ſuſpenſos, dignum eſt enim, vt quos Dei timor non reuocat Eccleſiaſticæ, ſaltem coerceat ſeueritas diſciplinæ. Epiſcopus autem ſi contra hæc fecerit, aut conſenſerit fieri in conferendis prædictis officiis, & beneficiis poteſtatem amittat, & per capitulum aut per metropolitanum, ſi capitulum concordare nequiuerit, ordinetur. Quod decretum refert, & approbat Gregorius 9. extrà de electione cap. 53. quod incipit, congregato. ſcribens ad Epiſcopum Syluanectenſem de canonicis Niuernenſibus ad electionē futuri paſtoris congregatis, qui dicit quod quidam illorū plurimùm deliquiſſent eligendo perſonam, literarum cognitione rudem, propter quod illis ſecundùm Lateranenſis Concilij ſtatuta ipſo iure eligendi poteſtate priuatis facultas, eligendi ad alios extitiſſe deuoluta. Hæc ille. Si itaque tā grauiter puniuntùr eligentes indignum, & confirmatores ſic electorum vt præmiſſa ſcitè iura teſtantur quanto magis donans motu proprio beneficium indigno. Præterea ſi is qui canonicè electum confirmare habet, circa prouiſionem beneficij curati debet electum prius agnoſcere & de eius idoneitate diligens examen facere quanto magis quiſque beneficij diſtributor? ſic enim ſtatuit Concilium Lateranenſe cap. 26. Irrefragabili conſtitutione ſancimus quatenus quod quiſquam fuerit ad regimen animarum aſſumptus, is ad quem pertinet ipſius confirmatio diligenter examinet, & electionis proceſſum, & perſonam electi vt cum omnia ritè concurrerint munus confirmationis impendat quia ſi ſecus fuerit incautè præſumptum non ſolum deiiciendus eſt indignè promotus verumetiam indignè promouens puniendus, ratione probatur & oſtenditur quòd diſtributor beneficiorum ſcienter indignè promouens potiſsimum ad animarum curam teneatur ad reſtituendum damna ſic illata, g nam quicunque ſua culpa damni occaſionem dederit totum dānum dediſſe dicitur, extra

e De elect. c. cum in cunctis. §. clerici ſane.

f Varijs modis mulctantur qui indignus aut excommunicatis, beneficia contulerunt. Primò enim priuantur à poteſtate illa conferendi pro prima collatione. c. cum in cunctis. §. fin de electio. & hoc ſi ſcienter, ſ. nus ſi ignoranter, cap. poſtulaſtis. & c. Apoſtolicæ. de cler excom. miniſt. l ex maleficiis vbi glo ff. de actio. Et præſumitur ſciens Epiſcopus, quia tenetur de vita & moribus illius inquirere, antequam ei conferat. c. innotuit. de elect. Card. conſ. 133. Item ſuſpenduntur à collationibus faciendis. c. graue. de præbend.

g Tenentur ad id quod intereſt illi eccleſiæ, quā læſerunt, vtpote ſi dignum elegiſſent, vel contuliſſent. Anch. & Card. in cle. 1. col. vlt. de ata. & qualit. & Ang. de Clauaſio in ſua ſum. in verbo

extra de iniuriis & damno dato cap. finali, nam is videtur dare gladium in manu furiosi qui exempli pernicie animas infirmas percutit & ecclesiæ bona distrahit, & ignorantia sua in peccati lutum elapsos non educit, idcirco præter diuinam quam exinde incurrit offensam ad seruandam indemnem ecclesiam eandem obligatur vt diffinit Bonifacius 8. extra de elect. cap. 35. scilicet, commissa. in 6.

restitut. & Fel in c. si quando. col. 4. vers. stat difficultas. nu. 7. de rescriptis.

AN POSSIT BENEFICIVM CONFERRI IDONEO RELICTO MAGIS IDONEO.

§ V.

DIVVS Thomas sui ordinis absque controuersia fulgidus splendor & reconditioris Theologiæ magnus perscrutator in 22. q. 63. quæ est de acceptione personarum articulo 2. ad 3. argum. huius paragraphi nodum non minus doctè quam ęquè dissoluit, his verbis, Ad hoc quod electio impugnari non possit in foro iudiciali sufficit eligere bonum & idoneum sed quantum ad conscientiam eligentis necesse est eligere meliorem vel simpliciter vel in comparatione ad bonum commune. Postea & quæst. 185. art. 3. quærens vtrum oporteat eum qui ad episcopatum assumitur esse cæteris meliorem sic respondet. Ille qui debet aliquem eligere in episcopum vel de eo prouidere tenetur assumere meliorem simpliciter quod est secundum charitatem sed meliorem quoad hoc regimen ecclesiæ. hæc sanctus Thomas, cuius sententia duo proponuntur & ab eodem asseruntur. Primum quod secundum iura & in foro iudiciali & exteriori sufficit eligere idoneum & dare beneficium idoneo ad hoc quod electio aut prouisio beneficij impugnari non posit, istud ostenditur verum decreto Concilij Lateranensis sub Alexand. 3. prout habetur de electione cap. cum in cunctis. vbi dicitur. Præsenti decreto statuimus vt nullus in episcopum eligatur nisi qui trigesimum annum ætatis exegerit & de legitimo matrimonio sit natus, qui etiam vita & scientia commendabilis demonstretur. Ad idem est Concilium Lateranense sub Innocentio 3. cap. 26. dicens, Episcopus quoque tales

a Huius sententiæ solus non est præses, nec author Diuus Thomas, sed ei tota fermè scholasticorum Theologorum schola assentit. Alex. de Hales 2. par. q. 136. memb. 2. Nic. de Lyra. Io. & ex doctorib. iuris can. Anch. & cæterorum resolutiones hic possunt adscribi quod in foro conscientiæ, & soli [illegible] tum, est [illegible] digniorem eligere. Hocque dictum nullatenus infirmari potest, nec per vllam desuetudinem, vel contrariam consuetudinem abrogari. Est enim [illegible] de iure diuino contra quod nulla tempore præscribitur, et quis [illegible] [illegible] grauius.

sacros ordines & ecclesiasticos dignitates promouere cu- ret [b] qui commissum sibi officium dignè valeat adimplere & cap.30.idem Lateran. Concil. ita diffinit, Præcipimus vt prætermissis indignis assumant idoneos qui Deo & ecclesiis velint & valeant gratum impendere famulatum.[c] Alterum & secundum S. Doctoris assertum quantum ad conscientiam eligentis, necesse est eligere meliorem & magis iponeum, & qui habet aliquem eligere in episcopum vel de eo prouidere tenetur assumere meliorẽ, [d] & cõsequenter distributor & donator beneficij tenetur ipsum distribuere & donare magis idoneo, quod ratum ostenditur authoritate & ratione duplici, prima ex D. Hieronymo petita qui clarissimum percipiendæ rei proponit exemplum dicens, Moyses amicus Dei cui facie ad faciem loquutus est Deus, potuit vtique successores principatus filios suos facere, & posteris propriam relinquere dignitatem, sed extraneus de alia tribu eligitur Iosue, vt sciremus principatum in populum non sanguini deferendum sed vitæ: & paulò pòst idem Hieronymus reprehendens frequentissimum electionum abusum docet quibus ecclesiæ primatus distribuendus sit, At nunc inquit cernimus plurimos hanc rem beneficio facere vt non quærant eos in ecclesia columnas erigere quos plus cognoscant ecclesiæ prodesse.

Origenes in Leuiticum super 8. caput. homil. 6. requiri in ordinando sacerdote præsentiam populi scribit, vt sciant omnes & certi sint quia qui præstantior est ex omni populo qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior ille eligitur ad sacerdotium, hæc Origenes licet ea verba adscribat Gratian. Hieronymo [e] in Leuiticum cùm tamen verè sint verba Origenis.

Leo [f] Papa. Metropolitano defuncto cum in loco eius alius fuerit surrogãdus prouinciales episcopi ad ciuitatem metropolim conuenire debent vt omnium clericorum atque ciuium voluntate discussa ex presbyteris eiusdem ecclesiæ vel diaconis optimus ordinetur. Ecce non dicit idoneus sed optimus. [Symmachus Papa ita ait, Vilissimus computandus est nisi præcellat scientia & sanctitate qui est honore præstantior.

b De elect. c. nihil est.

c De præb. c. grauamini.

d *Consentit & Leo Papa, cano. Metropol. d. 63. vbi docet quod sit eligendus optimus. Sed est Chrysostomi sen. lib. 2. de sacerd. quam maximè meditanda, admonet enim eorũ muneris ecclesiasticos pastores, quod tanto debeant meritorum interuallo antestare gregi, quanta præstat excelentia pecori pastor.*

e *Hieron. huius est author sententiæ, his verbis. Licèt Dominus de constituẽdo principe præcepisset, singularémque elegisset, tamen conuocatur etiam Synagoga, requiritur ergo in ordinãdo sacerdote, populi præsentia vide sequẽtem §. de plebis testimonio in eandem sententiam. & 8 q. 1. cap. licèt ergo.*

f 63. dist. c. metropolitano.

Innocentius tertius ad Archiepiſcopum Mediolanenſem hæc ſcribit [g] Nõ ex affectu carnali ſed diſcreto iudicio debuiſti eccleſiaſticum offi cium & beneficium in perſona magis idonea diſpenſare. [h]

Aduerte tamen quod cum dicitur oportere eligere ſiue promouere digniorẽ [i] hoc intelligi debere cum Caietano de poſsibilibus, & de his qui tales inueniuntur in eccleſia cui præficiendi ſunt. ſic adſtipulatur ſententia Leonis Papæ proximè citata quod pro eligendo metropolitano ex presbyteris eiuſdem eccleſiæ vel diaconis optimus ordinetur, quod recitatur 8.q 1.cap. Metropolitano vbi gloſſa ita habet. Quia ad aliam eccleſiam non eſt recurrendum ſibi idoneus inueniatur.

Supereſt vt duplici ratione eniteſcat magis idoneum eſſe eligendum, cum de beneficio curam animarum potiſſimum habente fit prouiſio, vna quæ tuetur ex parte ipſius Collatoris, hoc argumento. Diſtributor ſiue prouiſor beneficij tenetur illud diſtribuere ſecundum iuſtitiam diſtributiuam, cum beneficium eccleſiaſticum ſit bonum commune eccleſiæ, cuius non ſunt domini prælati dicente Beato Petro Non quaſi dominantes in clero ſed tantum diſtributores, ſic nos exiſtimet homo vt miniſtros Chriſti & diſpenſatores miniſteriorum Dei. 1. Corin. 4. Ad iuſtitiam autem diſtributiuam ſpectat vt diſtributio boni communis fiat partibus ſecundum proportionem geometricam id eſt ſecundum merita vt habet Philoſophus 5. Ethicorum cap. 34. Vbi vult quod in iuſtitia diſtributiua ſemper conditio perſonæ eſt conſideranda, ſequitur igitur quod collatio beneficij eccleſiaſtici quod eſt bonum commune eccleſiæ debet diſtribui ſecũdum merita & idoneitates eorum quibus debentur, alias diſtributor & collator diſtribuens beneficium minus idoneo prætermiſſo ſcienter magis idoneo peccat, peccato iniuſtitiæ quod dicitur acceptio perſonarum nam acceptio perſonarum eſt attendere ad conditionem perſonæ nihil facientem ad illud negotium, quæ quidem fauoris immerita occaſio & perſonarum cæca electio ob turpem vtilitatẽ à Deo ſpecialiter eiicitur Deut. 10. & Actuum 10. Deus hominis perſonam non accipit. Et in veritate

[g] Ioannes de turre cremata

[h] dist. 61. c. nullus.

[i] *Ne in frequẽtiore hac dignioris repetitione ſuboriri poßit dubitatio: ſciẽdum eſt quod dignior iuxtà Couarruuiæ ſententiam non ſimpliciter dicitur ille qui doctior ſit, vel qui ſanctior, ſed is qui iuxtà munus, & rem cui præficiendus eſt aptior eius miniſterio apparet, ſi quidem quãdoque qui ſanctus vir & bonus eſt, ac præterea diligentior ad curã præferendus eſt viro ſanctiori, qui non ita diligens eſt, eáque ratione non ita aptus, ſicuti prior adminiſtratione eius muneris, cui eſt præficiendus, quod D. Tho. ac cæteri paſſim admonuerũt, idémque obſeruandum erit circa doctrinam, & eruditionem, nã frequentiſsimè qui doctior eſt, non ita conuenit muneri publico, ſicut alter qui doctus eſt, & doctrinã habet ſatis ſufficientem ad munus quod ei confertur.*

veritate (inquit Petrus) comperi quia non est acceptio personarum apud Deum & 1. Ioannis 1. Non accipietis cuiusquam personam. Nolite (inquit Diuus Iacobus cap. 2.) in personarum acceptione habere fidem domini nostri Iesu Christi vbi glossa Aug. Quis ferat si quis diuitem eligat ad sedem honoris Ecclesiæ contempto instructiore & sanctiore? Distributor igitur dans beneficium minus digno relicto scienter idoneo violat iustitiam distributiuam.

k Hæc προσωποληψία in vtroque testamẽto prohibetur. Nobis autem occurrit vtile, & egregium documentum D. Tho. quod apud Sommtale est, Cũ nihil nobis tanti referat, quam per gratiam ad Dei gloriam promoueri, nihil nobis in exitium præsentius esse potest illo crimine, per quod in hoc progressu vel impedimur vel remoramur, quale personarum acceptio in huiusmodi sacerdotibus, & ministris optandis excolitur.

Altera ratio est ex parte ipsius magis idonei prouidendi quæ talis est, is magis & potiùs est prouidendus & eligendus qui maius habet ius ad tale beneficium de quo prouisio est facienda, sed magis idoneus habet maius ius nam vt bene (inquit) Sanctus Thomas 22. q. 62. art. 2. in responsione ad 5. dupliciter quis dicitur ius habere circa aliquod beneficium, primo ius ad ipsum quia scilicet est dignus & idoneus, eo quod sit omnis idoneus existẽs membrum alicuius ecclesiæ habet ius ad beneficium illius ecclesiæ, & qui est magis idoneus habet magis ius, sic quod beneficium vacãs debetur alicui personæ illius ecclesiæ quæ persona digna est & magis debetur illi personæ quæ magis digna est, vnde & idoneus electus per electionem acquirit ius circa beneficium ad quod est electus. Secundò quis habet ius non ad beneficium tantum sed in beneficio quando scilicet est factum suum & sibi appropriatum per collatorem vel confirmatorem, ita quod prius erat suum vt commune cum solum ius haberet ad ipsum, nunc est suum vt proprium ius habens in ipso.

Eodẽ relabitur oratio, vt quęramus an collator beneficij dans beneficium minus idoneo prętermisso scienter magis idoneo teneatur ad aliquam restitutionẽ magis idoneo ad cuius dubij resolutionem ne diutius ad gryphos & sermones implicitos rapiamur sententiam offeremus D. Thomæ 2. 2. q. 62. art. 2. in resp. ad 4. argum. Dicendum quod aliquis potest impedire aliquem ne habeat præbendam multipliciter, vno modo iustè, puta intendens honori Dei vel vt vtilitatem ecclesiæ procuret, quod detur personæ digniori & tunc nullo modo tenetur ad restitutionem vel aliquam recompensationem faciendam, Alio modo iniustè puta

puta si intendat eius nocumentum quod impedit propter odium vel vindictam aut aliquid eiusmodi, & tum si impedit ne præbenda detur digno consulens quod non detur antequam sit firmatum quod ei detur tenetur quidem ad aliquam recompensationem pensatis conditionibus personarum & negotij secundum arbitrium sapientis, non tamen tenetur ad ęquale quia ille nondum fuerat adeptus & poterat multipliciter impediri, si vero iam firmatum sit quod alicui detur præbenda & aliqua propter indebitam causam procuret quod reuocetur idem est ac si iam habitam ei auferret, & ideo tenetur ad restitutionem ęqualis, tamen secundum suam facultatem, hęc sanctus Thomas. Si igitur magis idoneum impediens sine causa rationabili tenetur ad restitutionem ergo multo magis distributor proprio motu denegans digniori. Et confirmatur. Distributor bonorum communium temporalium si minus quàm debuit de bono communi dedit alicui tenetur recompensare secundum ęqualitatem rei ad rem, puta si debebat alicui de communi thesauro centum, & tantum dedit quinquaginta,& si nihil dedisset tenetur ad centum, alioquin non fieret restitutio secundum ęqualitatem rei in qua damnificatus est ad rem,quę in recompensationem datur & ita in proposito si isti digniori debetur de communibus bonis ecclesię tale beneficium non est ei datum sed in toto damnificatus est à distributore qui ad hoc tenebatur, non fiet restitutio nisi ęquiualens restituatur, sic ęrgo tenebitur collator illi magis idoneo ad totius restitutionem, & ita sentit Caietan. in suis commentariis supra 2. 2. Sancti Thomę, loco pręfato. Hic adhuc obiter remorari cogor, vtrum minus dignus impediens digniorem in susceptione beneficij teneatur ad restitutionem ipsi magis idoneo, propter quod Petus à Palude in quarto sententiarum dist. 15. dicit quod si quis procurat vt beneficium detur minus digno sibi vel alij tenetur ad restitutionem digniori quem impedit quia beneficium est debitum secundum iustitiam distributiuam digniori, si autem aliquis minus dignus petit pro se vel alio non volens impedire propter se digniorem ita quod si sciret se illum impedire desisteret aut re-

l Multis iuris canonici Professoribus visum est præferentem dignum digniori teneri ad restitutionem et damni satisfactionem, ipsi qui dē digniori prætermisso faciendam, huius sententiæ authoritas confirmatur per Palud. in 4. sent. dist. 15 q. 2 art. 2. & Caietan 22. q. 62. art 2. vers. ad confirmationē. Paria enim sunt ab aliquo auferre, quod suum est, & eidem nō dare quod ei debetur, 4. sed qui digniori non dederit munus, & res communitatis, quæ ei debentur, negat rem debitam ei soluere, ergo tenetur ad restitutionē. [illegible] quod eius proprium erat.

m Ludouicus Lopes. 1 parte instructorii conscientiæ. c. 122. [illegible] Sed de hac [illegible] scripsit D. Th. 22 q. 62. art. 2. ad 4 Paлud. in 4. sent. dist. 15. q. 2 art. 2 [illegible] vers. restitutio. Couarruuias. 2 part. relect. §. 8.

nueret ſi tamen ſic ſibi detur non committit iniuſtitiam & per conſequens ad reſtitutionem vllam non tenetur, & hoc eſt quod dicunt Scotus & Richardus in 4.diſtinct.15.

CANONICA PROVISIO BENEFICII.

§ VI.

IN procinctu promotio canonicæ prouiſionis perducenda eſt ad verum & tutum iter, cuius diſpoſitio eſt per liberam donationem duce iuſtitia diſtributiua & collationem eius cuius intereſt, nam omnium beneficiorum eccleſiaſticorum prouiſio ad Romanum pertinet Pontificem non ſolum cum vacant vt poſsit ea de iure conferre, verum etiam ius in ipſis tribuere vacaturis vt dicit Clemens Papa 3.Extra.de prębendis & dignitatibus. cap. 2. ſed illam Clementis ordinationem limitat Gregorius 10. cap.3. vt ſi non prouiderit Papa infrà menſem prouideat ordinarius. Item cap.35.& 36.ibidem.Sine ſpeciali licentia Papę nullus Archiepiſcopus aut Legatus poteſt prouidere de eccleſia cathedrali clero & populo chriſtiano carente. Extra. de electione.cap.5.in Clementinis.

a Canonica inſtitutio, ſeu promotio ea dicitur quæ iuxtà iura canonici & ſanctorum decretorũ æquitatẽ facta eſt & probata. Io.And in c. non poteſt. in prin.de præben. lib.6 c.1, de conceſſ.præb. text. in c.cauſam. in fi.de reſcrip. vbi canonicè fieri id dicitur, quod iure fit, & ſecundum ius canonicum, c.cùm olim de dolo c.grauis de cenſib. c.vno de ætat.& qualit.lib. 6.& canonica electio quæ iure facta eſt c. de electio. canoni Nec dicitur canonica (cõtra Speculatorem.in rub de lapſis & diſpẽſ. §.dicẽdum.ver. ſed nunquid nos, &c. ſeq.) niſi ad conferentem & recipientem commodè referatur.e ſuper inordinata. de præb.c.cauſſam, de elect.& c. ſuper eo.ibid.

Secunda via canonicę & legitimæ prouiſionis beneficij eccleſiaſtici fit per canonicam electionem & electionis confirmationem in omni ſiquidem collegiata eccleſia prouiſio de ſuperiori ſecundùm iura fieri debet per canonicam electionem vt ſtatuit Lucius Papa hoc canone. Nullus in eccleſia vbi duo vel tres fuerint in congregatione niſi eorum electione canonica presbyter eligatur, ſi vero perperam & contraria forma quis eccleſiaſticum beneficium adeptus fuerit eò quod per cupiditatem illam venatus ſit atque contra canonicæ regulæ diſciplinam egerit expellatur vbi notat gloſſa quod duo faciunt congregationem quando ſcilicet mortuo prælato duo ad minus remanent tres vero faciunt collegium, decem homines faciunt populum. 10.q.3. cap.vnico. & plures quam decem faciunt turbam. Similiter canonici alicuius eccleſiæ per electionem canonicam ſunt inſtituendi vel per Epiſcopum de electione cap.cum eccleſia.Epiſcopus per electionem canonicam quæ tripliciter fieri poteſt ſimiliter eſt inſtituendus de

de cuius institutione infra agetur cui electioni ecclesiasticę siue Episcopi siue aliorum inferiorum laici interesse non debent nisi vocati vt abundè docet Gratianus in decretis distinct.63. nec electioni faciendæ in ecclesia conuentuali postulandus est assensus habentis ius patronatus, etsi iam factæ vt dicit Clemens 3. de iure patronatus cap.nobis. A quibus autē debeat fieri electio ad beneficia curam animarum complectentium, varia fuit pro vario tempore obseruatio, antiquitus parrochi curati vt episcopi electio à clero & plebe fiebat, nam Origenes in Leuiticum homelia 6. ita habet, Super eò vbi agitur de ordine consecrandi pontificem requiritur in ordinando à sacerdote etiam populi pręsentia vt sciant omnes & certi sint quod qui præstantior est ex omni populo, qui doctior, qui sanctior qui in omni virtute eminentiore ille eligitur ad sacerdotiū & hoc attestan stante populo, ne qua postmodum retractatio cuiquam ne quis scrupulus resideat. Hoc est autem quod & Apostolus pręcipit in ordinatione sacerdotis dicens, Oportet illum & testimonium habere bonum ab his qui foris sunt.

Leo Papa voluit metropolitanū Clericorum atque Ciuium voluntate & consensu eligi vt habetur 63. distin. cap. Metropolitano. Augustini temporibus hic mos erat vt ipse testatur epistola sua 110. vbi de Seuero metropolitanæ ecclesiæ episcopo dicit quod credens posse sufficere vt successorem suum apud clericos designaret ad populum inde non est loquutus propter quod nonnulla populi perturbatio timebatur, & ipsemet Augustinus volens sibi in successorem dare Eradium, sic ait, ergo ne aliquis de me quæratur voluntatem meam quam credo Dei esse, in omnium vestrum notitiam profero presbyterum Eradium mihi successorem volo. A populo acclamatum est Deo gratias Christo laudes.

Isidorus in libro officiorum vult vt cum clero & populo archipresbyteri fiat electio vt habetur 63 distinct. cap. Si in plebibus. qui Isidorus posterior fuit Augustino annis plusquam centum. Gregorius 1. & sanctus hunc morem obseruandum decreuit vt scilicet per clerum & populum promouendorum ad beneficia fieret electio & nominatio vt

b *Hæc paulo antea annotata sunt Sed de hac populi in eligendis sacris ministris præsentia, diuersi diuersa senserunt, falluntur autem eorum ecclesia seu tertia ministros ecclesiæ creandi potestatem penes populum esse qui predicant, quamuis & antiquitate ipsa teneantur, nam omnia iustis de causis abrogata fuerunt in Concilio Antiocheno. Quod si quidam curiosius id intelligere velint sciant quod olim populi factum erat electio quæ ἐλογὴ dicitur χειροτονία autem, seu ἐπιθεσία, id est, manuum impositio, & ordinatio erat tantum episcoporum. Quamquam autem in Concilio illo a[illegible] [illegible] eligendi potestas, propterea quod eam vsurpauerant, eáque nimis insolenter & [illegible] abutebantur, eis tamen adhuc licebat, quod semper licuit interesse sacerdotum ordinationi.*

patet in eius epistola ad Ioannem Subdiaconum, & plures alij summi pontifices vt Gelasius, Stephanus, Nicolaus, Pelagius, Leo primus, Cœlestinus & Innocentius prout refert Gratianus 63. distinct.

coram omni synagoga inquit Diuus Cyprian. iubet Deus constitui sacerdotem, id est, instruit, & ostendit ordinationes sacerdotales, nō nisi sub populi assistentis conscientia fieri oportere, vt plebe præsente, vel detegantur malorum crimina, vel eorum prædicentur merita & sit ordinatio iusta & legitima, quæ omniū suffragio & iudicio fuerit examinata, ex his autē verbis Cypriani facilè possumus intelligere id quod prius ab ipso dictum fuerat, ipsā plebem maximam potestatē habere vel eligendi dignos sacerdotes vel indignos recusandi, in eo sitam fuisse, quod licebat ex populo cuilibet, si quod posset, crimen ordinando obiicere, quod si videretur ordinandus nulli esse culpæ affinis, atque ad omni exceptione maior, is censebatur omnium suffragio & iudicio electus. His summopere cohærent quæ in tex. huius §. repetitur ex Origene & Hieronymo.

Hanc eligendi consuetudinem pastorem tot decretis & tanto vsu approbatam dimiserunt patres, sed cum difficultate, vt patet ex dicto & facto diui Augustini in epistola sua 110. quæ tamen temporis successu reuocata est per Adrianum Papam dist. 63. cap. Nullus.

Tertia via est per nominationem habentis ius patronatus & per acceptationem & approbationem illius supponitur hic quod ex fundatione alicuius ecclesiæ vel beneficij acquiritur ius patronatus fundatori dicente Clementi 3. Inquisitioni tuæ tale damus responsum quod si quis ecclesiam cum assensu diocesani construxerit ex eo ius patronatus acquirit & si patronatus aliquem idoneum pręsentit Episcopo ad suum beneficium episcopus illum debet acceptare & beneficio ad quod per patronum præsentatur inuestire modo idoneus sit, vt habetur de iure patronatus per multa capienda & laicus habens ius patronatus habet quadrimestre tempus ad præsentandum, Ecclesia vero patrona habet semestre licet à laico acquisierit illud ius patronatus, vt dicitur de iure patronatus cap. vnico in 6. ex Bonifac. 8.

Quarta via prouisionis canonicæ beneficij potissimum curati siue alterius est per canonicam & iustam resignationem, resignare enim beneficium alicui est illud in manu sui superioris cuius est illud distribuere, cedere & ponere, sed in fauorem eius cui resignat siue pro quo cedit, quæ resignatio licita est interueniente consensu superioris modo non resignetur personæ indignæ ob rationes superius positas, nec consanguineis ita statuente canone 75. Apostolorum non oportet episcopum fratri aut filio aut alteri cognato humano gratificari affectu nec enim ecclesiam Dei conferre debet in hæredes si quis vero id fecerit irrita permaneat ordinatio ipse autem excommunicatione percellatur. Nec resignet cuicunque digno sed magis idoneo quemadmodum supradictum est de distributore & collatore

collatore beneficiorum, præterea illi dandum eſt beneficium qui potior eſt ad hoc eligendus, ſed in foro conſcientiæ magis idoneus eſt potius eligendus. Beneficiatus itaque quiſquis de ſucceſſore in ſuo beneficio prouiſurus primum cum Moyſe orando Deum in hæc verba optimo zelo feratur. Prrouideat dominus Deus ſpirituũ omnis carnis hominem qui ſit ſuper mulcitudinem hanc & poſsit exire & intrare ante eos & educere eos vel introducere ne ſit populus domini ſicut oues abſque paſtore. O virum admirabilis ſanctitatis! Vide de quo ſollicitatur, nõ torquetur triſti rerum temporalium deſiderio, non anxius eſt pro vxore, non pro filiis aut conſanguineis, ſed ne populus ſine paſtore maneat, vel ſaltem cum Martino dicit Domine ſi adhuc populo tuo ſum, neceſſarius non recuſo laborem, fiat voluntas tua. Audiuit vir ſanctus & Dux optimus moriturus tria quorum quodlibet giganteum etiam animum deieciſſet. Quod videlicet terribilium omnium terribiliſsimum vt (inquit) Philoſophus eſſet obiturus, quod principatum tam amplum relicturus non filiis, nõ conſanguineis ſed cui ignorabat. Vltimum quod non eſſet terram intraturus pro cuius ingreſſu tot ac tanta ſuſtinuerat, quo in loco taxantur illi qui filios aut nepotes in officiis ſufficere volunt, etiam ſi partes [c] neceſſarias non habeant ad miniſteria eorum adminiſtranda, quemadmodum legimus de Samuele qui ęgrè tulit, populũ non permiſiſſe filios ſuos illi ſuccedere. Diſcant ex hoc viro paſtores quam ſolliciti eſſe debeant ſuper gregem domini in vita, poſtquam iuſtum ſic vident in morte pro eo ſollicitari, vbi pulchrè etiam delineat munus boni paſtoris, ſcilicet egredi & regredi ante oues. Sic audiuimus illum eximium inter paſtores bonum paſtorem depingere cap. 10. Ioannis, Quod cum proprias oues emiſerit ante eas vadit. Nouerat enim vir Dei quod periculi eſſet, ſi ad horam oues ſine paſtore eſſent, cum vidiſſet eas, in peſsimum idolatriæ vitium incidiſſe, ex qua draginta dierum abſentia, quibus ab eis abfuerat ideo de ea re ſollicitatur. Conſideremus tandem ex hac quaſi vltima boni Ducis deliberatione Dei ſapiẽtiam in eum propenſam qui licet illi mortem proximam nuntiaſſet nihil tam de ſucceſſore

[c] Veriſsimum quidem eſt (inquit Couarruuias) in conferendis beneficiis ſanguinis non meritorum rationem habere, non iniquum erit, attamē imò profectò æquum, modò quis nõ excludat viros ſcientia & moribus inſignes, ſanguine verò proximos ad hæc munera eccleſiaſtica eligere. Et quidquam illicitum agere in his ſpiritualib. ratione ſanguinis malũ eſt, ſed Simoniacum exigitur etenim, vt vera ſit Simonia aliquid ſpirituale pro temporali, veluti pretio ex conuentionem pactionémve adducere, ergo beneficia eccleſiaſtica conferre, dimittere, aut his renunciare, iure & ratione ſanguinis propriè Simonia nõ eſt, ius ſiquidē ſanguinis nequaquam conſideratur hic, vt pretium ſpiritualis, licet propterea hoc dici poſſit ſimoniacum, & hac in re poſſumus D. Thomæ inſequi ſententiam, quod beneficium eccleſiaſticum conferre conſanguineis Simonia non ſit. 2.2. q. 100 art. 5.

cessore sibi dando loquitur sed hoc in sua dispositione relinquere vult. Sicut enim non dedit coadiutores nisi eo petente, ita neque successorem nisi eo postulante. Sed iam beneficia resignaturi attendant quid dominus respondeat Moisi, Tolle Iosue filium Num virum in quo est spiritus Dei Hic est successor eximij Ducatus, hic est qui populum moderetur. Hoc est primum quod in bono pastore summê expetendum est quod videlicet habeat spiritum Dei & spiritualia promoueat. Me multorum modo concio iubet inquirere an liceat resignare beneficium pensione certa annua sibi reseruata aliter non resignaturo. Et circa hoc duplex est opinio. Doctus Adrianus de Traieco in quodlibeto suo 9. art. 3. in responsione ad quintum principale argumentum sic habet, De pensione respondeo quod non licet partibus de ipsa pacisci sed illam superioris dispositioni admittere sicut in permutationibus nec credo pensionem redimi posse sine summi Pontificis licentia & authoritate, cum assignetur quodammodo spiritualiter in alimẽtationem personæ & sua authoritate posfit ab initio interuenire pecunia. Aliorum sententia est quod etsi tantum libero consensu & beneuola voluntate superioris seruetur pensio ipsa tamen cum sit mera temporalis & posfit laicis concedi sicut & decimæ conceduntur, poterit ipsa pensio annua ex aliquo beneficio proueniens & debita vendi, & hac ratione cum certa summa pecuniæ ab onere pensionis liberabitur. Huius sententiæ est Præses Caietanus in opusculis & idem vult Panormitanus de præbendis & dignitatibus. cap. dilecto. dicens quod pensio est merè temporale pecunia æstimabile & redimibile ex quo non est annexa alicui spirituali. Nec soluens pensionem hoc facit propter beneficium ecclesiasticum receptum, sed propter ordinationem superioris volentis releuare in illa pensione resignantem propter obsequium quod illi ecclesiæ contulit, propter quod in bullis pensionum apponitur, si non annuam persoluerit pensionem beneficium sit tuum scilicet cui debetur pensio ipso facto de resignatione extra. de rescriptis. cap. 4. in Clementinis.

d Hodie in beneficiorum resignationib. auaritia multorum detegitur cupiditas, qui ita paciscuntur, vt sibi reseruent pensiones beneficij prouentu vberiores & securiores, quia de c. ... clericus qui vt beneficium co. sequatur, talia promittit simoniacus est cum huiusmodi pactum sit illicitum. c. cum clerici. de pact. iuncta glo. vlt. tale enim pactũ cum sit contra canones non valet. c. prohibemus. de cens. c. auaritiæ. de præb. quinimo etiam si tale pactum esset iuratum iuramentum super eo interpositum, non teneret. text. est in cap. grauis. de censi. & in c. tuanos. de iureiur. hanc opin. sentit gl. in d. ca. cum clerici. in glo. 1. & in gl. vlt. vbi statuitur, quod clerici qui maiores solito soluere promittunt pensiones, vt facilius ecclesias consequantur appellatione cessante, ecclesiis taliter acquisitis spoliari mandantur.

Quinta via collationis & prouisionis beneficij est per

canonicam

canonicam permutationem, dupliciter quidem fieri poteſt beneficiorum & prębendarum permutatio, primò interueniente aliqua pactione etiam de minima re & ſic non licet, vnde Vrbanus tertius ita decreuit generaliter itaque teneas quod commutationes præbendarum deinceps fieri non poſſunt, præſertim cum pactione præmiſſa quæ circa ſpiritualia vel connexa ſpiritualibus labem ſemper continet Simoniæ.[c] Hæc ille. Et qui ſic permutant ſua beneficia propria ſola authoritate, ea perdunt vt habetur in cap. Cum olim. de rerum permutatione.[f] Aliter fieri poteſt permutatio de conſenſu ſuperioris[g] & ſic licita eſt ex cap. ad quæſtiones. de rerum permutatione. modo ſequantur ea quæ illic dicuntur quæ tria ſunt.

Primum quod de duabus parrochialibus eccleſiis poteſt per ſe fieri permutatio, vbi gloſſ. per ſe, id eſt ſeparatim, ſine poſſeſsione.

Secundum quod cum illarum Eccleſiarum parrochialtera in prouentibus plus abundat poteſt fieri commutatio poſſeſsionum ſiue reddituum refundendo in pecunia & ſupplendo donec in huiuſmodi prouentibus veniatur ad ęqualitatem & quod hoc liceat probatur a ſimili, nam princeps poteſt rem eccleſiæ immobilem per permutationem acquirere data re meliori vel æquali, vt dicitur de rerum permutatione cap. primo.

Tertium eſt quod ſic tamen eccleſiarum fiat commutatio aut prouentuum quod illi contractus nequaquam ſibi inuicem miſceantur, id eſt prouentus inter ſe commutentur & eccleſiæ inter ſe, ſed non prouentus cum eccleſia, ideo permutans vnam eccleſiam cum alia ſi quærit refuſionem pecuniæ ratione iniuriarũ ſpiritualium, de quibus ſua eccleſia plus habet quam alia puta maiorem authoritatem adminiſtratione ſpiritualium aut ius patronatus eſt Simonia. His præmiſsis occurrente cauſa rationabili permutationis ſcilicet vtilitate eccleſiæ cum quis maius proficiat in alia eccleſia quam in ſua vel vtilitate perſonæ ſine præiudicio ſuæ eccleſiæ vt ſi ſit ſuæ eccleſiæ inuiſus & minus gratus aliis autem erit gratior omnibus, aut ſi quis moleſtetur in aliquo beneficio in quo habet ius acquiſitum & valet

permutare

c De rerum permuta cap. quæſitum.

f *Permutatio beneficij cum bonis vel officiis temporalibus, Simonia eſt c. de rerum permut.*

g *Permutationis perfectio ad Epiſcopi conſenſum referenda eſt: & cum authoritas omninò exigẽda, quemadmodum paſſim traditur, & præcipuè per gl. Abb. Imo. & Rom. in d. cap. cum vniuerſorum. & in cap. cum olim. de rerum permutat. Dec. conſ. 14. col. 3. & Dec. in c. [illegible] D. Tho. 2. 2. q. [illegible] ex Car. [illegible] vna. de rerum per [illegible] nam commutatio beneficij eccleſiaſtici fieri nequit ſine authoritate Epiſcopi. cap. [illegible] nent de renunt*

permutare illud cum alio pacifico, poterunt commutaturi super hoc colloqui & suam mentem explicare ac desiderium superioris beneplacito & arbitrio omnia disponenda relinquēdo, [h] nempe inter manus superioris liberè ac sine fraude illa resignando, vt vult Bonifacius 8. extra de rerum permutatione cap. Vnum. in 6. Aliter permutatio fieri non potest sine superioris consensu, nam dato quod vnus illorum possit beneficium suum resignare, non potest tamen alium instituere tum etiam quod permutatio attentata sine consensu superioris videtur ex cupiditate lucri magis quam ex animo proferendi procedere propter quod Symoniaca videtur.

Sexta prouisionis canonicæ beneficij ecclesiastici via est per transactionem.

Licet in spiritualibus & beneficiis transactio propriè dicta licitè interuenire non possit vt aliquod temporale pro spirituali detur, est enim transactio pactio non gratuita qua aliquid datur vel retinetur, vt à lite recedatur nam vt habet glossa de transactionibus in principio tituli. Transactio est de re dubiâ lite incerta, pactio non gratum, per hoc enim ab amicabili compositione propriè dicta differt tamen nam largè sumpta licita inuenitur, vbi enim duo habentes titulū probabilem super vno & eodem benficio & contendunt de eodem possunt prudentum authoritate inter se transigere vt vnus habeat beneficium & alteri pensio perpetuò assignetur, vt expressè habetur in capitulo Nisi. de præbendis & dignitatibus. Nec talis tunc vendit ius suum pro illa pensione sed suo iuri cedit pro pace habenda & accipit pensionem quadraginta librarum, pro temporali sibi ex illo beneficio probabiliter debito & non pro cessione beneficij, nec illic interuenit compositio de dando spirituali pro spirituali, sed magis de dando temporale pro temporali probabiliter debito.

Septima via prouisionis canonicæ beneficij ecclesiastici est per iura vacationis prouisionem per literas Apostolicas factam. Quæ secus fiunt beneficiorum collationes simoniacæ, irritę & restitutioni obnoxiæ declarantur, vt sequenti capite enarrabitur.

[h] Clericus habens beneficium quod est de iure patronatus laicorum illud renuntiare nō potest sine consensu patroni, vt voluit Inn. in c. si. de renun. & hoc merito tenendum dicit Abb. in c. significatū. de præb. idem dicitur de permutatione. Quia permutatio ecclesiarū ad quas laicis competit ius patronat⁹ facta in Romana curia, sine mentione iuris præsentandi laicorum nō valet. Dom. in c. de rerum permut in 6. col. fi. vers. quod si fiat permutatio. Gald. cons. 11. in rub. de rerum perm. in 5. & Bellam. decis. 179. & decis. 181

[i] Hoc expressè patet. extra. de renunciation. 2. in 6. & de præbend. & dignit c. 4. & per varia alia capitula lib. eod. vnde Papa intelligit prouideri à se nominatos, & per literas suas beneficia vacantia commendatos personis idoneis, & secundum merita, vt patet extra. de præb. & dignit c. 30. & 36.

DE SIMONIACA BENEFICIORVM POSSESSIONE ET SIMONIACORVM POENIS.

CAPVT SECVNDVM.

§ I.

Simoniaca hæresis & pernicies.

INVITI iterum ad fœdissima Simoniæ perrimanda vulnera ducimur, ne priora tantum degustasse sufficiat, sed huius mali lues ideò periculosior quod magis in Ecclesię membris iamdudum irrepserit, in quã tot dosibus, tot purgationibus, tantísque phlebotomiis animaduersa est sacra generalis Synodus Tridẽtina. Acriter itaque stimulabuntur Simoniaci ex huius vitij turpitudine & perniciæ ad frangenda illa nequissima pacta rem spiritualem pro temporali exigentia. O graue vulnus Christi ecclesiæ inflixum, ô perditissima tempora! Dicant isti omnes an non satis supérque intellexerint toties repetitum à Christo domino, gratis accepistis gratis date: Tanto ariete euertentur & funditus solo æquabuntur omnia quę precio in ecclesia struũtur. Seriò prohibet Christus vt sicut gratuito munere adepti sunt gratiam, ita & illam aliis vicissim communicent, ast nihil confertur, nihil elargitur, nisi questus & vilis lucelli gratia. Eiiciantur, pellantur, funeribus & fustibus ab ecclesia Christi, isti nundinatores simoniaci qui officia & beneficia ecclesiastica vendunt, reuendunt, mutant, commutant, mercantur dispartiunt, haud secus quam fundum aut bouem quempiam quorum passim magnus ac frequens numerus occurrit adeo vt perpauca & rarissima ecclesiastica beneficia gratis idque idoneis & dignis dispensentur, de his tam ementibus quam vendentibus pecunia, vel alio precio pecunia æstimabili, talę iam olim protulit Spiritus sanctus decretum, &

a Simonia est studiosa voluntas, emendi, aut vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum. Anan. in ru. de sim. nu. 2. Alexa. de Neuo. cons. 14. & Bertran. 251. lib. 6. & Alcia. cons. 2. & Natta. cons. 299 & Dec. cõs 118. Adducũtur autem in deffinitione particula illa emendi & vendendi quia vera simonia nunquam committitur nisi concurrat exactio, vel promissio, illa vero quæ precibus & gratia fit, non est propriè simonia nisi preces sint, illa mẽte & intentione vt notoriè indignus præferatur digno. Ita tenent communiter doctores, vt dicit Gomes. super reg. Cancel. de trienna. li possess. q. 12.

Actuum 8. b Episcopalem dignitatem emere voluit Simon Magus, vt cuicunque manus imponeret, acciperet Spiritum Sanctum in quē hec iusta lata est sententia pecunia tua tecum sit in perditionem. A quo nomen istud scelestissimi flagitij ortum est, quāuis apud Græcos minime reperiatur, nisi quod Tarasius in sexta Synodo vocat Caiaphanum studium, & Simoniacam machinationem, addens alienam esse à dignitate sacerdotali. Si verò nostri temporis rationem habuerimus teteriore aut obscuriore vtendum erit nomine in huius sordidissimæ hæresis vituperium. Quod si huius existimo temporis rationem habeamus Simon ille non erit cum nostræ tempestatis institis comparandus, imò vix dicendus Simoniacus cum Augustinus dicat illum magis potestatem ambitionémque spectasse, quàm pecuniam. Deinde vt concedamus, dic: tantùm pe-

iudiciariam sententiam pecunia tua tecum sit in perditionem Vox profecto quæ mihi talia consideranti vocem faucibus hærere facit, quæ perditionem deplorandam animi simoniacè bona spiritualia ambientis minatur & certo promittit. Sed hoc lugubrius est quod indies magis grassetur hæc pestis, & subdola arte hoc nefarium crimen obnubiletur, nam licet Ecclesiasticę dignitates publicè non vendantur plurimæ tamen largitionibus ac pollicitationibus adipisci consueuerunt. Hæc de sacerdotibus aut episcopis vetus querela est quam hic renouare non est huius instituti præsertim hisce temporibus quibus malis sacerdotibus nullus habetur honos & boni quoque contemnuntur a laicis. Si proficit admonitio satis admoniti sunt in scripturis canonicis ac veterum doctorum scriptis in ipsis deniq; Pontificum decretis nihili religiosius cauetur quam simoniaca illa venatio. Vincat auarum illud congerendi desiderium Christi paupertas, humilitas ambitionem opprimat, propinquitatis affectum charitas sponsæ Christi. Si princeps obtrudit illum cui fauet sit tibi prior summi principis ratio. Intrent per ostium qui sacra adita venerari cupiunt Quid mirum est si vir Ecclesiasticus concubinarius sit, & alter ludendo noctes diésque consumat, siquidem nummis Ecclesiæ munera sortiti sunt? & peccata mutuo applausu sese inuitant, peccata alia sunt aliorum pœnæ?

Nos cum maximo nostro incommodo experti sumus, quàm malè cedat reipublicæ quæ suos habet honores venales, virosque primarios ambitiosos. Audimus quotidianas querimonias deplorantium collapsam Christianam religionem, eámque ditionem quæ quondam complexa est vniuersum terrarum orbem, in has angustias esse contractam. Hoc igitur quibus ex animo dolet eos decet ardentibus asiduisque votis flagitare a Christo, vt digni operarij mittantur in messem & despectis huius mundi vilibus emolumentis ad hanc omnium pulcherrimam militiam toto incumbant pectore post breue tempus (quid enim hac vita fugacius) sempiternam accepturi coronam beatæ immortalitatis. Eia ergo sacerdotes in Christo dilecti veterem hanc circuitionem contractuum relinquite ad beneficia

expiscanda

expiſcanda vt ab illis ditiores conſulatis rei domeſticæ, hoc diuino & humano iure damnatur, curate ſaltem vt ſub paupere ſed honeſto victu animas veſtræ fidei commiſſas diuitiis ſpiritualibus locupletetis. Optimum & pingue ſacerdotium exiſtimate illud in quo multis laboribus, aſsiduis vigiliis, oui perditæ ſuccurritur. Arduum eſt ad quod adhortamur, ſed idem eſt facinus omnium pulcherrimum atque optimum. Imitatum eſt ſatis Annarũ, Caipharum, Scribarum & Phariſeorum munus, qui cœlum, terræ miſceant citius quam patiantur aliquid ſuæ authoritati quæſtuique decedere. Non refert quam numeroſus aut ſplendidus tibi grex obuenerit, ſed illud refert vt abſque velleris affectu & bonorum temporalium cupiditate Chriſto lucrum adferas. Eximiæ cuiuſdam philoſophiæ eſt nec dignitate muneris attolli, nec difficultate deiici. Si titillat honos, cogita, te nihil aliud eſſe quam diſpenſatorem, ſi terret difficultas, cogita etiamnum viuere ſummum illum paſtorem, qui non deeſt gregi ſuo vſque ad conſummationem ſæculi, cuius fiducia Paulus alioqui demiſſus gloriatur ſeſe poſſe omnia. Suis temporibus nec prece, nec precio, dabantur Eccleſiaſtica ſceptra, ſed tantum quibus fulgebat pietatis & virtutis dignitas, quia vt inquit Comicus virtute non fauoribus ambire oportet.

ſerio mente vitium hau ſiſſe cum noſtri hodie non poteſtatem, non gloriã, ſed ſordidum lucellum hac arte quærant.

QVOT MODIS CONTRAHATVR SIMONIA

§ II.

SVPERIVS Simoniam diximus ſtudioſam voluntatem emendi aut vendendi quicquã tẽporale quod ſpirituali eſt annexum Nomine autẽ emptionis [a] aut vẽditionis omnem commutationem intelligimus rei ſpiritualis pro temporali, non modo videlicet pecuniam in precio habendo, ſed aliam quamcunque imo preces quæ prætio æſtimari queunt & ſeruitia & affinitates, quoties in compenſationem ſumi poſſunt rei ſpiritualis. Vnde Vrbanus Papa. can. Saluator 1. q 3 quiſquis in uit. Quiſquis res Eccleſiaſticas non ad quod inſtitutæ ſunt, ſed ad propria munere linguæ, vel obſequij, vel pecuniæ largitur, vel adipiſcitur Simoniacus eſt per quæ tria munera omnis res prætio æſtimablis

a Nõ ſolùm emptio aut venditio rerum ſpiritualium, ſed omninò diſpenſatio & permutatio non gratuita eſt Simoniaca. Hæc concluſio eſt S. Thomæ. q. 100. art 1. ad 5. & Adrian. quodlib. 9 ar. 2. & Richar in 4. diſt. 25 Palu. diſt 5. & Sylueſt. verbo permutatio §. 1 & fuit antiquiſſimæ

æstimabilis intelligitur secundùm philosophum 3. Ethicorum nomine pecuniæ [b] imo quicquid homines habent externa & omnia quorum domini sunt pecunia vocantur secundùm Augustinum de doctrina Christiana & habetur 2.q.3 cap. Totum. Ad quæ tria reducunturmetus & homagium affectus & consanguinitas, amor carnalis & acceptio personarum. Primum ergo vt de omnibus specificetur oratio, notandum quod in accipiendis vel dandis muneribus tria sunt maximè attendenda scilicet dantis & accipientis qualitas, quantitas, tempus donationis & numerus, item cum [f] Propheta dixerit Beatus qui excutit manus suas ab omni munere de illis donis accipiendum est quæ accipientis animum allicere vel peruertere solent, alias vt illic dicitur ordinatori & consecratori, electuarium vel de vino siue de aliis huiusmodi, quæ modici sunt pretij, & quæ voluntatem recipientis diuertere non possunt, rite dantur Hæc ibi. Munus vero à lingua plura complectitur temporalia & pecunia æstimabilia secundùm laudem ipsam quæ pertinet ad fauorem humanum qui sub prætio cadit, adulationũ quoq; quæ inuerentia, preces, quibus acquiritur fauor humanus & sibi contrariũ vitatur, & his mediis, qui promouetur Simoniacus est. Si autem pro digno preces porrigantur vt donator moueatur & disponatur à laude & excitetur precibus vt doctori donet non est Simoniacus quia rationabilis causa subest tale spirituale conferendi hócque licere ostenditur ex facto Gregorij qui in quadam epistola ad Petrum episcopum sic scribit, Latorem præsentium per intercessionem vestrę sanctitatis accolitum facimus. 1. q. 1. latorem. Et cap. seq. ad Eliam presbyterum & Abbatem, filium vestrum Epiphanium mandastis vt ad sacrum ordinem promouere deberemus, & diaconus quidem factus est & in fin. cap. dicitur quod illæ præces reprobantur quæ affectu carnali porrectę fuerunt, sed valent cum in certum testimonium adhibentur veritatis. Munus autem à manu aut ab obsequiis non sic præbet certum testimonium de promouendo, sed magis præ se fert cupiditatis speciem recipientis intuitu: Hic ergo audiendus est diuus Thomas tria respondens. Primum quod in collatione sacerdotij munus principaliter

b *Pecuniæ nomen latè ad omnes fortunæ copias extenditur, non solùm enim, vt inquit Vlpianus numeratam pecuniam complectitur, omnes pecunias, hoc est, omnia corpora, nam corpora quoque pecuniæ appellatione continentur. l. 178 ff. de verb. sign. Pecuniæ nomine, inquit Hermogenianus) non solùm numerata pecunia sed omnes res, tam soli, quàm mobiles, & tam corpora, quam iura continentur. Id etiam voluit Augustin. lib. de disciplina Christianorum. Tertium (ait) quidquid homines possident in terra, omnium quorum Domini sunt pecunia vocatur seruus, ager, arbor, pecus [illegible] non vno hoc nomine omnis substantia comprehendatur. At cùm in angustum referatur pecuniæ nomen, ea tantum continet, quæ pondere numero & mensura constant.*

principalitér à lingua vtendi puta vel laudem aucupari, ac perinde humanum fauoré vel preces [c] aut ex quibus idem fauor acquiritur aut contraria inuidia vel odium cauetur simoniacam labem contrahit. Quod si contra quis arguat: Qui dat propter laudes aut precibus victus gratis dat, quare neq; pœnas incurrit iuris, decipietur si exactius prędicta perpendat. Non enim D. Thom laudis intentioné etiam si sit principalis nec precũ causam simonię simpliciter tribuit sed quando per hæc aliquod emolumentum temporale prætio æstimabile contenditur vt si episcopus sacerdotium regis famulo aut eius precibus ductus conferat qui se apud regem laudibus efferat quo honio possit pinguiorem præbendam venari, imò verò neque tunc est simonia, nisi quando id principaliter intenditur, cuius indicium est quando confertur indigno. His superaddit Sanctus Thomas 2. 2. q. 100. art. 5. idem esse quod aliquis det rem spiritualem pro aliquo obsequio [d] temporali exhibito vel exhibendo ac si daret pro pecunia data vel promissa id est, sicut Simoniacum est dare spirituale pro pecunia sic pro obsequio temporali exhibito vel exhibendo ac si daret pro pecunia data vel promissa quod confirmatur authoritatibus in præmissis de triplici munere adductis.

Vnde Alexander 3. Simoniacum censuit, quendam militem quod promisisset cuidam clerico dare Ecclesiam si quoddam negotium eiusdem promouisset in Curia Romana & ob hoc determinat idem promissionem continere simoniacam prauitatem vt patet de Simonia capitulo cum essent.

Notandum tamen est quod duplex dicimus obsequium ad quod collator beneficij potest habere respectum, quoddam enim est particulariter ordinatũ in bonũ particulare alicuius, scilicet, dantis spiritualia vel suorum consanguineorum vel amicorum & de illo intelliguntur præmissa quod munus ab obsequio est seruitus indebite impẽso, vbi non capitur indebitè pro inhonestè vel contra debitum ex genere operis, sed capitur indebitè vt idem est quod non ex debito vel obligatione. Aliud est obsequium impensum in ecclesiæ vtilitatem & ad tale potest collator beneficij

c Si preces vel fauor (inquit F. à Victoria) vel laus resoluerentur, tanquam pretium in aliquod temporale clarum est quod esset Simoniacum. Quia nil refert quod pretium detur mediatè pro re spirituali. Hæc est Inn. & Car. in c. nea. de ata. & quali. ord. idem dicendũ est de obsequio cum pecun. sic exij[illegible], ita quod in commodum temporale resoluuntur.

d Obsequia illa quæ [illegible] [illegible] vt communis ore docent scholastici [illegible] Caietan. in sum. in ver. Simonia [illegible]

A 3 habere

habere respectum cum huiusmodi obsequium in Ecclesiæ commodum cæteris paribus reddat ipsum dignius & sic præferendum, vnde Gregorius Ecclesiasticis vtilitatibus desudantes dignum est remuneratione gaudere, & qui se voluntariis obsequiorum necessitatibus sponte subiiciunt, dignè nostris prouisionibus consolentur, & Concilium Agathense Clerici omnes qui Ecclesiæ fideliter vigilantérque deseruiunt stipendia sanctis laboribus debita secundum seruitij sui meritum per ordinationem canonum sanctæ Ecclesiæ à sacerdotibus consequantur, & idem iudicium est de munere à lingua in vtilitatem Ecclesiæ impenso, vt si quis aduocatus defenderit iura & causam Ecclesiæ, similiter de munere à manu vt si quis bona contulerit Ecclesiæ nam huiusmodi obsequiis licitè mouetur collator, illis alioquin idoneis beneficium conferre sicque poterit aliquis obsequi Ecclesiæ hac spe & intentione quod aliquando promouebitur ab ea, aliunde tamen idoneus inuentus dummodo principaliter ad hoc seruiat nec ducat in pactum vt habet gloss. 61. dist. cap. Quid proderit, & de pactis cap. captum. Et de Symonia cap. Tua nos vbi dicitur quod in spiritualibus omnis pactio & conuentio cessare debet. Quum in hanc decisionem de precibus inciderimus, altera est nobis euoluenda quæstio. Vtrum collatio metu extorta [c] simoniaca sit ita vt qui beneficium tale recepit, resignare ipsum teneatur. Dominicus de Soto vir sui æui lampas respondet quod etsi metu conferre indigno peccatum sit ex genere suo mortale, digno verò, nonnulla etiam culpa, quia collatio non fit legitimo fine, neutrum tamen est Simonia, quoniam dare metus causa, non est dare pretio. Nam etsi quis pretium daret ad propellendum metum, nihilominus qui metuit nil recipit. Imo verò nec sacramenta conferre propter metum vllo condemnatur iure, vt si quis metu confessionem audiret Nec verò vulgo talis Episcopus haberetur Simoniacus. Sed tamen quando ille metus incuteretur, qui esset modo exposito pretio æstimabilis tunc esset Simonia, vt si rex vel eius aulicus comminaretur Episcopo quod nisi Sacerdotium tali personę conferret de gratia regia excideret, neque ad altam esset a-

[c] D. Bonauentura 4. d. 25. tenet quod dare beneficium ratione timoris est Simonia, Durandus, ariter dist. 25. q. 4. dicit quod etiam si det digno, quo ad Deum est Simonia. Idem dicit Adrian. quodlib. 9. art. 2. & proponit non solum ratione timoris de malo temporali, sed etiam ratione indignationis, vt habet Angelus verbo Simonia. §. 3. & maior expressè 4. 25. q. 3. & 5. Th. in 4. d. 25. q. 3. ad 3. licet quod si specialiter moueatur, propter timorem manifestè est Simonia.

scensurus sedem. Qui enim tali metu Sacerdotium conferret, id ad venandum episcopatum faceret, ac perinde simoniacus esset. Secus si metus ei incuteretur amittendi vitam aut temporalia bona quæ possidet, nam tunc metuens nullum habet respectum lucri.

Quantum ad munus homagij attinet etsi inter munera manus complectatur, de eo tamen specialiter dicitur quod eius interuentu Simonia incurritur, nam Alexander 3 dicit quod homagium cum iuramento fidelitatis facere pro spiritualibus habendis Simoniacum est & diuinis ac humanis legibus contrarium, De Simonia. cap. Ex diligenti, quemadmodum & qui aliquod beneficium alicui impartitur hac conditione vt debitum suum ab illo recuperet, licèt nihil speret alienum, Simoniam committit, vt vult Sanctus Thomas in 4 Sententiarum distinct. 25. art. 1. ad 2. q. 3. Omnium autem Simoniacorum vsitatissimum genus eorum est qui gratis conferunt spiritualia propter consanguinitatem [f] vel carnalẽ affectum præcipuè quæ quidem collatio perniciosa est & illicita non tamen læthalis quia hic nihil accipitur nec hoc pertinet ad contractum emptionis vel venditionis, si tamen aliquis dat beneficium Ecclesiasticum alicui hoc pacto vel intentione vt exinde suis consanguineis prouideat est manifesta Simonia de talibus exclamat Michæas, Væ qui ædificatis in sanguinibus, & Hieronymus talium duplicem defectum deplorat vt refert Gratianus vnum omissionis magis idoneorum in collatione beneficiorum, alterum commissionis Simoniacè promouendo vel illicitè scilicet quos ipsi amant vel quorum obsequiis deliniuntur vel pro quibus preces funduntur vel qui munera offerunt. Hæc possent induratos & adamantinos animos reuocare ab hoc infami Simoniæ scelere si aliquod resipiscendi nobis adesset consilium sed nos excecati in malitia congratulamur nobismetipsis in peccatorum profluuio. Intelligamus saltem vt liberius deterreamur ab hac voragine in Simoniæ admissione nos duo grauissima committere peccata, in religionem quippe per sacrilegium peccatur & in iustitiam per furtum, sacrilegium in hoc subsistit quia rei sacræ ea fit iniuria vt vendatur quod nulla

f Hic locus superiore capite discussus est, cui tamen cum I. à Victoria vltimam metam dare possumus hac conclusione. Cõferr. beneficium intuitu consanguinitatis non est Simoniacũ. Hæc S. Tho. q. 100. art. 5. ad 2. vt superius diximus, hinc infirmatur sententia Bonauentura dist. 25. asserentis collationẽ spiritualium ratione consanguinitatis esse Simoniacam. Et fuit opinio Parisiens. vt recitat Altisiodor. & vanè. ob reprehendit Inno. 3. Archiep. Mediolanensem quod beneficium commisisset in fauorem carnis. Dicamus ergo quod ex eis paribus prout ere consanguineum, non est peccatum de colla. cler. & null. c. potest & verb. Simonia. § 16. saltem secluso scandalo.

nulla potest æstimari pecunia. & si æstimari posset, venditur quod diuinæ liberalitati alienum est, iuxtà illud Christi propositum [i] Gratis accepistis gratis date, vnde sequitur esse furtum & contra omnē iustitiam. An vero hæreticum sit in quæstionem vertitur [g] Gregorius. certè hoc nomine non semel ea in re vtitur multiq́ue authores detestationem tanti criminis vocarunt hæresim, sed horum argumentis sanctus Thomas bifariā respondet. Primo quod etsi Simoniacus non sit propriè hæreticus, quoniam absque intellectus errore quis potest præ auaritia in hoc vitiū labi, tamen re ipsa, & facto profiteri videtur dominiū spiritus sancti esse penes homines, qui est hæreticus error, atque hoc quidem respōsum amplexus est Gratianus [h] in canone ventum. 1. q. 1 Secundò ac si non satis sibi hoc placeret dicit S. Thomas Simonem Magum, prætérquam quod voluit Spiritum Sanctum emere, hæreticum fuisse, in eo quod credidit mundum non fuisse adeo creatum. Attamen propter hoc Simoniaci non dicerentur hæretici, quo tamen ferro crebrò inuruntur in iure. Et ideò forsan dicendum est quod Simon ille propterea voluit Spiritum Sanctum emere quod credidit esse venalem, & pretio posse ab Apostolis dari, quodquidé Apostolica responsio palàm docet, *Pecunia tua tecum sit in perditionem quoniam donum Dei existimasti*, hoc est, credidisti *pecunia possideri.* A qua porrò hæresi, tanquā à proprio fonte vitium ipsum nomen contraxit, vt omnibus constet quod Simoniaca hæresis [k] cæteris damnabilior, existit. Cætera optimi viri conscientia docebit, vnicuique enim datus est optimus genius ad effugādas peccatorum Scylas.

[g] Gregorius li. 7. Epist. 100. 113. & lib. Epist. Epist. 53. Tarrasius in exempla. ad Adria. quod est apud Gratiān. 1. q. 1. can. 201.

[h] *Primi Latini canones & scriptores hoc detestandum sc. lus vocant, vel absolutè hæresim, vel cum additamento, simoniacum & simoniacos hæreticos. Sic Gregorius Magnus ad reges Francorum sic Turonense concil. c. iii. vit.*

[i] *Hic referendum est quod Tarasius ad Episcopum Romanum Adrianum scribit. Is enim nostros Simones qui prouentum tantùm quærūt non esse Simone solùm, sed Macedoniano peiores qui dicebant Spiritum Sanctum esse creaturam. Nam qui creaturam indicat rē aliquam saltem eo nomine non despicit; Simoniacus autem constituit se serū Dominum nec tantùm Spiritum sanctum creaturam, sed suæ potestatis esse ducit, quem pro sua libidine cuius addicere ac prodere valeat.*

DE SIMONIACORVM POENIS.

§ III.

IVRIS Pontificij authoritate quatuor Simoniacis præscribuntur in iure pœnæ. Prima vt restituat quidquid per Simoniam acquisiuit. 1. q. 1. can. audimus, & can. presbyter, hæc certè pœna iuris est naturæ propter admissum in Simonia furtum. Secunda est excommunicatio. extrà. de Simonia & q. 1. can. reperiuntur. Tertia est suspensio ab ecclesiastico officio eadem causa, & questione. extra de Simonia. Quarta.

est infamia 13.q.3.cap.sanè. Intelliguntur autem omnes hæ pœnæ de reali Symonia, mentalis [a] enim siue emendi aut vendendi proposita intentio etsi peccatum sit ac proinde vt diluatur pœnitentia egeat, excommunicationi tamen aut suspensioni non est obnoxia nunquam enim eius generis pœnæ infliguntur nisi cum res exit in actum etiamsi infamia non carere videatur qui affectu Symoniam admisit quamuis non sequutus sit effectus, obseruandum autem excommunicationem non tantum in eos cadere, qui contrahunt sed in testes etiam consiliarios, scribas, ac omnes denique qui quouis modo eiusmodi facinus promouent.

In hos itaque clancularios Simonistas & qui certis mediis spiritualia vendunt seuerè sed iustè animaduertunt Pōtificum decreta. Calixtus [b] eos omni dignitate indignos damnat Paulus 2. ipso facto suorum ordinum executione suspensos facit. [c] Beatus Ambrosius in monasterium tales sub perenni pœnitentia retrudit.

Alexander Papa tertius [d] de cetero statuit vt si qui in posterum ab eo quem Simoniacum esse non dubitat se consecrari permiserit & consecrator & consecratus non disparem damnationis pœnam subeant sed vterque depositus pœnitentiam agat & priuatus propria dignitate persistat. Mediatores vero tam turpis & nephandi dati & accepti si clerici à proprio gradu excidāt, [e] si laici anathematizentur.

Innocentius 2. Si quis (inquit) præbendam vel prioratum seu decanatum aut honorem vel promotionem aliquam Ecclesiasticam seu quodlibet ecclasiasticum sacramentum vt puta Chrisma vel oleum sanctum & consecrationes altarium vel ecclesiarum interueniente execrabili ardore auaritiæ, per pecuniam acquisiuit, honore male acquisito careat, & emptor atque venditor & interuentor nota infamiæ percellantur.[f]

Innocentius 3. [g] ad Tholetanum Archiepiscopum scribens de episcopo Lexouiensi diffamatum eò quòd fuerat Simoniacè electus quod si manifestum sit declarat & definit quod tam ipse quam electores symoniaci sunt ab altaris ministerio perpetuo deponendi.

Chalcedonense Concilium ita diffinit si quis mediator

B tam

a Mentalis simonia in nostro quidem à censuris Ecclasiasticis, sed habitur amborum aliquando suum iudicem Deum. Ea autem prauo ac sinistro mentis oculo perficitur, & trifariam diuiditur. Prima est quando clericus aut cliens aliquis obit onus impositum intentione, & cupiditate consequendi quidpiam spirituale. Alteram censent esse, quando vtriusque voluntas æquè corrupta est, vt & ille precium sit offerre paratus, & hic non renuere, attamen nullum est indicium quod prodat latens venenum. Tertia species est, quando iam contrahunt & paciscuntur, sed re infecta discedunt.

b 1.q.1.c. sanctorum.

c extra .c. cum detestabile.

d 11 q 1.c. reperiantur.

e Generale conc. Lateranensi canone [illegible]

f 1.q.1.c. [illegible]

g [illegible]

tam turpibus & nephandis datis vel acceptis extiterit anathematizetur,[h] decernentes omninò vt quicũque deinceps pro accipienda diuina dignitate domi quodlibet præmium detectus fuerit obtuliſſe ex eodem tempore ſe nouerit anathematis opprobrio condemnatum atque à participatione corporis & ſanguinis Chriſti alienum. Ex quo conſtat (vt inquit Ambroſius). illum execrabile perpetraſſe flagitium.

Paulus Papa 2. in extrauag. communi quæ habetur titulo de Simonia Romæ edita anno 1464. excommunicat papali excommunicatione ſic quod non poſsint abſolui præterquam in mortis articulo, omnes & ſingulares qui quomodolibet dando [i] vel recipiendo Simoniam commiſerunt aut vt fieret mediatores extiterunt ſeu procurauerunt talia pacta.

Concilium Conſtantienſe [k] ſub Martino 5. excommunicat ipſo facto omnes dantes & recipientes Simoniacè ſacros ordines, beneficia vel officia Eccleſiaſtica ita quod tam dantes quam recipientes in Simonia ordines vel beneficia ſunt ipſo facto à Papa excommunicati, etiamſi Pontificali aut Cardinalatus præfulgeant dignitate.

Sacri Concilij Tridentini [l] patres vetant omnem in ſacris rebus nundinationem, & collatores beneficiorum hortantur ne deinceps conferant niſi idoneis, repulſa omnis Simoniæ ſeruitute.[m]

Quod autem diuina flagella temporali pœna vlciſcantur Simoniacorum arrogantiam teſtis eſt Gieſi qui gratiam ſanitatis Naaman Syro vendidit 4. Regum 5. Gregorius Nazianzenus hoc vnum cum duobus aliis exemplis proponit de pœna temporali Simoniacis diuinitus inflicta. 1. q. 1. Qui ſtudet. Vnde ſacrum generale Concilium Lateranenſe cap. 63. talem maledictionem imprecatur & promittit Simoniacis dicens Firmiter ſtatuentes vt pro his ſcilicet ordinibus & beneficiis ac aliis ſpiritualibus conferendis ſiue collatis nemo aliquid quocunque prætextu exigere aut extorquere præſumat, alioquin & qui receperit & qui dederit huiuſmodi pretium omninò damnatus cum Giezi & Simone condemnetur.

Ciuitatum ruinam & euerſionem prædixit Propheta Micheas

h 1. q. 1. cap. reperiuntur.

i Anathema danti Anathema accipiēti. 1. q. 1. quicunque. 2.

k Conci. Cōſ. Seſſ. 43.

l 22. Seſſ. c. 1.

m *Ex S. Concilij Tridentini canonibus Simonia penitùs euellitur. Seſſ. 24. c. 5. vult tamen inter cætera, vt in contrahendis matrimoniis, vel nulla omninò detur diſpenſatio, vel rarò idque ex cauſa, & gratis concedatur. Rurſus quãuis Simonia ſit clericos pro funeribus exigere precium, poſſunt tamen ſecluſo ſcandalo, pro ſuſtentatione paciſci. Verum quæ ſpiritualib. antecedenter ſunt annexa, abſque Simonia venduntur, ſi nihil plus capiatur ratione conſecrationis. Quædam tamen vix æſtimantur niſi ratione eius q; ſpirituale eſt. Hinc multis capitulis cautum eſt, ne pro chriſmate aliquid exigatur.*

Micheas ob hoc detestabile Simonis facinus, Iudices eius in muneribus iudicabant, sacerdotes eius in mercede respondebant, & Prophetæ eius in pecuniis diuinabant, idcirco propter vos Sion quasi ager arabitur, & Ierusalem vt custodia pomerij erit gloss. custodia Pomerij collectis pomis deseritur, ostendit itaque Propheta propter huiusmodi Simoniacos Ierusalem fore destruendam. Experientia edocti sumus pariter Simoniacos omnes exitialem semper ducere finem exemplo Iudæ qui postquam omnium redemptorem vẽdidit laqueo se suspendit [n] auida stigiis canibus præda, vt verax sit Petri in Simonem Magum sententia. Hinc Gelazius Papa. Quos constiterit indignos meritis sacrã mercatos esse pretio dignitatẽ conuictos oportet arceri non sine periculo facinus tales perpetrantes, quia dantem pariter & accipientem damnatio Simonis quam sacra lectio testatur inuoluit. Si quis (inquit Gregorius) iniusto cordis amore, vel sordidis precibus vel manuali seruitio siue fraudulento munusculo episcopalem seu sacerdotalem non lucro animarum sed inanis gloriæ auaritia fultus dignitatem acceperit, & in vita sua non sponte reliquerit eumque mors insperata pœnitentem non inuenerit proculdubio in æternum peribit. [p] Alexander Papa 3 In Concilio Turonensi. Quisquis (inquit) contra hoc decretum attentare præsumpserit tam ille qui dederit quàm ille qui receperit vel consentit partem se cum Simone non dubitet habiturum. [q] Et Concilium Lateranense, Si quis contra hanc prohibitionem Simoniæ venire præsumpserit portionem cum Symone & Giesi nouerit se habiturum. [r]

n Matt. 27.
o Gregor. 1. q. 1. cap. quos constituerit.
p Ex hoc canone probatur haberi quod etiam sine peccato exteriori, sed solùm munere dato, vel obsequiis etiam aut precibus consequentes Episcopatũ, tenetur resignare. Idcircò Adrianus ex iure diuino esse dicit obnoxiũ restitutioni quod Simon a(?)è acquisitum est, siue spirituale, siue temporale Armach lib. 10. c 23 tenet adhuc latius, quod non solum si simoniace, sed si ambitiosa hypocrisi peruenerit: quod ad sacerdotium nullum titulum acquirit, & tenetur restituere quia non intrat per ostium, & per consequens est fur & latro.
q De Simonia c. nõ satis.
r eod. tit. cap. cum in ecclesiæ, & c. si pro certo.

DE SIMONIAE RESTITVTIONE.

§. IIII.

Præter Franciscum à Victoria in suis relectionibus Theologiæ [a] præclari quamplurimi authores, huius paragraphi seriem complexi sunt Caietani, Paludani, Altissiodorensis, Hadriani, Durandi, Nauarri, Dominici & Petri de Soto, Metinę, Cani, Lopesij, & Thomistarum omnium de his eximia & eruditissima extant consilia, quæ sedulus lector reuoluere poterit, ne tamen indonatus ab hac materia recedat

a Authoribus qui de simonia aliquid scripserunt addere potero gl. d. st. 1. q. 1 in princ. Alex. Alens. ... q. 100. Richard. Bona. Gabriel. ac omnes fere scholasticos. l. 4. d. 25.

recedat nos breuem hãc decisionem superstruemus. Quicquid per Simoniæ contractum acquiritur, siue pecuniario pretio [b] siue munere alieno perinde valẽte restitutioni subiectum est, videlicet neque ipse posset venditor pretium, neque res emptor retinere. Nullus enim vt (inquit) Diuus Thomas 2. 2. q. 100. potest licitè suo vsui addicere id quod contra voluntatem Domini acquisiuit, qua scilicet voluntate dominus irritat huiusmodi acquisitionem, puta si aliquis dispensator de rebus domini sui daret alicui contra voluntatem & ordinationem Domini sui, ille qui acciperet licitè retinere non posset, dominus autem cuius Ecclesiarum prælati sunt dispensatores & ministri ordinauit vt spiritualia gratis darentur secundùm illud Matthæi, Gratis accepistis gratis date, & ideo qui muneris interuentu spiritualia quæcunque assequitur ea licitè retinere non potest, totum enim ius Canonicum id conclamat vt patet canone citato, Si quis episcopus. vbi qui dignitatem per Simoniam emit ab eadem debet esse alienus & c. presbyterum. ead. cau. & q. qui per pecuniam Ecclesiam obtinuerit priuari ea iubetur. Et è conuerso, cap. de hoc. de Simonia. regis qui vt in electionem consentirent accesserunt idem pretium restituere coguntur. Vnde ob huiusmodi obligationem ad restituendum temporale Simoniacè acceptum, non potest fieri eleemosyna de temporali Simoniacè recepto vt scribit Gregorius ad Euagrium episcopum. 1. q. 1. non est præsentandum. intellige autem hic de Simoniacè acquisito non posse fieri eleemosynam quando constat cui sit restituendum, aut enim datum est in odium eligentis vel promoti & tunc restituetur non ei qui dedit sed ei in cuius odium datum fuit, si vero datum fuit in fauorem spirituale accipientis siue per ipsum siue per alium nunquam est restituendum ei qui Simoniacè dederit vt docet sanctus Thomas. 2 2. art. 7. ad 2. dicens De eo quod est per Simoniam acquisitum potest fieri eleemosyna quia non est debitum ei qui dedit sed meretur illud amittere, nec potest repetere pecuniam quam turpiter & symoniacè dedit, licèt alius iniustè detineat, vt dicit idem Sanctus Doctor. q. 100. 2 2. art. 6. ad primum, si vero pecunia vel possessio vel fructus Simoniacè

Auth. 2. p tit. 1. c. 5. Astens. l. 6. tit. 55. Viguer. c. 5. §. 7. Angel. Ray. Pisa. Rosel. Tabie. Syluest. Caietan. Arnil. & alij Summistæ in ver. Simonia.

[b] Pretium Simoniæ ne quis fallatur, oportet distinguere, nec enim intelligitur quælibet, vel memoriæ, vel grate mentis spectata, vel exhibita occasio sed illud quod saltem opinione dignum, iustum que putatur in commutatione, quodq; emptorem adigit, quasi debitorem, atque ipsum venditorem cogere videatur ad rei spiritualis optatæ proditionem. Neque quicquã est vitij, si quis liberaliter pro iis oret quos sperat non fore immemores vel ingratos. Pretium igitur huius loci triplex esse potest. Primum nostri vocant à manu quo intelligitur quicquid vllo modo in cõmutationem venire potest, vt sunt villæ prædia, oleum, frumentum. Alterũ ab obsequio, & hic congeruntur ministeria seruitu:, & omnis alicui nau[illegible].

niacè sunt dati & accepti in iniuriam alicuius ecclesiæ restitui debent illi ecclesiæ in cuius iniuriam data fuerunt non obstante quod Prælatus vel aliquis de collegio illius ecclesię fuit in culpa, quia eorum peccatum non debet aliis nocere, si autem Prælatus & totum collegium sunt in culpa in quorum scilicet iniuriam, data est pecunia tunc debet cum authoritate superioris huiusmodi temporale sic symoniacè receptum vel pauperibus vel alteri ecclesiæ irrogari.

Quod si Prælatus aliquid [c] pro collatione rei spiritualis receperit etiam sine pacto credens illud in pretium sibi dari, profectò non magis dominium quam vsuras acquirit atque ideò restituere tenetur eidem qui dedit, si tamen postea resciuerit id non sibi datum in pretium retinere potest, At qui si quando confert beneficium, scit in pretium sibi munera esse impensa non tenet collatio. Si autem quando contulit non credebat sibi dari in pretium collatio ex parte sua tenet sed tamen si postea sciuerit ceu pretium sibi data restituere tenetur, & collationem constat ob inhabilitatem ementis fuisse inualidam & profectò in hanc sententiam firmiùs descendo quousque aliud à sapientibus euulgetur aut doceatur.

ea opera. Tertiū dicitur à lingua quæ classis adulationes, facetias mendacia, blanditias, & quicquid est talium nugarum, quod vel ore, vel stylo peragatur continet.

c Episcopus recipiens salariū iuxtà capitulū cum sit Romana, recipit intuitu laboris, Altisiodor. 3. p. q. pe. & de eleemosinis. & Bonauent. 4. d. 25. q. vlt. & Richa. ead. d. q. 2. Sed his non obstantibus conclusionem statuit F. à Victoria, non plus licere locare operas in administratione spiritualium, quam ipsa spiritualia, neque licet aliquid recipere pro labore spirituali, magis quàm pro ipso spirituali. Hac est sententia Durand. 4. d. 25. q. 1. & Palud. 4. q. vlt. & Caietan 22. q. 100. & in sua summa & Syluester de simonia. § 9. & citat gl. [illegible] ne prælatus vices suas. & c. [illegible] Ex quo [illegible] [illegible] licet [illegible] operas.

TEMPORALE PRO SPIRITVALI DATVR ET ACCIPITVR IN QVINQVE CASIBVS.

§ V.

ETSI nunquam spirituale pretio quouis venari liceat, licèt tamen temporale dare & accipere pro spirituali in quintuplici casuum differentia. Primo pro stipendio sustentationis, quod non solum licitum est imo debitum & à Domino ordinatum in vtroque testamento sic procuratio ministrantis spiritualia licitè exigitur. Vnde Innocentius, tertius Consultationi tuæ respondemus, quod nihil pro consecratione Ecclesiarum potes vel debes preter procurationem exigere. Visitator tamen potest etiam procurationem suam recipere, vt vult B. Gregorius cap. Charitatem. 12. quæst. 2. Secundo licet accipere & dare temporale pro stipendio locatarum operarum, & hoc in illis

illis actionibus in quibus principale quesitum est temporale, & per accidens in quibusdam spiritualibus [a] vt postea dicetur.

Tertio datur licitè temporale pro spirituali, cum gratis datur siue per modum Eleemosynæ vnde de Symonia cap. Etsi quæstiones. ita scribitur. Si ipsa persona electa offerat ordinatori vel cōsecratori suo electuarium vel de vino siue de aliis huiusmodi quæ modici sunt pretij, ex quo voluntatem recipientis inclinare vel nouere non debeant, non consueuit Ecclesia Romana interpretari accipientem in his delinquere vel donantem. Et cap. Tua nos. tit eod. de Simonia determinat Innocentius 3. Quod si quis clericus purè sine pacto vel conditione qualibet offerat ecclesiæ bona sua rogans humiliter vt in canonicum admittatur & bona sua retinere sibi liceat pro præbenda & clerici eiusdem Ecclesię purè cōsentiant huiusmodi receptio fieri potuit absque periculo Simoniacæ prauitatis. Quod autem sponte oblata temporalia pro spiritualibus liceat accipere docet 11. Tholetanum in cap. Quicquid, 1. q. 1. & Concilium 4. Carthaginense in cap. placuit. Hoc idem fatentur Gregorius & Concilium Bracharense in ca. Placuit. Verum quod vbi sic temporale gratuitè datur pro spirituali licet accipere, sed omni scandalo secluso & in his gratuitis sequenda est pia consuetudo à fidelibus introducta quam episcopus obseruari faciat vt ex Concilij Lateranensis habetur ca. Ad Apostolicam, de simonia. Cognoscitur autem quod gratuitè datur quando datur post factum, cum enim ante datur videtur quod gratia sequentis beneficij habendi datur.

Quartò datur temporale pro spirituali tanquam stipendium oneris adiecti spirituali, sic Alexander 3. in cap. Significatum est nobis, de præbendis approbat & confirmat collationem cuiusdam præbendæ cuidam sacerdoti cum hac conditione factam in Ecclesia Insulensi scilicet quod missam de sancta Maria (nisi corporis infirmitate grauatus sit) debeat quotidie celebrare, ecce quomodo Ecclesia licitè dat præbendam sacerdoti sub hac conditione quod quotidie celebrabit, Sicut aurum Ecclesiæ traditur sub hac conditione quod ex eo fiat calix & deseruiat Ecclesiæ sic pecunia

a Idem tenet Alı..cus tracta- tu de Simonia contra Cancellarium Parisiensem, & dicit nullum antiquorum oppositum tenuisse. Est etiã expressa sententia S. Thom. 4. dist 25. q. 3. art 2. q. 2. in corpore vbi circa actus, spirituales distinguit. Aliqui enim sunt actus spirituales ex principio, quia scilicet procedunt à potestate spirituali, sicut celebrare, & administrare sacramenta. Alij sunt spirituales, solùm ex parte finis: sicut docere, quod terminatur ad sciẽtiam, vel veritatem spiritualẽ. Et dicit quod in secundo genere operum licet locare operas, non autem in primo sed solùm licet accipere in sustentationem & idem ad lituram ponit quod lib. 3 q. 6.

b Licet pecunia redimere vexationem, ab eo qui per vim electionem studet impedire. Sed hic non vulgare dubium posset suboriri verum ad cauendam iniquam electionem, quæ Ecclesiæ noxia est, & pernicio

cunia

cunia relinquitur pro anniuersariis, & cum conditione quod fiat anniuersarium, & hæc est cautela quam dat gloss. in cap. Significatum est. de præbendis ad Simoniam euitandam vt onera diuinorum celebrandorum apponantur rei temporali & postmodum res tradatur simpliciter & tunc transibit & suscipietur cum suo onere sicut prebendæ annectitur onus docendi. de Magistris. cap. penultimo.

Quintò datur pro spirituali temporale ad redimendam vexationem b iniustam licèt nō posit accipi iustè vt patet, 1. q. 1. per multa capitula sic Iacob emit primogenita redēptiuè Genesis 25. Habes casum & decretum Cœlestini 3. in cap. Dilectus. de simonia de eo qui dat prælato pecuniam ne ipsum in iure suo de facto molestet, quam quod repetere eandem posit ostendit, si Prælatus præmissa non obseruat alium casum ponit gloss. de simonia super cap. ad aures scilicet, pro absolutione excommunicationis si quis in ea iniustè vexetur. S. Thom. in 2. 2. q. 100. art. 2. ad primum, dicit sacerdoti nolenti baptizare paruulum nisi pro pecunia (quando aliter non potest baptizari) licet ei dare pecuniam non pro baptismo sed pro iniusta vexatione redimenda.

Alius casus est si quis habens ius in aliquo beneficio quod iam factum est suum & sibi appropriatum vexetur ab aliquo eum iniustè volente, poterit & licitum erit ei pecunia redimere suam vexationem vt patet ex cap. Dilectus filius. de Simonia. licet alius iniustè accipiat, sed si tantum ius ad ipsum beneficium haberet scilicet quia dignus aut quia iam electus si quis iniustè vexet & impediat ne talis dignus eligatur aut de beneficio prouideatur vel ne iam electus confirmetur non poterit per temporale illam iniustam redimere vexationem vt patet, ex cap. Matthæus Cardinalis de Simonia.

Tandem vt huic capitulo fœlix addatur colophon, tria dubia sunt discutienda, primum an omnis simonia sit de se mala vel aliqua mala quia prohibita, vt ad hoc duplex inuenitur opinio vna est canonistarum dicentium quod aliquid potest esse simoniacum bifariam vno modo de se & talia sunt quæ prohibentur vendi vel emi in nouo aut veteri testamento. Aliud autem est simoniacum quia tantum humano

sa licet pecuniā offerre. Caietanus in illa noua quæst. 1. quolibet. asserere non formidat in electione Pontificis maximi, si liquido constiterit electionem in indignum inclinare, & Ecclesiæ pestilentē, licere oblato pretio eiusmodi electionem cauere. hoc enim esset Ecclesiæ vexationē redimere. Sed tamen ad eligendum (inquit) bonum id non licet. Sotus apud quem hæc loquitur Caietanus arbitratur, quod licet huiusmodi spiritualia vendere omninò sit intimè malum, redimere tamen non vsque adeò quin extrema necessitas licitū id possit facere. Quapropter vbi omnes essent digni, nequaquam licere pretio ambire vnius electionē. Imo quāuis alii essent, aliis digniores, non liceret id in fauorem dignissimi facere, quoniam vbi digni sperantur eligendus, nō ingruit extrema necessitas cogendo aliquem, quæ huiusmodi largitionibus [illegible] gre.

mano iure prohibitum & in quod tot pœnæ foro ipſo Ciuili & Canonico conſtitutæ [b] ſunt. Hanc diſtinctionem ponit gloſſ. ſuper capitulũ ex parte prima de officio iudicis delegati, & Innoc. 3. & Hoſtienſis dicentes cum gloſſ. ſimoniaca quia prohibita ſunt illa quæ per conſtitutionem Eccleſiæ facta ſunt ſimoniaca vt emptio ſimplicis beneficij non habentis curam animarum ſcilicet canonicatus. Vndè Hoſtienſis de ſimonia ſuper cap. vltimo. dicit quod Papa poteſt vendere ſimplicem canonicatum cui non eſt annexa cura animarum nec ſacer ordo abſque eo quod incurrat vitium Simoniæ. Similiter aliquis eundem ab ipſo Papa poteſt emere ſine ſimonia. Idem volunt Antonius de Butrio & Panorminatus quorum ratio eſt quod non eſt ſimoniacũ de ſe ſed ſolum ex iuris prohibitione quę non ligat Papã nec inferiores cum quibus Papa diſpẽſato ſed vendere ſimplicem canonicatum non eſt de ſe ſimoniacum teſtimonio multorum canoniſtarum quemadmodum licèt vendere villam cui annectitur ius patronatus, extra. de iure patronatus. cap. Ex literis. Ergo cum præbenda canonicatus poſsit vendi ſequitur quod licitè poterit tranſire in illa venditione ſpirituali canonicatus annexum illi præbendæ ſcilicet ius officiandi in Eccleſia & eligendi epiſcopum dummodo non plus vendatur præbenda propter canonicatum. Fatentur ergo iſti quod Papa peccaret peccato ſimoniæ in omnibus quæ de ſe ſunt ſimoniaca non autem in aliis. Quidam huius ſunt ſententiæ quod omnis ſimonia eſt de ſe mala tum ſi aliquod peccatum ſimoniæ eſſet ſimonia, quia prohibita tantum, tunc eſſet peccatum ſimplex inobedientiæ & non ſimonia quia prohibitio eccleſiæ non mutat naturas rerum, vt faciat de temporali ſpirituale, ſed nunquam eſt ſimonia niſi ſit emptio ſpiritualis. Ideo dicimus cum Palude quod non ex prohibitione eccleſiæ emendi vel vendẽdi rem aliquam emptio talis, aut venditio ſit ſimoniaca, quia prohibita, nam talis emptio vel venditio eſt rei ſacræ non ſecundum ſe neque ex diuina inſtitutione ſed tantũ humana ordinatione qua reuocata illarũ rerũ emptio vel venditio non eſt ſimoniaca nec illicita. Ampliora in ſimonię deſcriptionem congerenda eſſent, quę §. compendium nõ permittit.

b Apud Caſſatum edicta cauetur ne vllo modo ambitus flagitium committatur, & ideò eius punitio relinquitur iudicis arbitrio.

1. Simoniæ pœna iubet ſpiritualium reſignationem & temporalium reſtitution. &c. ſi quis epiſcopus & c. presbyterum. 1. q. 1. & c audiuimus. de ſimo. Secunda pœna eſt excommunicatio, Põtificia. c. reprimuntur 1. q. 1. quæ ipſo facto incurritur per ſententiam iuris, eiuſdémque admonitionibus. Qua ſanè pœna Inn. primus mulctauit Archadium Auguſtum, atque eius coniugem Euxodiam quod Ioanne Chryſoſtomo, Patriarchatus ſuo honore depulſo Theophilum Alexandrinũ ſuffecerãt vt auctor eſt Fulgoſius. lib. 6. c. 3. Tertia eſt ſuſpenſio ab ordinum functione qui per Simoniam recipiuntur. Quarta eſt depoſitio & infamia. Quinta pœna ſolet indici etiam, quæ arbitraria eſt, pro rei facti qualitate.

DE

DE RESIDENTIA PERSONALI PAROCHORVM ET BENEFICIORVM PLVRALITATE.

CAPVT TERTIVM.

§ I.

Curatus non debet plures Curas parrochiales habere.

QVEMADMODVM ſapientum iudicio is eruditus eſt appellandus non qui plurima didicit ſed qui optima maximéque neceſſaria, ita non multum præconij & laudis promerentur Authores & huius ætatis ſcriptores qui ſcribunt ingentia volumina non vt doceant ſed vt clariſsimè edocti videantur. In hac autem verſamur ſcribendi peritia vt maximum decus noſtro labori referamus in quantum poſsimus eccleſiaſticę Ierarchiæ miniſtris conſulere & Reipublicę Chriſtianę prodeſſe, non quidem varia eloquij ſtructura myrothecio & lenocinio quodam delibuta, ſed antiqua Catholicæ doctrinæ traditione & ipſius veritatis inuiolatis auſpiciis præcincta. Prius enim ſi quid in me ingenij eſt (quod quam exiguum ſit ſentio) æternis tenebris inuoluatur, quam quod aliquid in proximi detrimentum, & eccleſiæ perniciem effutiat. Non ſum quandoquidem inſcius quot portenta, quot monſtra, exorta ſint noſtris temporibus ex virulenta hominum leuiſsimorum perſuaſione, qui ſacros Dei miniſtros ad truculentas animi eruptiones, indigna ſcandala, voluptates, ambitiones, imò in apoſtaſiam allexerunt Et vt è quibuſdam fontibus ſcatent aquæ vertiginem, ſtuporem, inſaniam, morbum ac mortem adferentes, rurſus vt è ſpecubus quibuſdam efflantur exhalationes quæ vicinis preſentaneum adferunt exitium, ita multorum ſcripta corruptiſsimos exhalant animi morbos quæ prauis

a Peſtilentiſsimi ſunt hæreticorum libri, vt inquit Irenæus, quos legendo caligant ſæpius oculi, & deprauantur mentes. Nouauit etiam Pius hic præſul Gnoſticos, non tantùm libros quorum origo ignota erat, ſed & blaſphemias ſpirātes habuiſſe. Tunc enim à Simone & Cleobio virulēti ſcripta ſub nomine Christi & apoſtolorum compoſita fuiſſe teſtatur B. Clemens, quos in fraudem ſimplicium Chriſtianorum circūferebant hæretici. Quid [illegible] [illegible] hæretici [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] Apoſtatæ [illegible] runt.

affectus nihil afflãt nisi letale virus. Nouos scribendi lepores nõ sequimur. Quę docemus vel ab Ecclesia, vel ab Apostolis, vel ab ipso Christo tradita sunt, nec nemini nisi prorsus sensus inopi in dubiũ conscendere nequeunt. Vidistis scalam qua gradatim pastorale munus consequatur, nunc eo consequuto modus seruandus sit vt rectè & piè omnia saluti succedant scitu & notatu proximus est. Gregorius decimus in Cõcilio generali Lugduni [b] habito statuit quod is qui ad Parrochialis ecclesiæ regimen assumetur vt gregis sibi crediti diligentius [c] curam gerere posit in Ecclesia cuius rector extiterit residere personaliter teneatur, & infra annum à sibi commissi regiminis tempore numerandum se faciat ad sacerdotium promoueri, quod si infra idem tempus promotus non fuerit Ecclesia sibi commissa nulla etiam præmissa monitione sit præsentis constitutionis authoritate priuatus, id est, secundùm glossam ipso iure. Olim verò per sententiam Alexandri 3. cui adstipulatus est sacrum Lugdunense Concilium præmissis arctior data est ordinatio. Dispensat tamen in hoc edicto Bonifacius 8. ad septennium causa studij & in hoc dispensandum per episcopum concedit, extra de electione, cap. 34 scilicet cum ex eo in 6. secundò dispensat si iusto impedimento non potuit infra annum ad sacerdotium promoueri tit. eod. cap. seq. Quod si promoueri ad sacerdotium non intendens parrochialem repetit Ecclesiam vt fructus ex ea per annum percipiat ipsam postmodum dimissurus nisi voluntate mutata promotus fuerit tenebitur ad restitutionem fructuum, cum eos receperit fraudulenter. Hæc Bonifacius 8. extra de electione cap. commissa in 6. Addit dominus Adrianus de Traieto in 4. quod eadem est ratio de aliis beneficiis cum non intendit suo tempore debitum seruitium impendere citat Alexandrum Alensem 3. parte. quæst. dicentem quod si agricolæ detur pecunia vt in agro laboret si ipse accipit & non laborat fur iudicatur sic videtur de istis.

Legitimè ergo Christi ecclesiam ingressus non de beneficiorum Ecclesiasticorum sollicitudine illa ambitiosa premi debet sacerdos sed ardere desiderio bene merendi de

b extra de elect. c. licet. §. is etiam. in 6.

c *Beneficium adeptus cui cura imminet animarum nullum diligentiùs habere debet studium, quam præsentia sua, vitæ integritatis, & morum candoris fructus offerre populo, seruire enim per se tenetur curatus cum electa sit industria suæ personæ; & vnius opera, non est alterius opera. l. si non sortem. §. libertus ff. de cond. indeb. & actus in quo est electa industria personæ non potest per alium explicari. l. nemo 2 ff de duob. vers. fin. de offi. deleg. c. is cui. illo tit. in 6. & curæ animarum exercitium, & regimen est ars artium. c. cum sit ars de æta. & quod nã alius à curato forte erit ignotus, vt pœnitentibus pro [illegible] qualitate non possit imponere vel innotescere. c. mensuram de pœ. dist. 1. & ibi gl.*

de plurimis.[c] Laudatur Apoſtoli encomio qui officium egregium cupit modo ſimul & illa curet quæ requiruntur ad gerendum officium, hoc enim charitatis & optimi zeli eſt,qui autem ſacerdotium aut quodpiam parrochiale munus ambit,vt quotannis pinguiſsimos prouentus accipiat, vt multis famulis ſtipatus incedat,vt oppidi primus appelletur,nō bonum opus deſiderat ſed opes quę illius animæ ſummum præcipitium minantur, ſed qui in hoc mortificat carnem cum vitiis & concupiſcentiis,qui piis ſtudiis in his colligit robur ſpiritus , qui in hoc inſtrūit pectus ſuum ſalutifera doctrina vt citra reprehenſionem ſuo præſideat gregi,nec pluralitate dignitatum exonerari cupiat his profecto opus omnium gratiſsimum Deo expetit. Quod autem vnico beneficio cui cura animarum annexa eſt contentus eſſe debeat & non plura poſsit licitè tenere quiuis clericus, docet Calcedonenſe Concilium can. 10. ita habens.[d] Non liceat clericum in eccleſiis duarum ciuitatum ordinari ſed in ea in qua ab initio ordinatus eſt. Et paulò pòſt. Eos verò qui auſi fuerunt poſt ordinationem huius magnæ & vniuerſalis Synodi agere quæ prohibita ſunt,ſtatuit ſancta Synodus cadere de proprio gradu.

Septima Synodus generalis quæ fuit 2. Nycæna cano. ſuo 15. ita decernit clericus ab hoc deinceps tempore in duabus Eccleſiis non collocetur hoc enim eſt negotiationis & turpis lucri proprium & ab Eccleſiaſtica conſuetudine alienum ab ipſa enim voce domini audiuimus non poſſe quemquam duobus dominis ſeruire,aut vnum amplectetur aut alterum negliget: vnuſquiſque ergo vt vox eſt Apoſtolica in eo in quo vocatus eſt munere & in vna Eccleſia debet aſsidere,quę enim propter turpe lucrum fiunt in Eccleſiaſticis negotiis ea Deo ſunt aliena Ad huius autem vitæ vſum ſunt diuerſa ſtudia ex his ergo ſi quis velit ea quæ ſunt corpori ad vſum neceſſaria comparet , dixit Apoſtolus Vſui meo & his qui mecum ſunt ſubminiſtrauerunt manus meæ. Hæc ſacrum Concilium In quo maluerunt ſancti patres vt clericus artificio paret ſibi victum, quam vt in duabus collocetur Eccleſiis.

Lateranenſe generale Concilium cap. 29. ita habet. De

c 21. q. [illegible] clericum. & c ſi quis.

d *Huius periodi lectionem egredi non poſſum, quin prius non deplorem multorum in venandis beneficiis cupiditatem. Vſu enim videmus euenire, vt cum quis duo ſimul habeat beneficia, vel ab vtroque, vel ab altero, ſaltem abſit neceſſe ſit, cumque eodem concilio cautum ſit, vt iuxta veteres canones, non liceat ab vna eccleſia tranſire ad aliam, niſi id vel neceſſitas, vel eccleſiæ poſtulet vtilitas* [illegible]

multa prouidentia fuit in Lateranensi Concilio prohibitum vt nullus diuersas dignitates Ecclesiasticas & plures Ecclesias parrochiales reciperet contra sacrorum canonum instituta alioquin & recipiens sic receptum amitteret & conferens largiendi potestate priuaretur quia verò propter suppressiones & cupiditates quorundam nullus hactenus fructus aut rarus de prædicto statuto prouenit, nos euidentius & expressius occurrere cupientes præsenti statuto decreuimus vt quicunque reciperet aliquod beneficium habens curam animarum annexam, si prius tale beneficium obtinebat eo sit iure ipso priuatus & si fortè illud retinere contenderit alió etiam spolietur is quoque ad quem prioris spectat donatio illud post receptionem alteriùs liberè conferat cui meritò viderit conferendum Et paulò pòst hoc idem in personatibus decernimus obseruandum addentes vt in eadem Ecclesia nullus plures dignitates habere præsumat aut personatus etiamsi curam non habeant animarum, circa sublimes tamen & literatas personas quæ maioribus sunt beneficiis honorandæ (cum ratio postulauerit) per sedem Apostolicam poterit dispensari. Hæc præfatum Concil. Idem Concilium Lateranense paria penè constituit c. nonnulli. de clericis non residentibus. Quia nonnulli inquit modum auaritiæ non ponentes dignitates diuersas ambiunt & plures Ecclesias parrochiales contra sacrorum Canonum instituta nituntur accipere, vt cum vnum officium vix implere sufficiant stipendia sibi vendicant plurimorum, ne id de cetero fiat districtius inhibemus &c. Vbi glossa super illud sacrorum canonum instituta, id est, contra Concilium Tholetanum 10.q 3.ca. Vnio. contra Concilium Calcedoniense 21.q.1.cap. Qui clericum. contra 7. Concilium generale & contra decretum Gregorij Tholetanum Concilium sic habet, sed & hoc necessarium instituere duximus, vt plures Ecclesiæ vni nequaquam committantur presbytero quia solus per totas Ecclesias nec officium valet persoluere nec rebus earum necessariam curam impendere.

Alexander 3. Cantuariensi Archiepiscopo ita scribit & etiam habentes plures Ecclesias quę ex vna non pendeant tibi

ne, vnde maxima sequitur inæqualitas, vnus enim ebrius est & tamen non satur pluralitate beneficiorum, & alter esurit, & hic vi fere alimenta aliis, quod necare videtur l. necare. ff. de liber. agn. Floren. in 3. par. Sum. ti. 11 c. 1. § 8 & Aluar. in tractat. de planctu Eccl li. 2. tit. 1.

c Actuum 20.

f De præb & dignitati. c. de multa.

g *Beneficiorum pluralitas varios in ecclesia Christi congessit abusus. cum tantopere tales dignitates, & personatus incompatibiles sacris decretis prohibeantur. Sed quoniam ecclesiasticus ordo peruertitur, & auaritiæ fomentum præbetur, cùm vnus plurium simul occupare officia clericorum, salubriter post cõplures sacrosanctos canones, synodo Tridentina cautum fuit, vt vnicum singulis ministris, beneficium conferatur. Quod si ad decẽtem eius ipsique sustentationẽ non sufficiat, conceditur, & aliud sim-*

tibi liceat appellatione postposita cogere ad vnam ipsarum quam maluerint dimittendam, nisi ita fuerint tenues in substantia quod proprios sacerdotes non possint conuenienter habere.[i]

Et idem Alexāder tertius sic habet,[k] Quia in tantum iam quorundam processit ambitio vt non duas vel tres sed sex aut plures Ecclesias perhibentur habere nec duabus posse debitam prouisionem impendere per fratres & coepiscopos nostros emendari præcepimus & de multitudine canonibus inimica quæ dissolutionis & vagationis materiam inducit & certum continet periculum animarum, eorum qui Ecclesiis dignè valeant deseruire volumus indigentiam Ecclesiasticis beneficiis subleuari. Hęc ille. Determinauit pariter idem Alexander tertius clericum penitus exuendum esse beneficio[m] etiam tenui si in illo non resideat aut si aliunde habeat beneficia sibi sufficientia, Approbat etiam & confirmat quendam sacerdotem rectè exutum & spoliatum per Archidiaconum secundo & altero beneficio, vna tātum (quam maluerit) ei relicta Ecclesia.

Vrbanus Papa[n] in Concilio habito Placentiæ inquit. Omninò autem in duabus Ecclesiis aliquem intitulari non liceat sed vnusquisque in qua intitulatus est, in ea tantum Canonicus habeatur.[n]

Gregorius 9[o] propter præcedentia statuta prohibentia pluralitatem beneficiorum decernit quod contra Canones plurales in beneficiis retinendo beneficia priora quę non spectant ad ipsum, cum post receptionem alterius priora beneficia vacauerint ipso iure rem per consequens contrectauit alienam, furtum quodammodo commisit vel rapinam & cum illarum cura qua iam priuatus erat ipso iure ad eum nullatenus pertineret sic per ipsum eædem animæ miserè sunt deceptæ.[p] Verūtamen Bonifacius octauus limitat modum quo accipiens secundum beneficium sit priuandus priore dicens, Licet Episcopus beneficium quod cum animarum cura tenebas postquam aliud recepisti consimile, ac ipsius pacificam possessionem habuisti, vel per te stetit quominus haberes eandem possit alteri de iure, conferre illum tamen cui contulerit nō debebit

plex possidere, modo residentiā personalem, vtrumque non postulet. Statutum est siquidem, vt nulli plura beneficia possit obtinere cap. quia nonnulli. de cler. non resi. c. cum non ignores. & ca. quia in tantum de preb. h 1.q 3.c. vnio.

i De ætate & qualitate ordinandorum. cap. eam te.

k De præbendis & dignitat. c. quia in tantum.

l De cleri. non residentib. cap conquerente.

m De preb & dignitatibus. c. referente.

n dist. 70 cap. sanctorum.

o De electio. c. dudum.

p extra de præbend. & dign. c. 28 in 6.

bebit te non vocato cum tibi forsitam ius posſit competere retinendi in posſesſionem ipſius inducere corporalem. Similiter monachi & alij religioſi [i] qui iam habent vnum prioratum vel vnam curam parrochialem ſi primum vel ſecundũm ſine licentia Papę accipiant ipſo iure vacat primum, quod ſi ſtatim non dimiſerit efficitur ineligibilis & priuatur vtroque vt vult Bonifacius 8. extra. de præbendis & dignitatibus, in 6. cap. 32. Poteſt præmiſsis nonobſtantibus curatus cum ſua cura parrochiali habere ſimul præbendam vel perſonatum in eadem Eccleſia quando illi præbendæ vel perſonatui cura eſt annexa vt determinat Bonifacius octauus, vbi ſupra & hoc de iure communi & ſine diſpenſatione.[q]

Horum beneficiorum pluralitas quam ſit periculoſa & vitanda, oſtenditur propter quatuor ſcitu & obſeruatu dignisſimas rationes, quarũ prima eſt propter ſacrorum canonum repulſam & repugnantiam quia ſcilicet ſacri canones illam repellunt prohibent & reprobant, hoc in vtroque Lateranenſi Concilio deprehenditur & dilucidè explanatur hoc eſſe contra ſacrorum canonum ſtatuta vt proximè ſupra patuit & ex gloſſa ſuper cap. Quia nonnulli de clericis non reſidentibus ſuper verbo Contra ſacrorum canonum ſtatuta. dicit, id eſt, contra Concilium Calcedonenſe, contra ſeptimũ concilium generale, contra Concilium Tholetanum, & contra decretum Gregorij adde & contra vtrunque Concilium Lateranenſe nec leue eſt piaculum tot ſacrorum Conciliorum & canonum prohibitiones tranſgredi.

Secunda ratio eſt propter posſidentis inſufficientiam & indignitatem, Conſilium Lateran. in cap. Quia nonnulli de Clericis non reſidentibus dicit vt cum vnum officium vix implere ſufficiant ſtipendia ſibi vendicant plurimorum. Eiuſdem eſt voti Concilium Tholetanum proximè adductum.

Tertia ratio propterquam vetita eſt pluralitas beneficiorum curatorum eſt propter ſuam ipſius posſidentis aliorúmque iniuriam, de qua Alexander tertius. loco ſuperius citato dicit quod multitudo beneficiorum quæ

eſt-

[margin notes:]

[i] Non eſt exagitanda quæſtio an plures posſint ſibi vendicare prebendas monachi, cum beneficia ſæcularia non conceduntur religioſis. c. cum de beneficio. c. 2. de ſtatu monach. c. in noſtra actione. 1. q. 7. cap. monachus. & c. placuit. 16. q. 1. quod tamen procedit in beneficiis ſimplicibus nam ad Epiſcopatum religioſus eligi poteſt. c. 1. 18. q. 1. ſi Abbatem. c. ſi religioſus. c. quorundam. de ele. in 6. clem. 1. de elect. pariter ad eccleſiam parœcialem aſſumi poteſt religioſus: modo id fiat ſuadente vtilitate, nec pasſim, nec temerè, & ex licentia prælati ipſius Monachi. tex quem ita intelligunt doct. in c. quod Dei timorem.

[q] Diſpenſatus ad duo beneficia non cenſetur diſpenſatus, vt habeat ſub eodẽ tecto, vt dicunt niſi expresſè dicatur in diſpenſatione, quia magis odioſum eſt in eadem eccleſia plura habere quã in diuerſis. Ioan in c. de multa. col. 2. de reſcript. quia in diſpenſationib.

est sacris canonibus inimica, dissolutionis materiam & vagationis inducit & certum continet animarum periculum & est in iniuriam aliorum idoneorum clericorum qui beneficio carent de quibus Alexan. 3. in d. cap. Quia in tantum. de præbendis & dignitatibus posita prohibitione pluralitatis beneficiorum subiungit. Eorum qui Ecclesiis dignè valent deseruire voluimus indigentiam Ecclesiasticis beneficiis subleuari, hic denique multiplex beneficiorum abusus in populi damnum cedit quia per hoc priuatur præsentia, visitatione & beneficio sibi à suo curato pastore debito.

Quarta ratio prohibitionis pluralitatis beneficiorum est propter malam causam ad hoc mouentem & inducentem quæ est variis modis implicita estimatur enim aliquando iuris ignorantia & inaduertentia & auaritia.[1] De hac vtraque Lateranense. Concilium cap. 29. vt, supra. de multa prouidentia, &c.

CASVS IN QVIBVS PLVRALITAS BENEFICIORVM PARROCHIALIVM CONCEDITVR.

§ II.

PRIMVS casus quo priuilegium plura beneficia possidendi non negatur, est quando plures Ecclesię sunt adeò tenues in substantia quod neutra posit proprium sacerdotem conuenienter habere, vt determinat Alexander tertius. in cap. eam te, de ætate & qualitate ordinandorum.

Secundus est si sufficienti Ecclesiæ coniungitur tenuis parrochialis & insufficiens proprium nutrire sacerdotem. Concilium Tholetanum postquam prohibuit ne plures Ecclesiæ vni committantur presbytero subiungit. Eadem scilicet ratione præcipimus vt Ecclesia quæ vsque ad decem habuit mancipia super se habeat sacerdotem, quæ vero minus aliis coniungatur Ecclesiis vbi glos. super verbo Mancipia. dicit, quod decem faciunt plebem: sic de iure communi licet nullus posit habere plura beneficia curata quorum quodlibet sufficiat sibi & suis ad honestum & sufficientem victum, secundum suum statum, & vt posit iura

non sit extensio etiam ad casum minorem, ideo Monachus dispensatus ad beneficium non est dispensatus ad beneficium simplex. Fel. in c. postulasti. col. 11. nu. 9. ver. regula est. de rescr. Ias. in l. si. nu. 37. c. seq. ff. de const. princip.

1 Auaritia vna est ex potiorib. causis: quibus merito prohibetur pluralitas beneficiorũ, qua variè quidam torquentur ad congerenda pinguiora sacerdotia, & multorum sibi stipendia vendicant c. 3. de cler. non resi. Io de Selua in tract. de benef. in 3. par. q. 39. & vix possunt plura beneficia ad vnum peruenire sine paupertate plurimorum [illegible] ex insatiabili [illegible] [illegible] & auaritia [illegible] pauperes [illegible] Codro pauperiores [illegible] [illegible].

a [illegible] ad plura [illegible] [illegible] tem.

iura episcopalia soluere & hospitalitatem seruare vt scilicet possit hospites superuenientes recipere vt infra dicetur tamen potest vnum tenue beneficium & insufficiens ad proprium nutriendum sacerdotem habere simul cum suo sufficienti, modo id non fiat in iniuriam cuiusquam Nam clericus scienter recipiens pauperem Ecclesiam & insufficientem ei ad suum honestum victum, iura episcopalia persoluenda & hospitalitatem exercendam sibi corradat & querat victum artificio honesto nec aliam ambiat Ecclesiam, vt vult glossa 21.q.1.cap.1.[b]

Tertius casus in quo quis recipiens secundam curam non vocat, prima est quando non recipit fructus secundæ, extra. de præbendis & dignit. cap. 26 in 6.

Quartus casus in quo quis licitè potest habere plures Ecclesias curatas etiam sufficientes ad suum honestum & decẽtem statum est per dispensationem nam Concilium generale Lateranense cap. 29. postquam prohibuit pluralitatem beneficiorum parrochialium vni & eidem ita subiungit circa sublimes tamen & literatas personas [c] quæ maioribus sunt honorandæ beneficiis cum ratio postulauerit per sedem Apostolicam poterit dispensari. Vrbanus Papa ita etiam dicit, Licet episcopi dispositione vnus diuersis possit præesse Ecclesiis canonicus tamen præbendarius nisi vnius Ecclesiæ in qua conscriptus est esse non debet, & habetur 70. distinct. cap. Sanctorum. vbi glos ex Ioanne Andræa dicit quod Papa tantum dispensat circa plures Ecclesias habentes curam animarum & plures dignitates vt expressè dicit Decretalis *de multa*, de præbendis & dignitatibus. Sed circa plura beneficia simplicia non videtur episcopo dispẽsare prohibitum.[d] Hæc Ioannes Andræas citat in gloss. Aduerte insuper quod nullus potest habere prætextu cuiuscunque consuetudinis nisi vnicum personatum & dignitatem sicut & de canonicatu proximè dictum est vel aliquod aliud beneficium potissimum in Ecclesia eadem, ita dicente Bonifacio 8. Quod alicuius Ecclesię minister aut Canonicus, simul sit Decanus & Archidiaconus vel Cantor ibiq; duos habeat personatus aut duas dignitates vel præposituras seu administrationes

aut

b 10 q.3.c. vnio.
c Personæ qualitas & conditio faciliorem dispensationem in iure ipso obtinere debet vt scientia & nobilitas. Ista enim causæ inducunt ad dispensandum. vt in c. de multa. in si ac præb. Ecclesia enim maximè his temporibus indiget virorum literatorum subsidio ad euertendas ignorantiæ phalanges. c cum ex eo. de præb. lib. 6.
d Episcopus dispẽsare quidem potest vt quis plura beneficia simplicia possit habere, vt doct. asserunt in c exstirpandæ. §. qui verò de præb. licèt hodie de cõsuetudine in simplicibus non petatur dispẽsatio. Tamen Archid. in c. licet canon. col. 3. de elec. li. 6 a[..]plicat episcopos etiam posse dispensare ex magna causa necessitatis, vel euidentis vtilitatis: ad plura quoque curata non nõ dignitates, & contra concilia. per c. [...] & c. exigit[..] q. 7. c. Sanctorum. 70. distinct. quippe vnire potest beneficia. c. sicut vnire de excess. prælat.

aut duo officia aut eorum alterum simul cum præben da in eadem ecclesia absque dispensatione sedis Apostolicè tenere, corruptelam (cum sacris sit inimica canonibus & de ambitionis radice processerit) meritò reputantes eam authoritate Apostolica reprobamus statuentes vt cum officium vnum vix valeat aliquis dignè adimplere, & c. & habetur extra, de consuetud. cap. 1 in 6.

DE PERSONALI PAROCHORVM RESIDENTIA.

§ III.

VARIAS excitant in Ecclesia Dei tragedias plus æquo prælati negligentiores in pastorũ electione, Multi ex hac incuria turmatim & certatim nõ Pastores sed mercenarij euaserũt, [a] semeptipsos pascentes, nubes sine aqua, quæ à ventis circunferuntur, arbores autumnales infructuosę, eradicatæ, fluctus feri maris despumantes confusa scandala, sidera errantia quibus procella tenebrarum ęternis in ærumnis nisi festinent ad resipiscentię portũ seruata est, vt conqueritur sanctus Iudas in epistola. Hi sunt qui secuti impios filios Heli [b] suum tãtum in diuinis lucrum exigunt nihil interim curantes quomodo cultus Dei præstetur & sic populum à pietate & charitate retrahunt, se solos ditare, & ocio torpentes beare satagunt, quidam magnatum coquinas inseruiunt, alij aulicos sequuntur luxus, alij venationibus alij certo lucro sed sordido, dant operã. Pauci Ecclesias ouilis crediti venerantur, non vt eorum propagetur salus, sed vt optimos prouentus recipiant. Ast hic video quosdam responsuros protritum illud excusationis crassæ dicterium, Qui per alios facit per se facere videtur, [c] sic reges nauigant, sic diuites ędificant. Fatçor, verum nec illi vocantur naucleri, nec hi architecti, at quidem isti sacerdotes quum nihil sacerdotis ipso nomine retineant, hoc insigni titulo gloriantur, honorem ac censum veris sacerdotibus debitum exigunt dici volunt & haberi quod non sunt, hinc fit vt mala nostra tempora nõ sine lachrimis experta sint Pastorum negligentiam multum commodi & decoris detraxisse gregi catholico. Sed quo colore? qui-

a *Varijs ciatibus olim turbata est Dei Ecclesia, sed nunquam [illegible] [illegible] quam [illegible] recepta est inutiles, quosdam qui se prosequebantur pastores, quum verè mercenarij essent.*

b 1. Reg. 2. c. d.

c *Vsitatissima regula his qui à canonibus & residentia officij sui volunt excusari cum nihil impensius iactent, q vicarias suorum operas, idcirco citra sacras decretorum constitutiones duo et pe rem regio edicto cauetur, viii, quod edicto Regis Henrici 2. de residentia prius cautum fuerat, [illegible] [illegible] [illegible] autem si accepta [illegible]*

bus verſutiis excuſabuntur? quo vultu? qua audacia innatam illam animis deſidiam tuentur? qui beneficia beneficiis accumulant, qui nec oues cognoſcunt nec ab eis cognoſci ob turpia vitia volunt, qui operas inſulſorum hominum conducunt ad gerendas vices, qui vicariis inutilibus præſentiam apud gregem redimunt, O dementiam inuincibilem! non agitur res ludicra, non de caprarum ouium aut Taurorũ cura agitur, ſed de animarum ſalute & ſtudio, periclitantur horum paſtorum negligentia tot animarum milia pro quibus liberandis Chriſtus ſanguinem ſuum fudit, ſed in primis naufragatur ipſe Paſtor de ſingulis ouibus domino rationem redditurus. Nec ſatis conſtant pertinacia iſta excuſationum deliria, habeo vicarios integros & eruditos. Si vſquam ſibi permittat Paſtor ceſſare, alibi ceſſat potius, ſi delinquere, vbiuis delinquat potius quam in hoc negotio longè omnium periculoſiſſimo. Perſpiciat ergo amabo! vtrum ſi rex ſelectiſsimum medicum eligat, cui iuſta ſtipendia pro ratione ſuæ facultatis exoluat ferre queat, vt vbi corporis ſalus, vbi vita corporalis periclitatur ei per alium ſeruiat, ſi ergo in medico corporali induſtria perſonæ expetitur & optatur quis neget tanto id iuſtius in medico ſpirituali, quanto temporali vitæ ſpiritualis præſtat. Eſt denique Paſtor auriga, nauclerus, dux fideliſque ſeruus ac diſpenſator myſteriorum Dei. Et tamen ſi ad rempublicam ſpectes ciuilem, quiſnam mortalium permitteret hæc per vicarios exhiberi? Cur ergo Deus id permittet. Re vera naturæ ius id apertè reclamat. Sunt etiam ad arcendum hoſtes cuſtodes & vigiles, quod abſentes eſſe nequeunt. Quin vero non ſolum in paſtores ipſos prauos indignari ſolet Deus verum & ob ipſorum prauitatem indignationes dimanant in populum, ſic enim legitur Num. 18. Excubate in cuſtodia ſanctuarij & in miniſterio altaris ne oriatur indignatio mea ſuper filios Iſrael. Sed audiamus Ezechiæ oraculum poſtquã enim ait Deus, Væ paſtoribus Iſrael eorúmque negligentiam in conſolandis infirmis &c. recẽſuit, ſubdit. Ecce diſperſę ſunt oues meæ eò quod non eſſet paſtor & factæ ſunt in deuorationem omnium beſtiarum agri, & ego de manibus paſtorum

d Arguitur Sacerdotum in cumulandis beneficiis avida voluntas quæ ſolet ſtudere, vt multas trahibilas & perſonatus excipiant, quorum prouentus vberes colligunt, eiſque præficiant vicarios inutiles qui palea tantùm victitare coguntur, & ſordido verſare lucro, ad ſubleuandã miſerrimam conditionem. Interea luxu perditiſſimo profunduntur, pietatis prouentus ab iſtis pinguiorib. Sacerdotib. qui pauperibus debentur, & iis qui vices officij ſupplẽt. Profecto arridẽt quæ ſcribit Rebuffus his verbis. Quot occiſi ſunt pauperes ex prælatorum ingluuie Deus nouit, hodie vnus deuorat quod eſſet viginti, imò diceam centum millibus hominum proborum ſuffi[cientiſ]ſima.

meorum

meorum oues meas requiram. His sanè pastoribus expediens fuerat vt mola asinaria apposita collo demergeretur in profundum maris. Non erat qui animam poneret qui congregaret dispersa qui confracta consolidaret, sed bene qui tonderet. Imperātes cum austeritate, impingentes cornibus, honores putantes se consequutos non onera requiret ergo ea bonus pastor & hæc erit mercenariorum pœna vel maxima ne sub occasione omnium seipsos pascant, & opes congregent & requiret verus pastor ouem centenariam quæ perierat. Huic sententię adstipulatur elegiographus Propheta Hieremias, Væ pastoribus qui dispergunt & dilacerant gregem pascuæ meæ, dicit dominus. Hanc comminationem euitare nequeunt multi ex nostris pastoribus, quos idem alloquitur Dominus. Vos dispersistis gregem & eiecistis eum & non visitastis eum, ecce ego visitabo super vos malitiam studiorum suorum ait dominus. O quam grauis est hæc mulcta qua Deus terrorem incutit iis qui sunt negligentiores. Idcirco nos rex magnus & clarissimus philosophus Salomon consolatur in Prou. 27.[d] Diligēter agnosce vultum pecoris tui tuósque greges considera non enim habebis iugiter potestatem sed corona tribuetur tibi in generatione & generationem quod consilium explicatiùs ore salutifero Christi domini nostri apparet, Ego sum pastor & cognosco oues meas & cognoscunt me meæ. Expressum autem & absolutum ponit præceptum his qui curam pastoralem susceperunt dicens ter ad Petrum pasce oues meas, pasce, inquit, non pascere fac oues meas. Hinc Bernardus sup. Cantica sermone 76. non otiosè inquit toties repetitum est in commissione ouium *Petre amas me* id siquidem significatum puto ac si illi dixisset Iesus nisi testimonium tibi perhibente conscientia quod me amas & valdè perfectéque ames, hoc est plusquam tua plusquam tuos plusquam & te vt huius repetitionis meæ numerus impleatur nequaquam suscipias curam hanc nec te intromittas de ouibus meis pro quibus sanguis vtique meus effusus est. Propterea attendite vobis quicunque ministerij huius opus sortiti estis. Hæc Bernardus sermone 2. de exercitatione Christi, sic ait,

d Sapiēs de hac pecoru cura maximè sollic itus est in suis libris, tanquam simplicissimæ naturæ naturæ modestissima, & innocentissima. Debetur autem hic locus rectoribus populorum tum ecclesiasticis, tum secularib. quos scriptura sæpius pastores vocat, mouentúrque omnes diligentem habere curam gregis sibi commissi, ita vt se ipsos sinuēat & oues suas cognoscere & earum qualitatē mores, atque victum, idque per sese ipsos præstēt non per mercenarios, vt vnicuique pro eius necessitate, & exigentia prouideant. Ad quod faciendum duplicieos, ac cendit ratione Sapiēs, primò quia non habebunt semper potestatē eam, qua in populo Dei funguntur, quæ per mortem eis eripitur, vel non semper habebūt, potest autem curandi oues Christi si commissas, secundo quia si benè gregem Christi curauerant gloriæ corona tribuetur illis in æternū iuxta illud Petri ad pastores:

Cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcessibilem gloriæ coronam.

f Hæc nō minori lepore imitatus Granatensis in cōcione de officio pastorum. Cùm Christus ait, Simon Ioannis diligis me, plus his, pasce oues meas, perinde est, ac si diceret, O Petre, si vero, & ex animo diligis me, si nominis mei gloriam illustrare desideras, si oues meas, quarum salus, vita ipsa mihi, charior fuit, vt par est, diligis, si deniq; teipsum totum, tot nominibus mihi debes: mihique aliqua ex parte gratificari & amori meo vicem rependere cupis. Pasce oues meas, quas ego ipso sanguine meo pauci, quia dum illas pascis, me in illis pascis, me im pinguas, me alis mihi q; ipsi confers quicquid in illas impendis, ego enim ille ipse sum qui olim dixeram. Quod vni ex minimis meis fecistis mihi fecistis. Hæc Granatensis.

Petrus accepit mandatum tertio pascere gregem Domini pasce inquit, mente, pasce ore, pasce opere, pasce animi oratione, verbi exhortatione, exēpli exhibitione. f Sed longe secus hodie euenisse videmus, sunt enim multi Pastores qui pasci volunt, non pascere: subtrahe pabulum & conspicies perpaucos pastorales ambire dignitates, plures habere volunt Ecclesias vt soli fructus percipiant non vt singulis Ecclesiasticum persoluant debitum, quod in Concilio Lateranensi prohibitum est vt patet ex cap. Quia nonnulli. de regul. & 20. q. 1. can clericos.

Canone Apostolorum decimo 5. sic statuitur. Si quis presbyter aut Diaconus aut quilibet de numero clericorum relinquens parrochiam propriam pergat ad alienam & omninò demigrans præter Episcopi sui conscientiam in alia parrochia commoretur hunc vlterius ministrare non patimur, præcipuè si vocatus ab Episcopo redire contempserit in sua inquietudine perseuerans veruntamen tanquam laicus ibi communicét. Hæc ibi.

Concilium generale Nycenum can. 16. ita statuit. Si qui verò Dei timorem ante oculos non habentes neque Ecclesiæ statuta custodientes recesserint ab Ecclesia sua siue presbyteri siue Diaconi vel in quocunque ordine Ecclesiastico positi fuerint non debent suscipi in alia Ecclesia sed cum omni necessitate cogentur vt redeant ad suam quod si permanserint eos excommunicare oportet. Sexta Synodus generalis can. 18. ita habet. Clericus qui propter Barbaricam incursionem vel aliquo alio modo suam relinquit Ecclesiam, cessante hac circunstantia propter quā secesit redeat statim ad Ecclesiam. Huiusce Synodi canone 80. Si quis Episcopus vel eorum qui in clero censentur, vel laicus nullam grauiorem habeat necessitatem, vel negotium difficile vt à sua Ecclesia absit frequentius sed in ciuitate agens tribus diebus dominicis vna non conueniat, si clericus est deponatur si laicus à communione separetur. Obserua quam seuerè cauetur absentia Episcoporum & clericorum ab Ecclesiiis suis etiam per tres tantum septimanas.

Lateranense generale Concilium sic statuit, Cum igitur

Ecclesia vel Ecclesiasticum beneficium committi debuerit, talis ad hoc persona queratur quæ residere in loco & curam eius per se ipsum valeat exercere.[g] Quod si aliter actum fuerit & qui receperit (quod contra sacros canones recepit) amittat & qui dederit largiendi potestate priuetur. Qui verò parrochialem habet Ecclesiam non per vicarium sed per seipsum illi deseruiat in ordine quē ipsius Ecclesiæ cura requirit, nisi fortè dignitati vel præbendæ parrochialis Ecclesia sit annexa, in quo casu concedimus vt qui talem habet præbendam vel dignitatem cum oporteat eum in maiori Ecclesia deseruire in ipsa Ecclesia parrochiali idoneum & perpetuum habeat vicarium canonicè institutum qui (vt prędictum est) congruentem habeat de ipsius Ecclesiæ prouentibus portionem, alioquin illa se sciat authoritate huius decreti priuatum, liberè alij conferenda qui velit & posit quod dictum est adimplere.[i] Hæc ibi & habetur de Præbendis & dignitatibus cap. Extirpandæ. §. qui verò.[k]

Concilium Lugdunense sub Gregorio. 10. ita diffiniuit, Is etiam qui ad huiusmodi rogimen assumetur scilicet Parrochialis Ecclesiæ de qua prior sermo erat vt gregis sibi commissi diligentius curam gerere posit in parrochiali Ecclesia cuius rector exstiterit residere personaliter tenetur, & habetur extra de Electione cap. licet in 6. §. is etiam.

Sacrosancta Tridentina[l] Synodus Sessione 6. de residentia nullos episcopos quouis gradu vel dignitate fulgentes excusari à residentia personali in suis Ecclesiis, dicit nullosque patriarchas aut Cardinales excipi ab hoc canone decernit. Agathense Concilium cantic. 30. his verbis Si quis in clero constitutus ab Ecclesia sua diebus solennibus defuerit idest natiuitate domini Epiphania Pascha vel Pentechoste dum potius singularibus lucris studet quam seruitio Dei parere conuenit vt eidem damnationi succūbat. Et postea dicitur in eodem canone Si quis Diaconus vel Presbiter per tres hebdomadas ab Ecclesia sua defuerit triennio a communione suspendatur.

Concilium Arelatense 2. can. 13. Nullus cuiuscunque ordinis clericus non Diaconus non Presbyter, non Epi-

g de cler. non resid. c. quia nonnulli.

i de præb. & dignit. c. extirpandæ.

k Is dicitur in huius c. gl. residere qui continue ibi moratur ar. C. de metat. l. de notā lib 12. nisi in casibus a iure exceptis, in quibus is qui abest fingitur esse præsens & residere vt ext. de cler. non resi. de catero c. ex part. & c. cum dilectus.

l Priuatis & singularibus cōstitutionib. Pij. IIII. & Pij V. Pon Max. cautū est idem quod Tridentini concilij patres de residentia statuerunt, id autem curatus pro sua pastorali sollicitudine in primis studeat, vt cum [illegible] diligenter [illegible] [illegible] omnibus etiam [illegible] [illegible] [illegible] observetur. Meminerintque omnes ac singuli, qui ex quibusuis concilij sanctione, vel canonum iure, vel consuetudine Ecclesiis personaliter residere debent, præter mortalis peccati culpam, quam [illegible] mittant, fructus

etiam beneficiorum quæ obtinent pro absentiæ ratione suos nõ facere, proindéque ad eos cũ malè perceperint Ecclesiis, à quarum statione absuerint restituendos iure compelli, aliásque præterea pœnas eodẽ Tridentino concilio sancitas subire debere.

scopus quacunque occasione faciente propriam relinquat Ecclesiam, sed omnimodo aut excommunicetur aut redire cogatur.

Alexander 3 relatum est (inquit) nobis quod cum in Lateranensi Concilio statutum sit vt personæ tali Ecclesia vel beneficium Ecclesiasticum conferatur quæ residere in loco & curam eius per se valeat exercere, nonnulli ad Ecclesias præsentati hoc se posse facere affirmant, sed efficere contradicunt, cum igitur verba accipienda sint cum effectu tales si presentati fuerint non debent admitti, & admissi poterunt amoueri, nisi forte de licentia suorum prælatorum vel studio literarum vel pro aliis honestis causis contigerit eos abesse, nec patrocinari debet eis appellationis diffugium si contra huiusmodi intentionem decreti interiectum fuerit. [m] Et habetur de clericis non residentibus. cap. relatum.

[m] Extra. de cler. non resi. c. quia nonnulli. Concil. Lateranensis decreto sancitum est, vt Ecclesiasticum ministerium, neutiquam committatur, nisi personæ quæ residere in loco & curam Ecclesiæ valeat exercere Quamobrem arctissimè illic inhibetur, vt nemo duas parocias, quib. residere non possit, retinere valeat, neque fructus earum percipere. & in c. 32. eiusdem Concilij eadem prohibitio repetitur, nempe qui parocialem Ecclesiam habuerit, non per vicariũ sed per seipsum illi deseruiat, nisi forsan prębendæ, vel dignitati Parœcialis Ecclesiæ, sit annexa, idémque subinde Alex. 3. hoc cap.

Bonifacius octauus reuocauit omnes indulgentias & concessiones perpetuas tam per se quam per prædecessores Romanos Pontifices, de percipiendis beneficiis ab absentibus sine causa rationabili per importunitatem obtentas.

Contra horum pastorum negligentiam non minus doctè quàm iustè excandescit diuus Chrisostomus in Genesi cap. 31. & Homel. 57. his verbis Vidisti pastoris Iacob vigilantiam quæ exurget aduersus eos quibus rationales greges crediti sunt, qui magnam preseferunt negligentiam & quotidie iuxta Prophetam pecudes alias mactant alias à bestiis captas contemnunt, alias verò raptas, reducere non curant, vide quid dicat, die vrebar æstu & nocte gelu & discedebat somnus ab oculis meis, quis hæc nunc potest dicere quod propter eos quos pascit tot ferat pericula & labores. Non minori ratione arguit Bernardus malos illos pastores splendidè vestitos, & mensas vasis aureis & argenteis, de bonis sponsæ Ecclesiæ refertas habentes his verbis. Illa pauper & inops relinquitur nuda & facie miseranda, inculta, hispida, exanguis & spoliata, quod non est pascere gregem sed deuorare & mactare dicente de illis Propheta Qui deuorant plebem meam vt cibum panis. Ps. 13. & quia

quia comederunt Iacob, & locum eius desolauerunt. Psal. 78. Quem dabis mihi de numero præpositorum qui non plus inuigilet subditorum euacuandis marsupiis quam vitiis extirpandis? vbi qui orando flectat iram, qui prædicet animum placabilem domino? Hæc Bernardus & infra. Propterea relinquamus istos non inuentores sponsæ sed venditores, & inquiramus potius illos à quibus sponsa se inuentam loquitur.

QVIBVS CAVSIS LICEAT PASTORI A GREGE SIBI COMMISSO ABESSE.

§ IIII.

PRÆSENTIS æui corruptela & hominum scelera vindices manus domini prouocantia Zachariæ prophetiam a compleuerũt cui cœlitus demandatum fuit sumere sibi vasa pastoris stulti. Hæc est, Indue personam stulti pastoris, accipe pastoralia instrumenta qualis insanus pastor sumit. Sume inquam vasa oleo iuniperino vacua, peram absque cibo, fistulam raucam, quæ vix possit audiri baculum denique ferreum, qui vno ictu manuum ouem interficiat. Quorsum domine, assumam vasa hæc Pastoris stulti? Quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non quæret, & contritum non sanabit & id quod stat non enutriet & carnes pinguium comedet & vngulas eorum dissoluet. Talia experti sumus & multo maiora absentibus pastoribus, qui toto vitæ suæ tempore minimè viderunt oues suas. Strutio naturalium historiarum scriptis oua sua aspiciendo fouere, suoque solo aspectu fœtum ab ouis haurire legitur, quæ si intueri desinat inania & sterilia redduntur, sic subditi pastorum oculis sunt fouendi eorum enim aspectus subditis ne pereãt perquam necessarius est. Frustrà tot tantáque decreta adducimus, pertinaciùs in posterũ exasperãtur pastores huius temporis. Derident sacra Concilia, & Tridentinum præcipue tot pœnis & tantopere vt supra diximus residentiam prælatorum imperans. Veruntamen quo mitius cicurarentur feroces illorum animi qui nihil humani nec

benignitatis

crelatum co. [illegible] confirmat Idémque Cælestinus c. ex pa. te. & Inn. c. qualiter.

a Hunc pastorem à Propheta hoc in loco descriptum, interpretes Antichristum esse asserunt, quod si ita est, diligentissimè sane pastorib. prouidendum, ne in tantum dedecus ruant, vt tam tetri, atque detestandi pastoris nomine iure notari possint, neque verò satis est, si vicaria ministrorũ suorum opera (dũ recti valent) vtantur, cũ ipsismet præcipiatur, vt nõ [illegible]ter, sed diligenter agnoscant vultum pecoris sui, & propterea oues vocent nominatim. [illegible] si cura [illegible] gregis [illegible] ex[illegible], quanto magis [illegible] Christianam [illegible] dicendi [illegible] & [illegible] enim [illegible] alius [illegible] dic.

benignitatis in gregem ſpirant, voluit vt certis de cauſis iuſtis & æquiſsimis licitè poſsint ab eorum Eccleſia diſcedere, quæ nullatenus exiſtimandæ ſunt reſpectu propriæ perſonæ quandoquidem & vitam ipſam Eccleſiæ debeant ſed tantum reſpectu boni Eccleſiæ cui fidem habent obligata. [b] Harum autẽ abſentiæ cauſarũ [c] primam ſtatuimus quando cura parrochialis eſt annexa dignitati vel præbendæ vt vult Conci. Lateran. c. 32. quem iterũ atque iterũ repetere neceſsitatis cauſa pulchrũ eſſe cenſemus. Qui verò (inquit) habet parrochialem Eccleſiã nõ per vicariũ ſed per ſeipſum ibi deſeruiat in ordine quẽ ipſius cura requirit niſi forte dignitati vel præbendæ Parrochialis Eccleſia ſit annexa. Et ſequitur. In quo caſu cõcedimus vt is qui talem habet præbendam vel dignitatem cum oporteat eum in maiori Eccleſia deſeruire in ipſa parrochiali idoneum & perpetuum ſtudeat habere vicarium canonicè inſtitutum, qui congruentem habeat de ipſius Eccleſiæ prouentibus portionem alioquin illa ſe ſciat huius decreti authoritate priuatum, libera alij conferenda qui velit & poſsit quod prædictum eſt adimplere. [d] Hæc ſacrum Concil.

Secunda cauſa rationabilis eſt, ſtudium [e] & ſtudiis occupatio curati, dicente Alexand. 3. in Decretali quod reſidere tenentur & non reſidentes eſſe deponendos, niſi forte de licentia ſuorum prælatorum vel pro ſtudio literarum aut aliis honeſtis cauſis contigerit eos abeſſe, quia beneficiatus non poteſt abeſſe etiam pro iuſta cauſa ſine licentia ſui ſuperioris. Quod ergo pro merito ſtudiorum eximantur docet Bonifacius octauus qui ſancivit vt Epiſcopi eorumque ſuperiores his qui ſibi ſubiectas Parrochiales Eccleſias obtinent vel in futurum obtinuerint diſpenſare poſſunt libere quod vſque ad ſeptennium literarum ſtudio inſiſtentes promoueri minimè teneantur niſi ad ordinem Subdiaconatus duntaxat, ad quem infra prędictum annum recipiendum, ne (ſicut à multis de Chriſto patrimonio ſublimatis olim factum eſſe dignoſcitur) à ſtatu retrocedere valeant clericali, omnino aſtringi voluimus, & niſi reſipuerint pœna contenta in dicto Concilio Lugdunenſi eo ipſo percelli. Porrò ſeptennio prædicto durante

[b] Conci. Trid. Seſſ. 23. c. 1.

[c] Nõ omnes cauſæ hîc numerantur, quibus excuſetur reſidentia, liceátq; per vicarium deſeruire, cum apud Ioan. de Selua in tract. de beneficiis in 4. p. q. 6. poſt. Pan. & alios in cap. extirpandæ. §. qui verò. de præbendis ferè vſque ad 24. numerum inueniantur.

[d] de præb. & dig. cap. extirpandæ.

[e] In fauorem ſtudiorum multa concedunt ſacri canones, vnde ſi quis fuerit abſens ob ſtudiũ reſidere non obligatur c. cum ex eo. de elect. in 6, debet tamẽ vt aſſerũt Doc. abeſſe cum licentia ſui prælati. cap. relatum. de cler. non reſid.

durante, iidem episcopi & superiores sollicitè prouidere procurent vt per bonos & sufficientes vicarios ab eis in huiusmodi Ecclesiis deputandos animarum cura diligenter exerceatur, & deseruiatur laudabiliter in diuinis, quibus de ipsarum Ecclesiarum prouentibus necessaria congruè largiantur. Elapso vero dicto septennio hi cum quibus fuerit vt præmittitur dispensatum, ad diaconatus & presbyteratus ordines infrà annum se faciant promoueri, alioquin ex tunc dictam pœnam nisi de causa iusta omiserint ipso iure se nouerint incursuros. Hæc ibi.

Vbi Bonifacius 8. reuocat edictum Concilij Lugdunensis sub Gregorio 10. illud scilicet quod ad regimen Ecclesiarum parrochialium assumpti se ad Sacerdotium promoueri faciant infra annum à sibi commissi regiminis tempore connumerandum alioquin sint ipso iure priuati de quo edicto superius habitus est sermo. Alexander autem in suo proximè citato decreto duas assignauit causas iuste excusantes curatos à residentia facienda, in suis parrochialibus Ecclesiis, vnam specialem cum dicit pro studio literarum, alteram generalem cum adiecit vel pro aliis honestis causis contigerit eos abesse, quibus sequitur tertia legitima, nimirum cum habent plures simul Ecclesias parrochiales vt in casibus superius enumeratis.

Quarta causa est necessitas [f] suæ Ecclesiæ aut publica diocesis vel vniuersalis Ecclesiæ vtilitas, vt de Episcopis in 3. tractatu dicetur. Quandoque huic adiicitur.

Quinta causa scilicet ingressus religionis: beneficium enim ingredientis religionem non est infrà probationis annum, sine ipsius consensu alicui conferendum, sed interim eidem beneficio per alium deseruiri debet assignata sibi congrua de ipsius prouentibus portione vt determinat Bonifacius 8. extr. de regularib. c. Beneficium in 6.

Sexta est necessitas curati ob infirmitatem quemadmodum de rectoribus Ecclesiæ leprosis factis determinat Lucius 3. quod sit ei dandus coadiutor: de clerico egrotante cap. de Rectoribus. Imo vt sequenti cap. definit Clemens 3. Si rector Ecclesiæ sit leprosus ab administrationis officio

[f] Ecclesiæ necessitas vel vtilitas excusat clericum a residendo, vt pote si pro negotiis Ecclesiæ sit absens constituere vicarium potest, etiam si residere iurauerit. ca. ex parte. 1. 2. de cleri. non resid. Adde quosdam casus descriptos per gl. in l. verum. §. ex facto. in verbo deponere. ff. de minor. Dummodo hoc non affectauerit [illegible] de excu[illegible] in [illegible] de cætero. de cler. non resid facit text. ibi [illegible] cum quis. ff de quæst. Qui etiã simul [illegible] Episcopo non [illegible] potest [illegible] fructus lucrari [illegible] 2 [illegible] de cætero. de cler. non resid. [illegible]

remoueatur ſed de bonis Eccleſiæ ſuſtẽetur. Eadem ratione ſi ob inſidias illi in ſua parrochia paratas tutè habitare nequiuerit. Nota diligẽter circa diſpenſationẽ abſentia talium curatorũ quod conſilium Lugdunen. dicit ad tempus fieri tantum poſſe pro iuſta cauſa nec vnquam Papā dare perpetuam indulgentiam ſuper huiuſmodi reſidentia quin potius datas per prædeceſſores reuocauit Bonifacius octauus de reſcriptis cap. vlt. in 6. præfatis iuſtæ abſentiæ cauſis non extantibus. Qui abeſt præmonendus eſt per Epiſcopum & ordinarium vt infra certos dies & tempore competenti redeat & reſideat alias ſuo beneficio priuetur g vt vult Innocentius 3. in cap. inter quatuor. de clericis non reſidentibus. Vnde Papa priuauit ſua parrochia titulari quendam Cardinalem eo quod per annos quinque contra ſtatuta canonum illam deſeruiſſet vt habetur in cap. ex geſtis. de clericis non reſidentibus.

g Parochus cui datum eſt curam gerere animarum ab Eccleſia ſua: ne diſcedat niſi prius facultate ab Epiſcopo, vel vicario generali ſcriptis impetrata, quam quidem etiam à vicario foraneo concedi poſſe permittitur, ſi triduo aut etiam quatriduo tantùm abfuturus ille ſit. Quod derepente diſcedere neceeſſe habeat, neque ſtatim redire poſſit id quatriduo ante Epiſcopo, vel generali vicario ſignificet, id autem in facultatib. concedendis caueatur, vt abſente illo, altero interim probo ſacerdoti Eccleſiæ cura committatur, vt que totum abſentiæ tempus intra annum duorum menſium ſpatiũ non excedat, niſi ex grauiſſima cauſa id temporis protrahendum eſſe Epiſcopus cenſuerit.

PAROCHORVM VICARII.

§ V.

A CAPITE ad calcem vſque fuſiore narrationis copia neceſſariam gregi paſtorum præſentiam docuimus ſumpto inter plura argumento ſupremi paſtoris Ieſu Chriſti aſſerentis bonum paſtorem animam ſuam dare pro ouibus ſuis, mercenarium autem viſo Lupo aufugere. Quę quidem pia cura tantum valere debet apud fideles ouilis chriſtiani cuſtodes vt maioribus vti exhortationibus operæ pretium non videatur, Res enim in propatulo eſt quod neutiquam iuxtà Diui Thomæ ſententiam paſtorum vlli vbi ſubditorum ſalus eorum exigit præſentiam licet illis ſe perſonaliter ſubtrahere neque propter aliquod temporale commodum neque propter quoduis periculum imminens. Ne autem videamur inani ſola vocum ſerie delectari abſque rationũ examine, ſic probatur. Obligatio cuiuſcũque perſonæ ex fine eiuſdem obligationis debet perpendi, finis autẽ paſtoris cuiuſlibet eccleſię eſt ſpiritualis ſalus populi cũ illa præſentiā eius exegerit, nullũ ergo periculũ eũ excuſabit quo minus adeſſe teneatur. Id quod teſtimonio Chriſti cõfirmatur, nam ſi animā pro ouibus ponere

nere tenetur nullum minorum periculorũ culpa excuſabit atque adeò neque vllũ temporalium cõmodum quandoquidẽ natura facilius indulgeat detrimenta euitare corporalia quam commoda procurare. Verum quando legitimus paſtor ſatis poteſt ſaluti plebis per alium prouidere & conſulere tunc non erit ei nefas quandiu prioribus rationibus deuincitur, à ſua Eccleſia in tempus ſecedere, caueat attamen ne imperitum conducat aut præficiat nec malis moribus corruptum, quia grauis hinc naſceretur gregi lues, ſed idoneum, vita & eruditione probatum ab Epiſcopo, qui ſalua conſcientiæ ſecuritate curam animarum ſibi committendam aſſumere poſsit, non conducta mercedis expectatione. Precipimus (inquit Innocentius 2.) ne conductitiis presbyteris Eccleſię committantur vbi gloſſ. conductitios appellat eos quibus pro certo pretio committitur cura animarum. Idem cum Innocentio habet Eugenius Papa 2. in ſuis decretis quæ leguntur 2. Tom. concil. c. 11. In harum conſuetudinum corruptelas Alexander 3. hoc ſanxit & edixit decretum quoniam enormis quædam conſuetudo in quibuſdam locis contra ſanctorum patrum inſtitutiones inualuit & indies inualeſcit vt ſub annuo prætio ſacerdotes ad Eccleſiarum regimẹn ſtatuantur ne id fiat modis omnibus prohibemus quia dum Sacerdotium ſub huiuſmodi mercede venale diſponitur ad æternæ retributionis præmium conſideratio non habetur, & recitatur Neprælati vices ſuas vel Eccleſias ſub annuo cenſu committant. cap. quoniam. 2. Hæc enim pretio locare Simoniacum eſſet, vt infra profuſiùs dicere fert animus. Multi tamen ex eorum grege qui continuis illecebris & mundi voluptatibus gaudent in ampliſsimis Beneficiis vicarios pro ſua inſtituunt & deſtituunt voluntate, grauiſsimis ita penſionibus oneratos quod nec Eccleſi[illegible]s poſſunt competenter in paupertate nimia deſeruire, nec epiſcopo in epiſcopalibus reſpondere, neque hoſpitalitatem vt conuenit tranſeuntibus impartiri, tandem excuſsis granis miſerè paleis victitant, adeò vt cogantur ſordidi & abiecti tenui victitare penuria. Vtinam intelligerẽt quod qui in ſacrario operantur quæ de ſacrario ſunt edunt, & qui altari deſer-

a In huius canonis elucidationem hæc ex gl retulimus. Conductitios appellat eos, quib. pro certo precio committitur cura animarum. Hoc enim eſt iniquum, vt extra ne pręl. quoniam. alias ſi pręlatus aliquis alicuius Eccleſiæ habeat ſecum ſacerdotem ſub annuo cenſu nõ eſt iniquum, & ſi peregre vadit & pro certo pretio interim aliquem conducit. Poteſt ergo quis conducere operas ſacerdotis alicuius etiã vſque ad ſeptennium ex pręl. cap. ne pręleg. vi ſuas. querelam. Sed non regimen animarum Vel dic conductitios Preſbiteros appellari vicarios, quia per vicarios nõ debet quis regere Eccleſiam, vt extra. de cler. non reſid. quia nonnulli.

b Regimen Eccleſiæ ſub annuo cenſu commitri non debet. Ex decreto Concili. Lateran. ſub Alex. 3. pa. 2. c. 2. & cap. 3. & de his meminit, [illegible] de Turrecremata. in c. præcipimus. 21. q. 2.

uiunt cum altario participant, dignus est enim mercenarius mercede sua.[c] Omnibus auté palam est quod & apud Iudæos hi qui sacrorum vice funguntur & altario præsto sunt eorum donorum quæ in altario offeruntur participes sunt, iustum namque est (vt inquit Gregorius) vt illi consequantur stipendium qui pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium,[d] vnde ex Cōcilij Agathensis decreto [e] Clerici omnes qui Ecclesiæ fideliter vigilantérque deseruiunt stipendia sanctis laboribus debita secundùm seruitij sui meritū per ordinationem canonum à sacerdotibus consequantur. Possunt ergo tales ministri non solum temporalia accipere ad suam sustentationem sed etiā ea exigere ab his pro quibus spiritualia exercent. Innocentius tertius ad Vigiliensem episcopum sic scribit, Consultationi tuæ ita respondemus [f] quod nihil pro Ecclesiarum consecratione potes vel debes præter procurationem accipere. Ratione idem ostēditur. huiusmodi sumptus sunt à populo talibus ministris diuino iure debiti vt ex allegatis scripturis sacris patet, ergò licitè possunt exigi. Nota tamen cum sancto Thoma in 2. 2. q. 100. art. 3. quod stipendium sustentationis non debet exigi ab inuitis per spiritualium substractionem quæ sunt exhibenda, sed illis spiritualibus prius exhibitis licitè possunt statutæ & cōsuetę oblationes & quicunque alij prouentus exigi à nolentibus & valentibus soluere authoritate superioris interueniente. hæc sanctus Thomas. Cui consentit dominus Adrianus de Traiecto quodl. suo. 9. dicens Quod ob cautelam & ne pusillis scandalum fiat, ecclesia pręcipit ne quicquam ante sacrarum & spiritualium rerum administrationem exigant ex. ca. ad Apostolicam, de simonia [g] Hæc ille. quod cap. licet formaliter hoc non exprimat tamen virtualiter intendit. in §. statuentes.

Tertiò possunt ministri spiritualium per episcopum compellere laicos ad danda temporalia in eorum sustentationem secundùm laudabilem illius loci consuetudinem: Concilium Lateranense sic habet cap. 66. Quia verò quidam laici laudabilem consuetudinem erga sanctam Ecclesiam pro fidelium deuotione introductam, scilicet, de dandis

c 12. q. 2. charitatem.
d Ex Concil. Agathen. cap. 36.
e *Arg. quòd ad quem onus spectat, debetur etiam emolumentum. 7. q. 1. Pontifices. 16. q. 6. de lapsis. Labor enim non debet esse sine fructu 7 q. 1. Est labor ingratus quem debita præmia fallunt.*
f 1. q. 1. clerici.
g *Idem Innocent. 3. in Conc. Lateran. ca. 66. & c. 6 eo. tit. in 4. consul & pro intellectu, præter doctores consule Syluestrum in sua sum. q. 8. vbi plenis. vide etiam Paul. de Castr. cons. 401. inci viso processu. & cons. 342. circa primū & Bellameram cons. 32. incip. quod mulieri.*

dandis temporalibus ministrantibus spiritualia vt præmittitur ex fermento hæreticæ prauitatis nituntur infringere sub prętextu canonicę pietatis. Quapropter super his prauas exactiones fieri prohibemus & pias consuetudines præcipimus obseruari, statuentes vt liberè conferantur Ecclesiastica sacramenta, sed per episcopum loci veritate cognita compescantur qui malitiosè nituntur laudabilem consuetudinem immutare. hæc ibi.

Ministri etiam spiritualium non habentes stipendium sustentationis possunt de sua sustentatione pro suis operibus & seruitio pacisci & suas operas ac laborem suum locare. Stipendium sustentationis & subuentionis necessariæ ministro sine qua non potest commodè salua sui status honestate diuina exercere officia permittitur: quod nimirum licitè possit sub pacto poni quemadmodum & reliquorum oportunorum ad diuina seruitia prouisio, scilicet, Calicis sacrarum vestium & huiusmodi, probatur ex cap Significatum est, de præbendis & dignitatibus, vbi Alexander tertius approbat & confirmat collationem cuiusdam præbendæ cuidam sacerdoti cum hac conditione factam in Ecclesia Insulensi, Quod missam de sancta Maria nisi corporis infirmitate grauatus sit debeat quotidie celebrare, & confirmatur communi vsu Ecclesiæ qui est multæ authoritatis secundum Aug. ad Casulanum, quo admittit institutiones anniuersariorum & fundationes pias quibus datur Ecclesiæ tēporale cum pactione scilicet de temporali pro sustentatione ministrorum imò etiam adiecta conditione quod si Ecclesia non faciat quod promittit temporale sustentationis poterit reuocari & repeti vt videtur & cap. Verum. de conditionibus appositis licet hoc facere non posit propria authoritate sed tantum superioris & iudicis Eccclesiastici ex cap. Nulli. & cap. Quicunque. 12. quæst. 2

Postremo quod liceat ministro Ecclesiastico spiritualium locare operas suas docent Canonistæ & multi Theologi glossa enim super cap. Significatum est de præbend, & dignitatibus sic habet, Sacerdos si nullum habet beneficium Ecclesiasticum ratione cuius ac hoc teneatur, potest

h Ex huius glo. sentētia dicimus quod sacerdos potest recipere pecuniam vt celebret diuina, quia sic operas suas videtur potius locare. arg. 10. q. 3. relatum. & 12. q. 2. charitatem. & c. quicunque. 1. de Simonia. cum sit. & 1. q. 2. c. vlt. quia suis stipendiis facere hoc, nō cogitur Hic locus variis modis apud Canonistas premitur de quo Scholastici Summulistæ in verbo Simonia variè loquitur & Adria. quodl. 9. cum Altisiodorens. antiquo Theologo complures allegat iurisperitos in hanc sententiam, nempe quod liceat pro labore administrationis sacramentorum pretio pacisci. Durandus tamē in 4 dist 25. q. 3. omnino tenet pro labore administrandi sacramenta, quodquam recipi posse.

i dist. 11. c. in his rebus.

 test

test locare operas suas ad certum tempus & recipere mercedem pro labore suo nec Simoniam committit, Alias si habet beneficium non licet ei hoc facere hæc gloss. cui adheret Panormitanus dummodo talis non intendat pro spirituali pecuniam accipere pro seruitio & recõpensatione damnorum quæ sustinet trahendo moram ibi, pro quo inducit illud Agathen. Concil. decretum Clerici stipendia sanctis laboribus debita secundum seruitij sui meritum à Sacerdotibus consequantur. vbi notat illud, stipendia sanctis laboribus debita & inducit quod vicario Episcopi constituitur certa portio pro suo spirituali seruitio ex eo de elect. in 6. Vbi statuitur quod Curato Parrochiali dispensatiuè per septennium absente causa studij, deputandus est loco eius Vicarius bonus & idoneus cui de de ipsius Ecclesiæ prouentibus necessaria ministrentur. Improbat preterea Panormitanus in dicto cap. Significatum est de præbendis & dignitatibus Innocentium & Hostiensem dicentes Sacerdotes posse locare operas corporales in seruitio honesto alicuius domini sed non spirituales quamuis pauperes. Inter doctores Beatus Bonauentura in 4. dist. 25. scripsit. q. Vltima. quod pro labore celebrationis missarum licet aliquid accipere.

Dominus Adrianus de Traiecto quodlib. suo nono, ar. 3. sic infert Ex his satis apparet quod pacta Sacerdotum super operarum locatione vel stipendij susceptione non sunt statim iudicanda Simoniacam continere prauitatem. Cardinalis Caietanus in comment. sup. 22. 5. Thomæ idem sentit scilicet Ecclesiasticis ministris licere locare operas suas ex pacto, quod confirmat ex Ecclesiæ consuetudine approbata quia videlicet sacerdotes seruituti per annũ alicui capellæ conueniunt pacto de annua quantitate pœcuniæ, alij conducuntur vt sint capellani annuales, alij menstrui interueniente pacto quod tantum debeatur eis singulis annis vel mensibus conformiter ad pactum implicitum in iure approbatum in cap. Significatum est de Præbendis & dignitatibus. Quod pactum in Ecclesia consuetum non est intelligendum de celebratione missæ & ministrationibus spiritualium absolutè & secundùm se sic enim est spirituale &

K Dispensare possunt Episcopi, & superiores cum habentibus parrochiales ecclesias sibi subiectas, quod vsque ad septennium studendo non teneantur ad sacerdotium promoueri, ad subdiaconatum, tamen debent promoueri infrà annũ, alias sunt priuati, & illo durante septennio debet in illis ecclesijs idoneus poni vicarius de fructibus Ecclesiæ sustinendus, elapso septennio debet rector infrà annum in Presbyterũ promoueri. Elapso verò dicto septennio, hi eorum quibus fuerit dispensatum ad Diaconatus, & Presbyteratus ordines infrà annum se faciant promoueri, alioquin extunc dictam pœnam (nisi iusta de causa id omiserint) ipso iure se nouerint incursuros. Hic notat l. c. quod post dispensationem sit reditus ad ius commune, sicut finito priuilegio l. Tria. §. ... ff. de legatis. 2.

le & sic pro tali non licèt pacisci sed tale pactum est intelligendum de temporali quod interuenit in huiusmodi administratione spiritualiũ,[1] scilicet de obligatione ad celebrandum missam in tali loco,tali hora, toties in Hebdomada & huiusmodi, nam istæ conditiones quæ per accidens iunguntur sunt temporales & propterea possunt sub pacto poni,ita quod licet sacerdos non posit locare actionem suam quam celebrando,prædicando , sacramenta ministrando,orando &c, exercet, quoniam sic ratione spiritualis quod principaliter queritur æstimaretur & appreciaretur potest tamen locare seu vendere obligationem suam ad personam suam continendam vel præsentandam in tali loco tali tempore & toties in hebdomada,&c.Quoniam hæc temporalia sunt & impedimenta propriæ libertatis notabiliter & per accidens sunt coniuncta actui celebrationis missæ vel aliorum spiritualium actuum , non sic est autem in eo qui non se locat nec obligat sed sponte quando occurrit celebrat quoniam nihil notabile temporale interuenit per accidens in sic sponte celebrante , & propterea de spirituali pactum faceret si conueniret de pretio , quia igitur in istis menstruis vel annuis obligationibus ad celebrandum, & huiusmodi interueniunt hæc temporalia accidentia,ideò dicuntur licitè locare operas suas quod non admittitur de non obligatis ad hæc accidentia.Hęc Caietanus.Nec officit prędictis sententia quorundam Canonistarum nempe Innocentij & Hostiensis super præfatum capitulum significatum est de præbendis & dignitatibus.dicentium, sacerdotes non posse locare operas suas spirituales,quamuis pauperes, ad quam opinionem tandem Panormitanus declinauit super capitulum Quam.de simonia.recedens à priori sua opinione deterritus hac authoritate Paschalis Papæ. Quisquis alterum horum vendiderit sine quo reliquum non prouenit neutrum inuenditum relinquit propter quam authoritatem dicit talem laborem non posse licitè vendi,id idem sentiunt inter Theologos Petrus de Alliaco in tractatu quem contra Cancellarium Parisiensem de simonia edidit , Petrus de Palude in 4. dist. 25.q.vltima , & Durandus de S. Porciano in suo

1 Vix poterit lector ad explicatissimam huius sententiæ rationem prouehi, nisi comite Caietano intelligat discrimen inter administrationem sacramentorum, & alias spirituales actiones, nempe quod in sacramentali functione, nunquam carere posset specie Simoniæ, alia soluenda iura, & oblationes instituere præter decimas, vel illos redditus qui ad sustentationem instituti sũt, pro aliis verò actionibus secundi ordinis solennia institui mercedis formam habentia vt pro exequiis mortuorum, pro cantoribus, atque id genus aliis. In huiusmodi enim actionib. miscetur quidpiam temporale assoiet, quod cum nõ sit ad spirituale necessarium, nulla interuenit Simoniæ species, si pro mercede ex pacto fiat, est enim accessorium illud spirituali. accessoriũ, quando vero id quod principaliter quæritur est spirituale, nõ licet pro illo, quidquam mercedis loco percipere.

in ſuo 4 diſtinct. eadem. nam volunt ipſi cum Paſcali Papa quod temporale per ſe & neceſſario annexum ſpirituali non poteſt vendi aut pacto locari quod omnes fatentur, ſed labor & temporale per accidens & contingenter annexum ſpirituali non negarent poſſe vendi. Attamen ſanctus Thomas aſſerit quod habens ſtipendium ſuſtentationis non poteſt locare operas ſuas ad vſum poteſtatis ſpiritualis ſed debito officij ſuſcepti ſtipendium vitæ illi præbentis debet illas impendere, ſi enim talis locaret operas ſuas. intelligeretur vendere ipſum ſpiritualis gratiæ vſum, Nam ſacerdos habens vnde ſecundum ſtatum ſuum honeſtè viuat ſi ex pacto vult ſtipendium ſuſtentationis, conuincitur quod tunc conuenit non de ſtipendio ſuſtentationis ſed de ſtipendio locatarum operarũ quod ſolis pauperibus, debetur licet idẽ [m] Caietanus in ſua Summula de peccatis titulo ſimonia in quarta regula dicat Miniſtris Eccleſiæ in articulo neceſsitatis licitum eſſe deducere in pactum ſtipendium ſuſtentationis: & addit, & quamuis hoc ſit licitum quia tamen habet ſpeciem ſimoniæ & prohibetur regulariter iure poſitiuo paciſci in huiuſmodi, ideo cauendum: ſi autem ſuſtentationis ſtipendium pro rei ſpiritualis exercitio gratioſè vel ex authoritate ſuperioris detur ei qui non eget huiuſmodi ſuſtentatione poterit tamen licitè accipere exemplo epiſcopi ditiſsimi viſitantis, cui tamen ſoluitur ſecundum iura procuratio vt patet de ſimonia capit. cum ſic. Vicariis ergo conſtituantur honeſti prouentus, quibus ſollicitudinem paſtoralem abſentem ſupplere queant ne cõſumptis omnibus & obliguritis ſolum vertere cogant, vt in Eccleſiæ parrochialis detrimentum, alioqui curatus ipſe rationẽ reddere tenebitur totius damni dati. Iuri enim conſentaneum eſt vt qui pondus diei & æſtus patiuntur mercede expectata gaudeant. Quis militat ſuis ſtipendiis vnquam & de lacte gregis non mãducat? Qua in re precatum velim quemlibet ex eorum numero qui vicarias locant operas iuſtum eſſe laboris alieni æſtimatorem. Percunctemur iam quæ ſint ſacra Paſtorum in Eccleſia munera & officia.

m In hoc dubio reprehẽditur Caietanus per Sotũ, dum (inquit) quod quando ſuſtentationis ſtipendium ſuperioris authoritate decretum eſt, poteſt illud ſacerdos, ſiue pauper ſit, ſiue locuples percipere. Nam idem ſacerdotium poteſt diues ſacerdos nihilominori iure ſuſcipere quàm egenus. Quando verò eiuſmodi ſtipendium non eſt lege conſtitutum: ſed priuata conuentione conſtituendum, tunc (inquit) Pauper paciſci de illo poteſt, diues verò minimè, quoniã cum aliunde ſibi ſuſtentatio ſuppetit, indiciũ eſt conuentum facere, non pro ſuſtentatione, ſed pro operarũ mercede. Hunc tamen ego (inquit Soto) cenſendi rigorem, non facilè probarem, nã ſi ex rei natura ad ſuſtentationem miniſtri talis functionis mancipatur talis ſuſtentationis modus neceſſarius eſt, tũc ex natura rei emergit Simonia, atque adeò neque ex qualitate Sacerdotis creatur.

DE

DE INTEGRA ET PVRA PASTORALIS OFFICII ADMINISTRATIONE.

CAPVT QVARTVM.

§ I.

Verbi Dei Prædicatio.

MIRARI penitus desinit animus, quomodo multi à caulis diuinis Ecclesiæ subtracti fuerint, cum illi qui gregem domini custodire debebant, lupos abigere, & latrare pro domino, muti & idola veluti obdormierint, adeò vt si contemptis verborum fumis rem æstimare libeat de pastoribus optimè illud Prophetæ verificetur, speculatores eius cæci, omnes nescierũt vniuersi, canes muti non valentes latrare. Quemadmodum enim laudati canes fidei & amicitiæ apud Græcos Symbola latratu deterrent fures nocturnos conantes irrumpere in domum sic optimi pastores circuitibus Leonum rugientium & Luporum rabidorum insidias auertunt, sed sicut fures solent panis stipe obiecta vocem canibus ne prodantur adimere ita qui priuati lucri desiderio anguntur & qui magno faucis hiatu pecunias aut honores temporarios ambiunt, potiusquam dominus gregis custodiam & emolumentũ iis Ecclesiasticis prædicatoribus clamare incipientibus, arguere, increpare, & damnare Regum & magnatum vitia studentibus, officia, dignitates, sacerdotia eximia velut os, aut offam in os iniiciunt vt sileant & furibus prodent dominum domini. At fideles excubitores qui stant super muros Hierusalem nullo proiecto impedimento, nullo honoris aut factus illicio à vigili cura & clamore excidunt apti sunt equidem ad venatum animarum qui norunt quando debeant mutare vocem &

a Isa. 56.

b [illegible], id est, custodes domus, & excubitores.

c In pastores qui vitiorum [illegible] consentiunt, & dum [illegible] eos non corrigunt [illegible] enim ne apud illos male audiunt.

d [illegible]

quibus

qui bus modis feram in casses domini adducere. [e] Hi sunt qui dormiunt inter medios cleros qui pennas habent columbæ deargentata, non sine grato tonnitu salutaris doctrinæ, non terrena querentes sed cælestia. Hi sunt medici spirituales qui cœlesti pharmaco & salutifera theriaca verbi Dei pestilates humores & venenosas è corde hominum euellunt & reuocant optimis consiliis animos effrænatiores & licentiores ad explendas omniũ peccatorum libidines & affectus. Isti sunt inquam qui populum belluam multorum capitum, induratissima corda doctrinæ veluti lydio lapide flectere possunt, quique cœlestes thesauros aperiũt & vberrima gratiarum dona infundunt. Eximiam quandam laudem olim promeruerunt, qui mundo cum omnibus suis pompis ac voluptatibus contempto procul recesserunt in horridas solitudines: in ferarum lustris aut in speluncis asperam agebant vitam, ab omnium hominum commercio semoti sibi duriora imperantes quam patiuntur qui in desertas deportantur insulas. At iudice Chrisostomo rem præstat vt multo difficiliorẽ, ita multo sanctiorem qui populo bonum præstat pastorem. Monendi sunt ergo parrochi omnes vt suscepti docendi muneris curam sædulo exequi studeant qua nihil vel egregius vel Deo gratius excogitari potest. Miramur quod sanctorum precibus & orationibus mortui reuixerint, sed non minoris est admirationis pia concio quę multitudinem animarum extinctam & in peccatis mortuam ad vitæ lucem excitat, sic enim ad vnam piscatoris orationem cœlitus elaboratam circiter tria milia hominum in nouas creaturas transformata sunt Itaque si Petrus flexis genibus Deum orauit, ad multorum preces excitaturus vnam mulierculam ad vitam corporis, quã reuocare quid aliud erat quam bis mori? quid faciendum pio & charitatis viuo zelo perculso prædicatori qui hoc agit vt quamplurimas animas in peccatis velut in sepulchro putrefactas ad veram reuocet vitam? Id clarius significasse videtur Gregorius 13. Pontifex Max. in Epistola ad Ludouicum Granatensem Dominicanum, qua eius eruditionem & pietatem commendans vero & paterno affectu suos labores in publicam lucem & publicum commodum

e Singularis laudis materiam habet qui præfectus est Christiano ouili sædulã & suam deuouet operam in arcendis ab eo lupis & omnium vitiorum insidiis quod nunquam commodiùs fieri potest quam prædicationibus & exhortationib. gregis ergo curam habeant nõ suipsius & in vinea Domini sint aßidui non præcepto desides Quod si vel in vinea vulpes, vel in grege lupus incommodi aliquid intulerit, damnum præstabunt qui curam susceperant. Negligentia hæc craßiùs irrepsit in quosdam Parochos qui rei domẽsticæ sollicitudine, irretiti nihil de pascendo grege in doctrina, & optimis institutis curant. Alij abscondunt talentum domini, ne profectus illorum sit omnibus manifestus. Quod si Atheniensium lege cautum fuit, vt esset capitale erranti viam non monstrare, multò odiosiùs esse debet in lege Christiana.

dum amplectitur eique gratulatur his verbis. *Multas conciones habuisti libros præstanti doctrina & pietate refertos edidisti, idem quotidie facis nec vnquam cessas præsens atque absens quamplurimos Christo acquirere. Gaudemus isto tum aliorum, tum tuo ipsius tam præstanti bono & fructu. Quot enim ex concionibus, scriptísque tuis profecerunt (profecisse autem per multos quotidieq; proficere certum est) totidem Christo filios genuisti longeq; illos maiori beneficio affecisti quam si cæcis aspectum aut mortuis à Deo vitam impetrasses.*[f] O fœlix & beatum munus! quo sacra adyta cœlestis aulæ nobis reserantur, quo mentes immortali illa dape vescuntur & æternæ gloriæ præmia reportant. Eia ergo tu parroche vide ministerium quod accepisti à Domino vt illud impleas. Fideli Propheta nihil honorabilius, pseudopropheta nihil detestabilius, synceris Euangelistis & pastoribus nihil apud Deum preciosius, pseudoeuangelistis nihil abominabilius. Prædicationis officium cum puræ mentis ardore accenditur, & propter Dei gloriam exercetur, Deo & angelis mirum in modum placet, vt de clarant illa Prophetæ verba Quam speciosi, pedes Euangelizantium bona. Quibus similia sunt Cant. 7. Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia Principis, calceamẽta autem esse preparationem ad Euangelium censet Apostolus. Imparatus ergo accedet ne pastor ad Publicum suggestum in conspectu summæ trinitatis & sydereæ Curiæ verba salutaria interpretaturus apud populum, parum est exibilari ab vno populo, sed explodi ab vniuerso cœtu sanctorum angelorum ac piarum animarum summę est infœlicitatis. Diuinis ergo suppetiis cõfisus consideret pastor quæ merces, quod stipendium cœlitus ei promitatur, & horribilem male gesti muneris vindictam. Videat circunstantes oues Christianas suæ creditas fidei, & in seipsum descendens perpendat quantam animi puritatem, quantam eruditionem, quantam prudentiam, quantum charitatis adorem, quantam fortitudinem, exigat ista functio qua vel abstineat si se cognouerit parum instructum vel ea prædicet quibus est opus.

f Hæc Epistola est omnibus ferme Granatensis operibus optimo iure in ipso vestibulo insignis, qua apud Summum Pontificem Gregorium tertium ob eximios ingenij fructus, & labores in publicũ commodum sparsos tum fœlicissimũ in concionibus studium, quo multis annis claruit in Lusitania, & Hispania commendatur. Plura de Prædicationis officio & necessitate scripsit in illa elegantissima oratione de officio pastoris quam habuit in consecratione D. Antonij Pinarij Episcopi Mirandensis, cuius eximiores flosculos colligemus in classe Epycopi.

PRAEDICATIONIS NECESSITAS.

§ II.

OMNIBVS ſacerdotibus concionis catholicę curam ex officio non competere, VVitcleffij, & Huſsij error in Concilio Conſtantieſi [a] damnatus dilucide teſtatur, poſitiui namque iuris ratione id prohiberi ſub excommunicationis ſententia niſi cui ex officio vel commiſsione incumbit pontificum ſacra decreta clamant. [b] Etſi Gregorius li. I. Dialogorum quendam laicum Equitium nomine laudibus commendat quod prædicaret populo, cum hoc officium ſit ſacro ordini annexum.

Verum ne promiſcua rationum ſerie obruamur ad prolixos ſcripturæ diſcurſus, ſatis huic paragrapho conſuluiſſe arbitrabor ſi compendioſiùs dixerim quibus hoc prædicationis munus conueniat. [c]

Sexta ſinodus generalis can. 33. ſic habet, Nulli liceat populo in ſuggeſtis diuinas ſcripturas explicare, niſi is ſacerdotali tonſura vſus fuerit & benedictionem à ſuo paſtore canonicè receperit, ſi quis ſecus fecerit deponatur. & can. 64. eiuſdem Sextæ ſynodi. Non oportet laicum publicè diſputare vel docere ſed ordini à domino tradito cedere & aurem eis qui docendi gratiam acceperint aperire & diuina ab eis doceri. Qui hæc tranſgreſſus fuerit quadraginta diebus excommunicetur. [d]

Leo Papa hæc ſpecialiter ſtatuentes, vt præter domini ſacerdotes nullus audeat prædicare ſuis monachis ſiue laicus ille ſit qui cuiuſcunque ſcientiæ nomine glorietur. In principio (teſte Ambroſio) [e] vt creſceret atq; multiplicaretur Eccleſia omnibus de clero conceſſum eſt & euangelizare & baptizare & ſcripturas in Eccleſia explanare, at vbi omnia loca circumplexa eſt eccleſia ex tunc conſtituta ſunt conuenticula & rectores & officia in eccleſia ſunt ſubordinata, ſequitur vt nunc neque diaconi in populo prædicent, neque clerici neque laici baptizent hinc dominus Caietanus in 2. 2. S. Thom. q. 187. art. I dicit quod licet prædicare ſecundùm ſe non ſit alicuius ordinis, nam in Synagogis Iudæorum & templo non ſacerdotes & Leuitæ prædicabant

a Concil. Conſt. Seſſ. 8. & 15.

b 27. q. I. cap. adiicimus. de hæret. c. 5. cap. ſicut præcipitur. c. excommunicamus. I. eo. tit.

c *VVualdenſes in hunc erroris ſcopulum lapſi fuerant, & docerent liberam eſſe cuique Chriſtiano verbi Dei prædicationem, adeò vt quantus à ſuperiore ſit prohibitus, ne id agat ipſũ, tamen poſſe prædicare verbum Dei aſſerunt. Hanc ſententiã damnat Beatus Paulus in Epiſt. ad Romanos, dicens, Quomodo prædicabunt niſi mittantur. Arbitratur námque Paulus neminem poſſe iuſtè officium prædicationis exercere, niſi id ſibi mandatum fuerit, & ad illud exercẽdum miſſus fuerit & in Epiſt. ad Romanos 10. Quomodo prædicabunt, niſi mittantur.*

d 16. q. 1. cap. adiicimus.

e Ambroſius in Epiſtola ad Epheſios.

prædicabant alioquin non fuisset permissum Christo prædicare nec concessum à principibus Synagogæ quod Paulus prædicasset in Synagoga Actuum 13.[f] tamen Ecclesiastica lege factus est actus sacri ordinis, vt nunc solis sacerdotibus liceat prædicare: hæc ille, propter quod prædicans in mortali peccato etiam occulto peccat mortaliter secundùm S. Thom. in 4. sententiarum dist 19. [g] Quod sequitur Caietanus in 2.2.q.qua supra & in 3. parte q.64. artic.6. ad primum. Nemo autem quantumuis virtute & eruditione insignis prædicatoris subire munus debet, nisi ei tanta sit prouincia delata ab episcopo loci vel ab Apostolica sede. Quia nonnulli sub specie pietatis virtutẽ eius iuxta quod Apostolus ait abnegantes authoritatem sibi vendicant prędicandi cum idem Apostolus dicat, Quomodo prædicabunt nisi mittantur, omnes qui prohibiti, vel non missi præter authoritatem ab Apostolica sede vel Catholicæ episcopo loci susceptam priuatim vel publicè prædicationis officium vsurpare præsumpserint excommunicationis vinculo innodentur, & nisi quam citius resipuerint alia competenti pœna plectantur.

Concilium Lateranense sub Leone 10 Sess. 11. anni. 15. sic statuit Sacro approbante concilio statuimus & ordinamus, vt nullus tam clericus sæcularis quam cuiuscunque etiam mendicantium ordinis regularis aut quiuis alius ad quem facultas prædicandi tam de iure quam de consuetudine, vel priuilegio ad huiusmodi officium exercendum admittatur, nisi prius per superiorem suum diligenter examinatus in qua re conscientiam ipsius superioris oneramus ac morum honestate, ætate, doctrina, probitate & vitæ exemplari ad illud aptus, & idoneus reperiatur, & hic quocunque prædicaturus postea accesserit de huiusmodi examine & idoneitate sua per literas sui examinatoris approbatorisque Episcopis & aliorum locorum ordinariis fidem legitime faciat. Hæc præfatum consilium. Quibus autem delegatum sit prædicandi officium testatur Viennense Concilium hoc canone Parochialium Ecclesiarum Curatis siue rectoribus noscitur de iure competere prædicare, seu proponere verbum Dei, & confessiones audire. extra.

f extra. de hæreticis. c. excommunicamus.

h *Distinctione vti opus est, vt peccator publicus prædicare profecto non possit absque mortali crimine nam illud enim scandalum directè fructui prædicationis obijcat, iuxtà verbum Gregorij in Pastorali. Necesse est cuius vita despicitur, eius prædicatio contemnatur. Et Arist in Ethic. Dum sermones (inquit) moribus dissonant, contemnuntur, & veritatem interimunt. Quare vt Paul. ad Rom 2. ait per huiusmodi Prædicatores qui prædicant non furandum, publici sunt latrones, nomen Dei blasphemari inter gentes. Quando verò quis est occultus peccator, quod nullum sinistrũ dedit exemplũ, & tunc maximè quando ex officio incumbit non [illegible] cum timore [illegible] prædicare [illegible] possit sua prædicatio esse [illegible]. Contẽptus verò est semper mortalis; vt si quis tam impudens.*

extra.de ſepulturis cap.dudum. §. verum in Clementinis. Auguſtinus de Ancona in ſua ſumma de Eccleſiaſtica poteſtate quæſtione 64. art. 2. optimè dicit quod Epiſcopis Archidiaconis & præsbiteris qui ad curã animarum aſſumuntur.ex officio conuenit prædicare quia in officio eis commiſſo authoritas docendi & inſtruendi animas eis commiſſas includitur. Prædicationis vero argumenta non deſunt in ſacræ ſcripturæ eloquio, ex quo ſeligenda ſunt quę concionabitur Paſtor in ſuorum auditorum commodum latiſsima quandoquidem diuini præconij ſeges ex ſcriptis Apoſtolicis & canonicis colligi poteſt. Ideo Lateranenſe Concilium ita ſtatuit Seſsione vndecima, Mandamus omnibus qui hoc onus prædicationis ſuſtinent & in futurum ſuſtinebunt vt euangelicam veritatem & ſanctam ſcripturam iuxtà interpretationem doctoruum quos Eccleſia vſuſque diuturnus approbauit legendoſque hactenus recepit & in poſterum recipiet , prædicent & explanent,nec quidquam eis ex proprio ſenſu contrarium vel diſſonum adiiciant.hæc ibi.

prædicationem vilipenderet. vt indignum non putaret illam in peccato exercere li Conci. Trid. Seſs. 5. optimè præuidens quanti fructus promaneant ab Eccleſiaſtica verbi Dei concione, iubet Epiſcopos cauere, ne aliquẽ niſi moribus & doctrina probatum in ſui diœceſi prædicare permittant. Si verò quod abſit prædicator errores aut ſcandala diſſeminauerit. Epiſcopus ei prædicationem interdicat, quod ſi hæreſes prædicauerit. contra eum procedat. Curent quoque Epiſcopi ne quis Prædicator ex falſis informationib. vel alias calumnioſè vexetur iuſtámve de eis conquerendi occaſionẽ præbeant. Scripturas ſacras fideique dogmata, non ſecundũ priuatum ſenſum, ſed iuxtà patrum orthodoxorum receptam mentem ſermone aperto ac ſimplici diſciplinato tamen, & graui perſtractare debet.

Vaſenſe Concilium can.4.docet & ſtatuit homelias ſanctorum eſſe populo publicandas. Concilium Senonenſe cap.11. in Eccleſiis parrochialibus per ſingulos dies dominicos presbiteri parrochiales curati per ſe aut eorum vicarios clara & intelligibili voce ac verbis maternis annuntient decem præcepta decalogi & articulos fidei. Aurelianenſe Concilium 4.can.5. Parrochiani clerici ſtatuta canonum à Pontificibus ſuis neceſſaria ſibi legenda percipiant ne ipſi vel populi quæ pro ſalute eorum decreta ſunt excuſent ſe poſtmodũ ignoraſſe. Et habetur in 2.vol. Conciliorum. Sexta Synodus generalis quæ fuit Conſtantinopolitana inter nouem illius capitula cap. 7.ſic ſtatuit.Commonendi ſunt omnes fideles à minimo vſque ad maximum vt orationem dominicam & ſymbolum memoriter teneant & ſingulis diebus , qui amplius non poteſt ſaltẽ duabus vicibus mane ſcilicet & veſperi, ea dicãt quæ à Catholicis & orthodoxis patribus in precũ vſum cõcinnata ſunt , & Deo creatore ſuo adorato inuocet ſanctos vt pro ſe apud maieſtatem diuinã intercedere dignẽtur , hæc

faciant

faciant in Basilica quibus basilicæ locus est aut in itinere, in Syluis, agris & vbicunque eum hora matutina vel vespertina inuenerit sic faciat sciens Deũ vbique pręsentem esse secundum illud in omni loco d. eius. 6. Psal. 101. Quod si curatus nesciat, aut non posit, vel nolit prædicare, prouideat de prædicatore idoneo. Si enim Episcopus etsi pro posse in sua diocesi prædicans nihilominus in sui suffragium prouidere debet de prędicatoribus idoneis qui in sua diocesi concionem vt in concilio Lateranensi diffinitum est ca. 20. quid agendum putas Parrocho cui proprio iure hæc delegata est prædicandi prouincia? Asciscat ergo secũ concionatorẽ qui moribus & exemplo tum doctrinæ ni tore pascat gregem, qui inquam prædicet euangelium vitia & virtutes, pœnam & gloriã, clamet increpet, arguat, instet oportunè importunè sanis & insanis videlicet. Prædicatori quidem omne tempus oportunum est, refocillentur auditorũ animi diuini verbi nectare. Increpationi misceatur obsecratio quædã ita vt asperitati obiurgationis misceatur lenitas quædam, & doctrina, ne vel odisse videamur, si austeri sumus in corripiendo vltra quam sat est, aut timore litigare si tantum increpemus nec doceamus. Nihil enim facilius quam carpere vitam alienam. Nonnunquam enim pastores iræ suæ stimulum, Iustitiæ zelum putant & cum vitium virtus creditur sine metu culpa cumulatur. Alij vero ne beneuolentiam perdant in desidiæ torporẽ cadunt. Paulus Timotheo scribit increpa in omni patientia, Tito autem arguere pręcipit cum omni imperio, alteri frænum, alteri calcaria adhibens, alteri patientiam, alteri imperium proponens. Notissima est autem Pythagoræ sententia, ignem ne gladio percutias, id est ira percitum ne lacessas, ne cornutam bestiam videaris impetere, & quæ fœnum gestat in cornu quin magis concedere conuenit, & blandis verbis tumidum animum placare pro eo quod flamma vehementior quo magis exagitatur hoc magis ac magis inualescit, Et quemadmodum rem difficilem aggreditur qui ignem velit gladio dissecare vel aëra, sic qui animum irati vult ledere exacerbãdo. Hinc est quod sæpe dura vulnera per leuia fomenta mollescunt neque enim negligenter

i Omnium sententia piorum potissimum constat nihil plebanis aut parrochis amplius nec dignius ex officij necessitate incumbere quã doctrinam Christianam populo summè necessariam, veluti animæ pabulum tradere, verum verò sit salutare consilium illis id muneris iniungere in Tridentina Synodo propositum fuit & prima fronte sic nonnullis Patribus apparuit, sed non defuit, qui vt sententia perspicu latiùs agitaretur supplex orauit, à qua postea decernenda, vt scribit Sotus supersessum est. Enimuerò vt decorum & salutiferum est illis Parœcialib. sacerdotib. qui verè Theologi sint id muneris suis plebibus impendere, sic perniciosissimum est Theologiæ ignaris id committere. Quamobrem ne rudes illi, & inculti suggestum publicum cum ludibrio conscendãt aut à beneficio abstineant, aut idoneos cõciona tores instruendis gratiamantiã.

ter

terintuendum eſt quod cum Saulem nequam ſpiritus inuaderet, Dauid cythara eius ſedabat inſaniam. Quia cum ſenſus Potentum aut diuitum per elationem in furorem vertitur, ad ſobrietatem mentis quaſi dulcedine Cytharæ humano noſtro eloquio reuocatur. Nathan ad Dauid quaſi ad ægrum medicus venerat, ſecundum vulnus videbat ſed de patientia ægri dubitabat vnde abſcõdit ferrum medicinale ſub veſte ſimilitudinis, quod eductum ſubito defixit in vulnus, vt ſecantem gladium ſentiret eger, antequam videret, ne ſi ante cerneret recuſaret. Conſiderans enim peccatorem & Regem, miro modo audacem reum prius per cõfeſsionem ligare ſtuduit vt deinceps ſecaret. Non cuiuis liberum eſt equo generoſo ac natura feroci admouere manum ſed multo maioris eſt artificij ſic docere Principem vt perſuadeas optima, ſic admonere vt obtemperet, ſic increpare vt non excandeſcens ira ſe ſe vertat ad deteriora, ſic denique in publico notare vitia principum vt populum non irrites ad ſeditionem ac rebellionem. Nolim autem quempiam putare me liberè prædicatoris authoritati aliquid detrahere in his præſertim temporibus quibus paſtorum conniuentia & taciturnitate tanta peperit incommoda ſed meo iudicio mitius & modeſtius agendum eſt cum publica vitia publicè corripiuntur. Doctoris namque ſanctiſsimi Thomæ lectione excerpſi expendentis illud Eſaiæ *Quaſi tuba exalta vocem tuam*. Prædicatorem dici tubam quia inuitat ad vitam, ad bellum, ad conſilium, ad feſtum & indicat inceſſum viri, quemadmodum enim tubæ ſonus ab omnibus percipitur ſic concionatoris verba omnium ſine diſcrimine debent arguere vitia. Sed cum omni manſuetudine nec ſatis eſt arguere vitia, ſed doctrina præmittẽda quæ perſuadet eſſe nepharium quod reprehenditur. Aperiendæ ſunt pariter fores quibus ad ſalutis priſtinos lares regredi valeant deuij & ſcelera conterunt, poſtremò excuſsis erroris tenebris commonſtrandum quantò rectius atque etiam iucundius ſit virtutis & beatitudinis radios contemplari. In hac re nõ leuiter errant qui ſanctitatis & inculpatæ vitæ normam mentientes ſpecialius in priuatorum ſcelera excandeſcunt, dicenda tacendáque

℟ Incorrigendis aut coercendis plebis vitiis ſumma prudentia prædicatori opus eſt, & quæ ad Cathechiſim pertinent omnia exponere debet, pariter & annuntiare, quas virtutes inſequi & quæ vitia oporteat declinare frequenter, nunc ſpe præmiorum erigere nunc ſuppliciorum metu deterrere. Vitanda eſt quoque manifeſta reprehenſio vtriuſq; tam Eccleſiaſticæ, quàm ciuilis poteſtatis. Neque increpandum eſt in ordinem aliquem, aut aliquod approbatum viuendi genus neque cuiuſuis quantumuis ſceleſti perſona nominanda eſt, niſi bonum commune & grauis id exigat cauſa.

tacendaque euomunt, vnde pœnitentium arcana produntur, dum quædam curiosiùs edocere & pandere volunt quæ & auribus tædium, & ipsi concionatori contemptum & minorem beneuolentiam conciliant. Satis est in genere crimen proponere, nec id absque horrore & abominatione, tempestiuior reseruatur arguendi occasio in secreta confessione. Quidam ad fabulas paganorum confugiũt & miscẽt temerè sacra prophanis.[1] Quidã magnis verborum inuolucris aulicorum luxum reprehendunt, vestiariorum nouos ornatus, impudicitiæ, veneficij, & magiæ crimina sigillatim adeò vt vel imitandi vel ridendi occasionem sæpissimè concedant. His admiscent lepida dicteria & sales festiuas, quæ Agelastis etiam ipsis risum mouerẽt, nam hoc genus hominum stolidum & sui amans, quemadmodum gaudet depingi in tabula ita ãmat & vulgi lingua depingi. Vix quisquam æquo animo scit corripi & obiurgari ab eo cuius vita publicis & fœdis coloribus deuenustatur & contaminatur, sed intolerabilius est ab eo reprehendi qui sibi ignoscit in his quæ castigat in aliis. Huius inuidiæ sopietur suspicio si prædicator suam personam admisceat, hoc ferme pacto, Nos omnes naturæ fragilitate propensi sumus ad vitia, nos quotidie (ni nobis gratia diuina opituletur) prolabimur. Ipse peccator, peccatores admoneo, Simul errauimus, simul emendemus, vt quorum nunc communis est dolor iis reconciliatis sit communis omnium gratulatio. Vsurpaui mihi (inquit Gregorius) cotis officium quæ ferrum reddit acutum cum sit inutilis ad secandum. Pulchrum depinxi hominem pictor fœdus, aliósque ad perfectionis littus dirigo qui adhuc in delictorum fluctibus versor. Si mihi tacitè dicas cur ipse talis non sim qualẽ te esse desidero illud breuiter (ait Hieronymus) respondebo, non mea esse quæ dico sed domini Saluatoris, non monere quod ipse possim, sed quid alius debeat velle, qui seruus Christi futurus est. Et athletæ suis incitatoribus fortiores sunt, & tamen monet debilior vt pugnet qui fortior est. Ideo Chrisostomus vt auditores verbi Dei beneuolos & dociles concioni redderet, non vitam sed doctrinam vult perpendi. Si bene vixerint eorum est hu-

[1] Sunt quidam concionatores qui publicis concionibus nihil solennius habent dictu quam prophanis vti dicteriis certo quodam lepore exornatis. Scitè ergo admonendi sunt sacrorum expositores & concionatores, ne signis prophanis aut similitudinibus ridiculis temerè vtantur ad sacros vsus exprimendos, in quo nonnulli minus prudenter oblectantur. Quamuis enim pictorib. atque Poetis comicis vti liceat imaginibus ad mores hominum taxandos, vt in Sardanapalo lasciuiam, & in Parmenone vafriciem, nonnisi tamen in sacris [illegible] fas est prophanis vti, sed illis quæ Spiritus Sanctus, secundum Ecclesiasticos interpretes reuelauit: etenim qui propterea quod aduersarium nostrum diabolum [illegible]

cauernam obtrudens, superauit effigie eiusdem Herculis Cacum claua tundentis cum repræsentaret plus nimio esset prophanus aut fortassè blasphemus. Quapropter qui mysteria scripturæ sacræ sub prophanissima imagine sæcularium aulicorúmque virorum, ac mulierum prophanare apud nos cœperunt meritissimè sunt prohibiti.

crum, si bene docuerint vestrum. Accipite igitur quod vestrum, est nolite discutere quod alienum. Frequenter enim de malo homine bona doctrina procedit sicut terra vilis pretiosum aurum producit, nunquid propter vilem terram pretiosum aurum contemnitur! Igitur sicut aurum eligitur & terra derelinquitur, sic & vos doctrinam accipite & mores relinquite.

ECCLESIASTICA SACRAMENTORVM ADMINISTRATIO.

§ III.

CVM ex professo ministri & dispensatores [a] ministeriorum Dei dicamur superest, vt præstemus quod in optimis dispensatoribus requiritur. Ministeria autem Dei non solùm sunt quæ ad fidem & morum doctrinam pertinent sed sacramenta omnia quæ sub illis speciebus quæ apparent latentem Dei gratiam continent. Hinc ad Ephesios 5. Vbi de matrimonio legimus sacramentum hoc magnum est, Græcus textus habet τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν. [b] Et hoc quidem generaliter significat quicquid sub figura rem admirabilem continet. Nos arctius accipimus pro signo rei sacræ, estque Sacramentum [c] (vt ex D. Augustino [d] & aliis, auferunt Theologi) inuisibilis gratię visibilis forma. Sacramenta ergo quę curati dispensare habent sunt quinque baptismus, pœnitentia, Eucharistia, Matrimonium, & extrema vnctio, in quibus administrandis summa prouidentia adhibenda est ne quid perperam aut incongruè fiat quod si sacramenti minister peccato mortali detineatur caueat ne indignè ad hæc conferenda veniat, reus enim esset, & peccatum peccato adderet vt sentit Sanctus Thomas 3. parte suæ summæ Theologiæ quæst. 64. art. 6. ad 3. quod probat auctoritate Dyonisij 1. cap. Ecclesiasticæ Hierarchiæ dicentis malis non esse fas Symbola tangere id est sacramenta & authoritate Augustini lib. 2. contra Epistolam Parmaniani dicentis simul omnia sacramenta obsunt indignè tractantibus, & hac ratione confirmat sententiam Sacramenta nouæ legis sunt multò digniora sacramentis veteris legis sed accedens ad sacramēta veteris legis cum immunditia prohibita & sic ea ministrans peccabat secundùm

a 1. Corinth. 4. & 15.

b Μυστήριον vt quidam volunt, dictum est, ἀπὸ τοῦ μυεῖν στόμα, quod est os claudere, cùm nephas haberetur, ea quæ in religionis sacratioribus ceremoniis tractabantur in publicum proferre quæ rerum arcanarum occultatio maximè omnium in sacramentis nostris (vt author est Dyonisius in variis ecclesiasticæ Ierarchiæ locis) requiritur.

c Ephes. 1. & 5. Col. 1. 1. Timo. 3. Apocal. 1.

d Aug. de ciuitate Dei. lib. 10. c. 5. & Epist. 5. ad Marcel.

cundùm

eundùm illud Leuitici. Omnis qui de stirpe vestra est accesserit ad ea quæ consecrata sunt in quo est immunditia peribit coram Domino. Examinandæ sunt mullis modis Ministri qualitates.[c] Si quis vestem gestaret regis aut annulum aut quod ui s aliud ornamentum nonne timeret illud deturpare aut polluere & omni qua posset diligentia custodiret ne in terram aut lutum aut locum quo posset maculari caderet. Si ergo vestem regiam sic custodis, forde ne polluatur quanto maiori diligentia curare debes ne polluas nomen Dei tui? Et si sacerdos nunc non times corporis excidium quod Dominus hic sacerdotibus comminatur antiquis time eum qui postquam corpus occiderit, potestatem habet mittere animã in gehennam, Arbitratur populus non sua interesse qualiter viuat eius. Sacerdos siue bene siue male, non curat. Cõsidera quæso Deum munera tua non hilari vultu suscepturum si minister tuus immũdus sit. Dum enim is qui displicet, ad intercedendũ mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Hoc ergo tibi valet iniquus minister, quod rarò aut nunquam cò intermedio Deo tuo reconciliaberis. Considera ergo an curare debeas eius munditiam an non. Si sacerdos tuus velit se illecebris & scorto tradere tuum est eum in officio continere & auferre ei omnem peccandi occasionẽ non propter ipsum solum, qui se it perditum sed propter Deum tuũ & propter te. Si sordido lucro inhiet & sese negotiis sæcularibus implicare voluerit, da ei omnia necessaria. vt nullam habeat turpis lucri occasionem & si lubricus sit, consule castitatem, aufer meretricem, coge seruare quod vendit, similiter honora eum, non propter se vt dixi, sed propter eum cuius minister est. Cum enim sacerdos videret te, pro nihilo aut vilem reputare eum, quid turpitudinis timebit aut mali non audebit perpetrare? Magna enim ni fallor Sacerdotum Parrochorum pars munditiæ, in populo quo cum viuit consistit si voluerit inebriare non porrigas potum, si cibis ventrem explere nega cibum. si enim materiam vitiis eius non administraueris, eadem sobrium, & virtutibus plenum pastorem habebis. Sacra ergo mysteria celebraturus, & plebem cœlestibus huiusmodi thesauris

c *In sacro ministro dùm exequitur officium suum qualitates triplices considerari possunt. Nam quædam sunt adeò necessariæ, vt sinè his omninò non consecraret, aut conficeret, vt si careret intentione. Nõ loquor de defectu materiæ aut formæ, nam illa sunt requisita ex parte sacramenti. Neque loquor de defectu potestatis, nam illa requiritur, vt constituatur legitimus minister. Sed de necessaria qualitate ad ipsum actum, quem exercet is qui iam habetur pro legitimo ministro. In hoc genere ergo sola est necessaria intentio. Aliæ [illegible] [illegible]*

thesauris locupletaturus intra se sæpius hæc dicere debet. Quomodo me inquinari permittam? oleum vnctionis Dei super me habeo, vestibus sacris indutus sum, coronã sacerdotij mei super caput gero, qua ergo frõte me sordibus inuolui permittam. Probè itaque parati formã & ritum ministrandi dicta sacramenta à suo Episcopo sumere debent parrochiales curati ita decernente 4. Tholetano Concilio can. 25. [f] Quando presbyteri in parrochiis ordinantur libellum officialem à suo sacerdote accipiant vt ad Ecclesiam sibi deputatam accedant, ne per ignorãtiam etiam in ipsis diuinis Sacràmentis offendant ita vt quando vel ad letanias vel ad Concilium venerint rationem Episcopo reddãt qualiter susceptum officium celebrent vel Baptizent. hæc ibi. Quantum vero ad ceremonias attinet quoniam Ecclesia sola est quæ à Christo sacramentorum thesaurum accepit, & verum ac legitimum vsum eorum tenet & nouit, idcircò minister in omnibus se Ecclesiæ conformabit [g] non solum in iis quæ sunt essentialia Sacramentorum sed etiam in accidentalibus, quæ plærunque significationis causa aut pietatis excitandæ gratia instituta sunt, aut ex veteri traditione Apostolorum accepta, & aliquando etiam mutata, pro ædificatione fidelium. [h]

...tibus, attamen ea sunt necessaria, quin sine ipsis sacramenta verè conficiantur. In hoc ordine sunt Sanctitas, fides, Ecclesiastica vnitas, reuerentia, deuotio: & huius generis alia.

[f] dist. 38. cap. presbyter.

[g] *Insequendus est semper Ecclesiæ ritus, cuius est enim temerarius eorũ qui & Apostolorum & sequentis Ecclesiæ formam nolentes obseruare nouam ceremoniarum in administratione sacramentorum constituunt regulam.*

[h] Tertul. lib. de Baptismo.

BAPTISMVS.

§ IIII.

OMNIVM sacramentorum ianua [a] baptismus ad abluendas veteris peccati originalis nimirum sordes auspicatur, institutus quidem à Christo vt ablueret nos à peccatis, sanctificaret, & iustificaret. Illo Christum induimus, filij efficimur Dei, & fratres Christi per adoptionem atque hæredes regni cœlorum, nec sine Baptismo quis salutem consequi potest, siue adultus sit siue paruulus. Alios multos effectus recenset August. lib. contra Iud. cap. 2. & Chrysost. de Baptis. Circa cuius collationem tanta reuerentia obseruetur vt citra necessitatem nullus nisi sacerdos baptizare præsumat, nec nisi Parrochialis Sacerdos aut episcopus vel per illos commissus vt patet ex cap. presbyteris & cap. de consecrat. distinct. 4. [b] Baptizare autem

[a] *Veneranda sunt Baptismi nomina apud Dionysium, quẽ θείαν γέννησιν vel θεογενεσίαν vocãt hoc est diuinam generationem vt quendam ex homine Deum, fieri obstupescamus. Traditque esse ἀρχὴν τῆς τῶν σεπτοτάτων ἱερουργίας ἐντολῶν, id est, principium sacrè peragendi augustissima mandata.*

[b] de consecr. dist. 4. c. constat ex Isid.

autem non debet curatus citra necessitatem sine exorcismis & aliis ceremoniis ab antiquo traditis de quibus diffuse agit Gratianus de consecrat.dist.4.per varia cap. Quæ si ob necessitatem fuerint omissæ postea data facultate debent suppleri prout iubetur. Obseruet preterea Curatus vt Baptismus detur in fontibus Ecclesiarum non in domibus priuatis duobus duntaxat exceptis casibus,scilicet nisi baptizandi fuerint filij regum vel principum quibus valeat hoc deferri vt possint eorum filij in suis aulis vel domibus baptizari aut talis necessitas emerserit propter quam nequeat paruulus absque periculo ad Ecclesiam deferri qui autem secus presumpserit aut suam in hoc præsentiam exhibuerit taliter per Episcopum suum castigetur quod alij attentare similia non præsumant. Hæc Clemens 5.In concilio Viennensi & habetur extra.de Baptismo & eius effectu cap.vnico.in Clementinis.

Sexta Synodus generalis can.31 prius id statuerat,Clericos(inquit)qui in oratoriis quę sunt intra domos ministrāt vel baptizāt hoc illius loci Episcopi sentētia facere decernimus qui sic non seruauerint deponantur.Olim Ecclesiasticis canonibus non nisi episcopo & presbytero dabatur hoc ministerium propter Ecclesiæ honorem, quo salua pax est inquit Tertullianus. Sed in necessitate Eunuchus à Philippo diacono baptizatus fuit,& à Laurentio multi. Ananias quoque Paulum baptizauit.Ab hæreticis baptizatos non esse baptizandos iterum definiuit Concilium Nicenum.Quare non refert qualem doctrinam is habeat modo in nomine patris & filij & spiritus sancti id fiat. Aug. contra Donat.lib.3.cap.14.licet dubitauerit aliquando antea de eo ministro qui ipse baptizatus non esset.Pius enim sacerdos is vocatur qui ea forma baptizat quam dominus instituit id est, in nomine Patris & filij & spiritussancti quam qui seruat & baptizare vult is piè ac religiose baptizat quanquam ipse non sit alioqui Pius,idcirco dixit prius Apostolus doctrina hæc est vis appositionis manus in vnoquoque baptizato,hæc scilicet quæ consistit in aspersione aquæ,in inuocatione sanctæ Trinitatis,baptismi quandoquidem Christiana forma præscripta à Christo ipso nulla

c Beato Cypriano visum est nō esse posse apud hæreticos vel schismaticos Christi baptismum, idcóque ab iis baptizatos esse rebaptizandos. Eiusdē sententiæ fuit Cyrillus Hierosolymorum Episcopus. Sed ex variis locis aliis exploratum est hæreticos baptizari posse, dummodo facere intēdant quod intēdit Ecclesia & hoc modo Baptismus in vnitate Catholicæ fidei ab eis accipiatur, nec ita baptizatos rebaptizari debere. Hæc conclusio certius confirmatur ex August. 23.Epist. ad Bonifaciū vbi docet Concilium plenarium, id est, Nicenum (aliud enim plenarium ante Aug. tempora non extitit) definiuisse Baptismum hæreticorum esse legitimum, solis [illegible] Baptismi non [illegible]

 alia

alia est potior nec vsitatior quam quæ in nomine patris & filij & spiritus sancti constat, hæc enim verba cum aquæ elemento sacramentum faciunt.[a] Exploremus iam tandem an cæteræ ceremoniæ quæ appendicis loco per Apostolos & Ecclesiam adiectæ sunt huic primæ institutioni respondeant aut necessariæ penitus habeantur. Illæ ergo orationes & exorcismi consulto traduntur pro foribus ecclesiæ ne domum quam decet sanctitudo ingrediatur veteris culpæ reus & immundus. Ideò vt dignus tam eximia regia efficiatur ante sacras ædes constitutus interrogatur, eiicitur dæmonis rugientis proditio à noua hac creatura, quæ deinde tessera Christiana insignitur. Pro sexus autem differentia orationes & benedictiones adhibentur quemadmodum alia fuit Adamo, alia Euæ maledictio imposita.[b] Sacerdos qui Christi vices gerit in os pueri insufflat, vt per hoc ministerium diuinum spiritum infundi, & sathanam fugari significetur. Hinc progreditur ad exorcismos qui vt inquit Ambrosius à lege ad nos permanarũt. Et Dyonisius Areopagita istud acceptum ad Apostolos tradidit Ecclesię & exorcismorum formulas nobis præscribit Ignatij parem authoritatem licet addere qui exorcistas salutere iubet in ea quam dedit Anthiochenis. Cornelij Epistolam conseruatam ab Eusebio, ac Nicephoro prætermitto. Impium enim videtur negare Characteristorum istud in Ecclesia. Exorcizatus puer signatur Crucis sanctæ signo in fronte primum deinde in pectore, vt hoc veluti ariete eiiciatur frangatur, & concutiatur dæmonis imperium, vt eleganter retulit Gratianus, Postea (inquit) signatur baptizandus signaculo sanctæ crucis tam in corde quam in frõte, vt ab eo tempore Apostata diabolus in vase suo pristino suæ interemptionis cognoscens signaculum, iam sibi deinceps illic sciat se esse alienum. Et Diuus Augustinus in quodam sermone, denique (inquit) ne dubitares nec erubesceres quando primum credidisti, signum Christi in fronte, tanquam in domo pudoris accepisti, recole frõtem tuam ne signa appauescas aliena. Eiusdem erant in veteri lege mysterij signa illa quibus præseruandi discriminabãtur dum postes signabantur in Aegypto vt Angeli percutientes,

& cõsimiles qui de Trinitate in cuius nomine percipiebatur Baptismus perniciosè sentiebant. Quod si error circa sacramentum non obest, nec obest particularis intẽtio falsa, quia semper venit de tali errore. vide D. Aug. lib. de de hæres. hæres. 44. & contra Epist. Parmen. lib. 2. c. 13. & li. 2. contra Donatistas cap. 17.

a Hæc debẽtur Augustino dicenti, Detrahe verbũ ab aqua accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum. Vnde ista tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat? nisi faciẽte verbo, non quia dicitur, sed quia creditur.

b Cum discrimine sexus sit baptizandorum exorcismus nam & maledictio alia non sine discrimine lata est super Adamum & Euam, mulieri enim dixit, Deus, multiplicabo ærumnas tuas, & in dolore paries filios, & sub potestate viri eris. Adæ verò in sudore vultus tui vesceris pane tuo.

cutientes gladios euaderent domus illius incolæ.[c] Singularia pariter sequuntur mysteria. Adhibetur enim oleũ sanctum, id est chrisma, quoniã (vt ait Aug.) scriptũ est in actis apostolicis.[d] Vnxit eũ dominus spiritu, nõ vtique oleo visibili. Sed dono gratiæ, quod visibili significatur vnguento, quo baptizatos vngit Ecclesia,[e] & Ambrosius.[f] Omnes, dũ baptizamur in regnum Dei, & in sacerdotiũ, vngimur gratia spiritali, quod, scilicet per extremã vnctionẽ significatur. Itẽ Tertul.[g] Caro abluitur, vt anima emaculetur. Caro vngitur, vt anima cõsecretur. Caro signatur, vt anima muniatur, &c. Vnde & Damasce. lib. 4. Orthodoxæ fidei cap. 10. Oleum in baptismate assumitur, vnctionem significans, & Christus vnctus, id est vnctos nos efficiens, & misericordiam Dei nobis annuntiãs per Spiritũ sanctum Theoph.[h] quoque in Lucam huius rei faciens mentionem hanc tradidit sententiam: Qui baptizantur liberantur à vulneribus animæ, oleo quidem vnguenti vincti, statim autem cõmunicantes, & dominici sanguinis participes fiunt. Idem Cyprianus epistolarum lib. 1. epistola. 12. confirmat dicens. Vngi quoque est eum necesse, qui baptizatus sit, vt accepto Chrismate, & vnctione esse vnctus Dei, & habere in se gratiam Christi posit. Quæ quidem Christi gratia aduersus diabolum nostra est spiritualis armatura, quam in ipso baptismate consequimur primo, cuius gratia Christiani (hoc est vncti) à Christo nuncupamur, sicut quam optimè describit Rabanus, vt diaboli insidiis resistere posimus. Quod & D. Aug. ostendit dicens. Christi nomẽ à chrismate dictum est, Chrisma autẽ græcè, latinè vnctio nuncupatur Ideo autem nos vnxit, quia luctatores contra diabolũ fecit Et Ambros. Vnctus es quasi athleta Christi, quasi luctam huius seculi luctaturus, professus es luctaminis tui certamina. Qui luctatur, habet quod speret, vbi certamen, ibi corona. Et hanc doctrinam ex Apostolorum traditione ecclesia accepit cuius Institutioni nihil vnquam detrahendum est absque piaculo nisi iubeat necessitas.[i] Post exorcismum dantur preces quarum meminit ipse Dyonisius sub εὐχῶν appellatione quæ fiebant cum Cathecumeni ipsi procumberent in genua vt Deus eis dignaretur à machinis

c Tertullianus lib. extremo de anima. Minutius Felix libro contra gentes. Seuerus Sulpitius lib. 3. de vita Martini de Exorcistis plures scriptis ample tractarunt.

d Cant. c. 1. de consecr. dist. 4.

e Augustinus Serm. 1 par. 2.

f Ambrosius de iis qui initiant. cap. 16.

g Tertullianus de carnis resurrectione.

h Theophilactus super Lucam c. 10.

i Omnia profecto quæ ad ceremonias baptismi pertinẽt non nisi ad honestatem, & ipsius solennitatem, atque fidelium vtilitatem baptismo adhibentur, ita quod sine ipsis, Baptisma perfici posset, peccaret tamen quis, si illa, nulla vrgente necessitate, ... [illegible]

machinis & molitionibus dæmonis conſeruare. Orat hic Sacerdos vt baptizandus fiat Cathecumenus, hoc eſt, vt edoceri poſsit myſterium ſacræ fidei, quæ cum Dei ſolius Domini ſit ab illo petere debemus qui adiuuat incrudelitatem noſtram & fidem adiungit. Salem ſacratum ſacerdos dat in os baptizandi vt per typum ſapientiæ ſale conditus fœtore careat iniquitatis ne à vermibus peccatorum vltra putrefiat, habet enim ſal in ſacris & prophanis ſcriptis miſticam quandam ſapientiæ ſignificationem, hinc fit vt toties præcipiatur in Leuitico condire oblationes ſacrificiorum. Huius ſalis patres Concilij Carthaginenſis meminerunt, cuius ſacri ritus vetuſtas ex eo liquet quod Burgundi[k] ſalſati à quibuſdam cognominentur quod fide Chriſtiana primi eruditi inter populos Galliȩ ſalem in Baptiſmo ſuſceperint vnde extat verſus

Strenua prima ſalem cepit Burgundia ſacrum.

Parrochus eum quem baptizare vult, præparat iubendo diabolo in nomine domini cuius vim & opem implorat vt recedat eb eo, quod ipſum precantur cum eo qui adſiſtunt, ergo poſtquam is qui eſt baptizandus, dixit quid velit & ab eccleſia petat, expoſitaque eſt ei vita Chriſtiana qua deinceps poſt Baptiſmum viuendum eſt ei, vt vitam ęternam conſequatur, & poſtquam eum cruce ſignauit eodem ordine quo in eccleſia Romana hodie fit ſequitur renunciatio & confeſsio fidei. Deinde introducitur in Eccleſiam & vngitur oleo cathecumenario in pectore tanquam Athleta Chriſti & inter ſcapulas vt patienter ferre poſsit labores & ærumnas huius vitæ, pro Chriſto. Caro vngitur (inquit Tertullianus) vt anima conſecretur, caro ſignatur vt anima muniatur, caro manus impoſitione adumbratur vt anima ſpiritu illuminetur, Caro corpore & ſanguine Chriſti veſcitur ut anima Deo ſaginetur.

Antequam baptizentur dant ſua nomina baptizandi rurſumque profitentur fidem iuxta interrogationem Sacerdotis. Paratus autem Sacerdos abluere interrogat ſemel, iterum & tertiò. Vis baptizari quia nemo inuitus baptizari debet. Tunc pro religione fit Trina merſio quamuis & vna ſufficiat.[l] Hæc enim diuerſitas nihil obeſt fidei aut

k *Vulgus vitio vertit Burgundis quod ſaliti nominentur, quod tamẽ ſummi fuit olim honoris eximium hanc appellationem Chriſtianiſsimo ſuſcepto cõſequi, & ideò Clodoueus Gallorum rex fuit Chriſtianus hortatu Clotildis eius vxoris neptis Gundebaldi Burgundionum regis.*

l *Hoc in Concilio Tholetano ſatis probatum eſt, in quo ſic concluditur. Propter vitandum ſchiſmatis ſcandalum, vel hæretici dogmatis vſum, ſimplicẽ teneamus baptiſmi merſionem, ne videantur apud nos qui tertiò mergunt hæreticorũ approbare aſſertionẽ dum ſequuntur & morem. Et re vera trinã merſionem ita fieri non eſt neceſſe, vt non vna immerſione baptiſmus abſolui poſſe, qua & vnum eſſe Deum qui trinus eſt in perſonis, & ſemel tantũ mortuum nec deinceps amplius moriturũ ſignificetur.*

aut sacramenti veritati. Infans itaque abluitur, in nomine sacræ Triadis. Deinde vngitur Chrismate [m] in vertice tanquam in regem & sacerdotem & veste candida [n] induitur quia quicunque in Christo baptizati sunt Christum induunt. Et lampadem [o] accipit offerendam mysteriis ad significandum lumen fidei, quo illuminatus est per baptisma.

Omnia quæ depatrimis aut paruulorum susceptoribus in medium adferre possumus Augustini ferme verbis comprehenduntur dum inquit. Hoc itaque admoneo, fratres dilectissimi, vt quoties sancta solennitas venit, quicunque viri, quæcunque mulieres de sacro fonte filios spiritualiter exceperunt, cognoscant se pro ipsis fideiussores apud Deum extitisse, & ideò semper illis solicitudinem verè charitatis impendant, & admoneant, vt castitatem custodiant, virginitatem vsque ad nuptias seruent, à maledicto, vel periurio linguam refrænent, cantica turpia, vel luxuriosa ex ore non proferant, non superbiant, non inuideant, iracundiam, vel odium in corde non teneant, auguria non obseruent, phylacteria, & characteres diabolicos nec sibi, nec suis aliquando suspendant, incantatores, velut ministros diaboli fugiant, fidem catholicam teneant, ad ecclesiam frequentius currant, contempta verbositate lectiones diuinas attentis auribus audiant, peregrinos accipiant, & secundum quod ipsis in baptismo dictum est, hospitum pedes lauent, pacem & ipsi teneant, & discordes ad concordiam reuocare contendant, sacerdotibus, & parentibus honorem amore veræ charitatis impendant. Hæc ergo omnia, & his similia si filios, & filias vestras admonere contenditis, cum ipsis ad ęternam beatitudinem fœliciter peruenietis. Nemo se circumueniat, fratres charissimi, nullus homo sibi solummodo viuat, & sicut frequenter suggessi, quantoscunque aliquis exemplo sanctæ vitæ ædificauerit, cum tantis, & pro tantis mercedem beatæ vitæ & retributionis accipiet, & quantiscunque exemplum malę conuersationis, etiamsi non cum illi sequantur, prębuerit, pro tantis se malis rationem nouerit redditurum. Et ideo sicut iam supra suggessi, neophytis nostris, auxiliante Domino

m Cur ante baptismum paruuli oleo postea autē chrismate inungantur ratio est, vt primo paratiores simus ad audiendum fidem: atque in cordibus nostris fidei virtus confirmetur, vsque inde ad bene operandum roboremur. Post baptismum verò, vt confiteamur liberè nos esse Christianos, & omni petenti de nostra fide rationem possimus reddere. Hinc enim Christiani dicimur, quia vncti.

n Vestis candida indicium est quod exuerimus inuolucrum peccatorum, & innocentiæ casta velamina ad imitationē Christi induerimus, cuius vestimenta facta sunt candida, vt nix. Atque hunc habitum primitiua Ecclesia baptizati gestare solebāt per dies octo, vocabanturque albati & post diem octauū vestē albam in templo deponebant. & aliā induebant Dionysi Eccl. Hierarchiæ cap.2.

o Cereus ardens qui datur baptizato signi[ficat] fidem necessa-

mino, exemplum bonę cōuersationis, quantum possumus, debemus ostendere, vt non pro illorum destructione pœnam recipere, sed potius pro ædificatione ad indulgentiam peccatorum mereamur peruenire præstante Domino nostro Iesu Christo.

...tiam, illam quidem ardentem, non mortuam, sed quæ igne charitatis accensa otiosa esse non potest.

Ad hoc Catholicum & Christianum anadochi munus ritè suscipiendum omnes promiscuè fideles admittuntur non autem infideles vt fuit declaratum in concilio Maguntino. Neque pater aut mater nisi in extrema necessitate vbi alius haberi non potest. Abbas & monachus & alij religiosi non debent tenere ad baptismum tamen si tenent sunt compatres. de p consecr. dist. 4. de Cathechismis. Arceantur preterea publici peccatores, non confirmati, nescientes orationem, & symbolum & quicunque inidonei sunt vt alios instituant. Nec ille est patrinus in cuius nomine paruulus è sacro fonte suscipitur sicuti ferè faciunt optimates & principes, sed ij tantum sunt patrimi qui paruulum è baptismo suscipiunt. Qua ratione & quibus temporibus mulieres q assumptæ sint veluti fideiussores variè disputatur inter Canonistas. Rationi maximè consentaneum est paruulos habere sponsorem quem Dyonisius anadochum appellat. Cum enim paruuli peccatum suum ex aliena cōsequuti sunt transgressione primi parentis Adæ, decet & hoc diuinam misericordiam vt rursus adiuuentur per alienam voluntatem susceptoris qui pro eis spondeat & profiteatur. Vnde sanctè à maioribus constitutum est, non nisi Christianos posse in baptismo puerum offerre, cum enim cæteri nobiscum non teneant fidei articulos, quomodo pro puero obsides esse poterunt & qualiter docebunt ea quæ ignorant? Arduum plane est patrinorum officium durumque est suscipere paruulos ex sacro baptismatis fonte, præsertim hac tempestate propter hæreses varias quibus mundus infidelitate plenus vndique scatet. Si tamen baptizatus fiat hæreticus postea, nihil in hoc culpæ habet susceptor. Nemo enim reus dicitur alienæ culpæ cuius ipse non sit particeps. Nihilominus tenetur susceptor illum pro viribus auocare, cui si nō paret ac in peccato suo moritur susceptoris manus erit

p S. Tho. 3 par. q. 67. art. 8. ad 1, & 2. Angelica Baptismus. 8. § 1 & 2. Tabië. Baptis. 5. §. 15. vtque. de sacr. Bapt. vers. 10. S. Anthon tit. 1. c. 15. §. 3. Sum. confess. lib. 4. tit. 7. q. 25. Richar. 4. sent. dist. 42. art. 1. q. 3. Sylu. Bapt. 5. §. 5. Armil. Bapt. §. 37.

q Certi sunt canones Leoni adscripti & Vuormaciensi Conci. 4. c. 1. qui mulieribus locum hic videtur permittere, viros tamen constat vtrique sexui olim additos susceptores, quorum est officium docere, si quis autem pudorem causetur, respondeo fuisse Diaconissas.

innocens

innocens & omninò libera. Plures quoque ne baptizatum de baptiſmo ſuſcipiant, ſed vnus tantum, ſiue vir, ſiue mulier, per veteres, vel ad ſummum vnus, & vna, per Tridentinum Cócilium ſtatutum eſt, tum quia diſciplinæ ordo à multitudine perturbari poteſt, tum ne ex multiplicata ſpirituali cognatione incommoda oriantur. Quare parrochus eorum nomina in libro deſcribat, prout etiam temporibus Dionyſij factum fuit. Quod ſi alij vltra deſignatos baptizatum tetigerint, cognationem ſpiritualem nullo modo contrahant. Si parochi culpa, aut negligentia, ſecus factum fuerit, arbitrio Ordinarij puniatur. Cum enim nulli ab eo deſignantur patrini, ex iure antiquo omnes leuantes patrini ſunt. Porrò imprudenter quidam errare eos ſcribunt qui cognationem oriri volunt non ex baptiſmo ſine ſolennitate, ſed ex ſolenni ſupplemento, quaſi in poſteriori actu tantum ex catechiſmo minor aliqua cognatio contrahatur.

[r] Dionyſius & 7. cap. Ecc. Hierarch. tantum vnius patrini meminit, quin Hyginus eandem aſſerit Romanæ Eccleſiæ conſuetudinem eſſe, vt ſinguli adhibeantur ſi qua ſides Iuoni, Burchardo, & Gratiano, datur nec diſſentit Leo Papa Maximus & Concil. Tridentino. Ab hac ſimplicitate & vnitate non ita pridem diſceſſum arbitror luculento eccleſiæ malo. Nam dum plures vnico filio cõſulere debent, nemo id præſtat, ſingulis in alios reiicientibus.

Burchard. lib. 4. c. 25. 28. Iuo. Part. 1. c. 219. 229. & habetur de conſecr. diſt. 4. c. non plures.

POENITENTIA.

§ V.

NE ſublata putetur ſpes ſalutis iis qui poſt Baptiſmum in vitia & peccata incidunt, aut contra pericula mortis æternæ omne remedium detractũ eſſe videatur, inſtar ſecundæ tabulæ [a] in naufragio data eſt nobis Pœnitentia cuius miniſter eſt Præsbyter habens iuriſdictionem, ordinariam, vel delegatam, quæ ad hoc ſubeundum myſterium in primis neceſſaria eſt, licet enim Presbyteri omnes poteſtatem habeant remittendi peccata non omnes tamen habent eius poteſtatis executionem niſi paſtores ordinarij videlicet, curatus, Epiſcopus, Summus Pontifex & qui ab his delegantur vel committuntur, nec refert quo tempore velis, quadrageſimæ vel alio niſi in periculo mortis quo caſu omnis ſacerdos poteſt non ſolùm à peccatis omnibus abſoluere, ſed etiam ab omni excommunicatione. De hac ordinis & Iuriſdictionis [b] poteſtate ſic ordinat & determinat Bonifacius 8. Extra. de pœniten & remiſsione. cap. Si Epiſcopus in 6. Nulla poteſt conſuetudine introduci quod aliquis præter ſui ſuperioris licen-

[a] Ex B. Hieronymo Pœnitentia eſt ſecunda tabula poſt naufragium, quia ſi quis veſtem innocentiæ in Baptiſmo perceptã peccando corrũpit pœnitentiæ remedio reparare eam poteſt.

[b] Claues ſacerdotales intelligit non quod propriè ſit penes ſacerdotem iſta poteſtas, ſed quia

tiam sibi confessorem eligere valeat qui cum posit soluere vel ligare. Et Alexander 3. Sicut sententia à non suo iudice lata non tenet ita & facta confesio coram ipso, de Iudiciis cap. Si clerici. Vt perfectè autem legitimus confessor [c] posit officio suo fungi oportet eũ secundùm sacros canones perfectam habere scientiam vt sciat & cognoscat circunstantias peccatoris & peccati, quæ quinque distinctionibus cognoscuntur. Prima si pœnitens sit excommunicatus. Secũdò si tenetur ad restitutionem, vel non. Tertiò si est in statu perseuerandi. Quartò si peccatum est reseruatum superiori, Vltimo si confitens est sibi subditus. Vnde Cœlestinus Papa optimè statuit. Nulli sacerdotum liceat canones ignorare nec quicquam facere quod posit patrum regulis obuiare. Et Augustinus docẽs quæ sint necessaria sacerdotibus ad discendum dicit ea his complecti quę sunt Sacramentorum liber, Lectionarius Antiphonarius, Baptisterium, Computus, canones Pœnitentiales, & c. vt supra & recitatur dist. 38. cap. Quæ ipsis. Idem libro de pœnitentia, Qui vult inquit confiteri peccata sua vt inueniat gratiam quærat Sacerdotem scientem ligare & absoluere cum negligens circa se extiterit negligatur ab illo qui eum misericorditer monet. [d] Et habetur de pœnit. dist. 1. cap. Quem pœnitet. & distinct. sexta. cap. Qui vult.

Summa etiam prudentia requiritur confessori, vt sit discretus & cautus. Concilium generale Lateranense cap. 21. Sit autem Sacerdos discretus & cautus vt more periti medici superinfundat vinum & oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens peccatoris circunstantias & peccati vulnus quibus prudenter intelligat quale debeat ei præbere consilium & cuiusmodi remedium adhibere diuersis experimentis vtendo ad soluendum ægrotum. Sit præterea discretus in imponenda pœnitentia manuum vt habet Innocentius 3. Pœnitentia (inquit) non tam secundùm quãtitatem excessus quã pœnitentis contritionẽ per discreti sacerdotis arbitrium est moderanda. Satisfactio enim imponenda magis pœnitenti quam peccatis metienda est ideo misce[illegible] t iustitiæ misericordiam & misericordiæ iustitiam vt habetur 45. dist. cap. Disciplina omnis. Et qui.

Hinc

...a non solus vtitur Episcopus. alioquin scimus edocti à patrib. Carthag. nensibus. cap. 6. & 7. propriè ac potissimum claues esse creditas Episcopis à quib. nisi fiat simplicibus sacerdotibus facultas tentare possunt, efficere nihil possunt. Amb. lib. 1. & de pœnit. c. 2. 14. Triden. Sess. cap. 3.

c Ad legitimi confessoris munus ritè obeũdũ inter plura quæ requiruntur scientia & eruditio, tum acre iudicium principes obtinent partes. Nam vbi quis concidet stipes veriùs quã homo qui neque distinguere valeat inter leprã, & lepram, neque quicquam pensi habeat, quæ confitens peccata, peccata numeret, miserum eludit confitentem, séque ipsum perdit.

d Hodie indigno ludibrio tractatur sacrum confeßionis negotium, nonnulli pœnitẽtes quęrunt medicos penitus insulsos & curandis animæ ægritudinibus parum idoneos, homines ebriosos, scortatores, indoctos, obscu-

Hinc Chrisostomus in 23. caput. Matthæi. Si erramus inquit paternam pœnitentiam inungendo, nonne melius est de misericordia rationem reddere quam de austeritate vbi paterfamilias est largus & benignus, non debet dispensator & Sacerdos esse tenax & austerus & habetur 26. q. 1. cap alligant. Sit inquam discretus in docendo pœnitentem ignorantem, Innocentius 3. Vbi supra. Apostoli inquit vestigiis inhærentes dicentis lac potum dedi vobis non escam paulatim eos scilicet Pœnitentes instruatis in fide, confessionis formam orationem dominicam & symbolum fidei eos sollicite edocētes, hortetur primum confessor pœnitentem vt dicat prout scit peccata de quibus ipsum remordet conscientia & precipuè grauiora permittatque dicere illa suo crasso [c] modo vt hinc sciat confessor quibus est inuolutus peccatis pœnitens & de quibus sit interrogandus nam debet esse cōfessor sicut auditor computi pro rege vt diligenter aduertat ne quid debitorum omittatur. Oleo diuinæ misericordiæ vel vino Iustitiæ diuinæ pœnitentem emolliat, desperatum erigat, pusillanimen confortet, debet enim confessor esse sicut Noë qui extendens manum columbam in arcam introduxit. Et sicut nauta ei qui inter fluctus iratos maris sæuissimi extra nauem est & vult intrare tabulam & manum porrigit vt saluet. Inducat pœnitentem ad propositum firmum mutandi vitam ita quod non amplius offendat Deum mortaliter rescindendo causas quare cecidit, puta malam societatem Illecebras & cætera irritamenta malorum, proponendo quoque periculum mortis repentinæ, grauitatem ingratitudinis in recidiuo exemplo de terra sepe infructuosa & de grauiori vltione in ingratos, his certe duobus præcipuè confessor debet studere. Hinc enim præcipuus fructus oritur qui est vt peccatū auferatur, & vitetur. Circa prudentiā confessoris in taxanda pœna satisfactionis pœnitentis laudo imponentes breuissimam satisfactionem tunc explendam quasi solam sacramentalē, nam huiusmodi pœnitentia tunc explēda, videtur testari eum cui imposita est non satis esse pœnitentē nec firmi propositi cauere relapsum, cuius oppositū supponere debet cōfessor, imo talibus

ros, vt videlicet secū agatur mitius, vt lateant vt o. obtineant facilius. Sicubi videant coriatum Theologū sedentem ac paratum illorum sordes placidissimo sinu excipere & contegere illum fugiunt et aduersantur, sua que nequitia dignos adeunt.

c Ratio confitendi simplicissima esse debet Quæ enim ars quæritur, vt referas quæ tu certa malitia, aut peccandi assueta libidine cōmisisti; Non est elegantiæ aut vocum structuræ piperatæ, quādē contendum, aut elaborandum, sed quo simplicius, eò melius. Querebatur ætate sua Diuus Ambrosius vix vnos esse qui cōfessionem rite instituerent, atque in eū vsū edidit libellū Christianos instruxit quo pacto deberent in hoc negotio versari.

 interdum

interdum est differenda communio vt interim operibus misericordiæ exerceantur.[h]

Pœnitentiarum alia est solennis, alia priuata, alia publica. Pœnitentia solennis ideo dicitur quod cum quadam solennitate à iure introducta imponitur pœnitenti per Episcopum, vt cum Hæretico abiuranti imponitur habitus deferendus semper, vel frænum in ore coram populo, vel vt pedibus nudis & flexis genibus expectet pro foribus Ecclesiæ, maximè in cap. Ieiunij, qua die omnes quibus talis pœnitentia imponenda est, debent comparere personaliter ante fores Ecclesiæ, vt non solum pœnitentia populo manifesta sit, sed etiam peccatum ab Ecclesiæ ministro declaratur, pœnitentia solennis imponitur pro graui & enormi crimine quod statum vniuersum Ecclesiæ vel populi commouit & scandalizauit

Pœnitētia priuata est illa quæ fit singulariter & secretè. Hæc frequentanda venit. Quando aliquis peccata sua Sacerdoti confitetur & pœnitentiā hāc simplex curatus imponere solet; cuius necessitas post lapsum tanquam Euangelica orthodoxaque veritas est auscultanda, ecclesiæ sanctionibus receptissima, vt de Pœnit. dist. prima quamplurimis canonibus est videre, vt vtroque can. Non potest. & can. Neminem. & can. Agite pœnitentiam, & can. Multiplex ait. Leo per pœnitentiæ medicinam spem vitæ æternæ lapsis patere. Quapropter Cōcilium Tridentinum insaniam Lutheri nullibi vsque ad ipsum auditam condemnat Anathema pronuncians eum qui sola fide absque sacramento pœnitentiæ in re vel in voto dixerit lapsum recuperare salutem.

h Confessor debet esse talis qualis in Coloniēsi Synodo depingitur, vel vt egregiè edocetur apud Lopæsium 1. par. c. 27. visit vir integer, studiosus, peritus, taciturnus, Instructus bonis considerationibus ad instruendum pœnitentē, quem Deus illi obtulerit instruēdum, vt sit compositus interiori, exteriorique modestia, & habitu & egregia prudētia insignitus sit, oportet, vt nouerit ordinaria peccata, eorúmque applicare remedia vt nouerit interrogare pœnitentem de his quæ verisimiliter omittit confiteri vel quia ignorat, vel quia pudore cohibetur.

Pœnitentia publica est illa quæ fit in facie Ecclesiæ non cum ea solennitate de qua prius dictum est esse solennius quando iniungitur peregrinatio cum baculo cubitali, vel cum aliqua veste vel cum aliquo signo distinctiuo Pœnitentiæ ab aliis. Et tutiùs est vt per Episcopum imponatur (qui debet cognoscere de grauibus criminibus) quam per sacerdotem aut parrochum, hæc autem non alia ratione quam inexcusabili prorsus negligentia aut imperitia sacerdotum in Latina ecclesia iam in totum penè exoleuit de

quā

qua aliquid adferre non erit iustitiæ nec canoně vetustissimum Alexandri [i] Papæ nec [k] Ioannis nec Irenei [l] Historiam breuitatis gratia hic amplectar, sed summum Tertullianum suspiciam qui libro de Pœnitentia sic inquit: Quam porrò ineptum pœnitentiam non adimplere, & veniam delictorum sustinere: hoc est, precium non exhibere, & ad mercem manum emittere, hoc enim pretio Dominus veniam addicere instituit, hac pœnitentiæ compensatione redimendam proponit impietatem.

Item Exomologesis temporali afflictatione non dico frustretur, sed expugnat. *Rursus*; Deliqui, dicito, in Deum, & periclitor in æternum perire. Itaque nunc pendeo & maceror & excrucior vt Deum reconciliem mihi, quem delinquendo lesi.

D. Cyprianus qui hanc sententiam vbique ferè asserit, censet eos contra disciplinam domini, contra præcepta Imperatoris sui contra censuram diuinam & Euangelij legem facere, qui ante actam publicè pœnitentiam, reconciliant manifestè lapsos.

Imperitus est medicus, qui tumentes vulnerum sinus manu parcente contrectat, & in altis recessibus viscerum virus inclusum dum seruat exaggerat. Aperiendum vulnus est, & secandum, & putredinibus amputatis, medela fortiori curandum. Vociferetur & clamet licet & conqueratur æger impatiens per dolorem, gratias agat postmodum cum senserit sanitatem. Et compellens coepiscopos suos, inquit: Fratres dilectissimi, tametsi nouum genus cladis & quasi parum persecutionis procella seuierit, accessit ad cumulum sub misericordiæ titulo, malum fallens & blanda pernicies.

Contra Euangelij vigorem, contra Domini ac Dei legem, temeritate quorundam laxatur incautis communicatio irrita & falsa, pax periculosa dantibus, & nihil accipientibus profutura. Non quærunt sanitatis patientiam, nec veram de satisfactione medicinam, pœnitentia de peccatoribus exclusa est, grauissimi extremique delicti memoria sublata est. Operiuntur morientium vulnera, & plaga lethalis altis & profundis visceribus infixa, dissimulato dolore

i Alexander can. 1. de pœnitentia & remissione. Manifesta peccata (inquit) non sunt occulta correctione purganda. & can. Conci. Magunt. declarat vt qui publicè peccat publica mulctetur pœnitentia.

k Ioannes Apostolus iuuenem initiatum lapsum in latrocinij crimina publica satisfactione expiauit. Locus est pulcherrimus Ecclesiasticæ. hist. lib. 3 c. 23. in fine.

l Irenæus de muliere delusa per Marcum hæreticum cum fratres (inquit) cũ magno labore conuertissent omne tempus in exomologesi cõsumsit plangens, & lamentans, ob hanc quam passa est ab hoc Mago corruptelam.

dolore contegitur

Ante expiata, delicta ante exomologesin factā criminis, ante purgatam conscientiam, Sacrificio & manu sacerdotis, ante offensam placatam indignantis Domini & minantis, pacem putant esse, quam quidam verbis fallacibus venditant. Non est pax illa, sed bellum, nec ecclesiæ iungitur, qui ab euangelio separatur. Quid iniuriam beneficium vocant? quid impietatem pietatis vocabulo appellant? quid cis qui flere iugiter & rogare Dominum suum debent intercepta pœnitentiæ lamentatione, communicare se simulant? Hæc sunt eiusmodi lapsis, quod grādo frugibus, quod turbidum sydus arboribus, quod armentis pestilens vastitas, quod nauigiis sæua tempestas, Solatium æternæ spei adimunt, arborem à radice subuertunt, sermone morbido ad Lethale contagium serpunt, nauem ad scopulos, ne in portum perueniat, illidunt.

Episcopi deberent necessariam hanc peccatorum medelam non ita contemnere aut ingrata obliuione præterire cùm tot prêstet fructus in grege Christi & quod deplorandum est[m] quod penes Episcopos id olim sedulo demandatum erat apud gregarios sacerdotes inuenitur ita vt de publicis delictis tanta solennitate expiandis iudicare audeant. Sed reuertamur ad Cyprianum.

Non concedit pacem facilitas ista sed tollit, nec communicationem tribuit, sed impedit ad salutem. Persecutio est hæc alia, & alia tentatio, per quam subtilis inimicus impugnandis adhuc lapsis occulta populatione grassatur, vt lamentatio conquiescat, vt dolor sileat, vt delicti memoria vanescat, comprimatur pectorum gemitus, statuatur fletus oculorum, ne dominum grauiter offensum longa & plena pœnitentia deprecetur. Cum scriptum sit. Memento vnde excideris & age pœnitentiam. Nemo se fallat, nemo decipiat. *Hactenus D. Cyprian.*

D. Ambros. de pœnitentia publica sic ait, fleat pro te mater Ecclesia, & culpam tuam lachrymis lauet. Item. Volo veniam reus speret, petat eam lachrymis, petat gemitibus, petat populi totius fletibus, vt ignoscatur obsecret, & cum secundo & tertio fuerit dilata eius communio, credat remissius

[m] Veterum Canonum institutis dicitur solis Episcopis licere pœnitētes in publica missa reconciliare, vel benedicere. Sacerdotibus autē non licet, nisi tamen periclitaretur pœnitens, quando demum licet, consulto tamen Episcopo modo consuli possit, quæ tamen sacerdotis reconciliatio si pœnitēs superstes permaneat Episcopali reconciliationi nihil præiudicat, quo minus eam adhuc post pœnitentiā à conualescentia peragendam requirere ab Episcopo oporteat. Nec profecto (cū bona venia id dixerim) videtur Episcopo posse facere potestatem Presbyteris reconciliandi publicè flagitiosos ante publicā pœnitentiam peractam. Publica enim scelera adeò reseruabantur, vt qui publico flagitio totam Ecclesiam commouissent, contristassentq; dato graui scandalo, non ab alio quam totius ecclesiæ Præside Episcopo reconciliarentur.

misſius ſe ſupplicaſſe, fletus augeat miſerabilior, poſtea reuertatur, teneat pedes brachiis, oſculetur oſculis, lauet fletibus, nec dimittat, vt de ipſo dicat Dominus Ieſus, Remiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.

Apud Diuum Hieronymum locus pulcherrimus & inſignis eſt in Fabiola, totum locum non recito, quia paulò prolixior eſt. Laudat Fabiolá,[n] quod poſt lapſum ad Chriſtum conuerſa, manifeſtè pœnituerit, quòd ſaccum induerit, quod errorem publicè fateretur, & tota vrbe ſpectante Romana ante diem Paſchæ, in baſilica quondam Laterani (qui Cæſariano truncatus eſt gladio) ſtaret in ordine pœnitentium, Epiſcopo, presbyteris, & omni populo collachrymantibus, ſparſum crinem, ora lurida, & ſqualidas manus, ſordida colla ſubmittere. Quæ peccata, inquit, fletus iſte non purget: quas inueteratas maculas hæc lamentatio non abluat. Et poſtquam pœnitentiam eius contuliſſet cum publica pœnitentia Petri, Aaronis, Dauid, Achab, Manaſsis, Niniuitarum, & Publicani pectus pugnis verberantis, poſtea ſubiicit, Dico pœnitentiam illam hoſtiam Domino eſſe placabilem, & ſacrificium Deo ſpiritum contribulatum: Et, Malo pœnitentiam peccatoris, quam mortem. Et exurge, exurge, Hieruſalem, & multa alia quær prophetarum clangunt tubæ.

Hoc vnum loquor quod & legentibus vtile ſit, & præſenti cauſæ conueniat. Non eſt confuſa dominum in terris & ille eam non confundet in cœlo. Aperuit cunctis vulnus ſuum, & decolorem in corpore, cicatricem flens Roma conſpexit, diſſuta habuit latera, nudum caput, clauſum os. Non eſt ingreſſa Eccleſiam Domini, ſed extra caſtra cum Maria ſorore Moſi ſeparata conſedit, vt quam ſacerdos eiecerat, ipſe reuocaret, deſcendit de ſolio deliciarum ſuarum, accepit molam, fecit farinam, & diſcalceatis pedibus tranſiuit defluenta lachrymarum. Sedit ſuper carbones ignis, hi ei fuere in adiutorium, faciem per quam ſecundo viro placuerat, verberabat, oderat gemmas, lintea mina videre non poterat, ornamenta fugiebat. Sic dolebat quaſi adulterium commiſiſſet, & multis impendiis medicaminum vnum vulnus ſanare cupiebat. Hactenus ille.

[n] Publicam pœnitentiā in priſca Eccleſia viſitatam fuiſſe, vel ex hoc loco omnibus liquet. Cuius hic modus erat: Facta corā legitimo paſtore peccatorum tum occultorum tum publicorum, ſi quæ erant enumeratione, cum Eccleſiæ ædificationi expediret ſacerdotis authoritate & pœnitentium conſenſu, mulctas, ſatisfactiones, ſeu maius pœnitentiæ fructus palàm agere iubebantur. Ritus publicæ pœnitentiæ latiſsimè deſcribit Concil. Agathenſ. diſt. 20. ca. in capite. Hoc ita ſe habere & Theodoſij Imperatoris exemplum indicat, qui publicæ pœnitentiæ laborē & ignominiam non erubuit. Triuit frontem ſolam extenſis manibus, proſtratus humi indutus cilicio: & qui publicè offenderat publica lamēta, cineres, ieiuniáque non refugit.

I. Diuus

Diuus Augustinus in Enchiridio cap. 65. sic ait, Neque de ipsis criminibus quamlibet magnis remittendis in sancta Ecclesia Dei desperanda est misericordia agentibus pœnitentiam, secũdum modum sui cuiuscunque peccati.

Et paulò post? Verum quia plerunque dolor alterius cordis, occultus est alteri, neque in aliorum notitiam per verba vel quæcunque alia signa procedit, cum sit coram illo cui dicitur, Gemitus meus à te non est absconditus, rectè constituuntur ab his qui Ecclesiæ præsunt tempora pœnitentiæ, vt etiam satisfiat Ecclesiæ, in qua remittuntur illa ipsa peccata. Extra eam quippe non remittuntur. Ipsa namque propriè Spiritum sanctum pignus accepit, sine quo non remittuntur peccata. Ita vt quibus dimittuntur, peccata consequantur vitam æternam. Et cap. sequenti docet, quod hæc remissio post peractam publicam pœnitentiam fiat propter futurum iudicium, significans peccatum graue, etsi hic per cordis dolorem remittatur, quod ad culpam attinet, non remitti tamen quoad pœnam, nisi peracta pœnitentia.•

Et dato huius exemplo in paruulis, qui tametsi ab omni culpa per lauacrũ regenerationis abluti sint, diuersorum nihilominus adhuc malorum afflictione cruciantur (quæ est peccati originalis post baptismum remanens pæna in renatis) subiicit. Multa mala hic videntur ignosci, & nullis suppliciis vindicari, sed eorum pœnæ reseruantur in posterum (neque enim frustra ille propriè dicitur dies iudicii, quando venturus est iudex viuorum & mortuorum.) Sicut è contrario vindicantur, hic aliqua & tamen si remittuntur, profectò in futuro sæculo non nocebunt, propterea de quibusdam temporalibus pœnis, quæ in hac vita peccantibus irrogantur eis, quorum peccata delentur, ne reseruentur in finem, ait Apostolus: Si enim nosipsos iudicaremus, à Domino non iudicaremur cum iudicamur autem à domino corripimur, ne cum hoc mũdo damnemur. *Hactenus ille in in loco iam citato.*

Idem lib. de continentia cap. 6. Non permittit Deus impunita peccata, etiam in eis, quos à supplicio sempiterno, remissione liberat per eum, Nullus quippe debitæ grauioris pœnæ

o Aperi satisfactionis locum, quoquidem radices peccatorũ, causásque quasi excidimus. Est autem notandũ, quod peccata nostra duo consequuntur, macula & pœna, id est, culpa qua Deus offensus manet, & reatus, id est obligatio ad pœnã. Culpa si remittitur, remittitur & reatus, quantum ad pœnam æternam inferni, sed non statim pœna omnis, quin reparatio aliqua fieri debeat illatæ iniuriæ, quia nec bonum irremuneratum; nec malum vllum à Deo impunitum esse potest, qui iustus est & iustitias dilexit. Non satis est sagittam è corpore extrahi, sed plaga quoque à sagitta inflicta sananda est, sic ab anima nostra per pœnitẽtiam culpa amota necesse est ad plagam, & reliquias peccati curam adhibere. Itaque [illegible] temporalibus [illegible] de nobis ipsis vindictā [illegible] ne in æternũ damnemur.

pœnæ accipit veniam, nisi qualemcunque longe minorem quam debuerit, pœnam, atque ita impartitur largitas misericordiæ, vt non relinquatur etiam iustitiæ disciplina.

Idem *sermo.* 57. de tempore. Parum est peccatorem pœnitere, nisi pœnitentiam peregerit, ad emendandum enim crimina, vox pœnitentis non sola sufficit. Nam in satisfactione ingentium peccatorum, non verba tantum, sed opera quæruntur.

Idem alibi, Agite (inquit) pœnitentiam, qualis agitur in Ecclesia Dei, vt pro vobis oret Ecclesia. Nemo dicat sibi, occultè ago, apud Deum ago, nouit Deus (qui mihi ignoscit) quæ in corde ago. Ergo sine causa dictum est, quæ solueris in terra erunt soluta & in cœlo. Ergo sine causa Claues datæ sunt Ecclesiæ Dei, frustramus verbum Christi. Si promittimus vobis quæ ille negat, nonne vos decipimus?

Et quid attinet ex huius sanctissimi & doctissimi Antistitis monumentis, in hanc sententiam plura afferre, quando apud hunc tam frequens est distinctio triplicis actionis pœnitentiæ P in ecclesia vsitatæ? vnius, quæ agitur ante baptismum ab adultis, quod nemo possit vitam inchoare nouam nisi quem veteris pœnituerit. Alterius quæ quotidiana est, pro his peccatis quæ humanæ fragilitati, quamuis pauca, tamen crebro subrepunt. Tertia pro peccatis quæ lethali vulnere sauciant peccatorem. De hac postrema sic habet Epist. ad Seleucianam. Agunt (inquit) etiam homines pœnitentiam, si post baptismum ita peccauerint vt excommunicari & postea reconciliari mereantur, sicut agunt in omnibus Ecclesiis, illi qui propriè pœnitentes appellantur.

Et lib. 50. homiliarum, Homilia 50. inter alia de hac tertia actione pœnitentiæ sic ait: Implicatus ergo tam mortiferis vinculis peccatorum, detractat aut differt, aut dubitat confugere ad ipsas Claues Ecclesiæ, quibus soluatur in terra, vt sit solutus in cœlo, & audet sibi post hanc vitam (quia tantum Christianus dicitur) salutem aliquam polliceri. Et paulò post. Iudicet ergo seipsum homo, in istis, voluntate dum potest, & mores conuertat in melius, ne cum iam non poterit, etiam præter voluntatem a Domino iudicetur,

P Pœnitentiæ [illegible] ctus necessitas, & fructus miris in modum commendatur in sacra scriptura, sic Ioannes suas conciones auspicatus est, pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnũ cœlorum, sic Christus Petri lachrimas intuitus est: Magdalena [illegible] ex nimia dilectione [illegible] [illegible], laudauit, & ne quod testimoniũ [illegible] in cœlo, & in terra. Angelus qui loquebatur cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] clarè [illegible] cum ait, Memor esto vnde ex[illegible] & age pœnitentiã, & [illegible] opera fac. Esse porro pœnitentiam desistere a peccatis præteritis, conuertendo se ad Deum, & ea [illegible] fixo proposito, deinceps rectè operando. [illegible] ex [illegible] qui cum [illegible] ad pœnitentiam [illegible] inquit, Si conuersus ingemueris, saluus eris, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible] 2. Cor. 7, duntaxat

dicetur, & cum in se protulerit seuerissimæ medicinæ sententiam, veniat ad Antistites, per quos illi in Ecclesia claues ministrantur, & tanquam bonus incipiens iam esse filius, maternorum membrorum ordine custodito, à propositis sacrorum accipiat satisfactionis suæ modum, vt in offerendo sacrificio cordis contribulati deuotus & supplex, id tamen agat quod non solum illi prosit ad recipiendam salutem, sed etiam cæteris ad exemplum, vt si peccatum eius non solum in graui eius malo, sed etiam in scandalo est aliorum, atque hoc expedire vtilitati Ecclesiæ videtur, Antistiti in notitia multorum, vel etiam totius plebis, agere pœnitentiam non recuset, non resistat, non lethali & mortiferæ plagæ, per pudorem addat tumorem. Meminerit tamen semper quod superbis Deus resistit, humilibus autem dat gratiam. Quid est enim infœlicius, quid peruersius quam de ipso vulnere quod latere non potest, non erubescere, & de ligatura illius erubescere? Hactenus ille.

Memoratis sanctissimis patribus subscripsit magnus ille Leo epist. 69. ad Theodorum. Foroliuiensem Episcopum, in hæc verba. Mediator Dei & hominum, homo Iesus Christus, hanc præpositis ecclesiæ dedit potestatem, vt pœnitentibus pœnitentiæ satisfactionem darent, & eadem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent.

Sanctus denique Gregorius [q] in cap. 16. Iob. cap. 4. Magna (inquit) prædicationis arte agendum est, vt qui ex aperta correptione deteriores fiunt, quodam temperamento correptionis ad salutem redeant. Et post pauca: Sed hic de occultis potentium delictis loquimur. Nam quando & aliis cognoscentibus peccatur, aliis etiam cognoscentibus increpandi sunt, ne si prædicator tacet, culpam approbasse videatur, atque hæc crescens in exemplum veniat, quam pastoris lingua non secat.

Idem epist. 31. lib. 12. Nec hoc quoque in hac parte sollicitudinis relinquimus, quod omnes incestuosi à liminibus sanctæ Ecclesiæ sint separandi, [r] quousque per satisfactionem precibus Sacerdotum, eidem sanctæ Ecclesiæ Catholicæ reconcilientur, sunt enim mali segregandi à bonis

ait, Quæ enim secundum Deum tristitia est, pœnitentiam operatur stabilem in salutem. Ita diffiniunt sancti à diuinis scripturis edocti, Gregorius, Ambrosius, Augustinus.

q Conuincuntur hæretici qui sublatam volũt in Ecclesia pœnitentiam, ac confessionem, cuius reparatorem mẽtiuntur, B. Gregorium & successores Pontifices, quiquidem meminit sanctissimæ huius institutionis, nihil tamen nouũ inuexit, sed duntaxat quod à maioribus suis acceptum, atque seruatum in suã vsque cernebat ætatem, id porrò nobis cõmendare, atque in futura quoque sæcula traducere voluit.

r Erat moris Apostolici cõfiteri omnia, & si quid iussum erat, euulgabatur, nunc autem edicto etiã Tridentino liberati sumus ab illa necessitate, & verecundia, nec aliud quæritur quã vt Sacerdoti iurisdictionẽ habenti confiteatur peccata.

bonis, iniqui à iustis, vt saltem rubore suo, conscientias suas recognoscant, & conuertantur à prauitatibus suis. Et si incorrigibiles apparuerint, segregentur à fidelibus, vsque ad satisfactionem. Iuxta Saluatoris Domini sententiam, qua inter cætera de peccante in fratrem præcipiendo ait, Si peccauerit in te frater, &c. Quod si non audierit, dic Ecclesiæ. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus. His ergo & aliis multis sanctorum patrũ authoritatibus segregandi sunt boni à malis, ne pereant iusti pro iniustis, sicut scriptum est. Perit pius pro impio, Debet enim discretio fieri inter bonos & malos, sicut est inter hædos & oues.

Manifesta quoque peccata non sunt occulta correctione purganda, sed palam sunt arguendi qui palam nocent, vt dum aperta obiurgatione sanantur, ij qui eos imitando deliquerant corrigantur, dũ enim vnus corripitur, plurimi emendantur, Et melius est vt pro multorũ salute vnus cõdemnetur, quam per vnius licentiam multi periclitentur.

Nec mirum si inter homines hæc ratio custoditur, cum & inter iumenta hoc fieri persæpe cognouimus, vt ea quæ scabiem vel impetiginem habere videntur, separantur à sanis, ne illorum morbo sana inquinentur & pereant, Hactenus Gregorius.

Vnum tantum adhuc testimonium addam ex Ruperto quod mirè cum testimonio D. Gregorij quadrat. Non sibi (inquit) contraria est lex sancta, quam hodie Christi tenet Ecclesia: nam latentem peccati causam, secreta confessione proditam gaudenter intra veniæ ianuas, depræhensa vero per alium cognita crimina, non solum forense tribunal, sed & Synodica irrecuperabiliter plectit seueritas. Nam illud (nimirum forense tribunal) vita hæc autem ecclesiasticis honoribus reos priuat. Huiusque Rupertus, qui ante annos quadringẽtos plus minus vixit, dicti auctor est.

Hæc de necessitate publicæ pœnitentię ob publica crimina imponendæ adduxisse suffecerit.

Sed vt redeamus ad confessoris officium nobis primò occurrit summa sigilli confessionis religio, quod qui violat ius naturale [s] videtur offendere quo nihil vel commen-

s Frangens sigillum confessionis ius naturale violat, quod quidem iubet secreta ab eo, cui mãdata sunt seruari port. tex. in illud Prouer. c. 11. relatum in c. qui ambulat. 5. q. 5. Qui ambulat fraudulenter reuelat arcana, qui autem fidelis est, seruat amici cõmissum. Iubet & naturæ lex non esse aduersus alterum faciendum, quod contra se fieri non placeret ca. 1. dist. 1. & habetur Matthæi. cap. 7. & l. 1. in prin. vbi doctores. ff quod quisque iuris. Atque is qui alteri secreta mãdat nihil aliud cupit, quã quod illud non reuelari atque detegi debet, ergo & ipse idem seruare. Hinc rectè scripsit Scotus in 4 sent. dist. 21 & cum eo Clauasius in summa in verbo confessio [illegible] num. 2. sigillum confessionis esse de iure natura

commendabilius vel proximius in hac cura esse debeat nihil solennius seruandum quàm debitum efficax secretam tenendi confessionem, auditam enim reuelans pœnitentis delictum mortaliter peccat, quia sacrilegij iniuriam infert sacramento ex cuius natura est vt confessor nihil sciat vt homo, cuius os variis seris occluditur. Concilium generale Lateranense cap. 21. ita habet. Caueat autem omnino sacerdos ne verbo vel signo vel alio quouis modo prodat aliquatenus peccatorem sed si prudentiorũ consilio indigerit illud absque vlla expressione personæ cautè requirat. Quoniam qui peccatum in iudicio pœnitentiali sibi detectum præsumpserit reuelare non solum à sacerdotali officio deponendum decernimus verumetiam ad agẽdam perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum.[t] Huic etiam adstipulatur Gregorij sententia. Sacerdos ante omnia caueat ne de his quæ ei confitentur peccata sua alicui recitet quod ea confessus non propinquis, non extraneis neque quod absit pro aliquo scandalo, nam si hoc fecerit deponatur & omnibus diebus vitæ suæ ignominiosus peregrinãdo pergat. Scito ergo sigillum confessionis ita obligare ad secretum vt nullo præcepto nullo metu nulla vi excusari possit, nec pro scandalo vitando nec pro salute spirituali pœnitentis sit infrigendum; quia confessor vt Deus non homo scit, & ne cõfessio exosa sit hominibus, & ex modo committendi quia pœnitens reuelat ea vt secreta imo potest iurare confessor se nihil scire si de alicuius peccato quod in confessione tantum scit interrogetur, sed non addat se nescire in confessione.

[t] Sancitum est à Gregorio in eo cap. sacerdos. de pœn. dist. 6. Sacerdotem reuelantem hanc cõfessionem sacramentalem fore deponendum & illi præcipiendũ vt peregrinetur dum in humanis erit. In .5 addit. in cap. omnis de pœn. & remiss. Sacerdotem ita ab officio dispositum esse in arctum monasterium detrudendum, atque custodiendũ quæ sanè pœna loco peregrinationis indicta fuit quàm pœnæ mutationem factã fuisse opinor quod peregrinationi illa non solùm ipsi sacerdoti, sed & toti clero ignominiosa erat. c. diaconi. 93. dist & anno tarunt. Calder. cons. 1. de vita & honest. cleri. & Nauar. in d. cap. sacerdos. ad §. de pœ. dist. 6.

EVCHARISTIA.

§ VI.

CVI commissa est gregis animarum cura eidem est commissa prouisio eorum quæ necessaria sunt aut à Christo ordinata ad salutem huiusmodi animarum inter quæ potissimum salutiferum est Eucharistiæ Sacramentum secundùm illud Ioannis. Nisi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinem non habebitis

tis vitam in vobis, necessarium est enim ad conseruationem & augmentum spiritualis vitæ [a] non secus atque cibus cuius sumptio sacramenti ex parte eius considerata, quanto frequentior est, tanto conuenientior secundum tamen ecclesiæ moderationem, sed considerata dispositione sumentis, non omnibus conuenit quotidiana sumptio, quoniam cum ad hoc cœleste conuiuium reuerentia & deuotio exigatur, (à quibus multis modis impedimur & sine quibus accedendum non est) non omnibus id expedit: quod maximè in sæcularibus & ciuilibus negotiis implicatis locum habere putarem qui vero ex officio sunt mediatores inter Deum & populum, non est æquum vt ab his impediantur. Nõ æquum est vt permittant se implicari his quibus eorum deuotio tepescat. Huius sacramenti effectus diligenter dicendi & inculcandi populo multis scripturę & patrum testimoniis. Ad illud autem accedentes sic moneãtur. Primò vt veniant cum conscientia mundatá & purgata ab omni peccato mortali. Secundò quod à cordibus euellant & penitus eradicent feces veteris rãcoris aut odij. Tertiò quod nullus excommunicatus vel interdictus sumere præsumat. Quartò quod ab vxoribus abstineant per aliquot dies scilicet duos vel tres ante & post sicut consuluerunt sancti patres. Quintò quod post sumptionem corporis Christi non spuant in loco immundo neque in loco alio qui posit pedibus conculcari præsertim antequam illũ cibum comederint vel sumpserint, vel digestionem factam esse putauerint. Et quod se seruent quantum poterint à vomitu & nausea. Sexto addimus vt antequam in os sacramentum accipiant supplices adeant Christum in ipso sacramento præsentem, & seipsis exhibentem. Debent ergo tria habere præ oculis communicaturi, Primum fidem verbi domini dicentis, Hoc est corpus meum quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationem. Deinde timorem ex ipsius Apostoli doctrina, aduersus Corinthiorum [b] indignum in synaxis sumptione abusum. Qui mãducat & bibit indignè iudiciũ sibi mãducat & bibit non diiudicans corpus Domini Tertiò dilectionem & charitatem erga Deum, qui filio suo nõ pepercit,

[a] Vita & cibus animæ Eucharistia est quam ideo Clarissimus Areopagita vocat, εὐχαριστίαν [illegible], id est, quæ sacra ratione maximè perficiat hominem, quasi rei dignitatem conaretur vocis amplitudine referre. Iustinus in Apolog. ad Antonium, Ign. Epist 7. & 11. Clemens. Alex. lib.2. Orig. lib. 8. contra Celsum.

[b] Hic probatur facili argumento corporis & sanguinis Christi veritas sacris subesse mysteriis dum Paulus reprehendit Corinthios, quod abuterentur tam turpiter sacra cœna Domini. [illegible] Theologus tradit [illegible] de causis Apostolum hæc ad[illegible] [illegible]

medis argumento si quid præclarum se offerat eò digredi, deinde quia hoc vehementer ad istorum reprehensionẽ faciebat. Ecclesiasticæ verò consuetudo declarat, ne quis iudicium sibi manducet cũ probationem necessariam esse, vt nullus conscius peccati mortalis quantumuis sibi contritus videatur absque præmissa sacramentali confessione ad sacram synaxim accedat.

cit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, & cum gratiarum actione denique hoc venerandum sacramentum manducare quod est Eucharistia. Sacerdotes quibus vasa domini data sunt debent omni venerationis cultu & pietate succendi ad sacrum huius mysterij officium cum huius fideles fiunt participes, sint prudentes ideo & cautione illudent, quibus est denegandum denegent & quibus dandũ est non denegent nec relapso in hæresim etiam tradito brachio sæculari modo ad fidem reuersus humiliter petat vt habetur extra de hæreticis cap. 4. in 6. Ad diuina Christi mysteria negligenter accedens supplicium intolerabile meretur & si vel semel in anno quis hoc audeat, ignis enim spiritualis plena est ipsa mensa. Et quemadmodum fontes naturaliter aqua scaturiunt sic & hæc mẽsa flammã quandam ineffabilem fouet, caue igitur ne accedas cum stipula ligni & fœno, ne maius efficias incendium & animum qui fit eius particeps exuras. Regem venerare, Regem excepturus es per communionem, rege autem in animum intrante magna esse debet trãquillitas, magna quies alta summáque cogitationum pax. Dicunt quidam, satis mihi est semel in anno Eucharistiam accipere sed miserè seipsos deludunt nam si quotidie tentaris, si quotidie nutas & periclitaris, si quotidie eges gratia, virtute, robore, medicina, venia, fauore, præsenti Dei ope, & alimonia spirituali vt pietatem colas quomodo semel tantum in anno huius gratię particeps esse cupis, qui per singula penè momenta, gratia & præsentia Dei eges. Hæc salutaria pręcepta parrochi animis subditorum instillare debent quo dignius & sanctius sese componant ad sanctam synaxim, à qua reiiciant, hæreticos, scismaticos, notorios simoniacos, apostatas, veneficos, & huiusmodi iniquissimę farinæ homines pertinaces & impœnitentes, quod si sanctè pastoris exequi onus percupiant altius menti haurient historiam illam apus Nicephorum de Philippo [b] qui primus Romanorum imperatorum Christianæ fidei rudimentis initiari voluit quod cũ in priuilegio Paschatis ad altare accederet sacrã Eucharistiã sumpturus, ab episcopo tãquam publicus peccator repulsus est & in loco pœnitentiũ qui erat humilis & contemptus

[b] Philippus primus Christianus Imperatorum cum ex magna parte Christianam fidem amplexus fuisset: atque in Paschalibus vellet in sacra adita prorumpere repulsus est à Fabiano, nec ante receptus quàm peregisset impositam pœnitentiam.

contemptus cum aliis stare iussus fuit, qui etiam sacræ communionis tempore extra Basilicam pellebatur qua in re nescio quid magis me ad admirandum alliceat, an episcopi constantia virili characteris & dignitatis authoritate corroborata, quæ hoc ausa est, an Imperatoris obedientia qui demissa fronte & humiliter vnius Episcopi mandato paruit. Priscis illis temporibus nondum refrixerat Ecclesiæ sacramentorum honos. Nam quamuis non adeò frequentabatur sacra communio maiore tamen deuotione & singulari præparatione id fiebat vt ex concilio Agathensi docemur.[d] Hæc nos præfati sumus ad debitam tanti mysterij rationem, ne præceps Sacerdos vel leuiore animaduersione quicquam faciat, ideo nec immeritò nec imprudenter statuit Honorius 3. Ne propter incuriam sacerdotum diuina indignatio grauius exardescat, districtè præcipiendo mandamus quatenus à Sacerdotibus Eucharistia in loco singulari mundo & signato semper honorificè collocata deuotè ac fideliter contineatur. Idque faciendum esse pro infirmis iubet ac præcipit Clemens Papa Epistola 2. ad Iacobum fratrem Domini, & negligenter se habens curatus circa custodiam Eucharistiæ est grauiter puniendus ex concilio Arelatensi ita statuente. Qui bene non custodierit sacrificium & mus vel aliquod animal illud comederit quadraginta diebus pœniteat, qui autem perdiderit illud in Ecclesia aut pars eius ceciderit & non inuenta fuerit triginta diebus pœniteat hæc ibi.

d Ante mille centum & amplius annos in Agathensi Concilio cautum est, vt sæculares qui in natali Domini Pascha, & Pentecoste non communicassent Catholici, non crederentur, nec pro Catholicis haberentur, quod tamen propè ducentos ante annos itidem à Fabiano Pontifice Maximo sancitum Burchardus, Vormatiensis Iuo Episcopus Carnotensis Gratianus in suis decretorum libris retulerunt. At verò in eodem Agathensi Concilio, in quo vt ter in anno communicarentur sæculares, sancitum est, præceptum fuit; vt die Dominica Missas audirent vnde tenebantur singulis Dominicis dieb. communicare. Qui autem sub iisdem temporibus quibus habitum est Agathense Concilium vixerunt, Chrysostomus, Augustinus, Ambrosius, non obscure suis indicant scripturis, quod suo quoque sæculo hic refrigeratus erat feruor Christianorum primitiuæ Ecclesiæ.

Vtrumque docuit & statuit Generale concilium Lateranense cap. 20. scilicet diligentiam & sollicitudinem in custodia Eucharistiæ, & in hoc negligentis pœnam debitam his verbis. Statuimus in cunctis Ecclesiis vt Chrisma & Eucharistia sub fideli custodia clauibus adhibitis conseruetur vt non posit ad illa temeraria manus extendi, ad aliqua horribilia vel nepharia exercenda, si verò his ad quem spectat custodia ea incautè reliquerit tribus mensibus ab officio suspendatur, etsi per eius incuriam aliquid nephandum inde contigerit grauiori subiaceat vltioni & habetur de custodia Eucharistiæ cap. statuimus. Deferat

præterea Curatus sacramentum Eucharistiæ in decenti habitu superposito mundo velamine ferat manifestè ac honorificè ante pectus cum omni reuerentia & timore semper lumine præcedente, cum sit candor lucis æternæ vt ex hoc apud omnes fideles deuotio augeatur vt habet Honorius 3. de celebratione missarum. cap. Sane. Per se tantum ministret hoc sacramentum Sacerdos de consecrat. distinct. 2. cap. peruenit. 2. ex glos. Propter tanti sacramenti dignitatem honorabili & reuerendo cultu habenda est ecclesia, illiusque ornamenta. Hinc Concilium generale c Lateranense cap. 19. ita habet. relinqui nolumus incorrectum quod quidam clerici Ecclesias sic exponunt suppellectilibus propriis & etiam alienis vt potius domus laicæ quam Dei Basilicę videantur, non considerãtes quod Dominus non sinebat vt vas transferretur per templum. Sunt & alij qui nõ solum Ecclesias dimittunt incultas verumetiam vasa ministerij & vestimenta ministrorũ ac pallas altaris, necnon ipsa corporalia tam immunda relinquũt quod interdum aliquibus sunt horrori, quia verò zelus nos comedit domus Dei firmiter prohibemus ne huiusmodi supellectilia in Ecclesiis, admittantur, nisi propter hostiles incursus aut incendia repentina seu alias necessitates vrgẽtes ad eas oporteat haberi refugium, sic tamen vt necessitate cessante res in loca pristina reportentur. Præcipimus quoque vt oratoria, vasa, corporalia & vestimenta prædicta munda & nitida probè conseruentur, nimis enim videtur absurdum in sacris sordes negligere quę dedecerent etiam prophanos. Hæc Concilium Lateranense quantum ad vestimenta ministrorum & Ecclesiæ honesta & munda seruanda sanxit de Consecratione distinct. 1. cap. vestimenta. Vt superiore classe fusius enarrauimus.

Turbulenta ista sæcula aspera adeo monitoribus me maximè mouent ad congerendas sacrarum authoritatum acies quibus crebrioris communionis habetur summa ratio quę talis esse debet vt nullomodo careat legitima præparatione, ne Pauli comminationi subiiciamur, cum consideratione tantæ maiestatis suęque proprię vilitatis & indignitatis

quod vix semel in anno, vel etiam biennio cõmunicarent adducerentur, idq; casu magis, & consuetudine quodammodo sine lege quàm ex animo.

c Nicæna Synodus præcipit c. 13. vt in omnibus omnino Ecclesiis conseruetur istud viaticum, & quod magis mirũ est, dicit hoc esse Christiani & antiquissimi moris. Quod cum ita sit, cùm eo tempore iam ista consuetudo radices egerit, aui tamque præ se tulerit canitiẽ. Falluntur multũ hæretici qui nobis hunc preciosum thesaurum surripere conãtur, & nullam eius habendã adseruationem asserunt. Idcirco optima ratione intelligimus patrum à Beato Petro anathema Presbyteris & Diaconis, si negligenter sanctam Eucharistiam seruauerint, vel dispensauerint quod huiusmodi negligentia ad ad detrimentum populi spectet, præbetur etiam suspicio quod nõ credant esse ibi corpus Christi, cùm ita negli-

gnitatis cognitione tum vitæ deterioris in meliorem mutatione: Ambrosij enim est exhortatio. Sic viue vt merearis quotidie accipere, qui non meretur quotidie accipere nõ meretur post annum accipere. Sed cum Theologis nostris confidentiùs ausim dicere quod quamuis debitę deuotionis augmenta non ferueant adeo, dummodo absit cõtemptus indignitas: non debere propterea à frequenti communione abstinere sed considerando misericordiam Dei fiducia magna accedere & cogitare se quidem indignum esse sed tanto magis egere, & medicum requirere debere quanto magis senserit se ægrotum, cum non opus sit valentibus medicus, sed male habentibus. Et sic est intelligendus D. Thomæ Aquinatis locus [f] dum aliquantulum abstinere iubet à frequentiore communione potissimum quibus reuerentia ex frequentatione minuitur, quo pietatis excitetur virtus & deuotionis flamma. Ecce patres qui τὸν ἐπιούσιον panem quotidianum animæ alimentum sæpius petendum & licitè accipiendum senserunt.

Quotidie (ait Diuus Ambrosius) si accipis, quotidie tibi hodie est. Vnde planum fit, nos vtiliter & fructuosè posse quotidie sumere, quod Dominus nos docet quotidie petere.

An Paulus tempus præscribit & non potius, vt probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, dicens facultatem toties sumendi facit, quoties (quod vtinam crebrius fiat) fuerit quispiam probatus: An non etiam primos Christianos quotidie probatissimos in fractione panis perseuerasse, non minus quam in orationibus & doctrina probant Apostolica acta, & crebri apud Corinthios conuentus in quibus Paulus non frequentiam, sed minus dignam præparationem cum abusibus damnat.

Peracta (ait Anacletus) consecratione; omnes communicent qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim & Apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet Ecclesia. Scio (inquit beatus Hieronymus) Romæ hanc esse consuetudinem, vt fideles semper Christi corpus accipiãt. Quem morem etiamnum Aethiopiæ Ecclesiæ, quæ Præsti Ioannis potentissimi regis imperio parent, mordicus reseruarunt.

genter & indecorè illud tractent.

f D. Thomas qui sacra ista mysteria cæteris omnibus altiùs perscrutatus est duo requiri scribit ex parte recipientis Eucharistiam, desiderium coniunctionis cum Christo quod efficit amor & reuerentiam sacramenti, quod ad donum timoris pertinet, & primum horum incitet ad quotidianam huius sacramenti frequentationem, secundum autẽ retrahat: vult, vt si quis experientia comperisset, ex quotidiana sumptione augeri, amoris feruorem, & reuerentiam non minui, communicare eum quotidie posse, si autem sentiret per quotidianã frequentationem, reuerentiam minui, & feruorem non multũ augeri, talis debet aliquando abstinere, vt postmodum cum maiori reuerentia ac deuotione accedat, atque idcircò in hoc iudicio suo vnumquemque relinquendum, quod si quis abstinendum sibi ex ani-

reſeruarunt. Quorſum beatus Ignatius D. Ioannis diſcipulus dixiſſet? Feſtinate ergo frequenter ad Euchariſtiam, & gloriam Domini accedere, quãto enim hoc ipſum aſsiduè agitur, expelluntur poteſtates Satanæ, qui actus ſuos conuertit in ſagittas ignitas ad peccãdũ. Quorſum D. Cypria. g cum tanta Theologorum h acie diceret? Hunc panẽ dari nobis quotidie poſtulamus, ne qui in Chriſto ſumus, & Euchariſtiã quotidie ad cibũ ſalutis accipimus, intercedente aliquo grauiore delicto, dũ abſtenti & non cõmunicantes cœleſti pane prohibemur à Chriſti corpore ſeparemur, ipſo prædicante & monente, Ego ſum panis vitæ, qui de cælo deſcendi. Si quis ederit de hoc pane, viuet in æternũ. Quãdo ergo dicit in ęternum viuere, ſi quis ederit de eius pane, vt manifeſtum eſt eos viuere, qui corpus eius attingunt, & Euchariſtiam iure communicationis accipiunt, ita contra timendum eſt & orandum, ne dum quis abſtentus ſeparatur à Chriſti corpore, procul remaneat à ſalute, comminante ipſo & dicente. Niſi ederitis carnem filij hominis, & biberitis ſanguinem eius, non habebitis vitam in vobis. Et ideo panem noſtrum, id eſt, Chriſtum dari nobis quotidie petimus, vt qui in Chriſto manemus & viuimus, à ſanctificatione & corpore eius non recedamus. Hæc Cyprianus.

Quid vero Ambroſius? Si quotidianus eſt panis, ait, cur poſt annum illum ſumis, quemadmodum Gręci in Oriente facere conſueuerunt? Accipe quotidie, quod quotidie tibi proſit, Sic viue, vt merearis quotidie accipere. Et paulo poſt. Qui vulnus habet medicinam requirit. Vulnus eſt, quia ſub peccato ſumus, medicina eſt, cęleſte ac venerabile Sacramentum.

Diui Chryſoſtomi ſententia eſt, Hoc nempe eſt, quod vniuerſa perturbat, quia non munditia animi, verum interuallo temporis longiori meritum putas, ſummamque arbitraris reuerentiã ac religionem eſſe, ſi non ſæpius cæleſtem illam adeas menſam, Ignoras quoniam indignè accedere, etiamſi ſemel tantum fiat, te ſupplicio tradit, dignè vero etiamſi ſępe accedas, ſalutem inde conquiris? Non eſt audaciæ ſæpius accedere ad Dominicam menſam,

ſis iam dictis pucet, nemo illi moleſtus erit, modò abſtinendum nõ putet ad annum vel multos menſes, ſed vt D. Thomas dicit aliquando breue, ſcilicet tempus.

g Cypria. ſer. 6. de orat. dominica.

h *Inter ſacra ſcripta ſæpè frequens communio commendatur plebi, non quod neceſſariũ iudicatum ſit vnquam quotidie percipere, ſed quod natura huius ſacramenti in animi alimento ac nutrimento poſiti, ita videatur communiter exigere quotidianam communionem ad cibum ſpiritus, ſicut corporale nutrimentum ad corporis neceſſariam refectionem, frequentiſsimè expeti videamus, licet ſimilitudo vndequaque nõ quadret, quia non ſic animus hoc vno viuit ſacramento, ſicut ordinariè corpus ſolo alimento.*

ſam,ſed indignè accedere,etiamſi ſemel tantum quiſpiam toto vitæ tempore accedat. At nos adeo inſenſati ſumus, vt cum innumera per totum annum ſcelera perpetremus, nihil ea curemus exuere, cæterum ſatis eſſe arbitramur, ſi non aſsiduè præſumamus atque contumelioſè Chriſti corpus attingere neque intelligimus miſeri,quod hi qui cruci Chriſtum affixerunt,ſemel tantum id fecerunt. Nos igitur, quia ſemel crucifixerunt,minus idcirco delictum eſt:& qui Chriſtum prodidit,ſemel tantum prodidit,nunquid ergo hoc illum ſupplicio eripuit? Quid igitur hanc rem temporis lege metimur? Tempeſtiuum accedendi tempus munditia conſcientiæ faciat. Nihil habet amplius quod in Paſcha conſummatur myſterium, quam quod continuo celebratur. Vnum quippe atque idem eſt,eadem eſt Spiritus ſancti gratia, ſemper Paſcha eſt. Noſtis profecto cui initiati eſtis,id quod dicimus, ſiue Sexta feria,ſiue Sabbato,ſiue Dominica die ſiue in celebritate Martyrum, eadem litatur hoſtia,idem ſacrificium conſummatur. Nos omnes inuitamur ad hoc cœleſte conuiuium, ſed nemo veſtem nuptialem induit, nemo ſeipſum probat. Idem Chryſoſtomus alio in loco de frequenti communione ſic eſt cōcionatus. Probet(ait)ſeipſum homo.[i] Non quemadmodum nunc facimus,temporis gratia accedentes magis, quam animi ſtudio,neque vt præparati ad vitia noſtra expurganda compunctionis pleni accedimus, ſed vt in ſolennitatibus ſimus,quando omnes adſunt, conſideramus. Sed non ita Paulus præcepit, ſed vnum tempus nouit & conueniendi & communionem ſumendi, ipſam conſciētiæ puritatem. Et ita purum illud attingere ſacrificium, non pigrè diſponi,& miſerè cogi propter ſolennitatem accedere. Neque rurſus compunctum & præparatum impediri,eò quod non ſit ſolennitas. Solennitas enim bonorum operum eſt demonſtratio, animæ puritas, vitæ certitudo, quæ ſi habueris, ſemper celebrare poteris ſolennitatem, ſemper accedere. Quid clarius ad oſtendendum ſemper nos celebrare,& cōmunicare poſſe,ſi adſit animæ puritas.

Audi etiam Theophylactum, ſiue mauis potius Athanaſium in illud Pauli, Probet autem ſeipſum homo, ſic

i Summa eſt adhibenda cura vt dignè ſuſcipiatur ſacrum hoc Epulum, nã Paulus nihil ſanctius aliud monet,quã vt probet ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat,cum autem duo in ſacramento exhibeantur,ſacramentum & res ſacramenti obſeruabis quoque eſſe homines,qui nec ſacramentũ ſumunt,nec rem ſacramenti: aut quòd non credãt aut quod crimine aliquo teneantur, quos excuſantes illi in Parabola nuptiarum referũt & quadrat in eos quod dictum ibidem eſt, Non erãt digni. Alij ſacramentum quidem ſumunt ſed abſque eius gratia, & fructu,quo indignos & ad iudicium manducare cum Apoſtolo aſſerimus, quidam gratiam omnémque fructum ſacramenti abſque ſacramento hauriũt, quibus ſcilicet, licèt rectè præparatis,ſumendo tamen ſacramenti non eſt facultas, aut copia, quibus D. Auguſtinus, ait, Bene animo crede, & manducaſti.

 exhor-

exhortantem: Neminem tibi iudicem proposuerim præter teipsum. Tu itaque conscientia examinata discussaque adito ea mysteria non festis, non profestis diebus, sed quouis tempore, cum purum te & dignum compereris. Suffecerint ista Piis omnibus ad fidem faciendam, nam de posteriorum ætatũ Patribus, Gregorio, [i] Bernardo, Innocentio, Beda, D. Thoma, Bonauentura, [k] Gersone, Durando aliisque, non arbitror eos testimonia desiderare, cum nihil certius sit quàm illos omnes frequentem communionem mirificè semper multisque nominibus commendasse, vtpote quod Sacramentum hoc animæ cibus sit, quo crebrior, tanto efficacior, vt rectè monuerit Innocentius cauendum esse, ne nimia illius dilatione mortis periculum incurratur, quod nos Christo proximisq; magis magisq; vniat quod ad illius memoriam gratissimis animis celebrandam excitet, quod in illis legitimo vsu plures simul virtutes diuinę exerceantur, quodq; perfectius sit laudabiliusq; ex amore accedere, quam timore abstinere, tum etiam prudentius ex frequenti dignaq; communione plures fructus carpere, quam ex abstinentia paucos sperare vel nullos. Qui enim veretur accedere, vel abstinet, quod confisus de industria propria speret se alio tempore aptiorem futurum, & stulta persuasione ducitur, cum constet neminem vel toto vitæ tempore dignum se reddere posse tanto mysterio, cum id diuino munere & non industria nostra nobis obueniat, aut abstinet, quia maiorem Dei gratiã sæ præparantẽ expectat, fatua sanè expectatione ducitur, cum Dominus semper nobis præsto sit, conferens gratiam simul ac impedimentum sustulerimus. Propè est enim Dominus, inuocantibus eum vt canit Psaltes.

cum sacramento vna gratiam: vimque illius percipiunt, si probati ac digni accedant.

i Gregorius li. 4. dialogorum. cap. 65 de Beato Cassio Episcopo Narniẽsi refert quod quotidie celebrabat, & audiuit vocẽ de cœlo dicẽtis, Age quod agis, & non cesset pes tuus, in natali enim Apostolorum venies ad me, Quo vtique die post septennium migrauit ad Dominum.

k Bonauentura. 4. dist art. vlt. q. 2. ait vt qui se sentit eo feruere, modo quo sancti in primitiua Ecclesia quotidie sumat, qui vero medio modo aliquãdo accedat aliquando cesset. Alexander Alensis. 4. par. q. 51. membro 3. & Gerso. tract. 9. super Magnificat multò propensiùs in alteram partem inclinant, scilicet quod sit quotidie accedendũ si fieri potest. Cui quidẽ parti adhæret Gabriel in can. lect. 87.

MATRIMONIVM.

§ VII.

CHRISTVS vt omnium aliorum sacramentorum ita huius sacramenti matrimonij est principalis effector hic sanctificat matrimonium nullus alius. Sed si quis quærat cur hoc solum non indigeat homine ministro ista asignatur ratio quia in omnibus aliis sacramentis ratione

tione formæ aut ratione materiæ fuit opus miniſtro. Oportuit enim in quolibet Sacramento diſponere primo, materiam quæ recipiat formam ſacramentalem & ſuper quam forma ipſa adueniens fieret ſacramentum vt patet de aqua Baptiſmi ſaltem quando confertur ſolenniter. Patet & in Euchariſtia ſimiliter, quoniam aptatur materia per ſacerdotem. Et ſic in cæteris requiritur myſta, ad materiæ diſpoſitionem. At Matrimonium ſolum quod inter fideles contrahitur eſt materia ſuapte diſpoſita ad ſanctificationem, vt nihil requiratur in coniugibus quam eos eſſe Chriſtianos vt dignetur Deus ſanctificator aſsiſtere & ſacramentum conſtituere & gratiam conferre non ponentibus obicem. Huius rei gratia inter infideles matrimonium non eſt ſacramentum cum deſit materia debita. Quum autem poſtmodum efficiuntur fideles & perſeuerat matrimoniũ, quia materia ipſa diſpoſita eſt, confeſtim fit ſacramentum. Sine fide autem eſt quidẽ materia, ſed minimè diſpoſita. Huius ſacramẽti dignitas ex ipſius Pauli teſtimonio & definitione[a] liquet ob idq; multa neceſſaria ſunt ad huius conſiderationẽ. Primũ quod contrahatur inter legitimas partes. 2. quod nõ ſit clandeſtinum, Tertium quod legitimo tẽpore contrahatur. Quartum quod cum debita reuerentia celebretur. Circa primum præſupponendũ eſt duplicia in genere eſſe impedimenta matrimonij, quædam impedientia contrahẽdum & dirimentia contractum ſuper quibus antequam contrahantur conſuli Sacerdotes ſolent. Sunt alia quæ impediunt cõtrahendum ſed non dirimunt cum iam cõtractum eſt de vtriuſq; impedimenti ratione latè & diffuſè agit Gratianus. à 27. vſque ad vltimam incluſiuè, quæ eſt 36. & de eiſdem agitur in variis decretalium libris & titulis. Idcirco aduertat & ad amuſsim conſideret curatus decretum illud Clementis 5. in concilio Viennenſi ſub hoc verborũ tenore. Eos qui diuino timore poſtpoſito, in ſuarum periculum animarum ſcienter in gradibus conſanguinitatis vel affinitatis canonica conſtitutione interdictis, aut cum monialibus contrahere matrimonialiter non verentur, nec non religioſos & moniales aut clericos in ſacris ordinibus conſtitutos matrimonia contrahentes refrænare

[a] *Theologi accuratam matrimonij definitionem conſtituũt, his verbis, Matrimonium Chriſtianum eſt ſacramentum, quo ad legitimum conſenſum in mutuam corporis traditionem legitimæ perſonæ ita inter ſe vniuntur, vt inter eas perpetuum coeat vinculum, & gratia ipſis in eo ſtatu neceſſaria diuinitus infundatur. Et D. Paulo excellenti titulo vocatur magnum, qua in re Syriacam vocem videtur mirari.* ארזא *araſo quæ pro matrimonio ſumitur, imò non myſterium magis quã rem efficacem ſignificat, vt ſignum intelligas, & quidem efficax.*

refrænare metu pœnæ ab huiusmodi eorum temeritatis audacia cupientes ipsos excommunicationis sententiæ ipso facto decernimus subiacere, præcipientes Ecclesiarum Prælatis vt illos quos eis constiterit taliter contraxisse excommunicatos publicè tandiu nuntient, seu à suis subditis faciant nunciari, donec suum humiliter recognoscentes errorem separentur ab inuicem & absolutionis beneficium obtinere mereantur per prædicta quoque iuribus quæ sic contrahentibus alias pænas imponunt, in nullo volumus derogari. [b] Hæc sacrum Viennense Concilium.

b Nulla est spes contrahendi nuptias iis qui se voto continentiæ aut religionis alligarunt, adeò vt Græci hac in re nimium molles & indulgentes hoc ipsum adserant, Nam canonem. 10 Ancyranum concedentem nuptias diacono qui in violenta consecratione stipulatus sit potestatem, postmodum ducendæ vxoris abrogauit Concilium sextum vniuersale can. 34. & Balsamon Phociúsque dicunt Imperatores in legibus contra iuisse, Quicquid igitur initiatus conetur, quicquid faciat, vt sacramentum monachismi violet, & coniugium contrahat sacrilegus, nihilominus efficitur, & furatur Deo quod summo iuramento illi debetur. Nec id impunè tolerandis in Ecclesia, quin tales Connubiatores & Incestus studiosi omni censurarum genere adigi debēt, quousque resipiscāt.

* De Clandestina verò copula euitanda salubre dedit consilium Euaristus vt in tomo primo Conciliorum legitur. Quale debet esse legitimum coniugium fidelium vt à patribus & ab Apostolis eorumq; successoribus traditum inuenimus, non fit coniugium nisi ab his qui super ipsam fœminam dominationem videntur habere, vxor petatur & à patribus aut propinquioribus sponsetur & suo tempore sacerdotaliter vt mos est cum precibus & orationibus à Sacerdote benedicatur, & à proximis tempore, congruo petita legibus dotetur, solenniter accipiatur & biduo vel triduo orationibus vacent & castitatem custodiant vt bonæ soboles generentur & domino in actibus suis placeant, quapropter filij charissimi ita peracta legitima scitote esse connubia, aliter vero præsumpta non coniugia sed aut adulteria aut contubernia aut stupra vel fornicationes potius quam legitima coniugia esse non dubitate. Hæc Euaristus Papa & habentur. 30. q. 5. cap. Aliter. Concilium generale Lateranense sic statuit Prædecessorum nostrorum inherendo uestigiis clandestina coniugia penitus inhibemus perhibentes etiam ne quis sacerdos talibus interesse præsumat quare specialem quorundam locorum consuetudinem ad alia generaliter prorogando statuimus vt cum matrimonia fuerint contrahenda in Ecclesiis per Presbyteros publicè proponantur competenti termino præfinito vt infra illum quo voluerit & legitimum impedimentum apponant & ipsi presbyteri nihilominus inuestigent vtrum aliquod impedimentum obsistant, cum au-

tem

tem probabilis apparuerit coniectura contra copulam contrahendum contractus expreſſe interdicatur [c] donec quid fieri debeat ſuper eo manifeſtis conſtiterit documentis. Si qui vero Clandeſtina vel interdicta coniugia præſumpſerint in gradu prohibito etiam ignorãter ſoboles de tali coniunctione ſuſcepta prorſus illegitima cenſeatur de parentum ignorãtia nullum habitura ſubſidium, pari modo illegitima proles cenſeatur ſi ambo parentes impedimentum ſcientes legitimum, præter commune edictum in conſpectu eccleſiæ contrahere preſumpſerint ſane parrochialis ſacerdos qui tales coniunctiones prohibere contempſerit aut quilibet alius regularis qui eis præſumperit intereſſe per triennium ab officio ſuſpendatur grauiter puniendus ſicut culpæ qualitas poſtulauerit. Hæc ſacrum Lateranenſe Concilium. Poſtremò In matrimonij celebratione debita reuerentia obſeruanda eſt ex parte contrahentium vt cum ſit Sacramentum quod in mutuo conſenſu per verba de præſenti expreſſè conſiſtit ſanctè & in conſcientiæ puritate ſuſpicatur propter quod ne clandeſtinè contrahatur rectiſsimè per ſacros canones vetatur, clandeſtina ſiquidem coniugia id eſt quæ ſunt ſine teſtibus ſufficientibus qui eccleſiam repreſentent illicita ſunt propter tria. Primò quia iure naturæ matrimonium debet eſſe actus publicus qui ad hoc exigitur vt in vita ſociali perſonæ ſe habeant vt coniuges. Secundò vt vitetur ſcandalum quod inde facere oritur nam talis cohabitatio fornicaria reputatur, nam vſus matrimonij clandeſtini eſt peccatum mortale vtrunque coniugem infamem reddens & à iure damnatur vt adulterium ſeu fornicatio. Tertiò vt vitetur periculum quotidianum quo tranſitur ad ſecundum coniugium, omiſſo clandeſtino coniugio, & teſtibus deſtituto, & propter hæc tria rectè prophani iſti contractus & clandeſtini prohibentur, Verumtamen etſi tale matrimonium inter perſonas alioquin legitimas contractum ſit illicitum, eſt efficax nihilominus & in foro Dei verum ratum & firmum & per cõſequens humana authoritate indiſſolubile, nam ſolus mentium conſenſus inter perſonas legitimas facit matrimonium, vt determinat Nicolaus

c Tale eſt decretum concilij Tridentini in clandeſtinas nuptias. Seſſ. 24 c. 1. Qui aliter quàm præſente Parocho vel alio ſacerdote de ipſius Parochi, ſeu ordinarij licentia, & duob. vel tribus teſtibus matrimonium contrahere attentabunt eos ad ſic contrahendum omninò inhabiles reddit S. Synodus.

d Quemadmodum & ſacramenta, & res omnes ſua habent peculia, & (vt ſic dicam) proprietates ita ſacramentum matrimonij videtur gaudere publico: tanquã vnica ſua voluntate, Euar ſiue Soter Concilij Valentianum, & alia pleráq; [illegible] Tridẽtinum ita ſerio, & rigidè requirunt publicã conſcientiam vt non haberi voluerint matrimonium, niſi vbi vel ſuppetit, vel publicum, vel non adſit, ſaltem plurium teſtium aroſtrium

colaus Papa in c. Sufficiat. 47. q. 2. Aliud iam æquius multo habetur decretum ex Concil. Triden.* Reuerenter etiam celebrãdum est matrimonium iuxtà edictum Euaristi Papæ suprà citatum & secundum Concilium Carthaginense quartum. can. 12. Sponsus & sponsa benedicendi cum sunt à sacerdote à parentibus suis vel paranymphis offerantur, qui cum benedictionem acceperint eadem nocte pro reuerentia ipsius benedictionis in virginitate * permaneant. Et benedicendæ sunt nuptiæ primo matrimonio non secundo tertio & deinceps nubentium vt patet, de secundis nuptiis cap. 1. Et gratis quia vt habet Concil. Lateranense sub Alexandr. 3. horribile nimis est, vt pro benedictionibus nubentium aliquid exigatur, [e] & Innocentius 3. reprehendit quosdam capellanos qui pro benedictionibus nubentium aliquid exigebant. Hic aliquantulum est subsistendum vt obiter tempus nubentibus proprium exploremus.[f] Tanta est hominum perfidia libidine æstuantium vt temerè ad matrimoniũ se conferant, qui vbi deferbuerunt de rescindendis nuptiis cogitant. Hinc natum est caput septimum Tridentinæ Sessionis vigesimæ quartæ vbi coërcentur errones illi, vagæ & promiscuæ voluptatis incerta mancipia, qui, vti pererrant orbem sic in omnibus ferè non modo prouinciis sed etiam vrbibus non tam vxores quam concubinas sibi esse debere putant. Effecit quoque horum nequitia vt iam olim constitueretur ne vnquã homines aduenę & ignoti huc admitterẽtur nisi esset facta certa fides, partim à magistratu, partim à pastoribus, homines esse solutos, liberos, nõ indignos hoc sacramento, vsque adeo Ecclesia semper est execrata illa clandestina cõtubernia, quæ postremò nulla esse decreuit quæ prius mulctata fuerant anathemate, non tantum in ipso sacramento, sed in eius præludiis ac sponsalibus. Est igitur huius rei proprium vt publicè ac solenniter perficiatur non absque temporis ratione, sed statis diebus, nam illæ omnes appendices quæ nuptias solent comitari, sacrum tempus Ieiuniorum non postulant. Concilium tamẽ Tridentinum tantum in aduentu & quadragesima cum suis octauis nuptiarum prohibitiones obseruari præcipit.

Operosum

* Sess. 24. c. 1.

* distinct. 23. cap. vltimo.

e De Symonia cum in ecclesię. c. suam.

f *Euaristus Pontifex Apostolicæ successioni proximus Epist. 1. non patitur vxorem etiam desponsatam accipi nisi solenniter, & suo tempore, & mox dicitur id fieri tempore congruo debere. Soter ab Apostolo Petro duodecimus decretorum cap. 5. vult quadam nuptiis interdicta anni spatia, sed quàm diuturna non aperit. Concilium Nicanum. 2. c. 51. vetat in quadragesima: non tantùm matrimonium celebrari, sed & martyrum natalitiis diebus. Conciliũ Tridentinum tantùm in aduentu, & quadragesima cum suis octauis nuptiarum prohibitiones obseruari præcipit.*

Operosum est profectò negotium scitè deligere vxorem, sed multo difficilius illicitos contractus subiici oneri quo nihil homini tristius adferri potest, cum enim pessumdatis impedimentis iuris diuini & humani libidini consulitur, fieri nequit quin tristes sortiantur euentus huiusmodi matrimonia, nihil dicam de his qui ob vitium corporis arcentur à copula [redacted] nihil morabor ætatē[h] amentiam aut metum,[i] sed præterire illud nequeo quod hodie iure cognationis & affinitatis contempto nullus delectus in ducendis vxoribus habetur cum tamen tam serio prohibeatur.[k] Ad quartū ad tertium vsque gradum cognatis contrahere vetitum est, cognatis (inquam) siue naturali, siue spirituali, siue legali specie coniunctis. Tot enim cognationis feruntur species, & quidem quod ad primam pertinet, ad quartam vsque seriem vetatur coniugium, cum satis natura coniunctis non sit opus maioribus vinculis. Legalis cognatio nascitur cum fortunati, vel illiberes quospiam in filium, & filiam adoptant, inter quos infra gradum tertium non coalescit matrimonium, vt si fingamus verbi gratia Abrahamum, Damascum, Eleazarum, & alium quemlibet adoptasse, tunc enim inter vtriusque liberos contractus iniri nequiuisset, si quidem prius emancipati non fuissent. Spiritualis autem necessitudinis origo est, quod quis in baptismi, confirmationisve sacramento pro filiolo, vel filiola fideiussor efficitur, quæ tertium quoque gradum præfigit matrimonio. Et si libeat rem in exemplo contueri, vide mihi, sacerdotem, vel Episcopum, qui ex legitimis vxoribus sustulerint liberos his cum nefas est cuiquam, qui vel ab eo sacerdote baptismum, vel ab episcopo confirmationem acceperit, iungi matrimonio, priusquam tertia generatione spirituale vinculum obsolescat, vt omittam parentes ipsos, siue carnales, siue spiritales ita cohærere, vt simul contrahere nunquam valeant. Et ista quidem quotidie redeunt in vsum, ne dicam in abusum, cum per ignorantiam parochorum, aut aliorum negligentiam talia vel dissimulantur, vel contemnuntur hinc Incestus, hinc fornicationes.

g [redacted]

h Contractus ante pubertatem etiam cum nexu carnalis copulæ non facit matrimonium. c. attestationes de despon. impu. Cald. in tit. de spon cons. 2. alias 458. Phil. in c. vnico. §. 1. de despon. impub. in 6.

i Nota quod hic metus debet esse qui possit cadere in constantem virū, quod arbitrio iudicantis relinquitur. gl. in l. interpositas. C. de transact. Couar. in Epito. 4. c. 3. §. 2. nu. 8.

k Impeditur matrimonium propter consanguinitatem. 35. q. c. 1. & per totum. & l. 1. & l. Iurisconsult. ff. de grad. solu. et ad 4. vsque gradū inclusiue. x. non debet. extra. de consanguini. & affinit.

Matrimonium contrahentes scienter in gradu prohibito, bona ipsorum ipso iure debent publicari. tex. est in aut.incestas.C.de inc.nup.& § 1. in aut.de ince. nup. & c. cum secundum de hære.lib.6.& ita not.Boër.decis.264.nu. 13.& Cou.in 4.lib.decre.in 2.par.c.6.§.8.nu.5. Confiscatio auté ipsa fit statuto iure etiá in 250. casib. quos nouissimè posuit, & recensuit Lud.Gresoles in tract. in quibus casibus iure ciuili omnium bonorum, vel partis publicatio sit indicta.vbi à fol.3. vsque ad fin. ponit multiplices casus, Præmissa verò ampliantur, vt matrimonium hoc non possit contrahi cum sanguinea, vel prohibita etiam sub ista conditione, videlicet, si pontifex dispensauerit, sec. Innoc. Card.& Abb.in c.super eodem de condi.appo.Cald. cons. 1.in tit.de spon.& istorum sententiam sequitur etiam Arc. cons. 134. & in l.apud Iulianum.§. constat.de leg.1. quam ait ibi esse communem. In contrariam vero partem inclinauit Anto.de But,in d.c.super eo,cuius opinio de de consuetudine seruatur,vt refert, attestaturq; Boer. in d. deci. 264. nu. 27. & de ista vltima opinione vide Ancha. in c. publico.de conuer.coniu. Ampliatur secundo regula præmissa,vt habeat locum non solum si nuptias contrahant sed etiam si accessum habuerint ad consanguineas, vel moniales,vel alias prohibitas personas, vt in cle.1. de consang. & affin.& vltra misionem bonorum sunt ipso iure excómunicati, vt tenet Iac. de Simancas in lib. institutionum catholicarum,c.40. numero quinto Regula ista ita explicita interpretatur primum non habere locum in sponsal. quia requiritur necessario,quod matrimonium sit carnali copula consummatum,vt in c.& si necesse,de donatio. inter virum & vxorem quem tex.ita intelligunt ibi Ant. Ab. Præpos.& omnes communiter.Bal.Nouel.in tract. de dote in secunda parte numero tertio & septimo & Couar.memorato.§.8.numero vigesimo. Limitatur secundo, quando maritus, siue mulier ignoranter commiserunt incestum, vel contraxerunt matrimonium illicitum secundùm glos. in cle.1.de consangui.& affini. vbi expresse tenet, & probat,quod ille, qui in casu prohibito matrimonium ignoranter contraxerit,non incidit in pœnam illius cle. videlicet

[illegible] Qui [illegible] vel [illegible] no- [illegible] est [illegible] nuptiis [illegible] fisco vendicatur? l.4.C. de incest. nup. fallit tamẽ in 5. casib. per Vigelium exaratis in comm. 6. anni. in 2. part. c.2. de nuptiis. 3.memb. reg. 3. fol.19 Dos mulieris nubentis in casu à iure prohibito scienis tamen factũ, licet errauerit in iure, si matrimonium carnali copula fuerit consummatum, applicatur fisco. com. dicit Abb. in c.& si necesse.nu.7. de don. inter virum & vxo. prout illum refert Bello. cõs. 84.nu.3. & ita tenet glos. in l. fin in verbo nupsit. ff. de condi. sine causa Clar.d.§.fin.q 80. versic. dos mulieris.

cet

cet in pœnam inceſtus,adulterij,illiciti coitus, & denique matrimonium hoc excuſat etiam à proceſſu criminali, quam gloſ.ſequitur Felin.in c.examinata.numero ſeptimo de iudi. & Couar. in d. §.8. numero decimonono. Et hoc procedit,& videtur verum dummodo ſtatim quod ſciuerunt matrimonium non ſuſtineri & valere , abſtineant à Venere,tex.eſt in l.ſi adulterium cum inceſtu,§.iidem imperatores.& ibi Bartol.& Ang.ff.de adul.& Ioan.Bap. Plotius in repeti.l. ſi quando.numero 289.C.vnde vi.& Paulus Girlandus in tract.de pœnis illiciti congreſſus queſt.5.numero tertio. [m] Hic diſquirendum eſt congruenter, vtrum matrimonium hoc putatiuum,data ignorantia in altero ex contrahentibus ita prolem legitimet , ſicut verum , & per conſequens filij nati ex huiuſmodi matrimonio ſint legitimi.gl.in l.qui cōtra.C.de inceſtis nup.determinauit quod non.Contrariam verò ſententiam,quod imo ſi vnus eorum duntaxat impedimenium ignorauit, filij iſti ſunt legitimi, quoad vtrumque parentem.tenet glo.in c.referenti.in ver. ignorātiam.[n] qui filij ſint legitimi in c.cum inhibitio.§.1 in verſic.ſi ambo.de clandeſt. deſponſ. & in c.in ciuitate. 34. q.2.& hoc dictum ſequitur Iac.de Aren.in d.l. qui contra. num.3.& Bal.ibi nu.4. in 1. lectu. ſibimet parum conſtans.

Diſparitas cultus etiã prohibetur nam iure infidelis nō debet ſociari Chriſtiano , [o] ſed de hæreticis quæſtio non parua ſuboritur num inter Catholicum & Hæreticum Ius matrimonij legitimi conſtet & quamuis non debeat inter eos matrimonium contrahi : ſi tamen contrahatur,matrimonium tenet gloſ. in cap.non oportet.vigeſimaoctaua. q. 1.quam eſſe ordi.aſſerit Didacus a Segura Hiſpanus in tra. de bonis matrimon.conſt.adquiſit.fo.9.idem probat Diuus Thomas in quarta diſt.39. q. 1. art.1.& ibi Dominic. Soto. Card.& omnes in c. fi. de condit.appo. optimus text. in c. decreuit.de hæretic. in 6. contra gloſ. in d.c.fin.quæ dixit matrimonium contractum cum hæretica non tenere, quæ ab omnibus æquioribus Iudicij doctoribus cordate refutatur.

Refert autem apud Couarruuiā Iacobus Septimacenſis vir inſigni prædituserudition e,in catholicis inſtitutionib. c.40.nu.7.

m Hoc etiam tenet ibi Alber. num. 2. Bartol. etiam ſibi ipſi contrarius in auth.de inceſtis nuptiis in princ. Abb.in c.2. qui filij ſint legitimi Anchar. in c.1. de conſtitut. & conſ.185.præpo. in d. c. cùm inhibitio. num. 7. Plotius.in d.l.ſi quando. nume. 289.

n Pœna inceſtarum nuptiarum non incurritur à contrahentibus ignorantia facti inductis. Bald.nouell.in tract. de dote. par. 11. Com.dicit quem refert Couar.in Epiſt. 4.c.6. §. 8.num.22.

o Dubium non eſt apud Latinos quod inter Chriſtianos, & infideles, ſeu Iudæos aut Turcas peragitur, ſit matrimonium, quidámque contractus non autem ſacramentum,quia contrahentium alter non eſt membrum Chriſti. Veteres tamen Canones Laodiceni.10. & 31. & Chalced.14. & Carth.4. 24. ſi fortè promittat infidelis conuerſionem (vnà enim cum baptiſmo ſacramentum conſequetur) permittūt.

c.40.num.7.in lucem editis, canonem 72. sextæ synodi admodum vrgere aduersus nostram opinionem, quam tamé nos communiter hactenus receptam fuisse, non temere asseueramus, existimantes nullibi contrariam probari ex his canonibus & constitutionibus, quæ titulo & nomine publico vtriusque iuris palam habentur. Attamen fatemur in dicto canone manifestè probari, irritum esse matrimonium contractum inter Catholicum & hęreticam. Hi vero canones per Gentianum Heruetum è Græco in Latinum versi sunt. Qua ratione qui communem opinionem sequuntur nullius culpæ notari possunt. Nec ipse video congruam responsionem quæ iure valeat prædicto canoni aptari si velimus defendere communem sententiam. Et is Canon de eo sit intelligendus qui propriè hæreticus dici solet, de eo nempe, qui semel Catholicam fidem professus in aliquam hæreseos labem inciderit. Illud verò admonemus Franciscum Torrensem libro vno in publicum edito de canonib. sextæ synodi, conatū fuisse probare plures canones, qui sextæ synodi esse feruntur minimè ab ea editos fuisse, sed falso illi suppositos, Sed & hoc non est ita facile admittendum. præsertim quo ad canonem istum, de quo disputamus, Nam & capite decimoquinto synodi Chalced. & Laodicenæ cap. decimum & 31. atque Carthaginensis caput vigesimumprimum prohiberi videtur matrimonium inter Christianum, & hæreticam, p quamuis non sic precisè, & in vniuersum vt in dicto capitulo septuagesimosecundo quo irritum esse decernitur. quo tamen in loco Theodorus Balsamō & idem in Nomo canono Photij titul. 12. c. 13. eundem canonem tum in exemplo, tum in interpretatione ita intellexit, vt sub hæretici nomine infidelem fuerit interpretatus, iuxtà Diui Pauli sententiam. 1. ad Corint. cap. 7. qua & idem canon expressim vtitur. Quia tamen Latinorum est diuersa sententia, equidem puto matrimonium non esse irritum sed tamen nefarium, vt pote quo membrum Christi Belial prostituatur, luxq; cum tenebris pietas cum impietate copuletur, vt pulchrè docet ad Quirinum Cyprianus.

p Laodiceni, Chalcedonensisque canones hæreticos paganis accensent, tanquam pro iisdē habitos. Et tametsi Chalcedonens. (cuius est authoritas maxima) nil de rescissione prompserit, attamen dicit eos, qui cōtrà faciunt, pœnis canonicis esse subdendos, nec illas exprimit, sed si Balsamonem adeamus: nō est alia, quàm reparatio coniugum, & irritatio matrimonij. Atque ad huius rei cōfirmationē profert ille scriptor ius ciuile; & à natura matrimonij quòd imperatores asserunt, non tantùm in coniunctione corporū, sed multò magis in iuris humani diuinique societate consistere, ducit argumentum: qua res in coagmentatione Christiani cum hæretico nunquam reperiatur. Apud nos sic res habet, si cum Turca, Iudæo vel contrahas, non est sacramentum, si cum hæretica, matrimonium quidem erit, & sacramentum: sed non absque grauissimo piaculo coiturum.

EXTREMA VNCTIO.

§ VII.

HVIVS sacramenti efficaciam apertè ostendit Diuus Iacobus [a] cũ inquit Infirmatur quis in vobis inducat presbyteros ecclesiæ & orent super eum vngentes eum oleo in nomine domini & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum dominus & si in peccatis sit remittentur ei Qua authoritate fulti Tridentini cathechismi authores abunde id se probasse putant hinc peccatorum remissionem quę est vis propria Sacramentorũ Administrũ principalem ex Innocentio didicimus Episcopum esse, vt reliquorum quoque Sacramentorum ius residere primarium penes episcopos,(si tamen sacerdotio præditi sunt) nullus ignorat. Quod autem à Conciliis ferè sacerdotes dicantur huius mysterij ministri fit propter grauiores curas & functiones Episcoporum qui verbi prædicationem & ecclesiarum visitationem obeuntes, presbyteris & maximè curionibus vngendi legabant officium. Quia verò multis modis adeunt homines vitæ discrimen in duellis, in noxiorum suppliciis, præliis, & huiusmodi morbi rationem habendam esse duximus vt illi, fiat huius copia Sacramenti qui putatur moriturus. Mortuo dari non debet sed si moriatur inter vngendum cessandum est. Mala autem illa est consuetudo qua plerunque semimortui inunguntur, vt hanc esse reor vel maximam causam cur non sequatur inunctionem sanitas. Vbi enim quis ne sentire quidem potest, quid rerum agatur nedum fidem exercere vel spem erigere, quid mirum est si corporaliter minimum iuuetur à sacramento? Inunguntur partes corporis præcipuè, vt oculi, aures, & nares, labia, pectus, renes, manus, pedes, sed in harum partium vnctione mos patriæ est tenendus. Manus Sacerdotum vngi non solent, quod iam vnctæ fuerunt ab episcopo eodem modo laicorum frontes qui confirmati non fuerunt vngi debent. Sacerdos autem admoneat infirmum & post vnctionẽ, si sensum nondum amiserit, vt in fide Ecclesiæ perseueret quod pœniteat peccatorum præteritorum & proponat si superuixerit vitam emendare, & spem

[a] *Iacobus Apostolus sicut à Domino acceperat: sic tradidit: Vnde August. lib. 2. de visitatione infirmorum adducens hoc ipsum Apostoli verbum. Infirmatur quis in vobis, &c. Concludendo ait, Ergo si roges de te, & pro te fieri, sicut dixit Apostolus Iacobus, imò per Apostolum suũ Dominum ipsa olei delibutio, intelligitur spiritus sancti typica vnctio. Ex his igitur patet, vt (inquit) Venerabilis Beda super illud Marci ab ipsis Apostolis hunc sanctæ Ecclesiæ morem esse traditum, vt energumeni, vel alij quilibet ægroti vnguntur oleo pontificali benedictione consecrato. De hoc pariter sacramento mentionem facit Dyon. Areopagita cap. 7. par. 3. Eccles. Hierarchiæ.*

q Hanc olei delibutionem sacramenti integram rationem habere stupendósque & mirabiles effectus asserunt Clem. Rom. lib.8. de const. Apost. ca. 353. Hiero. in vita Hilarionis. Augu. lib. 2 de visit. infir. c. 43. & ser. 215. de tempore. Inno. I. Epist. ad Decentium Eugubium, Bernardus in vita S. Malachiæ Posteriori, post mortem, quando corpora sanctorum antequam darentur sepulturæ in spem, opinor resurrectionis oleo, perungebantur idque iuxta moreuis fieri solita, vocat Clemens Alex. Tertullianus Sabeos testatur scite plures & chariores merces Christianis sepeliendis profligari, quàm Paganis Diis suis suffumigandis.

spem omnẽ salutis suæ reponat in merito passionis Christi congratulari etiam ei debet, quod sacramentum hoc sibi administrari postulauerit. Est enim signum magnæ fidei & spei quam infirmus habet in auxilio Christi, & vnctione sancti spiritus In hac fide confirmet eum Sacerdos & consoletur. Profusiora de huius sacramenti administratione scribere decreueram nisi me tátorum doctorum in hac re scripta à cæpto opere reuocassent, quæ sædulo à pastoribus animarum consulenda sunt. Oportunè tamen singulares quosdã effectus & ritus extremæ vnctionis superaddá.

Res ergò & effectus eius sacramenti illis Iacobi verbis explicatur, Oratio fidei saluabit infirmum & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis sit dimittentur ei. Res etenim hęc gratia est spiritussancti, cuius vnctio delicta, si quę adhuc sint expianda, & peccati reliquias abstergit, & ægroti animam alleuiat & confirmat, & sanitatem corporis interdum, vbi sanctæ animæ expedierit, restituit, proprium tamen effectum opinamur significari alleuiandi verbo, vt is sit animi quoddam leuamen & spiritualis alacritas, & robur ad ignotas futuri sæculi vias ingrediandas.

Quamuis igitur hoc sacramentum absolutè ad salutem non sit necessarium, negligere tamen aut diutius æquo differre periculosum, contemnere vero perniciosum est. Quare etsi vetus oleum exuratur in cœna Domini, nonnihil tamen ab iis Parochis qui statim nouum habere non possunt reseruandum est. Meminerint autem Parochi sententiæ Malachiæ: Obsecro Domine, insipienter egi. Ego peccaui qui distuli, non illa quæ voluit. Vnde consolari noluit nisi postquam illa defuncta reuixit, & eam cum gratiarum actione inunxit. Porro quibus verbis hoc vterentur Apostoli non est traditum, sed in concilio Florentino, assistentibus Græcis, Latinis episcopis, definitum est

Partes corporis inungédæ.

ægrotum in his locis vngi debere: In Oculis propter visum: In auribus propter auditum: In naribus, propter odoratum: In Ore propter gustum, vel loquutionem: In Manibus, propter tactum: In Pedibus, propter gressum: In renibus, propter delectationem ibidem vigentem, cum hac forma, Per istam vnctionem, & suam piissimam misericordiam,

diam, indulgeat tibi Dominus quicquid deliquisti per visum, & similiter in aliis membris, Dicit: *Vngentes eum oleo: In nomine Domini*, insinuat materiam sacramenti, quæ est oleum, solenni benedictione ab episcopo consecratum. Oleum namque gratiam Spiritus sancti significat, quę confirmat internè hominem, & animam exhilarat. Consecratum vero oleum requiri indicat, dicens: *In nomine Domini*. Et, *Et oratio fidei saluabit infirmum*, &c. Ostendit virtutem & efficaciam sacramenti: si quidem hic promittitur alleuiatio corporalis infirmitatis, & donum spirituale in anima, id est, remissio peccatorum venialium & solutio pœnę debitæ pro peccatis & robur & fortitudo ad dimicandum contra dæmonem eo tempore grauiter insultantem. Postremo salus æterna. Hos sacramenti effectus sancta Trident. Synodus sess. 16. cap. 2. his verbis explicauit: Res porro, & effectus huius sacramenti illis verbis explicatur. Et oratio fidei saluabit infirmum: & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis sit, dimittentur. Res etenim hæc, gratia est Spiritus sancti, cuius vnctio delicta si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit, & ægroti animam alleuiat, & confirmat, magnam in eo diuinæ misericordiæ fiduciam excitando, qua infirmus subleuatus, & morbi incommoda, ac labores leuius fert, & tentationibus dæmonis calcaneo insidiantis, facilius resistit, & sanitatem corporis interdum, vbi saluti animæ expedierit consequitur. Hæc ibi nos igitur: qui Deum offendimus in multis, in periculis infirmitatum constituti, non audiamus deliros hæreticos, epistolam Iacobi, & sacramentum ab eo promulgatum negantes, & quod oleum Apostolorum ad eos tantum pertinebat propter gratiam curationum, quam habebant, quæ cessauit in illis asserentes, sed audiamus Ecclesiam, audiamus Iacobum, qui authoritate Christi, remissionem peccatorum in hoc sacramento pollicetur. Capiamus concilium, quod Augustin. lib. de Rectitudine catholicæ conuersationis scripsit, dicens. Quotiens aliqua infirmitas occurrerit alicui, non quærantur præcantatores, non diuini, non sortilegi, non cartarij, neque per fontes, aut arbores aut biuia phylacteria exerceantur, sed qui ægrotat in

r Beneficentiam diuinam satis demirari nequeunt pii homines qui cum suis nunquam defuerit in vita, tum maxime periclitantibus, namque emigraturis tanta voluerit arma, præsidiáque præparare. Adiungitur præterea robur animæ, quod eruditi plerique putant esse proprium huius sine n sacramenti, sicque interpretantur illud Iacobi. Et alleuiabit eum Dominus quàm Apostoli sententiam explicatiùs videtur καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ κύριος: eriget eũ multo ante n vemustius habetur in Exemplari Hebræo ונקים *vemakim quasi dicas facient stare quod preprius expiicabat vetus Ecclesiæ versio qua vtitur Innocentius ad Decentium Et suscitabit eũ Dominus.*

sola Dei misericordia confidat, & Eucharistiam cum fide & deuotione suscipiat, oleumq; benedictum fideliter ab ecclesia petat, vnde corpus suum vngatur.

Quod si ægroti hoc tempore eam minus consequuntur id quidem non sacramenti vitio, sed ob eam potius causam euenire credendum est, quod eorum magna pars, vel qui sacro oleo perunguntur, vel à quibus administratur fides infirmior est, testatur enim Euangelista, Dominum apud suos multas virtutes non fecisse propter incredulitatem illorum. Quamquam etiam recte dici potest, Christianam religionem, ex quo altius tanquam radices egit in animis hominum, minus iam huiusmodi miraculorum adminiculis indigere, quam olim nascentis Ecclesiæ initio necessaria esse viderentur. Sed tamen hoc loco fides magnopere excitanda erit. Pro periodo huius § subiiciam eximium & Catholicum melos in encomium tanti Sacramenti quod olim canebatur in eius administratione.

Vtcunq; quod ad corporis valetudinem attinet Dei consilio & voluntate ceciderit, certa spe niti fideles debent se huius sacri olei virtute spiritualem sanitatem consequuturos esse, futurúmque, vt si eos vita decedere contingat, præclaræ illius vocis fructum percipiant qua scriptum est. Beati mortui qui in Domino moriuntur. Hæc & pleraque alia leguntur in Catechismo ad Parochos.

Christe cœlestis medicina patris,
Verus humanæ medicus salutis,
Prouidæ plebis precibus potenter.
Pande fauorem

En ob infirmos tibi supplicamus,
Quos nocens pestis valetudo quassat,
Vt pius morbo releues iacentes,
Quo quatiuntur.

Quo potestate manifestus extans,
Mox socrum Petri febribus iacētem,
Reguli prolem, puerumq; saluas
Centurionis.

Corporum morbos, animamq; sana
Vulneris causis adhibe medelm:
Ne sine fructu cruciatus vrat
Corpora nostra.

Ferro languenti populo vigorem
Efflue largam populo salutem:
Pristinis more solito reforma.
Viribus ægros.

Iam Deus nostros miserare fletus,
Pro quibus te nunc petimus, medere:
Vt tuam cunctus recubans medelam
Sentiat æger.

Omnis impulsus perimens recedat:
Omnis incursus crucians liquescat:
Vigor optatæ foueat salutis
Membra dolentis.

Quo per illata mala, dum teruntur
Eruditorum numero decori,
Compotes intrent sociante fructu
Regna polorum.

Gloriam patri, genitæq; proli,
Et tibi compar vtriusque semper,
Nomine trino, Deitate soli
Sydera clament.

Amen

DE SEPVLTVRIS ET EXEQVIIS DEFVNCTORVM HOSPITALITATE AC DEPOSITIONE PAROCHORVM.

CAPVT QVINTVM.

§ I.

Antiqua ſepulturæ religio.

EXANIME corpus terra condi & humari lege ipſa naturali inſitum nobis videtur, cum & ſummi Opificis Dei ſanctio illa protoplaſto lata idē denunciarit poſt grauiſsimum mortis & pœnæ comparatū ſupplicium. In ſudore vultus tui comedes panē tuum * עד שובר לא הארמה בי ממנה לקחת id eſt, Donec reuerſus fueris in humū, ex ea enim ſumptus es. Cum hoc ſacræ ſcripturæ loco facit illud quod Euripides monet.

har ſchobek el hahadamah ki mimenah lukachet

ἐάσατ' ἔδη γῆ καλυφθῆναι νεκρὸς
ὅθεν δ' ἕκαστον εἰς τὸ σῶμα ἀφίκετο
ἐνταῦθ' ἀπελθεῖν, πνεῦμα μὲν πρὸς αἰθέρα
τὸ σῶμα δ' εἰς γῆν. [a]

[a] *Id eſt Simili modo terra tegite mortuos, Et vnde, quódque corpus venit Illuc etiam redeat Spiritus in æthera Corpus verò in terram.*

Non iniuria igitur terram pientiſsimæ matris appellatione dignati ſunt mortales, vt quæ hominem fato functùm, ſepulchro tanquam ſinu ſuo complectatur. Cæterum fuerunt quidam in matrem hanc ingratiſsimi filij, qui à placidiſsimo hoc elemento deſciuentes, corpora defuncta, non terra obruere vellent, ſed flammis exuere inſtituerent. Apparet hunc morem humanorū corporum exurendorum, peruetuſtum fuiſſe. Nam Troianis temporibus illum fuiſſe, Homerus teſtis eſt, qui Appollinem in Græcos peſtilentiam immiſiſſe canit, [b] qua cum multi extincti eſſent, corpora ipſorum igni cremabant,

[b] *Homerus Iliad. α. cuius hic eſt verſus.* Βάλλ' αἰεὶ δὲ πυραὶ νεκύων καίοντο θαμειαί.

Crebris ergo rogis ardebant funera nigræ
Miſſa neci.

De Ciis apud Græcos legimus. Id est. Cij mortuos comburunt, deinde collecta ossa in mortario pinsunt, & nauigio imponunt, cribrumq́; simul accipiunt, & in pelagus nauigant, tandem contra ventum cursum tenent, donec cineres omnes efflati fuerint & dispersi. [c] Quinetiã & hunc morem seruabant, quod rogo incensi cadaueris vinum infundebant, & restinguebant, Sed & Vergilius hunc morem obseruat in funere Misseni Troiani, quem in littore Troiani flebant & curabant.

Postquam collapsi cineres, & flamma quieuit
Reliquias vino, & bibulam lauere fauillam.

Atqui vt Plinius scribit, ipsum cremare apud Romanos non fuit, veteris instituti, terra condebantur. [d] At postquam longinquis bellis obrutos erui cognouere, tunc institutum. Et tamen multæ familiæ priscos seruare ritus, sicut in Cornelia, nemo ante Syllam dictatorem traditur crematus. Idque voluisse, verius talionem, eruto C. Marij cadauere. Perseuerabat hic mos apud Romanos, sed cum ingẽti luxuria. Siquidem cadauera vrebantur cum odoribus Arabicis, scibit Plinius. Non ferre Arabiam tantum annuo fœtu, quantum Nero princeps nouissimo Poppeæ suę die concremauerit. Maximi quoque Imperatores Romani de republica bene meriti vrebantur, & statim à rogo in Deorum numerum allegabantur. Iulius Cæsar in campo Martio extructo rogo crematus est maximo ciuium Romanorum conuentu, & certatim in ignem preciosissima quæque iactantium. Augustus extinctus, senatorum humeris in campum delatus est, & crematus. Exoleuit hic mos apud Romanos. AEgyptij domi seruabant funus. [e] Tandem nostro æuo adeo in desuetudinem apud omnes gentes venit vt ignominiosum & dedecoris plenum sit à morte cremari, quod solum tanquam pœna iis infligitur, qui sibiipsis necem consciuerunt. Obseruent igitur nunc omnes a natura comparatum morem, & corpora sepulchro condunt, & terra obruunt Nam vt Cicero scribit, priusquam in mortuos iniecta gleba est locus ille vbi crematum est corpus, nihil habet religionis, iniecta gleba tumulis, & humatus est, & sepulchrum vocatur, ac tum denique multa religiosa iura

c Idem Homerus lib. ψ. ἰλιάδ. testatur. Dixerat, expediunt cineres extinguere vino Argolici heroes quantam Vulcanus obibat.

d Cicero lib. 2. de legib. Ac mihi quidem, (inquit) antiquissimum sepulturæ genus illud fuisse videtur, quo apud Xenophontem Cyrus vtitur. Redditur enim terræ corpus, & ita locatum, ac situm quasi operimento matris obducitur. Tu tamen de ipsius Cyri sepulchro, vide Arrianum lib. 6 gestorum Alexandri, vbi aliud voluisse videtur.

e Cicero quoque de AEgyptiis idem scribit. Condiũt (inquit AEgyptij mortuos) & eos domi seruant. Per se etiam cera circunlitos condiunt, vt quam maximè permaneant diuturna corpora. Seruabatur etiam hic mos apud Græcos. Achilles Patroclum suum ab Hectore interfectum, priùs calida aqua lauit, deinde oleo veteri vngit.

ſa iura complectitur. Cæterùm vt de ſepulchris aliquid tradam. Apparet olim ſepulchra, aut nulla, aut certe perrara in vrbibus fuiſſe. Nam Solonis axones nullum in vrbem ſepulchrum admiſere. Hinc Seruius Sulpicius ad Ciceronem. Ab Athenienſibus locum ſepulturæ intra vrbem vt darent impetrare non potui quod religione ſi impediri dicerent, nec tamen id antea cuiquam conceſſerant. Apud Sicyonios erat idem mos vt vt ſcribit Plutarchus. Quinetiam apud Romanos eadem conſuetudo ſeruabatur. vnde in duodecim tabulis lex eſt: Hominem mortuum in vrbe ne ſepelito, néve vrito. Etiam è pontificum collegio, vt Cicero ſcribit, decretum erat, non eſſe ius in loco publico fieri ſepulchrum, erant tamen nonnulli clari viri in vrbe ſepulti, quibus hoc ante legem virtutis cauſa tributum erat, vt Publicolæ, & Tiburto, quod etiam eorum poſteri iure tenuerunt. Exiſtimarunt forte veteres, ſi intra pomerium cuiuſque tumulus foret, huiuſmodi fauoralibus contaminari ſanctũ municipiorum ius, polluiq; vrbis genium aut tetro cadauerum odore peſtilenti aëra affici. Iis ergo opinionibus cum pleni eſſent ethnici, ſepulchra in vrbibus non habebant, ſed procul ab aſpectibus ſuis amandarunt, & in agris habebant. Qualem vero agrum in ſepulchrorum vſum delegerint, clarè Plato iis verbis ſcribit. Illa loca conuenit eſſe ſepulchra quæ coli non poſsint, ſed quæ natura agri tantummodo efficere poſsit, vt mortuorum corpora, ſine detrimento viuorum recipiat, ea potiſsimum compleatur, Quæ autem terra fruges ferre, & vt mater cibos ſuppeditare poſsit, eam ne quis nobis minuat néve mortuus. Athenienſes, auctore Cicerone, ſepulchrorum terram frugibus obſerebant, vt ſinus & gremium quaſi matris mortuo tribueretur, ſolum autem frugibus expiatum, vt viuis redderetur. Lycurgus ille ſeueriſsimus Lacedæmoniorum legislator longè aliter de ſepulchris ſtatuit. Nam vt Plutarchus auctor eſt Lycurgus ſuſtulit omnem ſuperſtitionem, & ſepeliri mortuos in vrbe & monumenta iuxta templa eſſe non prohibuit, vt iis aſpectibus iuuenes condoleſaceret, & aſſueſceret, vt ne mortem pertimeſcerent, tanquam hæc inquinaret illos, qui vel mortuum

f Duillio conſule Senatus prohibuit, & negauit, aut vt alij legunt cauit ne quis in vrbe ſepeliretur, vt ſcribit Seruius. Quæ omnia pulchrè traduntur apud Alexandrum ab Alexandro lib. 3. c. 2. Solus omniũ authore Eutropio. libr. 8. in princi. omnium Traianus intra vrbem ſepultus eſt. Oſſa collata in vrnam auream in foro quod ædificauit ſub columna ſita ſunt. Sic autem ſcribit Sextus Aurelius Victor huius, ſcilicet, Traiani exuſti corporis cineres relati Romam humatíque Traiani foro, ſub eius columna, & imago ſuper poſita, ſicuti triumphantes ſolent, in vrbem inuecta Senatu præeunte, & exercitu.

g Plutarchus in Romulo & noſtræ leges in l. ſanctum. §. 8 in [illegible] quæque [illegible] eſſe ſanctos, [illegible] [illegible] re[illegible] Caſsius referre Prob[illegible] [illegible] re ne quid in his immitteretur. Et Vlpianus in l. ſacra loca. 9.

tuum corpus contingerent, vel per ſepulchra tranſirent, Cæterum Chriſtianum hoc & vetus inſtitutum, & tot ſæculorum conſuetudine nobis per manus traditum, conuulſere, vt multa alia pſeudeuangelici, & corpora ſuorum longe auehenda curant, ne videlicet monumentorum conſpectus, triſtitiam anxietatemq́;, & mortis metum iniiciat, pauorque moriendi ſuboriatur. Et in euangelica quidem doctrina, ſcilicet, tantum prouecti ſunt, vt mortem pertimeſcant, quam ne gregarius quidem miles, modo largo conetur ſtipendio, magnipendit. Sed peſtilentiæ metus obtenditur ne putreſcentium cadauerum fœtor morbum Vulget, & aërem tabefaciat. Atqui iam vſu edocemur, poſt tranſlata alio ſepulchra, peſtilentiam haud alias inclementius graſſari, vt iam nihil ſit quod in ſepulchra cõtagionum originem reiiciamus. Sed condonemus hoc humanæ imbecillitati, & mortis pauori, qui tamen in ſublimia illa pectora, & euangelica doctrina tantopere firmata, cadere non deberet. Sed quis non execretur tragica illorum ſcelera, idq́; eo indignantiùs, quod illa euangelij titulo adumbrare condidicêre. Non enim ſatis habent ab orthodoxa & pia auorum fide deſciuiſſe, niſi etiam ſepulchra illorum impio conatu violent, Vſque adeò iam ſcelera increuerunt, vt ab omni re lucri bonus odor ſit, non templis parcitur, in rapinam cedunt templorum donaria, & conſecrata vaſa. Neque iis contenti homines impij ſacrilegas etiam manus mortuis iniiciunt, ſepulchralia ſaxa & columnas tanquam bellorum rapinas haſtæ ſubiiciunt, vſque adeò nullus iam auaritiæ pudor eſt, neque tantopere mirandum, quod Achilles exanime corpus Hectoris auro vendiderit, cum talia ſcelerum monſtra, euangelica illa pectora pariant. Immane nimirum ſcelus eſt, maiorum cineres & quieſcentes fauillas violare, quod Vergilium non latuit, qui canit Aeneam è Polydori ſepulchro haſtilia euellere aggreſſum, ſed vt quodque euulſit, mox etiam ſanguis ſequutus eſt, tandem vox è ſepulchro audita eſt.

Quid miſerum Aenea laceras? iam parce ſepulto,
Parce pias ſcelerare manus.

Vt nefariis ius violandi ſepulchra nihil vnquam valuit quorum

§. muros. ff. de rerum diui. qui. Que ſcribit Hadrianum reſcripto ſuo pœnam ſtatuiſſe quadraginta aureorũ, in eos qui in ciuitate ſepeliũt quam fiſco inferri iuſſit, & magiſtratus qui hoc paſſi ſunt, locúmque publicari iuſſit, & corpus trãsferri.

h In perduelliones noſtri temporis hæreticos, ſepulchrorum & ſacrarum rerum violatores conueniunt quæ ſequuntur. Pergit audacia (inquit Iuſtinianus) ad buſta defunctorum ad aggeres conſecratos, quum & lapides hinc mouere, & terram euertere, & ceſpitem euellere, proximum ſacrilegio maiores ſemper habuerunt. Sed & ornamenta quædam tricliniis, atque porticibus auferri de ſepulchris. Rurſus, Qui ſepulchra violant, domos vt ita dixerim defunctorum geminam videntur, facinus perpetrare, nam & ſepultos ſpoliant deſtruendo, & viuos polluunt fabricando Si quis igitur de ſepulchro abſtulerit ſaxa, vel

quorum pœnas paulisper enarrabimus sic, piis omnibus sepulchrorũ religio humanis semper est exculta sanctionibus, Sic videmus Condendorum humanorum corporum religionum maximo cultu prioris æui patribus effulsisse & viguisse, adeo vt inter veteris testamenti volumina Abrahæ, Saræ, Iacob, Mosis sepulturæ cõmendentur. Laudat & Angelus Tobiam de sepultura quam ille defunctis impendebat. Et in nouo testamento exponitur diligentius officium hoc Christo domino exhibitum à Nicodemo & Iosepho ab Arimathia qui corpus illius in sindone munda & centum libris aromatum in sepulchro nouo de petra exciso sepelierunt. Et Magdalenam laudat Christus Matt. 26. quod vnguentum pretiosum illud seruasset ad sepeliendum se. Non erit absurdum his aliquantisper in prophanis sepulturæ antiquorum consuetudinibus spatiari quo dilucidius edoceamus hunc cultum nullis nisi bruta ferocitate & barbara sæuitia furentibus alienis. Priscam Mausoleorum [1] & tumulorum superbiam non admiror sed cultum pietatis & inferiarum officium suspicio. Diodorus Siculus lib. 2. biblioth. morem sepulturæ Aegiptiorum scribens & sacra asserit illos corpora mortua exenterata lauare, linire & condire in arca, hanc autem cum volunt erigere in armariis parietum domiciliorum reponere inuocare Deos (quia Idololatræ plures habebant) inferos, vt inter mortuos locent, & cum proximis agnatione idipsum & precari adstantes. Forsan, mutuo acceptus mos inuocationis ab Hebræis, qui & eandem præcabantur suis quos tumulo condebant vt Deum verum inuocantes animasque morientium ei commendantes, & in eorum sepultis eius fidei testimonium pro Epithaphio insculptis. Plato etiam libro 34. de legibus dial. 4. Mortuos (inquit) parentibus monumenta decentissima, quæ temperatissimè structa, neque consuetam magnitudinem oportet excedere, neque minora iis facere, quæ maiores genitoribus suis struebant. Annuas quoque curas defunctorum quæ ornamentum adferunt instaurare decet, & noua quotidie repetita memoria, semper parentes summopere honorare impendio moderatè pro fortuna vtentes. Diuini huius

Philosophi

marmora, vel colũnas, aliamve quamcumque materiam fabricandi gratia, siue id fecerit venditurus, decompndo argenti cogetur fisco inferre.

1 Arthemisia Regina Cariæ Mausolo mortuo sepulchrum texit inter orbis miracula annumeratum, cuius altitudo attollebatur. 25. cubitu. Cingebatur columnis 36. patebat ab austro ad Septentrion. 63. pedes. toto circuitu continebat pedes 411. ipsum ab Occidente celauit Scopas, à Septentrione Bryax, à Meridie Timotheus, ab occasu Leocares. Regina, opere nondum absoluto, concessit fatis. Artifices tamen non recesserunt nisi eo consummato. Ab hoc sepulchro omnia Regum & Imperatorum monumenta quæ pretiosa sunt vocantur Mausolea. De hoc Prod[...] lib. ;

[...]ec Mausoleũ diues fortuna sepulchri. Mortis ab extrema conditione vacat.

Philosophi sententias & admirari & osculari soleo in æqui & iusti administratione sed illum præcor audite qui militis strenuis tumulum parat his verbis. [i] Eum qui in militia quum se strenue gesserit, obiit, primum aurei generis esse dicemus. Deinde Hesido fide adhibita asseremus quicunque hoc ex genere decedunt è vita, dæmones effici sanctos, terrestres optimos, expulsores malorum, custodesque mortalium consulemus ergo oraculum, quo pacto beatos diuinosque viros condere deceat, & quibus insignibus præcipuè decorare atque ita condemus vt iusserit. Reliquum itaque tempus sepulchra eorum veluti dæmonum colemus atque adorabimus. Egregij philosophi aliquid Christiani numinis hauriêtis in religionis pietate Verba sunt. Hac ratione prisci Cæsarei tam serio in sepulchrorum violatores, leges & titulos seuerisima animaduersione ediderunt. Adde quod Germanicus pater Caij Cęsaris, [l] vbicunque clarorum virorum sepulchra cognosceret, inferias manibus dabat. Et Adrianus Cæsar in Pompeij sepulchro parentauit & monumentum reficit, teste Dione Casio in Adriano. Sed redeamus ad sancta patrum antiquorum monumenta, testatur sacræ scripturæ authoritas Mosis sepulchrum gloriosum fuisse, & Iosuam ducem illum plebis Israelis magnifica funeris Pompa sepulturam in loco Temnatzarach [m] dicto elegisse. Quid dicemus de sanctorũ tumulis qui quondam carnis pallio induebantur ipsa alga viliores ab omnibus spreti & contemptibiles, vbi defuncti sunt, regia diademata honore & pio applausu populi excelluerunt? Romę ad sepulchra piscatoris & pellionis curritur, relictis omnibus. Hæc alma sancta Ciuitas hos Diuos tutelares Veneratur. Et in Cõstantinopoli, Regis magnam gratiam putabant se adipisci, non si iuxta Apostolos sed si vel extra eorum vestibula corpora eorum sepelirentur, cumque Piscatorum hostiariis Dionisius Alexandrinus [n] sibi congratulatur & magnæ laudis merito tribuit quod non solum martyribus famulari meruisset Christi athletis in carceribus sed etiam quod lintea quibus illorum iam vita defunctorum corpora ad sepulturam inuoluerentur neglecto vitæ periculo conficienda, præparanda curauerit.

lib. 3 i. dial. 5. de leg.

k Adde quæ Demosthenes ait in orat. contra Marcotanum, Σόλων ἐν τοῖς νόμοις, καὶ θεὸς ἐν τῇ μαντείᾳ κελεύει τοῖς κατηγμένοις ποιεῖν τοὺς ἀποθνήσκοντας ἐν ταῖς καθηκούσαις ἡμέραις, id est, Solon in legibus & Deus in oraculo mandat, vt cognati & affines mortuis inferias certis diebus exhibeant.

l Suetonius in caligula. cap 1.

m Themnatzarach, id est, figura Solis, quia cum Iosue Solem stare fecisset super eius sepultura Solis figuram effinxerunt.

n Euseb. lib. 7. hist. c. 10.

uesit. Idemq; rursus ad Hieracem Aegypti Episcopum aliquot sepeliendorum ritus his verbis comprehendit: Sanctorum corpora pij viri non sunt grauati manibus erectis, supinisq; excipere gremio suo reponere, occludere oculos, ora obturare, gestare humeris cadauera, decenter ornare illis adherescere amicè, complecti, lauare accuratè & linteo funebri involuere. Eusebius lib. 7. cap. 14. Asterij senatoris Romani egregium laudat facinus quo S. Marini fortissimi militis martyrio præsto adfuerit & eius corpus simul atque è vita migrauit pretiosa & splendida veste obtectum sustulit, atque humeris impositum denique magnifico & sumptuoso linteo inuolutum decenti sepulchro condiderit non autem gentilico ausu & bruta consuetudine combussit. o Protomartyr Stephanus vt actorum Apostolicorum testatur historia magno suorum dolore & acerbissimo luctu sepultus est. Virgo Dei genitrix quæ hodie inter Sydereos axes splendore perpetuo choruscat, quæque pro nostris patrocinatur votis pio & grato cultu per Apostolos vt scripsit post Dyonisium Areopagitam Nicephorus p in mausoleum delata. Cuius piæ traditionis religio summè exculta est ab Apostolis & eorum successoribus ad nostra vsque tempora. Anacletus q quo decētiùs & honoratiùs mortuorum sepulturæ prouideretur, à Traiano imperatore agrum recepit qui pulchrè & sanctè instructus locus condendis defunctorum corporibus destinatus est, quem recepta græca appellatione cœmiterium r quod est dormitorium nuncupamus. Post hæc furentibus vndique in Christianos Tyrannorum persecutionibus Fabius vigesimus primus in Pontificali Successione eodem argumento plura alia ampliora & frequentiora loca construxit, quæ tamen vastata ac sacrilegè temporis & hominum iniuria direpta Christianis restitui iussit Imperator Galenus vt idem laudata principis epistola narrat. Eusebius: Augustinus in libro de cura pro mortuis agenda ait solennitatē sepulturæ propter viuos & mortuos obseruatam fuisse. Propter viuos quidem qua duplici ratione, prima est naturalis error quando ex aspectu corporum hominum tabescentium oculi offenduntur, & fœtore inficiuntur sani. Secunda

o *Cadauera Christianorum non ritu gentilico comburimus. Sed cum sciamus de terra corpora nostra esse plasmata, atque iterum in terram esse resoluenda in xtà illud. Terra es, & in terram ibis. Præterquā quòd humana corpora exurere horror est nos ea includimus tranquillis terræ specubus.*

p Nicephorus. hist. Eccl. lib. 2. c. 22. & Dyonis. lib. de diuinis nominibus. 3. cap.

q Platina in Vita Anacleti. v.

r Apud Cretenses, teste Atheneo li. 4. Dipnosp. Domus vbi hospites dormire solebāt, κοιμητήριον, dicebatur: ἀπὸ τοῦ κοιμάω, hoc est dormio.

cunda ratio eſt fidei profeſsio noſtræ qui reſurrectionem ſperamus. Non ſecus qui locum aliquem aut rem ſe recuperaturum aliquando ſperat is diligenter eam notat & curat, ſic ſancti Patres fidem atque ſpem reſurrectionis quam habebant hoc officio oſtendebant curantes diligenter & cum honore fidelium ſuorum ſepulturam. Vnde idem Auguſtinus li primo de ciuitate Dei docet Iacob & Ioſeph aliósque patres veteris teſtamenti voluiſſe in terra promiſsionis ſepeliri vbi credebant Chriſtum naſciturum cuius & reſurrectio eſt cauſa reſurrectionis noſtræ Quinimo & ipſum Adamum volunt Origenes, Cyprianus, Athanaſius, Baſilius, Epiphanius cum Auguſtino poſt longo ſenio decoctam vitam & multis rerum diſcriminibus fractam quibus nongentis & triginta annis iactatus fuit veniſſe tandem in montem qui poſtea dictus eſt Caluariæ ibidemque curaſſe ſepeliri, vbi oraculo didicerat Chriſtum mundi redemptorem moriturum. Tertia ratio eſt vt honore iuſto afficiamus inſtrumenta miſericordię, nam corpora ſanctorum templa fuerunt & vaſa ſpiritus ſancti. Quarta eſt vtilitas viuentium quando occaſio datur multis accedendi ad monumentum, vbi conditionis humanæ admonemur ex memoria defuncti. Alloquitur enim quodammodo viatorem ſequutus eum Eccleſiaſticus, Mihi heri & tibi hodie. Præter hæc etiam, ſepultura inter alia opera miſericordiæ merito recenſetur, quod in ea preces & ſuffragia fiunt pro defuncto & eleemoſynæ dantur pauperibus. His adſtipulatur Auguſtinus tomo quarto libro de cura pro mortuis agenda capitulo primo, dicens ad Paulinum epiſcopum. Scripſiſti per homines filiæ noſtræ religioſiſsimè Floræ, quærentes vtrum proſit cuiquam poſt mortem, vt corpus eius apud alicuius ſancti memoriam ſepeliatur. Hæc ſcripſiſti ad me interim, non tacens quid ipſe ſentias, Nam dicis videri tibi non eſſe inanes motus animorum religioſorum, atque fidelium pro ſuis iſta curantium. Adiungis etiam vacare non poſſe, quod vniuerſa pro defunctis eccleſia ſupplicare conſueuit, vt hinc & illud coniici poſsit homini prodeſſe poſt mortem, ſi fide ſuorum humando eius corpori talis prouideatur locus in quo appareat opitulatio etiam

s Sepultura vnum eſt ex operibus miſericordiæ quod Tobias exercuit & cæteri Patres Veteris Teſtamenti, illúdque ſibi voluit impendi Chriſtus non tamen tantùm, vt eius ſit in die iudicij mentionem inter cætera facturus. Quin verò Matthæi. 8. illi qui ſequi ipſum recuſabat, cauſatus quod vellet mortem patris expectare, & vltimum illud obſequium præſtare, ſeni genitori. quem ſepeliret Dimitte (inquit) mortuos, id eſt, mortalia curantes ſepelire mortuos ſuos. Quamuis illic eos potiùs increpare voluit quos cura viuentium parentum a profeſſione religionis cohibet, vel remoratur. Cæterum patres antiquæ legis in terra promiſſæ ſepeliri curabant: vbi meſsias erat, & naſciturus, & moriturus.

etiam isto modo quæsita sanctorum. Sed hæc quum ita sint quomodo huic opinioni contrarium non sit, quod dicit apostolus posterioris ad Corinthios. capite quinto. Omnes astabimus ante tribunal Christi, vt ferat vnusquisque secundum ea quæ per corpus gessit, non te satis videre, significas. Hæc quidem apostolica sententia ante mortem admonet fieri quod possit prodesse post mortem, non tunc quando recipiendum est, quod quisque gessit ante mortem. Verum hæc ita soluitur quæstio. Quoniam quodam vitæ genere acquiritur dum in hoc corpore viuitur, vt aliquid adiuuent ista defunctos, ac per hoc secūdum ea quæ per corpus gesserunt eis quæ post corpus (seu post mortem) religiosè pro eis facta fuerint, adiuuentur, hæc ille.[t]

t Augustinus nullum aliud habuit subiectū fœlicius in hoc opere de cura pro mortuis agenda, quàm religiosæ sepulturæ commendationē, idcircò c. nono memorans quod habetur 2. Reg. c. 2. Laudantur (ait) illi & à Rege Dauid benedicuntur, qui Saulis & Ionatæ ossibus aridis sepulturæ misericordiam præstiterunt.

SENTENTIAE VETERVM PATRVM DE SEPVLTVRIS ET EXEQVIIS.

§ II.

EXORTISSE piam illam sepulturarum & exequiarum consuetudinem simul cū ecclesiæ institutis, imo cū ipso orbis exordio testes efficacis & insignis fidei profitentur. Ambrosius [a] libro primo de patriarcha Abraham, capite nono ait. Locus hic habet mortem vxoris, fletum mariti officium sepulturæ: Surrexit (inquit) Abraham à mortuo. Docemur, vt non diutius inhæreamus mortuis, sed quantum satis est officij deferamus, festinauit autem pro loco sepulchri precium soluere, quum gratis daretur, vt non in alienis locis, sed in nostris potius ædificemus tumulos parentum vel proximorum. Hoc ideo Abraham fecit, quia nondum erant huiusmodi Dei templa, in quibus fidelium in domino reliquiæ conderentur.

a Ambrosius satis esse ait officiū defunctis fidelium corporibus impendere, dum Ecclesiæ antiquis institutis morem gerimus in eorum exequiis & sepulturis. Eadem dicit libro 10. Commentar. in Lucam. cap. de sepultura corporis Christi.

Augustinus de ciuitate Dei dicit non abiicienda, nec contemnenda mortuorum maximè iustorum ac fidelium corpora quibus tanquam organis & vasis ad omnia bona opera vsus est spiritus sanctus. Proinde antiquorum iustorum funera, officiosa pietate curata esse, exequias celebratas, sepulturam quoque prouisam, eos etiam superstites de sepeliendis aut transferendis corporibus suis filiis mandasse. Quod nunquam egissent sancti patres afflati spiritu

ſancto, & ſpiritum continuo poſt exhalaturi, ſi officioſa pietate curare, exequias emortuorum corporum celebrari, ſepulturam prouidere, & huiuſmodi cætera Deo grata non noſſent.[b]

Dionyſius enim libro Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, capite ſeptimo, poſt multa defuncto cuius vita pia vereq; Chriſtiana fuit, ſubdit de propinquis ipſius: Accipientes eum, ad ſummum ſacerdotem ducunt tanquam ſacris coronis donandum. Ipſe autem (nempe ſacerdos) cantans ſuſcipit & ea peragit quæ diuino inſtituto ſuper ſanctè quieſcentibus fiunt. Congregans ſacerdos ſacrum chorum, ſi ſacerdotalis ordinis fuerit qui dormiuit: ante ſanctum altare inclinans eam orationem ad Deum inchoat, & gratiarum actionem. Si ſanctis monachis, aut ſanctæ plebi inſertus erat, ad venerandum ſacrarium, ipſum ante ſacerdotem inclinat, deinde precem cum gratiarum actione præſul peragit, deinde verò miniſtri inſerta diuinis eloquiis veriſsima de noſtra reſurrectione promiſſa legentes, ſacrè cantant confitentes hoc, & valentia Pſalmorum cantica.[c]

In Oecumenij tractatulo quem edidit de locis prædicationũ, & de morte apoſtolorũ iam à mille centum octaginta annis, ſic habetur de eunucho Candaces reginę Aethiopum, qui Actuum octauo recenſetur à Philippo baptizatus, quod in Arabia fœlici prædicarit, ferturque martyrio vitam ibi finiuiſſe, & glorioſè ſepultus eſſe. Id nimirum teſtimonio eſt quod illo tam tempore apoſtolorum, quibus erat contemporaneus is Eunuchus, obſeruaretur glorioſa ſeu honorifica ſepultura. Gregorius Nazianzenus à mille ducentis annis oratione ſecunda in Iulianum Imperatorem, loquẽs de Conſtantij imperatoris pij & fidelis ſepultura, dicit: Conſtantius communibus omnium elatus eſt manibus ac pompis, iiſq; venerandis, ac noſtris necnon cantibus tota nocte reſonantibus, ac luminaribus acceſsis, quibus Chriſtiani tranſitum pium honorare cenſemus, panegiriſque poſt interitum ductus eſt, & corporis facta deportatio. Notus præterea ſermo fidelis, & qui ad multorum peruenit auditum, quod poſtquam corpus Taurum montem ſuperauit, vt in paterna eius condere-

retur

b *Antiqua pietate iuſtorum corpora ſepulta fuiſſe dicit Augustinus, & veteres ſuperſtites de ſepeliendis, aut transferendis corporibus ſuis filiis mandaſſe. eod. lib. cap. 13.*

c *Idem Dyoniſius in Theoria eiuſdem capitis notat eos, qui ſtolidè ſubſannant ſepulturæ religionem. Sed hæc immundi (inquit,) id eſt, infideles, ſi viderint: aut audierint à nobis agi, in ſepulturis videlicet, latè ridebunt nõ oportet autem mirari ad hoc, ſi enim non crediderint, vt Eloquia aiunt, non intelligent.*

retur ciuitate, nempe in magna hac & cognominis eiusdem, vox quædam ex alto est audita tanquam canentium & præmittentium angelicarum puto virtutum, ob honorem pietatis eius ac retributionem sepulturæ. [d] Postquam corpus magnæ & regiæ appropinquauit ciuitati, quid referre opus est vniuersi exercitus concomitationem, ordinesque armatos non secus ac Imperatori viuenti obuiam factos aut ciuitatis illustris effusionem memorabiliorem quam vnquam facta fuit, siue post hac erit.

Damascenus pariter in historia Barlaam & Iosaphat, descripta morte Iosaphat qui deiectis regiis insignibus, abnegatoque regni iure, Christi fidem, imo verè Christianam & euãgelicam perfectionem profitẽs, hæremiticam duxerat vitam in hæremo, dicit eum à quodam alio viro sancto, non procul ab eo degente (qui & diuina reuelatione præmonitus ipsa dormitionis hora adfuerat illa) sacris laudibus honoratum, cunctisq; peractis quæ Christianis legitima sunt in sepulchro probatissimi quondam patris Barlaam (à quo veritatem primo fuerat edoctus) positum. En vt Deus seruo suo prospexit de sepultura, vt qui mundanos honores nihil prorsum fecerat propter Christum, quantula posset in eremo (quam nulli præter Anachoretas incolebant) impendi legitimo Christianorum more non orbaretur, & vbi frequens deerat clerus ac populus, & vbi cerei nulli, saltem (quod supererat) sacris laudibus & cæteris quæ illic præstari valebant honoraretur, Plurima ergo miracula in translatione, & depositione, & deinceps per sanctos famulos suos operatus est Christus. Et quanta pompa, quanta multitudine magnatum & populi, quantis sumptibus, canticis, lampadibus, accensisq; luminaribus honorificè celebrata est sanctorum virorum secunda sepultura, qui tametsi vitam adeo duxissent austeram, adeò Christianam & euangelicam vt non dubitarentur mox ad beatitudinem admitti, nullius omnino pœnę debitores, tam honorifica tamen sepultura debuerant celebrari ad Dei, ipsorumq; sanctorum honorem, & id obeuntium salutem. Etsi sanctis iis nihil inde beatitudinis essentialis accedebat, Deo tamen sanctisq; debitus præstabatur honos, acciden-

d Solennem Pompam Gregorius Nanzianzenus Constantij Imperatoris exprimit quod clericatu resonãte non tantùm die, sed & nocte ac censis luminaribus, quib. pium Christiani transitum iam honorari Catholici censebant, ipsa celebraretur sepultura. Nec est quod illam pompam aduersari religioni Catholicæ dicãt, dummodo non sit excessus, nam paria fermè retulit Ambros. in libro de obitu Theodosij 13. & refertur. q. 2. can. quia alij Nam de Iacobo, de Mose, Amon. non inferiora legimus.

talisq; beatitudinis his nonihil accedebat, iis fungentibus officiis, commoditatis plurimum vt miracula tunc diuinitus ædita, & infidelium conuersio mox sequuta docuerunt, hæc ille. Specta qua solennitate ad sepulchrum delatum est sanctum illud corpus, quum ab episcopis portaretur, aliis episcopis præcedentibus cum cereis & luminaribus, aliis choros monachorum & ceterorum clericorum ducentibus, concomitantibus non modo Bethleemiticis, sed & palæstinis turbis propemodum innumeris. Funebres psalmorum & eorum quæ iam tunc in iis exequiis decantari solebant, cantus quam varij longoq; tempore ducti fuerint expende, quum aliquot diebus etiam postquam sepulchro in ecclesia conditum est, perseuerarent.[e] Non ergo noua nec recenter hæc cogitata sunt.

Proinde idem Hiero:to.1. in vita Pauli primi eremitæ, recensens vt hunc defunctum sanctus Antonius qui solus ad defunctum à Deo missus aduenerat, sepelierit, ita habet Obuoluto & foras prolato corpore, hymnos quoque & & psalmos de Christiana traditione decantans, contristabatur Antonius quod sarculum non haberet; fluctuansq; vario mentis æstu & secum multa reputans dicebat: Si ad monasterium reuertor, tridui iter est, si hic maneam, nihil vltra proficiam. Moriar ergo vt dignum est, iuxta bellatorem tuum, Christe, ruens extremum halitum fundam. Eo talia animo voluente, ecce duo leones ex interioris eremi parte currentes volantibus per colla iubis ferebantur, qui directo cursu ad cadauer beati senis substiterunt, adulantibusq; caudis circa pedes eius accubuere fremitu ingenti rugientes, prorsus vt eos intelligeres plangere quomodo poterant. Deinde haud procul cœperũt humum pedibus scalpere arenamq; certatim egerentes vnius hominis capacem locum effoderunt. Quúmque recessissent deposito eo in fossam, humum de super congregans, tumulum ex more composuit. Adnota ex iis Hieronymum memorare beatum Antonium qui tum solus erat, ita quoque remotus à fratribus vt inde tridui iter esset, quod potuit exoluisse secundum traditionem Christianam. Et cui ibi luminaria deerant omnino, concomittantia quoque agmina, saltem

e Sequitur tandem: Mirando quoque præcepto per visionem constrictus. qui ei sepulturæ beneficium impenderat eremita ad Indorum regnum profectus Barrachiæ regi cuncta hæc recenset. Qui copiosa multitudine mox accita, virtute multa stipatus, monumenti locum adit, ablato operculo in vberrimas continuò prorumpit lachrimas Barlaam & Iosaphat corpora cernẽs à priore colore, nullatenus immutata, sincera verò & omninò integra cũ suis indumẽtis. Tũc illa sanctarum animarum tabernacula multam suauitatem odoris spirabãt, fœditatis nihil prorsus retinentia, quæ rex in thecis pretiosis recondita, in suam reportauit patriam. vt autem ad aures populi peruenit, innumerabilis multitudo ex omnibus ciuitatibus, & adiacentibus locis, ad adoranda & videnda beatorum virorum corpora confluebat honorificè cum hymnis, &

ſaltem quod valuit, præſtitit. Nam corpus obuoluit,foras protulit:hymnos circum corpus, pſalmóſque decantauit. Et quod ab hominibus neſcientibus eum obiiſſe non eſt exhibitum,Deus per leones,animãtium ferociſsimos,ſuppleuit,dum cadaueris pedibus accubantes ingenti fremitu rugiendo, defunctum ſanctum quodammodo planxerunt,inhumandóque corpori foſſam parauerunt. Quibus etſi non egeret ſanctiſsimi Pauli anima tamen corpori quod piis operibus obeũdis fuerat animæ vſui, id à ſuperſtitibus officium deberi,ſibique autori naturæ gratum eſſe,Deus hoc iudicio declaruit.

Chryſoſtomus homilia ſexageſima in Ioannem culpans inſanos quorundam ſui temporis fletus,vt pote quod defunctos lugentes, ancillas aut ſeruos cedebant quaſi defunctos ſic honorarent, dicit. Honor mortuo non eſt fletus,non ciulatus, ſed hymni & pſalmi.Quo innuit hymnos & pſalmos ſuo tempore in defunctorum luctu decantari ſolitos. Idẽ Chryſoſtomus .tom.5.ad populum Antiochenum homil. ſeptuageſima, quæ inſcribitur, quod pro defunctis lugendum non eſt ſed orandum, vbi criminatur & arguit eos qui tantis ciulatibus & vociferationibus coram Iudæis & Gentilibus defunctos plangebant, vt eos nunquam reſurrecturos viderentur cenſere, & non expendere quod Paulus dicit nos per Chriſtum liberandos, qui metu mortis per omnem vitam eramus obnoxij ſeruituti: vt ex his quæ in defunctum funere exhibentur,moueatur, non ita lugere dicit.Sed vos iſta (nempe quòd per Chriſtum poſt hanc mortem ſumus à ſeruitute & ſubiectionem alorum liberandi)credi ab infidelibus nõ ſinitis,operibus pugnantes aduerſus ea: licet Deus multa fieri antea iuſſerit,vt hanc tolleret improbam conſuetudiuem. Quid enim ardentes (quæſo) lampades ſibi volunt? Nónne eos tanquam athletas comitamur: Quid autem hymni,nónne glorificamus Deũ, & illi gratias agimus, quia iã defunctũ coronauit,abſoluit à laboribus,&ab incertitudine ſublatũ penes ſe retinet:Nõne hymni propterea? nónne propterea pſalmodiæ:Poſtmodum iis obiurgatis ob inſanum morem quo mulieres quædam ad deflendum mortuum conductas

canticis & lampadibus, ac cereis ardentibus. Splendidè verò & magnificè in Eccleſia, quam Ioſaphat à fundamentis erexerat, depoſita ſunt corpora.

t Dyoniſius ſiquidem Areopagita eccleſiaſticæ Hierar. c 7. Gregorius Nanzianzenus de Conſtantino imperatore vt patet ſuperius: Damaſcenus in hiſtoria Barlaam & Ioſaphat. Hieronymus in epitaphio Paulæ,nunc quoque vniuerſæ orthodoxæ eccleſiæ, conſuetudo huic rei fidem facit. Ob id ab hac ſemper obſeruata conſuetudine vbi cõmode obſeruari poteſt, citra neceſsitatem recedere,nouitas eſt. Et ſi nouitas omnis, antiquitati aduerſa, ſuſpecta eſt,aut non facilè admittenda iubere ſine comitatu vllo, clámque cor[...]ſuum (quod organum: váſque Spiritus Sancti & ſacri corporis Chriſti fuit)ſine ceremonia vlla eccleſiaſtica, quæ omnia commode præſtari valent,ſuſpectũ erit.

ductas

ductas ita ſtultis verbis & geſtis defunctum lugebant vt gentes conſueuerant, tandem addit. Qua de cauſa (quæſo) presbyteros vocas & pſallentes? Nonne vt te conſolentur? nonne vt defunctum honorent? Cur igitur ipſum afficis contumelia? Tu fœminas, noſtra deſtruentes, quantum in ipſis eſt producis. Quid hoc riſu peius? Limpidiſsimè ergo vides vt in funebribus defunctorum chriſtianorum exequiis docet non tantum hymnorum & pſalmorum decantationem, preſbyterorum accerſionem, ſed etiam luminaria tunc iam in vſu fuiſſe. At dubitabitur meritò, quænam honorifica ſit illa ſepultura, qua ſanctorum veréque chriſtianorum corpora ſepeliri pium & bonum eſt, & in quibus conſiſtit quod ab Ambroſio ſuperius edocemur ex ſacris, defunctis quantum ſatis eſt officij deferendum. Id nimirum euangelica ſubinnuit lectio dum Ioannis cap. 19. de Ioſeph ab Arimathia & Nicodemo (quos Auguſtinus, Chryſoſtomus, Theophylactus, & Beda, vt ſuperius protulimus, Chriſtum honorificè ſepeliiſſe teſtãtur) dicitur. Acceperunt autem corpus Ieſu, & ligauerunt illud linteis cum aromatibus ſicut mos eſt Iudęis ſepelire. In quem locum Auguſt. tracta. centeſimo vigeſimo in Ioannem, in to. 9. & Pariter in eundem Ioannis locum dicit.

Non fruſtra euangeliſta dixit, Sicut mos eſt Iudæis ſepelire. Ita quippe iis in officiis quæ mortuis exhibentur, morem cuiuſque gentis eſſe ſeruandum admonuit.

Primum igitur ad honorificam ſpectat Chriſtianorum ſepulturam, id quod in eccleſia catholica ſeu vniuerſali in iis obeundis officiis obſeruatum dignoſcitur, cuiuſmodi ſunt propinquorum conſanguineorum ac affinium. & vicinorum, aliorúmve amicorum dum ſepeliendum defertur corpus, concomitatio, dum cõmodè fieri poteſt. Quod in omni lege exhibitum conſtat: Siquidem in lege naturæ Ioſeph patriarcha & fratres eius (vt iam declarauimus) dum patriachæ Iacob patris ſui corpus ſepeliendum detulerunt, dicũtur habuiſſe in comitatu maiores natu domus Pharaonis, currus, equites turbámque non modicam. Sed lege ſcripta, ſecundi Regum capite tertio. dum Abner occiſi ad ſepeliendum corpus portaretur, Dauid ſequebatur feretrum.

g Statuerum locum ſibi in ſepulturam deligere nec ſuperſtitioſum, nec vanum eſt. Siquidẽ ſi ſuperſtitioſum aut vanum eſſet in certo loco, magis quàm in quouis alio ſepulturam ſibi deligere, patriarcha Iacob afflatus ſpiritu ſancto non adiuraſſet filium ſuum Ioſeph, vt non ſepeliretur in AEgypto. ſed vt recondéretur in ſepulchro maiorum ſuorũ Gen. 47. cap. Nec ſingulis benedictionibus, in prophetica ſpiritu, ſingulis filiis collatis, iis mandauit dediſſet Geneſ. 49. cap. Sepelite me cum patribus meis in ſpelunca duplici vbi ſepultus eſt Abraham & Sara vxor eius, Iſaac cum Rebecca vxore eius vbi & Lia. Porrò nec Ioſeph ipſe patriarcha, Geneſ. 50. c fratres adiuraſſet, & poſteros, vt Aegyptum egredientes in terram promiſsionis ſua ſecum aſportarent oſſa.

ferctrum. Et vt toti sepulturæ doceatur adstitisse, dicitur quod dum sepultus est Abner Dauid fleuit multum. Idque ex consuetudine tunc fuisse satis colligi potest ex hoc, Lucæ septimo cap. Venit Iesus in Naim. Et vt appropinquauit, ecce deferebatur vnicus matri suæ; & hæc erat vidua: & turba multa ciuitatis cum illa. Pariter eiusdem Lucę 23. cap. dicitur, quod mulieres que sequutæ fuerant Christum à Galilæa, dum corpus eius in sepulchrum portaretur, subsequebantur, & viderunt monimentum vt positum erat corpus eius. Sub lege euangelica, idem obseruatum constat. Siquidem vel Christo euangelium prædicante, vel moriente, vel euangelio per apostolos euulgato, lex cucurrit euangelica. Christo legem suam euulgante, vel iam mortuo, id obseruatum laudabiliter sacrum Lucæ refert euangelium: Apostolorum autem iam diffusa per orbem prædicatione, mox id obseruatum constat. Hęc de antiqua sepulturæ pietate dicta sufficiant.

LEGES IN FVNERE ET EXEQVIIS OBSERVANDAS.

§ III.

OPINABAR luculenter satis & copiosè vitia omnia Sacerdotalem splendorem obnubilãtia viuis rationibus & summo grauissimorum authorũ satellitio discussisse. Sed adsunt prioribus vndequaq; peiores abusus in his qui lucrũ vndequaque corradũt & à mortuis tributum exigunt. a Iam maiore quã antea impetu obruor, omnium enim vel fœdissimum vel turpe scelus præclarum sacræ huius militiæ ordinem pessumdare & euertere conatus occurrit auaritia Symoniacorum ambitionis, & turpissimi lucri alumna, quæ etsi plurimum possit in Ecclesiasticis beneficiis maiorem illi potentiam concedunt Parrochi quidam qui vt aiunt sub ipsius Christi pede pecunias suffurari conarentur. Tridentino Concilio Bononiam translato paulò post suspenso & mortuo Paulo intermisso successor Iulius illud redauspicatus est, Bononiæ antea Sessione vndecima professus palam in sacramentorum Ecclesiæ ministerium innumerabiles abusus irrepsisse. Quorum

a Inexplebilis quorundam Parochorum auaritia hoc adagio iustè criminatur cuius meminit Aristot lib. Rhetor. 3. tractans de iis quæ pudenda habeãtur [illegible] (inquit,) πενήτων, ἢ τεθνεώτων ὅθεν, καὶ ἡ παροιμία τὸ κἂν ἀπὸ νεκροῦ φέρειν, ἀπὸ αἰσχροκερδίας. id est, veluti si quis exigat à pauperibus, siue defunctis, vnde etiam illud ortum est adagiũ, etiam à defuncto tollere. propterea quod id à turpis lucri ea [illegible] proficiscitur.

indubiè non minimus est quod multis in locis minus gratuita esse videatur eorum administratio in aliquibus etiam adeò venalis vt etiam cum sepulturæ pauperculis ea non semel denegata sint. Hæc non absre conquerebatur optimus pontifex tollendis abusibus & imposturis studiosus, sed indies in hos scopulos collabimur pecuniarũ perfida corruptela. Id pace omniũ dixerim olim sub Tyrannis nouitia temporalia illa cõmunia erant, maria, flumina, viæ publicæ, feræ & pontes, Nũc auaritia eò euasit vt ipsa sola habitet super terram, omnia sibi vendicat. Ita vt si pons, portus, flumen aut via transcunda sit, soluendum sit aliquid, nec panem licet coquere nec hospitio suscipere denique neque mortuum licet transferre nisi soluas aliquid. Quid non mortalia cogit pectora auri dira fames? Hæc me inuitum exclamare facit non sine lachrimis, quid dabitur gratis in illis parrochiis vbi sepulturæ venales sunt? Barbarus ille Hebron inquit Hieronymus offert Abrahæ ignoto hospiti gratuitum sepulchri munus, & vix adduci precibus potuit vt oblatam pecuniam reciperet. Hic forsitam aliquis Cyclops præscriptionem proponet & moderamen inculpatæ tutelę, sed Dominus inquit Cum accepero tempus ego iustitias iudicabo. Iura omnia diuina & humana turpissimam aliquid exigendi pro sepultura consuetudinem detestantur. Hinc Triburiense Concilium hoc decretum statuit veris & piis rationibus suffultum Mortuo ne prohibeas gratiam sciens quod omnes moriemur & paulopost & quoniam mors tibi futura est & appropinquat etsi tardat, recordare quod non hominis est terra sed vt Psalmista commemorat. Domini est terra & plenitudo eius Psal. 23. Si terram vendis inuasione rei Dominicę reus teneberis, gratis accepisti à Deo gratis da pro eo. Quare interdictum sit omnibus omninò Christianis terram mortuis vendere & debitam denegare sepulturam, nisi forte proximi & amici defuncti propter nomen & redemptionem animæ viri defuncti gratis aliquid dare velint. Innocentius tertius Episcopo Magolensi sic scribit, Abolendæ consuetudinis peruersitas apud montem Pessulanum (vt dicitur) inoleuit vt decedentibus non prius permittatur effodi

b Canonistæ & doctores scholastici de hoc dubio, an pro sepultura aliquid exigere liceat, varias resulerunt sententias. D. Thomas 2. 2. q. 100. art. 4. ad 3. dicit quod locus nondum consecratus in sepulturam vẽdi possit. 12. q. 2 cap. aurum. Si verò iam sit deputatus ad sepeliendum humana corpora vendi non potest ad sepulturam secundùm omnia iura, licèt in necessitate vna Ecclesia possit vendere alteri. Hostiensis dicit. Quod quicquid temporale datur vel permittitur; vt electio sepulturæ fiat: est Simoniacum. 1. q. 2. c. quia pio. & de pact. cap. fin. Panormitanus in c. apparentiam. de Simonia: Dicit quod obseruari possunt laudabiles consuetudines: si tamen in spiritualia prius conferantur, aliàs non est tolerabilis consuetudo tamen cauendum est, ne petant clerici aliquid pro sepultura. Inn. in d. c. apparentiam. rex in l. priuilegia. C. de sacrosanct. eccl.

effodi sepultura quam pro terra in qua sepeliendi sunt certum prætium ecclesiæ persoluatur, ideo mandamus quatenus cũ loci Diocesanus existas inhibeas clericis ne quicquam omnino præsumant exigere hac de causa. Prohibetur ex concilio Lateranensi in cap. cum in Ecclesiæ. de Symonia tanquam horribile aliquid accipere pro sepulturis & exequiis. Inoleuit pessimus ille mos quo extorquentur potius quã impetrantur, nescio quæ præmiola pro funeris & exequiarum ratione, adeo vt nec homini liceat visceribus matris includi, quin prius non licitentur hæredes de loco sepulturę & de funeris ritu & ceteris quę non absque graui scandalo apud nos visuntur. Non opus est legum nouarum editione, sacri canones, Concilia, patrum decreta, execrantur frequentiores illos abusus qui hac in re committi solent sed vt piis parochis charitatis Christianę studiosis consulamus, nos quædam summa capita obseruationum quæ conueniunt huic instituto ex Bonhomio Episcopo quo nemo rem melius præstitit summatim referemus.

e Ioannes Franciscus Bonhomius Episcopus Vercellensis S. Sedis apud Sacram Cæsaream maiestatem cum potestate legati de latere nuncius, in visitatione Diocæsis Comensis libellum composuit reformationis Ecclesiasticæ omnium Ecclesiarum vsibus accommodatæ, ex quo hæc decreta de sepulturis, desumpta sunt.

Primò quidem scire omnes debent, quicunque animarum curam gerunt, nemini vnquam Christi fideli, qui in Ecclesiæ sanctæ gremio vita functus sit ecclesiasticam à se denegandam vel differendam eo etiam nomine sepulturam, quod ea, quæ vel iure, vel consuetudine, vel etiam hac nostra consuetudine etiam pro stipendio, vel laboris mercede in funere præstari debent, sibi non persoluantur, aut denegentur, id quod est quidem non modo sacro Canonum iure, sed etiam ciuili cautum.

Si quis igitur contra hoc decretum quicquam admiserit, is præter simoniacæ prauitatis labem, quam incurrit grauiter etiam Reuerendiß. Episcopi arbitrio mulctetur.

Nihil præterea clericum aliquem pro Ecclesiastica sepultura pacisci, aut etiam aliquid sponte datum recipere posse sine Simoniæ culpa declaramus.

Sed neque etiam pro sepulturæ loco, vt scilicet corpus aliquod in Ecclesia potius, quam in cæmiterio, aut in digniori Ecclesiæ, vel cæmiterij loco sepeliatur, quicquam exigi permittimus.

Neque item pro maiori cruce in funere gestanda, aut etiem campana maiori pulsanda, nisi maioris laboris ratione aliquid amplius erogandum videatur.

Tum Reuerendiß. Episcopus diligenter inspiciat, ne ab iis, ad quos pertinet, tam in vrbẽ, quam in diœcesi, quicquam aliud fiat, committatúrve in funere, quod simoniæ, vel sordidæ etiam auaritiæ suspicionem iniicere, aut cuiuspiam scandali occasionem præbere populo poßit.

Sed

Sed quia pro stipendio, & labore præsertim pauperum clericorum, tum etiam pro funerum impensis, ac modo, aliquid dari, ac recipi sacri canones non vetant, idcirco nos, non tam vt clericorum indigentiæ aliqua ex parte consulatur, quam vt piæ consuetudines tam diu, quo ad corruptelas non deprauentur, vsu retineantur: prius quidem omnibus diligenter agitatis, atque etiam ipsa, cum aliquot ecclesiæ Metropolitanæ, grauibusque sacerdotibus communicata, hæc de funerum & exequiarum modo perpetuo seruanda constituere censuimus. *

Cum sacerdotes loci, vbi funus, vel exequiæ aguntur, incolæ sunt, solidorum sex imperialium eleemosynæ singuli contenti erunt.

Cum autem à loco, in quo resident mille circiter passus longè euocantur, nouem si ad duo passuum millia, duodecim, si ad tria. xvi. ad quatuor autem, xx.

Si longius iter conficiendum est, duos regales nummos, aut ad summum quartam aurei partem, Vicarij Foranei arbitrio, pro loci distantia, sine laicorum vllo offendiculo modestè præfiniendam, cum gratiarum actione percipiant.

Si funus simul ducendum, & exequiarum officium in ecclesia celebrandum est, singuli vltra supradictam eleemosynam, dimidiam amplius partem accipiant, vt puta nouem quibus sex solidorum præfinita est eleemosyna.

Vbi orandium, vel cibus ad reficiendum ab hæredibus defuncti exhibetur, dimidiam tantum partem præfinitæ summæ accipiant, atque eo minus etiam prout pius, ac prudens Vicarius iudicauerit.

Archipresbytero vel præposito, alteríve cui cura dirigendi funeris, vel officij incumbit, dimidiam amplius partem eleemosinæ, quæ reliquis sacerdotibus datur erogari, atque ab eo percipi posse ducimus, pro curæ atque officij ratione.

Clericis verò, ac custodibus, aliísve crucem ferentibus, tertiam tantum partem eius, quam percipit sacerdos, eleemosynæ attribui satis erit.

Si quis vltra, quàm præscriptum est, exigere ausus erit, in eum, tanquam simoniacæ labis reum, ex Canonum iure seuere agatur.

Atque hæc quidem, de clericis ad funus vocatis qui quoties inuitati sunt, accedere semper debent. si qui vero sponte accesserint, vel pietatis, vel obsequij gratia, cum nihil eleemosynæ acceperint, non est, cur conquerantur.

At verò, vt immodicæ palliorum impensæ modoq; aliquis adhibeatur, & nonnullorum insatiabilis cupiditas cohiberi posit, statuimus, ne quicquam plus, quam infra præfinita ratio est, exigatur, petatúrve.

Pro palliis quæ ad feretri, & exequiarum vsum parochi, aut Capituli sumptibus confecta sunt, si ex holoserico, vel preciosiori alio panno sunt tres imperiales libræ ab hæredibus defuncti persoluantur.

Si ex serico abraso, damascenóve, aut alio opere laborato, libræ eiusdem monetæ duæ.

Si ex laneo, lineoue panno, vna.

Vbi verò sodalitatis alicuius, aut aliorum: quam parochi, aut canonicorum impensa confectum pallium est, nihil à parocho, vel à canonicis ratione pallij

* *Hæc quæ optimus Episcopus in gratiam sium Diœcesis aut Episcopatus vsum constituit pro loci, & personarum qualitate, vel obseruari, vel inseruari possunt in his, quæ consuetudine antiqua præscripta sunt.*

pallij exigatur, sed eidem confraternitati, ex præscripta taxæ ratione tribuatur. Neque item vbi ab ecclesia, cuius ministri funus non comitentur, quicquam amplius exigi liceat.

Qui secus fecerit; quanquam simoniæ reus dici non omninò potest, cum pallio vsu consumantur, tamen vti exactor iniustus, & nostris mandatis inobediens, seuerè Episcopi arbitrio puniatur.

Sicubi minus, quam supra præfinitum est, aut etiam nihil exigi, aut solui est consuetudinis, eam inuiolate seruari mandamus, quique ab illa recedere voluerit, aut vlla ratione conetur, is graui pœna ab eodem Reuerendiss. Episcopo mulctabitur.

Vbi vero pia hæredum liberalitate, vltra præfinitam mercedem clericis eleemosyna offeretur eam quidem præsertim à pauperibus clericis recipi non vetamus.

Fideles verò omnes in Domino hortamur, vt in singulis parrochiis communi impensa serica, aut alio genere honesta pallia pro populi conditione ad feretra exornanda comparent, quæ omnibus præterea in funere gratis accommodentur.

At pro nobilioribus quidem liceat preciosa, si hæredibus libuerit, adhibere, sed redimere nequaquã, ne vlli vnquam prophano, sed Ecclesiæ tantum, cui statim addicta sint vsui deseruiant.

Quod autem de palliis altarium vsui dicatis, ad operienda corpora adhiberi solitis, auditum est, id quidem cum vetitum Canone sit, ferri nullo modo potest, quare ne id amplius fiat, sub graui suspensionis, quoad clericales personas, qui eius criminis quomodolibet participes erunt quoad capitula autem collegia, aut vniuersitates, interdicti pœna districte inhibemus.

Cereorum autem, numerus, tantum adhibeatur, qui defuncti ipsius hæredibus satis esse videbitur, nisi fortasse sordide nimis, aut impie funus duci vellent. Tunc enim Reueren. episcop. in vrbe, in diœcesi autem vicarius foraneus, tam defuncti, quam ipsorum hæredum conditione inspecta, honestam, ac decentem pompam funeri adhiberi iubebit, ac iuris remediis compellet.

At ne ob defuncti vestes, aut alia funerum ornamenta, quæ cum Ecclesiæ etiam oblata iure esse intelligantur, in pactionem sine simoniæ labe deduci posse videntur, scandalum in populo oriatur omnem diligentiam, ac studium adhibebit Episcopus.

Qui præterea curabit, vt clerici omnes in sacris ordinibus constituti, cum sacris vestibus suo cuiusque ordini congruentibus, omnino sepeliantur, de quibus parochorum quempiam nihil vendicare, prætendereue iure posse, aut debere, etiam quartæ funeralium ratione, declaramus.

Parochus, cum primum aliquem in suæ parochiæ finibus vita perfunctum esse nouerit, pro illius animæ salute orationes aliquas, vel breuiores, quæ pro defunctis leguntur pie recitet certoq; campanæ signo populum commoneat, vt pro fratris anima preces fundat.

Tum si ille pauper miserabilisve ita sit, vt ex eius bonis impensæ ad funus necessariæ colligi non possint, ipse ecclesiæ suæ impensis, vel piorum hominum

conquisita eleemosyna funus ipsum saltem cum clerico prosequetur.

Quicunque ad funus vocati clerici, tam regulares quam seculares conuenerint, bini, atque ea cum modestia incedant.

Non aliis quidem vestibus, habitúve indecenti, quam iis ipsis, quibus in choro vti solent, funus comitentur.

At non discedant, quam feretrum ex humeris bastantium sublatum in ecclesia vbi humandum est, sistatur.

Priusquam oriatur, vel postquam occiderit Sol, defunctorum corpora nulla efferantur.

Nulla quoque vltra quadraginta horarum spacium, insepulta maneant.

At ne mane etiam ad sepulturam recipiatur maioris missæ tempore.

Nevé diebus festis, nisi missarum omnium sacrificiis peractis.

Ne item die Dominico, neque alio solenni festo fiat officium mortuorum ac præsertim ne iis diebus missa vnquam pro defunctis celebretur, ac neque etiam duplicibus festis, licet ij à populo pro festis minimè habeantur, colantúrve.

Quæcunque autem candelæ, cerei, intortitiáve ad crucem, vel ad feretrum, vel quauis alia ratione in funere, exequiis, vel defunctorum officiis adhibentur, ea ita Ecclesiæ donata, atque attributa esse censeantur, vt nec qui tradidit, ea repetere, nec qui accipit in alium quàm in ecclesiæ vsum, ab illo conuerti liceat.

Nullæ in tota hac diœcesi de quarta funeralium, vel de ordine in funeribus ineundo controuersiæ, Dei gratia, auditæ sunt, si tamen aliquando suboriantur, eas statim ex Tridentini Concilij decreto, diffiniat Reuerendissi. Episcopus, integramq; ipsam funeralium quartam parocho, cui debetur, omnino persolui iubeat.

At quæ alicubi fieri consueuerunt, in funere defuncti laudationes, eas omnino interdicimus, nisi cum interdum aliter grauem aliquam ob causam Episcopus iudicauerit. Sed piæ aliqua fiant earum loco hortationes, ad orandum pro anima defuncti, ad humanam fragilitatem agnoscendam, atque ad vigilandum continuò, quoniam qua hora non putamus, nihilq; minus cogitantibus nobis hora mortis superuenire consueuit.

Cum autem episcopum (cui quidem diuturnam, & fœlicem vitam totis visceribus à Domino precamur) aliúmve, qui pro tempore erit, ab hac vita migrare contigerit, seculares regularesq; omnes Clerici, & Sodalitates item omnes, quæ pœnitentiæ habitum quomodocunque induunt, ad illius funus conueniant, quod vt qua decet, pompa ducatur, Canonici, & Capitulum diligenter curabunt.

Tum exequiis ritè, religioseq; persolutis, eius animam precipuis precibus Deo Omnipotenti commendare studebunt.

Sacerdotesq; omnes potissimum tam in vrbe, quam in Diœcesi, statim Episcopi morte audita, primo die, quo pro defunctis missæ sacrum fieri liceat, missam pro illius anima celebrent.

Canonici autem in vnaquaque collegiata, ac præsertim in Cathedrali missam solemnem defunctorum celebrent.

Tum

Tum parochi singuli cum populis suis supplicationes inibunt, Dei omnipotentis deprecandi causa, vt demortui pastoris animam pro sua misericordia in æterna cœli recipiat tabernacula, piumq; ac solicitum successorem ipse eligat, qui animas sibi concreditas ad cœlestia pabula perducere valeat.

At verò in vrbe publicas indici processiones ab vniuerso clero obeundas, mandamus, quibus id potissimum à diuina maiestate petatur, vt orbato gregi bonum, ac vigilantem pastorem concedere dignetur.

Singulis autem annis in cathedrali ecclesia illius anniuersarium tum capituli, tum episcopi, qui successerit, sumptibus, quandiu proximè eius successor vixerit officium peragatur.

Die præterea, omnium fidelium defunctorum commemorationem proximè sequenti, nisi Dominico aut duplici festo impedito, quotannis ab eodem Capitulo solenni ritu anniuersarium officium pro animabus omnium fidelium Episcoporum defunctorum celebretur.

Alia item anniuersaria postridie illius diei, quo pro Episcopis defunctis celebrata sunt, pro canonicis, aliisq; ecclesiæ ministris defunctis, piè riteq; peragantur. Ex his singularia quadam excipiét quæ pia officij Parochialis integritati consulunt.

DE PROHIBENTIBVS CASIBVS SEPVLTVRAM IN LOCO SACRO.

§ III.

PRIMAE ætatis hominibus graue animaduersionis genus iudicatum est corpora insepulta feris & vulturibus dare, quod nisi flagitiosis & proteruis euenisse legimus, quamquã Deus expectat quousq; illi à morũ improbitate discedant, ne condemnati extremum supplicium soluant, néve sepulturæ spoliati honore proiecti iaceant inhumati, escaque volucrum euadant. Idcirco vt à vitæ exitu & fine iudicetur hominis laus, sancta parens Ecclesia noluit omnibus sepulturæ ius concedi, sed dignis tantum & de vitæ & fidei puritate bene meritis. Ne ergo in hunc errorem impingant Parochi; Scire debent multis de causis diuini Iuris & statuti canonici authoritate facinorosos omnes publica vecordia peccati reos hinc arceri de quibus sigillatim differemus.

Qui enim sui adeo immemores ad scelera cœco impetu irruunt nequaquam debent sinu terræ foueri, sed cũ Phocione[a] igne aut diriore elemẽto absumi, tales enim meo iudicio indigni sunt qui cœlum intuẽãtur qui terra alantur.

Primò ergo omnes qui sibi violẽtas manus[b] iniiciũt propriæ

a AEmilius in vita illius in fin: Plutar. in vita illius ad fin. qui Atheniẽsium in Phocionem mortuum crudelitatem ostendens sic scribit, Aliij inimici, quorum nondum erat in vnum satis explicata crudelitas, mortui quoque corpus atrociter insectati sunt. Illud enim nullo prorsus igne succenso, nullo funesto lumine nulla denique non honoris modo, sed ne humanitatis quidem significatione, Atticis exportari finibus edixerunt. Dicitur q; ex illius familiaribus neminem eius corpus contingere ausum, sed Conopionem quendam curandis funeribus quæstum facere solitum, mercede accepta in Eleusinam deportasse cadauer, ibique igne ex agro Megarico sumpto, id concremasse.

b Can. 14. 23. q 5. can. placuit.

priæ mortis conſcij quouis modo id contingant, vt probè decernit Concilium Bracarenſe his verbis, ꝰPlacuit vt qui per ferrum, aut per venenum aut per precipitium, aut ſuſpendium, aut quolibet modo violentam ſibi ipſis inferunt mortem nulla pro illis in oblatione commemoratio fiat, neque cum Pſalmis ad ſepulturam eorum cadauera deducantur. Quod Canoniſtæ interpretari iubent de his qui truculenter ſui compotes id faciunt non de furore aut amentia perculſis vt latè docetur 15. quæſt. 1. Can. Quod autem. Hegeſippi hac in re lectio non parum prodeſt in eos qui ſuipſius carnifices ſunt lib. 3. cap. 17.

c Apud antiquos pariter qui ſibi mortem cōſciuiſſent niſi cauſam iuſtam protuliſſent inſepulti relinquebantur animalium prædæ. Vnde Quintiliano, ſic is eſt, Declamat 4. hæc lex celebratur Qui cauſas voluntariæ mortis in ſenatu non reddiderit inſepultus abiiciatur. Quòd & à Ioſepho traditur belli Iudaici. lib. 3. c. 14. his verbis, Denique ſi qui ſe occiderint, apud nos quidem vſque ad Solis occaſum inſepultos abiici decretum eſt, cum etiam hoſtes ſepeliri fas eſſe ducamus, apud alios autē iubētur abſcindi huiuſmodi mortuorum, manus quæ in ipſos armatæ ſunt, quo ratio vt corpus ab animi vita manum eſſe à corpore alienam exiſtimarent.

Deus omnipotens theſaurum nobis optimum dedit, atque incluſum in hoc vaſe fictili, & conſignatum commiſit nobis cuſtodiendum quoad ipſi placeat repoſcere. Nonne in vtroque crimen eſt, vel reiicere depoſitum non repoſcenti, qui dederit, vel repoſcenti negare? Si hominis depoſitum violare pœna infamiæ eſt, quanto magis violare depoſitum Dei? Depoſitum Dei anima eſt in hoc corpore, anima quæ mortis iſtius capax non ſit. Non enim vllo mortis vinculo aſtringitur, atque alligatur, ſed videtur mortem operari, cum ſoluitur corpore, atque de commiſſo ſibi contubernio ſeiungitur. Cur igitur ante repetitum depoſitum mortem irrogamus, & animam quaſi inutilem à nobis remittimus, atque è domo noſtra excludimus, & corpus ſine decore & gratia ſui in terram reſoluimus? Cur excundi hinc præceptum nō expectamus? Miles teſſeram expectat, ſeruus imperium. Si quis horùm ſine præcepto exierit, alter deſertor, alter fugitiuus eſt. Qui hominem fugit, pœnæ obnoxius eſt quanuis improbum fugerit dominum, nos optimum omnium fugientes, poſſumus non adſtringi impietatis flagitio: Et non multo poſt ſubiungit. Hæc non ſolum moribus hominum, ſed etiam legibus interdicta accepimus. Namque alij inſepultos proiici iubent eos qui in ſe ferrum deiecerunt, Dignum eſt enim, vt qui patris imperium non expectauerunt priuentur quaſi quodam matris gremio, terrę ſepulchro. Alij dexteram manum abſcindunt defunctis, vt ſeparetur è membris ſui corporis quod aduerſus corpus ſuum veſano militauit furore. Sed hunc exitum

tum sacrilegi fuerũt, aut proditores, vel percussores parentum, qui verum patrem non agnouerunt, nec sese cognoscunt. Ideo aut penitus sepeliri prohibentur aut non toti sepeliuntur. Secundum decreta eiusdem Concilij insepulti remanere debent publice facinorosi, [d] veluti fures, sacrilegi, pyratæ, prædones, incendiarij, homicidæ, verumtamen aliud consideratur ex ciuilis potestatis iudicio pro suspensis in patibulis ante supplicium confessis & pœnitentibus, nam tales possunt sepulturæ mandari dummodo principis aut magistratus non repugnet iurisdictio. Nam in l. capitalium § famosos ff. de pœnis à iurisconsulto scriptum est, famosos latrones in his locis vbi grassati sunt, furca figendos esse vt & conspectu deterreantur alij ab iisdem facinoribus. Sic & Vlpianus in lege prima ff. de cadaueribus punit. corpora, inquit, eorum qui capite damnantur cognatis ipsorum neganda non sunt, & id obseruasse se etiam diuus Augustinus temporibus suis scribit. Hodie autem eorum, in quos animaduertitur, corpora non aliter sepeliuntur, quam si fuerit petitum & permissum & nonnunquam non permittitur, maximè maiestatis causa damnatorum, Eorum quoque corpora, qui exurendi damnantur, peti possunt, scilicet vt ossa & cineres collecta sepulturæ tradi possint. Hactenus Vlpianus. Eadem rubrica Paulus scribit corpora damnatorum quibuslibet petentibus ad sepulturam danda esse. quibus satis probatur non esse regulariter corpora deneganda vt sepulturæ tradantur, requiri tamen iudicis permissionem & quandoque ob criminis grauitatem in exemplum oportere, vt insepulta maneant. Hinc expendi poterit quod idem iurisconsultus scribit lege penultima ff de cadauer. punit. Missum in exilium ab aliqua ciuitate, non posse absque principis licentia in eam ciuitatem mortuum duci ad sepulturam, quod commendant Car. ibi Anchar. in clement. prima de pœnit. & remissio. & Ias. in l. 2. columna secunda C. qui testament. face. poss. Rauenna in Alphabeto aureo ad finem ante allegationem consuetudinis. optimus text. in capitulo ex parte. in 2 de sepult. & in c. is cui. de sentent excommu. in sexto idem notat Ioan. Staphilæus de literis

[d] Constat [illegible] quod cuicunq; datur sacramentũ pœnitentiæ. cõcedendam esse sepulturam. tex. in c. quæsitum. 13. q. 2. sacramentum verò pœnitentiæ nequaquam negari potest vltimo damnatis supplicio, si ibi verè pœniteant: etiã si atrocissima perpetrauerint crimina c. 2. de furtis cap. super eod. de heret. in sexto. tex. insignis. clemen 1. de pœn. & remiss. vbi gl. idem esse censet de sacramento eucharistiæ, quod probatur in d. c. 2 & in d. c. super eo etiam tempore interdicti, secundum Card. de eccl. interdi. [illegible] col 4. & Sylu. in verb. [illegible] 7. [illegible] tamen [illegible] [illegible] extrema vnctio: cùm ea [illegible] bendis [illegible] corporis [illegible] [illegible] confirmum.

gratiæ & iust.fol.191.& id adeo verum est, vt non tantum corpus, sed nec eius ossa nec cineres posit in eum locum, à quo fuerit relegatus adduci, cum in dicta lege prima idem de osibus & cineribus quod de corporibus damnatorum sit statutum, tametsi Ananias in c.2.de furt. & Hippo.in l. vltima numero quinquagesimo octauo. ff. de quæstio.existimauerint, posse ossa, vel cineres inconsulto principe in eum locum duci, quorum opinio magis est benigna quam vera, vt asserit Gualdensis de arte testandi.titulo de sepult.cautel.2.

Tertiò pertinaces hæretici [e] horumq; fautores & propugnatores nullum ius acquirunt inter sepulturas Christianorum, ex decreto ecclesię quod quicunque hereticos credentes, receptatores, defensores vel fautores eorum scienter præsumpserint Ecclesiasticæ tradere sepulturæ vsque ad satisfactionem idoneam excommunicationis sententię se nouerint subiacere. Nec absolutionis beneficium mereantur, nisi propriis manibus publicè extumulent, & proiiciant huiusmodi corpora damnatorum. Et locus ille perpetua careat sepultura. Cuius rei ipsius naturæ religio & fidelium pietas iudicia expresit, ne pestilentisimi homines imo rabidisimi lupi gregis Christiani sepulchris immiscerentur. Simonis cadauer in Romano foro aliquádiu cōputruit. Cherinthi in balneo oppressum lacerumq; iacuit, Montani, ac Priscillæ & Maximilę de infœlici arbore suspenderunt, Theodoti ex aere cum cœlum petere tentaret graui lapsu confractum est. Sabellius turpiter occubuit. Manes in Perside excoriatus lupis & coruis præda fuit. Arius latrinas, Nestorius terræ horrendos hiatus pro sepulchro habuit. Suos habuerunt exitiabiles fines Nouatores omnes.

Quartò sepultura non patitur Iudæos Paganos & infideles, quoniam præter rectum & æquum esse iudicaretur eos mortuos sacris ecclesiæ priuilegiis facere participes qui ab eius communione vixerunt extorres. Canonis hæc verba sunto. Ecclesiam in qua Paganus sepultus est, non liceat consecrare neque missas in ea celebrare, sed iactare foras & mundare oportet. Et continuo post, Ecclesiam in qua

e Hæretici iure ipso quia sunt omnes excommunicati, debēt meritò ecclesiastica sepultura priuari. Nullus enim in excommunicatione decedens potest in loco sacro sepeliri, vt constat ex clemen. 1.de sepulturis. Sed ne quis fortè parum eruditus de hac re dubitaret, visum est ecclesiæ dignum esse, vt speciale de hac re conderetur decretum, quod omnibus hæreticis ecclesiasticam interdiceret sepulturam. & habetur in c.quicunque. de hæret. lib.6. Et meritò quidē sic statutum est quoniam is pro quo orare non licet, indignus est, qui in loco sacro sepeliatur. Non enim ob aliam causam corpora in locis sacris sepeliuntur, (vt August. ait) nisi vt qui loca sacra ingrediuntur, pro illis, qui sunt ibidem sepulti Deū petentur. Et ob hanc causam in libro de cura pro mortuis agēda sepulchra defunctorum dicūtur monumenta, quia monent viuorū mētes, vt defunctorū recordētur.

qua mortuorum cadauera infidelium sepeliuntur sanctificare non licet sed si apta videtur ad consecrandum inde euulsis corporibus reædificetur.[f]

f Ex Vormacienti Conci. cap. 80. & habetur. 13. q. 1. can. quæsitum est. ff de cadauc. tollendis. l. 2. Lib. 5 decr. tit. de hær. c. 2. De consecrat. dist. 1. canon. Ecclesiam.

Quintò Lateranense consilium[g] fœneratores pari pœna damnat nisi pœnitentia ducti de male ablatis doluerint, & male parta restituerint. Præsens ecce canon. Constituimus vt vsurarij manifesti, nec ad communionem admittātur altaris nec Christianam si in hoc peccato decesserint accipiant sepulturam, sed nec eorum oblationem quisquam accipiat. Qui autem acceperit aut eos Christianæ tradiderit sepulturæ reddere compellatur, & donec ad arbitrium episcopi sui satisfaciat, ab officij sui executione maneat suspensus. Quo verò manifesti vsurarij dicantur reperies in 6. Decretal. tit. de vsurariis lib. 5.

g Conci. Lateranens. sub Alexand 3 c. 5. lib. 5. decr. 2. tit. 19. c. 3.

Sextò nominatim interdicti & excommunicationis pœna publicati ab homine vel à iure idq; maiori quam vocant excommunicatione ecclesiastica sepultura prohibentur. Siquidem Clemens V. in Cōcilio Viennensi hanc edidit constitutionem.[h] Eos qui propriæ temeritatis audacia, defunctorum corpora in cœmeteriis vel excommunicatos publicè aut nominatim interdictos scienter sepelire præsumunt, decernimus ipsos excommunicationis sententiæ subiacere. Qua non solum tales sepelire vetat sed & sepelientes sacris interdicit & Christiana communione submouet.

h *De his præclara: & eximia decreuit Concilium Parisiense: sub Ludouico, & Lothario Impp. li. 1. cap. 53. Item Clem. 5. in Conci. Viennens. lib. 3. hoc autem de vsurariis manifestis, duntaxat intelligendum est.*

Septimò qui raptu, sacrilegio,[i] peculatu publico, è præda viuunt, & indies crudeles factionum modos grassantur in populum nec resipiscunt, nec satisfactioni sese deuouere cupiunt penitus à sacræ sepulturæ religione retrudantur, vt precipit & austeriùs determinat Eugenius tertius cuius Decretum refertur Decret lib. 5.[k] tit. decimo septimo de Incendiariis raptoribus & violatoribus Ecclesiarum.

i 22. q. 1 c si quis per capillum.

k 6. q. 1. cap. quæ iori, & c. si quis.

Octauò Gregorius nonus ecclesiæ ingressum & fidelium communionem, tumetiam post mortem pium parentandi & sepeliendi catholicę ritum interdicit[l] perfidis ist[illegible] nebulonibus, scurris & siccophantis indignas blasphemias in Deum, beatam virginem & sanctos euomentibus, nec

l C. tit. ad l. Iul. maiestatis.

 id

id immerito euenisse arbitrabimur si perpendamus quibus modis & quam iuste prohibeant execrenturq́; sacræ literæ portẽta blasphemiæ. Quinimo suprema iura Imperatorum & Regum placita supremo supplicio adiudicant eos qui de ipsis potentibus aut de eorum statuis contumelias & scomata effunderit.. Theodosij crudelis in Thessalonicenses animaduersio propter deiectam imperatoris statuam nota est.

Nono pabulo potius canum & luporum esse debent quam sepulturæ ij omnes qui pœnitentiæ remedio neglecto in manifesta peccati mortalis spurcitia decedunt & & pertinacis scelerũ colluuie. Vt optime censet Gratianus delectãtur.*Quibus eos enim(inquit)sacra loca non liberant,sed de culpa temeritatis accusant.Ibidemq́; can.Cum grauia, & sunt verba Gregorij magni q Nam quod grauia peccata deprimunt ad maiorem cumulum damnationis potius quam ad solutionem eorum corpora in Ecclesiis ponuntur.

Decimo omnes monachi paupertatis institutum professi qui corradendis nummulis studentes sine Abbatis aut superioris licentia cum peculio inuento moriuntur. Quod decretum ex Lateranensis Concilij canonibus exiliit: vbi habetur. Qui peculium r habuerit nisi ab Abbate fuerit ei pro iniuncta administratione permissum à communione remoueatur altaris, & qui in extremis cum peculio inuentus fuerit, & dignè non pœnituerit nec oblatio pro eo fiat nec inter fratres accipiat sepulturam. Quod etiam de vniuersis religiosis precipimus obseruari. Petrus in actis Ananiam & Saphiram partem venditi agri contra votum seruãtes terribili ac subitanea morte mulctauit. Refert Hieronymus apud monachum vita defunctum in Nitria Aegypti inuentos esse centum solidos quos lina texendo acquisierat, cum autem S. S. Macari Pambonis,& Isidori sententia in sterquilinium humatum cum pecunia,dicendo pecunia autem tua tecum sit in perditionem.

Vndecimo Gregorius quintus. Alexander tertius Innocentius, Eugenius & Concilium Lateranense cum Tridentino s eo Christiano more sepeliendos prohibuerunt

* 23. q. 2. c. quibus.

q Ex Gregorio hæc videntur exhausta esse,nã postquàm ibi dixit quandã Sanctimonialem, quæ in Ecclesia sepulta fuerat, visam esse ibi cremari, ex eo colligit, quod quibus peccata dimissa non fuerint,ad euitandum iudicium sacris locis post mortem non valeant adiuuari.

r Monachus habens propriũ in morte, non debet cum fratribus sepeliri pro eò quod in peccato mortali moriuntur. 13. q 2. pro obeuntibus. & 23. q. 5. placuit. c. super quodam.

s Conci.Trid. de reform.c 19. Caietan. 22. q. 95. artic. ad 3 argum.

runt, qui in duellis singulari certamine, hastiludiis & torneamentis (quæ vocant) perierint. Hi namque ludus cum ad ostentationem virium & vanam gloriam cum vitæ & animarum periculo fiant, merito prohibentur. libro quinto decretal. titul. 13. cap. 1. & 2. & ff. ad legem Aquileiam.

Duodecimo Innocentius 3. in Concilio Lateranensi [t] anno domini 12.15. cap. 20. sepulturæ officio priuari iubet omnes qui iuxtà ecclesiæ Romanæ ritum non vixerunt nec semel saltem in anno pœnitentes & contriti ad minus in Paschate Eucaristiæ sacramentum susceperint, cuius decreti æquitatem Patriarchæ Constantinop. & Hierosol. qui vna cum 70. Archiep. & 450. Episcopis huic concilio aderant, summis votis & calculis laudauerunt & perpetuo seruandam voluerunt.

[t] Ex Concil. Lateranens. sub Alex. 3. c. 20. refertur. & in Panormia. li. 8. tit. 11. siue c. 148. & c. 1. eo. tit. in 1. Compilat quod si quis in duellis mortuus fuerit, quamuis ei poscenti pœnitentia non negetur Ecclesiastica tamen careat sepultura. 2. q. 5. §. sed qualibet.

Leprosi Christiani de consuetudine sepeliuntur in cœmeterio separato benedicto tamē. Excommunicati donec obtinuerint absolutionem in terra prophana sepeliuntur, post adeptam verò absolutionem, si videtur Prælato transferri possunt in locum benedictum.

DE PARROCHORVM HOSPITALITATE.

§ IIII.

APVD priscos gratis suscipiebantur hospites, & sacrosanctum fuit ius hospitalitatis. Ideo Paulus tam seriò hospitalem iubet esse Episcopum, & pastorem bona sua omnibus impertientem, pauperibus præsertim, & peregrinis ampliùs maximè verò propter Christum à natali suo pulsis & in mundo exulibus, ne ab infidelibus abacti solatij nihil inter fideles inuenientes concidant, & ad infidelitatem redeant. Philoxeniæ siue hospitalitatis summa, & præclara merces. [a] Patriarchę angelos susceperūt hospitio cum se homines suscipere arbitrarentur. Abraham, [*] Loth, Gedeon, Manue pater Samsonis, & alij. Optimus Iob lętatur quod foris non manserit peregrinus, quódque ostiū suū semper viatori patuerit. Leo Papa 9. hospitalitate adeò insignis, vt domus eius pauperibus, & peregrinis semper pateret, cum leprosum ante foras suas inuentum diligenter in lecto suo locari iussisset, apertis manè foribus. ita

[a] Isocrates de hospitibus hoc præceptū tradit [illegible] Omnibus peregrinis [illegible] tutum præsta et legitimā ad [illegible] tracta facienda.

[*] Genes. 19

Iob 31.

non inuenit creditum pauperis nomine Christum eo loci iacuisse. Petrus apud Clementem Epistola prima inter alias presbyteros docet, Charitatis recipiendæ & habendæ maximum erit fomentum si frequenter inter vos communem cibum vestrum mensamque faciatis & quantum quisque præualet, crebrius panem salemq; suum cum fratribus sumat, per hæc dilectio comparatur & causa boni totius in huiusmodi communione consistit, ideo communes facite cibos vestros cum fratribus, secundum Deum per hæc tēporalia officia pacis & charitatis fructus æterna gaudia cōparate Multo autē sollicitius esurientes reficite, sitientibus potū, nudis vestimentū date, ægrotos visite vinctos iuuate peregrinos in domibus vestris suscipite exēplo piissimi Patriarchæ Abrahę. [c] Si S. Apostolus miseras huius sæculi corruptiones viuēs hic experiretur grauioribus cōcuteretur doloribus, cum adeo consopita & frigida sit charitas fraterna vt frater à fratre vix secerni queat. Quantum ab hac pietate abhorreāt personati illi. Pręsules & Abbates, quos cōmendatarios vocant pudet dicere. Quorū exēplo cæteri Sacerdotęs siliceas habent aures pauperis peregrini querelis & planctibus, Polymestore, Diomede, Busyride de Scytis ipsis & Thracibus crudeliores. Frustra pij relegiosiq; homines ex sacris præcipuè mendicantium ordinibus eorum pulsant fores, stipem petunt, aut noctis sub dio solamen, ignorantiæ illa capita, pium Monachorum genus exosum habent, interea compotationibus indulgent canes, equos, scorta, mimos & lenones fouent ex patrimonio pauperum, & peregrinos excludunt. Sunt alij parum mitiores & humaniores in illis Germaniæ partibus & aliqua earum vicinia, qui vt lautos se hospites exhibeant peregrinis plerunque solitis poculorum certaminibus ita vino eos obruunt vt vbi terrarum degant nesciant. Pręposterus est hic honos, eximiore reuerentia vult excipi Charitas. Quidam vtrisque peiores meo iudicio censentur, qui fratres eiusdem vitæ instituti hospitio suscipientes, non in propriis ædibus sed ad cauponarum & tabernarum mensas renitentes etiam pertrahunt, vbi liberius prauitatis rudi plebi indicia offerunt, nugis contendunt seinui-

c Ex hoc pio Abrahæ studio, exortum haud dubio est, Apostolicum illud præceptum de hospitalitate colenda, quam nō solum Parocho inesse vult, sed etiam omnibus Christianis communem esse præcipit. Hanc igitur virtutem, tanquam verè heroicam, dictu mirum est quantopere amplexi sint vetustissimi illi Christiani, imprimis monachicam vitam professi: qui in hospitalitate sectanda pium quoddam inter seipsos certamē sumpserunt, dū quisque peregrinis & hospitib. inseruisse gloriosum & singulare putaret: & ingenti ignominia notatus erat cui non contigit hospiti communicasse. Erat olim Romæ Pammachius patricij generis, ac summarum operum vir, & Paulæ Romanæ matronæ gener. Hic mortua vxore, monachi institutū, hortāte ad id Hyeronimo, sequutus est, & opes suas in pios vsus insumere instituit, & xenodochium in portu Romano.

cem inuitant & prouocant poculis, plausus & risus inconditos, inanes fabulas referre an cantare inter epulas solent Bone Deus quantum prophanatur sacer honos qui tibi debetur, quot scãdala ex hac sacerdotum obscura nube oriuntur. A crapula ad libidinem deinde tradũtur, non Aethnei ignes, nõ Vulcania tellus non Vesuuius mons tantis ardoribus æstuat vt eorum medullæ vino plenæ & dapibus inflammatæ. Siccine hospitalitatis exercetur ratio, siccine obliuiscitur Sacerdos nominis sui, vt pium charitatis affectum in ciborum & gulę ingluuiem transmutet vt blãdi illius dæmonis ebrietatis totus flectatur imperio, non vt faciat peccatum sed vt ipse totus sit peccatum. Mallem profectò incidere in Busiridis [d] aras, quã in istos sęuissimos Potatores qui inuitos ad suipsius carnificinam cogunt.

Quod genus hoc hominum quæue hunc tam barbara morem
Permittit patria?

Ea non est Sanctorum Patrum voluntas, vt ad hospitale soluendum munus extra rationis & cõtinentis temperantiæ metas exeatis. Non fuit ea mens Apostolorum dicentium. Beneficentiæ & communicationis nolite obliuisci talibus enim promeretur Deus Hospitalitatem sectantes, hospitales inuicem sine murmuratione. Non sic sunt opera misericordiæ exercenda. Decet proculdubio Curatum hospitalem esse pro qualitate personarum & necessitate & facultatibus propriis sed non sceleroso luxu & superfluitate. Id autem quicquid sit modo sincera charitate cõmitetur, pauperibus clericis elargiatur vt digne Apostolorum canones tradunt. Si quis episcopus aut Presbyter clerico ex inopia laboranti necessaria non suppeditauerit à communione reiiciatur, si perseuerat deponatur, vt qui fratrem suum necauerit. Pupillos viduas & desolatos consoletur & visitet nam religio munda & immaculata apud Deum & patrem hæc est visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum & immaculatum se custodire ab hoc sæculo Iacob. 1. cap. Ille enim recipit decimas à plebe vt ex illis partem pauperibus largiatur dicente Augustino serm. 299. de Tempore Decimæ tributa sunt egentium animarum.

incepit. Audio te (inquit Hieronymus) xenodochium in portu fecisse Romano, & virgam de arbore Abraham in Ausonio plãtasse littore.

d Erant olim efferi & barbari homines, qui in peregrinos sæuire ausi erant, & nullã aliam ob causam à veteribus proficisci sunt, infaméque reddici. Busiris solitus erat omniũ gentiũ hospites si quos nactus esset, immolare. Hunc scelerati hominũ morem, Vergilius hoc versu insectatus est.

Aut illaudati nesciit Busiridis aras.

Illaudatus est, vt A. Gellius interpretatur, quasi illaudabilis, qui neque mentione, aut memoria vlla dignus, neque vnquam nominandus est. Hac [illegible] [illegible] Diomedis Thraciæ Rex quem Poetæ referunt [illegible] omnes peregrinos [illegible] immanibus [illegible] equis [illegible]

QVIBVS

QVIBVS CAVSIS CVRATVS A BENEFICIO SPOLIETVR ET DEPONATVR AB OFFICIO.

§ V.

MVLTIS variisq; de causis iure [a] vel sententia parochi debent a beneficij fructibus perpetuo carere, quarũ maiora & grauiora hic cõplexi sumus capita. Primò si concubinam tenens admonitus & suspensus vel excommunicatus non desistat, per episcopum vel archiepiscopũ est à suo beneficio remouendus imo secundum antiqua iura ob simplicem fornicationẽ perpetuò spoliatur & deponitur. Secundò Si non resideat in suo beneficio sat [s] admonitus est deponẽdus. Tertiò si confessionẽ sacramentalem reuelauerit. Quartò Si indignus sit promotus ita decernente. Cócilio generali Lateranẽsi vt superius diximus, Curatus etiam negligens & inutilis inuentus tanquam indignus est ab officio & beneficio amouendus. Et qui Simoniacè promouetur, qui vi iniustè occupat aliud beneficium ipso iure primo & secundo priuatur.

a Beneficium duobus modis amittitur, ipso iure, vel per sententiam. Primo beneficium amittitur ipso iure, quãdo ius statuit ob aliquã causam criminis, fortè aliam iustam, beneficium amittendũ, v. in casib. variis qui hic adscribuntur. Idem ferè est ipso facto, quod ipso iure. c. 2. vt cler. vel m n ic. lib. 6. vt si lex priuet, quẽ ipso facto, id est, simulátque, fuerit crimen commissum, sicut lesæ maiestatis, vel hæresis. l. quisquis C. ad l. Iul maiest. c. cum secundum. de hæret. in 6. quia hoc casu factum lex notat, & non sententiam. l. palam. circa fin. ff. de ritu nupt.

Si quis habens personatum vel dignitatem cum Cura animarum & aliud beneficium & dignitatem cum cura recipiat, non tenet collatio ipsi facta sed irrita est ipso iure extra de electione cap. nemo.

Si hæreticus existens aut hæreticorum fautor receptator vel defensor ad nullum ecclesiasticum beneficium est admittendus quod si secus factum fuerit decernit irritum & inane Alexand. 4. extra. de hæreticis cap. 2. §. Hæretici autem cap. 6.

Quicunque ad preces huiusmodi virulentorum hominum hæreticorum scilicet, beneficia quęcunque obtinent priuati sunt ipso iure, etsi scienter talia receperint. De hæreticis cap. 2. §. ad hæc in 6.

Filij hæreticorum in hæresim motuorum vsque ad secundam lineam paternam sunt inhabiles ad beneficia ecclesiastica Clemens 4. de hæreticis.

Si ante vigesimum quintum annum prouideatur quis parrochiali cura, irrita est collatio Greg. de electione cap. licet

licet nec ante talem ætatem.25.annorum alicui commendare potestatem ex causa vltra semestre alias irrita est. Extra.de electione cap.Nemo.in 6.

Si curatus infra annum, à sibi regiminis commissi tempore numerandum non fiat Sacerdos, nisi ob studium impediatur aut alia quauis iusta ratione vt latius in prima classe disseruimus. b

Si curatus factus, non intendens sacerdos fieri infra annum sed fructus accipere, per annum priuatur ipso iure & ad restitutionem tenetur. c

Habens curam annexam prebendæ nisi in ea cura posuerit vicarium perpetuum sit ipso facto ea priuatus.

Sunt & cæteri casus prioribus non inferiores quibus non solum sacerdos est ablegandus a beneficio, sed mulctis iuris puniendus, vt qui vi ingreditur possessionem beneficij, ius quod in eo habet, iure ipso amittit.

Schismaticus ipso quoque iure beneficium amittit.c. nos consuetudinem.12.dist. d

Et propriè is dicitur schismaticus qui se ab vnitate ecclesiæ Roma.diuidit, ac is qui constituit sibi ecclesiam ordinando clericos, & sacerdotes, episcopatus & beneficia conferendo.

Vt enim scirent homines quam graue & detestabile sit hoc crimē, ostendit Dominus in Datham & Abiron, quos terra viuos absorbuit, patet etiam in cap.denique, 7.quæst. 1.& in ea in nomine, 13.distin.& quicunque episcopatum, vel beneficium à schismatico accepit est excommunicatus, vel si ordinationi suæ consentiat, cap.1.schisma. e

Amittit etiam beneficium ipso iure is qui perpetrauit crimen læsæ maiestatis, necnon omnia bona, l. quisquis, C. ad leg. Iuliam. ma.c. cum secundum leges, de hæretic.lib.6. f

Præterea simoniacus ipso iure priuatur beneficiis, c.insinuatum.

Intellige quando crimen est notorium, secus si occultum, quia tunc veniret priuādus, nisi rehabilitetur, c.presbyter, 1 q.1. Panor & alij in c.nisi, de renun.

Limita quoq; in resignationibus simoniacis, quæ non valent

b Non promotus intra annum ad sacerdotium obtinens Parrochialem Ecclesiam est ipso iure priuatus c. licèt can. de elect.in 6.

c Cap.eum qui de præben.lib.6. & infamis fit.l. fin ff. ad leg. Iul.de vi priua.

d Glos.in sum. 24.q.1. Panor. & alij in rub. de schismat. & Io.de Anania, in rub. de schisma. dicit istos à Deo: necnon ab hominibus puniri.

e Hoc expressè docet Angel. de Clauasio in sua sum. in verbo. schismat. §. 3. dicens solum Papam in hoc dispensare. cap. quia diligentia. de election.

f Nam de crimine hæresis ad hoc crimen bonum est argumentum, per gl. in l. Manichæos. C de hær.gl. in c.1 de testi.li 6.

g Hoc expresse docet Ioan. in c. cum vniuersorum. in fin. de rerum permut. Archidiaconus. in c. dudùm in prin.de præb. in 6. Domin. de Rom. decis. [illegible] nota quod r. [illegible] [illegible] sub tit. de [illegible] [illegible]

valent in præiudicium resignantis, ideo qui per simoniam resignauit, videtur quod iterum posit resignare. glossa & doct. in cap. super hoc, in verb. pecuniæ, de renun.

Actio diuersitatis est, quia per renunciationem nihil iuris quæritur illi, in fauorem cuius fit resignatio. [h]

Secus est in collatione, per quam ius quæritur, c. si tibi absenti, de præbendis in 6. Ideo facta simoniaco nulla est, quia dando pecuniam, vel alius simoniam committendo fit inhabilis. c. ordinationes. [i]

Adhæc ipso iure perdit beneficium is, qui crimen sodomiticum commisit, grauissimum enim est crimen. c. mulier. 15. q. 1. vt iura armētur gladio contra reos huius, l. cum vir, C. ad legem Iul. de adulter. & hoc crimen apostasiam à natura vocat Lucas de penna in l. 3. & seq. C. de exactor. & except. lib. 12. Barb. consi. vlt. in 1. vol.

Percutiens Cardinalem. c. felicis, de pœnis, in 6. vbi adduntur aliæ pœnæ.

Idem si quis iniuriosè, vel temerè percusserit episcopum, aut cœperit, seu bannierit, vel hæc mandauerit fieri, ratúmve habuerit, hoc ipso priuatur beneficiis. clement. 1. de pœnis.

Idem quoque est in homicida qualificato, videlicet in assassino, & conducto pretio ad aliquem interficiendum, vt capite primo de homicid. libro sexto Alexand. consilio centesimosexagesimosexto in 7.

Idem si parentes interfecerit, vel eorum alterum, siue fratrem. c. inquisitionis, vbi Fel. colum. 1. de accus. Ioan. de Annania cons. 63. præsupposito.

Falsarius literarum Papæ beneficium amittit ipso iure. c. ad falsariorum, de crimine falsi.

Idem post professionem in religione factam non antea, c. beneficium de regul. lib. 6. & antea non valet collatio, etiam facta professione, teste Paul. in consi. 432. cum statutum, in fi. in 1. vol.

Item si beneficiati alicuius ecclesiæ rectorem, vel clericum alium ipsius ecclesiæ, per se, vel alios occidere vel mutilare præsumpserint, beneficium prorsus amittunt. c. in quibusdam. de pœnis.

Item

---

h Cap. quòd in dubiis, & c. admonet. de renuncia. Ideò is qui dedit pecunias ad habendum beneficiū, non potest priuari iure, quòd non habet c. seruus. de capitis diminutione, in instiut.

i 1. q. 1. & c. sane. 15. q. 3. c. inquisitionis, de accus. Rebuff. in tract. de pacifi. possess. in 4. limita. & in addit. ad Io. Naucler. in tract. de simon. in pœnis, quas ibi contra simoniacos congessit.

Item is qui coegit clericum resignare suum beneficium forte carceribus eum premendo, donec resignauerit.cle. multorum,de pœnis, & resignatio coactè facta nullius est momenti,ibidem.vide cap.sciant,de electio.libro sexto.[k]

Item apostata à fide beneficium amittit, quia plusquam hæreticus est,vt docet Azo in summa C.de apostatis, & ad clericatus oficium admitti non debet.c.penul.& fi.50. distinct.& Prouerb.6.c.dicitur, *Homo apostata vir inutilis*, & is est,qui à fide discedit,est quoque alterius generis apostata dictus,scilicet cum transgreditur præceptum, alius etiam irregularis, vt quando dimittit habitum & religionem. glos.notat in cap.de aposta. qui duo postremi non sunt ipso iure beneficiis priuati,vide Panor.& alios ibidem.

Per sententiam quoque beneficium amittitur, quando priuationis sententia requiritur post crimen,vel aliam causam,vt communiter,nempe si quis homicidium committat,per sententiam est suo priuandus beneficio.[l]

Ideo potest quis ante sententiam priuationis resignare, cũ non antea sit priuatus.c.fraternitati,de cle. excom.mi.[m]

Nisi quis impetrasset illud beneficium cum clausula, quo per cessum aut priuationem impetrandi deberetur, tum quia hæc clausula reseruationem importat, quæ est sublata in Francia. Ideo resignatio bona est etiam si post priuationem fuerit appellatum à sententia.[n]

Sacrilegus quoque suum amittit beneficium per sententiam priuationis.[o]

Bannitus perpetuò etiam beneficium perdit quia priuandus est,cum beneficio seruire non valeat. Panormit.& alij in cap.cum non ab homine.de iudiciis,& in c.2.de arbitr.& ita visum fuit Senatui Tholosano,anno 1539. in vigilia Natiuitatis.

Periurus amittere debet beneficium per sententiam, quippe non merentur regere ecclesias,qui sunt irretiti crimine periurij.

Exterus etiam est beneficio priuandus. & qui per collusionem obtinuit beneficium, tum qui improbè in alienas lites coëunt c.audiuimus.de collus.deteg.

Incendiarij clerici beneficia amittunt, quia de iure ciuili

k Notat Abb. in c.at si clerici. de iudiciis. col. 4. vers. 5. nota Decius. in d c.at si clerici. in princ. colum.penult. Abbas in cap. fin. de celebr. miss.

l Cap.clericis, ibi honore priuetur, & loco, ne cler. vel mon.c. ex literis.de excess. prel. Pan. in c.vlt. ibid.& sic requiritur factum & ministerium beneficiarij,& sententia priuationis iudicis.

m Fel Deci.& de Ripa in c.2. de rescr.& Fel. in c. inquisitionis.de acc.Aufr. in decis.Thol q. 436.

n Per l.qui à latronibus §.fi. ff de test. & ita obtinuit Episcopus Vicen. in magno consilio per resignationem cuiusdam sed sti priuati, dummodo fiat mentio illius priuationis & processus.

o Cap. venerabilis.de [illegible] non. [illegible] nunquid enim c. quemadmodum de iureiurando.

uili capite puniuntur. p

A quo & quomodo ſit deponendus Curatus Dominus Innocentius tertius docet de hæreticis c. cum ex iniuncto dicens quod ſi forte neceſsitas poſtularet vt ſacerdos tanquam inutilis & indignus è cura gregis debeat remoueri, agendum eſt ordinatè apud epiſcopum ad cuius officium tam inſtitutio quam deſtitutio ſacerdotum noſcitur pertinere. Depoſitio autem, priuationem importat legitimæ executionis ordinum, officiorum ac beneficiorum eccleſiaſticorum, quemadmodum & ſuſpenſio non tamen ad tempus vel ſimpliciter cum ſpe relaxationis, ſed abſolutè abſque vlla ſpe reſtitutionis, remanentibus tamen priuilegiis clericalibus fori, & c. ſi quis ſuadente. 17. q. 4. qui conuinci non poteſt in iudicio ſæculari nec puniri à laicis. Eſt autem depoſitio, remotio ab altaris miniſterio quæ cum ſimpliciter fit, perpetua intelligenda eſt abſque vlla ſpe reſtitutionis, licet non exprimatur, vt per gloſſ. not. in c. 1. in gloſſ. fin. l. diſt. At vero communiter pro nullo crimine Clericus deponi poteſt niſi in iure habeatur, vel crimen ipſum ſit graue, aut ſecundùm quoſdam, non ſolum, ſed multiplicatũ propter verba quæ leguntur in c. 6. tuæ. de pœnis. Clerici in latrociniis vel aliis magnis ſceleribus deprehẽſi. depoſitionis rei. Pœna autẽ depoſitionis ita cõſideratur quod vbicunque pro aliquo delicto venit imponenda multa vltima ſcilicet mortis ſupplicio, ex præſcripto legis ciuilis tum de iure canonico in locum ipſius ſubrogatur. Quod refert ac ſequitur Felinus in cap. qualiter. 2. §. ad corrigendos. columna quarta de accuſationibus ita limitans tamen, niſi de iure canonico alia pœna tanquam ordinaria imponatur nec id temere propterea quod iure habita ratione flagitiorum diuerſitatis quoque variè Depoſitionis pœna infertur, aliquando ſimpliciter, vt in c. Accedens. d. 50. & c. ſi quis à proprio Epiſcopo depoſitus. 21. quæſt. 5. quo tempore nihil aliud reo relinquitur, præter laica communio interdum adiuncta alia pœna poſitiua veluti eſt, incluſio in Monaſterio. c. dictum eſt. d. 8. aut alio in loco prout epiſcopo viſum fuerit c. Sacerdos. d. diſt. 81. nonnunquam etiam appoſita damnatione ad perpetuos q carceres.

p l. capitaliũ. §. incendiarij. ff. de pœnis. vbi dicit text. plerunque viui exuruntur, & peſſimam, & depopulatricem & horrendam incẽdiariorum malitiam autoritate Dei, & Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli omnino deteſtamur: vt ait Inn. in c. peſſimam. 23. q. 8.

q Clericus dicitur ad tempus determinatum pro pœna delicti ad carcerem adiudicari, quãdo ad duos, vel tres annos, plùs aut minùs, iuxta flagitij qualitatem, condemnatur, & tunc eo tempore exacto, ſtatim liberari debet. Quo verò tẽpore reus in carcere eſt, ita tractabitur, prout in ſententia præſcriptum fuerit. Ad tempus autem indeterminatum addicitur aliquis carceri pro pœna ſceleris ob incorrigibilitatem vnius vel plurium delictorum, & tunc retinere poteſt in carcere quouſque iudex cognouerit ipſius pœnitentiam, ac futurã emendationem,

c. 27.

cap.27.de verborum signif.&c. vnico diuinis exemplis de pœnis in extrauag. Proinde Abbas hæc ipsa considerans in dicto capitulo tuæ de pœnis,bene ait, vbi pro delicto imponitur pœna mortis de iure ciuili,tunc depositum trudi in carcerem perpetuum, vbi vero imponitur alia pœna citra mortem, tunc detrudi in monasterium. Circa quod notandum est etiam secundum eundem Abbat.in cap.fin. de celeb. miss. ad depositionem presbiteri non semper queri dolum,nam supina ignorantia æquatur dolo, quoadhoc. Crimina autem depositioni, pœnis vindicāda quæ sint,patent clariùs enumerata apud canonistas. Illa autem quæ vel suspendi, vel deponi,vel degradari merentur ad tria genera ac quasi capita reduci possunt secundùm Hostiensem.Goff.& gloss.Ray,enormia,mediocria, ac minora iisque applicantur & inunguntur prædictæ tres pœnæ Suspensionis,Depositionis ac degradationis. Enormia secundum eosdem sunt homicidium voluntarium, & casuale pręcedente culpa,Simonia in ordine ac beneficio quibus addit etiam hæresim Goff. 1. q.1.c.ventum. Mediocria sunt secundum Archie. Adulterium, furtum,sacrilegiū,periurium fraus cū dolo,incestus ex Decess. Prælatorū c. clerici & similia adulterio maiora,atque fornicatio notoria cū incorrigibilitate post admonitionem Minora quę ita vocātur respectu grauiorum sint veluti venatio in clerico ludus aleæ ebrietas tumultus strepitúsque in Synodo & similia adulterio minora. Mitiùs etiam corrigendus est denuntiatus de crimine aliquo probato, quam inquisitus conuictus super eodem crimine, quia finis inquisitionis est, inquisitum conuictum, aut confessum punire aliqua pœna pro iudicis arbitrio, [r] in vindictam communis boni potius,quam priuati ratione habita, vt suprà dictum est,ex capite vigesimoprimo de accusat.& gloss.ibidem. At finis denunciationis non est ad vindictam, aut pœnam, sed ad correctionem,ac pœnitentiam,vt in capitulo decimosexto super his.de accusāt. Vnde tantum requiritur, vt iudex verbis denunciatum increpet,moneatq́; vt pœnitere, atque emendare velit exceptis tamen supradictis duobus casibus homicidij,ac Simonię,in quibus denunciatus perinde

intereaq́; reus mitiùs, aut duriùs à iudice tractari potest, prout res exigit. Ad perpetuos verò carceres, condemnatur aliquis, cum sacri canones, vel iudex propter criminis atrocitatē ita puniendum esse iudicauerit.

r Animaduertat autem iudex quod si reus nō testium probationibus coactus sed sponte, ac sua voluntate crimen fatetur, leuius sit corrigendus, iuxta illud quod habetur in c. presbyterum. d. 50. vbi propterea ait gloss. Mitiùs agitur cum confesso, quàm cum conuicto, vt in c. de his vero dist. eiusdem. & 15. q. vlt c. si quis Presbyter & 1. 65.c. Quia simpliciter. & 1.q 5.c præ[illegible]. Sponte autem dicitur aliquis suum fateri Crimen quādo nulla præcedit examinatio test[illegible] in c. si quis Presbyter d. 24. Sed si [illegible] re probationem aliquis confitetur crimen, is habetur pro conuicto.

s Notandũ est cum iurisconsultis quod si crimen impediat ordinis executionem sit depositio, id est, priuatio sicut in accusatione, si in tantùm beneficij possessionem, sit priuatio à beneficio, ita vt neque hanc pœnã moderari poßit. Quod tamen ita intelligendum est, huiusmodi crimina, instar accusationis puniẽda esse, quod hoc, vt priuentur officio, & beneficio: non tamen quo ad depositionem, vt ait gl. in c. 21. §. 1. de accus. quia effectus inquisitionis non est depositio, sed priuatio administrationis, vel beneficij. c. 32. per tot. de simon.

ac si fuisset accusatus vt testatur gloss. in dicto capitulo vigesimoprimo §. primo de accusat. & hoc prouenit ex natura horum duorum criminum, quæ licet sint occulta, annexum tamen semper habent executionis impedimentum, etiam post factam pœnitentiam. Imò in nullo alio occulto crimine (inquit glos. ibidem) impeditur executio post peractam pœnitentiam, præterquam in homicidio (& hoc idem probatur de tempor. ordin. c. Quæsitum) & in Simonia, de quo scelere satis profusè superiùs diximus. Quædam sunt crimina, quæ impediunt executionem ordinis, vel beneficij retentionem, etiam post peractam pœnitentiam, quantumcunque sit crimen occultum, vt homicidium, nam homicida non potest vnquam sine peccato ministrare in ordine suo quantumcunque est crimen occultum. d. 50. c. Miror. & in c. fi. de temp. ord. & in c. Sicut. 1. de homicid & idem in Simoniaco in ordine, nam cum ordo sit vitiosè receptus, nec habuit executionem vnquam, ex pœnitentia potest hoc purgari. & ordo intus ortus occidit, vt dicit tex. 1. quæst. 1. c. Quod quidam. Propterea volunt aliqui, vt denuncians contra aliquem in his duobus casibus homicidij, ac Simoniæ, se ad pœnam talionis obligare debeat, cum æquè puniantur denunciati, vt accusati. c. Super his. de accusat. quod tamen Glos. in dicto capitulo inquisitionis, non admittit, sed arbitratur, quod tantum debeat se obligare ad pœnam extraordinariam. Sicut excipiens. d. c. Super his. Quod autem denunciatus, & accusatus æquæ puniantur in homicidio, ac Simonia, videtur nobis verum quoad remotionem administrationis ordinis, ac beneficij quemadmodum etiam de inquisito, & hoc propter naturam illorum duorum criminum, quæ semper hoc secum afferunt, vt dictum est superius, non autem quoad integram Depositionẽ, veluti in accusatione, alioquin idem essent in homicidio ac Simonia, denunciatio & accusatio, quod tamen affirmandum non est: nam aliud est denunciatio, & aliud accusatio, vt habetur in capite decimo sexto, super his. de accus. & maioris quoque esset vindictę denunciatio, quam inquisitio, quod est contra naturam vtriusque, nam inquisitio fit ad pœnam arbitrariam

Iudicis,

Iudicis, æquitati tamen consentaneam, & denũciatio tantum ad emendationem, nisi denũciationem statim sequatur inquisitio, vt plerunque fieri solet in criminibus granioribus, quoties enim quis de crimine enormi denunciatur, communiter non proceditur contra ipsum, nisi per inquisitionem veritas prius eruatur, & tunc inquisitionis modo denunciatus puniri videtur, vt ostendit Gloss. in d. c. Inquisitionis. §. 1. cum ait, denuntiator autem in probatione criminum alicui Clerico præsertim prelato obiectorum deficiens, ab officio, & beneficio suspenditur, donec innocentiam suam canonicè purget, scilicet quod non calumniandi animo ad huiusmodi crimina proponenda processerit, vt ceteri illa pœna perterriti ad infamiam aliorum facilè non prosiliãt, maximè suorum prelatorum, quia pœna vnius, est metus alterius. Idcirco cautela summa est habenda non solum in denunciatoribus sed etiam in testibus multi enim comperiuntur laici [t] flagrantes magno odio in clericos. Si enim denuncians non probat, quod intendit (inquit Gloss. in dicto capitulo secundo de calumn.) calumniari præsumitur, sicut in accusatore secũda quæstio. tertio capit. Qui non probauerit, quod obiecerit pœnam, quam ipse intulerit, patiatur & C. de aduocatis diuerso. iudicium. l. 1. Quod si Denuntiator se omnino purgare voluerit, quod non odij, neque calumniæ causa: sed bono tantum zelo adductus, propter talia signa perspecta, vel talia verba audita crimen suspicatus denunciauerit, cum aliter probare non valuerit, per iuramentum facere poterit: gloss. in dicto capitulo secundo de calumn. Quod si denunciator huiusmodi per fraudem, & callidè egisse reperiatur, tunc vt calumniator iuxtà sacros Canones puniendus est, non pauci enim inueniuntur, qui cum volunt alicui per calumniám crimen intendere, quod probare non possint, astutè, ac subdolè Denunciationis specie vtuntur. Qui propterea maiori etiam pœna afficiendi essent, quam accusatores, ac Testes aperti, quandoquidem calumnia tecta plus obest, quam nuda & clara. Nam accusatores, ac testes aperti ante oculos ponunt, quod intendunt & Denunciatores tales cum fraude, ac per malitiam agunt &

t Laici plerunque Clericis opponendo sunt infesti ideò prouisum est, vt Laici in causa criminali, testes esse contra eos non queant, etiam si suam, vel suorum iniuriam prosequantur, vt in d. c. 14. de testib. & attest. Quod procedit etiam contra clericum in minoribus, vt sentit Dom. in c. sicut Sacerdotes. 2. q. 7. refert Fel. in d. c. de cætero in prin. Id tamen fallit in crimine notorio, probat text. quem dicit ad hoc optimum Alb. in c. pen. de purg. Canoni. Idem etiam in criminibus exceptis, videlicet Simoniacæ, hæresis, ac læsæ maiestatis: ita notat gloss. in c. cum p. de accusa. verbo Lucius. Vbi etiã notandum est quod si duo clerici dicerent Titium tale delictum commisisse, & duo laici assererent illum eo die secũ fuisse, ita vt illum tale delictum commisisse non esset possibile statur laicis.

& clam quiq; per insidias sub specie pietatis ac zeli tantum virus euomunt, vt eorum versutiæ, & caliditati maior fides habeatur, vnde insons accusatus aperto Testi, & accusatori facile obstare, sed denuntiatori tali difficulter potest, cum eius nequitia ipsum lateat. Hic non est dormitandum, hic non est titubandum, vbi de criminis & vitæ ratione habetur quæstio, Iudicem decet inflexibilem, sed discretum v & virtutis acie falsas testium machinas discreto examine discutientem, ne illæsis coruis vexet censura columbas. Quisquis igitur ille est (inquit sacer Canon) qui crimen intendit, in iudicium veniat, nomen rei iudicet, vinculum inscriptionis arripiat, custodiæ similitudinem (habita tamen dignitatis æstimatione) patiatur, nec impunitam sibi nouerit licentiam mentiendi, cum calumniantes ad vindictam poscat similitudo supplicij. Caueat itaque vnusquisque ne aut linguam, aut aures habeat prurientes, id est, ne aut ipse aliis detrahat, aut alios detrahentes audiat quia non solum ille reus est, qui falsum de alio profert, sed etiam is qui aurem citò calumniantibus præbet, sedens (inquit propheta) aduersus fratrem tuum loquebaris detrahendo, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum &c. Parcant singuli detractioni linguæ, custodiantque sermones suos, & sciant, quia cuncti qui de aliis loquuntur, sua sententia iudicabuntur. Nemo inuito auditori libenter refert. Officium singulorum sit dilectissimi, non solum oculos castos seruare, sed & linguam, nec quid in cuiusquam domo agatur, alia domus vnquam per eos nouerit. Habeant omnes simplicitatem columbæ nec cuiquam machinentur dolos & serpentis astutiam ne aliorum supplantentur insidiis. Sed cum commodior huius tractandæ materiæ locus proximè immineat laconica secundæ classis hic erit Periodus.

*

v Discretus verò iudex est is censendus, qui falsò accusanti pœnam, imponit cōdignā crimine memor verborū Gelasij Papæ inquientis. Si quis circa huiusmodi personas nō probanda detulerit authoritate huius sanctionis intelligat, se infamiæ iacturam sustinere: vt dāno pudoris, & existimationis dispendio discat, sibi alienæ verecundiæ impunè insidiari, saltem de cætero non licere. An autē obiiciens contra clericum nō confirmatū, hoc est, ante confirmationem, & causæ succumbens, aliqua etiā pœna afficiēdus sit Host. & plerunque Doct. affirmant castigandū pœna c. 1. de cal. lib. 6.

OE C O-

OECONOMIAE CANONICÆ

TERTIA CLASSIS.

De Episcoporum dignitate, Episcopatus & Presbyterij discrimine & optimi Præsulis descriptione.

CAPUT PRIMUM.

Episcopi & Episcopatus definitio & Reuerentia

§ I.

COMPENDIOSÆ nominis Episcopi definitioni maximam nobis adferet lucem Etymologia [a] quæ veluti ex deriuatione & certis definitionis attributis propriam vocis perscrutatur originem. Delectamur etenim communi notionum intelligentia, nobis magis obuia, & ab hac omnis rei propositæ essentia solet adamussim explicari. Ne ergo ab antiqua docendi nostra methodo digrediamur, ab his singularibus quæ sensibus exposita sunt, dicimus episcopi nomen esse Græcum, Latinis non tamen ignotum, & ab ipsa vocis significatione quos Græci episcopos, nos superintendentes vocamus. Inter varia linguarum idiomata soli Syri cum Latinis primam appellationem retinuerunt episcopi quem Episcopach. אפיסקופא frequētius tamen קשישא Kaschischa senem vel seniorem dicunt, ex communi presbyterorum

[a] Etymologia in definitione vocum maximam adfert lucem, qua vtitur Pomponius Iurisconsultus. in l. 299. pupillus. §. vrbs §. oppidum. §. territorium. ff. de verb. significat. tit. 16. lib. 50. Cicer. lib. Topicorum ad Trebatium.

rum

rum titulo, cui affinis est vox illa qua Dyonisius episcopos ἱεράρχας, Ignatius vero ἀρχιερέας Hæbreis פקידים Pekidim verbo deducto ab illustratione & splendore, Episcopatus vero quod quadam vitæ claritate & fulgore lucere debeat iisdem פקדה pekudah dicitur. [b] Sed veluti vicaria est significationum & opinionum seges, ita etiam in sacræ scripturæ interpretationibus multi loquendi modum ignorant, maximè noui testamenti, quo episcopi nominantur presbyteri, ac presbyteri episcopi hoc tum hinc animaduerti potest ex cap. 29. Apostol. Actuum, tum ex epistola ad Titum & ex ea quæ est ad Philippenses prioreq; ad Timotheum. Nos tamen qui ecclesiæ nomine & auspicio accuratius sacra mysteria contemplamur scimus episcopos pontifices summos sacerdotes principes sacerdotũ & nonnunquã humilitatis ergo seniores ac presbyteros affinitatis cũ sacerdotibus nomine cõtracto, cũ quibus administrandorum olim sacramentorum & moderandæ ecclesiæ participabantur onera. Explorata itaque nominis vi & origine puram & rotundam definitionem inquirimus quam aliunde nobis proficisci nõ posse existimamus commodior quam ab Ignatio, [c] qui ad Trallianum sic loquitur. *Quid est episcopus nisi qui principatum omnem & potestatem super omnes obtinet, quiq; quantum fieri potest ab homine est imitator per omnia Christi.* His consentit Clemens Romanus in diataxibus libro secundo capite decimo & libro tertio capite vltimo. Constituens Episcopum secundum post diuinitatem in terris principem Sentio autem episcopatum siue pontificatum esse ordinem sacrum siue sacramentum, quo ad benedictionem episcopalem ritumq́ manuum episcopalium impositionis inunctionis & impositionis voluminis sacræ scripturæ vertici, siue ceruicibus initiandi, presbytero legitimè comparato gratia & potestas officjo congruens diuinitus infunditur. Ast vereor ne particula illa reiiciatur quæ episcopatum sacramentum facit nam si esset ordo vt Dyonisio placet plures essent quam septem, quod vsui & sententiæ ecclesiæ refragatur, Sed vt hic audiatur Diuus Thomas, [d] nomen ordinis vsurpatur tum pro sacramẽto ordinis tum etiam pro officio & dignitatis gradu,

b *Apud eosdem Syros interdum Saouro dicitur Episcopus communicato cum senectute nomine quod Episcopos morum canities & reuerentia deceat.*

c *Idem Ignatius eandem sententiam aut definitionem alibi aliter notauit Episcopum, Sacerdotum, Principem imaginẽ ferentem, Dei quidem principatum Christi verò per Sacerdotium: vbi & sacerdotium esse definit, vt sit bonorum omnium in hominib. summa. vide 2. col. annot. 11. 1. §. Classis prima huius OEconomiæ fol. 2.*

d *Si in consecratione Episcopi imprimeretur character esset profectò superior charactere sacerdotis, atque adeò potestatem includeret consecrandi, veluti Diaconi characterẽ subdiaconi includit ex quo fieret consequens, vt non alio opus fuisset praecedendenti ordine sacerdotali.*

du,& hac ratione Episcopatus non est sacramentum ordinis est tamen ordo,hoc est,dignitas & gradus altior sacerdotio, cui eminentiora officia sunt annexa. Sedanda tamen sunt vtriusque controuersiæ dubia & credendum non solum Areopagitæ sententiæ verumetiam ipsius Concilij decretis Tridenti habitis Sessione vigesimatertia ca. quarto & can sexto vbi & ordinis & gradus Hierarchiæ sacerrimus dicitur,non enim si dignitas & gradus est superior subinde sit consequens vt sit nouum sacramentum alioqui eadem ratione archiepiscopatus & Papatus essent noua sacramenta.Ne quem autem id fallat dum nostri septem numerant ordines, ipsum sacerdotium supremum faciunt,cum vero rem non sacramento , sed potestate terminant,Episcopatum octauo,supremoq́; loco constituunt. Verum ille magnus Areopagita ita perspicuè rem hanc tradit & consentaneè ad can.2. [e] Carthaginensis Concilij quarti,vt obstupescere pius animus non satis queat. Est igitur sacramentum,nam esse efficacem, & iustificatricem hanc initiationem diximus alias,& mox dicturi sumus. At vero episcopum bene precari initiando,docet idem cano. 2.Carthaginens. & precationis meminit nominatim Areopagita,Nominis Episcopi tantus est titulus & decor vt eo insigniri supremus omnium superintendens voluerit apud Iobum dicente Sopharo hæc pars est hominis impij & possessio bonorum quæ sunt illi ab Episcopo,id est à Deo,vt ex phrasi Græca interpretatus est Origenes concatenatis Paraphrastum expositionis in eo libello Cathenæ in beatum Iob quem Vaticani Bibliotheca pontificia post longos temporis situs in lucem emisit Lugduni.Cum ergo audiunt episcopi hoc nomine Deum in sacris literis appellari id curent in primis vt nominis sui dignitatem tueantur vigilantiq́; studio ad gregis salutem incumbant. fide,vita,quæ omni culpa vacet doctrinaq́; sint ornati. Discant quisnam sit hoc loco episcopus nuncupatus omniq́; ratione illius imaginem studeant præseferre.Quemadmodum enim qui regiam imitatur imaginem in eo quod præclarum est imitari conatur, illam item studet exornare sic de beato Episcopo didendum est qui cogitatione atque imitatione

e Celebris est glossa huius controuersiæ in procemio Sexti Decretalium ponēs nouem ordines in Ecclesia esse, prout credit probare per canonem cleros. 21. dist.& can.Episcopus.dist. 23. Istorum autem ordinum Episcopatus est maior: quia nullum ipso est inuenire maiorē, vel parem,vt not.can. in nouo dist 21. in princi 2 glo. Theologi verò rem accuratiùs considerantes: dicunt Episcopatum non esse ordinem, sicut neque Psalmistatum,eò quòd certum non habeat officiū circa consecrationē Eucharistiæ ad Eucharistiam, enim omnis ordo dirigitur. Quatenus itaque ordo Eucharistiæ consecrationem, respicit Episcopatus nō est ordo suprà Presbyteratum dilatatus,neque illi est maior authoritas collata,quàm presbyterami,si autem quatenus Episcopatus munus [illegible] dilatata & ampliata iurisdictionis supra corpus Christi mysticum considerctur,cùm ad illud Sacerdots.

imatione eum qui verus eſt Epiſcopus complexus eum qui tanquam Deus inter homines verſatur qui eum ſibi propoſuit Epiſcopum aquo vere creatus eſt in Chriſto Ieſu Epiſcopus. Hæc Origenes, Antiqui vocabãt actores Eccleſiæ quos nunc diſpenſatores dicimus qui ſunt epiſcopi Οἰκονόμους enim græce vt nunc interpretari ſolemus diſpenſatores, ſic olim interpretati ſunt actores, teſtis eſt interpretatio latina antiquiſsima epiſtolæ ad Galatas in qua verbum œconomi Græcum ſic tranſlatum eſt cum ait quantò tempore hæres paruulus eſt ſub tutoribus & actoribus eſt. Et in vetuſtiſsima interpretatione Irenæi lib. 4. cap. 44. in fine. Quis igitur inquit erit fidelis actor bonus & prudens? Grecè eſt οἰκονόμους, Epiſcopi ergo dicebãtur actores Eccleſiæ, id eſt diſpenſatores, & ſic etiam vocantur in epiſtola Anacleti. 3. Quod ſi ita ſit vt tantis & propè diuinis laudibus præſulum infulæ exornentur, quam ſumus hodie nos præpoſteri, qui epiſcopos deridemus conculcamus, iiſq; abutimur veluti mãcipiis, ipſis profectò Barbaris inſipidiores tantũ honorem ſuis ſacrificis deferẽtibus? Si ſit regale præbendũ epulũ, vocatur Epiſcopus qui fabulæ velut alter Morio cathaſtrophũ abſoluat, ſi nuptias parantur adeſſe tantũ non cogitur non vt benedictioné cœleſté ſua authoritate & officio coniugibus effundat & precetur, ſed ne quid deſit ad tumeſcentem gloriam magnatis [illegible] quid abrogetur à pompa regia aut ne tollatur ſcomatibus & Siccophantiis in pios eccleſiæ cultores materia, denique ſi quid illiberalius contemptibiliuſq; tractandum obtruditur epiſcopis. At longe ſecus Tridentini patres ſerio iuſſerunt ne ſe nimis deiiciant ſeq; Chriſti vicarios meminerint apoſtòlorumq; ſucceſſores, ſed tam eſt violenta conſuetudo vt reſiſti facilè non valeat etiam à viris ſatis conſtantibus. Nemo te cõtemnat inquit Paulus ad Titum id eſt talem te exhibe tum vita tũ verbo quod contemni à nemine poſsis, authoritatẽ enim verbi ac doctrinæ vita facit quanquam quia ſuperiora tria verba ad doctrinam pertinent propter literæ ſenſus eſt vt velit Titum non tantum cum vitæ ſimplicitate deſpici ſed ſic opportunè omnia loqui vt ne nimia in obiurgando humilitas contemptibilem eum

[...]ectus minimè ſe extendat, Epiſcopatus quidem eſt ordo.

f Apoſtolica conſtitutio de honore tribuendo Epiſcopus, hæc eſt, quæ in 2. lib. c. 28. ſcripta eſt. Si cultores, (inquit,) Dæmonum in illis ſuis ſceleratis, & deteſtabilibus, atque impuris ſacris offenſione Dei plenis, vſque in hunc diem ſancta imitantur, vt tametſi quæ execrabilia ſunt ab iis quæ ſunt ſancta, & religioſa comparatione quidem lõgiſsimè diſtẽt, tamen in ſuis illis ludibriis, ſine execrabili ſacerdote offerunt nihil, nec efficiũt, imò illum os ſtatuæ lapideæ putant, expectantes, quid ei facere iubebat, idq; faciunt & abſque eo faciunt nihil: honoreq; exſtimãt, idq; ad honorem ſtatuarum animacarentium, & ad cultũ malorum ſpirituum, ſi idi inquam: vanam & confictam opinionẽ habentes, ac nulla ſpe firma ſubnixi, ea tamen quæ ſanctitatem & religionem habent, ſtudent

eum reddat suis subditis & sic authoritatis pontificiæ siue ecclesiasticæ contemptum generet. In immensum semper crescunt laudis numeri qui ecclesiæ episcopis debentur, nihil hac vel clarius vel dignius sub sole intuemur, Extollat quicunque cupit Regia sceptra, Pastorale pedum non minori splendore & gloria fulcitur, Adde quod nullus est rex tam potēs, tam variis populis venerādus, quatenus rex est qui si res ipsas iusta pensemus trutina, ecclesiæ non dicam episcopi sed pastoris cuiuscunque quatenus pastor est non sit inferior dignitati. Quod si hęc paradoxa videantur, præsenti probatione ex vtriusque partis functione cōcepta apparebunt ipsis Sybillæ foliis veriora. Reges iura condunt, leges promulgant, vt plebs sub suis alis secura viuat, dispereantque scelerosi & cæteri facinorosi homines quorum vita, bonorum lucem offuscat & obtenebrat. Non minor est episcopi cura nec inferioris commodi qui hoc agit vt in singulorum animis sit tranquillitas, repullulascentem vitiorum perniciem extirpat, & consopitis ac refrenatis huius mundi cupiditatibus bonos à malis vitæ integritate separare facit. Rex agit vt à latronibus in tuto sint mœnia, publicas vias ab insidiis expurgat, agros cū pecoribus, domus cum patrefamilias tuetur Episcopus vero vt à sathanæ impetu tuta sint bona mentium nullis regum opibus æquiparanda, Imposturas hæreseos & schismaticorum cuniculos discutit & lacerat, ne incautæ mentes in transitu deprædentur, & vt grex Christianus leonis rugiētis & rabidi lupi circuitus non timeat. Regia maiestas sua liberalitate quid donat? Stipendia, officia, titulos, census, equestris valoris insignia, gemmas, cætera omnia quę nec habere tutum nec ambire bonum fluxa, & fortunæ dominio directè subdita. Quid episcopus? Præter cælestes thesauros & æternas coronas quas nobis in septem Sacramentis confert & nos ipsis diuis similes facit, è scripturæ sacræ penore fœtices & sempiternas dapes depromit quibus saginantur & vegetantur spiritus, & torque veluti aureo ditari & multis virtutum gemmis illustres in cōspectu angelorum candidi progredi possunt ad mensam illam quam præparauit Deus noster dignis & Ecclesiæ suæ affectis fidelibus

imitari, quanto iustius est, nos, quorū fides clarissima est, & spes vera, qui promissum præclarum, & sempiternum, & quod fallere nō potest, expectamus, per eos, qui nobis præsunt, honorē Deo deferre, ita vt Episcopos os Domini esse arbitremur.

g *Probatur exemplis apertissimis spiritualem potestatem esse præstantiorem & eminentiorem, & supremā dignitatem. Facultates enim sicut & artes & potentiæ æstimandæ sunt ex fine, sicut & omnia alia, quæ ad finem sunt. Finis autem potestatis spiritualis longè excellit finem temporalis potestatis, quantum scilicet perfecta beatitudo, & vltima fœlicitas excellit humanam aut terrenam felicitatem. Et vt ait Innoc. in c. solitæ. de maior. & obed. Spiritualia tanto temporalibus sunt digniora, quanto anima præfertur corpori. Et Hebreor. 7. Apostolus probat dignitatem Sacerdotij Euangelici ex eo.*

Melchisedech, qui erat Dei Sacerdos, benedixit Abraham, Genes. 14. Sine controuersia autem maior est, qui benedicit, quàm qui benedicitur. Abrahã autem erat Princeps temporalis, aut personã gerebat temporalis potestatis Omnino igitur maior & augustior est potestas spiritualis temporali, atque adeò maiori cultu & obseruantia prosequenda.

delibus. In summa terrenum ac temporarium est quicquid propriè cadit sub curam regiam, ac diuinum est, cœleste & æternum est, quod tractat Episcopus. Nullis potest comparationibus adęquari Episcopalis honor, si regum fulgori compares & principis diademati longe erit id inferius, quam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares. Quippe cum videas regum colla & principum submitti genibus sacerdotum & osculata eorum dextera orationibus eorum se credunt communiri. Proinde quantum est interuallum inter cœlum & terram inter corpus & animam inter temporaria & æterna tantum interest inter regium munus & pastorale. In hac æstimatione nolim spectes quid homo deferat homini sed quid ipsa functionis natura promereatur. Vulgus pluris existimat coronam quam mitram magis veneratur septrum quam regnum. Quod si Pastores & Episcopi contemptui exhibiti, pontificij honoris conquerantur temerè pessumdatam regum amplitudine dignitatem, sciant se tanti dedecoris potissimas dedisse causas & si verum fateri volumus contemptus talis eorũ pręcipuè vitio exilit. Ex veterum monumentis liquet olim Episcopos non tantum apud plebem verumetiam apud monarchas summo in pretio fuisse ac tantum non adorari solitos. Testantur hoc manuum genuum ac pedũ oscula. Nomẽ enim episcopi non solũ exteris formidabile sed & amabile audiebatur. Declarat hoc Theodosius senior qui Ambrosio à templo excludenti paruit in pœnitentium locum abire iussus obediuit deposita regia maiestate publicitus solo procubuit, squalidus lachrimis veniam petiit, satisfactionis præscribenti leges non est reluctatus, denique è cancellis excedere iussus morem gessit modestè sese excusans. Sed vnde tanta vnius vrbis Episcopo authoritas? Quia verus erat Episcopus, nec illa seueritas vllum fastum aut arrogantiam præ se ferebat sed authoritatem sacerdote dignam, adeo vt Imperator non erubuerit hoc apud alios testari, se non reperisse nisi vnum Episcopum Ambrosium à quo didicisset quantum esset discriminis inter Imperatorem & Sacerdotẽ. Mirabuntur sæcula futura Constatini magni Imperatoris erga ecclesiæ

h Accidit Theodosio ad disciplinam militarem laus ingens, qua pluri mũ valuit: & religionis. Nam tam Mediolani ingredi Ecclesia vellet Mysteria visurus prohibitus ob quoddam facinus (vt fieri solet) ab ingressu Ecclesiæ, nisi pœniteret, ita æquo animo id tulit, vt vltro ipsi Ambrosius gratias egerit, & q. pœnituerit.

Synodum

Synodum & Episcopos reuerentiã de quo Theodoretus Ecclesiastic. Historiæ lib. 1. ca. 7. ita dicit. Ipse quoque Constantinus cum paucis postremus omnium ingressus est, & paruo subselliolo posito assedit, præfatus veniam prius, & petita concessione ab Episcopis. At Episcopis ait parata fuisse subsellia atque solia, magno apparatu & splendore. Itaque pius imperator Sacerdotum Christi dignitatem, & in illis Dei maiestatem venerans implebat id quod in Ecclesiast. legimus, In omni anima tua time dominum, & sacerdotes illius sanctifica. Non Theodosius tantum, non Constantinus, sed plures alij potentissimi Monarchæ regale sceptrum sacerdotis authoritati submiserunt. Quid ita? Quoniam videbant in illis relucentes episcopo dignas virtutes. Habet enim eximia virtus, vim admirabilem rapiendi mentes hominum in amorem & admirationem sui. Hac diuus Basilius Modestum Cæsaris præfectum impunè contempsit, nec impunè tantum sed hominem ferocem rapuit in admirationem Christianæ fortitudinis, hac Eusebium Ponti præfectum ira tumidum deiecit ac mox deiecto est opitulatus, hac Imperatorem Valentem[1] Catholicis infensum, & Arrianis fauentem quum esset ingressus Ecclesiam, ipsa rerum specie, vultus constantia, & oris dignitate primum in stuporem adegit mox sequenti colloquio à concepta crudelitate deterruit atque etiam ab Ariana factione inquam insano studio deperibat, reuocaret, nisi post maligno Sathanæ stipulatus fuisset consilio, & quod Episcopi permanserat authoritas abiectum pertinax subuertisset improbitas. Quid quod Allerbichus Cæsareæ aulæ magister Macedoni monachi viri monticolæ simplicis & omnium literarum rudis sanctimoniæ tantum tribuit vt liberè monentem audierit atque omissis sæuitiæ mandatis Cæsarem in diuersam sententiam pertraxit Quod splẽdidus ac facũdus legatus nõ impetrasset impetrauit, aut imperauit verius despicabilis senicul⁹, conu ictu rusticanus, & pannis vilissimis oblitus. Quid Allebichum, quid Cæsarem commouit, Inclita virtus, omnisq; fuci nescia pietas quæ cunctos ad amandum allicit homines. Eam si præstarent hodie Sacerdotes & Episcopi nondum vsque

adeo

1 Valens tam acer Arrianæ perfidiæ propugnator, vt religiones alias omnes toleraret, catholicæ verò tantum fidei infensus esset id quod Nicephorus lib. 11 c. 24. describit in hæc verba: Valẽs, inquit diutius Antiochiæ commoratus, Euzoio ibi Ecclesia regẽte, Iudæis, & Ethnicis Græcis, atque etiam qui Christianorum nomine censentur, & diuersa ab Euangelica doctrina dogmata complectentur, omnes [illegible] esent, vt libere agerent, permisit. Non impius error sub Iouiniano quidem extinctus, a Iuliano autem excitatus [illegible] & Dialia, Dyonisia, & Cereris sacra, non in angulis, Imperatore veluti percuntem [illegible]: & homines in medio foro, [illegible] Baccantium qui [illegible] rebant. [illegible] vero [illegible] implacabilis [illegible] erat.

adeò degenerarunt ingenia mortalium vt egregiæ pietati non ſint habituri honorem. Aſt laudantur multi in ſorde vitiorum inuoluti, laudātur equidem in ipſorum vituperio & quod gloria ſibi vendicant merum eſt illis dedecus. Faxit Deus gratiarum largitor vt altius ſuſcepti muneris dignitatem perpendentes Epiſcopi iamdudum pigro illo veterno ſepulti ad meliorem frugem conuertantur quo redeat antiquus ille honor & ſplendor eccleſiæ.[k] Octaua Synodus generalis quæ fuit Conſtantinopolitana can. 14. docet in quanto honore habendi ſint Epiſcopi à Principibus ſæcularibus, his verbis. Qui diuina gratia Epiſcopalem ſortiuntur dignitatem ordinem cœleſtis Hierarchiæ referunt in terris, quare merito ſancimus vt digno in honore tam à principibus quàm cæteris hominibus habeantur. Nō oportet itaq; vt principibus vel viris militari dignitate præditis obuiam longiſsimè procedant ab eorum Eccleſiis, nec mulis, equíſve deſcendant in occurſu aut timidè abiectéq; ante genua procidant velut adoraturi, imo vero non accedant ad menſas ſæcularium Principum, ſed cum omni modeſtia quę ſpiritualem deceat dignitatē, officia & debita omnibus tribuāt cui vectigal, vectigal, cui honorē, honorem, dūmodo Principes & pij Imperatores agnoſcāt ſibi Patres Epiſcopos qui liberè audeant reprehendere increpareq́; & principes & cæteros qui militari honore fruuntur ſi quid peccauerint. Si quis vero Epiſcopus poſt hanc ſanctionem ſuam dehoneſtauerit dignitatem, cadens ab honore ſibi per canones debito, vixeritq́; abiectè, ſecundum veterem & agreſtem conſuetudinem, amoueatur per annum, & princeps qui in cauſa fuerit excommunicetur per biennium. Hæc ſacrum Concilium. In veteri lege Sacerdotum ſummorum eximius & authenticus habitus eſt honor[l] adeò, vt qui eorum votis reluctabatur vltimo ſupplicio traditus inobēdientiæ & pertinacium exemplar erat. Si difficile & ambiguum apud te iudicium eſſe proſpexeris (inquit) ſurge & aſcende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus, venieſque ad Sacerdotes Leuitici generis & ad iudicem qui fuerit illo tempore quæreſq́; ab eis qui indicant tibi iudicij veritatem Et facies quodcunque

k *Epiſcopi quidam ſui ordinis & dignitatis immemores vilius verſantur apud proceres, vt de his nullius honor habeatur exiſtimatio, quinimo in ipſum etiam ſacrificium quod malum ex eorum negligentia profecto prouenire exiſtimo cum enim optime poſſent ſi vellent ſuo reſpondere officio aliis multis reb. & illecebris à ſuo ſtatu alienis nimium intenti, id quod debent reddere nolunt.*

l *Hæc omnia cum his quæ diximus in Prima claſsis 1. §. ad perpendiculum coeunt, vt referantur ad Eccleſiaſticæ dignitatis amplitudinem.*

m Vide Ioſeph. antiq. li. 4. cap. 8.

que dixerint qui præſunt loco quem elegerit Dominus & docuerint te iuxtà legem eius, ſequeſque ſententiam eorum, nec declinabis à verbo quod annuntiabunt tibi ad dexteram neque ad ſiniſtram.* Qui autem ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille & auferes malum de Iſrael, cunctuſq; populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumeſcat ſuperbia. Et alibi: Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam & legem requirēt ex ore eius, quia angelus Domini Exercituum eſt, At non decet ſacerdotem vt tantas laudum copias promereatur turpi velut idolum torpere ocio,[n] quin ſuas nō exerat animi facultates. Non minore ergo cura & ſolicitudine Deus Eccleſiæ ſuæ rebus prouidit non minus honori, dignitati integritati, ac neceſsitati in Chriſto filio ſuo renati populi fauit & ſtuduit, ſic & patribus ac magiſtris eccleſiarum illorum loco conſtitutis, nos omnino obedire voluit. Tanta eſt huius ſacri nominis virtus vt quamuis tragicè in hāc digladientur hæretici, nequeunt illam ne digito quidem lædere, quinnimo eius coguntur reuereri maieſtatem & ſuis flectere verbis, ita vt Anthonius Sadelius[o] Caluiniani veneni impoſtor priſcorum patrum eccleſiæ ſacra numina miratus in hæc verba perditiſsimi huius & nebulonis menti contraria exclamarit. Hic lectores rogamus, vt non tantum Apoſtolos & euangeliſtas, verumetiam pios illos eccleſiarum Epiſcopos ſibi ante oculos ponāt, quorum officia & ſtudia eluxerunt inædificanda Chriſti Eccleſia. Reuocent in memoriam primos illos romanos epiſcopos qui puram Euangelij doctrinam & ſanctis concionibus promulgarunt, & eoipſo tandem ſanguinem obſignarunt. Intueantur animo ſummam Cypriani in exequendo ſuo munere diligentiam, ſummam in omnibus vitæ partibus integritatem, fortiſsimam in obeunda morte pro Chriſti confeſsione conſtantiam, Contemplentur Alexandrum Athanaſium & pleróſque alios ſtrenuos ac fortes eccleſiæ duces qui Arrianam hæreſim & innumerabiles alios errores & ſcriptis & voce profligarunt. Poſtremo infinitam hominum multitudinem ad Gregorij, Chriſoſtomi, Auguſtini,

* Deuteron. 17.

n *Otio Dei miniſtrum putreſcere nō oportet. Nam Sacerdos diues, & honoratus, quantum ſit, niſi in actu ſemper ſit, non differt ab idolo. Habent idola oculos, & non vident, aures & non audiunt, pedes, & non ambulant, nihilominus auro cruſtata & pretioſis rebus ornata coluntur atque adorantur à ſtultis vt preclare ſcribit Lullus in Præfatione ſtatutorum Biſuntin. Quamuis hoc in pœnam fieri ſæpe populorum cenſſeuit ne ſibi blandiatur plebs.*

o *Anthonius Sadelius in tractatu de legitima vocatione miniſtrorum. fol. 78. alias vir contumelioſus, & pauci ſingu, cogitur fateri ſucceſsionem Eccleſiaſticam inſignem, concordem, & admirabilem eſſe*

S Cathedram

Cathedram accurrentem & vndique circunfusam atque ab ipsorum ore pendentem sibi adhuc videre videantur. Quis non iudicaret hæc esse hominis Christiani & catholici pura de verò episcopalis authoritatis cultu testimonia? Sed sic vaticinatus est Caiphas sic inter mendacia ora veritas rutilat & fulget, sic verum fateri cogitur humanæ salutis hostis & proditor.

EPISCOPATVS SACERDOTIO DIGNIOR.

§ II.

CLEMENS priori epistola quæ est ad Iacobum fratrem domini presbiterorum & Episcoporum distinctionem dilucide fatetur se à Petro apostolici chori & ordinis ecclesiæ principe audiisse & episcopos quidem vicem Apostolorum presbyteros reliquorum discipulorum tenere, quare ipsos propriis episcopis subditos & obediētes esse debere scribit. In secūda epistola ad eundē diaconorum meminit inter eos quibus cōmissa sunt sacramenta & in præcedenti epistola oculos illos episcopi nominat quoniam circumlustrare (inquit) & perscrutari debent actus totius Ecclesiæ quem pari fermè verborum sententia sequutus est Irenæus lib. 3. ca. 3. [a] Anacletus etiam ipse discipulus Petri & ab eo presbyter ordinatus apertissimè horum trium graduum mentionem facit epistola quidem tertia, Sacerdotū (inquit) gradus bipartitus est, & sicut dominus illam constituit à nullo debet perturbari. Vbi statim adducta electione duodecim Apostolorum & septuaginta discipulorum, addit episcopi Apostolorum, presbyteri septuaginta discipulorum locum tenent. Pro patribus (ait Psaltes) nati sunt tibi filij &c. Arnobius, pro duodecim patriarchis, nati sunt duodecim Apostoli. Ergo pro septuaginta senioribus, septuaginta discipuli, & pro sacris vasis ac eorum filiis, Leuitis, Nathineis, &c. Pastores presbyteri, doctores [b] ordinati. Et omnes fere sequentes pōtifices eadem testantur. Dyonisius Areopagita 5. ca. sunt Ecclesiasticæ Hierarchiæ horum trium ordinum mentionem facit, & distinctionem eorum ostendit. Ignatius in suis epistolis frequentissimè etiam horum ordinum & distinctionis eorum meminit

a Ireneus. Habemus (inquit) annumerare eos qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi & successores eorum. Nam si recondita mysteria scivissent Apostoli, quæ seorsim & latenter ab reliquis perfectos docebant, iis vel maximè traderent, eis quibus etiam ipsas Ecclesias committebant.

b Dyonisius Apostolorum discipulus. cap. 5. de Ecclesiastica hierarchia ponit tres ordines hierarchicos vt sunt purgantium tantùm, nempe diaconorum quibus conuenit cathecumenos cathechizare, & illuminantium: scilicet Presbyterorum administrantiū Baptismū, Pœnitentiam, & Eucharistiam, & perficientiā, scilicet Episcoporum Quibus conuenit confirmare, & ordinare, & prædicare, & cū istæ functiones sint de iure diuino: palam edocet eosdem gradus, eodem fuisse iure distinctos.

meminit. In epistola quidem. 2. ad Magnesianos presbyteros episcopis subditos esse debere docet, nihilq; preter ipsorum auctoritatem facere. Rem autem clariùs absoluit Anacletus papa & Martyr (qui quartus à Beato Petro Apostolo catholicæ ecclesiæ præfuit) in epistola de patriarchis & primatibus & reliquis episcopis ita dicens, Sacerdotum fratres ordo bipartitus est, & sicut Dominus illum constituit à nullo debet perturbari. Scitis autem à Domino Apostolos esse electos & cõstitutos & postea per diuersas prouincias ad prædicandum dispersos cum vero messis cœpisset crescere videns paucos esse operarios ad eorum adiumentum septuaginta eligi præcipit discipulos, episcopi vero Domini Apostolorum presbyteri quoque septuaginta discipulorum locum tenent. Venerabilis Beda libro tertio sup. Lucam ca. decimoquinto sic ait sicut duodecim Apostolos formam episcoporum exhibere simul & demonstrare nemo est qui dubitet sic & hos septuaginta duos figura presbyterorum, id est secundi ordinis sacerdotum gessisse secundum est, tametsi primis Ecclesię temporibus vt apostolica scriptura testis est vtrique presbyteri vtrique vocabantur episcopi quorum vnus sapientiæ maturitatem alter industriã curæ pastoralis significabat hæc Beda. Ratione triplici ostenditur episcoporum supra sacerdotes præeminentia. Prima figura debet correspondere veritati figurati. [d] Sed in Synagoga Hebræorũ diuina institutione vnus erat summus Sacerdos sub quo constituti erant sacerdotes viginti quatuor maiores ipsius Dauid ordinatione qui officia templi & munia Sacerdotalia hebdomadalia administratione singuli per vices suas exercerent, sub quibus erant minores sacerdotes in ministerium tabernaculi & altaris Domini asciti vt patet primo Paralipomemum, ergò talis distinctio debet esse in sacerdotio nouæ legis quoniam teste Paulo omnia in figura contigebant illis apud quos Aaron summus Sacerdos fuit, filij eius inferiores, summus sacerdos distincta habuit ornamenta à minoribus, & solus intrabat in sancta sanctorum quod aliis illicitum erat Leuitic. 26. & ad Hebræos. [e] Secũda ratio Episcopus presbyteros ordinat & episcopos cõsecrat quod

d Nulla ratio permittit, vt distinctior fuerit hierarchia in Testamento Veteri, quam in nouo nam illud vmbra istud imagini cõparatur ab Apostolo ad Hebr. 10. Sequitur igitur, vt sicut in testamẽto Veteri iure diuino, Pontifices sacerdotibus minoribus auctoritate præstabant: ita etiã Episcopi in Ecclesia Presbyteris præstent.

e Eusebius Papa can. manus. de consecr. dist. 5. Episcopi possunt confirmare, si tamen Presbytero, saltem sine licentia id attentaretur, totum esset irritum, & vanum, & inter Ecclesiastica sacramenta non reputaretur. Hinc fit, vt hæc officiorum distinctio sit de iure diuino.

nunquam ſimplici ſacerdoti licuit. Tertia confirmationis ſacramentum non poteſt conferri ab aliquo tantum ſacerdote ſed ex diuina ordinatione à ſolo epiſcopo hoc teſtante Concilio Hiſpalenſi ſecundo, cui interfuit Beatus Iſidorus quoque recenſens ea quæ presbyteris ſunt interdicta & ſolis Epiſcopis reſeruata cap. 7. ſuorum decretorum ita habet Siquidem nec benedicere eis eccleſiam vel altaria conſecrare neque per impoſitiones manuum fidelibus Baptizandis vel conuerſis ex hæreſi ſpiritum tradere nec Chriſma conficere nec Chriſmate baptizatorum frontem ſignare licet ſacerdotibus ſimplicibus ſupp. In concilio etiã Cõſtantienſi inter dãnatos articulos Ioãnis VVitcleff. f 15. &art. 28. vt hæreticus dãnatur quo docebat cõfirmationẽ iuuenũ & clericorũ ordinationẽ locorum conſecrationẽ reſeruari Papę & epiſcopis propter ſolã cupiditatẽ lucri tẽporalis & honoris. Hinc Auguſtinus lib. de Hæreſibus c. 53. Aërij errores enumerãs, hunc inter illos recenſet quod videlicet presbyteros pares faceret epiſcopis g Gratianus 21. diſtinct. ſui decreti ca. 1. ſic habet Simpliciter maiorũ & minorum ſacerdotum diſceretio in nouo teſtamento ab ipſo Chriſto ſumpſit exordium qui duodecim apoſtolos tanquam maiores ſacerdotes ſeptuaginta duos diſcipulos quaſi minores ſacerdotes inſtituit, Petrum verò in ſummum ſacerdotem elegit dum ei claues regni cœlorum prę omnibus & pro omnibus tribuit. Sed videamus quid Hieronymo placeat & quid Damaſo de Epiſcoporum & Sacerdotum differentia Hieronymus in Epiſtola ad euagruum ita ſcribit. Quod Aaron & filij eius atque Leuitæ in templo fuerunt hoc ſibi epiſcopi presbyteri & Diaconi in Eccleſia vindicent. Qui autem dicat non fuiſſet in templo differentiam inter ſummum Sacerdotem Aaron & filios eius minores ſacerdotes? Quod ſi fuit ſemper, fuit igitur ſemper (authore Hieronymo) differentia in Eccleſia inter Epiſcopos & presbyteros. Idem rurſus affirmat in epiſtola ad Nepotianum. Cum autem idem beatus Hieronymus in eadem epiſtola ad Euagrium dicit eundem eſſe epiſcopum & presbyterum factumque eſſe ad ſchiſmatis remedium, vt vnus eligeretur qui cęteris præpone-

f Vitcleſſius vt eſt videre apud VValdenſem to. 2 de ſacramentis. cap. 117. & tom. 1. de ſacramentalibus. lib. 2. cap 60. dicebat nullum eſſe prorſus diſcrimen, ſed promiſcuè omnes ſacerdotes eſſe Epiſcopos, Atq; adeo quem libet poſſe confirmare & ordinare, haberéque plenam iuriſdictionem in ſua Parœcia.

g Auguſtinus lib. hæreſ. h. hær. 53. AErium quendam commemorat qui cũ Presbyter eſſet: doluiſſe fertur quod non potuerit eſſe Epiſcopus; quàobrem in Arrianorum hæreſim lapſus proprium addidiſſe dogma, quod Presbyter ab Epiſcopo nulla differentia deberet diſcerni. Eiuſdem fuit maniæ Vicleſſus, qui Epiſcopatum, quem ambierat, conſequi nõ potuit.

præponeretur non hoc voluit dicere, neque dixit, idem esse, episcopum esse & esse presbyterum, sed eundem esse episcopum & presbyterum, quod à principio quidem ita fiebat, vt propter paucitatem fidelium vnus & idem esset episcopus, & presbyter cum non esset opus in singulis Ecclesiis, alio Episcopo, & alio presbytero, siquidem in episcopo Presbyter cõtineretur. At postquam cœpit opus esse pluribus presbyteris tum nõ amplius erat vnusquisq; idẽ presbyter & idẽ episcopus ne tot essent episcopi quot presbyteri, atq; ita fieret vt ait idem Hieronymus, vt vnusquisque ad se trahens episcopi dignitatẽ Christi ecclesiã rumperet Rursus idem Hieronymus in Commentariis epistolę ad Titum. Quid enim, inquit, facit episcopus, quod non faciat presbyter excepta ordinatione? Ergo placet Hieronymo vt sit differentia episcoporum & sacerdotum ratione ordinationis. Episcopus enim ordinare potest ministros ecclesiæ, presbyter vero non potest, Iam vt de Damaso [h] loquamur in epistola de chorepiscopis eos reprehendit quod cum nihil aliud essent quam presbyteri, tamen episcopi officium vsurparent, docetq; tota illa epistola esse differentiam ratione ordinationis inter episcopos & presbyteros, quare illis non conuenire nomen episcopi nec officium. Et vt omnibus obiectis fiat satis dico cũ diuo Thoma 22. q. 184. ad 1. quod episcopi in primitiua ecclesia propter sacerdotum parrochialium paucitatem, exercebant officia simplicis sacerdotis, & sic quia officia erant communia, ideo vocabulorum vsus tunc erat promiscuus, sed postea facta est nominum distinctio & idem vult dominus Ioannes de Turrecremata. lib. suo primo summę ecclesiæ. ca. 79.

h Damasus in Epist. loquens de Chorepiscopis qui cum solùm Presbyteri essent Pontificũ more ordinare audebant. Vanum (inquit) est, & inane quicquid in prædicto sacerdotij summi egerunt ministerio. Idem docet S. Leo in Epist. ad Episcopos Germaniæ & Galliæ.

APOSTOLICA EPISCOPORVM INSTITVTIO. §. III.

IN ea tempora incidimus quibus non solum deridentur sacra, sed etiam sacrorum ecclesiæ ministrorum labefactatur honos, multi nescio qua insania perculsi episcopatus gradum abolere conantur, veluti aliquod leue & fucosum hominum institutum, & quod tales ordinum dispositiones non legant in epistola Beati Petri [a] & quia in priore inquiunt

a Seniore in hoc Petri loco, Græcus textus habet πρεσβυτέρους, illud autem prouidentes in Græco est [illegible] Sed ad hæc omnia vno verbo respondetur [illegible]

inquiunt epiſt. cap. 5. miniſtros Eccleſiæ tantum presbyteros & quidem ſe compresbyterum vocet. Sed quis eſt tam rudis in ſacræ ſcripturæ intellectu qui non credat vocari hic epiſcopos communi vocabulo presbyteros? ſiquidem de paſtoribus qui cleros habent loquitur Paulus vnumq; tantum ordinem epiſcoporum eſſe conſtat, ſicut eſt vnus item ordo minorū presbyterorum. Sed nunquam aliunde tergiuerſari verborum inuolucris opus eſt quam ab ipſa Apoſtolorum conſtitutione quæ nos rem omnem adeò edocebit vt hac iugulentur omnes in contrarium opiniones & ventilatæ hæreticorum obiectiones confundantur. De epiſcopis qui à nobis dum viximus ordinati ſunt certiores vos facimus, hos eſſe Iacobum Hieroſolymitanum fratrem domini & huic poſt mortem ſecundum ſucceſsiſſe Simeonem Cleophæ filium, & huic rurſus tertium Iudam Iacobi filium, deinde Zachæum qui antea fuerat publicanus, primum epiſcopum Cæſareæ Paleſtinæ, huic ſucceſsiſſe Cornelium & huic rurſus tertiū epiſcopum Theophilum Euodium Epiſcopum Antiochiæ à me Petro ordinatum, cui ſucceſsit Ignatius à Paulo ordinatus, Annianum Alexandriæ epiſcopum quem primum Marcus Euangeliſta ordinauit, huic ſucceſsiſſe Abileum à Luca euāgeliſta ordinatum Linum Claudiæ filium Eccleſiæ Romanorum Epiſcopum primū à Paulo [b] ordinatum poſt mortem verò Lini Clementem, quem ego Petrus ſecundo ordinaui, Timotheum Epheſi Epiſcopum à Paulo ordinatum cui ſucceſsit Ioannes à me Ioanne ordinatus Ariſtonem primum epiſcopum Smyrnæ, huius poſt mortem ſucceſſorem fuiſſe Strateam Loidis filium, cui ſucceſsit tertius Epiſcopus alter Ariſton, Gaium Pergami epiſcopum & Demetrium Philadelphię quem ego Paulus ordinaui Lucium Epiſcopum Cenchrenſem, Titum Cretæ, Dionyſium Athenienſem, Marthonē Epiſcopum Tripolitanum in Phœnicia Archippum Epiſcopū Laodicenſem in Phrigia, Philemonem Epiſcopum Coloſſenſem Oneſimum qui fuit ſeruus Philemonis, Epiſcopum Berœenſem in Macedonia, Creſcentem Epiſcopum Eccleſiarum Galatiæ Aquilam & Nicetā epiſcopos Parœchiarum Aſiæ, Chri-

ſpum

b Quia B. Petrus non fuit ab Apoſtolis ordinatus Epiſcopus eccleſiæ Romanorum, ſed ab eo qui dixit ei, tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & quæ ſequuntur idcircò Apoſt. doctr. valde limatè dixit Linum Eccleſiæ Romanorum Epiſcoporum primum à Paulo ordinatum: non enim fuiſſet primus ſi B. Petrus ab hominibus, aut per hominē ordinatus fuiſſet. Deinde cum iam antea B. Petrus Euodiū epiſcopum Antiochiæ ordinaſſet: vt hæc eadē Apoſtolica doctrina narrat, & ſedem Antiochenam Romanam iubente Domino, vt B. Marcellus in Epiſt. ad Epiſcopos Antiochenæ prouinciæ teſtatur, tranſtuliſſet ad maiorem vtilitatem, vt Antherus Pont. ait, conſequens eſt. Lucrum in eccleſia Romanorum non Epiſcoporum principalem, ſed ad maiorem B. Petri fuiſſe, vt ex Pontificali miniſterio, tantùm.

ſpum Eccleſiæ Aeginenſis. Hi ſunt quos Parœciis Domini præfecimus quorum doctrinæ ſemper memores ſeruate ſermones noſtros, & ſit Dominus vobiſcum nunc & in infinita ſæcula vt ipſe nobis dixit cum eſſet ad Deũ ſuum, eundemque patrem aſcenſurus, Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi, Amen.[c] Eos autem ſacros viros non oppidatim aut vicatim in vicis, caſtellis, modicisve Ciuitatibus inſtituerunt ne nomen Epiſcopatus, & dignitatis authoritas vileſceret.[d] Quod totidem pene verbis repetit Anacletus epiſt. 3. addens Per caſtellos, villas & ciuitatulas presbyteros ſic ab epiſcopis ordinandos, vt ſinguli per ſingulos ſint titulos ſuos. Illos ergo ad honorabilem tantum vrbem titulandos vel denominandos ne vileſcat nomen, hos ad qualecunque vel certe quemcunque locum vel eccleſiam in eo conſtitutam præfecti fuerint, in eadem vitæ ſuæ diebus duraturos. Bonifacio Germaniæ epiſcopo ſcribenti ſe nouos tres epicopos per totidem loca ordinauiſſe qui populo per eius prædicationem ad Chriſtum recens aggregato, præeſſent & prædicarent Zacharias Papa reſpondens merito prius vt maturè pertractaret ſubtiliterq; diſcerneret, num expediret & an loca, vel populorum turbę tales eſſent quę Epiſcopos habere mererẽtur, memor quod in ſacris canonibus pręcipitur vt minimè in villulis vel modicis ciuitatibus ordinentur Epiſcopi, ne vileſcat nomen Epiſcopi, ſynceris tamen eius literis prouocatus, ſuperiora conceſsit & ſedes illic Epiſcopales quę per ſucceſsionem Epiſcopos mererentur ſtatuit & confirmauit Merſenburgenſem, Bamburgenſem, Erphordienſem prępotentes hodie in Germania epiſcopatus. Cum autem Paulus diſcipulo epiſcopo præcipit vt conſtituat ſicut ei diſpoſuit presbyteros per ciuitates omnes ſcilicet maiores & minores Cretæ[e] quales erant tunc ſicut nunc item ſunt aliæ maiores aliæ minores par eſt profecto credere vt nunc non vnius gradus presbyteri minoribus & maioribus ciuitatibus præſunt ſic Paulũ[f] Tito pręcepiſſe vt conſtitueret presbyteros non vnius gradus per omnes ciuitates ſed maioris per maiores & minoris per minores id quod vſque in hodiernum diem fit, ſecundùm priſcam A-

postolicæ

ſuſciperet, quantum à B. Petro præcipiebatur, vt Ioan. 3. in Epiſt. 1. ſua ſcribit.

c Can. Epiſcopi. diſt. 80. & can. audiuimus. 2. q 2. & can. non debebere. 57. Laodicenus.

d Conſtituendæ non ſunt Epiſcopatus in paruis oppidis.

e Erant Cretæ ſicut Strabo. lib. 10. teſtatur plures Metropoles et centum ciuitates, vnde ab Homero dicta eſt in Odyſſea Hecatompolis.

f Hæc prima Pauli per Titum cõſtitutio, ad hodiernum, vſque diem ſeruata eſt in hac Cretæ inſula in qua eſt Metropolitanus qui primatem ſuum agnoſcit, infra Metropolitanum, ſicut Epiſcopi per ſingulas ciuitates non paruas. Hæc eadem diſpoſitio eccleſiarum per totum Orientem & Occidentem cernitur.

postolicæ dispositionis traditionem. Huius rei postremo testes sunt tot præclari & sancti episcopi Apostolorum discipuli qui nostris ecclesiis præfuerunt. Primus Archiepiscopus Rhemensis Ecclesiæ fuit Sanctus Sixtus beati Petri discipulus, quæ vndecim habet Episcopos in ciuitatibus non paruis. Habemus Senonensem Ecclesiam cuius primus Archiepiscopus fuit sanctus Sauinianus sancti Petri discipulus, quæ sex habet per Ciuitatem Episcopos. Item Viennēsem Ecclesiam cuius primus Archiepiscopus fuit Crescens martyr Pauli Apostoli discipulus quæ sex itam Episcopos habet per ciuitates non paruas. Nicæni Concilij temporibus quis negabit fuisse multos episcopos in Aegypto, Lybia & Pētapoli & plures Metropolitanos sic dictos à ciuitatibus quibus præerant, quæ erant metropoles, qui maiores episcopis illis essent? siquidem sine authoritate Metropolitæ ordinari Episcopus non potest, quibus si iam olim à Priscis temporibus ante Nicænum Concilium ab ipsis, inquam, temporibus apostolorum Alexandrinus Episcopus pręerat, vt quidem pręfuit sanctus Marcus, & successor eius Abilius & reliqui deinceps, liquet hunc Episcopalem ordinem ab ipsis Ecclesię primordiis conualuisse. Sic quoq; in Hierosolymitana diœcesi quindecim g episcopos apostolicā successionē sequutos fuisse legimus. Huius ecclesiasticę Politię formā clarius adnotauit Dyonisius Areopagita in Epistola ad Demophilū. Tu ergo (inquit) decerne cupiditati & irę quę decēt, tibi Diaconi, Diaconis Presbyteri Presbyteris Episcopi, Episcopis Apostoli & Apostolorū successores, quem locū cū Theodoro Presbytero & Phocio constantinopolitano sanctus Maximus hoc scholio notatum reliquit, Pulcher (inquit) ordo Ecclesiasticus monachos, qualis erat Demophilus Diaconi: Diaconos presbyteri, presbyteros Episcopi, Episcopos Apostoli & successores Apostolorum increpant, Successores ergo Apostolorum qui sint maiores quam episcopi qui ipsi quoque sunt in suo gradu Apostolorum successores intelligere oportet, tum Patriarchas, tum Archiepiscopos. qui ipsi per prouincias mittuntur, vt episcopi per vrbes. Nec isti noua initiantur dignitate aut forma ab episcopali conse-

Dispositio graduum, & Ecclesiæ antiquissima.

g *Quindecim ordine succedentes Episcopos Hierosolymis ex Hebreorum gente refert Eu seb. lib. 4. Hist. c. 5. qui omnes fidem, & religionem Domini nostri Iesu Christi amplexati sunt, & apud alios magna diligētia propagari studuerunt. Multa etiam decent acta Apostolica.*

li consecratione extranea, sed hęc res tota sita est [h] iurisdictionis vel restrictu vel amplitudine. Etsi autem negare nequeamus quasdam accedere cerimonias, illæ tamen nil innouant, non equidem magis, quam nostrum catholicum sacrificium variant ritus, & agendi modi varij, quos videmus, à diuersarum nationum hominibus vsurpari, qui tamen adeò non arguant religionis vllam differentiam vt orthodoxiæ simplicitatem maximopere commendant. Nam ex iis patet maiorum nostrorum summam concordiam quædam alibi permisisse, sed caput, ac summam rerum eandem vbique retinuisse. Sunt igitur hi omnes ordine siue sacramento pares, iurisdictione verò aliis maiores, sub vno modo principe & generali antistite qui Papa est. Seligamus iam præcipuos vitæ piæ & sanctæ flosculos quibus cingamus frontem optimi piiq; Episcopi.

h Est discrimen de iure diuino inter Episcopū, & simplicem Sacerdotē quantum ad potestatem iurisdictionis in iure dicendo, quàm secundùm potestatem ordinis in administrationibus quorundam Sacramentorum.

OPTIMI EPISCOPI ORNATVS

§ IIII.

ETSI iusta Romanorum Pontificum decreta amplissimis non careant canonibus ad præcipiendam sagacem in eligēdis episcopis diligentiam, vsque adeo tamen irrupit ambitio, prophanæq; ditionis strepitus vt digna sæpius electio corrumpatur. Hic fons est vnde scatet maxima pars calamitatum Ecclesiæ. Et hic quoque cum Hieronymo gemamus quando aliud in hac temporis perfidia non possumus, nunc vt tunc, imo tanto magis quam tunc, quam sæcula profecerunt, ac etiamnum in peius proficiunt tam multos hanc rem beneficium, quod vocant facere vt non eos quærant qui ecclesiæ plus prodesse possint & in ea columnas erigere, sed vel quos amāt vel quorum sunt obsequiis deliniti, vel pro quibus maiorum quispiam rogauerit, vt deteriora taceam, qui vt clerici fierent muneribus impetrarunt, extinguentur proculdubio ab vsuum tantorum faces quamprimum quasi albo pietatis & virtutis sumpto helleboro flexuosas illas promotionum vias falsosq; meandros purgantes Apostolico Consilio omnium hac in re præstantissimo parebimus. Non opus est per vasta sacrorum voluminum æquora discurrere nec emendicatis vti suffragiis, vnus Diuus Paulus hanc

a Nulla præstātior cura adhibēda est in Ecclesiæ functionibus, quā in Ecclesiasticorum ministrorum delectu, si enim contigit in his aliquid parum, minus prudenter fieri statim in detrimentum Ecclesiæ vergit.

cœlestem Philoſophiã & Epiſcopædiam vno quaſi documento complexus eſt dum inquit, Oportet Epiſcopum ſine crimine eſſe ſicut Dei diſpenſatorem, non ſuperbum, non iracundum, non vinolentum, non percuſſorem, non turpis lucri cupidum, ſed hoſpitalem, benignum, ſobrium iuſtum, ſanctum, continentem, amplectentem eum qui ſecundùm doctrinam eſt, fidelem ſermonẽ vt potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt arguere. Hæc ſunt præcipua epiſcopi inſignia, hæ ſunt veri epiſcopi dotes. Sed harum prima, perſpicacius intelligenda eſt ex veritatis Grecæ trutina [c] Δεῖ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον Oportet Epiſcopum ſine crimine. Ἀνέγκλητος non ita ſonat quaſi dicas, vacantem omni culpa, ſed quam nemo poſsit accuſare, ſiue criminari & vocare in ius ob aliquod flagitium. Sic enim interpretatus eſt prius hunc locum Diuus Chriſoſtomus. Nam plus eſt ἀνέγκλητον eſſe quam vacare crimine, propterea quod integritas non rarò fit obnoxia crimini ob ſpeciem probabilem culpæ. At ne hanc quidem Paulus patitur in Sacerdote. Ἐγκαλεῖν enim eſt intento crimine vocare in ius. Et ἔγκλημα commiſſum ob quod aliquis in ius trahi poſsit, ἀνέγκλητος qui non poſſit ad hunc modum accuſari. Atq; idem repetit paulo poſt *Oportet Epiſcopum ſine crimine eſſe.* Auguſtinus ad Bonifaciũ colligit quod ſi idem eſſet ſine crimine quod ſine peccato nemo aſciſcendus eſſet ad miniſterium eccleſiaſticum. Sit (aiũt hîc græci) talis cuius nemo poſsit ſuggillare, aut carpere mores, vitam curet ab accuſatione liberam, nullã det occaſionem reprehẽſionis, modo iuſtæ. Sit alter aut tertius Cato * vt dicitur, quẽ ſi vel Momus, intueatur aut Lincæus cenſor propius circunſpiciat non magis in eo culpabile aliquid inueniat quam in ſole tenebras, aut in ſcirpo nodum, ſitq; virgula diuina quædam, virga inquam directionis & iuſtitiæ. Eadem de cauſa Gregorius moral. libro trigeſimoprimo capite nono. Virum ait gratia Sacerdotali dignum ſine crimine, non ſine peccato hic deſcriptum. Sic ſane Latini diſtinguentes, humanæ hinc infirmitatis illinc maledicentiæ rationem quam Græci plus habuerunt, niſi quod inter hos Theodoretus, non cuiuis

c Non exigit, vt ſit ſine peccato, quia hoc eſſet ferè homini impoſsibile, prout Euangeliſta docet, Si dixerimus (inquit ille,) quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Dicit Paulus oportere vt Epiſcopus ſit ſine crimine, quòd non qualecunque, ſed graue & mortale eſt peccatum.

* Iuuenalis Habeat iã Roma pudorem, Tertius è cœlo cecidit Cato.

cuitis sed iustę tantum reprehẽsionis affinem hic exponit' hoc est, non qui nunquam sit culpatus, à maleuolis præsertim & inimicis, sed qui iure culpari nequeat. Electo itaque duplex necessariũ inculpatæ vitæ integritate, vt scilicet inculpatè viuat & ministret. Nam bene docentes & malè viuentes meritò reprehenduntur. Indignum quippe est vt quis in alios reprehendat quod ipse aliis scientibus fecit. [d] Hunc enim talem meritò arguit Paulus dicens. In quo enim iudicas alterum, teipsum condemnas. Et iterum quomodo ergo aliũ doces teipsum nõ doces qui prædicas nõ furandum furaris? qui dicis non mechor, dũ mecharis? Ob hanc causam saluator noster Iudæis adulteram mulierem accusantibus dixit, qui vestrum sine peccato est, primus in illam lapidem mittat. Quibus verbis innuere voluit eum qui peccatis esset obnoxius indignum esse qui alios aut punire aut reprehendere posit. Matth. 23. Bene in speciem viuentes & male docentes, nihilo magis sunt inculpabiles, imò prioribus peiores. Quid male viuentes & peius docentes? Sit igitur eligendus & electus hac prima vitæ sanctimonia illustris. In qua reliqui fermè omnes optimi episcopi tituli continentur, quos tamen specialiùs examinabimus iuxta Apoli tabulã, ne quid desit in hac nostra opera. Assentiamus sanctis patribus qui tam sollicitè cauerunt, ne præpostera fieret electio episcopi, sic enim ordinauit Innocentius tertius in Concilio generali Lateranensi c. 26. dicens. [e] Nihil est quod Dei ecclesiæ magis officiat quam quod indigni assumantur prælati ad regimen animarum, Volẽtes igitur huic morbo necessariam adhibere medelam, irrefragabili constitutione sancimus, quatenus cum quisquam ad regimen animarum fuerit electus is ad quem pertinent ipsius confirmatio diligenter examinet & electionis processum & electi personam, vt cum omnia ritè concurrerint, munus ei confirmationis impẽdat. quia si secus fuerit incautè præsumptum, non solum deiiciendus est indignè promotus, verumetiam indignè promouẽs puniendus, propter quod idem sacrum generale Lateranense concilium in præcedenti cap. 23. ita statuit Is vero ad quem fuerit deuoluta potestas scilicet electum confirmandi.

d Non confundent opera tua, sermonem tuum ne cum in Ecclesia loqueris, tacitus quilibet respondeat, Cur ergo hæc quæ dicis, ipse non facis. Delicatus magister est, qui pleno ventre disputat de ieiuniis. Accusare auaritiam, & latro potest. Sacerdotis Christi, os, mens, manúsque concordent. Hyeron. in Epistol. ad Nepotianum.

e Gregorius in c. 1. de el. c. et Innocen. 3. in Concilio generali Lateranensi. c. 26.

mandi.

mandi vt præmittit Deum præ oculis habens non differat vltra tres menses cum consilio capituli sui & aliorum virorum prudentum viduatam ecclesiam de persona idonea ipsius quidem ecclesiæ vel alterius (si digna non reperiatur in illa) canonicè ordinare si canonicam voluerit effugere vltionem. Hæc ille. Et habetur de Electione ne pro defectu. Sed redeamus ad Episcographiam. Hortatur Apostolus episcopos tam excelso honoris culmine insignitos sobrios esse non vinolentos. Sacerdotes qui ministrant templo Dei prohibentur vinum & ciceram bibere ne in crapula aut ebrietate grauentur corda eorum & vt sensus officium Deo exhibens vigeat semper tenuisq; sit. Multo namque vino vinolentus est non qui modico vino vtitur, sed qui nimio indulget vino & hoc etiam malum ingenij arcem destruit, & carnis ardores irritat qui sæpe homines in multa pertrahunt vitia. Vinũ & mulieres (inquit Ecclesiasticus) apostatare faciunt sapientes potatio etiam citra temulentiam vim mentis aufert, & vigorem iudicij laxat & tollit etiamsi iudicium non adimat. Atque vt dicit Hieronymus venter mero æstuans citò despumat in libidines, & D. Thomas vsum vini non per se sed per accidẽs illicitum facit quandoque quidem ex conditione bibentis qui à vino facile læditur, vel qui ex speciali voto obligatur ad non bibendum vinum, quandoque autem ex modo bibendi quia mensuram in bibendo excedit, quandoque autem ex parte aliorum qui ex hoc scandalizantur. Nec immerito reprehenduntur apud Hosseam Sacerdotes qui liberaliùs potabant cum illis vinum bibere prohibuisset Dominus quoties in templo erant ministraturi. Ac præterea, quia iudicaturi erant de munditia & immunditia, populúmque edocturi, in cuius officij ratione grauissima ministrat impedimenta Ebrietas, illi attamen muneris obliti curabant splendidè cuticulam curabant, temulentia, & vino madentes & quod dicitur ad ambas vsque aures ingurgitati scandala dabant plebi. Ad hæc vini arguuntur quoniam illud bibebant vt ardentius ac potentius delectarentur voluptatibus venereis, sciebant quandoquidem vinum esse voluptatis & libidinis fomentum, g illo enim tanquam oleo ad

f Vinum est irritamentum libidinis. Mortua res Venus sine Baccho, & Cerere. Sana uris Venus est, cæterùm infœlicibus, miserísque nulla adest Venus mortalibus.

g Hieronymus ad Eustochium de custodia virginum. Vino sublato non est Venus. Eurip. in Bacchid. Athenæus lib. r. 10 Dipnosophist rũ, cribit A ristophanem vocasse vinum. A ... id est, lac veneris.

ſuſcitandam carnis flammam vtitur impudicus Amorum Præſes. Teſtis nobis eſt Apoſtolus vtriuſque virus affinitatem comprehendens. Nolite inebriari vino in quo eſt Luxuria. Atque hinc eſt quod Diuus Ambroſius cum Hieronymo toties vinum venenū appellat. Hinc ad Nepotianum de vita Clericorum de vino loquens ait, libenter carebo poculo in quo ſuſpitio veneni eſt, atque ad Euſtochium ſi quid in me poteſt eſſe concilij ſi experto creditur hoc primum moneo, hoc obteſtor, vt ſponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno. Alter in tractatu de Helia inquit vina prætendis, venena diffundis etiam maior vis vini qam veneni eſt, denique venenum vino excluditur, non vinum veneno, multi à ſerpentum veneno curantur nemo ab ebrietate. Certe veneno caro vulneratur, vino mens. Ipſius ebrietatis deteſtatio tot nephandos effectus quotidie parturiens ab ipſa bibacitatis procacitate nos diſſuadere debet, & his potiſsimū rationibus, prima quia Ebrij abutuntur Dei donis quibus pauperes conſolari poſſent. Secunda quia Dei ſpernuntur tam ſerio iniuncta præcepta prohibuit enim Chriſtus ebrietate corda grauari. Tertia quia vitiant & debilitant naturæ vires adeo vt citius à compage corporis in ſui forſam exitium diſſolutæ rapiatur animus. Quarta quia in beſtias ſe conuertunt. Quinta diabolo ligatos & captiuos viliſsima mancipia ſe tradunt. Denique ſibiipſis cauſam & occaſionem præſtant ad nequiſsima facinora & obliuiſcuntur Dei, iuſtitiæ, honoris, & pudicitiæ. Sed quamuis deteſtanda ſit omnibus, maximè tamen in Principibus & ſacerdotibus, Nam cum præcipuè corporis humani hoc eſt Reipublicæ & eccleſiæ functiones delegatæ ſint, quid erit ſi ebrietas illis cor auferat, quomodo curabitur ſalus membrorum obtenebrato & ſepulto capite. [h] Hinc optimè Athenienſes quamuis ebrietatis vitium in omnibus improbarent, ex Solonis tamen inſtituto principem ebrium morte mulctabāt. [i] Simili lege Carthaginenſes interdixerunt magiſtratibus vſum vini quod in ipſis laudat Plato. [k] Quid dicemus de epiſcopis qui regio luxu, & compotationibus bona pauperum diſsipāt, ſeipſos perdunt & ad ſpurciſsimas carnis illecebras currunt, &

h Athenæus lib. 10. de feſtiuis compotati nib. differens. huiuſmodi Prouerbium eleganter vulgò dici ſolere ſcribit, τὸ οἶνον οὐκ ἔχειν πηδάλιον, id eſt, vinum non habere clauum, propterea quòd ebrietas nihil, nec conſulte, nec moderate, nec facit, nec dicit. Obruitur enim ratio quæ claui vice ſobrios moderatur, atque gubernat. Itaq; violentiam nullis minùs ignoſcenda eſt, quam qui Reipublicæ clauum moderantur, hoc eſt, paſtoribus regibus & magiſtratibus.

i Cœlius Rhodiginus lib. 8. cap. 31.

k Plato ... de legib.

ſpeculatoris officij immemores ebrietate ſtupidiſsima ſopiuntur, tales itaque epiſcopali pedo indignos cenſet Apoſtolus nomine ſobrij.

Deinde prudentem[l] eligendum eſſe cupit, vt ſe ſuoſque fidelius regat, illi enim datur duplex adminiſtratio eccleſiæ ſcilicet in ſpiritualibus & temporalibus vt dictum eſt ideo excellenti prudentia opus habet, Eſt autem prudentia ſecũdùm Ariſtotelem recta ratio agibilium.[m] Cum autem triplicia agibilia incumbant Epiſcopo quędam ad ſeipſum & circa proprium bonum, quædam verò circa eccleſiam & domum ſuam, quædam autem circa politiam ſuæ diocesis communem, ea propter triplici prudentia eum ornari decet, vna quam Philoſophus 6. Ethicorum cap. 8. vocat prudentiam ſimpliciter, id eſt ſine addito, quæ alias monaſtica ſiue perſonalis dicitur, qua homo ſingularis ſe debitè regit vt agat & vitet cum debitis circunſtantiis quæ ad bonum ſuum agenda ſunt & vitanda de qua Prouerbiorum primo. Prudentia ſaluabit te vt eruaris à via mala.

l. Prudentia rerum omnium dux, veluti in Epiſcopo, ſumma eſſe debet, & meritò, quia ipſe veritatis magiſter dixit, Fidelis ſeruus, & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam.

m Ariſt. 6. Ethic. cap. 7.

Alia eſt prudentia œconomica, directiua eorum quæ ad domeſticam conuerſationem ſpectant, de qua Prouerb. vigeſimo quarto Sapientia ædificabitur domus & prudentia roborabitur de qua prudentia agit, philoſophus in duobus lib. œconomicorum.

Tertia eſt prudentia[n] politica, quæ eſt cognoſcitiua & directiua eorum quæ ad ciuilem politiam pertinent inueniendo media, quibus multitudo ciuilis, iuſtè ac pacificè gubernetur, qua vti debet epiſcopus, ſecundùm duas eius partes, quæ ſunt legis poſitiuæ & legis executiuæ, Et rectè beatus Paulus prudentiæ præpoſuit immediatè Sobrietatem ſeu Temperantiam quoniam Philoſopho teſte[o] ipſa dicitur Sophroniſi, id eſt conſeruatrix prudentiæ, eo quod Temperantia ſeruat rectum iudicium in agendis & vitandis Intemperantia autem per dominantem paſsionem, corrumpit rectam æſtimationem de fine & de mediis ad finem, quemadmodum & auaritia excludit prudentiam ſecundùm illud Exodi vigeſimo tertio Munera excecant prudentes.

n. Prudentia virtus non ſolùm Politicis adminiſtrationibus ſed Epiſcopis adeò neceſſaria, vt qui ſine hac aliquod regimen ſuſcipiunt, videntur cæcis, cùm cæci ſint notiſicare viam.

o. 2. Ethic. c. 5.

Irreprehenſibilem, ſobrium & prudentem poſtquam Epiſcopum

Episcopum constituit Apostolum quartam conditionem ad sit *Ornatum* per epitaxim & exaggerationem vt sentit Hieronymus ad Oceanum prioris verbi irreprehensibilis. Qui vitia non habet, irreprehensibilis appellatur: Qui virtutibus pollet ornatus est. Possumus & aliud ex hoc verbo intelligere iuxta illud Tullij,[p] Caput est artis dicere quod facias. Quidam enim tanta stoliditate superbiunt,[q] tantisq; gloriolis & fastu inflantur, vt & in motu & in incessu & in habitu & in sermone communi risum spectantibus præbeant & quasi intelligentes quid sit ornatus splendor & applausus comunt se vestibus, corpus eorum in purpura serpit episcopalem alioquin diminui authoritatem opinãtur cum superfluus vestium cultus non adest, quo nihil in episcopo vel fœdius vel turpius. Vnde perquam doctè Diuus Gregorius sentit nullum hominem sanctitate fulgentem esse in exterioribus incompositum, & egregiam huius rei causam subiungens ait. Intus enim est custodia quę composita seruat exterius membra. Et certè signum est interiora non recte valere quando exteriora modestia non regit, produnt interiores animi affectus exteriores, ita vt facile cognoscantur.[r] Hinc sapiens ait Amictus corporis & risus dentium & incessus hominis annunciant de eo Gregorius Nazianzenus ex vultu & habitu se scribit deprehendisse latentem in Iuliano improbitatem. An non facile iudicabitur illecebris deditus episcopus qui superbo oculo, crispatis capillis incedit? nonne effœminatus censetur qui meliores auroræ partes in parandis vnguentis & suffitibus consumit? Dum moliuntur, dum comuntur annus est. Ornatus iste (inquit Hieronymus) non est Domini sed velamen Antichristi. Modestia vestra nota sit omnibus inquit Paulus.[s] Modestiæ autẽ est vt asserit. S. Thomas gubernare exteriores hominis gestus ac motus corporis. Multos hodie videmus qui tanquam sponsi egrediuntur de thalamo suo, complures delicati vt nihil mũdi muliebris[t] obliuiscãtur qui forte hunc locũ Apostoli impudenter ab animi consideratione excusserunt, aut illud legere noluerunt. Episcopus vilem suppellectilem & mẽsam ac victum pauperem habeat & vitæ meritis conquisitis querat, vt si fieri potest

p Libr. 1. de Oratore.

q *Superbiæ vitium etsi omnibus sit vetitum, multò tamẽ magis rectori Ecclesiastico est interdictum à quo omnis superbiæ fastus, & omnis imper..ndi libido longissimè debet abesse.*

r *Solent etiam boni viri ex ipsorum figura dignosci; vt & inquit Homerus* Odyssææ primo. O μ.. .. .. Ex specie minimè improbus ipsa Esse videbatur.

s Ad Phil. 4.

t *In Episcopos lasciuientes qui nimio luxui indulgent, & vanitatis studio.. ius incumbunt.*

poteſt ſucceſſori ſuo meliorem relinquat.

Quinto requiritur in Epiſcopo pudicitia & continentia. Te ipſum caſtum cuſtodi. 1. ad Timoth. 5. [x] Quod ſi ſcribit hæc viro adeo ſeſe ieiuniis & aquæ potu extenuanti vt inde etiam ægrotaret, quid nos facere oportet aut quonam modo obſeruare? Si ille æquanimiter tulit monitionem quanto magis epiſcopus qui continuis Veneris flammis in publicum dedecus, ſuiq; detrimentum exardeſcit. O viros lapideæ ceruicis, o tribus Anticyris inſanabilia capita. Nulla ne vos flectet ſæui Iudicis vindicta iuſta, quandiu fouebitis tepido affectu venereum ardorem quandiu inſequetur voluntas veſtra aulicorum luxus, & fœminarum blanditias quibus nihil veneno ſius nihil peſtilentius, nihil grauius vulnus inferri poteſt eorum intuitu quo deprædatur mẽtis libertas, eius voce blãdiloqua tolerabilius eſt audire baſiliſcum ſibilantem. Suſpicite Baſilij [y] temperantiam merè regiam & mirabilem. Proponite vobis Hieronymi conſtantiam Athletę conſtantiſsimi in vincenda carnis petulantia, eius Epinicium audite quod his fermè verbis cecinit. O quoties ipſe in eremo conſtitutus & in illa vaſta atque horrenda eremi ſolitudine, quæ exuſta ſolis ardoribus? horridum monachis præbet habitaculum, putabam me Romanis intereſſe deliciis. Sedebam ſolus quia amaritudine repletus eram. Horrebant ſacco membra deformia & ſquallida cutis ſitum Aethiopicæ carni obduxerat. Quotidie Lachrimæ, quotidie gemitus, & ſi quando repugnantem ſomnus imminens oppreſsiſſet nuda humo vix horrentia oſſa collidebam. De cibo verò & potu taceo, cum etiam languentes monachi aqua frigida vtantur & coctum aliquid comediſſe luxuriæ ſit, ille igitur ego qui ob gehennæ metum tali me carceri damnaueram, ſcorpionum tantum ſocius & ferarum, ſæpe choris intereram puellarum, pallebant ora ieiuniis & mens deſideriis æſtuabat. In frigido corpore & ante hominem ſuum, iam carne præmortua ſola libidinum incendia bulliebant. Itaque omni auxilio deſtitutus ad Ieſu iacebam pedes, rigabant Lachrimæ, crine tergebam, & repugnantem carnem hebdomadarum inedia ſubiugabam. Memini me clamantem

[v] Chryſoſtomus de pudicitia.

[x] De D. Baſilio ſic loquitur *Crauatenſis in ſua oratione de officio paſtorũ. Quid Diuum Baſilium commemorem, cuius mores quoddam regium, vt eius nomen ſonat præ ſe ferre videatur an non ne ille inuicta quadam animi magnitudine ac ſanctitate vitæ omni pompa atque apparatu deſtitutus cum ipſo Imperatore Valente Arriano tot annis pro fide Eccleſiæ decertauit. Quis autem Baſilio in victu & veſtitu frugalior, ſic enim de eo ſcriptum legimus. Erat autem Baſilius in victu, & veſtitu abſtinentiſſimus: vna tantùm tunica amiciebatur, humi cubitans, totis ſæpe noctibus vigilabat. Demùm ſolito corpore per abſtinentiam conſumpto cum oſsibus, ac pelle tantùm ſuperſtes eſſet.*

tem diem crebro iunxiſſe cum nocte nec prius à pectoris ceſſaſſe verberibus qu am rediret Domino imperante tran quillitas Oſæuiſsimum hoſtem libidinem. Ex huius Diui Hieronymi verbis perpendite quam rebellis ſit malus ille Dæmon qui mediis in medullis flammas ſuas accendit, quod ſi hoc patitur ille qui exeſo corpore ſolis cogitationibus oppugnatur quid patitur ille in cuius oculis tot pulchritudinum imagines luxuriantur, qui mulierum comitantur amplexibus, qui otio vitam tranſigunt quorum ædes ne dicam lupanaria Lenonibus, Colacibus & paraſitis aperiuntur? Pudet vlterius fœditatem hanc orationis candore proſequi.

* Hoſtis dirus libido.

Sextò hoſpitalem eligit in epiſcopatũ Apoſtolus, Non eſt ille hoſpitalis qui menſam ſuam inſtruit, & diuitibus ac potentibus, aut forte ebrioſis, morionibus, ac nouarum rerum nunciis exponit. Sed qui ſeruos Dei ſpecialia ſeminantes fouet, qui egentes & peregrinos excepit, Epiſcopi domus (ait Hieronymus) omnium commune debet eſſe hoſpitium. Laicus vnum aut duos aut paucos recipiens implebit hoſpitalitatis officium. Epiſcopus niſi omnes receperit inhumanus eſt. Verum ne in huius conditionis hoſpitalitatis expoſitione aliquid minus probè & expeditè innoteſcat, tria ſupponuntur. Primum quod epiſcopus habet & poſsidet duplices diuitias temporales, ſcilicet proprias, ex parentum ſucceſsione vel acquiſitione & res Eccleſiæ ſuæ quomodocunque iuſtè pertinentes, de quibus canon. 40. Apoſtolorum habet, quod res epiſcopi & res Dominicæ debent manifeſte diſcerni vt poteſtatem habeat epiſcopus de propriis moriens ſicut voluerit & quibus voluerit derelinquere. Ne occaſione Eccleſiaſticarum rerum (quæ epiſcopi eſſe probantur) intercidant, fortaſsis enim aut vxorem habet aut filios aut propinquos aut ſeruos, & iuſtum eſt hoc apud Deum & hominem vt nec Eccleſia detrimentum patiatur ignoratione rerum pontificis, nec epiſcopus nec eius propinqui ſub obtentu Eccleſiæ proſcribantur, aut in cauſas incidant qui ad eum pertinent moreque eius iniuriis malæ famæ ſubiaceat.

y Hoſpitalem Epiſcopum deſiderat Paulus qui non ſolùm non aliena appetat quòd faciunt hi qui lucris inhiant, ſed etiam propria indigentibus, ea largiri oportet, Ob quàm cauſam Doctores ſacri dixerunt, Epiſcoporum & aliorum ſacerdotum bona eſſe, bona peregrinorum, cæterorùmque pauperum, quibus illi neceſſariò ſubuenire tenentur.

Concilium Agathenſe Epiſcopi de rebus propriis vel

 acquiſitis

z 1. q. 2. cap. Aurum.

a Idem Ambrosius eod. lib. cap. 2. Qui (inquit) sine auro misit Apostolos: & Ecclesias etiam sine auro congregauit. Quid opus est custodire quod nihil adiuuat? án ignoramus quantum auri, atque argenti de Templo Domini Assyrii sustinerent? Nónne melius conflat sacerdos, propter alimoniam pauperum si alia subsidia desint, si quam sacrilegus contaminatus asportet hostis? Nónne dicturus est Dominus? Cur passus es tot inopes fame emori? Et certè habebas aurum: vt ministrares alimoniam Cur tot captiui deducti in commercium sunt, nec redempti? Cur ab hoste occisi sunt. Meliùs fuerat, vt vasa viuentium seruares, quàm metallorum, ille verus thesaurus est Domini qui operatur, quod sanguis eius operatus est. Hæc Ambrosius.

acquisitis vel quicquid de propriis sunt, si noluerint hæredibus derelinquant quicquid verò de prouisione ecclesiæ suæ fuerit omnia in iure ecclesiæ seruare censuimus. Secundò præsupponitur quod ecclesia licitè habet diuitias, redditus, & thesauros nam si oporteat episcopum esse hospitalem vt Paulus testatur, vultque viduas ab ecclesia sustentari, oportet eum diuitem esse. Et Beatus Ambrosius in libro de officiis Aurum (inquit) habet Ecclesia non vt seruet sed vt eroget & subueniat in necessitatibus. Tertio supponitur quod episcopus habet administrationem thesaurorum & bonorum ecclesiæ suæ Vnde idem Ambrosius, Templo Dei nihil possum nec decerpere nec tradere, cum illud custodiendum non tradendum acceperim. Et habetur 23 q. 8. cap. Conuenior. Sic custodire habet episcopus res ecclesiæ vt non possit sibi eas, vendicare vt dicitur in cap. Prohibemus de censibus & exactionibus in canon. Apostolorum 39 Omnium negotiorum ecclesiasticorum curam Episcopus habeat, & ea velut Deo contemplante dispenset, nec eo liceat ex eis aliquid omnino contingere aut parentibus propriis quæ Dei sunt condonare. Quod si pauperes sunt tanquam pauperibus subministret ne eorum occasione, ecclesiæ negotia depredentur, nec alienare sine consensu capituli potest Harum itaque considerationum intellectu Hospitalitatem commendatam esse episcopis non ignoramus. Hinc merito ab antiqua Sinodi generalis sexti constitutione apostolicos & paternos canones renouans, cautum est, neminem prorsus episcopatum vendere, vel vtcunque alienare vasa sacra, excepta causa olim ab antiquis canonibus, ordinata, videlicet pro redemptione captiuorum, sed non tradere bona ecclesiarum in emphiteutica pacta, nec alias rusticas possessiones venundari, ac per hoc ecclesiasticos redditus lędere, quos ad propriam vtilitatē, & ob escam pauperum & peregrinorum sustentationem esse decernimus His potest adiici canon Apostolorum 58. Si quis episcopus aut presbyter, clerico ex inopia laboranti, necessaria non suppeditauerit, à communione eiicitor, sin perseuerat deponitor, vt qui fratrem suum necauerit, Syluester Papa primus in

Concilio

Concilio Romano ducentesimo soxagesimo septimo episcoporum pietatem Constantino magno inter suos viginti canones ibidem editos canon. 4. ita statuit & admonuit, Commoneo autem vobis omnibus mihi consortibus monimentum hoc, vt de reditibus ecclesiæ quatuor partes fiant, quarum vna cedat Pontifici ad suam sustentationem. Altera presbyteris Diaconis & omni clero, Tertia templorum & ecclesiarum reparationi. Quarta pauperibus infirmis & peregrinis. Gelazius Papa primus in suis decretis capite vigesimonono vt habetur tomo primo Conciliorum & refert Gratianus decima secunda quæst. secundo can. Quatuor. in hac forma dicens Quattuor autem tam de redditu quam de oblatione fidelium, prout cuiuslibet ecclesiæ facultas admittit, sicut dudum rationabiliter est decretum conuenit fieri portiones, quarum vna sit Pontificis, altera clericorum, tertia pauperum, quarta est fabricæ applicanda. Propter quod Cartaginense Concilium 4. can. 15. eiusdem Concilij hæc continet. Episcopus vilem supellectilem & mensam ac victum pauperem [b] habeat & dignitatis suę auctoritatem fide & vitę meritis querat. Et can. 17. Eiusdem Concilij sic habetur, Episcopus gubernationem viduarum pupillorum ac peregrinorum non per seipsum, sed per Archipresbyterum aut Archidiaconũ agat. [c] Concilium Arelatense can. 6. ita statuit, Episcopus pauperibus & infirmis qui debilitate faciente non possunt suis manibus laborare, victum & vestitum inquantum posibilitas valuerit largiatur.

b Pro pauperibus alendis alienationem bonorũ Ecclesiæ fieri permittunt infra. cap. auarum habent. 12 q. 11. gl. Bart. & aliq. omnes in l. sancimus. in princ. C. de sacrosan. Eccles.

c Idem in epist. ad Episcopos per Lucaniam, & Brutios. c. 29. & in Conci. Paris. l. 1. c. 15. Pol. l. 3. tit. 11. Ansel. l. 5. c. 68. Burch. l. 2. c. 137. Iuo. p. 3. c. 293. Pan. l. 2. cap. 7.

Denique ne in hac tanta causa, ad solam rationum opem confugiamus, & antiqua patrum exempla, & conciliorum decreta antiquata esse fingamus, addo his omnibus Tridentini Concilij decretum, quod nostris celebratum temporibus, nostrisque curandis moribus institutum, omnem penitus excusationis ansam præripuit. Sic enim ait, Optandum est, vt ij, qui episcopale ministerium suscipiunt, quæ suæ sint partes agnoscant, ac se non ad propria commoda. non ad diuitias aut luxum, sed ad labores, & sollicitudines, pro Dei gloria vocatos esse intelligant, Nec enim dubitandum est, fideles reliquos ad religionem, innocen-

tiamq; facilius inflammandos, si præpositos suos viderint non ea, quæ mundi sunt, sed animarum salutem ac cœlestem patriam cogitantes. Hæc cum ad restituendam ecclesiasticam disciplinam, pręcipua esse. sancta synodus animaduertat admonet Episcopos omnes. vt secum ea sæpè meditantes, factis etiam ipsis, ac vitæ actionibus (quod est veluti perpetuum quoddam prædicandi genus) se muneri suo conformes ostendant, imprimis verò, ita mores suos omnes componant, vt reliqui ab eis frugalitatis, modestiæ, ac (quæ nos tantopere commendat Deo) sanctę humilitatis exempla petere possint. Quapropter exemplo patrum nostrorum in concilio Carthaginensi, non solū iubetur, vt episcopi modesta supellectili, & mensa, ac frugali victu contenti sint, verum etiam in reliquo vitæ genere, ac tota eius domo caueant, ne quid versetur, quod à sancto hoc instituto sit alienum, quodq; nō simplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præseferat. Hactenus verba Concilij. quæ omnem nobis errandi aditum præcludunt. Nullus enim qui Christianum se esse profiteatur, adeò insolens erit qui iudicium suum ecclesiæ auctoritati, & iudicio velit anteferre. Quòd si ita est, non habet igitur quisquis fastuosè viuit, & quotidie splēdide epulatur, magnosque famulorum greges alit & in hoc tam magnos ecclesię reditus pauperibus profuturos insumit, quo se vila ratione tueatur. cum aduersum se tot habeat rationes, tot patrum exempla, tot doctorum sententias, tot denique & antiquorum, & recentiorum conciliorum sanctiones, atque decreta. Quæ carne & sanguine miserè dilacerantur.

d Huius Concilij Sacra decreta ind[illegible] [illegible], & collabascant & præcipuè magnatum muros: vbi enim (inquit Granatensis,) quis primum in Episcopum designatus est, velut præda quædam Episcopatum esse arbitrantes, protinus ad eum, vndique amici, consanguinei, affines viri potentes, & nobiles accurrunt, aliúsque filium in famulum, alius nepotem, alius seruum offerunt, instant, obsecrant, vrgēt atque omni ratione [illegible] pastorē vexant, familiásque [illegible] quos dum semel admiserit, excludere perpetuo non possit,) vt nisi constanti & infracto animo sit importunitati, victus cedit, & contentionis flagitantium.

Septimò Episcopatus dignitas non rabulis aut ad docendum prorsus ignaris committenda est ideo Paulus Doctorem expetit διδακτικὸν id est appositum ad docendum. Nam si episcopi sancta sit vita sibi potest prodesse sic viuens. Porro si & doctrina & sermone fuerit eruditus, potest se cæterosq; instruere, & non solum instruere ac docere suos, sed & aduersarios refellere Hieronymus cōtra Pelagium libro primo. Qui docere possit cum cæteris virtutibus difficulter inuenies. Inter omnes igitur curas hanc decet episcopis esse primam ac præcipuam quam fusius

explicabimus.

explicabimus in ſequentibus.

Poſtremò pręter ſuperiora boni epiſcopi inſignia debet ab iis qui ſunt extra Eccleſiam nempe gentibus, hęreticis & ſciſmaticis habere bonum teſtimonium ſcilicet inculpatę vitæ nam ipſi Catholicum Epiſcopum pro ſeducto re habent. At qua ratione dicat Apoſtolus per infamiam & bonam famam explicat dum ſubditur, vt ſeductores, & hęc erat infamia, Cæterum nullus vnquam Apoſtolis fornicationis, aut impudicitiæ, aut auaritiæ crimen obiecit ſicut ait Chriſoſtomus hoc loco. Hactenus de his quę in optimo epiſcopo iure diuino requiruntur.

QVAE PROHIBENT EPISCOPALEM ELECTIONEM IVRE ET EDICTO ECCLESIASTICO.

§ V.

EXIMIVM Electionis munus & officium pendens Paulus nihilq; incōſulto permittens, limē Eccleſiaſticę hierarchię ingredi prohibet Neophitis, id eſt nouitiis & recenter baptizatis epiſcopale ſuſcipere pedum.[a] Id enim vix fieri poſſet abſque ſumma iniuria tāti honoris amplitudini. En quod hoc eſt? Heri Cathecumenus, hodie pōtifex, heri in amphitheatro, hodie in eccleſia, veſpere in circo, mane in altari, dudū fautor hiſtrionum, nūc virginū conſecrator inſpicitur. Doctè Hieronymus libro 1. aduerſus Pelagium Pauli ſententiam elucidat. Si baptiſma ſtatim iuſtum faceret & omni plenum iuſtitia, nequaquam vtique Apoſtolus Neophitum reiiceret, ſed baptiſmus vetera peccata conſcidit, nouas virtutes ſcilicet perfectas non tribuit, dimittit è carcere & dimiſſo ſi laborauerit præmia pollicetur. Sed paulo poſt aſsignat præcepti rationem ne inſuperbiam elatus in iudicium incidat diaboli. Ignorat inquit Hieronymus ad Oceanum momentaneus Sacerdos humilitatem & manſuetudinem iuſtorum, ignorat blanditias Chriſtianas neſcit ſeipſum contemnere, de dignitate transfertur ad dignitatem, non ieiunauit non fleuit, non mores ſuos ſæpè reprehendit & aſsidua meditatione correxit, non ſubſtantiam erogauit, de cathedra quodammodo du-

a Hieronym. 2. Epiſtola ad Oceanum. Vide Auguſt. lib. 14. de Trinitate c. 17. & lib. 2. de pecc. & rem. li. c. 27. dicentem Baptiſmum non ſtatim tribuere perfectiam virtutem

b *Neophitus non eſt ad ſacros ordines, multò minus ad Epiſcopatum admittendus, ratione admittendus. c. ſi officia 59. diſt. ex Vrbano Papa qui reſpondet officia eccleſiaſtica, gradatim danda eſſe inſtructis, quemadmodum in Chriſtiana religione docuit quemadmodum & ſandalia.*

citur ad cathedram, id est de superbia ad superbiam. Ambrosius quoque Neophitus, ait videns primo anno natiuitatis collatum in se honorem putat non magis ad suum sed ad alienum profectum se vocatum, quasi beneficium religioni magis det quam accipiat ab ea. Et Haymo, ne dicat Neophitus, Indigebat ecclesia, mea sapientia, vel meo auxilio, ideo me ad fidem adduxit & super se constituit. Rursus Hieronymus ad Oceanum, Incidunt in arrogantiam, qui in puncto horæ, non dum discipuli, iam magistri sunt. Cum autem Neophitus (quod tamen rarius fit) ad perfectam humilitatem peruenerit, & ante baptismum perfectæ conuersationis atque fidei se esse ostenderit, hoc precepto non prohibetur ordinari.[d] Neq; enim aliud hic præscribit Apostolus, quam quod lex naturæ habet, nempe vt cui Superbia ex imperfectione metuitur surreptura, nō ordinetu, r id quod regulariter Neophitis euenire solet. Ideo Apostoli inter suos canones 79. ita statuerūt.[e] Qui ex vita gentili aduenerit, & baptizatus est, aut ex cōuersatione praua, iustum non est eum protinus promouere in episcopum. Iniurium enim est, cum qui non prius specimen & documentum de se præbuerit, aliorum doctorem existere nisi alicubi dono diuinæ gratiæ hoc fiat, hæc ibi.

Quartum Carthaginense Concilium cui interfuit beatus Augustinus canon. primo, docet quemadmodum Episcopus ordinandus de præmissis omnibus debeat examinari.

Secundò Bigami [f] & Polygami à sede episcopali arceantur non quod necessariò maritus requiratur, sed siquando maritum eligere contingeret vna modo vxore contentum requirit. Paulus cum inquit vnius vxoris virū omnem bigamum à clero reiicit, Synodus Nicena cum tamen inferioribus clericis matrimonium permittat. Similiter Synodus Neocęsariensis non admittit ad clericatū nec in eo manere permittit cum vxore fornicaria. Hanc sententiam sequitur capitul. Debitum de bigamis non ordinandis, Tertullianus secundas damnans nuptias dicit in libello de Monogamia, episcopum Monogamum & presbyteros & Diaconos eiusdem esse sacramēti. Et mox. Coniūgent vos, inquit

d Qui iam diu Catholicam fidē relicta falsa religione suscepit, & miles est veteranus militiæ Christianæ, nulla lege pcohibetur ad Sacra & sæcularia officia eligi: dummodo idoneus habeatur. Bar. in l. vlt. C. de postuland. Anania. in rub. de Iudæis. col. 2. Ias. in rub. ff. de. iust. & iure col. 1. And. Tiraq. in tract. de nobil. c. 29. num 12.

e 23. dist. cap. qui episcopus.

f Bigamia ipsis etiam Ethnicis prohibita erat, vt assumerentur ad sacrificiorum mysteria propter monogamiæ gloriam, vt inquit Tertull. lib. 1. ad vxorem, & in lib. de monogamia ad fin. & in lib. de prescrip. aduersus hæreticos, idem & D. Hieronymus Epistola ad Gerontiā de monogamia ita scribit Flamen vnius vxoris ad Sacerdotium admittitur. Fœmina quoque vnius mariti eligitur vxor. ad Tauri Aegypti sacra semel maritus adsumitur hæc Hieronymus. Ludoui. Cœlius. lib. lect. antiq. 13. capp. 22.

quit, in Ecclesia virgine, vnius Christi vnica sponsa. Hoc autem monere oportet, nunquam in ecclesia Dei permissum, vt quis episcopatu vel presbyterio suscepto vxorem duceret, sed soli cœlibes recipiebantur.

Tertium est, vt non ex laico statu assumantur, decreto octauæ Synodi Constantinopolitanæ, quo cautum fuit Action 4. ne quis laicus subitò in sacerdotem vel episcopum promoueretur sed per suos gradus. quod etiam prohibetur in decretis 61. dist. cap. statuimus. Licet Nectarium 2. Synodus generalis, ex laico ob ecclesiæ necessitatem, fecerit Constãtinopolitanum Archiepiscopum. Pariter beatus Nicolaus, adhuc fuit Laicus in episcopum electus, vt dicitur in citato ca. statuimus, & Seuerus, assumptus est ex lanificio, in archiepiscopum, vt illic dicitur. Et beatus Ambrosius [h] octauo à baptismate suo die, Paulino teste est ordinatus cuius ordinationem Occidẽtales episcopi iudicio, Orientales etiam exemplo probarunt.

h Ambrosius in Epistol. 92 ad Vercellenses. 63. dist. c. Valentinianus.

Quarto, Pręcoces ætate, non insigniri debent hoc honore, sed prouecti tantũ & triginta annos nati [i] vt statuit Alexander 3 in Concilio Lateranensi. Cum in cunctis sacris ordinibus & ecclesiasticis ministris, sint ætatis maturitas, grauitas morum, & literarum scientia inquirenda. multo fortiùs in episcopo hæc oportet inquiri qui in curam aliorum positus, debet in seipso ostendere qualiter alios in domo Dei oportet conuersari, ea propter, ne quod de quibusdam pro necessitate temporis factum est, trahatur à posteris in exemplum, præsenti decreto statuimus, vt nullus in episcopum eligatur, nisi qui iam trigesimũ ætatis suæ exegerit annum, & de legitimo matrimonio sit natus, qui etiam vita & scientia commendabilis demonstretur. Hæc ibi. Debet autem sacris esse promotus, vt Innocentius tertius, hoc statuit canone. [k] Siquidem Vrbanus Papa primus decreuit, vt nullus in Episcopum nisi in sacris ordinibus religiosè viuens inuentus fuerit eligatur. & paulo post. Subdiaconos verò, quia etiam ministrant altaribus, oportunitate exigente concedimus in Episcopos eligi, si tamen præclaræ scientiæ ac religionis existant, quod ipsum non sine Romani Pontificis vel Metropolitani licentia fieri permittimus

i Ad Episcopatus administrationem suscipiendam requiritur trigesimus annus vetus canon. Episcopum distinct. 77. sancitum est, & cap cum in cunctis de election in 6.

k de ætate & qualitate cap. præsentem. & à multis.

permittimus.

Vltimum edicto ecclesiastico requisitum in episcopo promouendo est, quod sit canonicè electus, non sordibus aut ambitu illo quo solent beneficia ecclesiasti ca summo omnium scandalo venari, sed habita diligenti discussione dignioris ne indignus eligatur, ne conscendat sedem honoris & gloriæ diues insulsus & ignarus contempto paupere instructiore & sanctiore ne reueretur quod est contemnendum aut contemnatur quod erat sequendum qua in re grauissimus cõmittitur & summa fit iniuria animabus subditis. Hinc Calixtus Papa[l] Nullus inquit in Episcopum nisi canonicè electum cõsecret, quod si presumptum fuerit cõsecrans & consecratus absq; recuperationis spe deponatur, A quibus autem & quomodo electio episcopi fieri debeat abunde habetur in decretis Gratiani dist. 61. 62. & 63. nec non in decretalibus antiquis & lib 6. titulo de electione. Vnum autem hic prætereundum non est videlicet vt nullus siue industria & fauore ac viribus aut amicorum vel sæcularium potestatum auxilio, episcopatum assumat, sed sola Dei vocatione dicente Apostolo. Nec quisquam sibi sumat honorem scilicet inordinatè sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron ad Hebreos quinto propter quod sexta Synodus generalis actione 2. sic habet. Omnis electio episcopi vel presbyteri vel Diaconi à Principibus facta irrita permaneat, secundum regulam quæ dicit, Si quis episcopus secularibus potestatibus vsus ecclesias per ipsos obtinuerit, deponatur & segregentur ab ecclesia omnes qui illi communicant & habetur 63. dist. cap. Omnis, vbi nota illud secundum regulam ex gloss. 16. q. 7. cap. Si quis episcopus ex 31. can. Apostolicorum. Octaua Synodus generalis quæ fuit Constantinopolitana[m] anathematis pœna & fulgure punit eos qui vel cõsenserint illicitæ Magistratus aut principum electioni in ministrorum sacrorum promotione. Concilium generale Lateranense sub Innocentio tertio capite vigesimoquinto ita statuit.[n] Quisquis electioni de se factæ per sæcularis potestatis abusum consentire præsumpserit cõtra canonicam libertatem, & electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, & absque dispensatione

[l] Referens indignum (inquit Adrianus) reus est omnium flagitiorum quæ ex crimine consequuntur, reus denique omnium aut Eleemosynarum, aut aliorum bonorum, quæ boni rectores studio, atque opera persiceren tur. Quemadmodum enim, qui aut imperitum medicum, aut nauclerum, aut ducem, aut pastorem præsitit reus, est omnium damnorũ, quæ ex horum ignorantia, aut socordia consequuta sunt, ita planè qui indignum elizit Ecclesiæ ministrum omnium malorum consequentium reus est.

[m] Synodus Constantinopol can. 12. & 22.

[n] de elect. c. quisquis.

ſatione non poſsit ad aliquam eligi dignitatem. Qui verò electionem huiuſmodi quam ipſo iure irritam eſſe cenſemus præſumpſerint celebrare, & ab officiis & beneficiis ſuſpendantur per biennium, eligendi tum poteſtate priuetur. Idem Cōcilium capite vigeſimoquarto ſtatuit triplicē viam canonicæ electionis, ſcilicet per inſpirationem ſpiritus ſancti, per ſcrutinium, & per compromiſsionem, & qui contra prædictas formas eligere tentauerit, eligendi ea vice poteſtate priuetur.[o] Præſcriptis conditionibus ornatus, nulliuſque inſcius, canonicè in epiſcopum eligi poteſt, ſiue ſæcularis ſit ſiue religioſus. Poſſunt ſiquidem Religioſi etiam mendicantes eligi & poſtulari ad epiſcopatum ſiue ſæcularem ſiue regularem. Extra de electione capite vigeſimoquarto quod incipit Quorundam. in ſexto & titulo eodem capite primo, in Clementinis. Religioſus tamen, etiam de licentia ſui ſuperioris non poteſt aſſumi ad epiſcopatum clero carentem, niſi per Papam inſtituatur. Extra de electione ca. 6. in Clementinis.[p] Nec religioſus mendicātium, poteſt aſſumi ad prælaturam extra ſuum ordinem per electionem in diſcordia factam, nec ad prælaturam non epiſcopalem alterius religionis, vel habitus, quod ſi contra fiat, irritum eſt, vt determinat Concilium Viennenſe extra. de electione capite primo in Clementinis. Electio autem ſicut præſcriptum eſt, ſufficientis & idonei, imo verius magis idonei, vt ſupra in Secunda Claſsi latius oſtenſum eſt, debet ſtatim & cito fieri, dicēte & ſcribente Innocentio tertio ad capitulum Capuanæ Eccleſię Quia verò mora lōgior in electionibus, eſt valde ſuſpecta, imò ſæpe damnoſa, mandamus quatenus inuocata ſpiritus ſancti gratia, perſonam idoneam, per electionem canonicam, cōcorditer aſſumatis ad regimen Capuanæ eccleſiæ. Et habetur. de electio. cap. Cum inter. Idem Innocentius tertius in Concilio generali[q] Lateranenſi ca. 23. ita ſtatuit Ne pro defectu paſtoris gregem Dominicum Lupus inuadat, aut in facultatibus ſuis eccleſia viduata graue diſpendium patiatur, volentes in hoc etiam occurrere periculis animarum & eccleſiarum indemnitatibus prouidere ſtatuimus vt vltra tres menſes, cathedralis eccleſia vel re-

o de electio capit. Quia propter

p Extra. de elect. c. Quorundam. in 6. Vide Oldrad Conſ. 103. & Conci. Trid. Seſ. 25. tit. de reg. cap. 6.

q De elect. cap. Ne deſectu.

gularibus prælato non vacet infra quos iusto impedimento cessante si electio celebrata non fuerit qui eligere debuerant eligendi potestate careant ea vice ac ipsa eligendi potestas ad eum qui proximo præesse dignoscitur deuoluatur. Hęc sacrum Concilium. Sancta Synodus de promouendis ad cathedrales, & superiores ecclesias, nonnulla vtiliter decreuit, hoc tamen munus huiusmodi esse censet, vt si pro rei magnitudine expendatur, nunquam satis cautum de eo videri possit. Itaque statuit, vt cumprimum ecclęsia vacauerit, supplicationes, ac preces publicè priuatimq; habeantur, atque à Capitulo per ciuitatem, & diœcesim indicantur, quibus Clerus populusq; bonum à Deo pastorem valeat impetrare, Hortatur ergo, & monet eos omnes quorum hoc negotium inter est, vt imprimis meminerint, nihil se ad Dei gloriam, & populorum salutem vtilius posse facere, quam si bonos pastores, ecclesiæ gubernandæ idoneos promoueri studeant, eosq; alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, nisi quos digniones, & ecclesiæ magis vtiles ipsi iudicauerint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium suggestionibus, sed eorum exigentibus meritis, præfici diligenter curauerint. Hæc ibi. Verùm de his hactenus, abundè enim ista sufficiunt, vt intelligamus quales episcopos eligere teneamur. Cum ad Dauidem Abiathar sacerdos, amissis iniuria, & crudelitate Saulis parentibus, ac fratribus in desertum profugus peruenisset, ait ad illud Dauid, Ego sum reus omnium animarum patris tui, nimirum quia neque volens, neque animaduertens, in causa fuerat, vt Saul præcipiti quodam furore percitus, inuidiaque stimulatus, sacerdotes Domini iugularet. Quid ergo dicet qui, & sciens & volens, & affectibus suis, & aut amicorum seruiens contemptis dignioribus, præcipit indignos, ex quorum indignitate tot pereuntium animarum strages consequuntur? Quod verò omnia mala hæc, in electoris caput recidant. audi Hiero. dicentem, de asseclis suis ordinantes, & vitam eorum in scandalum populi exponentes, rei sunt infidelitatis eorum, qui scandalizantur.

x Eiusdem Concilij Tridentini sanctione ista decreta sunt, quæ his iungi debent cuius verba sic habēt Si in quibuslibet Ecclesiæ gradibus prouidenter, scientérque curandum est, vt Domini domo nihil sit inordinatum, nihilque præposterum, multò magis elaborandum est, vt in electione eius qui supra omnes gradus eo stituitur, non erretur, Nam totius familiæ domui status, & ordo nutabit, si quod requiritur in corpore, non inueniatur in capite.

D E

DE ELECTIONE CONFIRMATIONE ET RESIDENTIA EPISCOPORVM.

CAPVT SECVNDVM.

§ I.

Electio confirmatio & consecratio Episcopi.

SANCTORVM patrum Chronicis legimus[a] quam odibile fuerit viris piis episcopis dignitatis munus potentissimis rerum copiis & fastu immodico præcinctū ambire qui nō ignorabant Pauli[a] consilium. Si quis episcopatum desirat, opus naturæ non dignitatem, laborem non delicias non crescere fastigio sed humilitate decrescere vt fiat seruus & hominum minister propter Christum.[b] Verum cum res sit multi magnique laboris in hoc summo honorum cacumine non extolli aut turbari inanis gloriæ præeminentia non immerito mea sententia refugebant pastorales diuitis Ecclesiæ infulas.[c] Non culpādus est Anthonius Anachoreta qui ne eligeretur episcopus lęuam sibi auriculam ferro pręsecuit. Quid effugis pater optimè gloriam? quę plus additur cum timetur. Quid honorem quasi indignus repellis! Meritis prærogatiua est honoris repulsa. Veretur forsan ne eorū consuetudinem induat qui pauperculam vitam professi honoris illiciis & titillationibus semel demulsi suipsius immemores insolenter se gerunt in officij modestia, in superbiam tolluntur in iactantiam effrenes non curant prodesse sed gloriantur præesse præsumunt se meliores quia se superiores cernunt, priores dedignantur amicos notos ignorant, externos comitantur, contemnunt antiquos, vultum auertunt, ceruicem erigunt, fastum ostendunt

a 1. Tim. 3.

b Chrisostomus super Matthæū opus quidem desiderare bonum, bonum est, primatum autem honoris vanitas est concupiscere, primatus, námq; fugientem se desiderat, desiderat, desiderantem se horret.

c Est enim nomen operis non honoris [illegible] neque speculari est, & intendere, atque adeò Episcopus idem quod superintendens. Primatum autem Ecclesiæ concupiscere, neque iustum est, neque vtile,

dunt grandia loquuntur sublimia imitantur & posteris testantur quantum ingratitudine deturpentur. Sunt enim qui cum ex simplici fortuna ad grandiorem sese vident euectos & honoris apicẽ tenere, illico immemores omnes fastidiunt, In quos profecto grauiter excandescere solebat Clemens sextus Pontifex Maximus omnibus gratitudinis specimẽ exhibẽs vt narrat Papirius Massonus lepidissima historia. Verũ vt tales laudare nequeo, sic eorum contemptum non approbo qui vitæ contemplatiuæ institutum exculti, nulla proximi charitate, aut vrgenti Ecclesiæ necessitate ab hac distrahi vel separari possunt. Nam quamuis vberior sit & excellentior fructus vitæ contemplatiuæ quam actiuæ, tamen ex altera parte bonum commune præstantius est particulari, & ideo tenetur homo (vt consulit diuus Thomas) cum ad episcopatum accersitur, etiam cum aliquo spiritualis otij detrimento iussa capessere. Gratius enim Deo est & charius, vt cura suarum ouium quas suo sanguine redemit impẽse habeatur, quam vt suæ ipsius contemplationi vacetur. Adde, quod neque episcopus, sic est addictus vitæ actiuæ, vt à contemplatiua sit prorsus alienus. Verumtamen, si quis peccato quouis mortali illaquearetur, indignus esset & electione & electionis confirmatione, quam nos hic explicandam suscepimus, sed integritate mentis & dotibus Episcopo conuenientibus locupletatus, aperto vultu ad benedictionem & consecrationẽ, pulsis procul impedimentis cæteris, quæ hominũ ambitio suggillat progredi potest. Cõsecrationis autẽ formã & ordinẽ Anacletus Papa omnibus Episcopis scribens exprimit dicens Consecrationis tempus trium mensiũ spacio clauditor vltra quod nisi necessitate cogẽte episcoporum consecrationes post electionem differri non licet prout diffiniuit sacrum generale concilium Chalcedonense 75. dist ca Quoniam quidam. Nec debet ordinari sine cõsensu & præsentia Metropolitani, Deinde tertia epistola Clementis Romani, plurimisque concilio-

d Videte grati animi Symbolum: acceptique beneficij memorem hominem. Clemens Sextus cũ donatus fuisset laurea doctorali Parisijs omnium applausu, & de reditu in patriam sollicitus itineri se accinxisset, in ipsis Aruernorũ finibus à latronibus miserè deluditur, nudatur, & vestibus & commeatu expoliatur, sola vita incolume relicta Huius infortunij inusitatum dolorem constantissimè pertulit, sed itineris molestia pertæsus ad quoddam monasterium quod in agro Claromontensi situm est, se contulit, stipem, & viaticum postulaturus. Illic lautum & liberalem Abbatem Hospitem inuenit qui eius casus sortem miseratus benignè eum recepit, iure illo Philoxeniæ sancto, & multis modis venerando. Breui illic contracta mora cum discederet hoc verbo voluit symbolum h spiti persoluere, quando (inquit) ... ferre potero? ... Al... (... nomen erat Abbati) ... Romanus Pontifex ... paratri referet. ... illud non carnis effectu. Pontificatum adeptus ... Thobozano Archiepiscopatu exornauit. Hæc ex nostris in Constitutiones Pontificum Scholijs decium pta sunt.

rum

rum sanctionibus, ne vnus episcopus audeat episcopum cõsecrare, & lib. 2. Diataxωn idem Clemens [e] prohibetur, dicit esse vetitum & vix in extrema necessitate permittit secundum, qui librum imponat vertici, sed plures vult initiationis testes, & comprecatores adesse, quod si prorsus nõ liceat, saltem optat totius prouinciæ episcopos, scripto suffragari, Sed hæc manuum impositio non est sola traditione stabilienda, cum caput quartum prioris ad Timot. & caput primum posterioris dicat aperte Timotheum accepisse gratiam cum impositione manuum presbyterij quam Paulus iubet resuscitari. Initiò ergo videamus quæ sit ratio imponendi Euangelia super caput Episcopi, cum ordinatur vt vel ex ipsa ratione intelligi possit, quam hanc temere, nugacissimis mendaciis hæretici sanctissimum ritùm contemnere satagant. En patet Areopagitæ irrefragabile testimonium. Habet episcopus sacratissima eloquia Dei super caput imposita, Etenim quia potestas ac scientia perficiendi omnem rationem sacrorum, sanctis Episcopis munere Dei omnium sacrorum præsidibus tribuitur, merito super eorum capita eloquia à Deo tradita imponuntur, quibus comprehensa sunt & vnde omnis Theologia & diuina operatio misteriorum, miraculorum, apparitionis diuinitatis, sermonum Christi, operationes sacramentorum & vt vno verbo dicam omnia opera & verba diuina nostræ hierarchiæ à Deo donata elucescũt, & sũmatim omnes materiæ Euangeliorũ amplectũtur. Deinde vt totam rationẽ impositionis Euangeliorum super caput episcopi absolueret subiunxit, Quippe cum episcopus ad similitudinem Dei, cuius imaginem gerit omnem quidem potestatem hierarchicam integrè participaturus omnium vero sermonum & sacrarum operationum scientiam non solum ipse instar luminis percepturus sed cum aliis excellenter, vt episcopo conuenit communicaturus sit.[f] Hactenus Dyonisius. Nulla autem perfectior ratio nec diuinior causa huiusmodi impositionis libri super caput episcopi cum ordinatur excogitari potuit. Hæc igitur est & semper fuit omnium Ecclesiarum Orientis & Occidentis consuetudo ordinare episco-

e Hæc sunt constitutionum Apostolicæ verba apud Clementem relata: Iubemus, vt a tribus Episcopis Episcopus ordinetur, vel ad minimum a duobus: ita ab vt vno cõstitui non possit, testimonium enim duorum, & trium firmius est, & certum. Item iubemus vt Presbyter & Diaconus, ac reliqui clerici ab vno Episcopo ordinentur, & vt neque Presbyter neq; Diaconus reliquos clericos ex laicis, sed tantummodo Presbyter quidem doceat, offerat, baptizet benedicat populo. Diaconus vero ministret Episcopo & Presbyteris, id est, agat Diaconum, reliqua vero ne faciat.

f Hæc ex 11. can. Neocæsar. & ex can. 12 Ancyrano & [illegible] Balsamonis [illegible] Nicephor. libr. 1. cap. 14.

pos cum impositione euangeliorum super caput cui consuetudini non solum non obediunt Luterani sed quod longe intolerabilius accusant & insectantur eam, eo animo quo contentiosi & furiosi omnes Romanæ ecclesiæ in ceremonias debacchantur, nec contenti non obsequi piis episcoporum votis neque habere episcopos Catholicè ordinatos, etiam ordinationes ipsas episcoporum, à Christo institutas ab Apostolica traditione g in vsu receptas, omnium fidei Catholicæ ecclesiarum Solis ad vtramque domum, iam inde à principio celebratas & grauissimis & antiquissimis authoribus literis proditas tanto odio tam impudentissimis cõtumeliis & incredibiliter prefracta audacia prosequũtur vt non vereantur ea scripta negare in quibus eas legunt. Quod enim in epistola secunda Anacleti fecerunt, idem quoque fortasse facturi sunt in Dyonisio & in libris Clementis Romani de Apostolicis constitutionibus. Sed quid mirum est si cõsuetudines ecclesiasticarum cõstitutionum negligũt cum magis mirum esset si cõtracto sathanæ fœdere veritatẽ non impugnarẽt easq; non negarent, quod satis intelligi potest ex iis quæ Tertullianus in libro de velandis virginibus scripsit. Non possumus, inquit, respuere consuetudinem quam damnare non possumus, vt potè non extraneam, quia non extraneorum, cum quibus scilicet communicatus ius pacis, & nomen fraternitatis vna nobis & illis fides vnus Deus semel dixerim, vna ecclesia sumus, ita nostrum est quodcũque nostrorum est, cum igitur Lutherani & Caluinistæ cæterique huius farinæ sectarij nobiscum ius pacis non communicent, nec vna illorum & nostra sit fides, nec vna ecclesia consequens erat, vt ordinationes etiam nostrorum episcoporum nequeant imò, mordicus negent omnia scripta in quibus nostra legunt & ea tantum retineant, in quibus legunt sua, id est habeant tantum libros eorum qui gaudent animarum exitio. Sed quo magis adhuc ad extrema vsque adigantur, & impositiones voluminis super caput Episcopi traditionem esse Apostolicam vel inuiti fateantur, edisserant nobis si aliquid Theologicæ habẽt praxis quid illæ linguæ igneæ significarunt

g Per omnes Ecclesiæ orientis Occidentis & aliarum partium nulli, hæc de sacris Ecclesiæ ministris præficiendis apostolis, & propè diuina constitutio viget: quæ cum Presbyteris ab Episcopo, qui ab Episcopis ordinatus est, ordinandos esse statuat, & Presbyterorum esse docere, baptizare, offerre, & benedicere, quæ sunt muneris sacerdotalis, & quæ in primis Episcopo conueniunt, sequitur vt secundùm traditionem Apostolicæ doctrinæ, & cõstitutionis duo ordine sacerdotum, vt B. Anacletus Epist. 3. ait nobis adeò collati sint cõtra eos, qui hæreticè tradunt, nullos esse in Ecclesia Dei sacerdotes ex ordinatione, sed solùm ministerium Ecclesiæ sine vllo Sacerdotio præter illud commune Christianorum. Hæc doctè tradit [illegible] in Scholiis [illegible] Apost. lib. [illegible] cap. 47.

carunt quæ supra singulorum Apostolorum capita in die Penthecostes apparuerunt, Cũ Apostoli vt beatus Hieronymus in dialogo Orthodoxi & Luciferiani testatur, ordinati sunt episcopi & ante cum Dionysius Areopagita vt alios nunc omittam quid inquam aliud significarũt, quam id ipsum quod idem Apostolus per impositionem libri aperti euangeliorum super caput Episcopi significari voluerunt libri enim clausi sunt linguæ tacentes, & linguæ loquentes sunt libri aperti, fuerunt itaque linguæ illæ vice euangelicorum quæ aperta imponuntur super caput episcopi qui ea prædicaturus est vt ait sanctus Anacletus, hoc enim signauit apertio libri quam Clemens libro octauo tradit. Cum ergo ecclesia nihil frustra nec absque sacrarum traditionem instinctu faciat, illa pariter in sacris insigniis episcopi quædam recondita denotat mysteria. At quid Rochetum linteum, perpolitũ & serico intextum baculum etiam pastoralem in manibus & mitram in capite concessam fuisse opinaris? Rochetum conscientiæ puritatem significat, texturæ verò ipsius adest decor quo ostenduntur exemplaria virtutum eaque præcipuè in episcopis fulgere debere in subditorum & Ecclesiæ emolumentum. Thiara verò duo cornua habens insinuat duorum testamentorum sapientiam qua pollere debet pedum pastorale aduncum. oues ad peccata præcipites retrahere debet ne celerius ad voluntatũ perniciem rapiantur. His clarissimis donis episcopi oblatis longè omnium pretiosius offertur nempe gratia quæ simul cum Episcopatus ordinatione cõceditur. Nostri maiores huius rei tantam fidem habebant, vt Theophilus Alexandrinus Diui Hieronymi pater, non dubitarit Synesium hominem pertinaciter hæreticum creare episcopum sperans futurum vt efficacia huius sacramenti reluctantem, & inuitum ad fidem reduceret catholicam quod & factum ipse declarat Synesius in quadã epistola ad Eutopium. Nam cum prius nec animæ immortalitatem nec sacrosanctam personarum Trinitatem vnquam se crediturum affirmaret, mox ita mutatus est, vt aduersus Platonicos quorum aliquãdo placitis nimium addictus fuerat, vix vllum habuerit eccle-

sia

g Ammonius Alex. in Comm. act. Apost. constitutionem Apostolicam. de apertione. lib. Euang. super caput Episcopi, sic pr-bat. Quia Aposto (inquit) [Greek illegible] τῆς [Greek illegible], id est, quia ordinabantur magistri orbis Apostoli huiusmodi verò ordinatio non sit, nisi in capite, idcirco meritò super caput linguas receperunt, & hac etiã de causa charisma linguarum, eis donatum est. Sic & Episcopis Euangelium prædicaturis liber explicitus imperitur, capiti, & oleo inungitur quod Spiritus Sancti est Symbolum.

h Alias Eutropium ea est etiam apud Nicephorum integra lib. 14 c. 55. Eccl. hist in qua multa sunt de laude, ac præstatia Episcopatus

ſia dogmatum eorundem fortiorem adſertorem [i] quod tamen non eo pertinet, vt quis pro ſua libidine velit hæreticum ordinare, ſed vt omnibus colliqueſcat quod ſtatutum in Florentina Synodo, & Tridentina repetitum eſt, ſacramentorum omnium effectum, eſſe gratiæ præſentis incrementa, vel nouæ, ſi deſit, infuſionem, tamen, enitendum eſt vt quam emaculatiſsima conſcientia adgratiam ſuſcipiendam accedant. Quænam verò conferatur poteſtas Areopagita tractat ibidem accuratiſsimè.

Poſtremò ne cumulatiores authoritatis & priuilegij rationes ignoremus, nemini clam eſſe debet, munia preſbyterorum epiſcopum comitari, ea enim quæ illis conueniunt huic inſunt, idcirco vt ſuperius breui chartæ diſpendio docuimus, presbyteri nomen commune eſt æquè ſacerdotibus, ac Pontificibus conuenientiſsimum, hoc enim vſus eſt Paulus ad Thimotheum, ſi probè Græci ſermonis elegantiam inſequamur cum inquit Μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας, μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου [k] & his verbis hortatur diſcipulũ ad exercendam ſuſcepti talenti gratiam, quod nimirum non ſolum prophetiæ donum verumetiam ſublimen illam dandi ſpiritum poteſtatem adeptus, ſit ex impoſitione manum presbyterij, id eſt quod ſit epiſcopus. Nam interdum Σύστημα πρεσβυτέρων cœtum plurium epiſcoporum ſignificat, quamuis presbyter alterius ordinis inferioris nomen ſit. (Quemadmodum nomen angeli cœleſtis hierarchiæ extremæ & infimę claſsi conuęnit, idemque ſuperioris ſpiritibus, quia habent ſuperiores ordines, proprietates, ac virtutes inferiorum, Inferiores verò non ſic. Pari ratione eccleſiaſticæ hierarchiæ miniſtri, ſolius iuriſdictionis excellentia [l] diſcernũtur. Quod reliquũ eſt de Epiſcopalis ſacerrima & auguſtiſsima dignitate nomen officij mos eſt gerẽdus ſententiæ Theophilacti interpretantis idem verbum presbyteri. Μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου τουτέστι τῶν ἐπισκόπων· οὐ γὰρ δὴ πρεσβύτεροι ἐπίσκοπον ἐχειροτόνουν· ἄρχει δὲ [illegible] κτὸν τί δύναται ἡ ἐπίθεσις τῶν ἱερατικῶν χειρῶν. Cum impoſitione manuum presbyteri id eſt epiſcoporum non enim presbyteri epiſcopum ordinabant. Vide verò (quod terrorem iniicit)

[i] Neque nunc modo, ſed tum etiam aduerſus Aerium id docuit Eccleſia, nempe, ſolum epiſcopum ſacros ordines conferre, ædes ſacras altariáque conſecrare, & adminiſtrare confirmationẽ. Hodie ſibi quoque vendicant ſanctimonialiũ conſecrationem, licet hoc olim Presbyterorum fuiſſe videatur, vtpote qui & monachos, ſolebãt initiare. Ad de Chriſmatis cõfectionem, quæ infinitis canonibus, Sacerdotibus negata eſt, tametſi nonnunquam ea ab iis fuerit permittentibus Epiſcopis facta.

[k] Noli negligere gratiam quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum Presbyterij.

[l] Iuriſdictio diſcrimen facit Epiſcopi & Presbyteri.

iicit)

iicit) quantum impositio manuum sacrarum valeat. Quo autem tempore & quibus cautelis hæc Impositio manuum fieri debeat, hæcúe consecratio & confirmatio Episcopalis sit celebranda, statuit Concilium [m] Tridentinum Sessione 23. cap. 2.

m Idem Conci. Seß. 7. cap. 8. sic statuit ad maiores Ecclesias promoti, munus consecrationis infrà tempus à iure statutum & suscipiant, & prorogationes vltrà sex menses concessæ nulli suffragentur.

Ecclesiis cathedralibus, seu superioribus, quocunque nomine, ac titulo præfecti, etiam si sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales sint, si munus consecrationis intra tres menses non susceperint, ad fructuum perceptorum restitutionem teneantur, si intra totidem menses postea id facere neglexerint, ecclesiis ipso iure sint priuati. Consecratio verò, si extra Curiam Romanam fiat, in ecclesia ad quam promoti fuerint, aut in prouincia, si commode fieri poterit celebretur.

EPISCOPORVM NOVEM INDVMENTA

§ II.

NE nostra scripta aliquantulum à proposito discordent aut vt nihil, vel quam minimum inueniant Momi quod calumnientur præterire non possumus ornamenta Episcoporum quæ superius plus æquo breuiore cursu amplexi sumus. Huiusmodi enim episcoporũ & Archiepiscoporum ordinibus, vestes, ornatus gratia adaptauit Ecclesia, quæ eorum dignitatem illustrarent idoneitatemq́; designarent [a] quæ in eis requiritur ad tractandum diuina. Horum nouẽ quædam sunt episcopis sacerdotibus eiusq́ue ministris communia, quæ sunt sex [b] amictus scilicet, & talaris vestis, alba linea, cingulum manipulũ, stola, casula. Præter hæc autem Episcopis adhibentur nouem propria, vt vestium numerus numero functionum respondeat. Conuenit enim episcopis propriè supra sacerdotum munia populum confirmare, clericos ordinare, virgines benedicere, basilicas dedicare Synodos celebrare, Chrisma conficere, vestes & vasa consecrare, sacram paginam prædicãdo interpretari ac demum ius dicere. Optimè ergo lege ecclesiastica decretum est certis quibusdam vestimentorum generibus sacerdotes à prophanis distingui

a Ex F. D. Soto: in 4. sent. dist. 24. q 2. art. 4.

b Vide Primam Classem de Sacerdotibus in qua sacra supellectilis prolixa est narratio.

& episcopos honore præstantiores specialiore cultu etiam prodire hæc enim ratio non solum nobis est solennis Christianis sed Barbaris vsitata vt Tertullianus [c] & Herodotus scribunt. Primum igitur eorum ornamẽtorum sunt caligæ quibus gressuum rectitudo designatur. Secundum Sandalia quę pedes contegunt, ad significandam pulchritudinem pedum, vti est apud Esaiam, annuntiantium & prædicantium pacem, annunciantium bonum & prædicantium salutem. Hæc autem sandalia vt Hugo libro secundo de Sacramentis parte quinta capite decimoquarto author est, subtus habent integras soleas, ad amonendum episcopos ne terrã affectibus tangant, sed despiciant, supernè verò locis quibusdam aperiuntur aliisque conteguntur ad significandum mysteria fidei non omnibus esse propalanda sed quibusdam iuxtà illud. Vobis datum est nosse mysterium regni Dei cæteris autem in parabolis. Tertium est succinctorium quo stola ligatur cum alba sacerdotali in signum amoris honestatis, quo candor vestis ad lumbos succingitur.

c Herodotus, qui & antiquissimus, & ob dignitatis excellentiam, hystoriæ parens est appellatus, lib. 2. qui Euterpe inscribitur, Aegyptiorum mores & ritus depingens: Sacerdotes (ait) quotidie totum corpus radunt, ne quid eis inter deorũ cultum, aut pediculi, aut alterius sordis creetur. Iidem vestem tantummodo lineam, calceos papiraceos gestant. Alios calceos, aut aliam vestem induere, eis fas non est. hac ille ante Christi aduentum, de iis qui solam naturam ducem habebãt. Flamines nimirum apud Romanos (si Seruio & cæteris antiquis credimus) galero, filisve à cæteris discreti fuerunt quorum, maximus albo galero solus vtebatur: quem creatum, Numa (vt vult Liuius lib. 1. ab vrbe condita) insigni veste, & curruli regia sella adornauit.

Quartum est tunica serica talaris, significans virtutum & potissimum honestatis perseuerantiam, nam & castissimus Ioseph talari tunica vsum fuisse scribitur demissio enim vsque ad talos perseuerantiam vsque ad vitę extremitatem designat.

Quintum est dalmatica largitatem operum misericordiæ representans. Sacerdotes antiquo ritu inungebantur oleo vt & Sacerdotium à Misericordia inchoaret nempe hoc ipsum misereri proprium est pontificis & Episcopi.

Sexto loco traditur ei baculus Pastoralis vncus, vt illa curuitate vagas & errantes oues colligat, stipite autem infirmos sustentet sed extremitatis cuspide segnes & desides ad opera virtutis stimulet. Quo vtique papa propter plenitudinem potestatis non vtitur. Carmen ergo sic episcopis admonet.

Collige, sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta,

Septimum traditur ei quasi ecclesiæ sponso annulus benedictus qui est sacramentum fidei, qua Ecclesia desponsatur Christo ipseque subinde Episcopus eidem Ecclesiæ

clesiæ & ideo vnus & idem sponsus non debet simul habere plures sponsas dicente beato Ioanne Baptista qui habet sponsam sponsus est: Ioannis 3. non dicit sponsas, ergo vnus & idem episcopus non debet simul plures habere Episcopatus. [d]

[d] *Vnico annulo episcopali ... que simplici se contenta, quo annularem dextera digitum perpetuò induat ad matrimonij quod cum Ecclesia sua contraxit memoriam & testificationem.*

Octauum ornamentum est infula siue Mitra [e] duo habens cornua quæ scientiam vtriusque testamenti referunt qua vtique velut galea salutis, vt ait Paulus, communitus Episcopus hostibus veritatis terribilis apparere debet.

Nonum denique sunt Chirotecæ quibus manus operiuntur ad significandum prudentiam & splendorem operum iuxtà illud Matthæi. Sic luceat lux vestra coram hominibus vt videant opera vestra bona & glorificent patrem vestrũ qui in cœlis est. Ac demum vt velut Iacob hędorum pelliculis manus contectus benedictionem paternam accepit, sic episcopus sacrosanctam hostiam altaris offerens diuinam benedictionem impetrare mereatur.

[e] *Mitra sumitur pro ornatu illo capitis, quo inter Pontificales ornatus vtuntur Episcopi. Erat autem antiquis muliebre capitis tegumentum, vt docet Tiraq. in legib. connubia. & Vlp. l. 25. §. 1. ff. de aur. & argen.*

Super hæc Archiepiscopo propter honoris augmentum conferatur pallium vt 100. dist. can. Prisca. & can. Rationis quod habet torquis effigiem. Quo insigni laurea egregiè certantes olim donari solebant ideo Romanus pontifex in missarum solemniis & vbique eo vtitur propter plenitudinem potestatis quæ in eo significatur Archiepiscopus vero non nisi in sua ecclesia & quibusdam solennibus diebus. c. ad honorem. Extra. de authorit. & vsu pallij. Pulsemus iam Episcoporum fores vt sciamus an domi resideant.

DE PERSONALI RESIDENTIA EPISCOPORVM IN DIOCESI.

§ II.

NEscio quis excusationis locus relictus sit Episcopis istis quibus nihil gratius contigit quam abesse à diœcesi, nescio quomodo culpam possunt deprecari quæ tot canonibus damnatur, & reiicitur. [a] De hac enim residentia summopere necessaria nemo doctorum aut Theologiæ aut canonici iuris hæsitauit vnquam, sed solum pastores quorum id nosse confiterique potissimum refert

[a] *Negligentes gregem sibi commissum graue periculum committunt.*

fert facto ipſi diffitentur. Nam vſque adeo nō quidem tuti ſed ſęcuri à ſuis eccleſiis peregrinantur ac ſi omnes eſſent iure liberi, cum tamen hoc extra vllam controuerſiam confeſsiſsimum eſſe debet, quod etiam ſi ſolo iure pontificio reſidere tenerētur [b] (quod ius proculdubio planum ac firmum eſt) nequeant abſque diſpenſatione eademq́; ob legitimam cauſam petita & obtenta notabilem moram extra ſuas diœceſes protrahere. Quo ergo vel ſaltem iure poſtliminij reuocarentur paſtores ad diligentiorem ouium curam nouiſsimè Concilio Tridentino [c] definitum eſt, nullos Epiſcopos quouis gradu & dignitate fulgentes (vt cardinales etiam comprehenderentur) excuſari à perſonali reſidentia in ſuis Eccleſiis niſi legitima habeant impedimenta, nempe quæ iure ipſo naturali probentur. Hoc decretum clariſsima Synodus non ſolum veterum Patrum & iuris pontificij ſententiis freta edixit, ſed iuris Imperatorij rationibus, quæ latiùs in Authen. enumerantur.[d] Sāctè ergo antea octaua Synodus quæ fuit Conſtantinopolitana canone decimoſeptimo reprehendit epiſcopos abſentes ſe ob mundi principes impeditos excuſantes & canone decimonono eiuſdem Synodi ſic legitur. Diffiniuit ſancta hæc & vniuerſalis Synodus nullum Archiepiſcopum, nullum metropolytanum relinquere propriam eccleſiam & ſub occaſione quaſi viſitationis ad alias accedere & conſumere reditus qui apud illos inueniuntur ad eccleſiaſticam diſpoſitionem & ad alimenta pauperum qui contra fecerit deponatur & ſequeſtretur vt ſacrilegus. Hæc octaua Synodus. Et canone 24. reprehenduntur Epiſcopi qui per alios epiſcopos officia ſua exerceri faciunt, propter quod papa priuauit ſua parrochia titulari quendam Cardinalem [e] eo quod per annos quinque contra canonum ſtatuta eam non inuiſerit vt habetur cap. Ex geſtis. de Clericis non reſidentibus.

Concilium generale Lateranenſe hoc vetat cum igitur (inquit) Eccleſia vel eccleſiaſticum miniſterium committi debuerit talis ad hoc perſona quæratur quæ reſidere in loco & curam eius per ſe ipſam valeat exercere, Sequitur immediatè, Quod ſi aliter actuum fuerit & qui receperit

b *Iure non ſolùm naturali, ſed diuino tenetur paſtor ad oues ſuas reſidere*

c Concil. Trid. Seſſ. VI.

d Iure ciuili arctiſſimè prohibentur Epiſcopi ſuas proprias relinquere Eccleſias, niſi de conſenſu Patriarcharum, aut Metropolitani, in auth. quomodo opor. Epiſ. &c. coll. 1. §. & hanc. verſ. & illud. & de ſanctiſſ. Epiſc. col. 9. §. interdicimus.

e *Anaſtaſius Presbyter cardinalis tituli B. Marcelli ab omnibus canonicè, eſt diſpoſitus, eò quòd Parochiā ſuam per annos quinque contra canonum inſtituta deſeruit, & in aliena vſque hodie demoratur.*

perit quod contra ſacros canones accepit amittat, & qui dederit largiendi poteſtate priuetur.

Concilium Sardicenſe trecentorum epiſcoporum occidentalium præſidente Oſio [f] Cordubenſi epiſcopo qui & præfuit Concilio Niceno vice ſummi Pontificis can. 14. ita hbet ab Oſio præſidente pronuntiatum. Memini ſuperiore Concilio fratres noſtros conſtituiſſe vt ſi quis laicus in ea in qua commoratur ciuitate tres dominicos dies, id eſt per tres ſeptimanas non celebraſſet conuentum communione priuaretur, ſi ergo hæc circa laicos conſtituta ſunt multò magis epiſcopo non licet nec decet ſi nulla ſit tam grauis neceſsitas que detineat vt amplius ſupraſcripto tempore abſens ſit ab eccleſia ſua. Vniuerſi dixerunt placere ſibi. Quod Concilium Sardicenſe receptum confirmatumq; fuit à ſexta generali Synodo canone ſuorum Carthaginenſe Concilium quintum canone quinto ſic habet. Nulli Epiſcopo ſit facultas vt relicta principali cathedra ad aliquam Eccleſiam in diocæſi conſtitutam ſe conferre vel in re propria diutius quam oportet conſtitutam curam vel frequentationem propriæ Cathedræ negligere. [g] Quod quintum Carthaginenſe Concilium cum quatuor prioribus & ſexto ac ſeptimo quæ ſeptem Cartha. Concilia ſextam generalem Synodum præceſſerunt in eadem ſexta Synodo recipiuntur & approbantur canone ſecundo ex quo decreto nota quod ſi ad aliam eccleſiam propria deſerta non licet accedere, minus in principum aulis verſari. [h]

Antiochæna Syriæ Synodus canone decimoſeptimo ita ſtatuit, Si quis epiſcopus per manus impoſitionem Epiſcopatum acceperit & præeſſe populo conſtitutus miniſterium ſubire neglexerit nec acquieuerit ire ad Eccleſiam ſibi commiſſam hunc oportet communione priuare, donec ſuſceperit coactus officium aut certe aliquid de eo integra decreuerit eiuſdem prouinciæ Synodus ſacerdotum: hæc autem Synodus Anthiochena recepta fuit à ſexta generali Synodo can. 2. & per Dyoniſium Papam ſimiliter approbata vt teſtatur Euſebius Cæſarienſis lib 7. Hiſtoriæ eccleſiaſticæ cap. 24. & 25.

f In hoc Concilio Occidentales circiter 300. Orientales verò 76. conuenerũt, adfuit etiam Oſius Epiſcopus Cordubenſis qui priùs Niceno concilio interfuerat, cuius adhortatu hoc inſigne decretum de reſidentia Epiſcopali ſancitum eſt, ſub Iul. 1. Papa, & Conſtantino Imperatore.

g Epiſcopo nulli conceditur principalem cathedram relinquere, & ad aliam ſe transferre, nec clericus inconſulto Epiſcopo poteſt dimittere Eccleſiam ſuam ext. de renun.

h Not. quòd prælatus non debet præponere ſuam vtilitatem vtilitati Eccleſiæ, & ſi in hoc paſſa ſit Eccleſia damnum, illud de proprio reſarciet. 12. q. 4. quicunque.

Agatense [i] Concilium vnicum canone trigesimonono sic habet, Si quis in clero constitutus ab ecclesia suä diebus solennibus id est natiuitate Domini Epiphania, Pascha, vel Pentecoste defuerit, dum potius singularibus lucris studet quam seruitio Dei parere, conuenit vt triennio à communione suspendatur. Arelatense Concilium secundum canone decimotertio Nullus inquit cuiuscunque ordinis clericus non diaconus non presbyter non episcopus quacunque occasione faciente propriam relinquat ecclesiam, sed omnimodè aut excommunicetur aut redire cogatur. Canone Apostolotum trigesimoseptimo sic habetur. Si quis episcopus non susceperit officium & curam populi sibi commissam hic communione priuetur donec consentiat obedientiam commendans, & canone 57. ita dicitur Episcopus aut presbyter qui negligentius circa clerum & populum agit vel in ea socordia perseuerauerit deponatur. Damascus papa in epistola sua 4. damnat & reprehendit Episcopos qui propter suam quietem, suas per Vicarios & alios Episcopos gubernant Ecclesias.

Gregorius decimusprimus ob id Romam ex Gallia Pontificiam transtulit sedem motus ex verbis cuiusdam episcopi, qui à pontifice interrogatus dum simul deambularent cur non rediret ad ecclesiam suam, cum malum illi esset sine pastore nudam relinqui. Cur inquit tu summe pontifex cœteris exemplum daturus tuum Episcopatum non repetis, quæ verba eum commouerunt adeò, vt continuò decreuerit ex Auenione romam commigrare quod & fecit. [k]

Innocentius tertius postulationem factam de quodam Cardinali ad episcopatum Rauenensem noluit confirmare propterea quod Cardinalis non poterat illic residere vt habetur de postulatione prælatorum cap. Bonæ memoriæ primo, Innocentius sextus statim vt fuit coronatus omnes prælatos ab aula. & curia sua abegit & ad Ecclesias suas sub anathematis pœna ire coegit, dicebat enim oues pascendas à proprio pastore non a Mercenario custodiri debere.

i Conuenit Concliij Canon est in illo 20. qui 7. q. 1. situs est in Gratiano in quo Gregorius præcipit Vinonio Analphitanæ Ciuitatis Episcopo in Ecclesia sua non residentem, sed per diuersa loca vagantem redigere, & recusantem in monasterium detrudi iubet. Grego. lib. 5. Epist. 23. siue cap. 123.

k Ex Platina huius historiæ, veritas deligenda est, nam quamuis profectionē susceperit in Italiam hortatu potissimum Diuæ Catharinæ Senēsis ipsū tamen maxime mouerunt cuiusdam episcopi verba qui interrogatus à Pontifice, dum simul ambularent, cur non rediret ad ecclesiam suam, quàm haud par erat tandiu sine pastore nudatam relinqui: Cur (inquit,) tu Summe Pontifex cæteris exēplum daturus, tuum Episcopatum non repetis ecclesiámque Romanam. Notus, his verbis Pontifex, paratis in Rhodano vna, & 20. triremib. aliò se

Nicolaus

iturum, simulans, ne à Gallis retineretur, si se profecturum ad vrbem intellexissent Romam, peruenit idib. Ianuarias anno D.1576.

Nicolaus Papa primus, de pastoribus dicit, Episcopis dispensatio cœlestis seminis iniuncta est, Ve si non sparserint, vę si tacuerint sicut vas electionis formidat & clamat, si euangelizauero non est mihi gloria, necessitas enim mihi incumbit.* & paulo post subiũgit idem Nicolaus Papa, episcopos verò qui Dominici curam gregis suscipiunt atque sollicitudinem ab administratione eorum discedere non portet vt accepti talenti pulchritudo non deleatur, sed certamen eorum salubriter augeatur & triplicetur fructus. Hodie nec talenti augendi, nec dispensationis cœlestis seminis habetur ratio.

* dist.43.c. dispensatio.

Gregorius Nazianzenus in libro suo apologetico latissimè disputans de munere episcopali necnon in oratione quarta quam habuit præsente Basilio magno cum in Episcopum Asianorum fuisset electus ad hanc personalem in ecclesia residentiam docet episcopos astringi his non desunt pleręq; aliæ Conciliorum authoritates vt [k] Lateranensis Chalcedorensis. [l] Audiamus iam sacros doctores.

Cyrillus Alexandrinus episcopus in Leuiticum libr. 6. ita habet Si quis vult pontifex non tam vocabulo quam merito esse imitetur Moysem & Aaron quid enim de his dicitur. Quia non discedũt de tabernaculo Domini, quod autem opus eorum erat, vt aliquid à Deo discerent, vt ipsi populum docerent, hæc duo sunt pontificis opera vt à Deo discat legendo scripturas & sæpius ruminando & populum doceat quæ à Deo didiscerit, non ex proprio corde vel humano sensu, est & aliud opus quod facit Moyses ad bellum non vadit sed orat & donec ille orat populus eius vincit si relaxauerit populus eius vincitur & fugatur, oret ergo sacerdos ecclesiæ indesinẽter vt vincat populus hostes inuisibiles Amalechitas. Diuus Augustinus ad clerum & vniuersam plebem Hipponensem vt refert Epistola sua 138 in principio, Imprimis peto charitatem vestram & per Christum obsecro ne vos contristet mea absentia corporalis, nam spiritu & cordis affectu puto vos non dubitare vllo modo me à vobis posse discedere, quamuis me amplius contristet quam forte vos ipsos, quia infirmitas mea sufficere non potest omnibus curis quas de me exigunt

k *In Concilio Lateranensi vt superius diximus, sancitum est, vt Ecclesiasticum ministerii, neutiquam committatur, nisi personæ, quæ residere in loco ecclesiæ valeat.*

l *Concil. Calcedon. cap. 17. quod vt 2 dis. im refertur.*

gunt

gunt membra Christi, quibus me & timor eius & charitas seruire compellit, illud enim nouerit dilectio vestra nunquam me absentem fuisse licentiosa libertate sed necessaria seruitute quæ sæpe sanctos fratres & collegas meos etiam labores marinos ac transmarinos compulit sustinere à quibus me semper non indeuotio menti sed minus idonea valetudo corporis excusauit, Proinde dilectissimi fratres sic agite vt quod ait Apostolus ad Philippenses primo siue adinueniens & videns vos siue absens audiam de vobis quia statis in vno spiritu vno animo collaborantes fidei euangelicæ. Hæc Augustinus. Cui semel aut iterum contigit abesse à suo grege sed non sine necessitate

Idem epistola cētesima & octuagesima Honorato [m] Episcopo scribens, eidemq; explicans personalem residentiā plura huic proposito vnicè congrua retulit. Bernardus sermone 3. de aduentu Domini loquens de graui debito pastorum super oues qui pro multis animabus rationem sunt reddituri in quorum persona sic ait. Quid ego infœlix quo me vertam si tantum thesaurum & prætiosum istud depositum quod sibi Christus sanguine proprio præciosius iudicauit contigerit negligētius custodire. *Et infra.* Accedit sanè ad sollicitudinis cumulum & pondus timoris, quod cum & meam & proximi conscientiam seruare necesse sit neutra satis mihi nota est, vtraque abyssus est mihi imperscrutabilis, vtraque mihi nox est, & nihilominus exigitur à me vtriusque custodia & clamatur custos qui de nocte, custos qui de nocte vigilas, nō est mihi dicere cū Cayn, nunquid custos fratris mei sum ego. Sed est fateri humaniter cum propheta nisi quia Dominus custodierit ciuitatem frustra vigilat qui custodit eā. [n] Hæc Bernardus. Idem sermone secundo de resurrectione Christi ita ait Petrus mandatum accepit tertio pascere gregem domini, Pasce inquit mente, pasce ore pasce opere, pasce animi oratione, verbi exhortationem, exempli exhibitione. Et alibi [o] idē author Etenim is qui aliis præest in sollicitudine vix vnquam vel rarò vacat sibi dum semper timet sui penuriam facere subditis & non placere Deo quod

[m] *Extat integra apud Beatū Augustinum ad Honoratum de hac re epistola In qua inter cætera, sic ait, Fugiant de ciuitate in ciuitatē, cum etiam quisquam specialiter quæritur, ne ab aliis qui non ita quærūtur, deseratur ecclesia, sed præbeant cibaria conseruis suis, quos non posse aliter viuere norunt.*

[n] Psal. 126.

[o] In Cantica Cant. Serm. 53.

quod communi vtilitati propriam præfert quietem & contemplationis dulcedinem. Hæc Bernardus. Et sermone septuagesimosexto super Cantica idem Diuus Bernardus, in declamationibus Pastor (inquit) attendat quemadmodum tripliciter pascat, exemplo conuersationis, verbo prædicationis, fructu orationis gregem Domini sollicita secum examinatione discutiat, indignus enim lacte & lana conuincitur si non pascat oues, si non vigilat in custodia gregis. Non frustra trita est illa parœmia. [p] Oculus domini saginat equum, præsentia enim pastoris multum conducit ecclesiæ fructum.

[p] Antiquum prouerbium est, heri oculo equum crassum maximè atque pinguem reddi: & quod optimus simus sint vestigia domini quæ quidem sententia satis indica: , quantum vtilitatis ouib. ex hoc pastorali munere, & prouidentia prouenturum sit. Si enim nihil magis impinguat equum, quam oculus & præsentia Domini: nihil etiam magis impinguabit oues, quam oculus & præsentia veri, & legitimi pastoris.

Athanasius Constantinopolitanus Patriam Episcopo Apameæ scribens ait Age optime vir contentus esto tua diocæsi permane in ea, fac sis in ouibus tuis vsque ad sanguinem illis affixus, & paulo post. Scis enim qui amplius sex mensibus à diocæsi absfuerunt nisi eos grauis morbus teneat canonibus & legibus firmatum esse vt Sacerdotium & gregem amitterent.

Idem Athanasius Patriarcha in epistola prima ad Imperatorem illum hortatur curet & agat vt Pastores & Episcopi suis in diocæsibus resideant vbi precibus Deo offerendis admonitionibus & obiurgationibus suos à peccatis reuocent seruent & iram Dei placent.

Denique cum verissimum sit illud, omnia ecclesiastica beneficia habere pro fundamento Iustitiam commutatiuam, vnde sumpta est apostoli sententia. Qui non laborat non manducet 2. Thessalo. 30. qui ecclesiæ suæ non adest ac proinde non laborat nullos omninò fructus debet colligere, Nec quicquam facit ad rem, quod respondent nonnulli, satis esse per vicarium laborare, alioqui secundum eandem regulam, satis esset per vicarium manducare hiis addendę sunt quatuor boni pastoris conditiones, quarum prior est. *Quod pro ouibus suis animam ponat* Ioannis 10. sed quomodo hoc præstabit absens? Secunda quod *veniente lupo non fugiat*, quomodo hic explebit qui abest? Tertia quod *omnes suas oues nominatim cognoscat*, quis absens hoc efficiet? Quarta quod *oues vocem eius audiant*, quomodo id curabit qui nullam omnino dedit apud eas vocem? huc facit quod

[q] Accedit quod Pastores seruator dicit Matth. 5. Lucem mundi & salem terræ ergo qui ouibus non adest, non potest magis oues suas curare quàm lux absens aerem illuminare, vel sal ea quæ nunquam attigit condire. Deinde si pastorum est [illegible] vt [illegible] ex Paulo [illegible]

 pastorem

pastorem Ecclesiæ Petrum, Christus instituẽs non ait Tot inannos singulos repones prouentus, sed pasce oues meas. Ioannis 21. Et Paulus Act. 20. Attendite vobis & vniuerso gregi &c. Quis absens aut pascit aut gregi attendit?

His ergo deductis sciant episcopi quomodo in sumptu tẽporis, & negotiorum charybdis rem omnem vsque ad assem & puluisculum prodigunt magnifico apparatu Principum sequentes luxum, & inanes aulicorum delicias, se nulla ratione posse ab hac tam seriò præcepta presentia excusari, criminentur meam sententiam imo iuris Pontificij placita quantumuis & mea verba nihilum proficire surdis auribus res est adeo communis sanctionibus ecclesiæ explicata vt nemo sibi eius ignoranriam prætexere posit, præterquam quod etiam si diuinum ius non extaret in sacris literis natura ipsa Pastoralis officij ecclesiam admonebat vt ipsum strictisimè preciperet. Neque vero huiusmodi præceptum tam est seueris implicitum rigoribus, quod tam obdurato & proteruo animo vel auaritia & ambitio, vel luxus & segnities episcoporũ mentiuntur. Nam præterquam vt inquit Dominicus de Soto quod fructuum temporalium pinguedo digna est illo labore, Christi Charitas, qui illis suos greges concredit deberet rem in primis illis dulcorare. Et quid enim cuique suauius quam in domo propria sponsum cum sponsa patremq; cum filiis commorari?

Superest vt superiora omnia firmentur sacrosancti Tridentini Concilij decretis sic determinatis, Sacrosancta Synodus, eiusdem præsidentibus Apostolicæ Sedis Legatis ad restituendam collapsam admodum ecclesiasticam disciplinam, deprauatosq; in clero, & populo Christiano mores emendandos se accingere volens, ab iis, qui maioribus ecclesiis præsunt, initium censuit esse sumendum, integritas enim præsidentium salus est subditorum. Confidens itaque per Domini, ac Dei nostri misericordiam prouidamque ipsius Dei in terris Vicarij solertiam omnino futurum, vt ad ecclesiarum regimen, onus quippe angelicis humeris formidãdum, qui maximè digni fuerint, quorumque prior vita, ac omnis ętas, puerilibus exordiis vsque

ad

dum non potest absens quisquã vigilanter agere. Ita nec pastorem, vide Prosper libro de vita contemplatiua cap. 16. ait, Si periculosius est nauim inter fluctus caute non regere, periculosius est, eam vndis intumescentibus fluctuantem in tempestate relinquere.

q Concilio Sardicensi prohibentur, illecebræ omnes Sacerdotibus quæ in aulæ principum blandiuntur animos: ita vt cõmorari in his nefas sit Episcopis, adeóque illud canonibus exosum est, vt si quæ emerserint causæ videlicet pro pauperibus, aut viduis aut pupillis tuendis, hinc Diaconum mittant, ipsi in suo grege permaneant, idémque habetur in 6. Synod. cap. 10. & 81.

r Concilij huius placitis, & cæteris iuris Pontificij de residentia statutis addi potest sancta, & iusta imperatorum sanctio, in auth. enim. quomodo opor. Epis. &c. coll. 1. § & hanc. ver & illud. sic legitur.

ad perfectiores annos per disciplinæ stipendia ecclesiasticæ laudabiliter acta testimonium præbeat, secundum venerabiles beatorum Patrum sanctiones assumantur, omnes Patriarchalibus, Primatialibus Metropolitanis, & Cathedralibus ecclesiis quibuscunque, quouis nomine, ac titulo, præfectos monet, ac monitos esse vult, vt attendentes sibi & vniuerso gregi, in quo Spiritus sanctus docuit eos regere ecclesiam Dei quam acquisiuit sanguine suo, vigilent sicut Apostolus præcipit, in omnibus laborent, & ministerium suum impleant, implere autem illud se nequaquam posse sciant, si greges sibi commissos mercenariorum more deserant, atque ouium suarum, quarum sanguis de eorum est manibus à supremo iudice requirendus, custodiæ minimè incumbant, cum certissimum sit, non admitti pastoris excusationem, si lupus oues comedit, & pastor nescit ac nihilominus, quia nonnulli, quod vehementer dolendum est, hoc tempore reperiuntur, qui propriæ etiam salutis immemores, terrenaq; cœlestibus, ac diuinis humana perferentes, in diuersis curiis vagantur, aut in negotiorum temporalium sollicitudine ouili derelicto, atque ouium sibi commissarum cura neglecta, se detinent occupatos, placuit sacrosanctæ Synodo antiquos canones,[s] qui temporum, atque hominum iniuria pene in desuetudinem abierunt, aduersus non residentes promulgatos innouare, quemadmodum virtute præsentis decreti innouat, ac vlterius, pro firmiori eorundum residentia, & reformandis in ecclesia moribus, in hunc, qui sequitur, modum statuere, atque sancire. Si quis à Patriarchali, Primatiali, Metropolitana, seu cathedrali ecclesia sibi quocunque titulo, causa nomine seu iure commissa, quacunque ille dignitate, gradu, & præeminentia præfulgeat, legitimo impedimento, seu iustis & rationabilibus causis cessantibus,[t] sex mẽsibus continuis extra suam diœcesim morando abfuerit, quartæ partis fructuum vnius anni, fabricæ ecclesiæ, pauperibus loci per superiorem ecclesiasticum applicandorum, pœnam ipso iure incurrat. Quod si per alios sex menses in huiusmodi absentia perseuerauerit, aliam quartam partem fructuum similiter applicandam eo ipso amittat. Crescente

Illud etiam desinimus, vt nemo Deo amabilium Episcoporum foris à sua Ecclesia plusquã per totum annum deesse audeat, nisi hoc per imperialem fiat iußionem, idque latiùs cauetur in auth. de sanctißimis Episcop. coll. 9. § interdicimus. Vbi arctißimè prohibentur suas proprias relinquere Ecclesias nisi de consensu Patriarcharum aut Metropolitani.

s c peruenit. cum multis. seq. 7. q. 2. de cler. non resi. per tot. & cap. cum ex eo de elect. in 6.

t c ex tuæ. de cler. non resi. c. quoniam. §. porro. vt lite non contest.

verò contumacia, vt seueriori sacrorum canonum censuræ subiiciatur, Metropolitanus suffraganeos Episcopos absentes, Metropolitanum verò absentem suffraganeus Episcopus antiquior residens, pœna interdicti ingressus ecclesiæ eo ipso incurrenda infra tres menses per literas, seu nuntium Romano pontifici denunciare teneatur, qui in ipsos absentes, prout cuiuscunque maior, aut minor contumacia exegerit supremæ sedis auctoritate animaduertere, & ecclesiis ipsis de Pastoribus vtilioribus prouidere poterit, sicut in domino nouerit salubriter expedire.

QVIBVS CAVSIS EXCVSETVR ABSENTIA EPISCOPI.

§ III.

OPTIMIS Scholasticæ theologię professoribus hęc quæstio *Vtrum liceat Episcopis in necessitate gregem deserere* adeò solerter discussa est vt nihil vlterius desiderari possit, verum quis sit in hoc rerum Oceano tātorum virorum consensus explicatius in medium adferre conabor. Hæc disputatio Ingens est Euripus. [a] Primum ergo ab ipsa Euangelici scripti commentatione D. Thomæ auspicabimur. & vt facilius quod expectamus consequi liceat neue suspensi animi fluctuent in verbis ambiguis, aut immorentur in obscuritatis latebris, Quæritur. Vtrum fides quam Episcopus Ecclesiæ suæ imo Deo suo obstrinxit, vsque ad mortis perpessionem, eum, vt resideat obliget. Quàm multi hoc asserentibus reclamant, quam multi huius quæstionis repugnant æquitati, sed vecordes omnes, sed mercenarij omnes qui plus inuigilant subditorum vacuandis marsupiis quam vitiis extirpandis, sed veris rationibus & flagrantibus verbis sunt fatigandi quamuis ipsius pastoris nomen [b] omnē de residentia dubium tollere possit. Apparebit hoc etiam sciolis primo vultu creditur perdificile quoniam nisi diuina lege sancitum sit subeundæ mortis obligatio cunctis improbabitur. Et tamen vbi ait Christus bonum pastorem pro ouibus suis dare animam, consilium magis significare videtur quam præceptum. Verbum enim illud Bonus pastor non videtur necessitatem sed super

a Variam dicit esse apud authores huius dubij resolutionē. Paroemia apta satis, cuius & meminit Cicero pro Planto. Quod fretum, quem Euripum tot motus tantas, tam varias habere creditis agitationis commutationes, fluctus, quantas perturbationes, & quantos æstus habet ratio comitiorum?

b Qui habet ministerium ecclesiasticū apud illum residere tenetur, etsi nihil aliud vrgeret, vel solum, tamen pastoris nomen conuinceret, quod personalem planè actionē significat, sicut Doctoris, aut Medici, & cæteris officiorū personalium nomina. Quemadmodum ergo nemo potest per aliū docere, aut curare, nisi vellet Doctoris, & Medici nomen amittere, ita nec per aliū potest quisquam creditum sibi gregem pascere.

per erogationem præ se ferre. Accedit quod martyrium tunc duntaxat vbi fides periclitatur, confeſsionemque ſui exigit neceſſarium eſt. Obligare autem Epiſcopos ad Martyrium vbi fidei tale periculum non imminet temerarium apparet. Nihilominus indubiè tenenda eſt pars affirmatiua quam hic expreſſe Diuus Thomas in priori concluſione affirmat, quandoquidem ait propter nullum imminens periculum licere Epiſcopo Eccleſiam ſuam tempore neceſsitatis deſerere. Idque confirmat teſtimonio Chriſti qui ideo in ſenſu præceptorio intelligit, ſic ſcilicet quod nemo ſit bonus paſtor bonitate quæ ad gratiam amicitiamque Dei retinendam neceſſaria eſt, niſi vbicunque neceſsitatis caſus occurrerit, cum periculo vitæ gregi ſuo fauore & auxilio præſens vſque ad mortem adfuerit. Idque Auguſtinus, ſupra ad Honoratum citatus, aſſeueranter enunciat dicens, quod inſtante perſecutione Epiſcopus nõ debet fugere, ſed exemplo Chriſti debet animam ſuam ponere pro ouibus ſuis. Verbum namque, Non debet neceſſitatem præcepti ſignificat. Vnde Sanctus Thomas ſecunda ſecundæ quæſtione vigeſimaſexta, articulo quinto ad tertium argumentum, vbi ait non ſemper charitatis neceſſitatem obligare hominem ad offerendum vitam pro amico, caſum excipit, quo tenetur eius ſaluti prouidere, ad officium potiſsimè epiſcopi alludens. Verumtamen triplex occurrit rationabilis cauſa abſentiæ Epiſcopi à ſua diœceſi vel eccleſia Prima eſt perſecutio exterior paſtoris, inflicta ſiue ſit ab infideli vel Chriſtiano principe ſiue à ſua plebe aut à quouis alio iniuſtè proueniens, quando ſcilicet perſonalis præſentia paſtoris non eſt ſimpliciter ſuæ Eccleſiæ neceſſaria & tunc licitè paſtor durãte huiuſmodi perſecutione poterit à ſua eccleſia abeſſe. Sic Paulus de miſſus eſt in ſporta vt fugeret perſecutionem Iudæorum. Actuum. 9. Sic Athanaſius fugit ab eccleſia ſua ſæuiente perſecutione Conſtantini Imperatoris Arriani quo tempore exularunt multi Epiſcopi à ſuis eccleſiis vt teſtatur liber 10. Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ cap. 14. & deinceps & libro decimo. Hiſtoriæ tripartitæ cap. 8. & ſequentibus. Sic Beatus Thomas Cantuarienſis licitè aufugit & ſuam eccleſiam deſeruit

* *Nullo quantumuis eminente periculo cogi debet. Paſtor ſalutem ouiũ ſua præſentia deſerere.*

Ioan. 8.

c *Sunt certæ cauſæ, quæ abſque peccato Epiſcopum, & paſtorem à reſidentia liberant, ex ipſius Eccleſiæ neceſsitate, & vtilitate. Cum perſequitur vita paſtoris, fugere licet, quando perſona eius omnium non eſt.*

ruit. Hinc canone Apostolorum trigesimoseptimo. Si episcopus non fuerit receptus scilicet à sua plebe pro malitia populi ipse quidem maneat Episcopus. Et Sexta Synodus generalis canone trigesimoseptimo Episcopus si episcopali vrbe priuetur sua tamen priuilegia non amittat, si autem persecutio est in pastorem, necessarium præsentialiter suæ ecclesiæ, aut cuius persecutio est etiam in suam ecclesiam, tunc negligenda est vita corporalis pro salute suæ Ecclesiæ, & tunc bonus Pastor ponat animam suam pro ouibus suis. [d]

Secunda rationabilis causa est infirmitas corporalis pastoris quia scilicet suspecta est loci dispositio oportet mutare aerem, propter recuperandam sanitatem vel ire ad Balnea, & tunc potest Prælatus ad tempus ab esse causa recuperandæ valetudinis modo hæc sua absentia nullum periculum in fide & moribus imineat suæ Ecclesiæ, cu ivt sua præsentia obuiaret teneretur illic sustinere egritudinē etiam vsque ad mortem grauiori enim periclitaretur morbo grex Augustinus ob infirmitatem suam sine ecclesiæ & plebis grandi iactura ad tempus secessit, contestans tamen se id non facturum si hac sua absentia iminere præuideret commodum vt testatur Epistola sua 180. vt supra citatum est cuius verba non pigebit hic adferre. Recolimus verba dicentis cum persequentur vos in vna ciuitate fugite in aliam Matth. 10. Quicunque igitur sic fugit vt ecclesiæ necessarium ministerium non desit illo fugiente, quod Dominus præcepit siue permisit facit, qui autem sic fugit vt gregi Christi ea quibus specialiter viuit alimenta subtrahantur mercenarius ille est qui vidit lupum venientem & fugit quoniam non est ei cura de ouibus. Hæc Augustinus.

Tertia causa est vtilitas suæ ecclesiæ scilicet ipsius defensio tunc enim episcopus qui tenetur eam defendere potest in partes remotas se transferre. Vtilitas etiam vniuersalis aut prouincialis Ecclesiæ quando personam episcopi necessario exigit vt scilicet quando contingit celebrari generale Concilium vel prouinciale tunc enim licet Episcopo ad tempus à sua Ecclesia & diœcesi abesse, cuius ratio

d Præcipuum pastoris munus est, animam pro ouibus suis ponere, nam quemadmodum miles stipendium bellicum accipit, vt si opus fuerit, pro principe etiam mortem oppetat, sic etiam vrgenti necessitate facere debet Pastor.

e Excusatur à residentia qui noxia corporis & aduersa valetudine cruciatur. cap. ad audientiam de clericis non resid. ca. 1. & per tot. ea de cler. ægrotant. & c. vno. illo tit in 6. facit l. aut si valetudine. ff. de proc. l. si cui. §. fin. ex quibus causis. maior autē si necessariò fuerit occupatus ca. ad hæc. vbi doct. de offi. Archidiac. vlli Episcopus occupatus plures habere potest, vicarios facit. c quoniam de offi. ordin.

f Emergentis alicuius negotij magnitudo à residentia excusare videtur Episcopum, quæ tamen intelligenda est, si negotiū quod pastor gerit absens, Ecclesiæ tantam, aut maiorem adferat vtilitatem, quàm adferret præsens.

ratio est, quia bonum partis ordinatur ad bonum totius vt ad finem, & debet pars exponi pro totius bono etiamsi oporteat detrimentum pati, vt patet in abscissione manus vt cōseruetur persona in esse, sic ecclesia particularis tenetur pro bono vniuersalis Ecclesiæ pati damnum absentiæ sui pastoris. Similiter excusaretur Episcopus si mitteretur legatus ad pontificem pro tractandis negotiis fidei, aut ad principes pro negotiis pacis & ecclesiæ vbi non facile inuenitur alius quam episcopus ita dextrè ea negotia tractaturus. Non excusatur episcopus à residentia quod pro necessitate Romanæ ecclesiæ Papæ adsistat aut quod secretarius sedis Apostolicæ vel auditor Rothæ & huiusmodi sit, quia nulla necessitate exigitur quod Episcopi talibus officiis incumbant, ideò non excusantur à residentia secundum iuris placitum. Nec Cardinales quātumuis Concilio Papæ & eius assistentiæ necessarij ob hoc possunt Episcopi esse & ab episcopali residentia excusari quive aulicorum g vitam impensiùs sectātes & principum delicias absentes se fingunt ob Ecclesiæ commodum nullomodo soluūtur à residentiæ præcepto vt satis clarè constat ex decreto Innocentij tertij de Postulatione Prælatorum cap Bonæ memoriæ. vbi propter impossibilitatem residendi in vtraque ecclesia Romana scilicet & Rauennate non admittitur postulatio cuiusdam Cardinalis in Episcopum Ecclesiæ Rauennatēsis, quo decreto declaratur quod Cardinalatus Episcopatus sunt de numero incompatibilium de iure quod etiam Panormitanus ibidē sentit quicquid sit, de cōsuetudine fit, quæ consuetudo potius abusio est appellanda, inquit Caietanus. Ex prædictis concluditur quod cura Pastoralis est debitum personale pastoris quod per se nō per alium suppleri potest, sed tantum per accidēs & contingenter. Mercenarij enim officium non se extendit ad id quod præcipuum est in pastore, scilicet ad amorem ouium vt suarum non vt alienarum & ad desiderium salutis sibi datarum, propterea suppletio quæ per alienum & per accidens fit non excusat Pastorem ab eo ad quod per se obligatur. Et licèt hoc præceptum pascendi oues sit affirmatiuum non obligans pro semper quantum ad exercitium

g Episcopi qui curas secularium principum assumunt, refragantur statutis Concilij Carthaginensis: quo sic fuit statutum Episcopum, nullam rei familiaris curam ad se reuocet, sed electioni, & orationi, & verbo prædicationis tantummodo vacet. cap. Episcopus. 2. in 88. dist. hinc Ambrosius rectè dicebat, Ad palatium imperatoris iterem libenter, si hoc congrueret Sacerdotis officia.

Discrimen pastoris & mercenarius.

citium officij paſtoralis, obligat tamen ad ſemper ex parte rei præcepta quantum ad locum determinatum ſcilicet propriam diœceſim & quantum ad tempus determinatum ſcilicet aſsiduè, ſic quod hoc præceptum gratia materiæ obligat ad ſemper id eſt aſsiduè. Nec æqualiter aſtringuntur reſidere. Curati & epiſcopi, quia vt inquit Sanctus Thomas in 2.2.q.184.art.6. Epiſcopi perpetuò vinculo ſunt aſtricti ſuntque in ſtatu perfectionis euecti propter quod nõ niſi authoritate ſummi pontificis (ad quem etiam pertinet in votis perpetuis diſpenſare) poſſunt epiſcopalem curam deſerere affirmante Innocentio tertio & dicente. Illa ſemper regula inuiolabiliter fuit obſeruata vt nullus abſque licentia Romani pontificis pręſumat occaſione quacunque deſerere Præſulatum, vt in cap. licet de regularibus & tranſeuntibus ad religionem habetur. Curati autem quia non obligantur ex hoc ipſo perpetuo vinculo ad hoc quod curam animarum retineant poſſunt enim eam deſerere abſque licentia Epiſcopi, tranſeundo ad religionem imo contradicente Epiſcopo vt determinat Vrbanus Papa & habetur 19.q.2.cap. Duæ ſunt. Propterea in multis caſibus diſpenſat eccleſia ſuper reſidentia Curatorum vt ſupra dictum eſt in quibus non occurrit ſimilis ratio & cauſa diſpenſandi ſuper reſidentia Epiſcoporum. Neceſsitas etiam reſidentiæ epiſcoporum oſtenditur ex illorum abſentiæ damno ſicut enim abſentia naturæ dicitur cauſa ſubmerſionis nauis in mari & eidem imputatur ſic abſentia paſtoris cauſa eſt omnium malorum quæ eius præſentia impedire deberet inſuper tam damnoſa eſt plebi paſtoris abſentia quam ipſius ſuſpenſio.

h. Iuriſconſulti ex vſitata conſuetudine, dicunt ſimplicia beneficia non exigere reſidentiam, vt ſcribit Alex. & Fel. in cap. dilectus. 2. col. 1. de reſcrip. Vide plenè Nicolaum Milium in repertorio, in verbo Beneficium. q. 33. ver. ſit beneficium curatum, vel non. &c. Nam poſtquàm beneficiatus recipit temporalia beneficij, dignus quoque eſt, vt ſeminet ſpiritualia c. 1. cùm ex officij. de præſcriptis.

EPISCOPORVM SVFFRAGANEI SIVE CHOREPISCOPI

§ IIII.

IAMPRIDEM ſummo cum labore hanc quæſtionem ſe noluerunt Theologi, vt curioſis ſatisfacerent quærentibus quid in antiquis canonibus Pontificumque decretis intelligendum veniat nomine chorepiſcoporum. Qua ex re Hæretici tenebricoſæ ignorantiæ craſſa commenta

menta conficiāt,& hanc rei ambiguitatem [a] suo compendio referunt vulgusq; imperitum densioribus inuoluere conantur tenebris & rem confusam magis intricant, dum istis peculiare quoddam sacramentum ordinemque tribuunt vt inde conuincant ea quæ de reliquis dicuntur ordinibus,hominum esse futilia quædam inuenta. Sed qui huiusmodi insaniæ hæreticæ impatientes sunt, quiúe vno telo horum phreneticorum impetus retundere cupiunt legant tres Synodos & duas Epistolas,Synodum Ancyranam.[b] Neocæsarianam & Anthiochenam & ad hæc Balsamonis scholia, coniungat Epistolam magni Basilij hac de re scriptam ad Chorepiscopos,& D. Damasi quartam qui non solum hoc nomen interpretatur, & officium, sed etiam antiquat & fatuas iugulat sectariorum opiniones. Nam ex eo tempore vix vllum deprehenditur illorum vestium. Habere igitur nomen [c] Chorepiscopi παρὰ τὴν χώραν à regione vel agro subiecto alicui episcopo testatur Antiochenus can. 10. & distinguit aduersus τὴν πόλιν. Horum origo traditur hæc can. 13. Neocæsariensis, & in epistola Basilij, Videbāt Apostoli & Apostolici viri Christum,præter Apostolos constituisse septuaginta duos discipulos, hanc imitati Christi sapientiam instituerunt Chorepiscopos,qui essent nihil aliud quam presbyteri & intimi consiliarij singulorum episcoporum quibus crederentur res maximè temporariæ, cura pauperum, eleemosynarum collectio &c.[d] Crescente verò deinceps religione nōnunquam delegati sunt in prouincias vt agros adirent ac oppidula quę ad metropolim pertinerent,tandem res eo degenerauit vt se pro episcopis gererent, quæ illorum tandem improbitas effecit vt penitus exploderentur. Cæterum & illud notandum est hos interdum dictos πρωτοπάπας, πρωτοπρεσβυτέρους, ἀρχιπρεσβυτέρους, Paparum seu presbyterorū Principes & primos,cum reuera nil fuerint quam presbyteri, nec habuerint vllum episcopatus insigne. Nonnunquam tamen (vt iam diximus) extorsi se testatur can. 8. Nicæni Concilij prioris, & 14. posterioris & Antiochenus suprà nominatus deferens illis potestatem, creandi solum inferiores ministros, quæ potestas etiam monasteriorum [e] præ-

a Apud hæreticorum somnia frequentiùs Chorepiscoporum, Episcoporum et Patriarcharum nomen in nænias traducitur.

b Ancyrana Synodus can. 13. Neocæsariana can eod. Antiochena. can. 10.

c Qua ratione instituti sint Chorepiscopi. & quomodo sublati

d Isti interdum ab Archiepiscopis, & Episcopis, etiam inuitis non tam consequebantur quàm extorquebant manuum impositionem, móxque omnia tentabant quæ reliquorum erant Episcoporum. etiam alterius in prouinciis & residentibus Episcopis

e Quibusdam Chorepiscopis potestas conferendi minores ordines a Papa data est.

fectis à pontifice non raro defertur, vt idem can. 14. poster. Niceni Concilij refert Ad hæc quia illo tempore exurgentes Nouatiani ab illo fœdo auctore Nouato dicti passim in vrbibus Catholicis Episcopis opponebant pseudoepiscopo hæreticorum via præualebant Catholici, ibi, ne nihil agerent, illi Nundinarij Episcopi in officium Chorepiscoporum maximè si resipuissent assumebantur, at verò posterioribus temporibus vt quibusdam placet nec mihi penitus displicet) Episcopi dormientes in vtramque aurem, quicquid erat oneris libenter aliis demandarant, vnde nati sunt nobis titulares episcopi Suffraganei, qui cum nullum habeant, alienum pascunt populum. Hæretici autem inuidentes odio plusquam nouercali sacras ecclesię ceremonias vociferantur talas suffraganeos Episcopos contra canon. Concil. Calced. absolutè hoc est sine titulo, vt loqui solemus institutos. Sed longè secus habetur, ille enim locus quem fatentur scioli isti Caluinianæ Scholæ Theologi assignari in longinquis terris, vbi olim ecclesia & sedes episcopalis fuit non est incassum quidem & inani vt falso putant. Cùm primum enim illa ecclesia occupata fuit, & sedes episcopo suo orbata, alius creatus est, & quidem iustè, illius primi Episcopi successor & illo mortuo item alius, ac similiter deinceps semper alius in locum demortui successit. Vt sic ordinaria successio Episcoporum in ecclesia seruetur sicut semper à temporibus Apostolorum vsque in hodiernam diem, vbicunque potuit seruata est. Hoc tantum interest quod vbi est ecclesia libera & expedita post mortem Episcopi eius non differtur ordinatio successoris nisi quantum requirit opportunitas & commoditas idoneum reperiendi, quod breue esse solet. Vbi autem occupata est, vt in longinquis terris reseruatur ordinatio quousque opus sit ordinare aliquem episcopum qui episcopo ecclesiæ absente & iustè impedito; vicariam curam ecclesiæ eius suscipiat quousque ille impedimento liberetur, & ad ecclesiam redire possit. Id autem non sine magna vtilitate, neque sine Apostolico exemplo fit, ne interim propter absentiam episcopi alioqui iustam, ecclesia episcopi absentis detrimentum capiat sic enim Beatus

[Sic] Nouatus Pseudo Episcoporum maximas duxit colon as qui cū Catharorum hæreticorum præfectus esset, & eum Episcopali dignitate, quam tantopere dudū adamauerat: potiri optaret, per duos quosdam sectæ suæ homines, qui salutē suam prorsùs iam desperarent, tres ad se Romam obscuri nominis ex Italia Episcopos, eósque simplicibus, atque adeò rusticis moribus, ad simulandum & dissimulandum, scilicet minimè idoneos. pertrahit: illo splendido prætextu vsus, vt ipsi partibus suis interpositis, mediatores inter se & Episcopos, veteres simultates & inimicitias componerent. Illi porrò propter animorum simplicitatem, nihil tale veriti, ad eum venere. Ibi eis in conclaui conclusi, quidam ex eius sodalitate per animorum crapulæ & ebrietatis grauedinem; vim afferunt, & imaginaria manuum impositione, episcopalem dignitatem homini

Petrus

Petrus quia necesse erat ei aliquando ad alias regiones proficisci,& vrbs sine episcopo esse non poterat adiutores habuit Linum & Cletum episcopos, qui vicem Petri absentis tenebant. Testatur hoc Sanctus Epiphanius libr. 1. Tom. 2. hæresi 27. Ordinatus itaque est Linus episcopus Romæ vt Clemens Romanus lib. 7. de constit. Apost. cap. vltimo fatetur, & mortuus adhuc viuente Petro vt idem Clemens & Sophronius Hierosolymitanus in sermone siue Homilia de Agone Petri & Pauli affirmant.g Qui ergo ordinatus est Episcopus si non vacat is à munere suo in alterius ecclesia, quæ episcopum alioqui habet,vicaria tamen adiutrice alterius Episcopi opera indigentem, non potest videri is ordinatus absolutè,vt quidem posset,si Episcopus ecclesiæ occupatæ ad quam nullus pateat aditus ea solùm causa ordinatus esset, vt nomen & dignitatem episcopi tantum haberet & semper à munere suo vacuus esset. Ergo cum Synodus Chalcedonensis vetat, ne ordinetur Episcopus absolutè hoc cauet,ne suæ Ecclesiæ ociosus sit Episcopus & frustra ordinatus. Cum ergo aliquis Episcopus occupatus à pontifice ad vtilitatem & fructuum ecclesiæ cui præest, vicariam operam alterius Episcopi requirit vt ecclesiæ suæ prospiciat ac consulat petit à Pontifice vt ordinet Episcopum suffraganeum, non tamen impetrat,priusquam fructus ducentorum nummum ei constituat & asignet, ne postquam desierit esse suffraganeus mendicitas ei subeunda sit, quæ dedecet Episcopum, facit huiusmodi pensio fructus, vt raro isti suffraganei petantur & ordinentur ac non nisi cum honestum & necessarium est non autem vt ociosi & ignaui vices gerant. Nã ipse summus pontifex huiusmodi ordinationem faciẽs seriò præcipit, atque iubet vt is qui ordinatur ad ecclesiam sibi commissam proficiscatur, si quidem posit,quod literæ ipsæ expeditionis,quas vocant,testantur, in eis enim hoc iubet Papa quod in aliis alioqui literis de expeditione episcopatus non occupati,sed liberi non iubet, neque iubere opus est,quia Ecclesia non occupata nihil ordinatus excusare potest,aut debet quin eat,quo mittitur: occupata verò potest excusare periculum dum impendet. Idcircò tantisper.

conferre cogun[tur]. Quod sanè illi, vel inuiti, vi & necessitate adacti, fecere. Et Nouatus honorem eum: quem tam scelerate, vt viderint, consequutus fuerat, vsurpabat, cum denique contra obtrectatores sedere perhibet. in domo in qua Satanas domicilium habens, Christi nomen & fidem ad prætextum saltem vteretur.

g Quod non conueniant omnes, quis primus B. Petro successerit in sede Romana, parum refert cum constet Ecclesiam nunquam pastore caruisse, sed à Principe Apostolorum successionem suã manifestam, iugem quoque retinere. Irenæus primũ à Petro enumerat Linũ quod Hieronymo, Epiphanio, Chrysostomo, Dorotheo, Optato & Augustino probatur. Adijciendus Eusebius lib. 3 hist. cap. 2. & 4. lib. 5. c. 6. in Chronico quoque sub anno Do. 70 Neronis Decimoquarto per Petrum Romanã Ecclesiã rexisse Linum 12. annis asserit.

tantiſper ei abeſſe conceditur, dum proficiſcendi locus datur.[h] Ac fuerunt quidam aliquando qui periculum ſubire maluerunt quam videre ſibi minus commiſſos populos diligere, quam ſe. Ex his fuit quidam Bartholomæus Bononienſis de quo Leander Albertus Bononienſis vt retulit Franciſcus Turrianus ordinis Ieſuiſtarum, ſic ſcripſit in libro de viris illuſtrib. Bartholomæus ille Armeniæ minoris iubar & ſol fulgentiſsimus, declaratus Antiſtes Armeniæ mox animum appulit ad Chriſti fidem erogandam, quæ in ea prouincia iam multo tempore collapſa fuerat, & paulò poſt concionando diſputando, docendo, huc atque illuc diſcurrebat & Chriſti fide poſita in tota Armenia cœnobium ſtruxit ſuis compredicatoribus, vt in poſterum ipſis ducibus in fide continerentur, & vſque ad noſtra tempora ſola illa Prouincia inter Perſas conſtituta Chriſti cultum ſequitur ſub antiſtite electo ordinis prædicatorum. Quod quidem optimi & veri paſtoris exemplar eſſe poſteritas fatebitur. Verum noſtris temporibus negligentia prelatorum Chorepiſcopos tales adeo ſuo vſui emancipat, vt fungi cogantur muneribus epiſcopi prophanis negotiis ſe penitus immergentis, & quod peius eſt falcem in alienas meſſes proiiciunt ſacræ chirotoniæ officio. Quibus rebus itum erat obuiam non malè à Tridentinis[i] canonibus ſed vt illi canones cum plurimis aliis vitiis noſtris luxati ſatis infœliciter conuelluntur ita hac etiam in parte laborant, eſtq; ſummopere metuendum ne propediē redeamus in antiquum Cahos. Reipublicæ Chriſtianæ neceſsitas me adhuc vſq; adigit vt repetere cogar Damaſi prædicti Epiſtolam vt ſaltem deſides noſtri epiſcopi excitentur. Illi (inquit) qui Chorepiſcopis plebes ſuas committere non formidāt, videntur mihi eſſe meretricibus ſimiles, quæ ſtatim vt pariunt infantes ſuos aliis nutricibus tradunt educandos, vt ſuas libidines expleant, id eſt pro ſuo libitu ſæcularibus curis inhient, & quod vnicuiq; viſum fuerit liberius agant. Res noſtras clementiùs intueatur Deus Opt. Max.

Contra Clement ſe à Beato Petro ſucceſſorem conſtitutum ſcribit lib. 7. conſt. Apo. c. 40. & Epiſt. 1. ad Iacobum Quia ante mille & ducentos annos L[illegible] fecit Ruffinus, ei ſubſcribunt, Epiphanius, Damaſus, Marcianus, Sabellicus. Mihi arridet multorum iudicio Sanderi Theologi doctiſſimi Conciliatio Petrum quidem Clementem ordinaſſe, ſed huic Linum & Cletum in catologo Epiſcoporum Romanorū præponi, quod eos Petrus ſibi coadiutores aſciuiſſet.

h Titulares Epiſcopi, quos vel Chorepiſcopos, vel ſuffraganeos vocamus liberantur à reſidentia in locis dioceſis, cuius metropoles, & vicini loca occupata ſunt.

i Hoc eſt Tridentini Concilij decretū Nemo Epiſcoporum, qui titulares vocantur, etiam ſi in loco nullius diœceſis, etiam exempto, aut aliquo monaſterio cuiuſuis ordinis reſ[iderint] aut moram traxerint, vi pre cuiuſuis priuilegij ſibi de promouendo quoſcunque ad ſe venientes pro tempore conceſſi, [illegible] ſub [illegible] prætextu familiaritatis continuæ commenſalitatis ſuæ abſque ſui proprij Prælati expreſſo conſenſu, aut litteris dimiſſoriis ad aliquos ſacros aut minores ordines vel primam tonſuram promouere, ſeu ordinare valeat: contra faciens ab exercitio pontificalium per annum, taliter vero promotus ab executione ordinum ſic ſuſceptorum, donec ſuo prælato viſum fuerit, ipſo iure ſint ſuſpē[ſi].

D E

DE SANCTISSIMIS EPISCOPORVM OFFICIIS ET LEGITIMA PRÆDICATORVM MISSIONE.

CAPVT TERTIVM.

§ I.

Episcopi præcipuum munus prædicare.

NON iniuria S. Isidorus Pelusiota [a] Episcopalem dignitatem τὸ δύσκολον καὶ δυσκατόρθωτον πρᾶγμα id est rem difficilem & arduam notauit. Nihil est enim hac vita & maximè hoc tempore difficilius laboriosius & periculosius veri & integerimi officio Episcopi, sed apud Deum nihil beatius si eo modo militetur quo noster Imperator iubet. Multi ab hac difficultatum mole leuari cupiunt vt liberius genio pigritanti indulgeant, nihilq; auribus eorum est infensius quam ad sacri muneris exequendum officium exhortatio. Molestè ferunt quod illis solis ex officio, cæteris priuilegio prædicationis munus incumbat, ea præcipuè ratione quod prædicare est perficere quare supponit personam iam perfectam, status autem Episcoporum est status perfectionis id est eorum qui iam sunt perfecti.[b] Vnde sicut ignis quia perfectè calidus virtutem habet propriam caleficiendi sic episcopi prędicandi religiosi autem sunt in statu perfectionis tendentes in perfectionem. Quibus potius idcirco competit perfici quam perficere. Attamen iam non modo omnes Presbiteri curati in suis diœcæsibus, verum religiosi ex indulto Apostolico prædicare possunt, vt patet in Clementinis. Dudum. de sepulturis. Sed votis vnicè contenderem vt Prælati illi muti qui depascendo grege verbo & opere minus solliciti sunt probarent se ab hoc onere & officio solutos & exemptos esse, vel aliquam huius necessitatis dispensationem aut excusationem adferrent. Cessent illæ excusationes occupationum, hic nunquam cessandum est

a *Isidorus ad Palladium contra ἀρχηλῶντας*

b *Prodest ita in re audire S. Thomæ argumentum, sub eodem præcepto (inquit) Christus iniunxit Apostolis Matth. 28. baptizare, & docere, & prædicare, sed docere, quia est perficere, ipsis iniunctum est, vt tradit [illegible]*

cætera fiant vicariis operibus Prædicatio ad Episcopos pertinet. [c] Quod nos autem exhortamur ipsius Ecclesiæ & authoritate, & Conciliorum decretis circunuallatur, nostramque sententiam omnes penè Patres tuentur.

Præterea sacræ scripturæ testimonia quo celerius ad venerands Patrum monumenta perueniamus. Primum ergo audiamus Nicolai primi Apophtegma verè Pontificium [d] Episcopis dispensatio cœlestis seminis iniuncta est, Vę si non sparserint, væ si tacuerint sicut vas electionis formidat & clamat. Si euangelizauero non est mihi gloria, necessitas enim mihi incumbit, [e] Væ enim mihi si nō euangelizauero. Si enim Apostolus accepto talento non negociaretur sed reponeret illud in sudario, integrum domino sine vsuris restituens quid auditurus esset, nisi illud, auferte ab eo minam, & ligatis manibus pedibusq; proiicite in tenebras vbi nullus est ordo sed horror sempiternus. [f] Mirū est autem quod non propter aliam quamcunque vituperabilem conuersationem suam sed propter hoc solum videlicet si non prædicet euangelium, veh sibi confitetur futurum. Qui enim semel misit manum ad aratrum [g] quo colūtur animæ hominum non debet cessare à semine vt ipse particeps fructuum eorum fiat. [g] Et ideo forsitan non facile inuenitur quis ex iis qui apti fuerint ad huiusmodi opus vt citò transeat ex hac vita vt inquit Origenes.

Concilium Tholetanum secundum Canone secundo loquens de Episcopis ita habet. Nos proinde nostri ordinis gradum & suscepti regiminis modum magnopere cogitare debemus vt qui officium Prædicationis suscepimus nullis curis à diuina lectione priuemur.

Concilium Thuronense sub Carolo magno cap. 4. Sollicitè studeat vnusquisque Episcopus sacra prædicatione quid agere quidúe vitare debeat, gregem sibi commissum informare & ipse episcopus, vita, habitu, forma, & conuersatione sancta sit suis subditis exemplum vt iuxta dominicam vocem videant opera eius bona & glorificent patrem Deum qui in cœlis est. [h]

Synodus Thuronensis canon. 17. Visum est vnanimitati nostræ vt quisque episcopus habeat homelias continen-

tes

c Si per impedimenta Episcopi multa præstare nequeunt, quæ eorum officiū comitantur, alia per alios exerceant, ipsis vero officium docendi reseruēt vt præcipitur Carthag. Conci. his verbis, Episcopus gubernationem viduarum & pupillorum, ac peregrinorum, non per seipsum, sed per Archipresbyterum, aut Archidiaconum agat, nulla rei familiaris curam, ad se reuocet, sed lectioni, & orationi, & verbi Dei prædicationi tantummodo vacet.

d 43. dist. c. finali.

e 1. Corint. 9.

f Matth. 22.

g Luc. 9.

h Gregorius super illud Apo. Doce cum Imperio, sic ait, cum imperio docetur, quod prius agitur, quàm dicatur. Subtrahitur enim doctrinæ fiducia, quia conscientia præpedit linguam. 23. moral. c. 13. hoc modo exponit illud. Matth. 27. Erat docēs eos, quasi potestatem habens.

tes necessarias admonitiones quibus subiecti erudiantur id est in fide Catholica prout esse possunt de perpetua retributione bonorum & æterna damnatione malorum, de resurrectione quoque futura & vltimo iudicio, & quibus operibus posſit promereri vita æterna quibúſve excludi. Synodus Rhemensis can. 15. vt habetur 2. thomo Conciliorum, refertque Iuo Carnotensis in sua magna decretorum compilatione parte 5. Episcopi sermones & homelias sanctorum patrum prout omnes intelligere possunt secundum proprietatem linguæ prædicare studeant. Sexta Synodus generalis quæ fuit Constantinopolitana ca. 19. ita decreuit, Oportet eos qui pręsunt ecclesiis omnibus quidem diebus sed præcipuè dominicis omnem clerum & populum docere, pietatis ac rectæ religionis eloquia ex diuina scripturæ intelligentia & iudicio veritatis sed etsi ad scripturam pertinens controuersia fuerit ne eam aliter interpretentur quam quomodo Ecclesiæ luminaria & doctores suis scriptis exposuerunt. Sperabamus Tridentinam Synodum[1] maioris apud Pseudoepiscopos plurimos (saluo bonorum honore hæc dicta sunto) fore reuerentiæ, Prædicationis nimirum munus, quod tam seuerè & gnauiter illis commendat, vultque vt in sua quisque ecclesia ipsi per se prædicent. Nam quantum quis præcelsi culminis obtinet locum, tantum necesse est præcedat cæteros gratia meritorum vt in eo quod præsidet singulis, singulariter ornetur eminentia sanctitatis, habens semper & in ore gladium veritatis & in opere efficaciam luminis, vt iuxtà Paulum potens sit exhortari in doctrina sana, & contradicentes reuincere, sed quorundam mentes Pontificum ita torporis & desidiæ otio à lectionis & prædicationis gratia secluduntur, vt quid doctrinę gregibus subditis exhibeat, non inueniat præco mutus. Insistendum est semper maioribus vt quos sub regiminis cura tuentur fame verbi Dei perire non sinant. Sed audio ignauam quorundam pastorum multitudinem ad rauim vsque clamitare & toto conatu opponere numerosas negotiorum phalanges quibus vndique circundati sunt adeo vt nec oscitandi, nec concionandi locus supersit. O egregia aulicis, bellicis, ciuicis, prophanis

[1] *Vult & precipit Concilium Tridentinum prædicationis, munus minimè negligi ab Episcopis, & decernit ne quis ad Cathedrā Ecclesiæ deligatur, qui nō sic sacris aut canonicis literis ita imbutus vt vel iam doctor Laureatus, vel doctoris Laurea dignus esset. Alioquin merito Dominus queretur id, quod olim per Prophetam conquestus est, Tenentes legem ne [illegible]runt me, & pastores præuaricati sunt in me. Terrenis enim cupiditatibus, & negotiis implicati qui legem Domini scire, atque docere debuerunt, vtramque curam cum [illegible] d[illegible] [illegible] dicendi [illegible]erunt.*

prophanis, publicisq; negotiis impedimenta, sed quæ quid aliud sunt quã excusationes in peccatis. Anne sunt occupationes illæ quæ à Bonifacio octauo[k] in Clementinis cõgeruntur? Sunt ne summa illa impedimenta à quibus nunquam reuocari debent? O quam tolerabilius, rerum quam mentium sustinemus iacturam. Dic mihi quisquis es tantis insignis titulis, tantæ tiaræ reuerentia illustris, quo affectu liberè possis pensum tibi à Christo traditum soluere quandiu venationi, luxui, delitiis aulæ intentus es, quandiu ingenti procerum & nobilium satellitio stipatus ouile gemebundum deseris. Pudet te sacris Chori ecclesiastici officiis, & missarum solenniis quotidie interesse, grauaris ingrato fastidio consolari afflictos & Christi sacramenta administrare & non pudet inter periculosissimas Syrtes aulę regiæ, aut inter castra sequi principem. Omnia per vicarios Episcopos te probè curasse opinaris, & tibi contrarius nihil reseruas pontificiæ dignitatis præter nomen cum locuplete pènore. Curent alij Ecclesiam, preces, sacrificia, tu curabis cuticulam, curabis equitatum, visitabis arces omni voluptatum profluuio scatentes, fouebis Histriones, & ganeones perditissimos, præeris inextricabilibus fraudum rationibus, ita demum nulli secũdus tibi eris Suffenus, [l] tu tibi inde videberis egregius Episcopus. O pudenda negligentia! vnde tanta morũ colluuies? vnde tãta vulnera? vnde tot vitiorum in corpore Symptomata nisi ex pastorum incuria, Prophetæ sui inquit Hieremias viderunt tibi falsa & stulta & non aperiebant tibi iniquitatem tuam vt te ad pœnitentiam reuocarent. O cornea fibra & ære triplici præcinctum pectus, tu multum laudis tuo fronti abstulisse putas si in ecclesiæ suggesto viam domini edoceas, si rudem plebem instruas, & tibi places imo gloriaris inter mulieres principes sannas & commenta antiquarum fabularum aut aliquid faceti huiusmodi generis ad cachinnum vsque effutire. Si micam sanæ mentis haberes haud fieri possent quin tibi non vellicaret aurem eximij Apostoli sententia. An nescitis quoniam membra vestra templum sunt spiritus sancti qui in vobis est, quem habetis à Deo & non estis vestri? Sed rursus audi vocem animosi Pontificis

Melius

k Negotia Episcopi describit Bonifacius octauus vt habetur in clem. dudùm. de sepult. in hũc modum. Quasi torrens in alueũ amplum, sic confluunt, negotia ardua, & plurima in cor episcopi, quibus prægrauatur eo ris innumeris excitatur, vocationibus pluri mis distrahitur, ad hoc tantum, vt nomẽ diuinũ exaltetur, catholica fides promoueatur, animæ proficiãt, vt radicitus reprob. dissidiorum, ac litigiorum auulsis, vigeat tranquillitas pacis, feruor charitatis exæstuet, inualescat concordiæ vnitas. &c.

l In Prouerbium receptũ vt qui sibi inaniter placent, *Suffeni* dicantur. Catul. in Epigram.

Melius est mihi mori quam vt euacuem gloriam meam quã habeo in euangelio Christi Non multifariis laudibus insolescit, non gloriatur in palatiis, opibus, equitatu, famulatio, satellitio sed verè laudis constituit metas in eo quod sibi creditum talentum augere posit verbi domini fœnore, vel quod ærumnis ac laboribus suis illustrarit Euangelium, quod Christi triumphum circumferret omni loco. Quapropter à tergo relictorum oblitus ad ea quæ à fronte erant properat vt coronam apprehendat, tantum abest vt ad humiliora degeneret. Nunc quantus pudor est si quis ex medico fiat Chirurgus aut pharmacopola, aut si ex aulico, agricola, aut ex œconomo potentis Principis, plebeius, coquus, quis non tantam Metamorphosim laqueo dignam existimaret? Hanc tamen faciunt episcopi quia spiritualibus curis ad temporalia sese abdicant, qui tam excelsos pandunt animi fructus in rebus publicis mundi & principum, in Christi verò curando grege penitus amentes & insulsi existimantur, qui exterioribus huius mundi adeò quatiuntur vt quæ intimis concipiunt ad gregis salutem penitus non curent. Quod si suis humeris Episcopus concionandi & docendi prouinciam imparem esse cognoscat coadiutores optimos eligat, qui honorificent ministerium suum, memores cuius oues curandas susceperint, cuius thesauros dispensent, cui sint mox officij gesti reddituri rationem, quæ prœmia maneant fidelem dispensatorem, quæ simplicia infidelem. Episcoporum autem subsidiarij cooperatores sunt, mendicantium ordinum & societatis Iesu patres.

l Plura incommoda irrepserunt antiquis speculatorum vitio, qui cum impendentem calamitatẽ prospicere, & populum instãti periculo admonere debuissent officio suo defuerũt, ideoque illarum omnium impietatum, quas calcare debuerant participes facti sunt. Sic enim D. Gregorius ait, Facientes proculdubiò culpam habet, qui quòd potest corrigere, negligit emendare, & nihil prodest non puniri suo qui puniendus est alieno peccato.

m Duo extrema debet cauere Pastor, ne aut exterioribus curis nimis deditus, (vt inquit Gregorius,) ab intimis corruat, aut solis interiorib⁹ occupatus quæ foris debet proximis nõ impendat.

SVBSIDIARII EPISCOPORVM PRAEDICATORES

§ II.

INCLITVS populi Israel Dux Moses, etsi Dei colloquio maximè iuuaretur, Ietro tamen socero rerum deliberationem patefecit, cuius consilio de coadiutoribus assumendis sed debitis conditionibus ornatis persuasus est; Considerauit enim, & deprehendit senex iste, etsi natione barbarus, In officio Ducis & iudicis emendanda, quæ ipse Moses omnipotentis Dei doctrina confisus minus cura-

bat. Similiter dicit onera Ducis esse distribuenda ad alleuiandum cum vt possit sese melioribus exercere, tum etiam vt populus facilius à negotiis expediatur.[a] Annotauit B. Gregorius in 1. cap 9. Pastoral. in gestis huius gentilis, qualiter infirmi in fide, aut qui scientes videri volunt, à viris spiritualibus tractandi sint, vt scilicet quamuis sapientiores fingant se tamen eorum consiliis indigere vt saltem sic eos domino lucrentur. Sic & Paulus cum Romanos videret, de sua potestate & scientia præsumere, dicebat. Cupio venire ad vos, vt aliquid impartiar vobis, spiritualis gratia, & statim, eorum arrogantiæ non immemor sententiam corrigere videtur dicens, *simul consolari in vobis.* Ipse quoque Moseh ponderis sui officij ac propriè infirmitatis & insufficientiæ conscius ad Dominum recurrit dicens. Non possum solus sustinere omnē populum. Ad quem dominus. Cógrega mihi septuaginta viros [b] de senioribus Israel, quos tu nosti quod senes populi sint & magistri vt sustineant tecum onus populi Numeri 11. Sic quemcunque viderat Saul virum fortem & aptum ad prælium sociabat sibi. 1. Reg. 14. Non dedignatur Dominus habere coadiutores dicente Paulo, Cooperatores Dei sumus 1. ad Corinthios. 3. Studeat igitur episcopus quantumuis peritus coadiutores sibi assumere rogetque viros virtute non minus quam eruditione præstantes episcopalis oneris leuare studium. Propterea Concilium generale Lateranense [c] ca. 10. in hunc modum statuit. Inter cætera quæ ad salutem spectant populi Christiani verbi Dei, permaximè sibi noscitur necessarium quia sicut corpus materiali sic anima spirituali cibo nutritur. Vnde cum sæpe contingat quod Episcopi propter occupationes multiplices vel inualetudines corporales aut hostiles incursus seu alias occasiones, ne dicamus defectum scientiæ quod in eis est reprobādum omnino nec de cætero tolerandum per seipsos non sufficiūt ministrare verbum Dei, maximè per amplas diœceses & diffusas, generali constitutione sancimus vt Episcopi viros idoneos ad sanctæ prædicationis officium salubriter exequendum assumant, potentes in opere & sermone qui plebes sibi commissas vice ipsorum cum per se nequeunt sollicitè

a Iethro Exod. 18. Moysi socer hoc genero consilium dedit, vt causarum quidem secularium definitiones inferiorum ordinum hominibus delegaret, ipse verò populo in iis quæ ad Deum pertinent, præesset vt ostenderet eis ceremonias, ritúmque colendi.

b Num. 11.

c Hoc decretum corroborauit Conc. Trid. S ß. cap 2. de refor c 4. conci Carthag. 4 c. 0 & con co. Rhem. c. 4.

d Precipit Concil. Quòd tam in cathedralibus Ecclesiis, quàm in aliis conuentualibus viros idoneos debeant ordinare, quo habeant coadiutores, tam in officio prædicationis, quàm in audiendis confessionibus, & aliis quæ ad salutem pertinent animarum.

licitè

licitè visitantes eas verbo ædificent & exemplo quibus ipsi cum indiguerint congrua necessaria ministrent ne pro necessariorum defectu compellantur desistere ab incœpto cursu vnde præcepimus tã in cathedralibus quã in aliis conuentualibus ecclesiis viros idoneos ordinari quos episcopi posſint coadiutores & cooperatores habere non solum in prædicationis officio, verumetiam in audiendis Confesſionibus & pœnitentiis iniungendis ac cæteris quæ ad salutem pertinent animarum: si quis autem hoc adimplere neglexerit districtæ subiaceat vltioni. Hæc sacrum Concilium verum quid facturus est episcopus nesciens prædicare & impotens suam plebem docere? An ne pro securitate conscientiæ debet cesſionem officij à summo pontifice tanquam indignus pastorali officio petere? aut sufficiat quod per alios faciat quod per se non potest efficere? Ad hoc dubium quod arduum est ita dicendum videtur, aut enim legitimè promotus est & prouectus ad statum episcopalem, is de quo quæstio mouetur vt potè moribus & sciẽtia idoneus canonicè ad episcopatum assumptus. Sed postea infirmitate vel senectute vel hominum malitia & persequutione aut legitima absentia nequit per se prædicare & munus episcopale debitè exercere. Tunc quidem sufficit quod id per alium quãtum poterit faciat impleri prout etiam diffiniuit sacrum generale Concilium Lateranense prout paulo ante citatum est. Nec talis tenetur cesſionem ab episcopatu petere, si tamen impedimentum est perpetuum scilicet infirmitatis incurabilis aut senectutis aut alienationis vel perturbationis spiritus & huiusmodi, potest talis cesſionem petere ex decreto Innocentij 3. in cap. Nisi cum pridem de Renunciatione lib. 1. Decretal. vbi proponit sex causas propter quas Episcopi possunt cedendi licentiam petere & Papa consueuit concedere inter quas secũdo loco inserit debilitatẽ corporis quæ infirmitate vel ex senectute [e] procedit & quę debilitas corporis impotentem reddit episcopum ad exequendum pastorale officium imo tunc talis tenetur cesſionem petere vel coadiutorem admittere vt statuit Bonifacius octauus Extra. de clerico ægrotante cap. vnico in 6. Si autem quid indebitè sit promotus.

* Coadiutores Episcoporum ad subeunda prædicationis officia, & reliqua pietatis munera.

e *Non statim danda est cedendi licentia, licet quis dicat se senem, & insufficiẽtẽ maximè cùm bene administrauerit nec enim qualibet senectus facit, vt quis possit petere cessionem sed ea sola quæ hominem reddit, prorsus ineptum. Insufficientia autem est iusta causa ad renunciandum, quia defectus scientiæ, impedit promouendum.*

motus ad episcopatum, quia scilicet scientia insufficiens & inidoneus tunc debet cessionem petere & episcopatui cedere. [f] Quod testatur Innocentius tertius in ca. nisi cum pridem de renunciatione. Vbi tertiam causam ex qua licet petere cessionem inserens, scilicet ignorantiam, ita habet. Pro defectu quoque scientiæ, plerumque potest quis cessionem petere, quia cum ipsa circa spiritualium administrationem sit potissimum necessaria & circa curam temporalium oportuna, præsul qui commissam sibi debet ecclesiam regere, in vtrisque salubriter ei renunciat, si scientiam in qua ipsam regat ignoret, tu enim (inquit Dominus) quia scientiam repulisti & ego te repellam ne sacerdotio fungaris mihi. [g] Honorius tertius episcopum cabilonensem ob suam ignorantiam ab administratione sui episcopatus deposuit, asserens contra Deum esse & contra canonicas sanctiones, tantum in episcopo tolerare ignorantiæ defectum vt habetur de ętate & qualitate proficiendorũ, vltimo. Vnde & Concilium generale Lateranense sub Innocentio tertio cap. 10. habet. Quod in episcopo defectus scientiæ omninò est reprobandus, cum scientia sufficiens & competens iure diuino requiratur in promouendo ad episcopatum, Propterea talis episcopus sic ignorans & à debita & requisita scientia deficiens, non debitè respondet & satisfacit suo officio quantumcunque per alium Idoneum quod sui muneris est efficere videatur, sed cessionem petere debet tanquam indignus dicto officio, alias tutus in conscientia sic ignarus præesse non potest. Nec releuat tales quod interea discent & studebunt ad scientiam sufficientem (dum episcopi sunt) sibi comparandam, quia non sunt facienda mala vt veniant bona inquit Apostolus ad Romanos 3. Sed quandiu talis sufficienti & debita scientia caret, tamdiu indignus est Episcopatu, & si iam Episcopus est episcopatum indignè & ad sui damnationem possidet propter quod rectè habet Innocentius tertius in cap. post translationem de renuntiatione, quod Episcopus propter ignorantiam eum indignum reddentem primum Episcopatum deferat de licentia Papæ, & postquam per exercitium Lectionis, scientiæ repererit margaritam proculdubio

f *Omnes causæ illæ quæ cedendi licentiam concedunt, his versibus comprehensæ leguntur in rub. decret. eodem tit.*
Debilis, ignarus, male conscius, Irregularis.
Quem mala plebs odit, dãs scandala cedere possit.

g Osee 4.

h *Episcopus qui propter crimen renunciauit Episcopatui & ad religionem transiuit ad Episcopatum reassumi non potest. Secus si renunciauit propter persecutionem, infirmitatem, defectum scientiæ, Symoniam ipso ignorante commissam, & quanuis sit Simoniacus, minor potest renunciare sine licentia Papæ Dicit Hostiensis quod statim cum hoc sciuit, vocare debet personas idoneas, quibus reuelet, quod male, quid commisit, & protestetur quod inuitus Episcopatum tenet cui sine Papæ licentia cedere non*

bio poterit denuo vocatus à Domino cathedram reascendere Pastoralem. Si quis etiam cupiditate parentum eo tamen penitus ignorante, fuerit episcopatum adeptus, & hoc comperto Episcopatum de licentia superioris dimittens, obseruantiam elegerit regularem, & si ad Episcopatum eundem postmodum redire nequeat, iuxtà canonicas sanctiones ad alium tamen poterit licitè reassumi hæc, Innocentius tertius in c. Iampridem citato post translationem. Extra. de Renunciatione vbi notat duo, Primum si fuerit Episcopatum adeptus, cupiditate parentum, id est Symoniacè ex parte parentum ipso tamen ignorante, sed vbi resciuit petere debet cessionem, quoniam per talem promotionem nihil iuris acquirit vt determinat Clemens 3. de Symonia cap. ex insinuatione, & Innocentius tertius in ca. sicut tuis literis eodem titulo dicit quod secundū sacrorum Canonū instituta, etiam paruuli qui cupiditate parentum, ecclesias per pecuniā sunt adepti eas dimittere tenentur. Hæc ille. Secundum est quod ad eundem episcopatum redire non debet eo quod indebitè illum acquisierit. Sed vt redeamus ad propositi thematis rationem, si quis Episcopus magis idoneus sit ad administrandum quam ad docendum hac facile cura pensabit quod diminutum est, nempe si sædulo per se suosque aduigilet, vt singulis ecclesiis idonei pastores præficiantur, palam autem inutiles ab eo munere submoueātur. Vt autem suppetat talium virorum copia, illa conducent plurimum si curet adolescentes bonæ spei in Academiis erudiendos, & si neminem ad presbyterij gradum admittat nisi qui de se optimum specimen dederit, vt aliquando bonum concionatorem possit agere. Huc valeant opes vt de suo si necesse fuerit collegia studiorum in hoc peculiariter instituant, collapsa instaurent, in quibus selecta ingenia informentur. Hoc maximè demandatum est Episcopis ex Concilij Lateranensis, & Tridentini decretis vt infra dicetur. Nec speramus commodiore via reparari disciplinam Ecclesiæ nec ignorantiam fortiore malleo retundi posse quam doctorum hominum affluentibus & copiis.

potest, & coram illis, hinc facias procuratorem, quem in illorum præsentia mittit ad curiam, & sic non aliter putat, illum tutum. alleg. de appellat. cap. fin. Ioann. Andr.

i *Huius consilij ratio in puerorum educatione est posita, vt si curent Episcopi seminaria, scholarum suis stipendiis fouere, vt ab his, tanquam ab equo Troiano viri docti exiliant.*

PRAEDICATORES NON ADMITTENDI SINE LITERIS AVT PRIVILEGIO MISSIONIS.

§ III.

OPEROSVM ſane dictu, videtur quãtas clades peſtilens hominum ſacræ ſcripturæ integritate violantium(quod hæreticorum familiare eſt)attulerit colluuies, vel eorum præcipuè qui ſub Euangelij titulo et ſolutis legibus omnibus & diuinis & humanis ſibi perſuadent eſſe ſanctum quicquid animo collibuit, vel eorum qui Apoſtolicam togam mentientes Eccleſiæ Catholicæ ſuggeſta conſcendere priuata & ſtolida authoritate audent, quales ſunt huius temporis hæreſiarchæ & Caluini diſcipuli qui portentoſa inſania infandum doctrinæ genus ſpargunt, & omnia conturbant Paulinę admonitionis immemores & ſacrorum Conciliorum contemptores ſub ſpecie pietatis virtutem eius abnegantes authoritatem ſibi vendicant prædicandi cum ipſi niſi mittantur id oneris ſubire non poſsint. Verum aliquis ex gregaria Miniſtrorum Caluiniſtarum multitudine; qui gloriantur habere omnibus nodis cuneos retuſos quantumuis & quorum proprium eſt violare ſcripturæ æquitatem [a] ſolita linguæ petulantia per multas ψευδολογίας reſpondere noſtris dictis conabitur, quòd extraordinaria vocatione deſtinati ſint ad increpandos Papiſtarum mores & inſtitutiones non minore diuini numinis aura quam Prophetæ veteris legis quos ſuſcitabat dominus vt eorum ore Phariſæorum & Scribarum vitia arguerentur & confunderentur. Quorſum hæc ſomnia impudentiſsimi ſycophantę? Horſum, vt exiſtimet vos imperitus veſtris impoſturis miſere deluſus populus ætheris ac cœli Nuncios, legatos, & fæciales. Soli ergo tam magnificam tam plauſibilem, tam arduam, ſuſcepiſtis legationem? miſelli nos ! tandiuné extorres fuimus à veritatis ſolio, quibus meritis habuiſtis illud primogenij ius ? quæ noua gloria veſtras extollit criſtas ? quænam beata ectazis vos ad tertium vſque cœlum traxerit vt dicere cum Paulo non erubeſcatis quod euangelium veſtrum non ſecundum hominem nec ab homine accepiſtis, neque didiciſtis ſed

a In alienum ſenſum detorquent heratici ſcripturas, & hoc expreſſè aſſerit Euſebius Cæſarienſis. lib. 5. Hiſt. cap. 28. feciſſe non- dam Aſclepiodorum, Theodorum, Apollonidem, Hermophilum, Arteomoniſtas. Sic enim (ait:) ſed hæc faciunt, quia nec vicini facti ſunt fidei propterea, & diuinas ſcripturas abſque vllo timore contememrant, & corrumpentes eas emendare ſe dicunt, &c.

b Cum in Colloquio Poiſsiacẽ ſi vrgerentur, hæreſum Archiminiſtri, vt reſponderent, & oſtenderent eorum Apoſtolatus miſsionem, & à quo miſsi eſſent, obmutuerunt, & per dementia ineptè proteſtabantur, ſuſceptum miniſterium extra ordinaria poteſtate probari, de hac re egregiè diſſerit Claudius de Sainctes.

sed per reuelationem Iesu Christi O miros nutantis doctrinę Athlanetes. Quis adeo lippiens oculis aut multo magis iudicio non poterit tenebrionum horum perdere caligines? Patiemurné dissimulatæ religionis vestræ faces ita splendescere? Quis tam parum temporis deuouit in progymnasmatibus dialecticis qui debita ordinatione propositionum in quantitate, & qualitate, & partium argumenti constructione hoc ferme syllogismo vestram non retundat arrogantiam cuius Assumptiua pars ex Christo summo rationalis & diuinæ Philosophiæ doctore sumitur.[c]

Qui de Deo est verbum Dei audit:

Vos verbum Dei non auditis,

Ergo de Deo non estis.

Scio vos minorem negaturos, & ideò argumenti basim firmissima ratio eriget Christus dixit Reddite Cæsari quæ sunt Cæsaris, & Deo quod Dei est. Quasi diceret Reddite Genebêsem Ciuitatem principi suo, episcopatum episcopo, Vos autem huic diuino mandato minimè obedientes, ideo ex Deo non estis, quia famulari alteri consulto & prosperius vobis esse existimastis. Ne autem ad hæc dicenda nos particulari aliquo damno fuisse adactos putetis, nullus est Gallię & vicinarum prouinciarum derelictus locus crudelitatis & vesaniæ vestræ expers. Optarem vobis meliorem mentem, qui vestris nugis indies Reipublicæ malum exasperastis, adeo vt semper Herculana veluti magnitudine perpetúo sit nobis cum tot monstris dimicandum. Vbi gentium non effusa est veneni vestri pernicies? Quis Episcopatus? quis Diœcesis? quod ouile? virulentæ vestræ doctrinæ non audiuit præstigia? Quis vos horrore & crudelitate comitatos ad Hyrcanas Syluas, scopulosque Caucaseos ortos & eductos vos fuisse non dixerit. Quibus famus, quibus, scomatibus, quanta ignominia carpunt, allatrant, subsannant impia vestra dogmata Diuos ipsos, Ecclesiæ patres & legitimos pastores: Apostoli martyrio, & sanguine euangelij prædicationem sub Christi passi auspiciis & ex eius commissione auspicati sunt, vos vero Tyrannicè & omni feuitia nænias vestras authoritate futili fulcire cupitis. Quæ Lethargia vos obliuisci fecit Pauli sen-

c D Ioannis eo 1. ẽ planè modo ac sua doctrina argumentatur. Agens enim de falsis spiritibus Pseudoprophetis cauendis. Ipsi, (inquit) De mundo sunt, ideo de mũdo loquuntur, & mundus eos audit Nos ex Deo sum', id est, Docentes qua fungimur, potestatem diuinitus accepimus non ex mundo, aut ab hominib. vt Pseudoprophetæ Qui nouit Deum, audit nos. Qui non est ex Deo, non nos audit. In hoc cap. cognoscimus Spiritum veritatis, & Spiritum erroris. Planè sua verba pro Dei verbu venditat non secus quàm Christus. Hoc autem ideò facit, quia Apostolus quasi Pastor Ecclesiæ Dei fuerat, legitimè missus, & testis veritatis cõstitutus, vt de eo verum sit quod Christus de seipso loquitur, Quem enim misit Deus, verba Dei loquitur.

tentiam, Quomodo prædicabunt * nisi mittantur? Quę vos tanta cohibet audacia in agrum proximi falcem immittere? Audite quod patribus vestris Ecclesiæ inimicis loquutus est Tertullianus.[d] Qui estis vos? Quando & vnde venistis? Quid in meo agitis? Quo denique iure Marcion sylvam meam cœdis? Qua licentia Valentine fontem meum transuertis? Qua potestate Appelles limitem meum commoues? Mea est possessio & iure priori possideo. Habeo originem firmam ab his authoribus quorum fuit res. Ego sum hæres Apostolorum. Ego habeo priuilegium vocatus adeo tanquam Aaron.[e] Nonne iure optimo his verbis, afflicta nostra Gallia execrari potest turbulentos vestri furoris impetus illam circumquaque deuastantes? Sed quid habebitis ad hæc responsi præter purulentas loquacitates & iniurias? Non vos latet fidem in qua renati estis per baptismum fuisse ab ecclesia Catholica non solum in hoc regno sed vtraque solis domo vt dicitur, hoc est in vniuerso orbe diffusam atque propagatam, quam vos tandem rabido dente dilaceratis.[f] Attamen si vos aliqua actionis vrget æquitas, nos in ius prouocandi pro huius litis decisione, paciscamur prius de legitimo Dominio & possessorij facultate, quam falso vobis esse creditam putatis, post hæc accingamur ad petitorij discussionem. Hoc est reddite Iurisdictionem Ecclesiasticam quam impunè ad scelera & quæuis flagitia proni sub hac seruili libertate viuendi non sine graui animarum periculo (quæ nam enim est peior mors animarum quam libertas erroris [g]) temerè sed clãculario surripuistis veris & diuinitus vocatis ministris. Nos non solum nitimur iure poli, sed soli pariter nobis leges patrocinãtur Theodosius & Arcadius [h], *Si quis in tanta furoris peruenerit audaciam vt possessionem rerum apud Fiscum vel apud homines quoslibet constitutarum ante aduentum Iudicialis arbitrij violenter inuaserit, dominus quidem constitutus possessionem quam abstulit restituat possessori & dominium eiusdem rei amittat. Si vero alienarum rerum possessionem inuasit non solum eam possidentibus reddat verumetiam æstimationem earundem rerum restituere compellatur.* Videtis leges Cæsareas vestram audaciam impunè non ferre quæ se in alienos labores intromitti

* Rom. 10.

d Tertullian. lib. de præscri. hæreticorum.

e *Nemo iustè prædicare potest (inquit Beda,) nisi à Deo, aut ab Homine potestatem habens, ad hoc missus fuerit, vt nemo assumat sibi honorem, sed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron.*

f *Inuadens possessionem iniuria eam tenetur restituere, & condẽnatur in æstimationem rei Bart. in l. si quis in tantam. C. vnde vi*

g Augustin. Epist. 166.

h *l. si quis. in tantum. C. vnde vi.* Ex Co. Theo. liv. 4. tit. 20. L. 3.

tromittit quæ ſe inter vberes Eccleſiæ fructus Zizania ſeminare conatur. Dicebat Paulus ſe plātaſſe & Apollinem rigaſſe [i] at profectò Pſeudopropheta Caluinus dicere poteſt ſe funditus euertiſſe doctrinam Catholicam conatum fuiſſe, ſucceſſores verò immiſcuiſſe virulentam perfidi ſeminis contagiem. Sed nihil veſtris conatibus opitulatur niſi fucatus religionis zelus quo duce talia tentare audetis, vóſque ad Euangelizandum compulit Meſsis vbertas & operariorum paucitas. Vos tamen tanto charitatis ardore æſtuantes debuiſtis Conſilio eiuſdem morem geſsiſſe. Nō enim dictum eſt. Accipite quiſque falcem, cum nullus ſit qui ſuo operi ſit induſtrius. Quid ergo? Orate dominum meſsis vt mittat operarios ſuos in vineam ſuam. Docet nos pro labefactato cuiuſlibet ordinis ſtatu preces fundere, non viribus aut furore impeti. Hæc eſt veſtri laboris ratio vt flammis ſinceræ mentis ardentes habeatis ducem cuius inſigniis veſtra legatio in diripiendis alienæ meſsis ſegetibus in occupandis verorum paſtorum tuguriis & ouibus commendetur, non vt adipiſcatur vobis grande nomen aliquod ſed vt diteſcat Chriſtus lucro animarum quas crudeliter perditis. Si ergo vobis licuiſſe putaſtis negligentium miniſtrorum euertere cathædras, & fucum precio grandi vendere, vix veſtrum euitabunt furorem Principes & Iudices qui corruptis moribus eſſe videntur, quum nulla veſtrę vocationis potior ſit ratio quam vitiorum deteſtatio & reprehenſio. Sed ille qui poteſtatibus ſuperioribus & regibus quantumuis indignis nos obedire voluit, quique totius obedientiæ exemplar ſceleratiſsimis omnium quos vnquam tellus aluit Pilato Caiphæ, & Annæ Hieroſolymis proceribus paruit eorúmque iudicio mortem ſubire non recuſauit nobis iuſsit tollere iugum ſuum ſuper nos, & fœlici promiſsione vſus ſubiūxit. Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde & inuenietis requiem animabus veſtris. Iugum enim meum ſuaue eſt & onus meum leue. Quis vnquam Tragediarum veſtrarum non execratus eſt ſuperbiā? Vos iudices in propria cauſa [k] eſſe voluiſtis & vis auxilio nepharia queque audere glorioſum cenſuiſtis. Sufficeret inſaniæ veſtræ quod membra laniaſtis

[i] *Dicebat Apoſtolus, ego plantaui Apullo rigauit. Apoſtoli fundamenta fidei poſuerunt, Eccleſia ſuccedens ſuper ædificauit, vnde ibidem Apoſtolus, vt ſapiens Architectus fundamentum poſuit, alius autem ſuperædificat: Creſcit autem & fructificat, hoc ſemen locupletiùs factum, & auctiùs, non in ſe, ſed in acceptione credentium, nec aliqua nouitate mutatum, ſed maioris luce, & explicatione adhibente illo ſtatu.*

[k] *Auctoritate propria nemo ius ſibi dicere poteſt l. 1. §. 1. quo legato. C. ne quis in ſua cauſa.*

Ecclesiæ, quòd Dei populos iam dudũ in vnitate positos vestris seductionibus diuiditis. Inter hęc omnia vtinam altaribus parceretis, vel impiis vestris vlulatibus gregem Ecclesiæ à verò tramite non reuocaretis, & si hominum corruptores & circulatores indignè vestrum negotium vbique non audiri cuperetis:[l] Quis vos isthęc iussit loqui? Vultis ne audire optimi verbi Dei legati authoritatem, audite Paulũ [m] literas sui mandati offerentem his verbis. *Omnia ex Deo qui nos reconciliauit sibi per Christum & dedit nobis ministerium reconciliationis. Quoniam quidem Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum & posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur tanquam Deo exhortante per nos, obsecramus pro Christo reconciliamini Deo.* Ecce autentica sacri huius Prædicationis commissio non aliunde quam à Christo Principe & summo episcopo probata illamque exequi nefas duxisset absque superioris authoritate? Cum autem ô Doctorculi Caluinismi aut Paganismi proceres auditis Paulum fateri se accepisse *omnia ex Deo* dignitatem legantis agnoscite, quum auditis *qui nos reconciliauit sibi per Christum*, audite sublime legationis argumentum, atque etiam plausibile, quum auditis, *& posuit in nobis verbum reconciliationis* agnoscite ineuitabile mandatum. Tantæ ergo legationis authoritate illustris Paulus, vitæ sanctimonia primũ, maximis doctrinæ fructibus & auditorum frequentia tum miraculis quamplurimis delegatam functionem commendabilem reddit. Quæ vitæ integritatis quæ discipulorum perfidorum nebulonum aut Apostatarum copia, sed quæ miracula concionum vestrarum fidem sequuntur. O miseri in susceptione tanti oneris quod magis erat necessarium rogare, obliti estis. Cur ergo cum Moyse non dixit Phanaticus ille Lutherus in quem tot referunt vocis & gratiæ scriptores Germani [n] vt illam D. Paul. adęquare non dubitent, aut Gallorum Caluinus impostor tenacissimus. Quis sum ego vt vadam ad Pharaonem, & educam filios Israel de Aegipto? Qua audacia apparebo summi Pontificis conspectui? Quo ore obiurgare licebit suam perfidiam, & cętera illa quę vos in sanctum Ecclesię prima-

tem

[l] Optatus Mileuitanus. Libr. 6. contra Parmenianum Donatistam.

[m] *Paulus non conscendit publicum suggestum Euangelium prædicaturus, nisi priùs prædicandi authoritate confirmata, & approbata prius.*

[n] *En, habetis inter Chronicas Germanorum inania commenta, laudis & gloriæ Lutheranæ M. Cyriacus Spangeberg ait à temporibus Apostolorum ad hæc nostra, neminem planè fuisse, qui post Paulum, Pauli mentem & totius sacræ scripturæ intelligentiam exactius perfectius, plenius S. Martino Luthero assequutus sit, vt de eo hanc Epanesim pulchro mendacio præcinctũ illi dejerat.*

Christus habet primas, habes tibi Paule secundas. Ast loca post illos proxima Luther habet.

Iam videtis hæresim quæ oculatissima haberi cupit, cæcam esse, & cæcos facere, quos est amplexa.

Pulchra Paranæsis a conpescendam hæreticis prædicandi licentiam

tem veluti in Antichristum exclamatis. Quare Mosis excusationem non accepit, Non credent mihi neque audiét vocem meam, sed dicent non apparuit tibi dominus, non sum eloquens, impeditioris & tardioris linguæ sum. Quare non postulauit virgam quæ modo in serpentem, modo in priorem formam conuerteretur. Dominus enim non vult nos facilè credere, quæ nobis suo nomine dicuntur sed quæ probentur quæ dicuntur prius signis & mirabilibus. Anne sufficit vobis ó Caluinistæ dicere Deus misit nos. Missi sumus à Deo, nonne Diabolus ipse talia fari potest? Sed Dominus nobis dedit signa certa quibus fuci vestri & imposturæ cognoscerentur, ne quis credat vos ad hoc ministerium cõuocari, vt retulit verè Ieremias.[o] Falsò Prophetæ Vaticinantur in nomine meo, non misi eos & non præcepi eis, neque loquutus sum ad eos, visionem mendacem & diuinationem fraudulẽtam & seductionem cordis sui prophetant vobis, mendacium ipsi loquuntur vobis, quia non misi eos ait Dominus & ipsi prophetant in nomine meo mendaciter, vt eiiciant vos & pereatis tam vos quàm prophetę qui vaticinantur vobis. Et alibi [p] idem Propheta. Non vos seducant Prophetæ vestri qui sunt in medio vestrum & diuini vestri, & ne attendatis ad somnia vestra quæ vos somniatis, quia falso ipsi prophetant vobis in nomine meo & non misi eos. Quanquam autem res vt falsa est vera haberetur, quod Deus vos misisset, nos iusta ignorantia excusaremus modóque cum Abimelech diceremus Domine num gentem ignorantem & iustam interficies. Credimus omnibus & singulis qui tuum nomen mentiuntur. Tu es qui per Apostolos dixisti. Timeo ne sicut serpens Euam seduxit astutia sua, ita corrũmpantur sensus vestri, nam eiusmodi Pseudoapostoli sunt operarij subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi & non mirũ, ipse enim Sathanas transfigurat se in angelũ lucis,[s] Si quis venit ad vos & hanc doctrinam non adfert, nolite recipere eum in domum nec Aue ei dixeritis.[t] Si principis cuiuspiã nomine aliquis pecunias eroget, nos ne obolum quidem daremus quin prius sui mandati certiores nos faciat rescriptum aliquod, dabimusne ergo animas nostras tanto pre-

o Ierem.14.

p Ierem.23.

q Ierem 29.

r *Deus nobis præscripsit sæpius cauta animaduersionẽ cognoscendi falsos Prophetas, & eos qui absque legatione temerè audent sibi vsurpare prædicationis, aut ministerij Ecclesiastici munus.*

s 2 Corinth. 11.

t 2 Ioan. 1.

cio redemptas ignotis istis & nullius nominis insidiatoribus? Confirment sermones suos Apostolicis signis quorum doctrinæ se successores & imitatores prædicant. Sed hæc miracula non hauriantur ex officina Magorum non redoleant impietatem patrum & Heresiarcharum insipientiam. Nam impossibile est Hæreticum miracula edere nisi quatenus Antichristi prædecessores existunt vt notat Irenæus lib 2.cap.57. [v] Cur eorum concio aut institutio non respondet verbis eius quem tantopere veluti sibi solis innatum & patronum veritatis suscipiunt, *Tametsi nihil sum, signa tamen Apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia insignis & prodigiis & virtutibus.* Quis suæ salutis adeo immemor audire exoptabit tristes istos Coruos, Plutonis angelos cũ nihil fundant pro vocationis ministerio quam ἀνεμώλια futilia & ventosa mendacia, quæ à viris piis ridentur sed nihilo secius ipsi si placent applaudentibus vndique Caluini in Christi ministros contumeliis, & cum parum aut nihil persuasisse se vident post longas vocum & libellorum rixas Principes quosdam suis præstigiis & veneficiis incantatos ad rem aggrediendam bombardis & ensibus stimulant. Hæc videmus, & dolemus imò miraremur hos gigantes in cœlum, temerè Veteris Babelis structuram moliri, velletq; dare vela diuinæ scripturæ per pelagus, sed ad hos scopulos omnes fecerunt, naufragium sic, vt vix licuerit enatare nudos. Res tandem nobis est cum exitialibus monstris, & rabidissimis lupis & in his nulli magis lædunt quam qui sunt sacræ Theologiæ imperitissimi, hi nouas dissidiorum materias excogitant, & iurisdictionem contemnunt adeo vt semper cum laruis sit nobis colluctandum. Sed Christus sponsam suam solita pietate & clementia consolatur. Nugarum congerrones cunctis ludibrio proponet. Vlciscatur Deus iniuriã Ecclesiæ illatam, tanta præsumptione ducti Pseudodoctores isti conterantur sed igne diuino deuorentur vt Nadab & Abiri filij Aaron [x] qui acceptis thuribulis imponentes ignem & incensum desuper, tum offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis præceptum non erat egresso igne à Domino consumpti & vita extincti sunt. Grauius pro-

[v] *Virtutes (inquit Ireneus,) operari dicuntur non in virtute Dei, neque in beneficiis hominibus facientes ea quæ faciunt, sed in perniciem, & errorẽ per magicas elusiones, & vniuersa fraude plus lædentes, quàm vtilitatem præstantes his qui credunt eis, in eo quod seducant. Nec enim cæcis possunt donare visum, neque surdis auditum, neque Dæmones effugare præter eos, qui ab ipsis immittuntur, si tamen & hoc faciunt. Neque debiles, aut claudos, aut paraliticos curare* Hisdem fere verbis ante Ireneum, Clemens Ro impios in doctrinæ falsæ confirmationem miracula facere non posse nisi quatenus Antichristo sub finem mundi permissum iri putat.

[x] Num 16.

promerentur ſupplicium qui ab Epiſcopis non ordinati nec ſacra Chirotonia inſignes officium ſacerdotis exercere non verentur. Expertus eſt miſer Propheta qui à Deo miſſus fuerat in Bethel vt increparet Ieroboam ſuper horrendo Idolatriæ ſcelere quàm peſtilens ſit hominum non miſſorum eloquium, fide enim per aurem depredata & impoſtoris parens votis angeli mandatum mentientis comedit & bibit ſecum, præceptum Domini oblitus & propterea in via à Leone occiſus eſt. Hinc diſcite quam metuenda ſint miniſtrorum Caluinianæ hæreſis ſibila dulcia quantumuis, ſed infinitis partibus diſcite quam temerè doctrinæ ius ſibi vendicent, ſeque ab Angelo Lucis edoctos aſſerant vt vos inter tenebrarum ſcatebras abſcondāt. Nihil eſt periculoſius quam Moſis & Aaronis furari & ambire dignitatem. Periculoſa res valde, proximū eſſe rebus quas poſsis male concupiſcere. Teſtes ſunt Core, Datan, Abiron aliique filiorū Iſrael ducenti & quinquaginta viri proceres quos terra abſorpſit eo quod moleſtè ac inuidenter ferebant Moyſem cum fratre in celſo dignitatis culmine conſtitutos. Nemo impius & vecors quantumuis domini præceptum irridere audebit quod Num. 18. ſeriò Aaroni emiſſum eſt. Tu & filij tui & domus patris tui tecum, portabitis iniquitatem ſanctuarij, & tu & filij tui ſimul ſubſtinebitis peccata ſacerdotij veſtri. Alienigena nō miſcebitur vobis. Tu autem & filij tui cuſtodite ſacerdotium veſtrum & omnia quæ ad cultum altaris pertinēt & intra velum ſunt per ſacerdotes adminiſtrabuntur. Si quis externus accederit, occidetur. Qui ſunt iſti qui nobis veris Leuitis & Aaronis filij ſacri miniſterij excellentiam eripere conantur? Hæretici proculdubio graculi ſtudio infœlices, ſimiæ ridiculæ, olidæ vulpes, qui audaci temeritate, aut impoſtrice iuſtitia vix Tyrones iactant ſe pro ſacri eloquij profeſſoribus arrogant ſibi ſpiritū ſanctum ſcurræ circumforanei pro paſtoribus & Concionatoribus aut ſacramentorum adminiſtris quæ ad ipſos non pertinent, qui etſi vera inter docendum proferant (quod longè ſecus accidit) non ſunt audiendi, cum ipſe Chriſtus nec audiri voluerit abſque ſuæ miſsionis teſtimonio, legibus

y Opinantur hæretici omnia eorū geſta Spiritu Sancto duce perfici, cum tamen Sathanæ opera opitulentur, in eorum exercitio. adeò vt Irenæus euidentiſsimè comprobet, vnam & eandem eſſe cum malis ſpiritibus cōuerſationē. Teſtis erit Lutherus, cuius ſi quis ſedato animo arrogantiam, iactantiam, maledicentiam, furorem animi, obcœna verba furioſa conuitia in omnes ordines, & Sathanicam ſuperbiā qua ſe mille Auguſtinos, mille Cyprianos, mille Concilia Martyrum, Doctorúmque priſcorum [illegible] ſi contra ſe ſtarent, non curare dicit, & aduerſus dicta Patrum hominum angelorum (verba illius ſunt) dogma ſuum cōſiſtere, quiſquis inquā hæc cum eis, quæ ſua ſcripta reliquit, comparare voluerit: illum à Diabolo, corpore & animo agitatum fuiſſe non dubitabit.

veteris testamenti, & prophetarum vaticiniis authenticæ sigillato nobisque posteris iussit attendere à falsis istis nunciis qui subdola fraude sese ad Ecclesiastis munus intromittunt : & obmutescunt quamprimum de legationis aut delegantis nomine interrogantur. Nec absre extraordinarij ministri vocari cupiūt, omnia enim præter ordinem & extra iura faciunt, ex clancularriis & cubicularibus lenonibus publici reformatores Dogmatistæ exoriuntur, Nescio qua iuris licentia rem Ecclesiasticam, tanquam pro derelicta aucupentur, quodam quasi priuilegio occupantium cathedras conscendunt, & eandem velut incudem tundentes nihil aliud mentibus auditorum quam veritatis & Romanæ Ecclesiæ odium inculcant. Hisque potissimum distinctionibus à quocunque possunt discerni ac deprehendi, veluti cum sanctorum patrum Christianæ antiquitatis procerum scripta paruifaciunt, & authoritatem contemnunt, in docendo modestiam non seruant, & cum rancidarum nugationum egestione de simplicitate veterum patrum loquuntur, Mendicātium [z] ordines & religiosos monachorum cœtus spurcissimis conuitiis traducunt, adeò vt palmarium putent probè monachos prosequi iniuriis & contumeliis. Eloquentiam & verbositatem affectatā concipiunt, veteris & receptæ fidei rationem vocum dissonantia arguunt & phrases varias hęreticę prauitatis testes sedulò imitantur: his signis latentem luporum rabiem rimari licet. Et cum nulli sacro Euangelij titulo digni censeantur, tamen ministri Euangelici nomine gloriantur. Quis adegit eos ad sic ineptiendum, quis Archirabinus Genebensis eos cōsecrauit? Cuius sunt Diocęsis? cuius patris? ἐκ τȣ πατρὸς Διαβόλȣ & desideriis patris obsequuntur, nihil auidius sitiunt ipsa popularis auræ famæ & gloriolis circumducūtur, famosis libellis venalia nomina spargunt. Paulus gloriabatur in afflictionibus & infirmitatibus, isti scapularis & monachismi contemptu, & seditionis tubæ sese produnt. Vnum addam ex ipsius Caluini testimonio quod si tales ministri vel libidine vel gula non ducerentur minime prædicationis induerent togam. Videmvs (inquit in tractatu gallico de scandalis) quosdam monachos

[z] Perpetuæ intercedunt inimicitiæ hereticis cum monachis, & religiosam vitam professis. Tametsi enim veteres hæretici Valdenses & Vicleffi sectæ præfecti qui singulari monachorum odio primi monachatū impugnarunt, omnes tamen capitales fuerūt monachorum hostes, non tacēt hoc genere quid egerint per suos circumcellionos, Ariani & Donatistæ. Queritur B. Augu. in Psal. 131. monachos à Donatistis, & circumcellionibus multis conuitiis laceratos fuisse, seque à Petiliano grauiter redargutū, quod illud vitæ genus instituerit, multa præterea monachorum domicilia veterum hæreticorum immanitate, vel penitus euersa, vel hominibus nudata fuisse antiqua literarum monumenta testantur.

Apoſtatas, ocioſum genus hominum, qui tantum de Ventris largiſsima licentia ſolliciti, ſi non ſunt ſaturati murmurabũt. Alios intuemur iſtis nõ diſsimiles qui licet in clauſtris monachalibus non fuerint cucullati, dum noſtræ neceſsitudini iunguntur magnam in agro Domini pollicentur operam, dũmodo tenuis victus copia ſuppeditetur nullius iuriſiurandi tam ſancta eſt illis religio vt huius gratia pinguem offam patiantur elabi de manibus. Initio pane ſolo, aqua ſimplici & pro obſonio betis aut rapis frugaliter veſcuntur, & hac hypocriſi patientiæ dicunt nullos labores Deo gratiores quàm qui perferuntur ob Euangelium, ſed hac viuendi moleſtia pertæſi in inane promiſsa ſoluuntur, & inſalutato hoſpite ſolum vertunt. Hactenus Caluini præconium de ſui Euangelij præconibus ὀυαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταὶ. Miſeram veſtram ſortem & amentiam doleo quotquot eſtis Caluiniana aut alia quauis hæreſi ſeducti, ſi enim obturatis auribus incantamentis Nouatorum Chriſti paruiſſetis conſilio, & ſædulò nouę functionis delegationẽ a quo demandata fuiſſet & quibus approbata inquirentes, non ſic turpiter veſtras inuaſiſſet mentes erroris phreneſis. Non ſic impunè auderetis ſpiritum erroris & doctrinam dæmoniorum circumfundere. Quemadmodum deus ſua ineffabili in nos benignitate nobis in noſtri tuitionem veros Miniſtros conceſsit, ſic veſtra impia facinora in Eccleſiæ contemptum tantos hoſtes domeſticos & ſeductores meruerunt, Veruntamen vt Ἀρχιμανδρίτης veſter Caluinus per varios locorum intercapedines fictum veſtrum miniſterium prædicationis commẽdet & approbet non dixit Epiſcoporum ſed hominum miniſterium in quo ille manifeſtè deprauat Dei verbum. Paulus ſiquidem non dixit qui prædicabunt niſi homines, ſed quomodo prædicabunt niſi mittantur? Quibus nimirum verbis ſignificatur, quòd prædicatio cui habenda eſt fides in religione non eſt tantum hominis, ſed hominis ritè vocati, ad Eccleſiaſticum munus; quod certe munus nõ humanum, ſed diuinum, vt Paulus expoſuit, dicens, Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Euangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores.

a Væ vobis Scribæ Phariſæi hipocritæ.

b *Apoſtolus concionatores hæreticos appellat. Spiritus errorũ & hæreſes doctrinas dæmoniorum, nam ſicut dæmonum ſtudium eſt ad grauiora ſemper peccata exhortari, atque impellere, ita hæreticis [illegible] ſibi proprium officium, ac munus ſumpſiſſe videntur deterioribus mentem imbuere, & per eas male [illegible] volũtate, in maiora ſcelera miſeram animam pertrahere, Vide reſte D. Auguſtinus [illegible] [illegible]*

Doctores. Ad quæ munia & si aliqui homines per alios vocantur, id est ordinantur tamen huiusmodi ministrorum ordinatio non humana, sed diuina est. Sicut enim fideles quos Ecclesia sacro baptismatis lauachro abluit, non homo, sed Christus baptizat, vt pote homo per mysterium, Christus verò per potestatem baptizat ita Pastores & Doctores quos Catholica Ecclesia mittit, id est ordinat, non homo sed Christu. est, qui mittit ac ordinat, quemadmodum Ecclesia Christi est ministra in conferendis illis diuinis muneribus. Atque ita suprema præsidia quibus Ecclesia Dei fulcitur & sine quibus illa non potest seruari incolumis, & in quibus Ecclesiæ salutem reponere Domino placuit, Pastorum & doctorum à Catholica Ecclesia, vocatorum ministeria sunt. Non potui in hoc errorum Oceano carinæ dare anchoram, sæuientibus Caluinismi fluctibus qui contagio sui veneni nostram fœdare immaculatam Ecclesiam nititur & hoc per ministros ad omnem functionem insulsos & inutiles quos & ipse nec laudare nec probare veritatis fręno coactus ausus est, de iis enim palam vt supra diximus edidit iudicium Lutherus pariter pestilentis Cathedræ Germanorum Coryphæus, suos discipulos cum Caluino prioribus primi nascentis Ecclesiæ sæculi nec meliores, nec veritatis inquirendæ diligentiores haberi aut dici posse fassus est. In postilla siquidem Dominicæ primæ aduentus, Saxones & Vvitembergenses suos, multò quam dum sub Romano Pontifice agerent, deteriores atque ad omne sceleris genus procliuiores rursus, & Sodomitis flagitiosiores factos testatur. Caluinus qui huic encomio cedere nec vult nec potest postquam omnium maledicentissimus, in Lutheranos [c] videtur asserit heresi suæ addictos omnium mortalium sceleratissimos & facinorosissimos esse, deinde cum verba illorum sceleribus satis congrua inuenire non potest, tetra monstra & malos genios humanam formam indutos appellat, Concione 10. ad Ephesios gallicè scripta. Cum ergo tanta gloria efferantur per præceptorem quibus sibi locum adipiscentur quis eorum doctrinam mendacem insolentem & obscuram venerabitur. Appage Primogenitos Sathanæ, verbi Euangelij

[c] Caluinus in eo libello, vt tradit F. Horatius cui titulum fecit. Vltima admonitio ad Ioachimum Vuesphalum, Brutos homines Luteranos appellat, ne guttam quidem ipsis ingenui pudoris relinquit nimis largam eis copiam cauillationum profluere queritur, dum Lutheri hiperbolas proiiciunt, modò plebeculam, suósque phraterculos fascinent, popularis theatri plausu contentos, nec Dei, nec angelorum iudicium magnopere curare furiosum, impetum, & leuitatem nugatoriam, temulentiam, cæcam, caninã, improbitatem, superbiã, diabolicam eis propriam esse dicit, quod libido sensus loco sit pietatis, quòd eos incredibilis ferocitas humanitate omni spoliauerit, quòd obstinatus Spiritus nihil moderaminis reliquũ fecerit, eos vertiginosos homines vocat, cyclopes, superbos, sediosos, gigantes, latratores, fanaticos, bestias, proteruos, seditiosos, perti-

Euangelij caupones, Ramos eorum qui Dominum gloriæ occiderunt, ſimias hominū imitatrices, Chriſtum mercantes, Ab ſit altiore vt merentur eos nominum colore depingere, ne pius Lector graui animi indignatione, iſta legere faſtidiat. Pro his attamen orandum eſt, vt Deus impartiat illis maturam reſipiſcentiam, ne per iter quod pertinacius ſequuntur, infœlices damnatorum pœnas experiantur. Faxit optimus gratiarum largitor vt ab eorum impoſturis, laqueis, & ambagibus, liberentur Germanorum Gallorum Anglorum & cæteri populi tanta veſania faſcinati, vt copioſæ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſeges proueniat, toties ab huiuſmodi dæmonis auibus, erepta & impedita Latè diuagatur Catholicæ fidei pietas, iuuitis iſtis ſtellionibus, ab his ergo cauendum admonet Chriſtus in Euangelio. Sic admixti ſunt veluti Zizania tritico vt non poſsint prorſus euelli. Sed ſecura adhibeatur cautio ne quem fallant. Si non eſſet ignis, non eniteſceret aurum. [d] Oportet eſſe hereſes, at non niſi ſummo multitudinis malo contingere poſſunt & tamen nonnunquā dantur propter obſtinatam populi rebellionem pleráque alia ſcelera quæ emendatione potius quam longa ſermonis Epitaſi & exaggeratione indigent. Sed de his ſatis. Alibi ſingularis certaminis contra Caluiniaſſeclas nobis dabitur toties efflagitata opportunitas.

nates, & ſi quæ ſunt iſtis meliora nomina in ipſos coniicit. & euon. it. His coloribus depinxit Luthers Aſſeclas. Caluinus.

d Ignatius Epiſtol. ad Trall. & ad Philadelph. & ad Antio.

QVAESTORVM PRAEDICATORVM TOLLENDVS ABVSVS AB ECCLESIA.

§. IIII.

SAEPENVMERO cogitantem Euangelicæ perfectionis conditiones in plus promerendo & minus exigendo conſtitutas, Ingens me ſurripit admiratio, quam perperam illis conſultum ſit, qui ſordido quodam quæſtu circulatores veluti freti, vix poſsūt abſtinere à ſpecie cauponandi [a] verbum Dei. Quo ſublimior eſt Euangelici preconij dignitas, eo purior eſſe decet à temporalis lucri auiditate. Sed inexplebilis auaritiæ ſitis (ò perdita ætas) & hypocritæ paupertatis deceptio fecit, vt multi ſub pio & gratuito prædicationis titulo ſeſe immiſcuerint ſacris eccleſiæ

a Verbi diuini prædicatio non debet lucrari, aut in pactum circunduci.

muneribus ad extorquendum potius quam impetrandum aliquid à misera plebecula. Huiusce generis sunt venali precio dignas, sanctorum reliquias vicatim circumferentes, Elemosynarum & Hospitalium quæstores,[b] qui vinolentis exercitiis dediti, & frugalis vitæ impatientes minimè prodesse possunt iis quibus verbum Dei proponere audent, à cuius prædicatione repelluntur vt constat ex Bonifaciana, de hæreticis cap. Vt officium. §. compescendi prædicatores quæstuarij à prædicationis officio [c] quod ad eos nullo modo pertinet, quorum tantum interest charitatiua subsidia supplices ad sustẽtationem fratrum & egenorum petere. Extra. de pœnit. & remiss. ca. cum ex eo. Extirpandi sunt penitus improbi isti negotiatores qui nihil præter graue scandalum Ecclesiæ pariunt qui Pontificiam authoritatem mentiuntur, clauium potestatem contemnunt, indulgentias populo temerè concedunt, super votis cuiuscunque generis siue simplicibus siue solennibus promiscua consideratione dispensant, à casibus reseruatis absoluunt, pœnitentias relaxant, & certis Eleemosynis de animarum è purgatorio redemptione paciscuntur, & nullis sacrorum Conciliorum decretis vel pœnæ formidine ab hoc impio vitæ instituto compescuntur. Quæstorum [d] autem nomine intelligendi non sunt illi magnifici & illustres viri apud iurisperitos, sed subdoli quidam Concionatorculi quorum abusuum nos iampridem admonuit author Opusculi tripartiti Conciliorum tomo secundo inserti parte 3. cap. 8. his verbis, Circa quæstuarios prædicatores, qui totam ferè Dei Ecclesiam vbique terrarum inficiunt & sunt scandalo toti mundo, sunt tot reprehensibilia, vt nõ facilè dici posit. Sunt enim maxima ex parte personæ inhonestæ ac infames quę corrumpunt prę latos, officiales, presbyteros, archipresbyteros suis næniis propensiores, vt eos pro histrionibus potius quã ministris Ecclesię habeãt. Breuia relinquũt in singulis parœciis innumeras indulgẽtias cõtinentia, vt mirẽtur boni viri illa de Papæ conscientia aut etiã alicuius boni viri, posse procedere. Exponũt tamen ea simplicibus, malo dolo acquirunt multa, multa perueniũt ad domos pro quibus fiũt & multa vltrà

b Prædicatores quæstuarij omninò sustulit concilium Trid. Sess. 5. de refor. c. 2. §. vlt. & Sess. 21. de reform. cap. 9.

c Quęstores multas abusiones promittunt, in suis prædicationibus.

d Quæstorum legibus Cæsarũ illustre habetur nomen, quorum munus erat teste Bartolo, præsertim sub Augusti temporibus Principis loco in rescriptis legendis, vel remittendis, vel emittendis, vel subscribendis, vel si quid, vel iudicandum, vel respondendum, principibus esset, illa pertractare, vt est author Caßiodorus lib. Variarum. De formula Quæstura, & in Auth. vt diuinæ iußio. tanta Euius fuit, quod eius arbitratu, magistratus, & dignitates dabantur l. 1. & 2. c. de offi. qu. eruditus. Cuiacius in l. 2. C. de petition. bon. subla. libr. 10. Alex. ab Alex. lib. 2. c. 2. Lampridius in Alexandro Baro in l. vltim. ff. de senat.

ca vltrà

ta vltrà modum consumunt vel modico pretio quæstus emunt. Multis autem mendaciis assueuerunt, de reliquiis, indulgentiis, & quod malum supremum est, hæc & alia tam multa eorum malitiam ita in ludũ & risum versa sunt, vt lippis & tonsoribus noti sint huius generis Histriones. Vereor ne multi Episcopi aut eorum Vicarij his furunculis conniuentes reperiantur, non solum illiciti quæstus conscij sed etiam participes, quibus tam deest quod habent quam quod non habent, qui nullum faciunt cumulandi modum. Doleo quod cogar in tales abusus odiosum stringere calamum. Antiqua Pontificum religio his ritibus non ita occaluit, nondum suffocarat filia matrẽ. Diuus Cyprianus,[e] suorum mendicitati mendicus ipse vt ita dicam subleuabat & de suo iubet subueniri pauperibus. D. Basilius omnem vitæ lucrum in pauperum marsupium reportauit. Augustinus nihil sibi dari voluit quod fratrum communi vsui non cederet nec nisi premente fame aliquid exigit. Quibus porro verbis mendicat à populo? Fratres non habeo quod dem pauperibus, subueniat illis Charitas vestra. Longius abfuit ab his petulcis & petacibus Episcopis qui simplices Pastorum domos frequentiori occursu deuorant, qui suæ diocæsis villis, pagis angiportis, castellis, & oppidulis nescio quæ iura noua & inusitata exigunt, omnia profectò sic excogitata vt pauperes ad viuũ exugantur. Verùm vt redeamus ad nostros quæstuarios concionatores, eò sordium deuentum est apud nonnullos vt sacras Romanæ Ecclesias & diuorum preces, venales esse profiteantur publica concione, quo aliquos census & nummulos Sybaritico luxu consumendos à plebecula demulceant. Hæc turpitudo quæstus ingentes & horrendos latratus excitauit in Germania temporibus nepharij & infidelissimi Vomicæ Lutheri.[f] Idcirco Tridentinum Cõcilium Sessione 5. hos questores importunos, superstitiosos, impudentes, vagos & errones cuiuscunque conditionis existerent nullomodo nec per alium prædicare permisit, contra facientes ab Episcopis & locorum ordinariis, priuilegiis quibuscunque non obstantibus opportunis remediis arcendos. Sed cum hoc hominum genus in iis quæ

[e] Tempore Cypriani quantum crudelissima in Christianum nomen persequutio seuiret, qua & ipse Cyprianus & Cornelius Pontifex Max cum, multis aliis glorioso occubuere martyrio Ecclesia, tamen pauperes atque viduas non paruis sumptibus alebat, vt ex Epistolis eiusdem Cypriani fac. lè liquet.

[f] Temporibus Leonis X. Cruciatæ indulgentias concedentis Lutherus cepit in easdem magno furore sæuire, & latrare.

non oportet pro turpi lucro docendis sic induruisset, vt frangi magis valeret quàm corrigi eadem Synodus sub Pio IIII. Sessione 5. Canon. 9. decreti reformatorij sic eos suppressit, cum multa à diuersis antea Cōciliis [g] aduersus prauos quæstorum abusus remedia tūc adhibita post reddita fuerint inutilia potiusque eorum malitia ita quotidie fidelium scandalo & querela crescat, vt emendationis nulla spes amplius relicta sit, statuit vt posthac in quibuscunque Christianę religionis locis eorum nomen & vsus perpetuò & penitus aboleatur, nec ad officium huiusmodi admittatur, non obstantibus priuilegiis, Ecclesiis, Monasteriis, hospitalibus, piis locis, & quibusuis cuiuscunque gradus, status, aut dignitatis concessis aut consuetudinibus immemorabilibus, indulgentiis, aut aliis gratiis spiritualibus, quibus non ideo Christi fideles priuari decet, deinceps per locorum ordinarios adhibitis duobus de capitulo tempore debito populo publicandis, & Eleemosynis oblatisque Charitatis subsidiis nulla prorsus mercede accepta, fideliter colligendis, vt hos tandem cœlestes thesauros ad pietatem, non quæstum exerceri omnes verè intelligant. Salua Ecclesiasticæ censuræ authoritate nunquam iure probare potui atratos huiusmodi concionum ritus quibus etiam in conspectu prædicantis pauperis Christi Euangelium mendicatur & pecuniarum tinnitu clara voce multis in locis populus ad dandum inuitatur. Taliá non reprehendo sed modestiùs fieri vellē, ne nostris sectariis ampla daretur instituta Ecclesiastica deridendi occasio. Vitæ monasticæ necessitas (ingens perfecto telū) excusari potest. Sed ab Episcopis [h] proficiscitur qui nihil Eleemosynarum ergo Mendicantibus miseris largiuntur ex profusissimo prouentu beneficiorum, nihil inquam relinquunt quam spicilegium demessa iam segete. Hinc victus penuria coacti, non possunt verecundari quin subsidium publicum non efflagitent. Interdum conqueritur vulgus & miratur pastorem non esse in ea authoritate nec morum grauitate apud omnes qua deberet. Vtinam quæ militibus, ganeonibus, lenonibus, mollibus aulicis prostituta subiiciuntur piorum succurrerent necessitatibus

quo

[g] Conci. Lateranens. cap. 62. sub. Inn. ant. 3. c. hinc ex eo. de pœn. & remiss. Clemēt. de abusionib. eod. tit. & Sess. vlt. in decreto de indulgentiis. & Sess. 5 cap. 2.

[h] Tantus est quorundam Episcoporum luxus, vt multis ab annis Bernardus exasperatus dixerit illis. Dicite Pontifices in freno, quid facit aurum? Apparatus mensæ illorum opulentissimus, conuiuia nimium excessiua, cùm tamē multi pauperes quib. debitores sunt, fame pereant, venationibus, & aucupiis, multi eorū insiruiunt accipitres alunt, & canes pauperibus desertis nutriunt, quæ omnia multi sæculares Domini ob solum Dei timorem facere reformidant, cū tamen non laicis hominibus, sed ipsis Episcopis, & Sacerdotibus sint hæc iure prohibita.

quo facilius sacrum munus exequi possent & plebem sæpius eorum clamoribus surdam, exonerarent, ab his Charitatis præsidiis, quæ profectò decent pingues illos Abbates & Episcopos qui multiplicant non sua, qui sæpius médicos agris ac foribus suis abigunt. Olim sacerdotes & Leuitę quibus nulla terræ portio certa fuerat, quique continuo sacris operabantur publicis fructuum primitiis honestè alebantur [i] B. Clemens. Romanus docet quantum episcopi ex decimis capere & reliquis cōmunicare debeāt, prohibēs ne soli ligurient ac dilapidēt, alias eis exprobrabitur. Væ qui congregat auaritiam malam domi suæ, Quia lapis de pariete clamabit, & lignū quod est inter iuncturas ædificiorū çontra te testabitur. Væ qui prædaris, nónne & ipse prædaberis ? & qui spernis nónne & ipse sperneris? Cum consummaueris deprædationem, deprædaberis & cum fatigatus desieris contemnere contemneris. Hæc vrgeant immites nostros Episcopos qui veluti clancularios & secretes [k] creditores, odio prosequuntur verbi diuini Doctores pauperes & Si quas dotes humanas vel indidit natura, vel addit institutio atque industria istos Philargiros sordidissimos mouere non potest ad conciliandum liberioris manus beneuolentiam. Si alacriter & constanter viri pij fouerentur ab ipsis vt numina quædam de cœlo delapsa amarentur, & venerarentur cum passim humiles & plebeij cum officio tam digno & tam eximio villescant, excideret prorsus turpis lucri studium, nihil omnino mercedis ambiretur denique illis non deficeret animus si Episcoporum fauor eos fulcire non desineret.

i Clemens Rom. libr. 2. const. posto licarum cap. 39. & 29.

k *Episcopi quidam velut secretos creditores auersantur Doctos & literatos, quo fouere & amplecti deberent, imò libros eorum soluere præmia.*

DE HAERETICIS EPISCOPORVM CVRA ET INQVISITIONE CONVERTENDIS, VITANDIS ET EXTIRPANDIS.

§ V.

NVLLO proculdubio speciosiore nec eximiore titulo possent augere dignitatem suam Episcopi, quā expugnandarū hæreseωn ac propugnandæ fidei Catholicę studio Nihil magis tiaram Episcopalem exornat pio illo af-

a *Episcopus acerrimus hæreseon expugnator.*

fectu quo compellitur ad querendum oues perditas & ab ouili Catholicæ Ecclesię separatas. Videmus indies spargi malum non extingui hæreticorum incendium, & inter tantas clades nemo est qui nobis in adiutorium exurgat. Episcopi qui semper sunt absentes [b] malum consopiri vel magis opprimi posse numinis cœlestis manu confidunt & interea eorũ nullus mouet lapidẽ vt iratos & infensos merito nobis superos propitios & placabiles habeamus. Shismatici vero vecordes nec rogari nec cogi volũt, Donatistarũ opinione fascinati qui dicebant neminẽ posse aliũ iustè ad conuersionem persequi, quia compellebantur vt ad vnitatem redirent. Sed quomodo persecutio vocatur cum errans & phreneticus ad viam reducitur & ad salutem ligatur? Nónne scriptum est, Persequor inimicos meos & comprehendam illos, & non conuertar donec deficiant.[c] Vbi est ergo nunc quod hęretici clamare solent, Liberum est crędere vel nõ credere? Cui Christus vim intulit: quem coegit? Demus ipsum neminẽ coegisse in terra, habemus tamen Paulum Apostolum quem vocauit & excæcauit de cœlo, & compulit ire ad Ananiam. Quapropter si potestatem quam per religionem ac fidem regum tempore quo debuit diuino munere accepit Ecclesia, hij qui inueniuntur in viis & sepibus id est in hæresibus & schismatibus coguntur intrare, non quod cogantur reprehendant, sed quò cogantur attendant. *Compelle eos inquit intrare.* Vox hæc pastoris est, non dissipatoris, corrigentis non persequentis, quoniam etsi meliores sunt quos charitas dirigit plures tamen sunt quos corrigit timor. Sed sententiæ primum Apostoli firmius innitendum est. [d] Doce, ait, cum mansuetudine corripiens eos qui resistunt si quando, vel vt tandem det eis Deus pœnitentiam; & resipiscant. 2. Tim. 2. Extende sagenam charitatis, vt membrum claudicans sanetur potius quàm subuertatur. Ostende magno animi affectu, velle te donum proprium aliis communicare Dulcem commiserationis hamum iace, ex imò perditionis demersum extrahe, errantem ac corrigentem corrige, erudi à traditione Apostolica alienum, si correptionem boni consuluerit qui prius errabat & is vita viuet, & tu animam

b Sæpe Episcoporum & aliorum absentia, nimia negligentia potentissima causa est, quòd aliquæ in populo versentur hæreses populus ab hæreticis seducatur.

c Quomodo cogendi hæretici ad abiurandam hæresim.

d Hæc verba Pauli interpretans Anselmus in commentariis super epistolas ait. Ob hoc enim studere debemus vt eos ad pœnitentiam conuertamus, vt mercedem nobis inde conquiramus ne quando sine nobis per internam inspirationem det illis Deus pœnitentiam, & nos mercedem inde non habeamus. Hæc Anselmus.

nimam ſuam liberabis. Ezechiel. 33. Sin emendari reſpuit & perſiſtit pertinax, contẽtioſus, ne cõteſtare de tuo apud eum officio ſic quod tuũ eſt iure preſtare videris. Cùm animi tamen lenitate [e] ne animã eius de manu tua iudex requirat, ne oderis, auerſeris maledictis inſecteris, ſed ſincerã erga illum charitatẽ prçteferas, vt interim ſi nihil alius, id certè ucreris abundè magnũ, quòd & proximum diligis, & Chriſti doctrinam de charitate doces, qua ſublata, vel abſente, nihil alia Dei dona proſunt, quæ non quærit quæ ſua ſunt, omnia ſuffert, ſperat credit & ſubſtinet. Nemo noſtrum tam erga Chriſtum affectus fuit, quantùm ille qui pro fratribus anathema fieri optabat. Dominus calamum quaſſatum non contriuit [f] linum fumigans non extinxit, Iudam eiq́; ſimiles tulit & tandiu non abiecit donec ſcienter ſe in exitium ruerunt præcipites. Pertinet autem ad curam optimi, & fidelis Epiſcopi etiam eas oues quæ à grege aberrauerint, [g] inuentas ad ouile dominicum ſi reſiſtere voluerint flagellorum terroribus vel etiam doloribus reuocare. Maior non debet eſſe Eccleſiæ indulgentia, Apoſtoli lenitate qui diſtrictè iubet, corripere inquietos, peccantes coram omnibus arguere malum auferre ex nobis ipſis, abſcindere eos qui nos conturbant, blaſphemos & Apoſtatas homines Satanæ tradere in interitum carnis. Ecquem ſeueriorẽ ac crudeliorem carnificem aut inuenire aut ſaltem cogitare potuiſſet, cui iſtiuſmodi peſtiferos homines daret plectendos? Cenſuit aliquando Auguſtinus neminem ad vnitatem Edcleſiæ Chriſti eſſe cogendum, ſolo verbo eſſe in hæreticos agendum, ne fictos Catholicos haberemus quos apertos hæreticos nouimus. Sed re accuratiùs conſiderata & experimento edoctus mutauit ſententiam, & iuſta Palinodia vſus, [h] conſulit Epiſcopum poſtquam diuinis verbi eorum, errores conuicerit, rationibus arguerit, à Deo data ſibi poteſtate damnarit, & immorigeros filios diu patienter ad pœnitentiam ſuſtinerit illos tum deſertores ſeditioſos, turbulentos, peſtiferos & hoſtes infeſtiſsimos omnibus diuinitus ſibi conceſſis modis cõpellere, vt à blaſphemiis abſtineant, & ad viam veritatis (à qua longè aberrant) reuertantur. Qui diligen-

e Lenitas & manſuetudo in his reprehenſionib. requiruntur, noua námque & inaudita eſt iſta commonitio: aut prædicatio quæ verberibus exigit fidem, vt (inquit Gregorius) lib. 2. regiſtri. Epiſt. 42. Hic autem de omni virtute loquitur, non de ſola fide credendorum, ad quàm plus putauit valere, rationes, & verba quàm verbera.

f Eſa. 42. Matth 12.

g Qui ſemel in Baptiſmo fidem ſuſceperunt cogendi ſunt, vt illam conſeruẽt. ſed priùs admouẽda ſunt, blanda, quã aſpera.

h Epiſt. 48. & lib 2. Retract. c. 5 & in lib. contra Epiſt. fundamenti c. 2. hæc ait. *Quanquam Dominus per ſeruos ſuos regna ſubuertat errorum ipſos tamen homines non quã tũ homines ſunt emendandos eſſe potius quam perdẽdos putat.*

tur malæ ſuæ voluntati non ſunt impunè permittendi, ſed vbi poteſtas datur, & à malo prohibendi, & ad bonum cogendi. [i] Si voluntas mala ſemper ſuæ permittẽda eſt libertati, quare Iſraelitæ [k] recuſantes & murmurãtes tam duris flagellis & à malo prohibebãtur & ad terram promiſſionis adire compellebantur? Quare Paulus non eſt permiſſus vti peſſima volũtate qua perſequebatur Eccleſiam? Quare monetur Pater, filium durum non ſolùm verbis corripere ſed etiam latera eius tundere, vt bonam diſciplinam coactus & domitus dirigatur? [l] Quare corripiuntur negligentes paſtores? In hæreticis cogendis [m] Eccleſia dominum ſuum imitatur, qui ad cœnam magnam prius iuſsit adduci cõuiuas, poſtea cogi. [n] Hinc in Concilio Affricano can. 48. conſtitutum eſt vt epiſcopus qui vel hęreticos etiam conſanguineos pertulerit, vel paganos in Eccleſia, ſaltem poſt mortem, Anathemate damnetur, eiúſque nomen inter Dei ſacerdotes nullomodo recitetur. Et habetur Extra. de hæreticis. cap. 5. quod ſequens ad reliquos clericos ampliat. Et hi ſunt, qui (citãte Gratiano. [o] 24. q. 2. ad finem) ſuper defunctos ſtatuerunt, vt qui ſuas facultates hæreticis reliquiſſent, etiam mortui anathemati ſubiicerentur. Vbi can. Sanè. Ex actione. 1. Synodi. 5. & cùm aliorum, tum Auguſtini, Theophili, Rabani teſtimonio idem probatur de hæreticis. etiamſi viuentes de fide non eſſent accuſati, poſt mortem anathematizandis. Concilium generale Lateranenſe non mitiore animaduerſione hoc decretum cap. 3. in fine diffiniuit Volumus & mandamus & in virtute obedientiæ diſtrictè præcipimus vt ad hæc efficaciter exequenda (ſcilicet de inquiſitione facienda per diœceſim de hæreticis) Epiſcopi per Diocæſes ſuas diligenter inuigilẽt ſi canonicam effugere volunt vltionem, Si quis enim Epiſcopus ſuper expurgando de ſua diocæſi hæreticæ prauitatis fermento negligens fuerit vel remiſſus, cum id certis indiciis apparuerit ab Epiſcopali officio deponatur, & in locum ipſius alter ſubſtituatur idoneus qui velit & poſſit hæreticam confundere prauitatem. hæc generale Concilium & habetur de hæreticis cap. Excommunicamus. §. vltimo. Bonifacius. octauus in feruentioris animi ſtudium ad hoc

i Ex Epiſt. Auguſt. 204.
k Exod 20. Num. 16. Eccleſ. 30.
l Act. 9. Prouerb. 23 Ezechiel.
m Idem Auguſt. Epiſt. 50.
n Luc 14.
o *Gratianus hoc vt probè notauit, Alph. à Caſtro hic dicit hominem poſſe de crimine hæreſeos accuſari, & dãnari poſt mortem, nunquam autem dicit illum, aut aliquem alium poſt mortẽ poſſe excõmunicari. Si queras, cur poſsit quis poſt mortem de hæreſi damnari, non autem excõmunicari reſpondeo hãc eſſe cauſam, quòd ſententia damnans hæreticum mortuum, eſt velut declaratoria operum prænteritorum, declarans hunc, aut illum hæreſim pertinaci animo fuiſſe amplexatum: & per conſequens fuiſſe eo ipſo excommunicatum, quòd vt clariſsime conſtat, etiam poſt mortem fieri poteſt, excommunicatio verò non tam eſt ſententia, quàm ſen[illegible]*

ad hoc malorum euellendum lolium hoc edictum iure Pontificio insigne nobis reliquit. Cùm Episcopus in tota sua diocæsi iurisdictionem ordinariam noscatur habere dubium non existit quin in quolibet loco ipsius Diocæsis non exempto per se vel per alium possit pro tribunali sedere, causas ad Ecclesiasticum forum spectantes audire, personas Ecclesiasticas cum earum excessus exegerint capere ac carceri deputare omnes quoque schismaticos pro rei & criminis grauitate & pertinacia carpere, necnon & cætera quæ ad Episcopi spectant officium liberè exercere Hæreticum verò pertinacem & incorrigibilem aut relapsum sæculari brachio tradat talem probatum & conuictum vt diffinit Lucius Papa 3. cap. ad abolendam. Nicena Synodus eos qui Arrij sectam colerent sine nomine anathematizauit, Constantinopolitana Macedonij hæresim similiter condemnauit Sancta Dei Ecclesia vtrunque mortuũ anathematizauit. ¶ Si quis (inquit sancta Synodus Lateranensis sub Martino Papa) secundùm sanctos patres consonanter nobiscum ea credens non respuit & anathematizat anima & ore omnes, quos respuit & anathematizat nephandissimos hæreticos, cum omnibus impiis eorum scriptis vsque ad vnũ apicem sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia hoc est sanctę & vniuersales quinque Synodi, & ipsi omnes consonanter probabiles Ecclesiæ patres, Anathema esto. Dicimus autem Sabellium, Arrium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Polemonem, Eutychem, Dioscorum, Timotheum, Eburum, Seuerum, Theodosium, Cholutum, Themictium, Paulum, Samosatenum, Chodorum, Theodorum, Nestorium, Petram, Origenem, Didymum, Euagrium, & compendiose alios omnes hæreticos qui à Catholica Ecclesia reprobi atque abiecti sunt, quorum dogmata diabolicæ operationis sunt genimina, & eos qui similia cum his vsque ad finem sine pœnitentia sapuerunt aut sapiunt, vel sapient, cum quibus merito vt pote eadem dogmatizantes & docentes (sicut ostensum est) Theodorum quondam Episcopum Pharaonitanum, & Cyrum, Alexandrinum, & Sergium Constantinopolitanum & eius successores Pyrrhum & Paulum

Sicut enim aliud est furem suspendio dignũ censere, Et aliud furem suspendere, ita etiam aliud est decernere aliquem esse excommunicatione dignũ aut illum iam fuisse excommunicatum, & longè est aliud excommunicare. Hæc Alphonsus de Castro lib. 2. de iusta hæret. punit.

¶ Notandum est aliquam esse differentiam inter Anathematizare & excõmunicare eam scilicet quæ est inter maledicere, aut detestari, & excommunicare. Habent enim illa duo talem ordinem inter seipsa, quod nec semper ab inuicem separantur: nec semper se necessario consequuntur, vt etiam semper conueniat. Nam quamuis idem possit excommunicari, & anathematizari, non tamen consequens [illegible] quem anathematizat maledicit [illegible] [illegible] excommunicatione, neque è contrario consequens [illegible]

sit, eo ipso anathema efficitur, aut maledictus. Et propter hanc causam Ecclesia postquam aliquem publicè & nominatim excommunicauit, anathematizare consueuit.

& omnia eorum scripta anathematizamus & eos qui nobiscum consonanter non respuunt & anathematizant prædictos hæreticos eorúmq; scripta. Falluntur autem qui dicunt tales in externa communicatione commori. Quæ veniæ est occasio, oportet enim scire eos in Ecclesiæ communione commori, qui commune pietatis dogma quod in Ecclesia vniuersali prædicatur ad finem vsque seruarũt. Qui contra ad mortem vsque in sua permanent impietate ab omni Ecclesia eiici solitos & mortuos etiam, a S.S. Patribus cum infidelibus, Paganis & Iudæis numerari, deletis etiam à Christianorum Cathalogo eorum nominibus. Quod & faciendum curauit Leo 1. Epistola. 40. cap. 2. Hæreticorum nomina ad sacrum altare non recitanda, nec cum sanctorum nominibus sine discretione miscendos, qui catholicos persequuti essent, vt contrà eos qui iniustè condemnati fuissent, sancti patres post mortem reuocauerunt, & in sacris diptychis scripserunt ca. Sanè. 25. q. 2. ex actione 1. Synodi. 5. Sic horrendo Dei iudicio Iudam sacramentis, donec vixit, cum dolo licet communicantem, Apostoli mortuum sententia sua condemnarunt, & ne vltrà eis connumeraretur alium pro eo introduxerunt, Act. 1. Quamobrem Synodus 5 can. 11. 12. 14. anathematis velut formulam sic præscripsit. Hæreticos omnes à Sancta Dei Catholica & Apostolica Ecclesia vel à præcedentibus quatuor Conciliis, condemnatos & anathematizatos, sed & eos qui cum iis similia sapiunt, aut aliquando sapuerunt scribunt, aut defendunt, & vsque ad finem in huiusmodi propria impietate permanent aut permanserunt, si quis non anathematizat, aut anathemati subiicit, talis anathema sit. Nulla sunt demum ineunda amicitiæ pacis aut beneuolentię fœdera q cum hęreticis quos peius cane & angue fugere debemus. Et ex his legitima inducitur probatio non abre pro excommunicatis haberi omnes qui cum hæreticis participant non solum manifestis sed etiam suspectis de hæresi qui vocati scilicet & ad arbitrium Episcopi purgari noluerint. Priuati autem qui celant eosdem hæreticos, postquam iurauerint indicare sunt excõmunicati. Sed in Hispania lex est omnes scientes & non reuelantes

q Ex vtriusque Testamenti libris certissimum est cum iis qui fide exciderunt non facilè fœdera pacta aut amicitiæ vincula esse ineunda. Exod. 24. Omnis gentium societas prohibita fuit. Meritò proinde Rex Iuda à Propheta Eliazar audiuit. Quia habuisti fœdus cum Ochozia, percussit Dominus opera tua, contritæque sunt naues nec potuerunt ire in tharsis. 2. *Par. 19. & 20. 2 Ep. 10. Ipsius autem veritatis verbum est Si Ecclesiam non audieris, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus.*

lantes esse excommunicatos, & reos criminis. Excommunicati sunt etiam à iure qui eos laudant vel excusant, alũt, fouent, defensores sunt. Qui resistunt ne in manus iudicum deueniant, puniendi ob hæresim vel excommunicandi. Omnes hi excommunicati sunt ipso facto. Eos itaque prodendos Epistola 41. iussit Leo his verbis.[r] Vos quoque obsecrans moneo, vt si cui vestrum innotuerit, vbi habitent, doceant, quos frequentent, in quorum societate requiescant, nostræ sollicitudini indicetis quia vni parum cuique prodest quod protegente spiritusancto ab eis non capitur, si cum alios capi intelligit non mouetur. Contra communes hostes pro salute communi vna communis esse debet vigilantia, ne de alicuius membri vulnere alia possint membra corrumpi. Qui tales non prodendos putant, in iudicio Christi inuenientur rei de silentio, etiamsi non contaminentur assensu. Et Sermone 4 de Collectis. Vt in omnibus placeat vestra deuotio Domino, etiam ad hanc vos hortamur industriam, vt vbicunque hæreticos latentes vestris Presbiteris publicetis, Magna enim pietas prodere latebras impiorum, & in eis diabolum, cui seruiunt, debellare, contra quos omnem terrarum orbem & totam vbique Ecclesiam decet fidei arma corripere. Non sinantur latere homines, apud quos nihil sanctum verum integrum. Cauendi sunt ne cuiquam noceant, prodendi, ne qua Ciuitatis nostræ in parte consistant. Macte ergo, tu qui pedum Episcopale in manibus habes perfidissima ista hominum conuenticula abolere & ad vnitatis Catholicæ fidem reuocare, hæc est veri & optimi Episcopi gloria, in hoc nunquam cessandum nullis parcendum est laboribus Quos térque quatérque fœlices Prouincię quibus extirpandæ hæreticæ prauitatis tam feruens tam exactissima innata est cura per sanctę inquisitionis clementiam, quam Clemens 4.[s] tam serio commẽdat & tantopere necessariam iustitiam, aduersus quam tot hæreticorum monstra insurgunt, veluti in Catholici nominis inuictissimam propugnatricem. Nam quemadmodum huius farinæ homines nihil exosius habent puro religionis cultu, sic religionis, protectionem Inquisitionem manibus pedibusque

r Cap nouerit: de sent excom. c. ad abolendiam. de hæret. c excõmunicamus. c. cum contumacia. c. vt fama. de sent. excom. Archid. in cap. quicunque. de hær Petrus de Palud libr. 4. Archid. [illegible] ibid. Sum. Tab. verb. excomm.

s Clemens 4. agens de hæresi. In tam graui crimine [illegible], cum multa cautela oportet procedi, quare omnis cura adhibenda est à sanctis inquisitoribus, ne in [illegible] regula sibi ab Apostolica [illegible], [illegible] tribuent. Cum enim inquisitionis, vocabulum & officium multis odiosum sit, si vel parum in hac parte delinquatur, statim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] inquisitor, sed & [illegible] grauiter traducitur.

t Inquisitionis sanctitas malè audit apud hęreticos.

detestantur. Qui verè Ecclesiæ & fidei Orthodoxę placitis nititur inquisitionis sacram authoritatem non reformidat, qui variis è conuerso opinionibus frangitur hanc cane & angue veluti noxiorē refugit. Hinc fit vt apud istos χριστεμπόρους tanta calumniarum farrago venundatur, in Inquisitionis [t] execrationem, quam modò Monstrum, modò Chimæram, modò fabulosum Papæ somnium depingunt vt ea etiam pauore frangantur pueri. Sed quare boni viri tam inane struistis studium? Quia diruta & euersa sepe, facilè in vineam domini rapientur. Caluinus & Beza omnem mouerunt operam vt Hispanorū suo doctrinæ lolio mentis inebriarent, arbitrabantur enim Sarazenorum & Maurorum fæces huius sequaces fore, quia non praua contraxerunt inuicem Symbola Haly, & Caluini institutiones. [v] Patrefamilias dormiēte venerunt & superseminauerunt Zizania in medio tritici & abierūt. Sed hoc nihil in agro Hispano efficere potuit quia qui plantauit vineam sepe circumdedit eam, id est Inquisitione, qua repulsam tristissimam passi sint audaces isti Nouatores. In cassum tamdiu à dulci patria, paternisq; focis exules & inopes errarunt vt mentes hoc propugnaculo cinctas venarentur. Dei gloria & Maiestas in causa fuere vt sacri Concilij Tridentini decretis hæreticæ prauitatis inquisitio fieret, ne sæuius tanta pestis in nos grassaretur. Sic Lupi rapaces natiua ferocia perseuerante, lupina specie tantum deposita & quibusdam quasi velleribus obuoluti in simplicibus ouibus, nihil simile pertimescentibus dentium aculeos incredibili inhumanitate frangunt, sic postremò ipse tenebrarum Princeps Satan sępè boni angeli sese personam gerere simulat, atque mendacij pater cum sit, veritatis se professorem fingit. Sed proponenda est initiò sepis fortitudo & constantia inquam nullatenus præualere possint lupi isti, cingendus est ouilis ager, & integræ inquisitionis priuilegio prodendi, arcendi, cogendi, & puniendi infideles isti omnes Apostatæ, sic nos gaudebimus ò Pastores Lateranensis [x] Cōcilij gratia. Qui crucis assumpto charactere ad hæreticorum exterminium se acinxerint, illa gaudeāt indulgentia, illóq; priuilegio sint muniti, quod

v *Pari fermè verborum lepore F. Panigarda Inquisitionis Sanctum officium commendat in lection. Catholicæ.*

x *Diploma publicum huius rei constituit Innocentius 4. quod enumeratur in initio constitutionum Romanorum Pontificum.*

quod accedentibus in terræ ſanctę ſubſidi um conceditur. Deus exſuſcitet pigritantes Epiſcopos qui hæreſis labem magna gregis incuria ſerpere permittunt.

FORMA ABSOLVENDI ET RECONCILIANDI HAERETICOS.

§ VI.

TEMPORIS huius miſeriæ eò grauius exaſperatæ ſunt quod quotidie videamus infœlices multorũ animas ab Eccleſiæ ſecuritate deuias in horrendum hęreſeos barathrum præcipitari. Plus æquo amplior † Pſeudo-miniſtrorum numerus eſt qui incautas venentur mentes. O miſerè deluſi homines! fide proſtrati, ſpe nouandarum rerum mirabiliter inflammati, ſerue neſcio cuius libertatis perſuaſione deuicti, quouſque ita decipi, & excantari permittetis conſcientias veſtras? Non eſt vt per cuniculos effugiatis. Nihil vobis deeſt quominus mutetis infœlix damni veſtri conſiliũ. Fauet clerus, adſunt prælati, inuitat Pontifex, vrgent pœnis & minis reges ad reſipiſcentiam, vos pertinaces indurati & vecordes manetis. Hac de re cum in hanc malorum Iliadem inciderimus vt opus ſit crudeli morbo immite medico, optima tamen parens Eccleſia quę viros ſanguinum odit non per rogos nec per flammas expiare ſolet pœnitentium facinora ſed ſua Iuriſdictione vtitur dulciſſima aduerſus hæreſum aſſedas, dátque Epiſcopis poteſtatem, eos reconciliandi vnitati ſuæ, præſcribitq; formam abſolutionis quam nos tum ex* Pontificalibus libris, tum ex ipſis decretis colleximus, duce Franciſco Feliciano Epiſcopo Scalenſi. Hæreticus ergo qui in ouile Chriſtiano & Eccleſiæ extra quod nulla eſt ſalutis ſpes reduci cupit, bono zelo non coacta illa hippocriſi qua plures plus fortunæ quam animæ conſulẽtes abutuntur Epiſcopum conueniat & nudo capite pœnitentem præ ſe ferat humilitatis & contritionis vultum & priſtinæ apoſtaſię erroris aut ſchiſmatis conſcius petat abſolutionem & reconciliationem. Epiſcopus (hæc bona venia Epiſcoporum dicta ſunto qui hæc ſapienter & prudenter norunt) Ca-

† *Querela de peſſima hæreſum propagatione, quæ in his regionibus indies ſcoleſcunt cum magno fidelium incommodo.*

* *Forma abſolutionis hæreticorum, qui errorem, & pertinaciam abiurant.*

thechesim absolutissimam summorum fidei Christianæ & Catholicæ capitum instruat his verbis aut perspicacioribus si fieri potest.

Credis duodecim articulos fidei?

Credo.

Credis in Deum Patrem omnipotentem creatorem cœli, & terræ?

Credo.

Credis & in Iesum Christum filium eius vnicum Dominum nostrum?

Credo.

Credis, quòd conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria virgine?

Credo.

Credis, quòd passus est sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus?

Credo.

Credis, quòd descendit ad inferos?

Credo.

Credis, quòd tertia die resurrexit à mortuis?

Credo.

Credis, quòd ascendit ad cœlos, & sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis?

Credo.

Credis, quòd venturus est iudicare viuos, & mortuos?

Credo.

Credis in Spiritum sanctum?

Credo.

Credis sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem?

Credo.

Credis remissionem peccatorum?

Credo.

Credis carnis resurrectionem, & vitam æternam?

Credo.

Posteà Episcopus surgat retenta mitra, ac super illum genibus flexum dicat sequentem exorcismum.

Exorcizo te immunde Spiritus, per Deum Patrem omnipotentem,

nipotentem,& per Iesum Christum filium eius,& per Spiritum sanctum vt recedas ab hoc famulo Dei, quem Deus & Dominus noster ab erroribus, & deceptionibus tuis liberare & ad Ecclesiam sanctam matrem Catholicam atq; Apostolicam reuocare dignetur,ipse tibi imperat,maledicte damnate:qui pro salute hominum passus, mortuus, & sepultus est,te & omnes vires tuas superauit, atque resurgens cœlos ascendit,inde venturus iudicare viuos & mortuos,& seculum per ignem.

Quo absoluto signet illum in fronte signo crucis dextræ manus pollice,inquiens,

Accipe signum crucis Christi, atque Christianitatis: quod prius acceptum non custodiuisti: sed malè deceptus abnegasti.

Postmodùm Episcopus sinistra sua illum per dexteram manum apprehendat, & in Ecclesiam introducat vsque ad maius altare, dicens,

Ingredere in Ecclesiam Dei,à qua incautè aberrasti, ac euasisse te laqueos mortis agnosce: horresce idola, respue omnem prauitatem, siue superstitionem Hæreticam, vel Schismaticam, aut Gentilem, seu Iudaicam: cole Deum omnipotentem,& Iesum Christum filium eius,& Spiritum Sanctum, vnum, viuum, & verum Deum, sanctam, & indiuiduam Trinitatem.

Tùm deinde reconciliandus ante maius altare genua flectat, & Episcopus ad medium altaris ascendat, ac deposita mitra stans, facie ad illum versa,sequentes orationes precetur.

Omnipotens sempiterne Deus: hanc ouem tuam de faucibus lupi tua virtute subtractam paterna recipe pietate:& gregi tuo reforma pia benignitate:ne de familiæ tuæ damno inimicus exultet,sed de conuersione, & liberatione eius Ecclesia tua: vt pia mater de filio reperto gratuletur.Per Christum Dominum nostrum.℟. Amen.

Oremus.

Deus, qui hominem ad imaginem tuam conditum misericorditer reparas, quem mirabiliter creasti, respice propitius super hunc famulum tuum,vt quod huius igno-

rantiæ necessitate, hostili & diabolica fraude surreptum est, indulgentia tuæ pietatis ignoscat & absoluat, & altaribus sacris recepta veritatis tuæ communione reddatur. Per Christum Dominum nostrum. ℟. Amen.

Quibus finitis Episcopus ibidem sedeat in faldistorio, & imposita mitra iterum de fide Catholica ita illum interroget.

Credis in Deum Patrem omnipotentem, creatorem cœli, & terræ?

Credo.

Credis & in Iesum Christum eius filium vnicum, Dominum nostrum, natum, & passum?

Credo.

Credis in Spiritum sanctum; sanctam Ecclesiam Catholicam: Sanctorum communionem, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem: & vitam æternam post mortem?

Credo.

Homo. abrenuncias Satanæ & Angelis eius?

Abrenuncio.

Abrenuncias etiam omni sectæ Hæreticæ, vel Schismaticæ prauitatis, aut Gentilitatis, siue Iudaicæ superstitionis?

Abrenuncio.

Vis esse, & viuere in vnitate sanctæ fidei Catholicæ?

Volo.

Vis præstare, faceréq; professionem ipsius fidei Catholicę & abiurare omnes errores Hæreticorum, vel Schismaticorum, aut Gentilium, siue Iudæorum, eos præsertim, quos tu amplexatus, ac sequutus es?

Volo.

Post hæc reconciliandus fidei Catholicæ faciat professionem, & abiuret omnes errores, quo sequetur ordine, librum Euangeliorum Episcopo ante se apertum tenente, super quem ille ambas manus extēsas digitis non disiunctis ponere debet, cū ad finem venerit dicturus, sic me Deus adiuuet, & hæc Sancta Dei Euangelia.

Ego N. firma fide credo, & profiteor omnia & singula quæ fidei continentur Symbolo, quo sancta Romana ecclesia vtitur in Missa, videlicet.

Credo

Credo in vnum Deum, Patrem omnipotentem, factorem cœli, & terræ, visibilium omnium, & inuisibilium. Et in vnum Dominum Iesum Christum filium Dei vnigenitum, & ex patre natum ante omnia sæcula, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, Genitum non factum, consubstantialem Patri per quem omnia facta sunt: Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis: Et incarnatus est de Spiritu sancto, ex Maria virgine, & homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus & sepultus est. Et resurrexit tertia die secundum Scripturas. Et ascendit in cœlum, sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria iudicare viuos, & mortuos, cuius regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum, Dominum, & viuificantem, qui ex Patre, filióque procedit: Qui cum Patre & filio simul adoratur, & conglorificatur, qui locutus est per prophetas. Et vnam sanctam, Catholicam & Apostolicam Ecclesiam. Confiteor vnum Baptisma in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum. Et vitam venturi seculi. Amen.

† De Symbolo Niceno, eiúsque interpretatione sincerissima, vide quæ dicta sunt in Authentica probatione Euangelici Sacrificij.

Apostolicas & Ecclesiasticas traditiones, reliquasque eiusdem Ecclesiæ obseruationes, & constitutiones, firmissimè admitto, & amplector.

Item sacram Scripturam, iuxta eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta Mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu, & interpretatione sacrarum Scripturarum admitto: nec eam vnquàm, nisi iuxtà vnanimem consensum Patrum, accipiam & interpretabor.

Profiteor quoque septem esse verè, & propriè Sacramenta noue legis, à Iesu Christo Domino nostro instituta, atque ad salutem humani generis (licet non omnia singulis) necessaria, scilicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam Vnctionem, Ordinem, & Matrimonium: illáque gratiam conferre, & ex his Baptismum, Confirmationem, & Ordinem, sine sacrilegio reiterari non posse.

Receptos quoque, & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in supradictorum omnium Sacramentorum solenni

administratione,recipio,& admitto,

Omnia,& singula,quæ de peccato originali,& de iustificatione in sacrosancta Tridentina Synodo definita, & declarata fuerunt,amplector,& recipio.

Profiteor pariter in Missa offerri Deo verum proprium, ac propitiatorium sacrificium, pro viuis,& defunctis,atque in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento esse verè, realiter & substantialiter, corpus,& sanguinem,vnà cum anima & diuinitate Domini nostri Iesu Christi,fierique conuersionem totius substantię panis,in corpus,& totius substantię vini in sanguinem,quam conuersionem Catholica Ecclesia Transubstantiationem appellat.

Fateor etiam sub altera tantùm specie,totum,atque integrum Christum verúmque Sacramentum sumi.

Constanter teneo Purgatorium esse, animasq; ibi detentas fidelium suffragiis iuuari.

Similiter confiteor & sanctos vnà cum Christo regnantes,venerandos, atque inuocandos, eósque orationes pro nobis Deo offerre, atque eorum Reliquias esse venerandas.

Firmiter quoque assero imagines Christi, ac Deiparæ semper Virginis, nec non aliorum Sanctarum habendas, & retinendas esse,atque eis debitum honorem,ac venerationem impartiendam.

Indulgentiarum etiam potestatem à Christo in ecclesia relictam fuisse, illarúmq; vsum Christiano populo maximè salutarem esse affirmo.

Sanctam Catholicam, & Apostolicam Romanam Ecclesiam,omnium Ecclesiarum Matrem & Magistram agnosco:Romanóq; Pontifici,beati Petri Apostolorum Principis Successori,ac Iesu Christi Vicario veram obedientiam spondeo,ac iuro.

Cætera item omnia à sacris Canonibus,& Oecumenicis Conciliis,ac præcipuè è sacrosancta Tridentina Synodo tradita,definita, & declarata,indubitanter recipio, atq; profiteor:simúlque abiuro,damno,reiicio, & anathematizo omnia contraria,videlicet,Schismata,Gentilium deceptiones,Iudæorum superstitiones,atque hæreses quascun-

que

que ab Ecclesia damnatus, reiectas, & anathematizatas, præcipuè N.vel N.& N.cui,vel, quibus ego tanto tempore deceptus adhæsi, & infamatus fui, consentiens sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Apostolicæ Sedi, sic, vel, sic, & sic, cuiusfidem ita veram, & catholicam ita agnosco vt extrà eam nemo saluus esse posit, quam in præsenti sponte, corde & ore profiteor, ac veraciter teneo, & eandem integram atque immaculatam vsque ad extremum vitæ spiritũ constantissimè (Deo adiuuante) retinere, confiteri, ac totis viribus meis (si oportuerit) defendere, ac tueri promitto, spondeo, voueo, & iuro. Eos autem, qui contra fidem hanc venerint, cum dogmatibus, & sectatoribus suis, æterno anathemate dignos esse pronuncio. Et si ego ipse in posterum vnquam aliter tenere, facere, sentire, loqui, prædicare (quod Deus auertat) ausus fuero, dignum me iudico puniendum iuxtà seueritatem sacrorum Canonum, sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia. In quorum fidem ac testimonium sponte subscripsi.

Finita professione, & abiuratione Episcopus stans, deposita mitra, illum ab Excommunicatione absoluat, præmissis septem Psalmis pænitentibus, aut quinque gradualibus, cum percussione virgæ ad singulos versus, & Kyrie eleison, &c. cum versiculis, responsoriis, & duabus orationibus, Deus cui proprium est misereri, &c. ac Præsta quæsumus Domine, &c. iam notatis in absolutione à maiori Excommunicatione in foro iudiciali.

Posteà sedeat Episcopus, & reposita mitra dicat,

Ego authoritate Dei omnipotentis, & Beatissimorum Apostolorum Petri, ac Pauli, & ecclesiæ suæ sanctæ, atque ea qua fungor, vel Reuerẽdissimi N (si ipse nõ sit episcopus) absoluo te à vinculo excommunicationis maioris, quam incurristi, propter apostasiam à fide, vel schisma, aut hæresim, quam es sequutus, vel sequuta, aut, quam etiam alios docuisti, vel, cuius defensor, seu author fuisti, & restituo te gremio sanctæ Matris ecclesiæ, & consortio, atque communitati totius Christianitatis, ac participationi ecclesiasticorum Sacramentorum. In nomine Pa†tris, & Fi†lij, & Spiritus† sancti. Amen.

Ad extremum, deposita mitra surgat Episcopus, ac dextera manu

ſuper caput reconciliati genibus flexi impoſita ſequentem oret precationem.

Domine Deus omnipotens, Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti: qui dignatus es hunc famulum tuum ab errore Gentilitatis, vel mendacio Hæreticæ prauitatis, ſiue Iudaicæ ſuperſtitionis, clementer eruere, & ad eccleſiam tuam ſanctam reuocare, tu Domine emitte in eum Spiritum ſanctum paracletum de cœlis. Spiritum ſapientiæ & intellectus. Spiritum conſilij & fortitudinis. Spiritum ſcientiæ & pietatis: Adimple eum lumine ſplendoris tui, & in nomine eiuſdem Domini noſtri Ieſu Chriſti ſignetur ſigno Crucis in vitam æternam. ℟. Amen.

Hæc eſt Pietatis immenſæ efficacia quæ deuios, prodigos, & luxu hęreſum & ſchiſmatum perditos alios reuocare & amplęcti ſolet poſtquam impium iter ſeductionis & priſtini erroris derelinquunt. Plena eſt gratiarum & miſericordiæ Eccleſiæ, nec laboris aut ærumnæ tædio frangitur quócitius poſsit errones & vagos à deuio tramite reducere. Sed vtinam Reges qui eius muros cuſtodiunt pari affectu ducerentur aduerſus tot hæreſum monſtra quæ hodie in nos graſſantur, & noſtrum interitum ac internecionem conſpirant & ſuam etiam poteſtatem flagrantiore Nihil eſt hic diſsimulandum ò Chriſtiani Principes, nihil eſt hic ceſſandum, ceſſatum eſt plus ſatis. Talis tolerantia impia eſt. In poteſtate, In manu veſtra eſt ſalus populorum quia tutela religionis & reipublicæ veſtræ fidei commendata eſt. Quod ſi veri cultus & Chriſtianæ reipublicæ curam & defenſionem abiicitis, quis nam eorundem patrocinium ſuſcipiet? Non permanere autem in ſuſcepta Catholicæ Eccleſię defenſione, aut perfidia eſt, aut animi imbecillitas. Patiemúrne lapidem angularem ampliſsimi orbis Chriſtiani ædificij religionem nimirum à ſacrilegis iſtis impoſtoribus rapi aut euelli? Abſit vt excidamus ab illo clariſsimo ſpendore quo pro veriſsimis Eccleſiæ ſemper alumnis habiti ſumus, in hoc omnium celeberrimo, omniumque luculentiſsimo Galliarum regno.

✝ Non diſsimili adhortatione exclamat Ludouicus Maioranus in Clypeo Eccleſiæ ad Principes Chriſtianos. Quid ſuſtinetis (inquit) quod diſſimulatis, quid tolerabilis vltrà? An neſcitis quòd in cæteris humanis rebus omnibus tolerantia aliqua ex parte tolerabilis eſſe poteſt, in iis autem rebus, quæ ad Dei cultum & animarum ſalutem, reipublicæq; tranquillitatem & incolumitatem attinent, nefas aut impium aliquod diſsimulare, maximè impium eſt, atque nephandum: Et vobis præſertim Principes viri, qui cum veſtrorum regnorum hæreditate, religionis tutelam ſuſcepiſtis, idcircò gladium, idcirco ſceptrum geritis, idcircò ius & Imperiũ in eos, qui in dominatu veſtro ſunt, habetis, vt eadem illa in eoſdem, cùm opus fuerit exerceatis.

DE

DE IVRISDICTIONIS ET ORDINIS POTESTATE AB EPISCOPIS DEBITE ET GRATIS EXERCENDA.

CAPVT QVARTVM.

§ I.

Potestas Iurisdictionis Ecclesiasticæ.

TRIBVNALIS Ecclesiastici iuriſdictionem & authoritatem condendi leges & puniendi inobedientes, tum ſingulare priuilegium dubia cuncta diſcutiendi, hæretici tantum negant, & aduerſantur Pauli comminationibus qui obedientiam ſuperiorũ frequenter commendat.[a] Id autem cum prioris ſæculi flagitioſis habent commune, vt in incredibile,& pluſquam Vatinianum odium eorum qui in ipſos animaduertere iure poſsint ſemper veniant, & peruerſa animi libidine effrenati hoc ingens audent facinus vt obedientiæ excuſſo timore vitiis omnibus laxare poſsint habenas. Sciunt enim ſæcularem poteſtatem non ſolere niſi in ea animaduertere quæ palam perturbant ſtatum reipublicæ ac ſocietatem Quę Deo tantum teſte fiunt,Deo vindici relinquunt.In huiuſmodi perfidiæ inſania,videntur Paulum Samoſatenum imitari,qui cum à Catholicis epiſcopis propter hæreſis manifeſtam, Chriſti corporis veri atque myſtici communione iure priuaretur, contemptis patribus, eccleſiaſtica correctione poſthabita, ſacerdotum illuſo imperio Aurelianum Tyrannum quendam non modò appellauit,verùm impudico ore ſuum dominum ſæpe vocabat,cuius& fidem aſsiduè precibus implorabat,Sic olim Arrius,ſic Sabellius ſic Neſtorius,ſic antea mendaces Iudæi,cum Chriſti Ieſu ſummi ſacerdotis ſupremiq; regis animum mitiſsimum ob ſcelera nimium ſibi ipſis,infenſum intelle-

a In hoc differunt hæretici à Catholicis, quod illi omnem iugum à iuriſdictione Catholica excuſſerint: Iſti verò cùm probè teneant, mandatum Apoſtolicum obediunt, præpoſitis ſuis, & ſubiacent eis, quos ſciunt à Spiritu Sancto poſitos eſſe rectores Eccleſiæ Dei: neque conturbant eos vitiis Epiſcoporum, & cleri quæ nunquam defuerũt in concionatoribus hæreticorum etiam multò grauiora quòd ſciant poteſtatẽ non ſanctitati,ſed homini datam.

intellexissent, à Christi castris transfugæ, ad Cæsarem transibant ac se se ex patriis laribus in Imperatorias sedes turpissimè traiicientes, Prætori Romano obiectabant, *Si hunc dimittis non es amicus Cæsaris.* Noluerunt prisci Cæsares hac Iurisdictionis potestate abuti, noluit Constantinus [b] se immiscere causis episcoporum, soli tamen hæretici impatientiùs ferunt Episcoporum Iurisdictionem. Non sic oderunt (cre de nobis) pueri sui præceptores irati ferulam non sic verbere & flagello insequentem eos patrem filij declinant non sic Dominum serui fugiunt, atque solent isti, cùm ab Ecclesiastico Magisterio & à patribus deflexerint ad extraneos minimeq; competentes iudices desciscere, quibus si semel meritas pœnas persoluissent, omni proculdubio Cæsareo tribunali postposito, quod mille artibus non legitimum tunc caussarentur, aut rursum ad nos istorum causa deuolueretur, aut certè (quod verò similius est) Christiana & Euangelica libertate abusi, omne iudicium, homines sine lege, sine rege, & absque Sacerdote aspernarentur, & execrarentur. Quis integra homo mente, aut parentibus filios aut dominis seruos, aut magistro discipulum, aut certè imperatori milites iuxta ritum potestatis disciplinæ Imperiiq; rationem præferendos esse affirmauerit? Porrò non minori insania insanire nobis videntur, qui Ecclesiasticam Ierarchiam conturbantes, Christi sacerdotes regibus, ac principibus subiectos esse volunt. Sed inuitis cauillatoribus istis hæreticis verbum Dei manebit in æternum & libertate consciētiarum quam sæpè inuocant scelerati homines inimici crucis Christi nunquam fruentur. Potestas hæc Ecclesiæ verbo Dei nititur, contra quod Portæ inferi non preualebunt. *Qui vos spernit* inquit Christus *me spernit, & qui me spernit spernit eum qui misit me.* Et alibi, *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus.* Et Paulus, *itaque qui hæc spernit, non hominem spernit.* Episcopi & Prælati positi sunt à Deo, regere Ecclesiam suam vt loquitur Petrus Apostolus Actuum. 20. Si regere, ergo iubere possunt, & eis obedire oportet & qui obedire noluerit nonne puniendus erit. Quare fundamentum hoc à Domino iactum, & hanc le-

gem

b Constantini magni historiā in Synod. Nicen. refert Rufinus libr. 10. Ecclesiast. hist. ca 2. & Gratianus can. continua. 11. q. 1. nempe quod cum Episcopi ei libellos caussarum obtulissent quæ inter ipsos agitabantur, respondit Deus, vos constituit sacerdotes, quibus & potestatem dedit, de vobis quoque iudicandi, & ideò nos à vobis quoque rectè iudicamur vos autem iudicari ab hominibus nō potestis.

c Hæc verba Hieronymus exponens ait, quia dixerat si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus & poterat contemptoris fratris hæc occulta esse responsio, vel tacita cogitatio. Si me despicis, & ego te despiciam, si tu me condemnas, & mea sententia condemnaberis, *potestatem tribuit Apostolis, vt sciant, qui à talibus condemnantur humanam sententiam diuina sententia roborari, &c.*

gem Charitatis & Iustitiæ plenam & cunctis Christianis salutarem negat, qui hoc iurisdictionis ciuilis Episcopo, vel iudici Ecclesiastico negat. Huiusmodi ergo potestas Ciuilis seu secularis iurisdictionis ex fraterna denuntiatione iuxtà Euangelium, [d] vel ex defectu iustitiæ iuxtà Epistolam Pauli ad Corinth. propria est potestatis Ecclesiasticæ, & ex essentia eius fluens habent enim spiritualia quæ supra naturam sunt, suas quoque proprietates, quibus carere non possunt, hac potestate vti potest potestas Ecclesiastica cum res postulat, nec enim cum vtitur, tunc potestas extrinsecus accedit, sed accedit actus, siue vsus vt cum ridet, qui erat rationis particeps, & simul ad ridendum aptus. Si ergo potestas pastoralis & Ecclesiastica Beati Pauli vim habet cognoscendi & iudicandi sæcularia, vt ex eo quod Ecclesiæ Chorinthiorum præcepit iam liquet, eratque illa potestas communis cęterorum Apostolorum, cum episcopi successores sint Apostolorum, consequens necessariò est vt in potestate pastorali & ecclesiastica eiusmodi vim habente succedant. Quare ab Imperatoribus aut Principibus Christianis eripi non potuit quod tamen perfidè Anglorum [e] Monarchę fecerunt. Sed quo iure? qua lege? fatemur non expedire episcopum imò neque presbyterum relicto verbi ministerio, iudicio Ciuilium causarum distrahi, atque occupari, nemo enim militans Deo ampliat se negotiis sæcularibus, quod ipsum Beatus etiam Petrus in epistola Clementis ad Iacobum fratrem domini monuit, sed aliud est non expedire, aliud non licere, id est, non esse in ecclesia potestatem iurisdictionis temporalis, qua episcopus cum res postulat, sicut iam explicatum est, vti posit, & debeat, quodquidem falsum esse, satis ex euangel. & epistola Pauli ad Corinth. demonstratum est. Si quis verò obiiciendum esse putet, si hæc vera sunt, siue hactenus de iurisdictione ciuili ecclesiasticæ potestatis explicauimus, cur lex illa Theodosij magni & Caroli magni. 11. q. 1. c. Quicunque. [f] & 6. Volumus, abrogata est, qua sancitum erat, vt liceret cuique, siue is actor esset, siue reus relicto foro sæculari etiam lite contestata, iudicium ecclesiasticum adire? Dicam prius cur illam

quodcunque ligatum fuerit in terra ligari pariter, et in cœlo.
d Matth. 18. 1. Cor. 6.
e *Potestatem clauiū esse circa regem primū in Anglia orta fuit hæresi euersis, siquidem fidei Catholicæ institutis. Henricus VIII. voluit summum Anglicanæ Ecclesiæ caput dici cuius solus esset authoritate plenissima, errores hæreses abusus, omnes emēdare. Ac ille propterea omnium sacerdotiorū integri prouētus, primi cuiusque anni, quo quis beneficiū aliquod sortitus esset, soluerentur, illi omnium Ecclesiasticarum dignitatum decimæ redderētur. Quinimò ipsum Papæ vocabulū edixit curauit, persecutus, vt ne cæteronullus Pontificum Romanorum vocaretur Papa, sed tantum Episcopus quam legē ianta sæuitia executioni mandauit, vt capitis damnaretur, si cuius in libro: vel solum nomen Papæ non deleto extaret.*
f *A quocunque iudice sæculari, in quacunque*

illam imperatores ſanxerunt, deinde cur abrogata ſit, ergo quia intelligebant Religioſiſsimi imperatores, veriſsimum eſſe, quod ait, Solomon in Prouerbiis, Ex peccatis impiorum, oriuntur lites, quas ſapiens extinguet, Ad epiſcopos autem, tanquam ad medicos quoſdam ſpirituales pertinere curare peccata, optabant ſanctè & piè, vt ſublata cauſa litiũ, id eſt, peccatorũ, lites ſimul ablatæ eſſent.g Hęc cauſa legis, ac verior fortaſſe, quàm illa, quod eo tempore tanta eſſet Iudicum Eccleſiaſticorum ſinceritas iudicandi, vt illi Imperatores latores legis huius, è Repub. eſſe exiſtimauerint, vt omnes lites alterutro volẽte Eccleſiaſticorum iudicio deciderentur, lla enim tunc ſinceritas, (vt illã condẽdamus), deficere poterat, ſæculis in peius labẽtibus, vt ſunt homines mutabiles: at hoc mutari non poterat, quin ad Eccleſiaſticos pertineret, tanquam ad medicos ſpirituales peccatorum curatio, nec illud rurſus mutari quod ait ſcriptura, Ex peccatis naſci lites, & alias idem Salomon, Qui amat delicta gaudet pugnis, id eſt, iurgiis & contentionibus. Cur verò hæc lex abrogata fuerit, hæc fuit cauſa, quod cum Petrus Clementi dixerit, & in eo omnibus epiſcopis, Nec enim iudicem aut cognitorem, ſæcularium negotiorum hodie te vult ordinare Chriſtus, ne præfocatus præſentibus, non poſsis verbo Dei vacare, Hæc lex dum optionem dat, actoribus & reis, vt cauſas ſæculares ad epiſcopum referant, doctrinam Beati Petri & ſolicitudinem ſalutis animę, in ſollicitudinem ſęcularia iudicandi vertit, cum illa ſolum in eccleſia liceat & expediat iudicare: quæ pertinent vel ad tollendum peccatum in iuſtitiæ ex defectu, vel ad tollendum peccatum fratris fratrem ſcandalizantis, vt iam explicatum eſt, ab hiis qui fori eccleſiaſtici artem profitentur. Ex his itaque patent Iuriſdictionis eccleſiaſticæ priuilegia qua non ſubiiciuntur fori ſecularis authoritati omnibus approbata & diuino iure data nullis humanis legibus præuerti nec euerti poſſe, quodquidem conantes graui anathemathis fulmine percelluntur. Vt probè & ſanctè decreuit Gregorius XIII. hac perpetua & irreuocabili conſtitutione. Excommunicamus & Anathematizamus omnes qui Archiepiſcopos, epiſcopos

cauſa poteſt ad ſedem apoſtolicam appellari. c1. q 1. can. quicunque litem.

g C Theod l. 16. de Epiſcop. iud. l 1 § Quicunque. Extra. de Iudic c. 1. nouit. Anſ. l. 3. cap. 108. Iuo Part. 16. cap 312.

h Clerici à poteſtate & iuriſdictione Principis ſecularis, & omnium & quorumcunque laicorum ante omnem humanam legem iure diuino fuerunt, ac ſunt exempti ſecundùm Gloſ. in c. ſi Imperator. 96. diſt & in c quanquam de cenſib. in 6. quam Doc. Car. in repet. c. perpendimus. in 7. oppo. de ſent. excom. Abb Felin & Dec col. 2. in cap. Eccleſia S. Mariæ de conſt. Rom Sing. 419. Roas Rom. deciſ. 810. in anti. in tit. de conſu Alb in c. at ſi clerici. nu 23. de iud. Aufer. in cle. 1. de offic. ord. & Fel. in c. 2. col. 1. de ma. & obedien.

Episcopos, aliosque superiores, vel inferiores Prælatos & omnes alios quoscunque iudices ecclesiasticos ordinarios quomodolibet impediũt, quo minus sua iurisdictione Ecclesiastica contra quoscunque vtantur, secundum quod Canones & sacræ constitutiones Ecclesiasticæ, & decreta Conciliorum generalium & præsertim Tridentini, statuunt. Ac etiam eos, qui post ipsorum ordinariorum, vel etiam delegatorum quorumcunque sententias & decreta aut alias fori Ecclesiastici iudicium eludentes, ad Cancellarias & alias Curias sæculares recurrunt & ab illis prohibitiones & mandata etiam pœnalia ordinariis, aut delegatis prædictis decerni, & contra illos exequi procurant. Eos quoque qui hæc decernunt, & exequuntur, seu donãt auxilium, consilium patrocinium & fauorem in eisdem. Audeant ergò si possunt schismatici nostri in sacrum iurisdictionis Ecclesiasticæ tribunal quod toties diruere conati sunt, quicquid clancularius inimicus eorúmque præceptor suggillabit, fallentur & opera & conatu. Ideo amarulenter delitigant & & stomachantur dicuntq; Christum prohibuisse iudicia sæcularia. Principes gentium inquit dominantur eorum &c. Et Clemens à Petro didicisse se ait ne iudex fieret aut cognitor de pecuniis. Sed videant quod idem Clemens in libro magis ab eis probato dicat de constitut. Apostol. lib. 2. ca. 45. Pulchra laus, inquiũt est Christiani hominis cum nemine litigare sin autem factum fuerit vt incidat ei his, det operam vt dirimatur & ne adeat ad iudicem gentium. Imò ne patiamini vt sæculares magistratus de causis vestris iudicent, Et in eadem Epistola. Si quis ex fratribus negotia habent inter se, apud cognitores sæculi ne iudicentur, sed apud Episcopos Ecclesiæ. Idem Assistant iudicio diaconi [i] & presbyteri, & date operam vt antequam Episcopus prouideat fiant amici. Idem fere Anacletus Epistola prima sed optimè. extra de foro compet. c. nouit. Vt in peccato ad mortem non maneat frater, licet Episcopo de secularibus causis cognoscere. Sed actor laicus si dolo vel malitia relicto suo foro adeat Ecclesiasticũ reiiciatur. Finis ergo iudicij Ecclesiastici est vt litigantes reconcilientur, & ne quis maneat excæcatus in peccato-

In impedientes iurisdictionem Ecclesiasticam.

[i] Priore cap: idem Clemens hanc constitutionem probat Ceterũ (inquit) sit Diaconus Episcopi auris, & oculus, & item os & cor & anima, ne Episcopus sollicitudine multarum rerum, sed grauiorum tantum vrgeatur. sicut Iethro Moysem instruxit, & Moyses Consilium eius amplexus est.

rum pertinacia. Omnibus Epiſcopis æquitatis & pacis ſtudioſis Diui Cypriani ſententia altius infigi debet. Non aliunde hæreſes obortæ ſunt, aut nata ſunt ſchiſmata, niſi inde quod ſacerdotibus Dei non obtemperatur, nec vnus in Eccleſia ad tempus ſacerdos & iudex vice Chriſti iudicatur. Equidem hinc meo iudicio interpretor Deum noſtris Epiſcopis vehementer iratum eſſe. Non eſt autem vt meis dictis ſuccenſeant quod nullo iuſtitiæ amore, nec æquitatis affectu ſtimulati, patrocinari ſtudeant miſeris perſonis, eorum tribunalia implorantibus. Dicent profectò illis non ſupereſſe tot otij ad audiendam pauperis, viduæ & orphano querelam, dicam ego illos temporis prodigos in luxu & ſegnitie diei horas abſumere. Sed vtinam ad D. Gregorij 1. Romani Pōtificis imaginem ſe ſe componerent, qui cum infirma eſſet corporis ſtructura afflictáque valetudine, tamen plurimis muniis obeundis vnus & ſolus ſufficiebat, peragebat ſacra ſolennia, concionabatur apud populum, ſcholæ literariæ curam gerebat, componebat ritus ac conciones Eccleſiæ, tot volumina, tot Epiſtolas cōſcripſit, erudit cathecumenos, eruditos examinat, ſacris initiat, initiandos excutit num ſint idonei, regum tumultus componit, ſchiſma molientibus obſiſtit, ſingulis Eccleſiis preficit, idoneos paſtores, nec hoc contentus, in longinquas regiones delegat Apoſtolica pietate preditos, qui gentes efferas & agreſtes componant ad philoſophiam Euangelicam, ad diſciplinam Eccleſiæ Catholicæ, nihilo ſegnior interim in priuatis officiis, dum inuiſit egrotos, dū increpat delinquentes, dum extimulat ceſſantes, dum cōſolatur afflictos dum erigit puſillanimes, dum opitulatur oppreſsis, dum diſsidentes redigit in concordiam, dum adeſt morientibus, interdum in die ſępius ſedebat audiendis cauſsis, egenos & pupillos tuebatur inter fori deciſiones, in quo ſacro officio turpe eſt me hercle Epiſcopi, excuſare ocium, cui vel ſoli cæteris omnibus negotiis excuſſis, toto pectore vacandum eſt.

k Delectatur hæreſis in contemptu præceptorum Eccleſiæ & ſuperiorum, ſic vt omnes penè hæretici nullam prælatis, obedientiā præſtandam eſſe dicit. Omnes enim ſcelerati, vt (inquit Alphonſus à Caſtro) ac facinoroſi homines, quo facilius & liberiùs quæ voluerint ſcelera committere poſſint libertatem optant, vel vt veriùs dicam liberam ſeruitutem quoniam iuxtà illam quam cupiunt libertatem miſerrimæ ſeruituti ſe addicūt.

l Plerumque omnia hæc vno verbo, veluti comprehendat, dum inquit, Gregorium ita vixiſſe vt vſque ad tempora noſtra neminem ex ſucceſſoribus parē habuerit, nedū ſuperiorem, vel ſanctitate vitæ vel diligentia in rebus agendis, vel doctrina & ſcriptis. Amplius tamen ac eo narrat Onuphrius.

DE

DE OFFICIALIBVS ET IVDICIBVS ECCLESIASTICIS.

§ II.

PRIVSQVAM de iudicibus Ecclesiasticis adoriatur vellem recensere quid nostri maiores in iudicio postulent, quibusq; rebus iudicem perfectum absolui dicāt, sed huius loci materia doctissimorum authorum calamos adeo irritauit vt eorum scripta de his passim referta sint, & de hac re vtilissimam lectionē habuit Petrus Matthæus Iurium Doctor Sequanus in qua authores varij qui officium Iudicum pensarunt euoluuntur nihilq; est quod sancto metuendóque Iudicis muneri illic desideretur, cui calculum adieci dum hæc scriberē, noluiq; per amnestiam illius cōmendationem hoc in loco præterire. * Sed vt initiatum callem prosequamur omnia quæ dici possunt de Iudicibus Salomone [a] consule edocentur his verbis. Noli querere fieri iudex nisi valeas virtute irrumpere iniquitates ne forte extimescas faciem potentis & ponas scandalum integritati tuæ. Sic Deus Ezechielem constituens ait vt adamantem & silicem posui faciem tuam ne timeas eos neque metuas à facie eorum. Vereor ne multis iudicibus dicere possimus. Vos tineæ estis nam pauperes sæuerissimè punitis, diuites multo grauiora patrantes non plectitis quia robustiores sunt, illis tinea nullum valet inferre nocumentum. Ideò in lege Domini [b] tam saepe legitur. Quod iustum est iudicate, siue ciuis sit ille siue peregrinus. [c] Nulla erit distātia personarum, ita paruum audietis vt magnum, nec accipietis personam cuiusquam, quia Dei iudicium est. Et Ieremias. Iudicate mane iudicium & eruite oppressum de manu calumniantis. Nullis iudex plectatur sanguinis precibus quominus debitum exequatur munus. A iudicibus hoc postulare videtur Dominus apud Ezechielem. [d] A sanctuario meo incipite. Et D. Petrus inquit. Tempus est vt incipiat iudicium à domo Dei, Sic Rex Saul proprio filio non parcit, sed ait cum peccasset Ionathas, hæc faciat mihi Deus & hæc reddat quia morte morieris Ionatha, Vixq; potuit illum populus e manibus

** Author clarissimus [illegible] mira de iente fac.t & rem pu[illegible]lam, & h[illegible]lem magnus titulus effert.*

a Eccles.7.

b Deut.1.

c *Alibi quoque in eod lib. Deut. ne sinistra in iudicando affectibus corrumperentur, ne in personarum aut munera respectū impingerent aut iudices, & magistratus constitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit per singulas tribus tuas, vt iudicent populum iusto iudicio, nec in alteram partem declinent.*

d Ezechiel.9.
1 Petri 4.
1.Reg.14.

nibus Regis eripere. Contra prohdolor multi faciunt exteris enim iudices durissimos se exhibent suis autem patronos & aduocatos. Quemadmodum referente id Diuo Isidoro lapis Elitropius nuncupatus, ita fallit oculos intuentium solem, vt iudicent eum esse rubeum, & sanguineum, licet sit ingenti luce & splendore ornatus, in eundem modum cognatio & consanguinitas tanti est roboris vt oculis iudicis multo secus rem obiiciat contemplãdam, quam sit. Demum quam vim ad corrumpendos iudicis sensus munera habeant declarat Cassiodorus in Epistola quadam breui his verbis. Oblatio muneris tinea est regiminis. Auro loquente nihil potest quæuis oratio. Victoriã & honorem acquiret, qui dat munera, animam autem aufert accipientium. Quomodo ergo iudicare poterit qui muneribus corruptus est? Ideóque Principibus populi sui dominus velut ingens crimen obiicit per Prophetam, quod in muneribus iudicarint, & personas respexerint. Xenia & dona excæcant oculos iudicũ & quasi mutus in ore auertit correptiones eorũ. Eãdem fere sententiã inuenies exod. 23, Et Deut. 16. Debet idcircò Iudex in iudicando se Deum arbitrari, sic enim Deus eum sæpè vocat. Diis non detrahes per quos Iudices intellexit, vt quemadmodum Deus est in iudicio inflexibilis & immutabilis nulla ratione habita pauperis, vel diuitum, Ita & iudex, qui vices eius in terra gerit, debet oculos claudere ne quorundam aspectu in peius consilium moueatur. Est certè memoriæ meritò commendandum quod Aristippus respondit probro vertentibus quod prostratus & amplexus pedes Dyonisij regis interpellasset pro amico. Non sum in culpa, sed Dyonisius qui aures habet in pedibus. Egregiè significauit iudices iniquos qui precibus commouentur & ab æquitate flectuntur inuenies etiam alios, qui aures habẽt in manibus. Si enim in illis insonuerit æs ab æquitate deuiant. Legibus diuinis & humanis iudices à muneribus capiundis arcentur, Beatus enim est qui ab omni munere manus excutit. 1. q. c. sicut nonnulli de Simonia. Quapropter Innocentius 3. præcepit ecclesiasticis iudicibus, & delegatis gratis iudicare, nec exigere posse decimam, vel aliam

quo

e Prouerb. 22.

f *Personas & munera respiciunt, qui pauperes fastidiunt, qui abiectos in iudicio negligunt, idcircò quod nihil commodi aut lucri ad sese redire conspiciant, cũ alij interim amicitia, alij propinquitate, alij potentia, alij diuitiis, seu argenteis hastis, quod dicitur, pugnantes facilè quoduis vel munitissimum alioqui pectus inclinent, expugnent, euertant. Et quod sine lachrymis vix dicere queam, haud minima pars iudicum, hac tempestate, candida in nigra, nigra in cãdida, modò aliquid prædæ expectandum sit, conuertunt. Quotus est enim quisque, quem non capiat, quemadmodum inquit, Satyricus, lucri bonus odor?*

Rari quippe boni numero vix sunt totidem quot Thebarum portæ, vel diuitis hostia Nili.

quo tam litis, etiamsi hoc habet consuetudo, vt patet de vita & honestate Clericorum. cap. Cùm ab omni specie in cuius fine capituli rationem prohibitionis subiungens dicit. Cùm nec iustum iudicium, iudicij vendere liceat & venales sententiæ ab ipsis etiam sęcularibus legibus reprobentur: Diuus quoque Augustinus in Epistola ad Macedonium quæ est 54. non ideo inquit debet iudex vendere iustum iudicium aut testis testimonium, verum quia vendit aduocatus iustum patrocinium & Iurisperitus iustum Consilium, illi enim inter vtramque partem ad examen adhibentur. Isti ex vna parte consistunt. Et refertur 11.q.3. cap. Non licet & 14.q.5. cap. Non sane. Quæ verba Augustini & illius rationem explicans Sanctus Thomas. 2.2.q. 71. art. 4. In responsion. ad 3. sic habet, Iudex & testis communes sunt vtrique parti, quia iudex tenetur iustam sententiam dare & testis tenetur verum testimonium dicere Iustitia autem & veritas non declinant magis in vnam partem quam in aliam, sed tendunt in vtrisque partis commune bonum, Aduocatus autem alteram tantum partem defendit. Et ideo potest licitè petere precium à parte quã adiuuat, addit idem sanctus Doctor pro altera ratione quia Iudex & testis g communes sunt vtrique parti, vt in neutrã partem declinent, ideo iudicibus sunt stipendia laboris & testes accipiunt non quasi precium testimonij, sed quasi stipendium laboris vel ab vtraque parte, vel ab ea a qua inducuntur quia nemo militat suis stipendiis, vnquam, præterea sicut Iudex tenetur ex officio iudicare sic subditus eò quod subditus cum exigitur tenetur testificari in iudicio vt habetur de testibus cogendis. cap. 2.

Cùm sit ergo res adeò seria, videant quid agant iudices Ecclesiastici, Vicarij, officiales, Procuratores, Decani, scribæ aduocati, cæteriq; officiarij Episcopi, se Dei ministros esse arbitrentur non Mamnonæ, electos animaduertendum in discolos & Ecclesiæ rebelles, fauendumq; simplicibus & piis Sciant autem non de omnibus habere se potestatem absoluendi, de quibus iudicat. Nam & episcopus de Hæresi inquirit & de Simonia & de Irregularitate, & de criminibus multis, & reos condemnat, & obstinatos

g *Nulla remanebit dubitationis difficultas, Si primum constituamus, talem inter Iudicem & testem differentiam, quod Iudex non solùm pro veritate pronuntianda nihil potest à litigantibus percipere, quia est communis vtrique, sed neque pro labore & studio id sibi licet, sed Respubl. debet illi prouidere, tanquam personæ publicæ non quod iure naturæ id sit prohibitum, imò si nullus existeret metus, ne intuitu pretij in alterutram partem corrumperetur; propenderet ius natura non prohibet, quin possit à litigantibus aliquid recipere, sed propter talem metum iure ciuili cautum est, vt ærario publico sustententur. At verò testis qui non est vtique adeo persona publica, sed citatur ab illa parte, cui interest: quamuis pro veritate dicenda, nil possit recipere, tamen pro labore suo recipere potest: pretium ab eo à quo citatus est Hæc Sotus.*

brachio tradit sæculari, non tamen absoluere eosdem potest ordinaria authoritate. Sic Archidiaconi, Decani, Præpositi, &c. alij iudices, in criminosos inquirunt, sæpè suæ iurisdictionis contumaces excommunicant & absoluunt sed grauiorem excessum absolutione reseruata ad episcopum, ipsis inferioribus iudicibus reseruara. Admonet de hinc Sancta Tridentina Synodus tam ordinarios quam alios quoscunque iudices, vt terminandis causis, quanta fieri poterit breuitate studeant: ac litigatorum artibus, seu in litis contestatione, seu alia parte iudicij differenda modis omnibus, aut termini præfixione, aut competenti alia ratione occurrat. Quod reliquum est episcopus & tribunalis eius officiales meminerint verborum sancti Bernardi lib. 1. de Consideratione. c. 10.[g] Nisi agitentur causę audiãtur partes inter partes iudicare quis potest? Agitentur causæ sed sicut oportet. Nam is modus qui frequentatur execrabilis planè & qui non dico Ecclesiam sed nec forum deceret. Miror namque quemadmodum religiosæ aures tuæ audire sustinent huiusmodi disputationes aduocatorum & pugnas verborum, quæ magis ad subuersionem quam ad inuentionem proficiunt veritatis. Hi sunt qui struunt de proprio calumnias innocentiæ, destruunt simplicitatem veritatis, obstruunt iudicij vias. Nihil tam absq; labore manifestam facit veritatem, vt breuis & pura narratio. Ergo illas quas ad te necesse erit intrare causas diligentes velim sed breuiter decidere assuescas frustratoriasque & venatorias præcidere dilationes. Causa viduæ intret ad te causa pauperis & eius qui non habet quod det. Aliis alias multas poteris & committere terminandas quam plures nec dignas audientia iudicare. Reiiciantur linguaces[h] qui verbositate nimia veritates purum candorem obliterare conantur. Hi sunt qui nihil didicerunt prętér acuti aut subtilis mendacij inuentionem, diserti aduersus iustitiam, eruditi pro falsitate, sapientes sunt vt faciant malum, Hi sunt (inquit Cassiodorus*) quorũ si nares afflauerit cuiusquam rubiginosi aura marsupij confestim illic videbis oculos Argi, manus Briarei & Sphingarũ vngues cum eo, & periuria Laomedontis, & Vlysis argutias, & Simonis

g Cap finem litibus & cap. fin. de do. & contu. cap. 2. de re iud. & c. const. de proc.

h *In verbosiores & Rolilogos ad aduocatos facit, quòd notat I. s. in l. gallus §. 1. in primò not. ff. de lib. & posth. vbi dicit quòd Aduocatus nimis verbosus potest propter hoc priuari aduocatione, & est gl. sing. in l. ex ea. in 1. glos. ff. de postulat. & facit l. quisquis in vers. venio. cum glos. in verbo protrahit. C. de postu. Et facit gl. in l. antiquitas. in fi. C. de vsufruct.*

* Cassiodorus super Psal. 73.

monis fallacias, Sæpè causas (vt conqueritur Innocentius) tamdiu differunt, vt litigantibus plusquam totum auferant quia maior est expensarum sumptus, quam sententiæ fructus, nec terminantur negotia pauperum cœpta quousque eorum marsupia sunt euacuata, cum tamen scriptum sit, Gratis accepistis gratis date. Ipsi verò nec gratiam gratis dant, nec iustitiam iustè reddunt. Lucrum in area, damnum in conscientia. Sed quid prodest si totum mundum lucretur cum animę detrimento? Qui congregat thesauros lingua mendacij vanus & excors est, & impinguatur ad laqueos mortis. Nolim tamen adeò iniustum laborum existimatorem iudicari vt Patrocinij pretium penitus præcidatur Aduocatis, [i] Illud enim pretio etiã existimare licet. Nam etsi scientia res sit spiritualis ratione subiecti, non tamen illius est generis spiritualium quæ gratis accepimus gratisq; debemus, imò nostro studio, & sudore & vigiliis parta nobis est. Eiusmodi ergo officia prętio sunt æstimanda, in his autem quæ prætio penduntur excessus pretij iniustitiam operatur, sed vbi causa pauperis Aduocatum cogit patrocinari, id debet solo diuino intuitu facere, nam hoc tantum nos admonet Euangelium, vt eorum quæ per Misericordiam exercemus à solo Deo expectemus mercedem. Hæc non erunt infirmi calcaris ad cogendos Iudices in officij æstimatione, grauiùs prementur ad sordes iudicij vitandas quotiescunq; legis Repetundarum [k] pœnam considerabunt. Iulius Cœsar Romanorum Imperator nunquam satis laudatus legem Iuliam de repetũndis tulit, qua puniuntur corrupti iudices exilio vel etiam grauiùs secundùm qualitatem facti vt est textus eiusdem legis Iul. §. fin. ff. ad l. Iul repet. Et ita videtur colligi, ex gloss. fin. in l. 1. C. ad l. Iul. Maiest quod & aliquando nostris temporibus accidisse scimus. Quare autem leges tam vehementer execrentur corruptum animi iudicium in Magistratibus, eleganter tractat Iustinian. in Auct. vt Iudic. sine quo. suff. §. considerauimus. Est namque hoc (inquiens) sacrorum eloquiorum mirabile & verũ, quod auaritia omnium sit mater malorum, maximè quando non priuatorum, sed iudicium inhæret animabus. Quis enim sine periculo non latrocina-

i Huic rationi applaudit lex ciuilis. C. de postul. l. si quis.

k L. 12. tab. cap. mulctabatur iudex, arbiterve iure datus, qui ob rem dicendam pecuniam accepisse conuictus erat, vt refert Gellius lib. 20. c. 1. Noct. Attic. Pœna aliquando constituta fuit pecuniaria, cuius reus fuit, Marius Priscus accusantib. Afris quibus Proconsul præfuerat. Aliquando extorres & exules publicis muneribus frustrabantur, & ab omni dignitatis titulis arcebantur, & in insulam deportabantur, aliquando vltimo supplicio facinoris grauitatem expiabant, quamobrem iurisconsulti pœnã hanc diuersam arbitrariam faciunt. Ita Gram. cons. 35 num. 9. & voto 25. Boerium. q. 153. nu. 39. [illegible]

latrocinabitur sine reatu ad-administrationem respiciens? Illum namque videns omnia auro vendentem, & præsumens quicquid egerit illicitum, hoc pecunias dando redimet. Hæc de iudicibus dicta sunto.

DE GLADIIS ECCLESIASTICAE DISCIPLINAE EXCOMMVNICATIONE SCILICET INTERDICTO ET SVSPENSIONE.

§ III.

a Censura Ecclesiastica disciplinæ neruus & gladius.

SCELERVM vindex & vltrix iniuriarum quæ sanctæ Matri Ecclesiæ inferuntur Censura est, [a] quam ideò Concilium Tridentinum gladium & neruum Ecclesiasticæ disciplinæ nominauit, quemadmodum enim vires hominis in neruis consistunt, vnde robustos ac magnis viribus pollentes neruosos dicimus, ita in sententia Censuræ vires Ecclesiæ sitæ sunt, [b] in Dei enim Ecclesia Cẽsura grauior pœna non reperitur, quæ tribus tantum modis ferri potest pro triplici delictorum genere, ac diuersitate, scilicet excommunicatione interdicto, ac Suspensione. [c] Propterea tradunt sacri canones Censurę nomine hęc tria solùm, videlicet excommunicationem interdictum, ac suspensionem contineri, & intelligi. Primum omnium de Excommunicatione dicere decreui & ab eius definitione auspicari. Excommunicatio est censura à canone vel à Iudice Ecclesiastico irrogata, quę reum à sacramentorum conmunione & hominum quandoque priuat, siue eius effectus à Latinis, & Græcis Anathema, non autem ἀνάθημα sit, quas tamen voces vulgus ferè confundit. Nam scholiastes Græcus noui testamenti, qui fertur Oecumenius, ad cap. vigesimumtertium. Actor. ostendit harum vocum latissimum esse discrimen, vt ἀνάθημα significet aliquam deuotionem & consecrationem vt Iosue fecisse dicitur Ierichunta ἀνάθημα, alterum autẽ ἀνάθεμα sit quod nomine excommunicationis vulgus intelligit. Vbi autem vibratur à Conciliis in sepultos hæreticos, est, κατόρθωμα tametsi nostri maiores, etiam tam vsurpent anathematis vocabulum. Paulus ferè nuncupat, ἐξουσίαν quam in constructionem & vtilitatem Ecclesiæ se accepisse dicit, alibi virgam

b 24. q. 3. c. corripiantur.

c Excommunicatio interdictum & suspensio.

Iosue cap. 7.

Matthæus Galenus cathech. 162.

virgam appellat interdum etiam clauis dicitur.[d] Hieronymus nonnunquam gladiij mucronisque nominibus vtitur. Hanc excommunicandi potestatem hæretici occulta susurratione quadam, potius quam aperta ratione Papisticũ quoddam esse inuentum, nec timendum vociferantur cũ indigna calumniarum congerie, sed quantum aberrent ex multis testamenti vtriusque testimoniis, quibus excommunicatio non ab hominibus excogitata sed diuinitus instituta esse probatur, ostendere in animo induxi.

Exaudiuit Dominus preces Israel & tradidit Chananæum quem ille interfecit, subuersis vrbibus eius, & vocauit nomen loci illius CHORMA. id est anathema exterminium, aut succisio. Num. 21.

Quasi spurcitiam detestaberis & velut inquinamentũ ac sordes abominationi habebis, quia Anathema est. Hæbreus legit Cherem id est separatio vel succisio.

Vos autem cauete ne de his quæ præcepta sunt vobis quicquam contingatis & sitis præuaricationis rei. *Tabarima* Hæbraicè Caldaicè atque Græcè exponitur pro Anathemate. Iosue. 6. Et Ibidem cap. 7. *Anathema in medio tui Israel.* Anathema in medio sui habere & seruare manifestum nefas erat atq; Israelis sancti potentisq; apud Deum nomine indignissimum.

Achar qui turbauit Israel & peccauit in furto Anathematis. 1. Par. 2.

Et conuertet cor Patrum ad filios & cor filiorum ad patres eorum ne fortè veniam & percutiam Anathemate.

Et recordatus est Iudas malitiam filiorum Bean, qui erant populo in laqueum & in scandalum, insidiantes ei in via, & conclusi sunt ab eo in turribus, & applicuit ad eos, & anathematizauit eos, & incendit turres eorum igni, cũ omnibus quæ in eis erant. 1. Mach. 5.

Si quis Ecclesiam non audierit sit tibi tanquam Ethnicus & publicanus. Matth. 16.

Optabã enim ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis qui sunt cognati mei secundum carnem Ro. 9.

Si quis non amat Dominum Iesum Christum, sit Anathema. 1. Cor. 16.

[d] *Anathema verbũ Græcum est, idem significans quod suspensum, vt q. 4. super nu. ait Aug. vel sepositum & separatũ: ἀνὰ enim vtrunque significat, & [illegible] scilicet & sursum. Vnde munera quæ [illegible] piorum [illegible] oblata in [illegible] Templis [illegible] ducuntur, [illegible] mata appellantur, quasi ab vsu humano semota. Et per hanc methaphoram dicuntur excommunicati anathemata, hoc est separata iuxta illud. Pauli ad Rom 9. Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis. Vel [illegible] quid [illegible] sursum [illegible], quia in frontibus olim [illegible] tur. Sed profectò [illegible] quod super [illegible] ad Cor. [illegible] Hieronymus, [illegible] quod sit verbũ [illegible] id [illegible] tur [illegible] do [illegible] Christ [illegible] rum vocauit nomen*

Licet nos, aut Angelus de cœlo euangelizet vobis, præterquam quod Euangelizamus vobis Anathema sit. Tradidi hominem Satanæ. 1. Cor. 5.[n]

rum, vocauit nomen loci illius Horma, id est, anathema.

Quid enim aliud est tradere hominem Satanæ quam illum excommunicare? Omnis Christianus (inquit D. Augustinus) qui à Sacerdotibus excommunicatur Sathanæ traditur. Quomodo? Quia scilicet extra Ecclesiam Diabolus est, sicut in Ecclesia Christus ac per hoc quasi diabolo traditur quia ab Ecclesiastica communione remouetur. Vnde illos quos tunc Apostolus Satanæ traditos esse explicat, excommunicatos esse à se demonstrat. Vna eademque mens est Doctorum in huius loci explanatione quod tradere Sathanæ nihil aliud sit quàm à communi Ecclesiæ gremio expellere admonitionem ab illo suspendere, & liberum illi facere ire in interitum carnis, hoc est tradere eum desideriis suis, non quidem amaritudine odij sed ea intentione, vt aliquando resipiscat in die Domini vt si quando recedente Satana à corde eius, visitet eum Dominus vt redeat ad ouile. Et quemadmodum Christus vt Matthæi 10. legitur, potestatem Apostolis tradidit eiiciendi dæmonia, ita è conuerso tradendi homines dæmoniis, à quibus torquerentur quando essent Ecclesię inobediẽtes vt metu illo resipiscerent, dedit. Quocirca quia spiritualia in primitiua ecclesia ad confirmandam fidem sensibilibus oculis obiiciebantur, veluti super baptizatos in confirmatione spiritus sanctus visibiliter descendebat, ita fortasse tunc rebelles visibiliter Satanæ torquendi tradebatur, vel forte excommunicatus dicitur Satanæ traditus, quia auxiliis ecclesiæ destitutus in magno versatur periculo, vt iterum atque iterum dæmonum incursu, in peccatorum Barathrum præcipitetur. Eandem quoque excommunicandi authoritatem, idem Apostolus exhibuit aduersus Hymeneum & Alexandrum, quos vt 1. ad Tim. 1. ait tradidit Sathanæ vt discerent non blasphemare, accedit & illud ad Titum. 3. Hæreticum hominem post vnam aut secundam monitionem deuita, sciens quia subuersus est, qui huiusmodi est & deliquit, cum sit proprio condemnatus iudicio. Atque illud 1. Io. 5. Et peccatum ad mortem non dico

n Sic scribit in hanc Pauli sententiam. Leo. Papa Epist 67. Cognouimus pro cõmissis, & leuibus verbis, quosdam à gratia cõmunionis exclusos, & animam pro qua Christi sanguis effusus est, irrogatione tam sæui supplicij sauciatam, & inermem, quodammodo, exulemq; omni munimine diabolicis incursibus, vt facilè caperetur obiectam Hæc Leo, quibus verbis etiam si reprehendat eos, qui temerè excommunicationem inferunt, tamen satis apertè declarat, excommunicationis effectum.

pro

pro eo vt oret quis, quod in hoc ſenſu exponi à quibuſdam conſuetum eſt, vt pro excommunicato non ſit orandum. Reſecandæ inquit D. Hieronymus ſunt putridæ carnes & ſcabioſa ouis à caulis repellenda, ne tota domus maſſa, corpus, & pecora ardeat, corrumpatur putreſcat & intereant. Miror audacem tremorem nutantis animi Lutheranorum qui hunc ignitum gladium contemnunt nec timendum aſſeuerant, dicuntque fabuloſo commento oſtenſum fuiſſe veſtigium huius ritus in Hercule vetante ſe attingi à Theſeo interfectis filiis, & in Oreſte furente non admiſſo ad aliorum menſas, quaſi & hoc cenſuræ genus, ſcriptura non conſtaret & doctiſsimis patribus ratum & commendatum legeretur.[o] O phrenetici homines qui quod ſancti Apoſtoli à ſpiritu ſancto edocti Eccleſiæ catholicæ vtiliter & neceſſariò tradiderunt, ad originem fabulæ reuocant, & in ſpectaculum & ludum vertũt, quaſi veteris legis arcana huius ſacræ correctionis non præſtitiſſent figuras, quando leproſi excludebantur à caſtris. Quod ſi ad cauendam corporalem contagionem illud erat tunc permiſſum, multo æquiùs ad cauendum ſpiritualem labem, hæretici atque alij rebelles, ab Eccleſia pelluntur, Præceſsit etiam exemplum, quia propter delicta etiam ex illo Io. 9. vbi refertur quod conſpirauerunt Iudæi, vt ſi quis confiteretur Dominum eſſe Chriſtum extrà Synagogam fieret. Quamuis illa non propriè eſſet excommunicatio, vt noſtra, quoniam illic nuda erat ſpiritualis virtus clauium atque adeò nec à communibus ſacrificiis priuare tunc ſacerdotes quemquam poterant. Quapropter qui negant Eccleſiam per excommunicationem priuare excommunicatum à fructu orationum & ſuffragiorum, dicentes ſolum priuare ab externo contubernio re vera negant virtutem ſupranaturam clauium. Nam id etiam ſæcularis Princeps facere poteſt relegando in exilium ciuem, priuandóq; adeò ne quis cum illo communicet. Item neque excommunicatio eſſet maxima pœna, quæ in Eccleſia eſt cum Auguſtinus fateatur grauius eſſe hominem excommunicari quam ſi gladio feriretur, flammis exureretur, feris ſubigeretur. O grauiſsimum ſuppliciorum genus ipſis

o Excommunicationis vero uſi fuere Augustinus, & alij Eccleſiæ doctores paßim. Et Tertullianus in lib. de præſcriptione aduerſus hæreticos de Marcione, commemorans, inquit poſt hūc diſcipulus ipſius euerſit Marciō quidam nomine, Pontifice genere, Epiſcopi filius propter ſtuprum cuiuſdam virginis ab Eccleſiæ communicatione abiectus. Idem graphicè excommunicationem depinxit in apologetico aduerſus gentes c. 39. de Chriſtianis loquutus Corpus ſumus de conſcientia religionis, & diſciplinæ veritate, & ſpei ſedere

etiam Tartareis spiritibus tremendum ac terribile. Hoc Diuus Iohannes Cherintum hæreticum impium & insolententem deuincit & publicè hac pœna blasphemias vltus est. Romani Pontifices hoc telo superbos quoscunque Imperatorum & Regũ impetus hostilesq́; furias discusserunt. Nicolaus primus tempore Photij hoc cẽsuræ genere afflixit Grecos, qui breui consequuti fuere quod excõmunicatio minabatur nec iota vnũ in illa excommunicatione irritum & cassum fuit. Varijs obsessos, se se viderunt calamitatibus, nec triste exilium euitare potuerunt quin captiui sicut olim Iudæi non ducerentur ad hostium penates. Exhorrescit animus & faucibus hæret vox mea quoties huius iurisdictionis effectus recolo, recolo autẽ quotiescunque insanos strepitus, & inanes latratus hæreticorum in Ecclesiam audio, quæ mitius & plus æquo humanius in hanc degenerem turbam suo iure vtitur. Ecce Innocentius ante Nicolaum Euxodiam propter exilium Chrisostomi excommunicauit, & tremefactum est sepulchrum eius, quousque Innocentius rogatu flexus excommunicationem soluit, & desinit, ac conquieuit tremefactio sepulchri. Quid sub Nicolao quinto summo Põtifice Romano acciderit omnes sciunt. Et legati Constantinopol. Imperatoris, qui appellatus est Dragaces, ad Pontificẽ missi non ignorant quibus Pontifex respondit & ad Græcos Epistolam dedit metus & horroris plenam. In qua planè prophetat de vniuersa captiuitate quam maledictio Pontificis importauit & de vniuerso excidio infeliciorum Græcorum in qua Epistola post multa conuitia & contumelias quibus Græci quotidie impudenter & blasphemè Pontificem cõsectantur hoc (inquit Nicolaus) admiratione dignum est quod omnes gentes definitionem Synodi receperunt, Græci verò neque receperunt, nec spes vlla est, vt apparet recepturos vnquam quæ de Concordia, & vnione decreta sunt. O miseram calamitatem! millesimo quadringentesimo quinquagesimo primo anno Epistolam scripsit & quinquagesimotertio capta est Constantinopolis. An potestis dicere non esse hanc rem veram? minimè, cum res sit tam manifesta & ipsa calamitas apertè clamet. Tres (inquit

p Nunquam profectò incassum cecinit carmen illud Euripides in Iphigenia [illegible] quod in Græcia nequaquam nouit fidem. Semper hoc nomine pessimè audiit hæc natio apud cæteros, sed multò magis illi vitio vertatur, quod contra solennia iuramenta à fide, & vnione, cum fidelè defecerint, & denuò negarint quæ Concilio Florentino authentica fide fassi fuerant, & quæ Imperator & Patriarcha coram approbarunt, & amplexi erant sui Græci domũ reuersi impudentissimè repudiarint: ea dementia, vt quotquot consensissent, iis negarint officium Christianæ sepulturæ. Cuius schismatis pœna fuit Bizantini Imperii excidium. Iactura irreparabilis. H[illegible] malo eorum biennio ante præuisum habuerant ex Nicolai V. Pontificis sententia, & Epistola qui eos anathemate perculserat.

(Inquit Pontifex) annos expectabimus, sicut dominus iussit in illa ficu vt à schismate redeatis, & verè cum definitione vniti sitis. Quod quidem si facere nolueritis, abscissi eritis ne terram frustra occupetis. O rem miram ac maximè miram sicut Nicolaus quintus in Epistola sua dixit sic euenit. Natio Græcorum maxima, terribilis, sapiens, prẹclara, prudens, fortis, quæ totum orbem Imperio subiugauerat, Barbaris iudicio & vltione diuina miserè seruit. Hæc Gẽnadius Patriarcha. Quæ vt videmus Hieremiam Patriarcham nouæ Romæ virum, vt dixi, pium ac doctum mouerunt, & legationem missam pacis & reuerentiæ in Pontificem testem pepererunt. En, quò delapsa Ecclesiæ disciplina, qui sunt iam qui hanc venerentur dignè censuram quæ dulcis est adeò vt omnibus Iuris professoribus medicinalis q dicatur. Habetur iam inter fabulosos hominum Apologos, metuẽda illa potestas & ille mucro etiã Angelis formidandus ad nugas, iocos, resq; futiles adhibitus. Pro pecuniola fratrem adiges ad Orcum? [illegible] & pro quo sanguinem Christus ipse profudit tuis diris [illegible]ationibus deuoues, ne lucellum pereat, quasi nulla esset Lex, & obligatio diligendi proximum, & vitam pro illius salute profundendi. Ita cæci facti sumus peccatis nostris. Optimè Tridentini Patres his tandem malis occurrerunt. Hæc veneranda, & obseruanda perpetuò decreta sanxerunt vt excommunicationes illæ quæ monitionibus præmissis ad finem reuelationis, vt aiunt aut pro deperditis, seu subtractis rebus sæpius fieri solent à nemine prorsus præterquam ab Episcopo decernantur, & tunc, non aliàs, quàm ex re non vulgari causaque diligenter, ac magna maturitate per Episcopum examinata, quæ eius animum moueat, nec ad eas concedendas cuiusuis sæcularis etiam magistratus authoritate adducatur, sed totum hoc in eius arbitrio & conscientia sit positum, quando ipse pro re, loco, persona, aut tempore eas decernendas esse iudicauerit. In causis verò iudicialibus alia ratione prouisum est.

Cæterum vsus habet vt dupliciter distinguatur excommunicatio. Vna dicitur Minor alia Maior. Et maior quidẽ non solum à perceptione r sacramentorum priuat & com-

q Excommunicatio est, & dicitur medicinalis ex fine, quia eius scopus ac finis est medelam peccatis conferre. Ordinantur, siquidem in hunc finem, vt excommunicatus resipiscat, pœniteat, ac satisfaciat ecclesiæ quã propria contumacia & iniuriosa peccandi libidine afficit. Sic sanè D. Ambrosius super Psal. 118. de excommunicatione loquens inquit rectè, & sacerdos vulnus ne latiùs serpat à corpore Ecclesiæ, quasi fidus medicus debet [illegible] [illegible] de offi. præsid.

r [illegible] Christus [illegible] Ecclesiæ [illegible]

munione bonorum spiritualium, quorum participes sunt qui ab vnione Ecclesiæ non separantur sed etiam à conuictu & omni commercio fidelium, adeò vt sic excommunicatus ab omnibus vitari debeat. In iudicio nil agit nō potest esse actionum precurator, non patronus causarum forensium non testis, exors omnis diuinæ vitæ cogitur exarescere, & dæmonum improbitatem, tyrannidemque perferre, qua re nihil horribilius. Nam quicquid omnes faciunt, qui beata compage nituntur, in singulorum vtilitatem operātur, nec priuatum est bonum in Christi sanctorum communione. Et si Clericus est & actum alicuius ordinis sacri exercet, aut ordinem suscipit, efficitur irregularis, & solo Papa dispensatur à publico delicto.

Minor excōmunicatio [s] est exclusio à perceptione Sacramentorum, atque ab electione pasiua, qua is qui per eam excommunicatus est, ad quodcunque Ecclesiasticùm beneficium inhabilis efficitur, ita vt, si per ignorantiam eligatur, nullam tamen consequatur dignitatem. A cœtu autem fidelium à participatione bonorum spiritualium, aut si est in sacris ab administrandis conferendisque sacramentis nequaquam excluditur peccat tamen quandiu huic excommunicationi subiacet, si sacramenta administret, aut conferat, collata autem virtutis effectu non carent, cum is non à collatione atque administratione, sed à participatione Sacramentorum, quæ in sola perceptione consistit, amotus esse videatur, modo tamen non in contemptum Ecclesiasticæ disciplinæ, hoc est contra prohibitionem Superioris, communioni excommunicatorum se pertinaciter ingesserit, in quo casu Anathemate ferendus est. Propterea D. Thomas inquit, excommunicationē minorem perfectam excommunicationis rationem non habere, sed aliquid ex ea tantum participare.

Cùm verò nitatur excommunicatio verbo Dei, prælati Ecclesiæ habent iure diuino potestatem excommunicandi nec potestas sęcularis potest eam impedire nec infernalis, quoniā ex claue vna est, quæ dicitur iurisdictionis, data ministris Ecclesiæ, contra quam portæ inferi franguntur. Scimus ex Pighio quid euenerit Henrico [t] excōmunicato.

s Minor excommunicatio est separatio Christiani à sacramentorum Ecclesiæ perceptione. Vide D. de Soto in 4. sēt. dist. 22. q. 2. ar. 4. Couarruuiā. 2. tom. prioris partis initio. Statut. Bisunt. Diœcesis in tit. de excommun.

t Aduersus Henricum Imperatorem, ob notoriè commissum crimen sacrilegij in Pontificem, prolata est excommunicationis sententia quæ missis apostolicæ sedis legatis Coloniæ, & in diuersis regni locis, in publicis optimatū regni conuentibus aduersus eundem publicata est cū insinuatione solenni reuocationis inuestiturarum priuilegij. Quaquidem apostolica censura innodatus imperator, cum omnes regni proceres, apud quos Dei quàm Regis timor plus valuit, et Christi religio, quàm fauor principis, à se, suáq; communione alienatos videret, velut declinans principum scandala, in Italiam se contulit.

Hanc

Hanc excommunicationem patienter tulerunt, Theodosius, Philippus, Iulianus, Boleslaus, & cæteri. Nam optimus atque sanctissimus quisque Princeps, matris Ecclesiæ monitis salubribus semper paruit.

Excommunicatio siue sit maior siue minor duobus modis ferri inuenitur, vno quidem à iure, altero vero ab homine, vnde nomina etiam accepisse videmus. [v]

Excommunicatio à iure ea dicitur quæ ab habente authoritatem perpetuo lata est statuto. Et hæc duplex est, altera à iure communi per totam ecclesiam hominem ligãs, à summo Pontifice vel Concilio generali instituta, quæ in Canone, in extrauagãti, in sanctionibus Conciliorum, atq; in diuersis aliis decretis Pontificiis continetur. A iure particulari altera tam quæ ex constitutionibus Synodalibus alicuius diœcesis, vel eius episcopi, quam totius quoque Prouinciæ, vel alicuius legati in aliqua Prouincia sancita est, quæ ablata etiam iudice, aut superiore, qui eam condidit semper manet, nec tamen extenditur ad alia loca extra diocæsim illam vel Prouinciam.

Excommunicatio ab homine appellatur illa quæ ab aliquo superiore, vel iudice in alicuius rei contumaciam vel in futuros transgressores ad tempus certum aut etiam incertum fertur, quæ tamen sublato authore, aut officio, vel authoritate defuncto, si antea reuocata non sit, simul cessat aut rescinditur. Exempli gratia, Episcopus aliquis in Episcopatu suo excommunicat aleatores, si interea moriatur episcopus, aut ab episcopatu amoueatur cessat illa excommunicatio, vimq; nullam deinceps habet, quod tamen in excommunicationibus iuris locum non habet, cum excommunicationes à iure semel latæ non ita ab authoritate conditorum dependeãt, vt iis extinctis illæ quoque extinguantur. Atque hoc est maximum discrimen inter hanc & illam excommunicationem.

Attingamus tandem, quis, quem, ob quid & quo loco, recte excommunicet. Ij igitur duntaxat excommunicare possunt quibus iuxtà ecclesiasticam disciplinam hæc prouincia est demãdata, vt prælatis. [x] Nemo proinde quia Parrochus est excommunicare potest, neque Laicus aut Abbatissa

v De sentent. excom. c 48. & 24. q. 3. cap. de excomm. Est quadã perpetua quæ valgò dicitur à iure: sine quæ ore tenus à iudice profertur ecclesiastico in certas personas, tertia pertinet ad forum secretum, nequaquam ab aliis vsurpanda, quã ab iis qui conscientiæ, & confessionibus præsunt.

x Nomine Prælatorum intelligimus primum omnium Concilia tã prouincialia quam Oecumenica. Mox Archidiaconos, Archipresbyteros. &c. Deinde prælatos qui ab aliquo Collegio eliguntur, vt Abbates c. sicut tuu. de Simonia. Et religionum præfectos etiam priores conuentuales, & Guardianos isti omnes, id possunt, (inquit Sotus) in 4. sent. dist. 22. q. 2. art. ex officio, eorum autem vicariu ex commissione.

batiſſa vnquam excommunicat.

Quia autem eſt actus Iuriſdictionis hinc fit vt neque ſeipſum quiſquam, aut æqualem aut ſuperiorem, excommunicare poſsit.

Concilium quoque Lugdunenſe penitus prohibuit in vniuerſitatem vel collegia excommunicationis proferri ſententiam. Nec eſt quiſquam excommunicandus niſi propter graues cauſſas & peccatum mortale omniáque prius tentanda ſunt quam ad hoc diſciplinę genus perueniatur. Cauendum proinde eſt, vt excommunicatio in neminem infligatur niſi ob proprium eius delictum. Nec quoduis crimen ſed læthale tantum, non occultum, nec id omne, ſed quod cōtumaciam & rebellionem adiunctam habeat. Quare ob peccatum præteritum nemo excommunicetur. Si quis autem pronunciauerit, Quiſquis furtum fecerit excommunicatus ſit, ſententia ſubditus ligat. Detrahendum eſt autem aliquid ſeueritati, vt maioribus ſanandis malis charitas ſincera ſubueniat. Si enim contagio peccandi multitudinem inuaſerit, aut talis habeat defenſores per quos poſsit ſchiſma cōtingere, conſilia ſeparationis & inania ſunt & pernicioſa atque ſacrilega. y Poſtremò quod ad locum attinet, ſtatuto Epiſcopi quo (in omnes qui furtum commiſerint) excommunicationis ſententia promulgatur, ſubditi eius furtum extra ipſius diœceſim committentes, minimè ligari noſcuntur. Cùm extra territorium dicenti non parcatur impunè. Poteſt tamen epiſcopus extra diœceſim aut exiſtens, aut exiſtentem, in quibuſdam caſibus excommunicare.

Supereſt quo fœlicius negotium hoc abſoluatur vt expendamus quibus in rebus omne cum excommunicato commercium fugere nos oporteat & quibus conditionibus rem nobis cum illo eſſe liceat. Primum ergo vitare debent quæcunque hoc verſiculo continentur. z

Os, orare, vale, Communio, Menſa, negatur,

Carminis barbariem elegantius illuſtrabimus. Priora membra cuius prohibent ne oſculo, ſalutatione aut colloquio iungamur excommunicatis, quæſunt familiaritatis ergo ciuiliter tantum defunctoriæ cuiuſdam amicitiæ ſigna, vbi

y Aug. Epiſt. 50. lib. 3. cap. 2. contra Parmenianum.

z *Excommunicatorum lues, & contagio adeò prohibita eſt, vt nec liceat cum illis conuerſari, aut verbo, aut per Epiſt. text. opt in cap. ſi aliquando de ſent. excomm. gl. 1. in c conſtitutionē in 6 Bonifacii. num. 1. eod. tit. Fel. in c. ego N. col. 2. de iureiur. Romanus. & Iaſ. in l. 1. in prin. col. 3 ff. de ver. oblig. Dec. in c. 2. in col. de exceptio. text. in cap. clericus. 81. diſt. & in c. vbi periculum. §. nulli de elect. in 6. & l. 1. ff. Ad leg. Iul. Maieſt. quibus in locis conſtitit paria eſſe tractari, verbo nuntio, & Epiſtolis.*

gna, vbi autem illorum saluti consulunt, resq; poscit possunt concedi. Penè tantundem dicitur in verbo *Vale* quod mutuæ amicitiæ gratiam conciliat, à qua qui non abstinent non immeritò iudicantur fouere contumaciam, vt minus de resipiscentia cogitent, quo se minus odio haberi, & pro execratis duci ab aliis animaduertunt, itaque susq; deq; ferunt censuram ecclesiasticam, ex qua nil sibi periisse vident priscæ consuetudinis, cùm sit non minimus gradus ad sanitatem erubescentia, qua facilè suffunduntur vbi se ab omnibus desertos aspiciunt. Ad hæc non licet coniungere preces vel priuatim vel publicè. Sed non est piaculare cohabitare excommunicato quando vterque priuatim in suo orat cubiculo vt euitetur contagies. [a] De Sacramentis quæ Communionis voce designantur notum est nullo pacto conspirandum, nec vel danti vel suscipienti consentiendum, quia semel est omninóque vetita excommunicatis communio. Postremò non licet eadem explere famen mensa, sociis nec accumbere cibis. Sed hic sunt permulta quæ sale indigent & cauta prudentia. Nam si contingat hominem quem noris excommunicatum, cõuenire in idem hospitium & eandem mensam non est quod verearis, modo ne te vel inuitarit vel tu illum vel te conscio vocetur ab amico communi, vti verò nihil compertum habueras si offendis, quem velis abesse securus esto. Nihil enim vel tibi, vel ipsi, quoque excommunicato creatur periculi. Hactenus de rebus interdictis. Sed seorsim quinque casus conditionésve constituuntur, quibus liceat cum excommunicatis habere commercium, quas minùs eleganti quidem, sed iuuandæ memoriæ per commodo versu comprehensas non pigebit adferre.

Vtile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Vtilitatis [b] animæ causa nephas nõ est adire excommunicatum illúmque ad melioris vitæ callem monere: consilij gratia pariter si desit alius adeundus est, vt puta si putem me incurrisse peccatum nec adsit qui me iuuare queat & animum quietum reddere. Iterum si desit vestris cibus, aut quippiam simile, nil est quod timeas, vbi compendij tui causa adieris, [c] Lex præterea hominem excusat

[a] *Si excommunicatus in aliqua Templi parte precetur, quod in mentem venerit, et adsit vno sacerdoti, ego alteri, aut si vterque in sacrificio eodem ille suas preculas recitet, ego sacrificanti cooperer, nihil est metuendum.*

[b] *Cap intelleximus. de iudiciis. cap. cum excommunicato. 21. q. 3.*

[c] *Quamuis alter coniugum sit excommunicatus, licet alteri communicare, & debita petere & reddere: nisi forsan excommunicatio lata esset in causa matrimonij [illegible] D. Thom. [illegible] 2. art. 4.*

Coniux perinde agere debet cum coniuge ac si nihil tale contigisset. Humilitas autem filios, subditos, colonos liberat, vt possint, nullo cum metu, agere cum parentibus, ac dominis suis. Adde si quis ignoret hominem esse excommunicatum, non teneri lege. Si autem id quidem compertum habuerit, sed tam sit rudis & in fide ac religione malè institutus, vt nesciat vitandum esse proscriptum ab Ecclesia, plerique eruditiores credunt excusari, tametsi non abeat prorsus immunis à peccato. Postremò excusat necessitas, & quidni? cum etiá legibus absoluat vtilitas? Si enim vel periturus sit alteruter fame [d] vel mortem præsentem quispiam intentet, fortunarumq; direptionem nisi congrediaris & simul accumbas, aiunt nostri cessare leges, tum omnes sublatum esse contagionis periculum. Hæc omnia summopere scitu necessaria sunt, nec contemnenda Parrochis & confessoribus, quo pœnitentes moneant de his quæ ad hoc negotium spectant, aut ne incurrant reddendæ rationis pro peccatis alienis obligationem.

d Vnde cap. voluntate. de sen. excom. conceditur prædicatoribus, vt valeant ab excommunicatis Eleemosynas postulare.

CASVS IN QVIBVS INCVRRITVR EXCOMMVNICATIO A IVRE ET ABSOLVTIO RESERVATVR EPISCOPO.

§ IIII.

PRoditæ sunt superiori paragrapho Hæreticorum Vicleffistarum, [a] Hussitarum, Lutheranorum, calumniæ, quas struunt in vituperium huius sacræ censuræ quam debilem, infirmam, & nullo modo timendá esse exclamát. Aperiamus Casus quibus grauius solet infligi vt nó soleat vulnus tale curari alia manu quàm episcopi & ordinarij sed præter Excommunicationes iuris à conditore episcopis reseruatas quæ propriè ob id episcopales excommunicationes dicuntur, aliæ autem iuris excommunicationes à Conditore nemini reseruatæ a multis appellari solent latiùs episcopales, tum quia episcopus ab eis absoluendi auctoritatem vniuersè in omnes Diœcesanos de iure exercere potest, vti generalis ac supremus Ordinarius præses & iudex, alij minimè nisi ab episcopo fuerint in partem sollicitudinis assumpti, vel Apostolico priuilegio donati

a Vuicleph. excommunicationem à Papa, aut quocunque alio Prælato inflictam non esse timendam scribit, quia est, (vt dicit) censura Antichristi. Et Ioannes Hus asserit clerum suppeditare laicos per excommunicationem, & alias censuras. Lutherus autem muros Hierico iam destructa reædificare tentans, ait: excommunicationem, non solum, non esse timendam, sed cum gaudio recipiendam, & promerendam.

donati tum etiam, quoniam episcopi eas vel omnes aut aliquas sibi plerunque solēt reseruare. Eas autem hic subiiciamus ne quis in earum discusione impingat.

Hæretici omnes & fautores eorum ipso facto excommunicati sunt à solo episcopo absolui possunt occulti, non à Vicario. Qui verò per sententiam fuerint iam condemnati ad Papam remittuntur.[b]

b De sentent. excom. cap. nouerit. Concil. Trid. Sess. 24. cap. 6.

Inquisitores pecuniam modis illicitis extorquentes, si plenè satisfecerint absoluuntur ab episcopo, alioquin ad Papam remittuntur.[c]

c De hæreticis cap. nolentes. in Clement.

Qui Christianos naufragantes in rebus suis spoliant nisi ablata quamprimùm poterunt restituerint, cuius absolutio tunc per Bullam Cœnæ Domini summo reseruatur Pontifici.[d]

d Concil. Lateran. de raptoribus.

Qui authoritate propria incendium villam domum, mansionem, segetem. Hi autem licet grauissimè peccent excommunicationem tamen non incurrunt nisi per Ecclesiæ sententiam fuerint publicati. Ac tunc non ab Episcopo, sed à Papa absolutio impetranda est.[e]

e 23. q. 8. si quis & c. pessimam.

Qui represalias seu pignorationes aduersus personas Ecclesiasticas, seu bona ipsorum concedunt, vel ad eas extendunt, nisi vnius mensis spatio reuocarint si personę singulares sunt, sententiam excommunicationis incurrunt sin vniuersitas Ecclesiastico subiacet interdicto.[f]

f De iniuriis & damno [illegible] cap. vnico. in 6.

Qui contra Ecclesiasticam libertatem, statuta edicta aut consuetudines introductas seruari faciunt[g] nisi intra duos menses post sententiæ publicationem ex capitularibus amoueri iusserint, ac statuarij, scriptores, potestates, Cōsules, Rectores, Cōciliarij & qui secundùm eà iudicauerint vel in publicam formam scripserint iudicata. Et nunc excommunicatio hæc per Bullam cœnæ Domini reseruatur summo pontifici vt etiam bene notauit Nauarrus.[h]

g Qui faciunt obseruare statuta contra libertatem Ecclesiasticā de sent. excom. cap. nouerint.

h Nauar. cap. 27. nu. 119.

Qui compellunt personas Ecclesiasticas vel prælatos ad submittendum Ecclesias vel earum bona laicis.[i]

i Gregor. [illegible] de reb. Eccle. non alienan. cap. [illegible] [illegible]

Qui modis illicitis impediunt litigantes in foro Ecclesiastico in causis quæ de iure vel consuetudine ad dictum forum pertinent.[k]

k Bonifacius 8. ext. de immunit. Eccles. cap. quoniam. lib. 6.

Qui ledunt, occidunt, vulnerant,[l] capiunt eos per quos

l Gregor. [illegible] de sent. excomm. c. quicunque. lib. 6.

vel propter quos excommunicati sunt, nisi intra duos mẽses satisfaciant, ad Papam remittuntur.

Qui temporale dominium obtinentes, prohibent suis subditis, ne personis Ecclesiasticis quicquam vendant aut emant ab eis, aut molis frumentum ipsis tundant aut panem conficiant, aut alia obsequia exhibeant.[m]

Qui sequestrationem beneficij per loci ordinarium factum, vna sententia definitiua contra possessionem promulgata impediunt, vel fructus sequestratus, quoquo modo occupant, à qua etiam excommunicatione absolui non possunt, nisi omni impedimento amoto ac bonis occupatis restitutis.[n]

Qui regalia, custodiam, seu gardiam aduocationis, vel defensionis titulum in Ecclesiis, Monasteriis, aut aliis quibuslibet piis locis vacantibus, de nouo vsurpare conantes bona Ecclesiarum, Monasteriorum, aut locorum ipsarum vacantium, occupant, ac Clerici Ecclesiarum, Monachi Monasteriorum & cæteræ eorundem locorum personæ quæ id fieri procurant.[o]

Qui pedagia ab Ecclesiasticis exigunt de rebus quas non negotiando causa important vel exportant.[p]

Qui iurisdictionem Ecclesiasticam euacuant & qui ecclesias vel personas Ecclesiasticas oneribus & angariis grauant, nisi moniti intra mensem desistant.[q]

Qui vi vel metu absolutionem excommunicationis, vel reuocationem interdicti extorquent.[r]

Impedientes episcopos quò minùs visitare posint illas mulieres, quæ vulgo dicuntur Canonissæ, seu Canonicæ seculares, & vt seculares Canonici vitam ducunt, non renunciantes proprio, quas per locorum ordinarios si exemptæ non fuerint sua, si verò exemptæ fuerint, Apostolica auctoritate singulis annis visitari præcipitur.[s]

Qui propriæ temeritatis audacia defunctorum corpora non sine contemptu clauium Ecclesiæ in cœmeteriis, interdicti tempore in casibus non concessis à iure, vel vsurarios manifestos scienter sepelire præsumunt.[t]

Quicunque hereticos, credentes, receptantes, defensores, vel fautores eorum, sceinter præsumpserint Ecclesiasticæ

m Bonifac. 8. de immun. eccl. cap. libertates. libr. 6.

n De sequestr. cap. vnico. in clement.

o De electione & electi potestate. cap. 13. in 6.

p Extrà. de censibus. cap. quanquam. libr. 6.

q Extrà. de immunit. eccles. cap. non minùs. & cap. aduersus.

r Gregor. 10. text. de iis quæ vi, vel metu. lib. 6.

s Cap. 2. de statu monach. in clemen.

t De hæret. cap. in 6.

sticæ tradere sepulturæ vsque ad satisfactionem idoneam, excommunicationis sententiæ se nouerint subiacere. Nec absolutionis beneficium mereantur, nisi propriis manibus publicè extumulent, & proiiciant huiusmodi corpora damnatorum, & locus ille perpetuò careat sepultura.[v]

Qui scienter in gradibus prohibitis consanguinitatis aut affinitatis, vel cum monialibus, aut vtriusque sexus, qui in religione vel in sacris sunt ordinibus matrimonium cõtrahunt. Hanc eandem excommunicationis sententiam incurrunt, hi, qui scientes ac prudẽtes suprà dicta damnata coniugia celebrant. Alij verò qui adhæc consilium dederint, fauorem, vel auxilium, licet mortaliter peccent, nõ tamen cadunt in excommunicationem.

Religiosi qui decimas Ecclesiis debitas fraude vel alio quouis prætextu vsurpant nisi desistant intra mensem.[x]

Religiosi mendicantes qui domos vel loca ad habitandum de nouo suscipiunt vel olim suscepta dimittunt, vel in alios vsus transferunt, nisi in eremum facta sibi potestate à superioribus, secedant.[y]

Qui scienter cum nominatim excommunicato communicat in crimine criminoso, consilium, fauorem vel auxilium impendendo.[z]

Qui fraude & fictione iudicem adducunt ad aliquam mulierem eius pudicitiæ insidiantes.[a]

Religiosi in scholis vel alibi habitum suæ religionis dimittentes vel sine licentia suorum superiorum studia frequentantes & doctores qui eos scienter docent vel retinent.[b]

Religiosi qui è monasteriis ad leges audiendas vel medicinam exeunt, & intra duos mẽses, ad monasterium non redeunt, ac presbyteri alijq; clerici in dignitate constituti qui intra prædictum spacium ab eiusmodi lectionibus audiendis non desistunt.[c]

Religiosi in suis sermonibus aliqua proferentes vt auditores detrahant à solutione decimarum.[d]

Religiosi tam exempti quam non exempti qui interdictum quod Ecclesiam cathedralem seruare, vel parochialem loci intellexerint, non seruant.[e]

v De sepult. 1. in clem. ab hac excommunicatione nullomodo absoluitur, nisi prius ad arbitrium Diœces. Episcopi eis quibus præmissa iniuria fuerit irrogata satisfactionem exhibuerunt competentem. 11. q. 3. cap. canonica.

x De decimis. cap. religiosi. in clement.

y De decimis. cap. religiosi. in Clement.

z Innocent. 3. de sent. excom. cap. nuper.

a De iud. cap. mulieres. lib. 6.

b Ne cleric. vel monach. c. vt periculosum. lib. 6.

c De excessib. prælat. cap. 1. in 6. & in clem. c. 3. de [illegible]. Ne cler. vel monac. cap 10.

d Extr. de pœnit. cap. cupientes. lib. 6.

e De sentent. excommun. cap. ex frequent. in Clement.

Concionatores qui alterutram de conceptione Beatæ Virginis opinionem, hæresim aut peccatum mortale esse iudicant.[f]

f Sixtus. IIII. Pius. V.

Qui conficta miracula & noua ac falsa vaticinia prædicant, & Episcopis, Prælatis ac aliis superioribus, eorúmque statui scandalosè in prædicatione detrahunt.[g]

g Conci Lateran. Sess. 11.

Sacerdos officium gerens Vicecomitis, vel præpositi sæcularis, nisi monitus desistat.[h]

h Ne cleric. vel monach. c. 5.

Qui vocati ad dirigendas in electionibus suis moniales discordias nutriuerint.[i]

i De election. cap. indemnitat. lib. 6.

Monachi qui sine licentia prælatorum suorum intra septa monasterij tenent arma.[k]

k Extrà. de statu monach. c. ne in agro. in clement.

Qui sanctarum virginum vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi vel voti emittendi quoquo modo sine iusta causa impedierint.[l]

l Concil. Trid. Sess. 25 cap. 18. decet. de reg. & mon.

Dantes Monasterio & recipientes quocunq; prætextu aliquid ex bonis nouitij, vel nouitiæ ante professionem, excepto victu & vestitu illius temporis quo in probatione est.[m]

m Conci. Trid. Sess 25. cap. 16. de regul. & monach.

Qui inconsulto Romano Pontifice bona Ecclesiastica immobilia necnon etiam mobilia Ecclesiarum pretiosa extra casus iure permissos alienant, vel accipiunt alienata aut alienationi subscribunt.[n]

n De rebus Eccles. non alienand. cap. ambitiosæ. in extrauag. Pauli. 2.

Omnes nouum ordinem instituentes, aut habitum nouæ religionis assumentes absque sedis Apostolicæ, consensu & approbatione.[o]

o De religiosis. d. mihil. c. vnico. in 6.

Omnes Principes & Officiales, qui tertiò admoniti ab Episcopis, vel aliis Ecclesiasticis Prælatis, ius ipsis in causis Ecclesiarum viduarum & pupillorum tribuere neglexerint à qua excommunicatione non nisi condigna adhibita satisfactione absolui possunt.[p]

p 23. q. 5. cap. 1. Administratores. & gloss ibidem.

Imperator, Reges, Duces, Principes, Marchiones, Comites, & quocunque alio nomine Domini temporales, qui locum ad monomachiam interris Christianis cõcesserint atque ij ipsi qui hanc pugnam seu duellum inierint atque ij ipsi qui eorum vt vocant patrini existerint, aut alia quacunque ratione ad id quempiam suaserint, ac spectatores itidem.[q]

q Conci. Trid. Sess. 25. cap. 19. de reform. generali.

Magistratus

Magiſtratus ſeculares ab epiſcopis cum opus fuerit, inuocati, ſi contra inobedientes ac contradicentes clauſuræ Sanctimonialium reſtituendæ, & obſeruandæ, auxilium non præbuerint.

r Concil. Trid. Seſſ. 25. c. 5. de regul. & monialib.

Qui intra ſepta monaſterij monialium cuiuſcunque generis aut conditionis ſexus, vel ætatis fuerint ſine epiſcopi vel ſuperioris licentia in ſcriptis obtenta, ingrediuntur. Dare autem tantùm epiſcopus vel ſuperior licentiam debet in caſibus neceſſariis, neque alijs vllo modo poſsit etiam quæ vigore cuiuſcunque facultatis vel indulti hactenus conceſsi, vel in poſterum concedendi. [s]

s *In intrantes clauſtra monialium ſine licentia in ſcriptis.*

Qui librum aut quodcunque ſcriptum impreſſerint ſeu imprimi fecerint niſi prius per epiſcopum, vel alium virum peritum ab epiſcopo ipſo deputatum ſiue per hæreticæ prauitatis inquiſitorum illius ciuitatis, ſeu diœceſis examinatum ac propria manus ſubſcriptione ſit iiſdem approbatum. [t]

t *Ex vltimo Conci Lateran. Seſſ. 10. ſchedula 3. & ex. 10. reg. indicis. lib. prohib. à Conci. Trid. edit.*

Qui imprimit vel imprimi facit quoſuis libros de rebus ſacris ſine nomine auctoris, aut illos in futurum vendit, aut etiam apud ſe retinet, niſi primum examinati, probatique fuerint ab ordinario, vel ſi regulares ſint, vltra examinationem & probationem huiuſmodi licentiam quoque à ſuis ſuperioribus habeant. [v] Qui ſcripto eos communicant vel euulgant, niſi antea examinati probatique fuerint. Qui eos habuerint vel legerint niſi prodiderint auctorem.

v *Conci. Trid. Seſſ. 4. de edit. & vſu ſacrorum lib.*

QVIBVS CASIBVS EXCOMMVNICATIONIS SENTENTIA INVALIDA ET INANIS SIT.

§ V.

MVLTI inſana pertinacis cordis hæbetudine excommunicationis gladium incautè recipientes illo tandem trucidantur parum ſolliciti quomodo vulnus curãdum ſit. * Alij parum beneuoli in Eccleſiam eius authoritatem omnem & Iuriſdictionem vellent penitus ſublatam & extinctam. Sed vtriſque rerum abuſus ſanctiſsimę huius cenſuræ faſtidium peperit. Multis (dicere veritatis

* *Contemptores cenſuræ Eccleſiaſtici.*

imperio

imperio compellor) hunc peruersissimum morem angariauerunt vt pro leuissima qualibet causa excommunicationis opitulari velint gladio, [a] cum res nullius penè momenti aliunde pacisci posit. Quærimoniarum plena sunt multa fora, vbi indigno ritu sacra hæc potestas exercetur, vbi Mercatores suas merces clamorum strepitu precio dedisse vociferantur etiã nõ empturientibus. [b] Deinde fauore horum locatorum Iurisdictionis nimirum Ecclesiasticæ euocant creditorem rure in vrbem, si ille per schedulam quam vulgus Citationem vocat inuitatus adfuerit illicò cõpingetur in carcerem. Quid aget miser? Sperauerat sibi credẽdum anno, quod tam liberaliter offerebatur, pauper est, si discedat ab opificio, liberi, & vxor fortiter esurient. Itaque manet domi. Accedit secunda euocatio, ac tum multò magis debet credere sibi patere carcerẽ, vnde non licebit exire nisi persolutis omnibus. In summa vibratur Anathema. Num de salute sua debet actum putare? Dicam ingenuè prout Decretorum & veterum Patrum suadet authoritas. Nihil est metuendum nisi quod danda est opera, ne oriatur scandalum. Quam enim egregiè huius potestatis locator nouam instituis carnificinam, & Christianæ Reipublicæ decus emungendis pecuniis & pauperibus vexandis inseruire cogis? Si paternè velis agere, facessant vincula, claudatur carcer, ne versutus creditor nouis strophis cogitabundus insidietur, & tunc pauper non sine misellæ suæ domus incommodo aderit. Dum verò euocas in vrbem tantùm vt crudeliter includas, & expiles, quis te Christi vices, & ecclesiæ gerere credet. Non sunt ergo timendæ huiusmodi sententiæ priorum tamen omnium est dissimulare contemptum partium ne alij offendãtur, partim ne Ecclesiastica potestas obsolescat. Ne cui igitur hic dubius animus facessat negotium, certis regulis video quemuis hominem satis instrui posse, si matura indagine intellexerit quibus modis illicitæ excommunicationes irritentur.

[a] Vitium quod committitur in exercendis censuris Ecclesiasticis.

[b] Hæc Galenus de suis Zeladicis conqueritur, vt cæteri eorum imagini sese conspiciant, apud quos si quis, vel calceum, vel caligam emisset, nec postea ad condictum diem numerasset precium, citaretur. Iterùm ac tertiò si comparuisset, nec esset soluendo abripiebatur in carcerem, cuius rei metus, si hominem continuisset domi, mox vibrabatur excommunicatio, tandémque res eo deducta est, vt non defuerint, qui amicum volentes rure euocare, abuterentur ad eam rem citationis terrore.

Inualidæ excommunicationis modi.

Primus quando lator sententiæ, iudex excommunicati non est nec ius in eum habet.

Secundus quando sententia lata est à Iudice, licet proprio, publicè

prio, publicè tamen excommunicato [c] 24.q.1.ca.Miramur. aut intruso sine consensu clericorum 12.q.2.c. Alienationes. aut suspenso vel interdicto à Iurisdictione, de concess. præbend.c.Quia Secus, si ab ordine tantum, quia tunc ea posset quæ Iurisdictionis sunt, vt suspensus vel interdictus à Iurisdictione potest quæ sunt ordinis.

Tertius, si qui tulit sententiam, fuit interdicti hominis violator, & ante absolutus non est.

Quartus, si quis excommunicatus sit contra priuilegia sua.

Quintus, quando, sententia fertur à delegato non legitimo & in casu non permisso.[d]

Sextus, si feratur à delegato contra sententiam delegantis.[e]

Septimus, cùm quis post legitimam appellationem excommunicatur, quod tamen fallit secundùm Pan. in c.venerabili.de censur. quando prælatus procedit extraiudicialiter vt pars ad iurium suorum conseruationem.[f]

Octauus, si Prælatus aut alius iudex Ecclesiasticus alicui sub pœna excommunicationis latæ sententiæ præceperit, ne ad superiorem appellet neque ad id aliquid tentet, cum oppressus quilibet appellare possit secundùm Hostiens.[g]

Nonus, quando sententia intolerabilem continet errorem quod multis modis contingere potest, vt si quid illicitum præciperetur aut impossibile, aut contra ius scriptum pronunciaretur, &c. 11.q.3.si is qui præest.[h]

Decimus, quando quis excommunicat maiori excommunicatione cum excommunicatis participantes in iis casibus in quibus participando minor tantum excommunicatio incurritur, nisi tertia vel secunda, aut pro tribus vna præmissa fuerit admonitio.[i]

Vndecimus, cum Prælatus subditos excommunicat si superioribus aut sedis Apostolicæ legatis, vel inquisitoribus statum templorum Monasteriorum, personarum ac rerum suarum exponant.[k]

Duodecimus, quando Prælati in visitatione parrochialium, aliarúmve Ecclesiarum[l] excommunicant eos, qui vl-

c Quisquis est excommunicatus (vt sunt Simoniaci & qui hanc potestatem pretio redimũt, aut locant:) frustra hic tentabit quicquam efficere, nisi quod totis se adstringet sacrilegio, quoties ipse ligatus alios innectere parabit. Itaque timendus non erit, duntaxat si res in aliorum cognitionem deducta fuerit.

d De excessib. prælat. cap.18.

e De priuileg. & excess.c.16.

f De rescript. cap.11.in 6.

g De præbend. cap.vlt.

h De sentent. excommunicat. cap.40.

i De sentent. excommunic. in 6.

k De officio ordinariũ. cap. Quia plerique. in 6

l De censura exact. & prec. cap. cum apostolus.

tra id, quod taxatum eſt procurare nolunt.

Tertius decimus, cum ſententia vniuerſim fertur, contra non facientes aliquid, aut non ſoluentes, ac quis id præſtare non poteſt.[m]

Quartus decimus, cum ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ aliquid fieri mãdetur, intra tempus certum ac ſtatutũm, deinde ab eodem Iudice, ſeu ab alio auctoritatem habente, tempus illud prorogetur, non currit excõmunicatio, niſi prorogatione decurſa.

Quintus decimus, ſi excommunicationis ſententia cũ conditione lata ſit, non ligat antequam extet conditio. Hoſt. Quod ſi pendente adhuc conditione appelletur tenet Appellatio. Si verò ſimpliciter feratur ſententia, non tollitur per appellationem, transfertur tamen cauſæ cognitio ad ſuperiorem. De ſent. excom. per tuas. At ſi pendente conditione ſubditus eius eſſe deſinat, tenet ſententia niſi appellarit. Extrà de foro comp. c. pen. ſecundùm Hoſt. & Innoc.

Sextusdecimus, ſi is qui generalem excommunicationis promulgauit ſententiam moriatur, aut ab officio amoueatur (vti diximus) quid contrauenerit, non excommunicatur, niſi illa per definitionem ſtatuta fuerit. ff. de officio. præſid. l. 1. aut à ſucceſsione confirmata. Extra. de loca. c. 1. ſecundùm Hoſt.

Decimus ſeptimus, ſi iudex dicat excommunico te, & abſoluo te, ſi vtrumque velit nihil egit, ſin vnum poſt alterum vtrumque egit.

Poſtremus cum Iudex qui ſententiam fert ligare non intendit, quia excommunicatio ab intentione excommunicantis ſuas habet vires, ſecundùm Pan. in cap. ex parte. de off. ord.[n]

DE RESERVATIS SVMMO PONTIFICI PER BVLLAM COENAE DOMINI.

§ VI.

SEDI Apoſtolicæ varios caſus reſeruauit Eccleſia, qui excommunicationes Papales vulgò dici ſolent quarum præcipuæ ex Bulla cœnæ Domini colligũtur, aliquot etiam

m Secundùm Pan. in c. 1. & gl. de officio deleg. Verba generalia, modo ciuili intelligi debent, & impoſſibilium, nulla eſt obligatio. ff. de re iud. l. impoſſibilium. &c.

n Præter hæc ex Feliciano Scalenſe deſumpta, tria paradigmata dici poſſunt, quibus inualida ſit excommunicatio. Primum, cum nulla in mediũ adducitur cauſa, aut ſi adducitur, falſa eſt, aut ſi vera, nõn ſufficiens, ac legitima. Secundũ, cum, licet vera, ac iuſta cauſa exprimatur, ſententia tamen a iudice non propter iuſtitiam, ſed odiũ aut iram promulgatur. Quare [illegible] fuerit Iudex, ſi [illegible] cauſa propria ex[illegible] ſententiam [illegible] ferenda eſt, id non per ſe, ſed per alium præſtandum curarit, aut ſi ipſemet hoc munus maluerit, non niſi pacato, ac tranquillo animo ad [illegible] acceſſerit. Tertiũ [illegible] animus [illegible],

etiam ex diuersis aliis canonibus breuiter patent, tum ex sacri œcumenici Concilij Tridentini nec non aliquarum Bullarum Pontificum. Excommunicationes itaque Bullæ cœnæ domini ex Gregorij XIII. confirmatione annotauimus.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

CONsueuerunt Romani Pontifices prædecessores nostri, ad retinendam puritatem religionis Christianę, & ipsius vnitatem, quæ in coniunctione membrorū ad vnum caput, Christum videlicet, eiúsque vicarium principaliter consistit, & sanctam fidelium societatem ab offensione seruandam, arma iustitiæ per ministerium Apostolatus in præsenti celebritate exercere.

Nos igitur vetustum, & solennem hunc morem sequentes, excommunicamus, & anathematizamus ex parte Dei omnipotentis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti, auctoritate quoque beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, ac nostra, quoscunq; Hussitas, Vicleffitas, Lutheranos, Zvvinglianos, Caluinistas, Vgonottos, Anabaptistas, Trinitarios, & omnes, & singulos alios Hęreticos, quocunque nomine nuncupentur, & cuiuscunque sectæ existant, & eis credentes, ipsorúmque receptatores, & fautores, & generaliter quoslibet defensores, ac eorundem libros sine auctoritate nostra, & sedis Apostolicæ, scienter quomodolibet legentes aut tenentes, imprimentes, seu quomodolibet defendentes ex quauis causa, publicè, vel occultè, quouis ingenio, vel colore: necnon Schismaticos, & eos, qui se à nostra, & Rom. Pont. pro tempore existentis obedientia, pertinaciter subtrahere, seu quomodolibet recedere præsumunt.[a]

Item excommunicamus, anathematizamus omnes, & singulos cuiuscunque status gradus, seu conditionis fuerint, & interdicimus Vniuersitates, Collegia, & Capitula, quocunque nomine nuncupentur, ab ordinationibus, sententiis, seu mandatis nostris, ac Romani Pontific. pro tempore existentium, ad vniuersale futurum Concilium appellantes, necnon eos, quorum auxilio, consilio, vel fauore appellatum fuerit.

non tamen iteram personis idoneis data esto neq; conueniens prædecessit admonitio, quæ ter aut bis, aut (si ita necessitas ad arbitrium iudicis flagitarit) semel tantum maximè, quæ tamē omnia per scripta præstanda sunt, atque curanda.

a Ab obedientia summi Pont. pertinaciter se subtrahit, vel recedit, qui ab vnitatem Ecclesiæ Catholicæ, vel ab eius capite Pōtifice Romano seipsum pertinaciter segregat, aut segregatis fauet, vel eos recipit, aut defendit, aut sustentat: qui vere Schismaticus ac pro Schismatico puniendus est. Quam excommunicationem ipso iure incurrunt, qui contumaciter asserunt Romanam Ecclesiam, aliarum Ecclesiarum caput non esse, neque illam posse Canones & Decreta condere, nec ipsi tanquam capiti esse obediendum. Hac quoque hæresis nota afficiuntur omnes a fide Apostatæ,

qui statum fidei (vt fecit Iulianus Imperator) temerariè, ac simpliciter, & absolutè relinquunt, ac deserunt, quia eiuscemodi homines sunt verò Haeretici, atque in eos valent omnia iura contra haereticos loquētia.

b In Piratas, & eorum receptatores, & fautores.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes Piratas, [b]Latrũculos maritimos, & illos praecipuè, qui mare nostrum à Monte Argentario, vsque ad Terracinam discurrere, & nauigantes in illo depraedari, mutilare, interficere, ac rebus & bonis suis spoliare praesumunt, ac omnes receptatores eorundem, & eis auxilium scienter dantes, vel fauorem. Ac omnes, & singulos, qui Christianorum quorumcunque tempestate in transuersum (vt dici solet) iactatis, aut etiam submersis, & naufragium passis, siue in ipsis nauibus, siue ex eis delapsa, & in mari, vel littore inuenta, cuiuscunque generis bona, tam in nostris Tyrrheni, & Adriatici, quam in quibuscunque aliis cuiuscunque maris regionibus, & littoribus rapuerint, aut scienter ipsi sibi acceperint: ita vt nec etiam ob quodcunque priuilegium, consuetudinem, aut longissimi etiam immemorabilis temporis possessionem, seu alium quemcunque praetextum accusari possint.[c]

c In rapientes naufragorũ bona, aut scienter ab aliis rapta

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, qui in terris suis noua pedagia, seu gabellas ad id potestatem non habentes imponunt, vel augent, aut imponi, vel augeri prohibita, exigunt.[d]

d In imponentes noua pedagia, & gabellas, vel eas augentes.

Item excommmunicamus, & anathematizamus omnes falsarios Literarum Apostolicarum, & in forma Breuis ac supplicationum gratiam, vel iustitiam concernentium, per Romanum Pontif. vel S.R.E. Vicecancellarium, seu gerentes vices eorum, aut de mandato eiusdem Rom. Pont. seu Vicecancellarij, aut gerentium vices praedictorum signantes supplicationes easdem: Extendentes constitutionem fel. rec. Innocentij Papae 3. quae incipit. [e]Ad falsariorum. cũ omnibus poenis in ea contentis, ad falsificantes, seu mutantes supplicationes per nos, seu de mandato nostro signatas, & datas, sine nostra, aut Datarij nostri licentia.

e In falsific. literas apo. aut suppl. à quocunque auct. habente signatas, ac falso fabricantes literas apost. &c.

Item excommunicamus, [f] & anathematizamus omnes illos, qui Equos, Arma, Ferrũ, Filum ferri, Stamnum, Chalybem, omniáque alia metallorum genera, atque bellica instrumenta, lignamina, canapem, funes tam ex ipso canape, quam ex quacunque alia materia, & ipsam materiam aliáque huiusmodi quibus Christianos impugnant, deferũt

f In deferentes arma, & alia bellico vsui apta ad Turcis & Reip. statum concernentia.

Saracenis,

Saracenis, Turcis, & aliis Christi nominis inimicis: g Necnon illos qui per se, vel alium, seu alios de rebus Christianæ reip. statum concernentibus, in Christianorum perniciem & damnum, ipsos turcas, & Christianæ Religionis inimicos certiores faciunt, illisq; auxilium, vel fauorem quomodolibet præstant: Non obstantibus quibuscunque priuilegiis, & cõcessionibus quibuscunque Principibus, & Dominis, siue priuatis personis per nos, & sedem prædictam hactenus concessis, quæ illis nolumus in aliquo suffragari.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes impedientes, siue inuadentes eos, qui victualia, seu alia ad vsum Romanæ Curiæ necessaria adducunt, ac etiam eos qui, ne ad Romanam Curiam adducantur, vel adferantur, impediunt, seu perturbant, vel qui talia fieri faciunt, vel defendunt, cuiuscunque fuerint ordinis, præeminentiæ, conditionis, & status, etiam si Pontificali, vel Regali, aut alia quauis Ecclesiastica, vel mundana præfulgeant dignitate.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes mutilantes, vulnerantes, interficientes, capientes, detinentes seu deprædantes Romipetas, seu Peregrinos ad vrbem causa deuotionis, seu peregrinationis accedentes, & in ea morantes, vel recedentes ab ipsa, & illis dantes auxilium, consilium, vel fauorem.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad sedem Apostolicam venientes, & recedentes ab eadem, necnon omnes illos, qui non habentes in eadem Curia iurisdictionem ordinariam, vel delegatam temeritate propria capiunt, spoliant, detinent morantes in eadem, aut ex proposito deliberato verberare, mutilare, vel interficere præsumunt, vel qui talia fieri mandant.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, verberantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S R.E. Cardinales, ac Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicę Legatos, vel Nuncios, aut eosdem eiicientes à suis diœcesibus, territoriis, terris, seu dominiis, eáq; mandantes, vel rata habentes, seu

g Hoc loco aduertendum est, armorum nomine, non modò offensiua intelligi, sed defensiua, etiam ex quacunque illa sint materia. Per ferrum autem, ac lignamina, armorum, triremium, & nauium præcipua intelligitur materies. Per alias res verò prohibitas: non naues tantùm, ac triremes accipiuntur, sed propriè quæcunque etiam secundaria materia armorum, triremium, ac nauium, vt sunt non solùm funes ac vela ipsarum sed etiam id genus quæcunque alia, quib. Christianos oppugnare possunt, aut à Christianis defendi.

h In eos, qui sine iurisdictione, in Curia commorantes vexant.

i In offendentes S. R. E. Cardinales, Episcopos & Legatos, vel Nuncios Apostolicos.

præstantes eis auxilium, consilium, vel fauorem.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per se, alium, seu alios[l], quascunque personas Ecclesiasticas, vel sæculares ad dictam Curiam super eorum causis, & negotiis recurrentes, illásque in eadem Curia prosequentes, aut procurantes, negotiorúmque gestores, Aduocatos, Procuratores ipsorum, seu etiam Auditores, vel Iudices, super dictis causis, vel negotiis deputatos, occasione causarum, vel negociorum huiusmodi verberant, mutilant, vel occidunt, [k] seu bonis spoliant, vel qui per se, vel alium seu alios directè, vel indirectè prædicta exequi vel procurare, aut in eisdem consilium, auxilium, vel fauorem præstare non verentur, cuiuscunque præeminentię & dignitatis fuerint.[l] Ac illos, qui literas Apostolicas, & in forma breuis tam gratiam, quam iustitiam concernentes ac etiam citationes, inhibitiones, sequestra, monitoria, processus executoriales, aliáque decreta quæcunque à nobis, & Sede Apostolica, seu Legatis, Nunciis, Præsidentibus, Cameræ Apostolicæ Auditoribus, & Commissariis aliisque iudicibus, & delegatis Apostolicis emanata, & quæ pro tempore emanauerint, simpliciter, vel sine eorum beneplacito consensu, vel examine, executioni demandari, aut ne Tabelliones, & Notarij super huiusmodi literarum, processuum executione instrumenta, vel acta conficere, aut confecta parti, cuius interest, tradere debeant impediunt, vel prohibent, aut impediri, vel prohiberi procurant: ac notarios, executores, & subexecutores literarum, citationum monitoriorum, & aliorum prædictorum capiunt, carcerant, & detinent, vel capi, carcerari & detineri faciunt. Quinetiam quibuscunque personis in genere, vel in specie, ne pro quibusuis eorum negotiis prosequendis, seu gratiis, vel literis impetrandis ad Romanam Curiam accedant, aut recursum habeant, seu gratias ipsas vel literas à dicta Sede impetrent, seu impetratis vtantur directè prohibere, statuere, seu mandare, vel eas apud se, aut Notarium, seu Tabellionem, vel alias quomodolibet retinere præsumunt.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos

k Iuxtà const. B nif. 8. non solùm excommunicantur offendentes Cardinales & Clericos, ac Religiosos, familiares D. Papæ, & eorundem Cardinalium, sed etiam grauiss. aliis pœnis subiiciũtur. Excommunicanturquoque omnes Magistratus, qui prædictæ constitutionis tenorẽ, postquam res ad eorum notitiam peruenerit, non fecerint obseruari.

l Extensio prædictæ Constitutionis Bonifac. Pap. 8. ad scientes, & nõ reuelantes eos, qui offendunt S. R. E. Cardinales.

& singulos Cancellarios, Vicecancellarios, & Cōsiliarios ordinarios, & extraordinarios quoruncunque regum, & Principum ac Præsidentes Cancellariarum, consiliorum, & parlamentorum: necnon procuratores generales eorundem, vel aliorum Principum secularium etiam si Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacunque præfulgeant dignitate, quocunque nomine nuncupentur, aliosque iudices tam ordinarios qua delegatos, necnon Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Cōmendatarios, Vicarios, & Officiales, qui per se, vel alium, seu alios quarumcunque exemptionum, vel aliarum gratiarum, & Literarum Apostolicarum prætextu beneficiales: & decimarum, ac alios spirituales, & spiritualibus annexas causas ab auditoribus, & Commissariis nostris, aliisque iudicibus Ecclesiasticis auocant, illarúmve cursum, & audientiam, ac personas, capitula, conuentus, collegia, causas ipsas prosequi volentes auctoritate laicali impediunt, ac se de illarum cognitione tanquam iudices interponunt, ac partes actrices quæ illas committi fecerunt, & faciunt, ad reuocandum, & reuocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias literas in eis decretas, & ad faciendum, vel consentiendum eos, cōtra quos tales inhibitiones emanarunt, à censuris, & pœnis in illis contentis absolui statuunt, & compellunt, vel alias executionem literarum Apostolicarum, vel executorialium, processuum, ac decretorum prædctorum etiam sub prætextu violentiæ prohibendæ, vel quod ad nos informandos, vt ipsi dicūnt supplicauerint, aut supplicari fecerint, nisi ipsi supplicationes huiusmodi coram nobis, & sede Apostolica legitimæ prosequantur, quomodolibet impediunt, vel suum ad id fauorem consilium, aut assensum præstant.

Quíve ex eorum prætenso officio, vel ad instantiam quorumcunque personas ecclesiasticas, Capitula, Conuentus, & Collegia ecclesiarum quarumcunque coram se ad eorum tribunal, audientiam, cancellariam, consilium, vel parlamentum, præter iuris canonici dispositionem trahunt, vel trahi faciunt, vel procūrant directè, quouis quæsito colore: Necnon qui statuta, ordinationes constitutiones,

m Quinq; casus hic tractantur, Primus. Excommunicantur Reges, Archiepiscopi, Senatores, vel alii officiales, qui ab auditoribus & aliis cōmissariis Papæ causas decimarum beneficiales, vel alias spirituales euocant, quia superiorum est euocare, & non inferiorum. l. iudicium. ff. de iud. c. vt nostrū, de appellat. l. quòd iussit, in 2 not. ff de re iud. Secundus casus est, quòd impedientes citationes, monitiones, vel literas Apostolicas exequi, tam gratiam quàm iustitiam concernentes, sunt excommunicati: Potest enim iudex suam iurisdictionem etiam pœnali iudicio defendere. l. vna ff. si quis ius dicen. non obtemp. Tertius casus, qui impediunt personas volentes prosequi causas in curia Ro. vt etiam supra dictum fuit. Quartus casus, qui partes actrices, quæ illas

nes pragmaticas, seu quæuis alia decreta in genere, vel in specie ex quauis causa, & quouis quæsito colore, etiam sub prætextu Literarum Apostolicarum vsu non receptarum, seu reuocatarũ, vel cuiussuis consuetudinis, aut priuilegij, vel alias quomodolibet fecerint, ordinauerint, & publicauerint, vel factis, & ordinatis vsi fuerint, vnde libertas ecclesiastica tollitur, seu in aliquo læditur, deprimitur, aut alias quouis modo restringitur, seu nostris, & dictæ Sedis iuribus quomodolibet directè, vel indirectè, tacitè, vel expresse præiudicatur.

Necnon qui Archiepiscopos, Episcopos, alióśque superiores, vel inferiores Prælatos, & omnes alios quoscunque iudices Ecclesiasticos ordinarios quomodolibet impediunt, quo minus sua iurisdictione ecclesiastica contra quoscunque vtantur, secundùm quod canones, & sacræ constitutiones ecclesiasticæ, & decreta Conciliorum, generalium, & præsertim Tridentini statuunt.

Quíve iurisdictiones, [n] seu fructus, reditus, & prouentus ad nos, & sedem Apostol. & quascunque ecclesiasticas personas ratione ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum per eos obtentorum pertinentes vsurpant, vel etiam quauis occasione, vel causa, sine Rom. Pont. expressa licentia sequestrant: aut collectas, decimas, taleas præstantias, & alia onera clericis, prælatis & aliis personis ecclesiasticis, ac eorum, & ecclesiarum monasteriorum, aliorum beneficiorum ecclesiasticorum bonis, illorumque fructibus, reditibus, & prouentibus huiusmodi absque simili Rom. Pont. speciali, & expressa licẽtia imponunt, & diuersis etiam exquisitis modis exigunt, aut imposita etiam à sponte dantibus, & concedentibus, recipiunt: nec non qui per se, vel alium, seu alios, directè vel indirectè prædicta facere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel fauorem, aut votum, seu suffragium palam, vel occultè præstare non verentur, cuiuscunque sint præeminentiæ, dignitatis, ordinis conditionis, aut status, etiam si Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, seu principes, Duces, Comites, Barones Republicæ, & alij potentatus quicunque etiam Regnis, Prouinciis, Ciui-

committi fecerunt causas, à sede apostolica reuocare faciũt citationes, vel inhibitiones, seu alias literas apostolicas, vt solent quidam iudices sæculares facere. Quintus qui compellunt iudicem, seu partem à censuris absoluere, & pœnis in illis contentis liberare: superiores enim volunt dici iudices ecclesiastici, ideò peccant vt hic habetur, & excommunicantur hic ore proprio Papæ...

n Ad hanc Ecclesiasticam immunitatem conferentia admodum faciunt: quæ habentur c. 49. de sent. exc. vbi excommunicantur omnes, qui cõtra Ecclesiæ libertatem statuta, edicta, ac cõsuetudines introductas seruari faciunt, nisi intra duos menses post sententiæ publicationem, ex capitularibus amoueri iusserint: ac statutorũ scriptores Potestates, Consules, Rectores, Consiliarij, & qui secundùm ea iudicauerint vel in publicam formam scripserint iudicata.

ciis, Ciuitatibus, & terris quomodo præsidentes, aut quauis etiam Pontificali dignitate insigniti, Innouãtes decreta super [n] his per sacros canones tam in Lateran. nouissimè celebrato, quam aliis conciliis generalibus edita, etiam cũ censuris, & pœnis in eis contentis.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & quoscunque Magistratus, Senatores, Præsidentes, Auditores, & alios iudices, quocunque nomine vocentur, ac Cancellarios, Vicecancellarios, Notarios, scribas, ac executores, & subexecutores, & alios quomodo se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas ecclesiasticas, illas banniendo, capiendo, processando, seu sententias contra illas preferendo, vel exequendo etiam prætextu quorumcunque priuilegiorum à sede Apostolica ex quibusuis causis, ac sub quibuscunque tenoribus, & formis, in genere & specie concessorum quibuscunque Regibus, Ducibus, Principibus, Rebuspublicis, Monarchiis, Ciuitatibus, & aliis quibuscunque potentatibus quocunque nomine censeantur, quæ nolumus illis in aliquo suffragari: illa omnia ex nunc in irritum reuocando.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per se, vel alium, seu alios, directè, vel indirectè, sub quocunque titulo, vel colore de facto occupant, vel detinẽt, vel hostiliter destruunt, vel inuadunt, aut occupare, detinere, vel destruere, aut inuadere hostiliter præsumunt in totum, vel in partem Almam Vrbem, Regnum Siciliæ, Insulas Sardiniæ, & Corsicæ, Terras, citra Pharum, Patrimonium B. Petri in Tuscia Ducatum Spoletanum, Comitatum, Venaysimum, Sabinensem, Marchiæ Anconitanæ, Massæ, Trebariæ, Romandiolæ, Campaniæ, & maritimas prouincias, illarúmque terras, & loca, ac terras specialis commissionis Arnulphorum, Ciuitatésque nostras Bononiam, Cesenam, Ariminum, Beneuentum, Perusium, Auinionem, Ciuitatem Castelli, Tudertum, & alias ciuitates, terras & loca, vel iura ad ipsam Romanam Ecclesiam pertinentia dictæque Rom. Eccles. mediatè, vel immediatè subiecta, quive supremam iurisdictionem in illis nobis

n Istæ ciuitates hic nominatæ, dicuntur ecclesiæ, tam quo ad temporalem iurisdictionem, quàm spiritualem, ideò excommunicantur illi qui eas occupãt. Et an sit necesse ecclesiam habere temporalia Quod sic concludit Benedict. in repet. c. Raynutius. in verb. & vxorẽ. nu. 268 & seq. de testa. dicens, Spiritus Sancti ordinatione actum esse, quòd ecclesia abundaret, cum pauci tunc perfectionis inuenirentur qui sine adminiculo temporalium onera ecclesiastica susciperẽt, ex quo peribat magna pars fidelium, non obstantibus ministris, qui sacramenta spiritualia administrarẽt, facit gl. in c. clericus. 12. q. 1. & etiam temporalem iurisdictionem potest habere, vt ibi plenè licet videre per eum qui alios allegat vtcò eos mihi ... facio, sed vide tex. in c. ... 94. dist. & cap. ... 10. q. 3. hæc vasa non debent ... etiam cum consensu ecclesiasticorum, ...

...fanis & captiuorum redemptione. l. sancimus. I. C. de sacrosan. eccl.

& eidem Roman. Eccles. competentem de facto vsurpare, perturbare, retinere, & vexare variis modis præsumunt: Necnon adhærentes, fautores, & defensores eorum, seu illis auxilium, consilium, vel fauorem quomodolibet præstantes: Necnon omnes, & singulos supellectilium, librorum, scripturarum, & bonorum Cameræ, & Palatij Apostolici ex eodem Palatio, infirmitatis Rom. Pont. ac sedis Apostolicæ vacationis tempore, ablatores, raptores, & illorum detentores, ac quoscunque alios, ad quorum manus bona prædicta quocunque titulo, & ex quauis causa scienter peruenerint.

Volentes præsentes nostros processus, ac omnia, & quæcunque his literis contenta, quousque alij huiusmodi processus à nobis, aut Rom. Pont. pro tempore existente fiant, aut publicentur, durare, suósque effectus omninò sortiri.

o Quod nulla solemnis Pontif. absolutio comprehendit supra dictos, nec eos, qui statuta præfata libertatem Ecclesiæ lædentia, condunt.

Cæterùm à prædictis sententiis nullus per alium, quam per Romanum Pontifi. nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesiæ mandatis, & de satisfaciendo cautione præstita, absolui posit, etiam prætextu quarumuis facultatum, & indultorum, quibuscunque personis ecclesiasticis, secularibus, & quorumuis ordinum etiam Mendicantium, & Militiarum regularibus, etiam Episcopali vel alia maiori dignitate præditis, ipsisq; ordinibus & eorum monasteriis, Conuentibus, & Domibus, ac Capitulis, Collegiis, Confraternitatibus, Congregationibus, Hospitalitatibus, & locis piis, necnon laicis, etiam Imperiali, Regali, & alia mundana excellentia fulgentibus per nos, & dictam Sedem, ac cuiusuis Concilij decreta, verbo literis, aut alia quacunque scriptura in genere & in specie concessorum, & innouatorum, & concedendorum & innouandorum.

p In absoluentes ... gressos.

Quod si forte aliqui p contra tenorem præsentium talibus excommunicatione, & anathemate illaqueatis, vel eorum alicui absolutionis beneficium impendere de facto præsumpserint, eos excommunicationis sententia innodamus, & prædicationis, lectionis, administrationis sacramentorum, & audiendi confessiones officiis interdicimus

grauiùs

grauius contra eos ſpiritualiter & tēporaliter, prout expedire nouerimus, proceſſuri, Et nihilominus, quicquid egerint abſoluendo, vel alias, nullius ſit roboris, vel momenti.

Declarantes,[d] ac proteſtantes quamcunque abſolutionem etiam ſolenniter per eos faciendam, prædictos excommunicatos ſub præſentibus comprehenſos, niſi prius à præmiſsis, cum vero propoſito vlterius ſimilia non committendi, deſtiterit, Ac quo ad eos, qui contra libertatem vt præmittitur, ſtatuta fecerint, niſi prius ſtatuta, ordinationes conſtitutiones, pragmaticas, & decreta huiuſmodi publicè reuocauerint, & ex Archiuis, ſeu Capitularibus locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, deleri, & caſſari, ac nos de reuocatione huiuſmodi certiores fecerint, eos non comprehendere, nec eis aliter ſuffragari. Quinetiam per huiuſmodi abſolutionem, aut quoſcunq; alios actus contrarios, tacitos, vel expreſſos, ac etiam per patientiam, & tolerantiam noſtram, vel ſucceſſorem noſtrorum quantocunque tempore continuata, in præmiſsis omnibus & ſingulis, ac quibuſcunque iuribus Sedis Apoſtolicæ, ac S. R. E. vndecunque, & quomodocunque quæſitis, vel quærendis nullatenus præiudicari poſſe, ſeu debere.

d Hic verſiculus, declarantes vult abſolutionem prædictis perſonis faciendam etiam per Papam non valere, niſi illi qui ſtatuta contra libertates eccleſiæ fecerint illa reuocauerint. Secundo requiritur, quod publicè reuocauerint. Tertiò quòd illa ſtatuta ſeu ordinationes deleat & caſſet. Quartò quod de illa caſſatione & reuocatione certiorem faciant Papam alioqui paria ſunt eam eſſe, & non apparere. l. duo ſunt ff. de teſtam. tutel. Quintò quod ab illis cū vero propoſito ſimilia non committendi non deſtiterint, alias poteſt abſolui, & de iſtis debet inquirere Preſbyter: & ſi iſta non concurrant, non abſoluat.

Non obſtantibus priuilegiis, indulgentiis, & literis Apoſt. generalibus, vel ſpecialibus, ſupradictis vel eorum alicui ſeu aliquibus, & aliis cuiuſcunque ordinis ſtatus, vel conditionis, dignitatis, præeminentiæ fuerit, etiam ſi, vt præmittitur, Pontificali, Imperiali, Regali, ſeu quauis eccleſiaſtica, & mundana præfulgeant dignitate, vel eorum Regnis, Prouinciis, Ciuitatibus, ſeu locis, à prædicta ſede ſub quauis forma, vel tenore, & ex quauis cauſa etiam per viam contractus, aut remunerationis, ac cum quibuſcunque clauſulis etiam, continentibus quod excommunicari anathematizari, vel interdici non poſsint per literas Apoſtolic. non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi, ac de ordinibus, locis, nominibus propriis, cognominibus, & dignitatibus eorum mentionem: Necnon conſuetudinibus etiam immemorabilibus, ac præſcriptionibus quantumcunque longiſsimis

& aliis quibuslibet obseruantiis scriptis, vel non scriptis, per quæ contra hos nostros processus, ac sententias, quo minus includantur in eis, se iuuare valeant, vel tueri: quæ omnia quo ad hoc, eorum omnium, & singulorum tenores, ac si ad verbum nihil penitus omisso, insererentur, præsentibus pro expressis habentes, penitus tollimus, & omninò reuocamus, cæterisque contrariis quibuscunque. q

q Duodecim pœnæ minantur per Pontificem Sacerdotes audaciùs absoluẽtes reos horum casuũ, apud Rebuffum, cui maiorem partem harum additionum acceptam referimus.

Præcipimus autem in virtute sanctæ obedientiæ vniuersis, & singulis Patriarchis, Archiescopis, Episcopis, aliisque locorum Ordinariis, & ecclesiarum Prælatis, necnõ Rectoribus, ac cæteris, curam animarum exercentibus, ac præsbyteris secularibus, & quorumuis ordinum regularibus, ad audiendum confessiones quauis auctoritate deputatis, vt transumptum harum literarum penes se habere, ac legere, & diligenter examinare procurent, ne de huiusmodi reseruatione ignorantiam prætendere valeant.

r Mandat Archiepiscopis Episcopis, & aliis locorum ordinariis, vt has literas semel saltem in anno publicent in Ecclesiis suis, dum multitudo populi ad diuina conuenerit audienda, & declarent.

Vt verò præsentes [r] nostri processus ad communẽ omnium notitiam faciliùs deducantur, chartas, seu membranas processus ipsos continentes valuis Ecclesiæ S. Ioannis Lateranen. & Basilicæ, Principis Apostolorum de Vrbe appendi faciemus, qui processus ipsos quasi sonoro præconio, & patulo iudicio publicabunt, vt ij, quos processus huiusmodi contingunt, quod ad ipsos non peruenerint, aut quod ipsos ignorauerint, nullam possint excusationem prætendere, seu ignorantiam allegare, cum non sit verisimile, quod ipsum remaneat incognitum, quod tam patenter omnibus publicatur,

s Quod literæ publicentur in ualuis Eccl. S. Ioan. Lateran. ac Basilic. Prin. Apost. de Vrbe, &c.

Insuper, vt processus ipsi, ac præsentes literæ, [t] ac omnia & singula in eis contenta eo fiant notoria, quo in plerisque ciuitatibus, & locis fuerint publicata, prædictis Patriarchis Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & locorum Ordinariis, Prælatis, & Rectoribus vbilibet constitutis per hæc scripta committimus, & in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipiendo mandamus vt per se, vel alium, seu alios presentes literas, postquam eas receperint, seu earum habuerint notitiam, semel in anno, aut, si expedire viderint, etiam pluries in ecclesiis suis, dum in eis maior populi multitudo ad diuina conuenerit, solenniter publicent,

t Quod literæ publicentur per locorum ordinarios, saltem semel in anno.

&c ad Christi fidelium mentes reducant, nuncient & declarent.

Volentes earundem pręsentium transumptis, etiam impressis, Not. publici manu subscriptis, & sigillo Iudicis ordinarij Rom. Curiæ, vel alterius personæ in dignitate ecclesiastica constitutę munitis, eandem prorsus fidem in iudicio, & extrà illud vbique locorum adhibendam fore, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si essent exibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omninò hominum liceat, hāc paginam nostræ excommunicationis, anathematizationis, interdicti, declarationis, protestationis, sublationis, reuocationis, pręcepti, commissionis, innodationis, mandati, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, M. D. L X X V. sexto Cal. April. Pont. nostri anno tertio.

VTRVM EPISCOPVS POSSIT ABSOLVERE A CASIBVS IN BVLLA COENAE CONTENTIS SI FVERINT OCCVLTI.

§ VII.

PROPOSITÆ quæstionis difficultas multos iàmpridem variis iudiciis irretitos vidit. [a] Qui enim putāt Concilium esse supra Papam Episcopum absoluere posse ab omnibus casibus occultis, etiam sedi apostolicæ reseruatis in foro tamen conscientiæ & in necessitate tantum, liberè fatentur. Cæteri qui Bullæ Cœnæ domini authoritatem excommunicationis & extentionis non tantum, sed etiam reuocationis & innouationis venerantur Episcopos excisos ab hoc absolutionis priuilegio asserunt. In dicta bulla siquidem, fit mentio de reuocatione cuiusuis Concilij generalis quo ad illos processus ibi contentos, igitur vigore Concilij Tridentini Episcopi non possunt ab huiusmodi absoluere quæ in dicta bulla continentur

a Etsi summis Pontificibus reseruetur casuū Bullæ cœnæ Domini absolutio, sit nihilominùs in gratiā eorū qui necessitatis excusatione se coram Pontifice mox sistere non possunt, Episcopus, interdum atque alijs sedis Apostolicæ beneficijs conceditur. De sentent. excommun. c. ... & ca. ea dignoscitur & cap. quid de his. & c. quam... vis incidimus

tur prout etiam annotauit Franciſcus à Toledo Theologus, cum Ioanne Baptiſta Antonio Eugubino. Ne autem quiſquam priuilegia,[b] indulgentias literas apoſtolicas generales vel ſpeciales conſuetudines etiam immemorabiles ac præſcriptiones quantumcunque longiſsimas & alias quaſlibet obſeruantias prætendere queat, illis omnibus in eodem proceſſu derogatur his verbis. Non obſtantibus priuilegiis, indulgentiis, & literis apoſtolicis generalibus, vel ſpecialibus, ſupradictis vel eorum alicui, ſeu aliquibus & aliis cuiuſcunque ordinis, ſtatus, vel cōditionis, dignitatis, & præeminentiæ fuerint, etiamſi vt præmittitur, Pontificali, Imperiali, Regali, ſeu quauis Eccleſiaſtica & mundana præfulgeant dignitate, vel eorum regnis, Prouinciis Ciuitatibus ſeu locis à prædicta ſede ex quauis cauſa etiam per viam contractus aut remunerationis, & ſub quauis alia forma & tenore ac cum quibuſuis clauſulis etiam derogatoriarum derogatoriis conceſsis, etiam continentibus quòd excommunicari, anathematizari, vel interdici non poſsint per literas apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi, ac de ordinibus locis, nominibus propriis, cognominibus, & dignitatibus eorum mentionem, per quæ contra hos noſtros proceſſus ac ſententias quò minùs includantur in eis ſe iuuare valeant vel tueri quę omnia quo ad hoc eorum omnium tenores, ac ſi ad verbum nihil penitus omiſſo inſererentur præſentibus pro expreſsis habentes, penitus tollimus & omninò reuocamus cæteriſq; contrariis, quibuſcunque. Nihil clarius aut probabilius adferri poteſt in tuitionem caſuum reſeruatorum ſummo Pontifici. Et quamuis regulares per ſua priuilegia, puta Sixti quarti & Iulij ſecundi obtinuerint ſe poſſe abſolui à ſuis ſuperioribus ab omnibus caſibus etiam contentis in bulla cœnæ domini. & hoc perpetuò exceptis quatuor vel quinque caſibus, & item quod per dictam bullam nunquā intelligatur reuocatum tale priuilegium, tamen nunc re vera non poſſunt ex vi huiuſmodi priuilegiorum abſolui à caſibus in dicta bulla contentis nam ſi per dictam bullam prout Pius V. & Gregorius XIII. declarauit & Franciſcus

[b] Hic tolluntur priuilegia, per quæ impediretur hæc excommunicatio. Nam Ro. Pont. non poteſt aliquem ita priuilegiis ditare, vt non ſit ſibi ſubiectus vel. nec poſsit eū excommunicare. Ioan. And. in cap. cum inſtantia, in ſi. de cenſib. quòd eſt intelligendum quo ad ſpiritualia, vnde non poſſet facere Papa; quòd prælatus vel alius clericus non ſit ſibi ſubiectus, nec Eccleſiam vnam eximere à ſubiectione ſedis Apoſtolicæ, quia eſſet acephalus: quod nō permittitur. ca. nulla. 93. diſtin. ſed poſſet indulgere ſubiecto in temporalibus, vt non poſsit conuenire coram ſe ratione temporalitatis, ſed coram alio iudice ſeculari. Tel. in cap. cum non liceat in fin. de præſcrip.

à Toledo suprà nominatus scribendo sensit priuilegium concessum Episcopis Sess. 24. c. liceat &c. quantum ad id quod concernit bullam in cœna Domini, per eandem bullam reuocatum est, multo magis prefatum priuilegium regularium erit reuocatum, cum ibi Papa magis alia priuilegia reuocare intendat, quàm in Concilio Tridentino expresse contenta. [c] Nec aliquis inficiari potest quod si per dictam bullam reuocatũ est priuilegium Episcoporum fortiori ratione reuocatum est etiam priuilegium regulariũ nam si de quo minus videtur inesse & inest ergo de quo magis. Omnibus ita pro cauto edicto habeatur neminem à sententiis Bullæ Cœnæ domini iure absolui per alium quam per Romanum Pontificem nisi in mortis articulo, nec etiam tunc nisi de stando S.R.E. mandato, vel satisfaciendo sufficienti cautione præstita. Qui enim contra tenorem Bullæ etiam si Episcopali aut alia dignitate præfulgeat, non obstantibus priuilegiis quibuscunque etiam Conciliorum absolutionis beneficium alicui impendunt excommunicantur, & anathematizantur, eiq; prædicationis lectionis & administrationis Sacramentorum & audiendi confessiones officia interdicuntur. Et quicquid egerint absoluendo, vel alias nullius est roboris vel momenti.

[c] Synod. Trid. Sess. 24. c. 6. de reformatione. Absolutè determinat in omnibus casibus occultis sedi Apostolicæ reseruatis quemlibet Episcopũ delinquentes, quoscunque sibi subditos in diœcesi sua per se ipsum aut vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientiæ gratis absoluere posse, imposita salutari pœnitentia.

INTERDICTUM.

§ VIII.

PLACVIT Canonistis in c. quærente de verborum significatione dicere interdictum Canonicum & Ecclesiasticũ esse censuram [a] à iure, vel à iudice Ecclesiastico propter aliquod delictum aut aliam rationabilem legitimamq; causam, debitis modis latam qua terræ alicui, aut Ecclesiæ vel personis, aliquando Missæ sacrificium, cæterorúmque diuinorum officiorum publica celebratio siue cum aliis in diuinis communicatio, participatióque atque (præter baptismum paruulorum baptizatorum confirmationem ac pœnitentias cùm morientium, tum sanorum à quibus omnis culpa interdicti abest, quæ interdici

secundùm

[a] Romanorum Pontificum decretis. Vt habetur in 6. ca alma mater. statutum est vt in locis Ecclesiastico suppositis interdicto nulla certis casibus, & sacramentis exceptis, diuinis diuina celebrentur officia, vel ministrentur Ecclesiastica sacramenta. Per generale quoq; interdictum denegatur omnibus, tam vnctio, quam Ecclesiastica sepultura.

ſecundùm iura non poſſunt) adminiſtratio omnium Sacramentorum, templi ingreſſus, Eccleſiaſtica ſepultura, & aliarum rerum ſpiritualium exercitatio executióque interdicuntur, in qua ſignificatione interdicti nomen ſtrictè accipitur, interdum non hæc omnia ſed eorum aliqua tantùm veluti vnius vel plurium Sacramentorum adminiſtratio ſeu aliquarum rerum ſpiritualium executio aut ingreſſus Eccleſiæ, vel miſſa cum cantu ſimpliciterve celebratæ ſiue ſepultura Eccleſiaſtica atque id genus alia ad placitum ipſius latoris nunc plura nunc pauciora prohibentur. Interdictum autem quomodocunque acceptum, vt iuxtà tenorem ſonat ita obſeruandum omninò eſt.

Inducitur hoc interdictum aliquando iuris diſpoſitione veluti ait Lancelotus cùm in Eccleſia ſanguinis vel humani ſeminis effuſione polluta aut ſimoniacè conſecrata celebrari iure vetatur.[b]

b Interdictum aliud à iure, aliud ab homine fertur. Et hoc quandoque contra perſonas, & quandoq; contra loca, obidque aliud vocatur Iuris interdictum generale, perſonale, aliud generale, locale, aliud particulare, locale, & aliud particulare, perſonale.

Sed & iudex aliquando ex grauiſsimis cauſis arcet terram, aut hominem, à diuinis. Quod cum diuerſimodè fiat, diuiditur interdictum in generale & particulare, rurſum in perſonale, locale & mixtum. Quæ diſtinctiones magnũ vſum habẽt, Nam in generali interdicto multum mitigata eſt antiqui iuris diſtrictio in cap. Alma mater. in 6. de ſent. excommun.

In ſpeciali verò interdicto locum habet quod alibi ait Pontifex: Permittimus Eccleſiarũ miniſtris ſemel in Hebdomada tempore interdicti excommunicatis & interdictis non pulſatis campanis, voce ſubmiſſa, ianuis clauſis, Miſſarum ſolennia celebrare cauſa cõficiendi corpus Domini, quod decedentibus in pœnitentia non denegatur.

Luſitaniæ verò quidam populi reuocarunt in dubium quando generale vel particulare dici debeat interdictum terræ. Quibus Innocentius 3. reſpondet. Nomine terræ non ſolùm regnum vel prouinciam, intelligi volumus, verumetiam villam & caſtrum & vt in his locum habeat quod de generali dicitur interdicto.[c]

c His adde quod à Bonifacio VIII. ſcriptum eſt, ſi Ciuitas caſtrum, aut villa ſubiiciuntur Eccleſiaſtico interdicto, illorum ſuburbia, & continentia, eò ipſo volumus interdicta ne valeat vilipendi ſententia interdicti.

Ratione quoque ſimili, ſi ſit Eccleſia interdicto ſuppoſita vel ſubiecta, nec in capella eius celebrari, nec in cœmeterio ipſius eidem Eccleſiæ contiguis, poterit ſepeliri.

Secus ſi

Secus ſi ei contigua non exiſtant. Non ſi quoque in caſu conuerſo ſentimus ne minus dignum maius, aut acceſſorium principale ad ſe trahere videatur. Nec vnum, ſed plura cœmeteria eſſe noſcuntur, quæ quamuis ſibi cohærentia pariete tamen medio ſeiunguntur. At non ſicut in locis ita & in perſonis lata fit interpretatio. Si enim ſententia Interdicti proferatur in clerum, non intelligitur interdictus populus: nec è conuerſo. [d]

Cæterùm cùm propter delictum domini; vel rectoris eſt ciuitas interdicta; ciues eiuſdem qui culpabiles non exiſtunt; dummodo & ipſi propter dominum vel rectorem puniendum in eis non fuerint interdicti; poſſunt extra ipſam licitè intereſſe diuinis.

Cùm verò alicuius terræ populus interdicto nodatur ſingulares ex eo perſonæ (ne ſententia effectu careat) non debent alicubi caſibus expreſsis, à iure duntaxat exceptis audire diuina vel Eccleſiaſtica recipere Sacramenta.

Si quis interdicendi authoritatem non habens interdicat, vel aliquid eorum quę diximus in excommunicatione inualida & inania non obſeruet, Interdictum irritum ac nullum [e] & ex conſequenti haud erit cuſtodiendum, obſeruatis tamen iis quę ibi diximus eſſe obſeruanda.

Ad hoc vt interdictum ſit iuſtum quatuor requiruntur iuxtà Armillam verbo excommunicatio. num. 15. & communem Doctorum opinionem. Primum eſt competens præmonitio. Secundum cauſa rationabilis. Tertium vt cauſa ſit publicè nota. Quartum, vt ſententia fiat in ſcriptis cum expreſsione cauſæ. Iniuſtum proinde interdictum erit, ſi ex prædictis conditionibus, vna aut plures deſiderentur. Sed & aliæ quoque ſunt circunſtantiæ, quibus interdictum iuſtum redditur, vt ſi non à ſuo iudice ferretur, aut ſi ſententia intolerabilem contineret errorem, &c. At his aliiſq; ſimilibus interdictum ita iniuſtum redditur, vt nullam vim habet ac proinde nec ſeruandum nec timendum ſit. Prioribus vero illis ſi vna aut plures deſint, iniuſtū quidem fit ſed non inualidum, atque de hoc genere iniuſti interdicti, multi doctè & luculenter diſſeruerunt adeò vt noſtri ſermonis inſtituto ampliora non conueniant.

d Quando interdictum eſt perſonale, ſiue ſit generale, ſiue particulare, hoc eſt quando in aliquo loco, populus, vel clerus, aut vterque ſiue collegium aliquod tantum vel vna perſona nominata, aut plures interdicuntur, nō propterea locus ipſe quem inhabitant, interdictus eſt, Quia non locus hic, ſed perſonæ interdicuntur, ita vt interdictis excluſis, ab aliis clericis, ſeu religioſis non interdictis ſacra eo in loco celebrari debeant.

e Si quis interdicendi authoritatem non habens, interdicat, interdictum irritum, ac nullum eſt.

SVSPENSIO.

§ IX.

Etsi liquidò constet quemlibet pro peccato mortali quoad seipsum esse suspensum, Suspensio tamen quando de Censuris agitur, est quando clerico à iure vel iudice prohibetur aliquod exercitium ordinis vel beneficij. Est enim suspensio [a] censura & pœna proprij delicti, quam qui incurrit si ea durante se diuinis ingesserit irregularitatis laqueo se inuoluet, à quo interdum non nisi per Summum Pontificem liberari poterit. Ea propter Innocentius cauit ne Episcopus vllam suspensionis incurrat sententiam nisi de eo expressa mentio habeatur. Qui autem ab ordine aliquo suspensus connexum actum exercere præsumeret, is ex omnium consensu irregularitatem incurreret. Hinc nascitur disputatio an prædicandi munus Sacerdotio vel Diaconatui sit connexum. Et declaratio quod officium, & beneficium, ordo & Iurisdictio, non sint connexa. Huc pertinet illud Sexti, Is cui est Ecclesiæ interdictus ingressus (cum sibi per consequens censeatur in ipsa diuinorum celebratio interdicta) irregularis efficitur si contra interdictum huiusmodi diuinis se ingerat. Cum autem Gregorius 9. scripserit quosdam quo ad alios suspẽsos esse meminerimus suspensos sicut excommunicatos quando nominatim denunciati sunt iuxtà Martini V. extrauagantem vitandos esse.

a Vocatur Suspensio ea inhabilitas: quæ non tam executionem habitorum ordinum, vel officiorũ, quàm receptionem obtinẽdorum concernit: sed ad Ecclesiasticas personas, solmodò pertinet, quoniam nemo propriè suspendi potest ab ordinis, vel iurisdictionis, aut officij nisi re ipsa priùs ea obtinuerit.

Porrò inter varias iuris suspensiones vna celebris est contra concubinarios [b] notorios in maioribus ordinibus constitutos. Propriè autem ait S. Thomas dicuntur publici fornicarij, quando iudicio & sententia Ecclesiæ sunt conuicti.

b d. 32. cap. nullus. & præter hoc. & 15. q 8. ca. Scifcitantibus.

Vnde subinfert quicunque à tali fornicario audit missam peccat mortaliter. Præterea Pius [c] II. suspendit eos qui sine legitima ætate vel extra tempus ordinem sacrum accipere præsumpserint. Rursus. Si quis ordinauerit seu ad ordinem præsentauerit aliquem promissionem vel iuramentum ab illo recipiens quod super prouisionem sua nõ inquietet eundem, ordinator à collatione præsentator verò ab

c Habes huius Pontificis diploma in nostra Collectione constitutionũ Apostolicarum.

rò ab executione ordinum per triennium & ordinatus ab ordine sic suscepto donec dispensationem super hoc per sedem Apostolicam obtinere meruerunt nouerint se suspensos.

Qui suscepit beneficiū cum cura aut dignitatem Symoniaco tramite, etiā occulto, sub eodem iure est, secundū Goff. sub quo receptus ordinem simoniacè, quia talis quoque est ipso iure Suspensus[d] etiam quoad alios, nec solùm ab actibus omnium ordinum, sed & ab administratione temporali, secundùm Innocent. in quo beneficio, vel dignitate solus Papa dispensat, præcipuè quando scientibus beneficiatis est commissa Simonia.

Episcopus ordinans aliquem inuitum aut reclamantem suspenditur per annum à celebratione Missæ.[e]

Episcopi & ipsis superiores suspenduntur per annum à collatione ordinum, quos contulerunt religioso cuiuscunque ordinis solenniter aut firmiter non professo, nisi seruato decreto Concil. Trident.[f]

Si quis ordinet coniugatum ad primam tonsuram, per annum est ipso iure suspensus à Collatione ipsius tonsuræ.[g]

Ordinans quempiam ante ætatem secundùm sacros canones legitimam præter peccatum mortale quod committit, violando generalem Ecclesiæ constitutionem à collatione quoque ordinum dignus est qui suspendatur.[h]

Episcopi & eorum superiores suspendantur ab ingressu Ecclesiæ, inferiores verò ab officio & beneficio qui in subiectis sibi dignitatibus, Personatibus, Prioratibus, vel Ecclesiis bona in ipsis inuenta post mortem Rectoris earum vel tempore vacationis obuenientia quoquo modo occupant, & tandiu, donec restituerint occupata, nisi ex speciali priuilegio aut consuetudine iam præscripta legitimè, seu alia causa rationabili hoc eisdem competere dignoscatur.[i]

Prælati submittentes laicis bona Ecclesiarum[k] seu iura sine consensu seu capituli ac sedis Apostolicæ licentia, sunt suspensi per triennium ab officio, hoc est ab officij executione, & ab administratione rerum scilicet tempo-

d 1. q. 1. c. 1. & sequentibus, de Simonia cap. 18. & cap. 22. Pan. in cap. per tuas. de Simon.

e dist. 74. cap. Episcopus. qui &c. gesta.

f Conci. Trid. Sess. 21. cap. 2. quod incipit cū non deceat eos, iuxtà Bullam Pij V. quæ incipit Rom. Pont. æditam anno D. 1568. Prid. Idus Octobr. quam nos Scholiis illustrauimus.

g Cap. nullus. de temp. ord. lib. 6.

h Cap. ex pœnitentibus. dist. 50. & cap. 2. de bigam. non ord. cap. nullus. distin. 55.

i S. Tho. 4. d. 24. Conci Tri. Sess. 24. ca. 1. de reform. & D. Antho. Archiep. Florent 3. p. tit. 14. c. 16. §. 15. c. tēp. ord. in 6. de Simon Maiolus Episcopus Vulterariensis in opusculo de irregularit. lib. 4. cap. 3. § 7.

k De reb. Eccl. non alien. cap. hoc consultissimo. lib. 6.

ralium ſecundùm Io. And Item Clerici qui hoc ſcientes non denunciant ſuperiori ſuſpenſi ſunt per trienniũ à receptione beneficiorum illius Eccleſiæ. Ea verò requiruntur, vt hæc Suſpenſio incurratur, quæ adeſſe debent, vt laici ſint excommunicati qui vi aut metu id exigunt ab Eccleſiaſticis.

Fratres Minores perturbantes fratres Prædicatores & contrà, in officio Inquiſitionis contra hæreticos &c. ipſo facto ſunt ab executione ſacrorum ordinum ſuſpenſi nec poteſt talis Suſpenſio remitti niſi per ſedem apoſtolicam vel inquiſitorem cuius officium perturbauerunt. [l]

Excommunicatus maiori excommunicatione, Suſpenſus eſt ab omni actu legitimo.[m]

Non ſeruantes interdictum ſunt ſuſpenſi ab officio & beneficio, & omni Iuriſdictione.[n]

l Clemens 4. in priuilegio paupertatis altiſſimæ.

m De ſentent. excom. c. ſolet. lib 6.

n De exceßib. prælat. cap. 18. Tanta.

IRREGVLARITAS.

§ X.

Ex ipſius vocis Etymolog. a[a] dicimus Irregularitatem priuationem regulæ, & inhabilitatem quandam ad ordines, ita quidem vt Irregularem illum putemus qui nec miniſtrare in ſuſceptis nec ad maiora aſcendere poteſt. Eſt ergo Irregularitas nota ſeu impedimentum Canonicum ex facto, ſeu defectu proueniens quo quis ad Eccleſiaſticos ordines promoueri, & in eis iam promotus miniſtrare prohibetur proueniens in Clerico ex violatione Cenſuræ Eccleſiaſticæ vel ex alia notabili inobedientia. Nunquam autem incurritur niſi ſecundùm caſus & modos in iure expreſſos, Eſtque conſiderandum quod in dubio iuris contra irregularitatem ſit iudicandum, ſed in dubio facti in Conſcientia tutior pars eſt ſequenda.

Contrahitur ſæpè Irregularitas ex Indecentia ſine delicto (ſicuti ex defectu natalium.)

Hic autem in re dubia aut occulta, facilior eſt, quàm alias diſpenſatio.

Similiter eſt irregularitas ex defectu ætatis, quam Concilium Tridentinum. Seſſ. 23. determinauit.

a De Irregularitate, Studioſus lector conſulat quæ leguntur apud D. Ant. 3. p. tit. 28. c. 1. & Io. Andr. & Archid in c. 1. de re iud. lib 6. & Villa. de irregul. col. 1. & Syluest. Tabien. & Armil. in verbo irregularitas. Aluar. Pelag. de planctu Eccleſ. lib. 1. art. 46. Marianus Socinus in cap. ſententiam. col. 2 Ne cler. vel monac. Nauarrus in Enchiridio cap. 27. de irregu. 191.

Tertiò

Tertiò ex defectu corporis, vnde titulus est in primo Decretalium, de corpore vitiatis ordinandis vel non ordinandis.[b]

Sunt & alij defectus patientes irregularitatem. Defectus scieniæ, Baptismi, & mentis. Irregularitas quoque contrahitur non modo per homicidium & mutilationem, sed etiam cum quis operatur aliquid quod sit propriè mortis vel Læsionis causa. Nunquam tamen Irregularitas incurritur si effectus non sequatur. Neque putandum est irregulares fieri quotquot assistunt, quamuis in generali Concilio statutum sit. Sententiam sanguinis nullus clericus dictet, aut proferat, aut vbi exerceatur intersit. Cæterum canones aliquot insinuant Chirurgũ promoueri posse, licet quidam sub eo mortis periculum incurrerint, modò conscientia eum non remordeat. Est quoque post tempora Sancti Thomæ in Concilio Viennensi statutum, non tamen cum prioris vllius iuris derogatione, si furiosus aut infans, seu dormiens hominem mutilet, nullam ex hoc incurrit Irregularitatem.[c]

Præterea Prelatis vel clericis quibuscunque qui de laicis suis malefactoribus querelam penes secularem iudicem deponentes petunt emendam sibi fieri & prouideri protestando expressè ad vindictam seu pœnam sanguinis non intendunt imputari non debet, quamuis alias in tali casu de iure debeat pœna sanguinis irrogari, si iudex mortem illis inferat iustitia exigente. Tamen inquisitor tradens hæreticum iudici sæculari licet instet vt comburatur non fit irregularis. Neque etiam alij Clerici dũ cum protestatione similiter proditionem aut proditorem reuelant etsi fortassis in corde appetant supplicium. Porrò non quæuis mutilatio irregularem facit sed mutilatio mẽbri, attamen qui partem cuiuslibet digiti sibiipsi volens abscidit, hunc ad clerum, canones non admittunt. Corpore deformes, seu vt vocantur in iure vitiati, à sacris officiis prohibentur.[d]

Similiter omne vitium notabile in quocunque membro, veluti si quis careat aliquo membro aut parte, vel membrum habeat debile, vt oculum cœcum, vel manum

b *Iudicium autem huius defectus est penes Episcopum, sed dispensatio ordinariè penes Pontificem, quã quam consuetudo quibusdam Episcopis dispensationem nonnullam permittat, maximè in læsione, & deformitate post ordinationẽ superueniente.*

c *Et idem de illo censemus, qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit, vel mutilat inuasorem. Neque Clericus vim vi repelliẽs cum moderamine inculpatæ tutelæ si occidat, fit irregularis.*

d *Et hoc duabus de causis. Primùm propter inhabilitatem ad exequendum officium, deinde ad tollendum scandalum propter deformitatem. Vnde generaliter tenendum est, quod vitio corporis quomodocunque proueneriт, si hominem reddat inhabilem ad peragendum, vel contrectandam hostiam, aut calicem, impendit promouendum ac promotum ab administratione prohibet.*

aridam,aut aliud membrum inefficax,ſcandalum, ſiue periculum adferens.

Non habens maculam in oculo, ſed vnum altero craſſiorem,vel vtrumque prominentem ſecundùm Aſten.promoueri non inhibetur.

Gibboſus etiam minimè excluditur niſi adſit nimia deformitas,aut debilitas ſecundùm Archiep.Claudum quoque conſuetudo non repellit niſi talis ſit vt ſine baculo,altari inſiſtere nequeat. Intelligere tamen de claudo à natura,aut nulla ſua culpa alioquin alia habenda ratio eſſet. Nam ſi quis Clericus in infirmitate poſitus, Medici inciſione claudus efficitur,promoueri ad ſacros ordines non prohibetur diſt.55.cap.Si quis in.

Huc etiam referendi ſunt vel iure vel facto infames, quo pertinet regula Iuris Infamibus non pateant portæ dignitatum. Et illud Carthaginenſ.Concil. Ex pœnitentibus,quamuis ſit bonus,tamen Clericus non ordinetur. Et canon. Si quis viduam vel eiectam acceperint, aut meretricem, aut ancillam, aut aliquem de his quæ publicis mancipantur ſpectaculis, non poteſt eſſe ex numero eorũ qui ſacro miniſterio deſeruiũt.Bigami [e] quoque huc inter corpore maculatos adducuntur,hoc eſt qui cum pluribus vxoribus vel vna vxore non Virgine corpus ſuum contaminarunt non ſolum executione & ſuſceptione ordinum, ita,vt ſine diſpenſatione nec actum alicuius ordinis poſſint promoueri,ſed omni etiam clericali priuilegio priuantur adeò vt foro ſeculari prorſus ſubiecti ſint, conſuetudine in contrarium non obſtante quibus tonſura quoque prohibetur ſub anathemate.[f]

Nunc quod ad delicta attinet, Irregularitas incurritur ex ſacrilega reiteratione baptiſmi. Et ex illicita ordinum functione & ſuſceptione iuxtà titulum de clerico excommunicato & depoſito miniſtranti, aliáque ſacri iuris loca. Ex quocunque denique crimine enormi & notorio tum ab Infamia, [g] quæquidẽ Infamia iuris ciuilis potiſsimum tollit executionem ordinum & exercitationem vſumque cuiuſlibet dignitatis & honoris,quęſitum ac quærendum. Hinc collatio infami facta ipſo iure nulla eſt,per regulam

[e] De bigamis. non ord.c.1.2. & 3.& diſt.34. cap. præcipimus. Si quis viduam.& ca. lector.

[f] *Cuius rei quatuor efficiũtur cauſæ, quarum prima eſt; quod bis coniugatus nõ poteſt aptè ſignificare vnionem Domini noſtri Ieſu Chriſti cum Ecclesia vnica, & Sancta ſponſa ſua. Altera quod præſtantia, & dignitas Sacramenti ordinis hoc meretur: c. Vna.diſtin. 26. Tertia quia Bigamia eſt ſignũ incontinentiæ c. Propoſuiſti.diſt. 82. quæ à ſtatu clericali planè remota, & aliena eſſe debet. Poſtrema quod ad caſtitatem perſuadendam auctoritatem non habet.*

[g] l.Impia.C. de decur. l.2. §. miles. ff.de his qui no.infa. vbi inquit Cl.quod ſicut infamia militem ipſo facto militia priuat ita in aliis dignitatibus, & honoribus, à militia quoque cœleſti ſpoliat.

Infamibus de reg. Iuris. lib. 6. & l. 2. C. de dignit.

Infamia Canonica maior est quam Ciuilis propterea quòd latiùs patet, communiter enim omnes Infames secundùm leges, infames etiam sunt secundùm Canones vt probat textus in c. Omnes verò infames. 6. q. 1. & no. Innoc. in cap. Qualiter & quando. 2. de accusat. Similiter omnes, qui suis culpis ad ordines promoueri non possunt, vt in d. c. Omnes. in tex. & gloss. ac. §. Porrò.

Infamia facti prouenit ex communi hominum sermone, ac locutione, de qua per Bar. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæst. Est autem qua aliquis de facto dicitur infamis, secundùm Gloss. Ray. vel propterea quod apud bonos ac graues viros super crimine aliquo aggrauatur.[h] Infamiã autem non afferũt paucorum aut dicta multorum leuium modo apud bonos & graues non sit opinio læsa.

Interdumque ducitur hæc infamia facti ex alia causa vt quia iustè fuerit in vincula coniectus, aut propter crimen à testimonio repulsus.

Possent autem Sacerdotes á peccatis absoluere & Eucharistiam ministrare manente irregularitate.

Tollitur verò irregularitas tribus modis per baptismũ quæ non est ex bigamia aut defectu, per ingressum religionis quæ non est ex iisdem capitibus aut ex delicto homicidij voluntarij, & per dispensationem.[i] Vbi plenissima est Summi Pontificis potestas.

h l. licet. ff. de obse. á liber. & 6. q. 1. cap. sunt plurimi. vt not. in cap. licet ex quodam. de test.

i *Licet quoque ex statuto Concilij Tridentini Sess 24. cap. 6. Episcopis in irregularitatibus omnibus ex delicto occulto prouenientibus excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentiosum dispensare.*

DE ABSOLVTIONE ET DISPENSATIONE.

§ XI.

AB excommunicatione quæ facto incurritur quiuis Confessarius absoluit nisi reseruatio aut in canone aut alibi adiecta sit. Ea verò quam iudex protulit regulariter ab eo est dissoluenda. Quosdam tamen casus vt diximus, summus Pontifex sibi reseruat. Cæterum Archiepiscopi sententias interdicti suspensionis, seu excommunicationis nullatenus nisi vocatis partibus & de appellatione legitimè cognita reuocent, aut denuncient esse nullas. Neque vnquam potest aliquis absolui cum iniuria partis.

Velim

Velim autem omnes ſcire abſolutionem à quacunque excommunicatione vel cenſura non pretij ratione ſed gratis fieri debere, ita diffiniente generali Lateranenſi Concilio ſub Innocentio 3. cap.49. Sub interminatione diuini iudicij penitus interdicimus vt cauſa cupiditatis nullus audeat excommunicationis vinculo aliquem innodare, vel abſoluere innodatum in illis maximè regionibus, in quibus ex conſuetudine, cùm excommunicatus abſoluitur pecuniaria pœna, mulctatur.[a] Statuentes, vt cum excommunicationis ſententiam iniuſtam fuiſſe conſtiterit, excommunicetur ad reſtituendam pecuniam ſic extortam per Cenſuram Eccleſiaſticam compellatur. hæc ibi. vt habetur in 2. volum. Concil. Nota tamen quod etſi non liceat aliquid accipere pro abſolutione ab excommunicatione, nec aliquid exigere ab eo qui abſoluitur, quaſi pretium abſolutionis (hoc enim eſſet Simoniacum propter quod Innocentius 3. in cap. ad aures de ſymonia ita dicit. Quoniam indignum eſt & Eccleſiaſticæ rationi contrarium vt abſolutionis beneficium redimatur diſtrictè mandamus quatenus ſi præfatus. N. debitum ſoluit ipſum faciatis gratis abſolui, ſi excommunicatores id non fecerint requiſiti) licet tamen aliquid pecunia exigere, in pœnam præcedentis culpæ pro qua fuit excommunicatus.[b]

Diſpenſatio ſeu licentia & permiſsio contra rigorem iuris, iuris inquam præcipientis vel prohibentis aliquid, debet gratis elargiri ſiue ſuper irregularitate ſiue in quibuſcunque aliis in quibus de iure competit Epiſcopis vt amplè docet gloſſa ſuper cap. At ſi Clerici. De Iudiciis. Idem pro ſuſpenſione ſiue ab officio, ſiue à beneficio, ſiue à quibuſcunque actibus ſpiritualibus contingat quod ſcilicet gratis fiat, ordinem ſuſpenſionis, Reconciliationis, Depoſitionis, diſpenſationis, degradationis, & reſtitutionis habes in Pontificali 3. parte.

Sed vt licita ſit diſpenſatio duo requiruntur, vnum ex parte dantis, nempè poteſtas, alterum ex parte petentis ſcilicet cauſa iuſta. Quare ſi impetratur ob falſam cauſam vel tacita veritate nulla eſt diſpenſatio c. 2. de filiis presbyterorum. & c. non poteſt. de præbend. lib. 6. Duæ verò cauſæ ex

a Poteſtas abſoluendi, quæ in Bullis & Iubilæis datur, extenditur tantù ad forum conſcientiæ. Et ad illum effectum, vt illa vice abſolutio impendatur. Quod Pius V. in Iubilæo anni 1568. declarauit. Cù autem ibidem à beneficio abſolutionis excluſit, aberrantes à fide Catholica: & libros damnatos habentes, noluit eos à quibuuis abſolui, ſed viam ordinariam non coarctauit. Reliqua per Canoniſtas interpretantur.

b S. Thomas. 22 q. 100 art. 2. in reſponſione ad 3. Contumacia enim poteſt pecuniariè ſecundum conſuetudinem regionis puniri, vt vult Innocentius IIII. In Concilio Lugdunenſi, vt habetur extrà. de ſent. excommu cap venerabilis. §. denique in 6.

ſæ ex pluribus generales attendi ſolent. [c] Neceſsitas & vtilitas. Vnde quæri ſolet, An diſpenſati ſine cauſa legitima ſit tuta Conſcientia quoad Deum? Reſpondent doctores cum diſtinctione. Si diſpenſans ſit inferior, conſcientia diſpenſati tuta non eſt, nec quo ad Deum, nec quo ad Eccleſiam, quia diſpenſatio facta eſt ſine cauſæ cognitione. Sed Papa quidé in his quę ſunt iuris poſitiui ſine cauſa diſpenſare poteſt, non autem in illis quæ ſunt iuris diuini, vt in voto, iuraméto, & ſimilibus. Iuſta tamen cauſa diſpenſante ſummo Pontifice, tenet diſpenſatio etiam tuta conſcientia diſpenſati. Eſt ergo primum diſpenſatio relaxatio præcepti aliquid iniungentis ſuperioris vel prohibentis. Deinde obligationis Deo factæ, vt voti, tertiò obligationis cum iureiurando factæ proximo. Veruntamen diſpenſatio fieri non debet, niſi in commune bonum cedat, pro quo lex omnis conſtituitur. Nam quantum periculi Reipub. inde confletur, vbi legum diſpenſatio, aliis priuatis reſpectibus & ſilendis cauſis fieri cœpit, locus in quo Eccleſia Dei iacet apertiſsimo documento eſt. Nam ſi leges nihil aliud emolumenti in rempublicam conferant, quam ꝙ ſint Principi fructuoſæ, pernicies ſunt potiùs & labefactatio boni publici. Fit enim inde vt ſoli pauperes legibus exerceantur ſed qui illis indigent ſubiiciantur nulli.

c Diſpenſatio eſt prouida iuris communis relaxatio, vtilitate, ſeu neceſſitate penſata, vel eſt rigoris iuris communis relaxatio facta cum cauſæ cognitione gl. doct. in c. requiritis: §. niſi rigor. 1. q. 7. Specul. in tit. de lapſis, & diſpenſatio. §. 1. i. 1 parte. Panormit. in cap. cùm in cunctis. col. 1. de elect. & in cap. dudum. 2. col. antepenultim. de elect. ac in cap. de multa. & c. extirpandæ. §. qui verò. De præbend. & diſpenſationes rerum nonnunquam cogunt, parum quidem à debito rigore quaſdam exire forma, vt maius aliquid lucrifaciant, capit. diſpenſationes. 1. q. 7.

MONACHI ET REGVLAREM VITAM PROFITENTES SVB TVTELA METROPOLITANI CONSTITVTI.

§ XII.

ORDO, res, & officij ratio poſtulant, vt in hac eximia corporis Eccleſiaſtici & OEconomiæ Canonicæ claſſe inſalutatos minimè relinquamus eos qui ſub Metropolitani protectione ponuntur quique diligentiùs ampl͏ecti ſummi numinis Conſilia vitæ profectò durioris, ſed fœlicioris ac excellentioris Inſtitutum ſequuntur. O celebre viuendi genus! quo ſub humili & vili paupertate omnium ditiſsimi efficimur, adeo vt mihi iure liceat vti facundiſsimi Quintiliani oratoris verbis dicentis, Nemo

** Quintil. lib. 1. de iuſtit.*

vnquam pro re aliqua plus dedit quam qui sibi ipsi nihil relinquit. Noua profectò ditandi cura, imò antiquissima, cuique tot impiæ hæreticorum phalanges insidiantur, ita vt nulla frequentior vox in eorum nemis audiatur quam monachismi insolentissimæ contumeliæ, [a] & mordacia scomata.

Quot amabo nobis subinde misit rabiosos libellos & demētes Satyras illud nouum Euangelium cuius fortassis alumni martirij palmam retulisse putant cum dicta tacendáque effutierint in Monachos. Quis non agnoscat hic spiritum Euangelicum, quo mille iam annis caruit mundus? Esto sit Euangelicum furere, sæuire, debacchari in peccatores & noxios, verum indigna mendaciorum congerie impetere & obruere caput immerentium an & istuc exemplum Euangelicum est? Acrius autem id me mouet Monachatū ab iis potissimum calumniari qui turpiter derelicto Monachismo in Apostasiam pręcipites ruerunt & inde insolentiùs execrati sunt priorē viuendi statum, à quo penitius alieni facti sunt vt eleganter docuit Augustinus.[b] Quando vos (inquit) rectè hæreticis de Circumcellionibus insultare cœperitis vt erubescendo sanentur illi vobis insultant de Monachis: Primò si comparandi sunt vos videtis quid opus est vt verbis nostris, comparentur ebriosi cum sobriis, præcipites cum simplicibus, vagantes cum congregatis? sed tamen dicere consueuerunt, quid sibi vult nomen monachorum? Quantò melius dicimus nos quid sibi vult nomen Circumcellionum? Quid istis sacris piisque hominibus cum numerosa nebulonum istorum hæreticorum nube.[c]

Passim euulgata sunt deliria & insomnia quæ Pseudomonachi illi omnes Lutherus, Pomeranus, Bucerus, Pellicanus, Munsterus, Menius, Musculus, Miconius, Oecolampadius, Petrus, Martyr, Caluinus, Ochinus, Bezeus Apostatę perfidissimi in Monasticen euomere. Et cum omnes variis distrahantur opinionibus ęquè tamen valent singuli in Monachorum contumeliam, nec parum laudis sibi deferunt Thrasones isti cum egregiè oblatrant Monasteria quæ prius venerati sunt, & è quibus profugi & extorres miserè

a Nec probè aliquid dictum, scriptum, aut factum esse existimant, vbi non intermisceātur, maledicentissima somnia in vitæ monasticæ studiosos. Et quot clarissimi scriptores inueniuntur qui laudibus eximiis hanc viuendi regulam euexerunt, tot indigni Blatterones extiterūt qui nomen Monachi patienter ferre non poterunt. Sic semper sunt bonis viris sui Sathanæ. Furiosis Anonymis, aut Pseudopigraphis libellis debacchantur, & posthæc iactant id in defensionem noui Euangelij fieri.

b August. in Psal. 132.

c Nulla est concordia Monachismi cum Hæreticis. Quid Vvicleffius cum Benedicto? quid Lutherus cum Bernardo? quid Caluinus cum Dominico? quid Zuinglius cum Francisco? Quæ cōmercia filiis lucis, & tenebrarū quomodo hæc tantopere dispares coalescent? Quis nexus habetur hominum Epicureorum,

miserè comilitones suos stantes in acie exhorrent. Longè aliud censuerunt antiqui Patres fermè omnes qui cœlestem diuinum atque aureum viuendi modum Monasticē profitentur quámque toties scriptis extollunt vt vnius singulare præconium numerosissimam Iniuriarum hæreticarum farraginem conuincat. Mihi ergo licebit eorum testimoniis inniti ad expugnandam aduersariorum audaciam non solùm tuendæ matris meę causa, sed veritatis & Christiani nominis amore. Occurrit imprimis totius Græciæ lampas & gloria Ioannes Chrisostomus [d] qui doctissimis monumentis Monasticam vitam, Regum, & Principum luxui anteponit cum inquit. Si quis ad Aegipti veniat solitudines paradiso prorsus omnem illum eremum videbit digniorem, & innumerabiles Angelorum cœtus id corporibus fulgere mortalibus, est enim cernere tota illa regione diffusum exercitum Christi & admirabilem illum regium gregem, virtutúmque cœlestium conuersationem in terris micantem. Atque hæc non in viris solum verumetiam in fœminis splendere conspicias. Non ita variis Astrorum choris cœlum refulget, vt Aegyptus innumeris Monachorum ac virginum distinguitur atque illustratur habitaculis. Hæc Epænesis laudatissimam Monasticen commendans à laudatissimo Patre proficiscitur summa verborum maiestate.[e]

Augustinus pari mente ductus austeram sanctam & sydeream profectò vitam Monachorum Eremitarum, Cœnobitarum Manichęis perfectionem iactantibus obiiciens Nihil (inquit) de iis dicam qui secretissimi penitus ab omni hominum conspectu pane solo, qui eis per certa interualla temporum affertur, & aqua contenti, desertissimas terras incolunt, perfruentes colloquio Dei, cui puris mentibus inhæserunt, & eius pulchritudinis contemplatione beatissima, quæ nisi sanctorum intellectu percipi non potest. Nihil inquam de his loquar, videntur enim nonnullis res humanas plusquam oportet, deseruisse non intelligentibus, quantum nobis eorum animus in orationibus prosit & vita ad exemplum, quorum corpora videre non sinimur. Sed hic disputare longum & superuacaneum puto,

& voluptuariorum cum rigidissima solitudine, Hieronymi, Augustini, & reliquorum, vt venerandam Patrum Alexandrinorum, AEgyptiorum, ac Thebanorum cantiem taceā.

d Chrisostomus Homilia 8. in Matthæum.

e *Nec minòre gratia, & lepore scribit Athanasius. Martyres quidē sæpe vel vno temporis momento, cùm certassent perfectionem assecutos fuisse, at Monachorum vita singulis diebus per Christum certans, Martyr est, id est testimonium Christo dicit, nō aduersus sanguinem & carnem in acie instructa, sed aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus mundi Dominos, rectores tenebrarum harum, aduersus spirituales astutias, vsque ad vltimum spiritum certamen habens, & certat, & coronatur armatura Dei induta.*

f August. Lib. de morib. Eccl. 1. cap. 31.

nam hoc excellens fastigium sanctitatis cui non sua sponte mirandum & honorandum videtur, oratione nostra videri quis potest? Sed si hoc excedat nostram tolerantiam quis non illos miretur & prædicet, qui contemptis ac desertis mundi huius illecebris in communem vitam castissimam sanctissimámque congregati simul ætatem agunt, viuentes in orationibus in lectionibus in disputationibus nulla superbia tumidi, nulla peruicacia turbulenti nulla inuidentia liuidi, sed modesti, verecundi: pacati, cõcordissimam vitam & intẽtissimam in Deum, gratissimum ipsi munus offerunt, â quo ista posse meruerunnt. Nemo quidquam possidet proprium, nemo cuiquam onerosus est. Patres verò non solum sanctissimi moribus, sed etiam diuina doctrina excellentissimi, nulla superbia consulunt his, quos filios vocant, magna sua in iubendo authoritate, magna eorum in obtemperando voluntate. g

g Idem Augustinus post hæc concludit. Hos mores hanc vitam, hunc ordinem, hoc institutum si laudare velim, neque dignè valeo & vereor ne iudicare videar per se ipsum tantummodò expositum placere non posse, si super narratoris simplicitatem, cothurnum etiam laudatoris addendum putauero.

Altiùs personantem Monasticæ vitę Paranymphum attendite Theologum. Vides istos (inquit) opibus & domibus carentes, excarnes, exiles, & exangues, etiam Deo hac ratione appropinquantes illotis pedibus, & hûmi cubantes qui infra cum sint, inferiora superant, & inter homines supra humanam conditionem sunt, vinctos & liberos detentos & tamen nõ teneris quorum in mundo nihil est, & omnia supra mundum, quorum duplex est vita, altera quæ despicitur altera quæ appetitur qui per mortificationem sunt immortales qui per solutionem Deo copulati & apti sunt, quorum sunt fontes lucis & quorum iam sunt irradiationes, quorum angelicæ psalmodiæ, & per noctes stationes & mentis ad Deum raptæ peregrinatio quorum denique purgatio, quorúmque repurgari est. Optimas veri monach & insitas conditiones enumerat Climachus h his verbis. Monachus est ordo & status Angelicus in corpore materiali & sordido consummatus. Monachus est qui solum ad Deum acie mentis intentus illum semper orat in omni tempore & loco & re. Monachus est perpetua naturæ violentia, sensuúmque vigilantissima & indefessa custodia. Monachus est castificatum corpus, expiatum os, animúsque diuino semper lumine irradiatus. Mo-

h Climach. Grad. 1.
Idem Grad. 26. de monachis sic inquit. Monachorum quidem lux angeli sunt, Cunctorum autem mortalium lux monastica disciplina.

nachus

nachus est afflictus & mœrens animus qui iugi mortis memoria, siue vigilans siue obdormiens seipsum semper exercet.

Quamobrem nos hunc paragraphum adiecimus inter pia Episcoporum officia, quo moneantur eorum Charitati interesse istos Monachimastigas & audacissimos Sycophãtas arcere & pœnis multare & viros religioni addictos tueri & defendere. Quod illis nec arduum nec factu difficile erit si considerent quot commodi oriatur gregi ex indefessa eorum vigilantia qui merito Episcoporum cooperarij vocantur.

DE MONASTERIIS.

§ XIII.

TVTELARIS veluti Deus est Episcopus omnibus vitæ Monasticæ professoribus eósque sua cura speculari debet ne quid vitæ regulari dissonum & alienum oriatur. Primùm ergò id magni ponderis existimo fore nec minoris commodi si Episcopi sententia nullus in posterum Abbas eligatur nisi in regula monachali bene instructus propter quod Innocentius 3. reprehendit quemdam Cardinalem sedis apostolicę legatum [a] quod quendam iuuenem nobilem monachum factum à monachis in Abbatem postulatum confirmauit & Abbatem instituit, quod irritauit omninò summus Pontifex & electionem illam & institutionẽ irritam esse & inanem declarauit, addens, Verum postquam fuerit in regula competenter instructus, si vrgens necessitas & euidens vtilitas ipsius monasterij postulauerit purgatione recepta poterit in Abbatem assumi ne monasterium opprimatur, incursibus malignorum. Et nisi professus. Vnde Gregorius 9. ita statuit cum in magistrum assumi nõ debeat qui formam discipuli non assumpsit, nec sit præficiendus qui subesse nõ nouit non intellecto per te quod in quibusdam regularibus domibus iure diocœsano tibi subiectis sunt quidam in Abbates nõ professi ordinem regularem assumpti, mandamus quatenus cum Abbates tales esse non debeãt qui per professionem

a Legatus non potest dispensare: vt homo alterius professionis eligatur, quod apparet ex eo quod cassatur electio, postulari autem potest, & tunc si postulatur in Abbatem, non de facili admitteretur: sed si postularetur ad aliam dignitatem, vt Archid. vel consimilem non oportet ita solennem inquisitionem fieri. Et quamuis clericus sciat regulam: non tamen probauit vitam vel habitum 19. q. 3. monasterium nam cum non sit probatus in regula, non potest fieri Abbas, sicut Neophitus qui non est probatus in Clericatu, non potest fieri Sacerdos, vel episcopus. 48. dist in [illegible] Neophitus. Hæc ex Innocent. in lib. 1. decretal. cap. 28.

monachi & regulares canonici non fuerint ad amotionem eorum quos tales inueneris sublato appellationis impedimento procedas. Et habetur de Elect.cap. cum in magistrum.

Bonifacius 8.ita statuit prout habetur extra.de elect.ca. 28.scil.nullus in 6. [b] Nullus religiosus in Abbatem seu ad prælaturam eligatur nisi antea fuerit ordinem regularem expresse professus, quòd si secus actum fuerit eo ipso irritum habeatur, imò vbi non professus eligitur ad regimen Ecclesiæ regularis cassatur Electio, vt vult Innocentius 3. in cap.Cùm causam.de Electione.cap.37.cum ad nostram. Propter quod Concilium Lateranense sub Leone 10. celebratum Sesion.9.can.3.ita statuit.Et quoniam ex Commendis monasteriorum, monasteria ipsa tam in spiritualibus quam in temporalibus grauiter lęduntur quippe quorum edificia partim Auaritia vel incuria collabuntur & indies diuinus cultus in eis magis diminuitur.. Volumus & sancimus vt cum illa per obitum Abbatum qui illis prę erant vacauerint nullomodo cuiquam posit commendari, sed de persona idonea iuxtà præscriptam constitutionem eis ita prouideatur vt illis decet Idonei Abbates præfecturi sint.

b. Ad regularem Ecclesiam non tenet electio facta de non regulari. Inn.in cap.cùm causam. de elec.

Præterea obseruari faciant Episcopi decretum illud Concilij generalis Lateranensis sub Innoc.3.cap.13.ita habentis, [c] illud etiã prohibemus ne quis in diuersis monasteriis locum monachi habere præsumat nec vnus Abbas pluribus residere. Et habetur.de religiosis domib.cap. finali. Similiter ne Abbates bonorum monasterij dilapidatores sufferantur sed tanquam indigni & damnosi deponantur ex cap.licet & cap.sequenti de Simonia.

c Monachi monasterij licet professionem fecerint in maiori monasterio, & ibi habitũ sumpserint, & in Abbatis obedientia semper remaneant, si tamen mittantur per prioratus: vel cellas non debent ad Electionem Abbatis, vel ad alia negotia monasterij vocari. quia idem monachus non debet habere in diuersis monasteriis locum.

Insuper non permittat eos habere peculium nec lucri causa negotiari vt statuit Concilium Lateranense de statu monachi.propter quod Alexander 3.Londinensi Episcopo ita scribit. [d] Relatum est quod monachi sæculariter viuunt & alios suo exemplo corrumpunt, idemque mandamus quatenus eos ad obseruantiam regulæ appellatione remota compellas, vel si tibi ausu temerario restiterint eis eiectis fratres alterius ordinis si non potest præscriptum monasterium

d Concilium Lateranens. sub Alexand.3.cap. 10. & cap.. 2. eod. tit. in 1. Compil.

monasterium in suo ordine reformari in illud inducas vt labores impiorum iusti edãt, & illi tandem rubore perfusi ad sui ordinis obseruantiam reuertantur.[e] Et habetur. ne Clerici vel monachi c. relatum est.

Ab aliis insuper abusibus Episcopi monachos coerceant & corrigant de quibus per Episcopos corrigendos mandat archiepiscopo Lusitano Innocen. 3. modo & forma descriptis in c. 4. de Officio iudicis ordinarij. Ad qualem autem vitam regularem debeant induci monachi docet abundè Innocentius 3. in c. cum ad monasterium. Super exemptos monachos vel religiosos aliqua potest Episcopus, ipse enim super omnes personas suæ diocæsis Ecclesiasticas religiosas & sæculares potest suam ordinariam Iurisdictionem exercere nisi ostenderint se iure vel priuilegio exemptos[f] vt decidit Bonifacius 8. Extra. de Priuilegiis cap. 7. scil. Cùm personæ in 6. Vnde ipse tanquam ordinarius poterit illum compellere per suspensionem officij & beneficij appellatione remota ad coercendum vacabundum vt vult Innocentius 3. in cap. Quanto. de officio Iudicis ordinarij. Præterea religiosos quantumuis exemptos de claustris exeuntes ad audiendas leges vel phisicam, id est, medicinã[g] nisi infra duorum mẽsium spacium ad claustrum redierint excommunicationis sententia incurrisse publicè denunciare tenentur, si in suis diocæsibus huiusmodi student vt dictis ordinariis & Diocæsanis districtè præcipiendo mandat Honorius in cap: super specula, ne clerici vel monachi. Præterea exempti non sunt à pœna qui in monasterio degere soliti extra monasterium notorium aliquod crimen ita admiserint vt offensionem in populo dederint, eos superior infra aliquod certum tempus ab Episcopo præfixum seuerè puniat, ac de pœna sumpta Episcopum certum reddat, alioquin superior ipse officio se priuatum iri nouerit, delinquens autem ipse Episcopi arbitrio digna pœna afficiatur.

Monasteria noua tam viuorum quam mulierum aut coniugatorum ne vsquam in vrbe vel in diœcesi construantur nisi ei rei Episcopi assensus accesserit.

Eorum superiores piè moneantur vt cum aliquem ad verbum

e *Monachi incorrigibiles de monasterio expellantur, & reformabitur monasterium de fratribus alterius ordinis, si monachis eiusdem ordinis reformari non potest.*

f *De statu monachorum. cap. ne in agro. §. quia vero. vbi hæc etiam prohibentur. facit text. in l. Deo nobis C. de Episcopis & clericis.*

g *Ex constitutione Turonensis Concilij puniuntur religiosi, audientes leges, vel Phisicam Alexandr. Pap. III. vide cap. 1. ne clerici vel monachi. li. 6 & quod statutum est in Concilio Lateranensi sub Leone X. Sess. 8 paulo post princip. in constitut. incip. Apostolici regiminis.*

verbum Dei enunciandum confeſsionéſve audiendas emiſſuri ſunt videant diligenter cui id facultatis concedant, neque modo literarum ſcientiæ, ſed etiam morum integritatis & maturitatis rationem habeant. Idq; in primis curent, vt in ſuis monaſteriis ſacra lectio nō deſit quo magis omnes ad ea munera obeunda idonei reddantur.g

g Nemini cuiuſuis ordinis regulari, niſi qui ab Epiſcopo ſcriptis probatus ſit pœnitentiæ ſacramentum miniſtrare liceat, pœna ſuſpenſionis propoſita, vt ſuprà cautum eſt.

Epiſcopi denique punire, poſſunt religioſos & regulares exemptos, executores teſtamentorum, niſi ipſis locorum ordinariis debitam rationem reddiderint vt ſtatuit Clemens 5. in Concilio Viennenſi prout habetur de teſtamentis & vltimis Voluntatibus capit. Vnico in Clementinis.

Poſtremò regulares exempti habētes Eccleſias in quibus habent ius patronatus, niſi infra tempus à Lateranenſi Concilio inſtitutum ad vacantes Eccleſias Epiſcopo perſonas idoneas præſentauerint, ex tunc Epiſcopo liceat appellatione remota in eiſdem ordinare rectores qui eis preeſſe nouerint & prodeſſe, vt habetur de ſupplenda negligentia Prælatorum. cap. 2.

Sint autem Epiſcopi protectores & defenſores monaſteriorum ita præcipiente omnibus diocæſanis Epiſcopis generali Concilio Lateranenſi cap. 12. vt per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione remota compeſcant aduocatos iure dominos, Rectores Conſules, Magnates, ſeu quoſlibet alios ne monaſteria præſumant offendere, in perſonis ac rebus, etſi forſitan offenderint eos ad ſatisfactionem compellere non omittant vt liberiùs & quietiùs omnipotenti Deo valeant famulari, & habetur de ſtatu monachorum. cap. in ſingulis regnis. §. Porrò. Nec permittant Epiſcopi monaſteria dirui h aut in habitaculū ſæculare commutari ita ſtatuente ſacro Chalcedonenſi generali Concilio can. 23. quæ ſemel ſunt dedicata monaſteriorum conſilio Epiſcoporum maneant perpetuò monaſteria, & res quæ ad ea pertinent monaſteriis reſeruari oportet, nec poſſunt ea vltra fieri ſæcularia habitacula. Qui vero permiſerint hoc fieri ſubiaceant his conditionibus quæ per canones conſtitutæ ſunt. Et habetur. 19. q. 3. cap. quæ ſemel. Eugenius etiam Papa ita habet de Xenodochiis & aliis etiam ſimilibus

h Authoritate Epiſcoporum compeſcendi ſunt, qui ruinas & offenſas monaſteriorum moliuntur Conci. Lateranen. ſub Innoc. III. cap. 12. & cap. 2. de ſtatu religioſorum Concil. Trid. Seſſ. 25. titul. de regul. cap. 8.

libus locis, per ſollicitudinem Epiſcoporum in quorum Diocæſi exiſtant ad eaſdem vtilitates quibus conſtituta ſunt ordinentur. Et habetur de Religioſis domibus. cap. Xenodochiis.

DE VITAE REGVLARIS SANCTIMONIALIVM CVRA, PROTECTIONE, ET REFORMATIONE.

§ XIIII.

EPISCOPO tanquam totius diocæſis capiti, is paternus eluceat amor, in ſanctimonialium ſollicitudine, vt nihil ſua incuria exiliat ſanctiſsimis decretis & vitæ regulari candori contrarium. Verumtamen multa hodie hinc progredi ſcandala videmus, & in ipſius Religionis ingreſſu ſumma expectatio actionum [a] & vitæ puritatis violatur. Eò enim deuentum eſt vt ab ipſa Simonia auſpicari liceat nec ad monialium cœtum recipiuntur abſque precio, paupertatis prætextu tam fœdo vitio blanditur. In quod ſeuerè ſed æquè animaduertit generale Concilium Lateranẽſe his verbis. Quoniam Symoniaca labes adeò pleráſq; Moniales infecit vt vix aliquas ſine precio recipiant in ſorores, ne id de cætero fiat penitus prohibemus, ſtatuentes vt quæcunque in poſterum talem commiſerint prauitatẽ, tam recipiẽtes quam receptæ ſiue ſint ſubditæ ſiue prælatæ, ſine ſpe reſtitutionis, de ſuo Monaſterio expellantur in locum arctioris regulæ, ad agendam perpetuò pœnitentiam recludendæ. [b] Sequitur paulopoſt, Hoc etiam circa monachos & alios regulares decernimus obſeruandum, Verum ne per ſimplicitatem vel ignorantiam ſe valeant excuſare, præcipimus vt Diocæſani Epiſcopi ſingulis annis hoc faciant per ſuas diocæſes publicari. Septima Synodus generalis can. 19. vetat ne quis admittatur in monaſterium per largitionẽ pecuniæ excepta ea quæ datur liberis à parentibus inſtar dotis, vel cum ſponte offertur. Innocẽtius 3 ad Canthuarienſem Archiepiſcopum ſcribens docet qualiter in ſic Simoniacè receptores & receptos animaduertere debeat adiiciens quod illud gratanter recipi poterit

[a] *Pro ingreſſu religionis, quidquam dare, aut exigere iura vetant.*

[b] Hoc habetur De Simonia cap. Quoniam. vbi ſacrum Concilium talem receptionem in monaſteriis, tanquam Symoniacam deteſtatur, & prohibet, pœna grauiſſima.

poterit quod fuerit sine taxatione gratis oblatum. De Symonia.cap.Dilectus 2 & cap. Veniens. Idem Innocentius grauiter excandescit in auarum Abbatem & monachos qui quendam in monachum recipere noluerant nisi conuentione facta de quibusdam solidis, pro eorum pastu dãdis asserentes hoc esse de consuetudine monasterij, vnde præcepit Summus Pontifex vt Abbas & Monachi ad restituẽdam pecuniam à sic recepto tam indignè acceptam ab Episcopo compellantur. Et abbas & maiores personæ monasteriis pro tantæ prauitatis excessu ab officij executione suspendantur.[c]

Susceptis ergò canonica via ad Monasticam vitam virginibus magni refert vt Episcopus totas intendat vires ne fragili sexus lascivia vagentur, aut ad lubricas mundi persuasiones reuocẽtur, ex hac enim ratione hostiles tragediæ excitatæ sunt, hinc stupra, hinc sacrilegia in rei Ecclesiasticæ perniciẽ euaserunt quæ tam seriò sacris concionibus & legibus prohibentur vt & ipsi pœna capitis multentur qui moniales violant, Antiqua hęc erat Vestalium religio, quę non minore cura nobis Christianis cauta esse debet.[d]

Antiquissimus autem ab omnibus illecebris abstrahẽdi ritus est clausura ne omninò septa monasterij egrediãtur. Decóri siquidem & honestati earum consulens. Fœlicis recordationis Pius V. hoc iussit his verbis. Sanè periculi & scandali plena res est ac regulari obseruantiæ vehementer aduersatur, sanctimoniales aliquando parentes, fratres, sorores, aut alios agnatos vel cognatos, nec non Monasteria & alia filiationes nuncupata etiam eis subiecta visitandi aut infirmitatis causa, alióve prætextu à monasteriis exiri, & per sæcularium personarum domos discurrere, & vagari, quo veluti colore eximium quoque honestatis, & pudicitiæ decus ac discrimen committunt. Vnde nos malo huic pro nostro pastoralis officij debito salubriter occurrere volentes, inhærentes etiam decreto sacri Concilij Tridentini de clausura monialium disponenti, ac aliis nostris literis super huiusmodi, clausura editis adiiciẽtes volumus, ordinamus, ac sancimus nulli Abbatissarum, Priorissarum, aliarúmve monialium etiam Carthusiensis, Cister-

c. Alexander III. Prohibemus (inquit) Ne ab his qui ad religionem transire volunt, vlla pecunia requiratur. Et habetur in cap. Non satis. de Symonia Gratianus. 1. q. 2. multis auctoritatibus docet, quod pro ingressu monasterij pecuniam aliquam exigere, nec exactã persoluere licet

d Euellendæ sunt omnes peccandi, & [illegible] eius fouendæ occasiones, quæ v[illegible] monia[illegible]ntantur: [illegible] scandala [illegible] & sacrilegia indigna enasci videmus Quæ tamẽ inultæ non manent, nam talis sacrilegus iure diuino, atque in foro conscientiæ punitur pœna excommunicationis, sicque è Christianorum consortio expellitur, nisi in mortis articulo absoluitur, & ei communicatur, si pœnituerit. c. Impudicas. & ca. virginibus. 27. q. 1. & declarat post Archid. in cap. peruenit. 27 q. 1. Grillandus d. q. 1. num 17. Iure Pontificio in foro consci-

ſis, Ciſtercienſis, etiam S. Benedicti & mendicantium, & quorumcunque aliorum ordinum etiam militiarum ac ſtatuum, graduum, conditionum, dignitatum ac pœnitentiarum exiſtentium etiam à regia, vel illuſtri proſapia ortarum, de cætero etiam infirmitatis ſeu aliorum monaſteriorum, etiam eis ſubiectorum aut domorum parentum, aliorúmve conſanguineorum, viſitandorum, aliáue occaſione & prætextu niſi ex cauſa magni incendij, vel infirmitatis lepræ aut Epidimiæ, quæ tamen infirmitas, præter alios ordinum ſuperiores, quibus cum monaſterium incumberet etiam per Epiſcopum ſeu alium loci ordinarium, etiamſi prædicta monaſteria ab Epiſcoporum & Ordinariorum Iuriſdictione exempta eſſe reperiantur, cognita & expreſſè in ſcriptis approbata ſit, à monaſteriis præfatis exire, ſed nec in prædictis caſibus extra illa niſi ad neceſſarium tempus ſtare licere, aliter autem quam, vt præfertur, egredientes, ſeu licentiam exeundi quomodocunque concedentes nec non comitatus ac illarum receptatrices perſonas ſiue laicas, aut ſæculares, vel Eccleſiaſticas conſanguineas vel extraneas excommunicationis maioris latæ ſententiæ vinculo ſtatim eò ipſo abſque aliqua declaratione ſubiacere à quo præterquam à Rom. Pontifice niſi in mortis articulo abſolui nequeant. Et inſuper tam egreſſas quàm præſidentes & alios ſuperiores prædictos eis ſcientiam huiuſmodi concedentes dignitatibus, officiis & adminiſtrationibus per eas, & eos tunc obtentis priuamus, & illas & illos ad obtenta, alia in poſterum obtinenda inhabiles, nec non licentias & facultates, ſeu indulta & priuilegia exeundi à monaſteriis, & extra illa ſtandi à nobis ſeu alio Rom. Pont. prædeceſſore noſtro ac ſedis apoſtolicæ nuntiis & legatis etiam de latere, ac maiore pœnitentiario, aut ordinum prædictorum ſuperioribus aliiſve perſonis ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, ac cum quibuſuis reſtitutiuis, præſeruatiuis mentis atteſtatiuis, etiam nouam gratiam & dat. concedentibus, aliiſque efficacioribus & efficaciſsimis ac inſolitis clauſulis irritantibúſque & aliis decretis in genere, vel in ſpecie, etiam motu proprio & ex certa ſcientia, déque apoſtolicæ poteſtatis plenitudine,

tioſo punitur hic ſacrilegus pœna depoſitionis ab ordine, & beneficiorum amiſſionis: ſi clericus eſt, & monaſterio perpetuo ad pœnitẽtiam peragendam includitur, laicus verò excommunicatur. Ita probant. cap. ſi quis Epiſcopus & c. ſi qua monacharum. 27. q. 1. & tradit Grillandus loco iam citato nu. 18. & Bernardu Diaz in practica canonica crimin. c. 75. vbi latè. Iure ciuili pœna mortis indicit affirmant. Idem dicit Alciatus in reſponſ. 745. Iulius Clarus lib. 5. ſent. iuris. §. fornicatio. verſ. cum monali. Id quod probatur, quia iam diximus in hoc crimine committi adulterium & inceſtum: quæ crimina mortis pœna vendicantur. l. ſi adulterium cum inceſtu. ff. ad leg. Iul. de adul. & l. quamuis. §. 1. C. eod. opinor clariùs à fortiori probari in l. ſi quis non rapere. C de epi. & cler. hac pœna in corruptores eſt, quam quidem ad mortem naturalem

etiam Imperatoris, Regum, Ducum & aliorum Principum nec non S.R.E. Cardinalium intuitu, & contemplatione, ac Instantia vel alias quomodolibet concessa (quæ prorsus abolemus) ac literas desuper confectas & imposterum cōcedendas, & conficiendas, nullas & inualidas nulliusque roboris ac momenti fore, nec illas habentibus, & habituris suffragari posse, & ita per quoscunque iudices & commissarios quauis authoritate fungentes, sublata eis, & eorum cuilibet aliter iudicandi, & interpretandi facultate & authoritate, iudicari & diffiniri debere, irritum quoque & inane quicquid secus super his à quoquam quauis authoritate scienter vel ignoranter contingerit attentari decernimus, &c. Huius mandati æquitas à Bonifacio octauo primum constituta est vt habetur extra. de statu regulariū cap. Vnico in 6. Præsenti (inquit) constitutione perpetuò irrefragabiliter valitura sanximus vniuersas & singulas moniales præsentes atque futuras cuiuscunque religionis sint vel ordinis in quibuslibet mundi partibus existentes sub perpetua in suis monasteriis debere de cætero permanere clausura, ita quod nulli earum religionem tacitè vel expressè professæ, sit vel esse debeat quacunque ratione vel causa (nisi forte tanto & tali morbo euidenter earum aliquam laborare constaret quod non posset cum aliis absque graui periculo seu scandalo communicari) monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas, nulliq́ue aliquatenus inhonestè personæ nec etiam honestæ nisi rationabilis & manifesta causa existat ac de illius ad quam pertinerit speciali licentia ingressus vel accessus pateat ad easdem vt sic à publicis & mundanis conspectibus separatæ omninò seruire Deo valeant liberiùs, & lasciuiendi opportunitate sublata eisdem, corda sua & corpora in omni sanctimonia diligentiuś custodire. Hęc Bonifacius: Et ne sit illis vrgens occasio exeundi claustrum pro suis iuribus aut bonis tuendis coram iudicibus sæcularibus adhortatur summus Pontifex vbi supra. §. Porrò Principes sæculares & alios duos temporales admonet, rogat obsecrátque per viscera misericordiæ Iesu Christi & hoc illis in remissionem peccatorum suorum imponit quod Abbatissas ipsas Prioritissas,

...tiam extendit Domitianus auctor est Suetonius in vita Domitia. c. 8. & decidit Osascus. decis. 105. num. 5. quo loco ait, hunc virginis sacræ violatorem à iudice seculari puniri posse, at in ipsis corruptis virginibus. Marsil. tamē sing. 151. (inquit) solum pœna adulterij puniri, sed falsum est, olim Vestales: quæ ad tempus Diis virginitatem vouerant, virgis cædebantur ad necem vsque: deinde lege sancitum est, viuas defodi. Vt est apud Dyonis. Halicarn. libr. 1. Antiq. Rom.

c Archiepiscopi & Primates sunt executores huius constitutionis, & vicò moniales sibi subiectas, & non exemptas poterunt compellere sub auctoritate ordinaria, sed moniales exemptas compellet, authoritas apostolica.

rissas, ac Moniales quascunque suorum monasteriorum curam & administrationem gerentes vt per Procuratores in suis tribunalibus & curiis litigare permittant, imò determinat Bonifacius 8. quod religiosæ mulieres extra monasterium suum trahi non possunt ad iudicium. [f] Extra. de Iudiciis. cap. Mulieres. in 6. Præterea præfatus Bonifacius omnibus patriarchis primatibus, Archiepiscopis, Et Episcopis vniuersis districtè in virtute sanctæ Obedientiæ, sub obtestatione diuini iudicij & interminatione maledictionis æternæ præcipiendo, mandat quatenus eorum quilibet in Ciuitate ac Diocæsi propria in monasteriis monialium suæ ordinario iure subiectis de clausura conuenienti vbi nõ est, ipsorum monasteriorum expensis, & fidelium Eleemosynis, quas ad hoc procurent sua auctoritate diligentiùs facienda. In his verò monasteriis quæ ad Romanam immediatè spectant Ecclesiam sedis Apostolicæ authoritate hoc faciant, & de ipsis monialibus [g] includendis quamprimum commodè poterunt prouidere procurent, si diuinæ ac nostræ indignationis voluerint acrimoniam euitare. *Et rursus* Abbates verò & alij tam exempti quam non exempti Prælati Ecclesiarum, Monasteriorum & ordinum quorumcunque in monasteriis, [h] huiusmodi sibi subiectis de clausura conuenienti vbi nõ est quamplurimum commodè poterunt prouidere curent. Et quod vi prædicti præcepti teneantur procurare Episcopi clausuram monasteriorum monialium etiam ab ipsis exemptorum patet per id quod in fine præfati capituli subiungit summus Pontifex dicens Per hoc autem in monasteriis exemptis ordinarij locorum quoad alia nullam sibi credant iurisdictionem vel potestaté aliquatenus attributam præmittitur quoque quod cõtradictores atque rebelles per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compescant inuocato ad hoc si opus fuerit auxilio brachij sæcularis. [i]

Secundum requisitum ad regularem vitam monialium & obseruandum, est vt non admittant familiaritatem personarum suspectarum nec colloquia earundem. Ideò Alexander 3. in Concilio Lateranensi ita statuit. Monasteria Sanctimonialium. Si quisquam clericus sine manifesta &

f *Mulieres religiosæ etiam volentes extrà monasterium suum ex aliqua causa personaliter ad iudicium trahi non possunt, quod contra fit est irritum.*

g Idem habetur in Concil. Trid. Sess. 25. c. 5.

h Extrà de statu. reg. cap. vnico §. quoniam in 6.

i *Episcopis item imponit Summus Pontifex Bonifacius VIII. & aliis Prælatis superioribus, quod ipsi causas seu negotia quæ præfatæ moniales habebunt coram ipsis aut in Curiis eorundem, siue sint homagia fidelitatis sacramenta lites. vel quicquid aliud ipsa per procuratores eorum fieri faciant, & tractari.*

rationabili causa frequentare præsumpserit per Episcopum arceatur & si non desierit ab officio Ecclesiastico reddatur immunis, si laici excommunicationi subdantur & à cœtu fidelium fiant penitus alieni.

Franciscus Bonhomius Vercellarum Episcopus Vir magni numinis in eo libello quem reformationem Ecclesiasticam intitulauit, Monialium clausuram pio & legitimo ordine complexus est modúmque optimum disseruit singulis Episcopis & visitatoribus necessarium, & ex sacrorum canonum iure & Tridentini Concilij mente vbique inuiolatè eum seruare hortatur Episcopos. Atque vt certiùs constet quibus ministris & quas ob causas in monasteria ingredi liceat, eorum omnium qui necessarij visi sunt, nomina & causas subiicere operis sui instituto maximè conuenientissimum iudicauit. Audiatur ergò Optimus à latere Apostolico legatus hæc consulens regularium virginum ordini salubria ne dicam veneranda & vtilissima.

Primò igitur Confessarius ingredi poterit, vt ægrotantium monialium, quæ ad confessionale accedere non possunt confessiones audiat, vt sanctissimam Eucharistiam grauiter laborantibus pro viatico ministret, vt easdem in mortis articulo constitutas extremæ vnctionis sacramento muniat, vt moribundas consolationibus spiritualibúsque officiis adiuuet.

Is autem prouectæ ætatis sit Sacerdos, & probatæ vitæ, atque in casibus conscientiæ non leuiter eruditus.

Socius confessarij, vt confessario semper illis ministeriis comes adiungatur, quiq; dum Confessarius ægrotæ cõfessionem audiet, eò loco sit, vt aperto cellæ ostio, ipse & confessarium intueri, & ab illo aspici itidem possit. Ipse quoque senior, & honestis moribus sit. Cum nulla vnquam sine superiorum licentia colloquantur, nisi cum monasterij præfecta & Rotæ, forensiumq; præpositis, ij nunquam intra monasterij septa cibum capiant, sub grauissima pœna, atque R. Episcopi arbitrio subeunda. sed cùm necesse erit in hospitalitate loco ad reficiendas vices cibo contenti sint, non opipare, artificióseque condito sed modico & simplici. At ne vnquam ibi pernoctent, nisi cum in extremo vitæ periculo monialis aliqua versabitur. Illos porro ingredientes, & egredientes duæ moniales, seniores natu semper comitentur, & confessario confessionem audiente cum socio sint eo ipso, quo supra loco.

Medicus ordinarius, vt quæ ægrotauerint, moniales inuisat. Alterque item medicus, qui extrà ordinem, in grauioribus morbis adhiberi possit, facultate tamen ante impetrata, quoties ingredi necesse habet.

Chirurgus, aut tonsor, vt vlcera, aut plagas curet, venamq; cum opus est aperiat.

aperiat. His autem officij necessarij causa ingredientibus, duæ vt suprà dictum est, de confessario & eius socio assistant, semper monialium antiquissimæ, reliquis, quoad eius fieri omnibus semotis, quas autem videri aliquando necesse est, faciem omnes velo nigro ad os vsque contegant.

Cribrator tritici purgandi causa, quod tamen fiat, quàm rarissimè, bis quippe aut ad summum, ter quotannis.

Molitor, vt illud pistrinum deferendum sumat, tum etiam vt farinam in monasterium reportet, Quod item perrarò fiat, videlicet quater, aut quinquies in anno, aut vbi necessitas tulerit, in singulos saltem menses.

Pistor intra septa monasterij non recipiatur, cum pro foribus esse possit, vnde cùm furnus in ipso monasterio non est, panem cruudum excipiat, quem foras ad furnum exportet, rursusque coctum illuc reportet.

Duorum autem mensium spatio id curet, Episcopus vt in omnibus monasteriis furnus ad coquendum panem, accomodatus extruatur, vel coctus panis comparetur vt pistores, eorúmque ministri à frequenti, non modò ingressu, qui vere necessarius non est, sed etiam accessu arceantur.

At pro coquendo pane nullus prorsus vir aut mulier, purgandi, vel inflammandi furni causa ad monasterium introducatur. Nec vero, alius item alterius, cuiusuis actionis causa, quàm moniales per se obire, ac præstare possint.
Olitor vt hortos, ac viridaria serat, ac colat, qui tamen cùm vites putandæ sunt, Socium vnum aut alterum etiam pro loci magnitudine adhibere poterit. Qui tamen omnes ab Episcopo scriptis probati sint.

Coloni, vt frumentum, vinum, ligna, & reliqua id genus vehiculis, aut iumentis inuehant ac recondant.

Muliones, agasones, & equiductores, vt allatas res, quæ tamen à monialibus gestari non possint ipsi intrò ferant.

Equi verò, aut muli boues, asini, aliave iumenta in monasteriis non alantur ne ad breue quidem tempus. Idcircò neque stabula vlla, aut præsepia permitti volumus, imò verò si vbi illa extant, ad alium vsum transferri, atque ita præsepia dirui, vt pro iumentis excipiendis, nullus vere sit locus, præcipimus, ac mandamus.

Bauli vinarij, vt vinum, vel recondendum importent, vel venditum exportent, vel cùm opus est, in alia dolia transfundant.

Illud porro Episcopus curet, vt ne triticum, vinum, oleum, aliæq; annonæ fruges, quæ ad necessarium monialium victum, vsumq; non pertinentes, vendi oportet in monasteriis, asseruentur. Quo minùs ob earum rerum venditionem intra illius septa ingrediendum eis sit, qui illas exportare debent.

Lignarij, ferrarij, & cæmentarij fabri, cum scilicet illorum operam adhiberi, necesse est.

Architecti, & monasterij protectores, cum de officio faciẽdo deliberabitur.

Hoc item Episcopus accurate videat, ne illi quidem ipsi, quos introduci licet, si quam rem semel facere, exequive poterint, vt eandem agant, iterum intromittantur. Sintque ij & graui, confirmataque ætate, & probatæ, nec non integræ vitæ moribus.

Sepulturæ curator, vt monialis mortuæ corpus sepeliat. Quo tempore præter cum

ter eum, & confessarium, nemini alij omninò ingredi liceat, sed in exteriori Ecclesia funerales preces, monialibus ipsis nequaquam respondentibus recitentur.

Vbi autem Monialium sepultura in exteriori fit Ecclesia, tunc nemo ingrediatur prorsus cum facilè sit, conuersis mortua monialis vsque ad monasterij ostium exponere.

Id porrò maximè probamus, vt in interiori Ecclesia, quoad eius fieri potest, omnia monialium sepulchra sint, ne quæ dum vixerunt, & monasteriis septis nunquam exierunt, mortuæ exire compellantur.

In sepulchra verò monialium præsertim intra septa monasterij constructa, defuncti corpus vllum, cuiusuis illud sit, ne inferatur, graui interdicti pœna tam monialibus quàm hæredibus defuncti, aliisque omnibus proposita, qui quouis pacto eius delicti participes fuerint, atque alia etiam grauiori Episcopi arbitratu.

Capellanus autem, vel Confessarius, vel quiuis alius etiam superior, ne vllo pacto ingredi, aut missam celebrare in Ecclesia interiori audeat. Si quis contra fecerit, (vt priùs comminatus est Pontificum iussus) suspensionis à diuinis, excommunicationisque pœnam ipso facto subeat Monasterij autem præfecta quæ id permiserit præter excommunicationem, duos etiam annos omnis suffragij ferendi iure, mulctetur. Sub iisdemquoque pœnis interdicimus, ne quiuis alius sacerdos die cœnæ Domini, aut sanctissimi Sacramenti in sepulchrum deferendi gratia in monasterium ingrediatur. Superiores verò ipsi admonentur, ne intra septa monasterij vnquam ingredi audeant, nisi visitationis gratia aut alia necessaria causa, pœnas alioquin ex sacrorum canonum iure, & Summorum Pontificum constitutionibus, ipsi quoque subituri.

Hæc Comensis Episcopus ad vitæ regularis reformationem legitimis instrutionibus præscripsit, quibus consideratis nos ad Monasteriorum Episcopis subiectorum reformationem accingamur.

DIOCÆSIS ANNVA VISITATIO.

§ XIIII.

a Honorius III. Episcopo Assisinaten. lib. 1. Decretal. tit. 19. de offic. iud. ordin. cap. conquerente.

HONORIVS [a] Papa huius nominis tertius inter iura Episcopalia enumerat visitationẽ. De officio Iudicis ordinarij. cap. Conquerente. Episcopi siquidem facto, & exemplo Christi docentur, suas dioceses visitare, qui circuibat totam Galilæam, docens in Synagogis eorum, & prædicans Euangelium regni, & sanans omnem langorem & omnem infirmitatem in populo. Matth. 4 & 9. cap. dicit Matthæus, & circuibat Iesus omnes Ciuitates, & castella docens in Synagogis eorum, & prædicans Euangelium regni, &

regni & curans omnem langorem & omnem infirmitatem, De Archiepiscopis habetur in cap. Vltimo de censib. lib. 6. quod quoties volunt possunt totam suam prouinciam visitare.

Ad quid autem ipsa visitatio[b] fieri debeat docet factum Christi statim ex Matthæo citatũ, & sacrum generale Lateranense Concilium cap. 33. ita habens, Porro visitationis officium exercentes non quærant quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi prædicationi & exercitationi & correctioni & reformationi vacando vt fructum referant qui non perit. Et habetur de Censibus. cap. Procurationes §. Porrò. Fit etiam visitatio ad Confirmationis sacramentum ministrandum ita dicente Concilio Tholetano relata est coram Sancta Synodo quod sunt quidam Episcopi nolentes ad prædicandum vel ad confirmandum suas per annum Parrochias circuire. 10. q. 1. c. Relata est 3. Episcopum per cunctas diocæses parrochiásque suas per singulos annos ire oportet vt exquirat quomodo vnaquæque Basilica in reparatione sui indigeat hæc Concilium Toletanum 4. can. 35. Et recitatur. 10. q. 1. cap. Episcopum. Præterea visitatio Episcoporum ordinatur ad inquirendum de multis. Primum vt habet Concilium Bracharense. 2. placuit omnibus Episcopis vt per singulas primùm discutiant clericos quomodo ordinem Baptismi vel Missarum, vel qualiter quæq; officia in Ecclesia peragant. Et si rectè quidem inuenerint Deo gratias agant, si autem minimè, docere debent ignaros, vt habetur. 10. q. 1. c. placuit.

Deinde inquirant si Ecclesiæ mundanis supellectilibus deputentur, & an vasa, ornamenta, corporalia & alia ad cultum Missæ & Ecclesiæ decorem pertinentia munda sint & decentia ex generali Concilio Lateranensi cap. 19. Et habetur de custodia Eucharistiæ cap. 2. Relinqui nolumus Præterea si Chrisma & Eucharistia reuerenter & securè conseruetur vt etiam vult dictum Concilium generale Lateranense, can. 20.[c]

Insuper inter visitandum inquirant E[illegible]scopi de Symoniaca receptione in Monasteriis & [illegible] facienda correctione & punitione iuxtà decr[illegible] qui

b Visitationis commoda hæc Granatensis in Concione de officio Pastoris docet. Grex inuisitur, illius mores exquiruntur, basilicæ reparantur, dissidia componuntur, concubinariũ castigantur, ludi legibus prohibiti profligantur, boni viri fouẽtur, mali corripiũtur, inopes subleuantur, vitia publica eliminantur, & morbidæ oues (ne contagio suo cæteras inficiãt) à reliquo grege separantur. Hæc omnia ouibus beneficia præstat boni pastoris visitatio. Pastores verò officii huius immemores, grauiter Dominus apud Zachariam, his verbis increpat, Sume tibi vasa pastoris stulti: quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui dere[illegible] non visi[illegible] dispersum non quæret, contritum non [illegible], & id quod stat, non enutriet: carnes tantũ pinguium comedet [illegible] O pastor & idolum derelinquens gregem.

c Statuimus vt

postquam sanciuit pœnam Symoniacè recipientium & receptorum in monasterio scribens Archiepiscopo Cantuariensi subnectit. Iniungas Episcopis tuis vt hanc formam per suas Diocæses studeant obseruare. De Symonia. cap. Dilectus. 2.

Concilium generale Lateranense sub Innocentio 3. cap. 64. Postquam similem pœnam decreuit in moniales Symoniacè recipientes & receptas in monasterio, similiter in monachos, & alios regulares postea subiungit. Verùm ne per simplicitatem vel ignorantiam se valeant excusare, præcipimus vt Diocæsani Episcopi singulis annis hoc faciant per suas diocæses publicari. De Symonia c. Quoniã.

Deinde inquirat de canonica possessione beneficiorũ potissimum in habentibus plura beneficia curata contra sacrorum canonum decreta, vt in II. Classi diffusè tractatum est.

Postremò inquirat de hæreticis si quæ de eorũ pertinacia fama volet: ita statuente Concilio generali Lateranẽsi cap. 3. Adiicimus insuper vt quilibet Archiepiscopus vel Episcopus, per se aut per Archidiaconum suum, vel idoneas & honestas personas, bis aut saltem semel in anno propriam parrochiam in qua fama fuerit hæreticos habitare circumeat. [d] Præfatus modus visitãdi, & in visitatione obseruandus per Episcopum habetur in Pontificali Episcoporum, his verbis,

in cunctis Ecclesiis Chrisma & Eucharistiã sub fideli custodia clauibus adhibitis conseruetur, vt non possit ad illa temeraria manus extendi ad aliqua horribilia, vel nepharia exercenda, si verò is ad quem spectat, custodia ea incautè reliquerit tribus mensibus ab officio suspendatur. Et si per eius incuriam aliquid nephandum inde contigerit, grauiori subiaceat vltioni. Et habetur de custodia Eucharistiæ. cap. statuimus.

d Et habetur de hæ[reticis] cap. excommunicamus. §. adiicimus.

Primò Episcopus solenni vt erit habitu indutus, accedat ad altare & illud osculans cõuersus ad populum benedictione data proponit causas sui aduentus quas sacri canones decernunt.

Deinde ad absolutiones defunctorum se conferat.

Tertiò videat qualiter ipsa ecclesia spiritualiter & temporaliter gubernetur, qualiter scilicet se habeat in ornamentis, qualiter ibi ecclesiastica sacramenta ministrentur, & diuina officia peragantur, quale seruitium ibi impendatur, qualis sit vita ministrorum & populi & si qua in præmissis corrigenda venerint, corrigantur, præcipiant etiam ibi fieri libros necessarios & ecclesiastica ornamenta.

Quartò adulteria, fornicationes, sortilegia, diuinationes & similia publica in populo punienda ad quod interdum non sufficiunt ecclesiarum rectores ostendat diligenter populo quam damnabilia &

& detestanda sunt crimina ipsa.

Quintò propter casus qui de iure, vel consuetudine ad episcopum duntaxat pertinere noscuntur qui in constitutionibus Synodalibus continentur, de quibus nullus alius se intromittere potest. Plebi protestetur quod si quis vel si qua persona, in aliquo ipsorum casuum vel in quocunque alio ipsius Consilio indiguerit paratus sit benignè audire consilium & absolutionem ac pœnitentiam misericorditer impendere salutarem.

Sextò exhibeat sacramentum confirmationis cum nullus Episcopo inferior id ex diuina institutione communicare fidelibus possit.

Vltimò instruat populum de Ecclesiasticis sacramentis & articulis fidei vitia fugere, & virtutes sectari, & ad pœnitentiam diligenter hortetur. His expletis fit populi confessio & absolutio generalis & indulgentia datur per ontificem.

In quali autem statu incedere habeat Episcopus dum visitat, docet Concilium Lateranense generale[e] cap. 33. simul & quid accipere debeat dicens. Procurationes quæ visitationi [illegible] ò debētur Episcopis archidiaconis vel quibuslibet c[illegible] Apostolicæ sedis legatis aut nunciis absq; manifesta & necessaria causa nullatenus exigantur, nisi quando præsentialiter officium visitationis impendunt & tunc euectionum & personarum mediocritatem obseruent in Lateranensi Concilio definitam. Mediocritas autem euectionum & personarum definita per Concilium Lateranense sub Alexand. 3. & supra allegata recitatur de censibus. cap. cùm Apostolus. propter quod Innocentius 4. tit. eod. c. 1. §. procurationes[f] in 6. ita habet Procurationes autem recipiat scilicet visitator secundum quod est in canonibus constitutum Sequitur. Nullam tamen pecuniam ipse vel aliquis de sua familia, occasione alicuius officij aut consuetudinis seu quolibet alio modo eorum nomine sed in victualibus expensas recipiat tantum moderatas, caueat insuper ne ipse vel quisquam suorū aliquod munus quodcunque sit & qualitercunque offeratur præsumat recipere, vt non quæ sua sunt videatur quærere, sed quæ Iesu Christi. Quod si fuerit contra præsumptum, recipiens maledictionem incurrat à qua nūquam nisi duplum restituat

e Forma quam obseruare debent Archiepiscopi in suarum prouinciarum visitatione ponitur. extra. de censib. cap. in 6. Similiter & quam Episcopi seruare debent in visitandis suis diœcesibus ibi habetur. §. [illegible].

f Extra de Censibus. cap. 23. l. procurationes.

liberetur, volumus enim in his fraudem quamlibet penitus euitari. Hæc Innocentius 4.

Et licet illic de Archiepiscopis visitantibus loquatur hoc idem intelligitur similiter de Episcopis vt patet per subsequentia vbi dicitur. Hanc autem visitandi formam ab vniuersis etiam Episcopis aliisque Prælatis ordinario iure suos subiectos visitantibus plenè obseruari præcipimus, saluis super hoc rationalibus & approbatis religiosorum consuetudinibus & regularibus institutis. Hæc ibi.

Nota diligenter quod supra diximus vt procurationes recipiat visitator secundùm quod est in canonibus constitutum. Super quo verbo canonibus gloss. 20. q. 3. cap. relatum. Et sup. eodem tit. Cum Apostolus. Nuper. Metropolitanus similiter & Episcopus visitando non grauet subditas Ecclesias in expensis ex octaua Synodo. generali can. 19.[g] Si visitare non posit Episcopus in persona committat aliis ita statuente Concilio Toletano 4. can. 35. Quod si ipse Episcopus aut langore detentus aut alijs implicationibus occupatus visitare nequiuerit,[h] Presbyteros probabiles, aut diaconos mittat, qui redditus basilicarum & reparationes & ministrantium vitam inquirant, & habetur 10. q. 1. cap. Episcopum.

Quomodo autem & à quibus sit Vicario Episcopi visitatori prouidendum, docet Greg. IX. ext. de offic. iud. ord.[i]

Iam tandem audienda est Concilij Tridentini sententia de Prælatorum visitatione Sess. 4. cap. 3. promulgata sub hac fermè verbum serie.

Patriarchæ, Primates, Metropolitani & Episcopi propriam diocæsim per seipsos, aut, si legitimè impediti fuerint per suum Generalem Vicarium, aut Visitatorem, si quotannis totam, propter eius latitudinem, visitare non poterunt, saltem maiorem eius partem, ita tamen, vt tota biennio per se vel visitatores suos compleatur, visitare non prætermittant. A Metropolitanis verò etiam post plenè visitatam propriam diœcesim, non visitantur Cathedrales Ecclesiæ neque diœceses suorum Comprouincialium, nisi causa cognita, & probata in Concilio Prouinciali. Archidiaconi autem Decani, & alij inferiores in iis Ecclesiis

vbi

[g] *Ex hoc textu apparet quod visitans non potest recipere munus: concordat in delegato, quò ad non esculenta, sed quo ad esculenta quæ paucis posset consumi diebus, discordat. Vt habetur in gl. eiusdem cap. verb. Aliquod munus. eod. tit.*

[h] *Inualetudine grauatus Episcopus visitationis officium aliis committat. Burch. l. 1. cap. 87. Iuo p. 5 cap. 193.*

[i] *Gregorius IX. Si episcopus (inquit) suam diœcesim vbi ei à iure permittitur, faciat per alium visitari, licet ipse illi habeat in aliis necessariis prouidere, hij tamen qui visitant ministrare tenentur expensas victualium visitanti, cùm secundùm Apostolum non sit malum, si ab eo metantur temporalia per quẽ spiritualia seminantur. Idem tamen Episcopus cum personaliter non visitat, nihil prorsus ab his qui per illum quem deputat, fuerint visitati exigat.*

vbi hactenus visitationem exercere legitimè consueuerunt, debeant quidem assumpto notario de consensu Episcopi, deinceps per seipsos tantùm ibidem visitare. Visitatores etiam, à capitulo deputandi, vbi capitulum ius visitandi habet, prius ab Episcopo approbentur, sed non ideò Episcopus, vel eo impedito, eius visitator easdem Ecclesias seorsum ab his visitare prohibeatur cui ipsi Archidiaconi vel alij inferiores, visitationis factæ infra mensem rationem reddere, & depositiones testium, ac integra acta ei exhibere teneantur, non obstantibus quacunque consuetudine, etiam immemorabili atque exemptionibus, priuilegiis quibuscunque. Visitationem autem omnium istarum præcipuus sit scopus, sanam, orthodoxámque doctrinam, expulsis hæredibus, inducere bonos mores tueri prauos corrigere, populum cohortationibus & admonitionibus ad religionem pacem, innocentiámque accendere, cætera, prout locus, tempus & occasio feret, ex visitantium prudentia ad fidelium fructum constituere. Quæ vt faciliùs, fœliciúsque succedant, monentur prædicti omnes & singuli, ad quos visitatio spectat vt paterna charitate, Christianóque zelo omnes amplectantur, ideoque modesto contenti equitatu famulatúque, studeant quàm celerrime, debita tamen cum diligentia, visitationem ipsam absoluere. Interímque caueat, ne inutilibus sumptibus cuiquam graues, onerosive sint, néve ipsi aut quisquam suorum quidquam procurationis causa pro visitatione,[k] etiam testamentorum ad pios vsus, præter id, quod ex relictis piis iure debetur, aut alio quouis nomine, nec pecuniam, nec munus, quodcunque sit, etiam qualitercumque offeratur, accipiant, non obstante quacumque consuetudine, etiam immemorabili, exceptis tamen victualibus, quę sibi ac suis frugaliter, moderatéque pro temporis tantum necessitate, & non vltra erunt ministranda. Sit tamen in opinione eorum qui visitantur, si malint soluere, id quod erat ab ipsis ante solui, certa pecunia taxata, consuetum, an verò prædicta victualia subministrare, saluo item iure conuentionum antiquarum cum monasteriis, aliísve piis locis aut Ecclesiis non parrochialibus initio, quòd illæsum perma-

k Doctoris Angelici D. Thomæ sententiam hac in re mirum in modum suspiciendam intelligimus, qua quidem docet licere prælatis, dum subditos visitãt, statas procurationes percipere: non quidem tanquam correctionis pretio, quæ proculdubio spiritualis res est, sed quasi debitum stipẽdium. In quo quidem verbo duo ipse Sotus obseruat. Priùs, quòd re vera visitationum stipendia ob id censentur licita, quòd prælati per seipsos visitare deberent greges suos vt vultum pecoris agnoscere possent; & vocẽ audire, secundũ verbum Christi: Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, et cognoscunt me meæ: nam alios mittere, qui dũtaxat mercedem corradant, nulla erat mercede dignum. Posterius quòd cũ eiusmodi stipendia sustentationis gratia fuerint constituta, illis præsi videntur purissi-

neant. In iis verò locis, seu prouinciis, vbi consuetudo est vt nec victualia, nec pecunia, nec quicquam aliud visitatoribus accipiatur sed omnia gratis fiãt [l] ibi ritus obseruetur. Quód si quisquam (quod absit aliquid amplius in supradictis omnibus casibus accipere præsumpserit, is præter dupli restitutionem, intra mensem faciẽdam aliis etiam pœnis iuxtà Constitutionem Concilij generalis Lugdunensis [m] quæ incipit. Exigit. nec non & aliis pœnis in Synodo Prouinciali arbitrio Synodi, absque vlla spe veniæ mulctetur. Patroni verò in his quæ ad Sacramentorum administrationem spectant, nullatenus se præsumant ingerere, neque visitationi ornamentorum Ecclesiæ, aut bonorum stabilium, seu fabricarum prouentib. immisceãt, nisi quatenus id eis ex institutione ac fundatione competat, sed Episcopi ipsi hæc faciant, & fabricarum redditus in vsus Ecclesiæ necessarios, & vtiles prout sibi expedire magis visum fuerit, expendi curent [n] Operosum nimis foret alia pleráque decreta sanctorum Patrum huic visitationis præcepto recensere, quæ & prolixitatis vitandæ gratia & omisimus, & hæc sufficere existimauimus.

DE SYNODO PROVINCIALI ET ANNVALI CELEBRAMDO.

§ XV.

CONCILIVM per Episcopos celebrandum est duplex, quoddam Prouinciale quod legatus aut primas vel Metropolitanus facit cum suis suffraganeis & aliis cõuocatis diœcesis, commodo. Et hoc rursus duplex est, nam vel est decretæ seu delegatæ prouinciæ siue à legato à latere Papæ, aut ab altero ad hoc misso, quod ipse, iure legationis aut specialis commissionis celebret cum Metropolitanis, Primatibus, Episcopis & Clericis etiam exemptis Prouinciæ, siue prouinciarum intra legationis suę terminos contentarum. Aliud est Concilium prouinciale limitatæ prouinciæ, cui scilicet preest Patriarcha aut primas vel Metropolitanus Archiepiscopus, & de huiusmodi Cõcilio prouinciali quatuor tractanda sunt.

...nia conscientia exigi posse, vbi episcopatus non sine nimium pingues, nam vbi decimæ abundant, profectò non est vsque adeò tutum.

[l] contigit. de censib. in 6.

[m] Conci Trid. Seß. 24. de refor. c. 3. § quod si quisquam.

[n] *Exigentes procurationem in pecunia numerata, etiam à volentibus, vel in victualibus restituant, duplũ illius quod acceperunt intra mẽsem alias elapso mense sunt interdicti, & si decederẽt durante interdicto essent sepeliẽdi in terra prophana, & non in cœmeteria. Et habet locum hæc pœna in Episcopis & Archiepiscopis. sed alij inferiores sunt suspẽsi ab officio, & beneficio, donec restituerint illud duplum. Et posito quod dantes munera, vellent eis remittere, nihilominus accipientes, tenentur illa restituere.*

[o] *Synodi prouincialis vtilitatem habes in initio statut. Eccl [illegible] his verbis, Hic conuenerunt patres.*

Primùm de debito celebrandi huiusmodi Concilio canon. Aposto. 28. ita statuitur. Bis in anno Episcoporum Concilia celebrentur vt inter se inuicem dogmata pietatis explorent, & emergentes Ecclesiasticas contentiones amoueant semel quidem quarta septimana Pentecostes.

Secundo verò, duodecimo die mensis Hyperberetei id est iuxtà Romanos 4. Idus Octobris.[b] Concilium primum generale Nycænum can. 5. sic habet. Seruetur & ista sententia vt hi qui ab aliis excommunicantur ab aliis ad cõmunionem non recipiantur. Sequitur immediatè. Requiratur sanè si forte aliqua indignatione aut contentione aut qualibet commotione Episcopi sui excommunicati sint. Vt ergò digna possint examinatione perquiri, rectè visum est per singulos annos, in singulis Prouinciis bis in anno Episcoporum Concilium fieri, vt simul in vnum cõuenientes, ex communi prouincia huiusmodi examinent quæstiones, vt ita demùm hi qui ob culpas suas Episcoporum suorum offensas meritò contraxerunt, dignè etiam à cæteris excommunicati similiter habeantur, quousque in communi vel ipsi Episcopo suo visum fuerit humaniorem circa eos ferre sententiam, habeatur autem semel Concilium ante dies quadragesimæ vt omnibus (si quæ sunt) simultatibus amputatis, mundum & solemne munus Deo possit offerri, secundum vero agatur circa tempus autumni. Eadem est sententia Concilij Chalcedonensis.[c]

Sexta Synodus generalis quæ fuit Constantinopolitana canon. 8. statuit Synodos prouinciales quotannis saltem fieri.

Concilium Antiochænum quod fuit à præfata sexta Synodo receptum & approbatum vt habetur canone eius secundo ita statuit. Propter Ecclesiasticas causas, & quæ existunt controuersias dissoluendo sufficere nobis visum est, bis in anno per singulas prouincias Episcoporum Concilium fieri. Et habetur. 18. dist. cap. Propter. Leo Papa primus similiter ita diffiniuit, de Conciliis autem Episcopalibus non aliud indicimus quam quod sancti patres salubriter ordinauerunt, vt scilicet bini conuentus per singulos annos habeantur in quibus querelæ quæ inter diuer-

inter se de Doctrina fidei: nūc vno interpretante, & cęteris aliis tacentibus: nūc respondente vno, & cæteris interrogantib. & quod fidei Catholicæ, Patrumque præceptis consonare videtur, id vnū confirmant, corroborāt, & profitentur. Hīc de moribus populi sui quisque refert, quod animaduersione dignum putat: vt eius rei causa admonitiones populares, si opus sit, concipiantur in synodo.

b 11. q. 3. cap. Seruetur.

c *Calcedonense generale Concilium can. 18. sic decreuit peruenit ad nostras aures, quod in prouinciis constituta Episcoporum Concilia minimè celebrentur, hoc ex eo probatur, quod multis quæ correctione opus habent Ecclesiasticæ res negligantur: statuit ergo hæc sancta synodus secundùm regulas Patrum, bis in anno in vnum conuenire per singulas prouincias Episcopos*

sos

ſos Eccleſiæ ordines naſci aſſolent, iudicetur, ac ſi fortè inter ipſos qui præſunt de maioribus peccatis naſcitur quod abſit cauſa quę prouinciali nequeat examine definiri. Fraternitatem tuam de totius negotij qualitate Metropolitanus curabit inſtruere. Et habetur. 18. cap. de Conciliis.

Secundùm ſubſequentia iura Concilium prouinciale ſaltem ſemel in anno celebretur. Decreto ſextæ Synodi ita fieri decernentis vt ſtatim ſupra patuit coheret decretum ſeptimę Synodi generalis quæ fuit 2. Nycena can. 6. decernentis ſaltem ſemel in anno celebrari Synodos prouinciales ſicut Patres ſextæ Synodi in Trullo ſtatuerunt. Et habetur. diſt. 18. cap. Quoniam quidem.[d]

d Hæc XVIII. Diſtinctio cum ſuis canonibus plena eſt præceptorum de obſeruatione Synodorum Prouincialium. Statuit Synodus Calcedonenſis ſecundùm regulas Patrum bis in anno in vnũ conuenire per ſingulas Prouincias Epiſcopos, vbi ſingula quæ emerſerint, corrigantur καὶ (vt Græcus habet) διορθῶμ ἕκαστα τὰ ἀνα-κύπτοντα. ſtudeant.

Octaua etiam Synodus generalis quæ fuit quarta Conſtantinopolitana can. 17. determinat Metropolitanos ſuper vniuerſos Epiſcopos, qui ab ipſis promouentur habere poteſtatem ad conuocandum eos vrgente neceſſitate, ad Synodalem conuentum, & corrigendum ac coercendum eos cum fama illos ſuper quibuſdam delictis forſitan accuſauerit.

Lateranenſe generale Concilium ſub Innocentio 3. celebratum cap. 6. ita habet. Sicut olim à ſanctis Patribus noſcitur, inſtitutum, metropolitani ſingulis annis cum ſuis ſuffraganeis prouincialia non omittant celebrare Concilia in quibus de corrigendis exceſsibus & moribus reformandis præſertim in clero diligentem habeant cum Dei timore tractatum, canonicas cauſas & maximè quæ ſtatuta ſunt in hoc generali Cõcilio relegentes vt eas faciant obſeruare debitam pœnam tranſgreſſoribus infligendo, vt autem id valeat efficaciùs adimpleri per ſingulas diocæſes ſtatuant idoneas perſonas prouidas videlicet & honeſtas quæ per totum annum ſimpliciter & de plano abſque vlla iuriſdictione, ſollicitè inueſtigent, quæ correctione vel reformatione ſunt digna & ea fideliter perferant ad Metropolitanum & ſuffraganeos in Concilio ſequenti vt ſuper his & aliis vt vtilitati & honeſtati congruerit prouida deliberatione procedant.[e] Et recitatur. de accuſationibus. ca Sicut olim.

e Idem ſacrum Lateranenſe generale Concilium cap. 69. prohibens, ne Iudæi publicis officiis præficiantur, ſic habet, Si quis autem eis tale officium commiſerit per prouinciale concilium quod ſingulis præcipimus annis celebrari, monitione præmiſſa diſtrictione quæ cõuenit cõpeſcatur. Et habetur de Iudæis & Saracenis cap. cùm ſit nimis.

Nec prædictis officiunt quæ refert Gratianus diſt. 17. in cap. Syno-

cap. Synodum ex Marcello Papa, & in cap. regula vestra. ex Iulio Papa & in cap. nec licuit. ex Gregorio, quia non licet aliquibus Synodum congregare sine summi Pontificis authoritate cum fiant Conciliorum generalium & summorum Pontificum decreto & præcepto. Nec illud aliud obstat quod in cap. Concilia. eadem dist. 17. ex Symmacho Papa scribitur, quod Concilia Sacerdotum Ecclesiasticis legibus quotannis decreta, per prouincias quia præsentiam Papæ non habent valetudinem perdiderunt (intellige quantum ad definiendum aliquid de fide aut de moribus vniuersaliter obseruādum) quoniam hoc soli generali Concilio competit.

Secundum circa Prouinciale Concilium tractandum, est, de vocandis ad ipsum, Principes enim sæculares hinc arcentur, octauę Synodi decreto. Illud autem tanquam exosum quoddam ab auribus nostris repulimus, quod à quibusdam imperitis dicitur, non posse Synodum absque principū præsentia celebrari, cum nusquam sacri canones conuenire seculares Principes in Conciliis sanxerint, sed solos Antistites. Vnde nec interfuisse illos Synodis exceptis Conciliis vniuersalibus inueniemus, nec enim fas est sæculares Principes spectatores fieri rerum quæ sacerdotibus Dei nonnunquam eueniunt. [f] Hæc sacrum 8. generale Concilium. Nam Catholicorum sententia est, solos Prælatos maiores, eosque omnes, id est, Episcopos in Conciliis generalibus & prouincialibus habere ius suffragij decisiui ordinariè, ex priuilegio autem & consuetudine, etiam Cardinales, Abbates, & Generales Ordinum, licet Episcopi non sint, ex Presbyteris autem & aliis Clericis minoribus tantùm vocari aliquos viros doctos, qui iuuent in disputando, vel aliis ministeriis, Principes autem vocari, tum vt Concilium defendant, tum vt testes & conscij decretorum Concilij, postea transgressores & contumaces pœnis corporalibus puniant. Denique, ex priuatis Laicis tantùm vocari aliquos, si videātur vtiles, vel necessarij ad aliquod ministerium Concilij. Hanc sentētiam esse Catholicorum, patet tum ex personis, quæ interfuerunt Conciliis generalibus, tum ex Ioanne de Turrecremata

[f] *Si quis contendat omnes Christianos esse Episcopos, & quod dictum est Petro, omnibus Christianis esse dictum: is demonstrare debebit, Quinam sunt illi, qui in Ecclesia dicuntur oues, si enim omnes sint pastores, vbi oues? quod si quidam sunt pastores, id est, Episcopi, & quidam oues, id est, Laici, & si pastores in Conciliis conuenire debeāt: Vt definiant quæ sint bona pascua, quæ verò noxia, certè sequitur non Laicorum, sed Sacerdotum esse Concilia. Cyprianus in initio Epistolæ ad Iulianum Hilarius lib. de Synodis, Ambrosius epist. 32. Hieronymus lib. 2. Apologiæ contra Ruffinum, Augustinus epist. 119 Leo epist. 16. & sequen. Ruffin. lib. 10. hist. ca. 1. Athanasius in epist. ad solitariam vitā agentes, alijque Patres, qui passim, Concilia Episcoporum esse. [illegible] Theodosius [illegible] in epist. ad Ephesinam Synodum, [illegible] extat in prima*

 libro

libro tertio, capite duodecimo & decimoquinto, & aliis Catholicis auctoribus.

Tertiò, probatur ex Conciliis, hactenus celebratis: nam omnium Conciliorum decreta ab Episcopis solis facta esse, patet ex subscriptionibus, vbique enim inueniuntur soli Episcopi subscripsisse, exceptis paucis generalibus, quibus Imperator etiam subscripsit, sed alia forma, quàm Episcopi: Episcopi enim definiendo, vt Iudices, Imperatores consentiendo, subscripserunt, & quibusdam etiam paucissimis, vt Florentino, Lateranensi; & Tridentino, quibus scripserunt Abbates & Generales Ordinum, ceteri, quamuis optimi & doctissimi essent, nunquam sunt admissi, nisi ad consultandum, excepto Concilio Basiliensi, vbi Presbyteri admissi sunt ad suffragium decisionū, sed perperam & contra morem omnis antiquitatis, nec illud Concilium fuit legitimum, Iuxta Italorum sententiam.

Vocandi autem sunt ad Concilium prouinciale omnes illius prouinciæ Episcopi vt diffusè docet Gratianus in decretis. dist. 18. c. Propter. 2.

Tertium circa Prouinciale Concilium tractandum, est scire ad quid celebretur non enim congregatur vt de fide decidat, cùm maiores & difficiliores quæstiones, scilicet de fide vt sancta Synodus statuit & beata consuetudo exigit, ad sedem semper referantur Apostolicam, vt inquit Pelagius Papa dist. 17. cap. Multis. in fine capituli. Et Innocentius Papa primus. Quoties (inquit) ratio fidei vētilatur arbitror omnes fratres & Episcopos nostros non nisi ad Petrum id est sui nominis & honoris authoritatem referre debere, Idem vult Innocent. 3. in cap. Maiores. De Baptismo & eius effectu. Præterea Concilij Prouincialis sententiæ cæteræ prouinciæ non astringuntur Insuper prouinciale Concilium potest errare sicut de multis compertum est quod errarunt, ideo ad ipsum non spectat de fide diffinire verum vt notat glossa super cap. Quoties. 24 q. 1. Aliud est quæstionem de fide nouam terminare, quod nulli præterquam Romanæ sedi vel Concilio generali permittitur, Aliud autem est ipsam sine diffinitione ventilare quod Patriarchæ & primates facere possunt vt testatur Clemens Papa

tomo eius Concilij, c. 32. Illicitum est, inquit, eum, qui non sit in ordine sanctissimorum Episcoporum, Ecclesiasticis immiscere tractatibus. Pulcheria quoq; Imperatrix in Epistola ad Senategum Bichiniæ, quæ habetur ante Concilium Chalcedonense, iussit, vt Clerici, Monachi, & Laici, etiam vi repellerentur à Concilio, exceptis paucis illis, quos Episcopi secum duxerant. In Concilio Chalcedonensi, actione prima, cùm ad Martinum Archimandritā mitteretur, vt subscriberet, respondit non esse suum, sed Episcoporum tantū subscribere. Et in eodem Concilio cùm pro Dioscoro Monachi & Laici ingressi essent, sæpius Patres clamarunt: Mitte foras superfluos, Concilium Episcoporum est.

Papa in cap.secundo distinct.80.

Potest etiam Prouinciale Cōcilium cum Episcopo alicuius propositionis prædicationem & assertionem inhibere ex qua potest oriri scandalum & rebelles huic prohibitioni punire. Celebratur autem concilium Prouinciale propter causas ex can.28 Apostolorum & à generalibus Conciliis & summis Pontificibus huiusmodi Concilij prouincialis celebrationem indicentibus propositas & superius commemoratas. Adiicit Concilium generale Lateranense cap.30. aliam causam, nam postquam illic præuisit grauem querelam de quibusdam prælatis assumentibus viros indignos ex affectu inordinato ad Ecclesiastica beneficia, ita decernit: Volentes igitur huic morbo mederi præcipimus, vt prætermissis indignis assumant idoneos qui Deo & Ecclesiis velint & valeant gratum impendere famulatum. Fiátque de hoc in prouinciali Concilio diligens inquisitio annuatim, vt habetur de præbendis & dignitatibus cap. Graue nimis. Ecce quomodo in Concilio prouinciali sit diligenter inquirendum de idoneitate & indignitate promotorum ad Ecclesiastica beneficia. Præcipit etiam Concilium Basiliense sess.20. vt sua Constitutio contrà Concubinarios sacerdotes edita publicetur, in prouincialibus & Episcopalibus Synodis.

Quartum considerandum circa huiusmodi Concilia prouincialia, est quāta sit illorum authoritas g de qua Augustinus lib.2. de Baptismo. cap.3. ita ait. Ipsa Concilia quæ per singulas regiones vel prouincias fiunt plenariorum Conciliorum authoritati quæ sunt ex vniuerso orbe Christiano sine vllis ambagibus cedere oportet. Gratianus dist. 18. in principio. de huiusmodi Conciliorum authoritate differens ita habet. Episcoporum Concilia sunt inualida ad diffiniendum & ad constituendum non autem ad corrigendum, quod dicit ea inualida ad diffiniendum & constituendum intellige generaliter vt omnes obligent, possunt enim Episcopi canones Episcopales constituere quibus subditos ligent & obligent ad ipsorum obseruantiam, imò decreta Conciliorum prouincialium Ecclesiæ sedi apostolicæ proposita & non reiecta sunt ab omnibus tenenda

g Potest etiam Prouinciale concilium, aut Episcopis in his quæ iam diffinita sunt de fide aut euidentissimis sacræ Scripturæ testimoniis contraria contra eos qui deprehendi possunt lapsos iudicere, & sententiam ferre, hoc enim non est de fide sententiam ferre, sed sententiam iam latam exequi, huc tendit quod in cap. ad abolendam de hæreticis dicitur Excōmunicatos esse omnes hæreticos, quos Romana Ecclesia, vel Episcopi in suis Ecclesiis declarauerunt hæreticos, quod de deprehensis in manifesta hæresi intelligendum est.

nenda tanquam tacito consensu ab Ecclesia recepta & confirmata.

Aliud est Concilium Episcopale singulis annis celebrandum, de quo sic habet Lateranense Concilium cap. 6. Quæ statuerunt Metropolitani cum suis suffraganeis in Concilio prouinciali faciant obseruari publicantes ea in Episcopalibus Synodis annuatim per singulas diocęses celebrandis, & habetur. de accusationibus. c. 25. Sicut olim.[h]

Gratianus 18. dist. c. Annis. ex Concilio Biloensi & cap. Decernimus. ex Concilio Tholetano, probat Synodum Episcopalem singulis annis celebrãdam, Nec obstat quod ex Martino Papa refert dist. eadem. cap. propter. 2. in fine capituli, vbi sic habetur. Nulli autem Episcopo liceat propria apud semetipsum Concilia facere præter eos quibus Metropoles sunt creditę loquitur enim vt rectè dicit glossa de Conciliis Prouincialibus cum aliis Episcopis.

h Diocæsana Concilia sunt in quibus conueniunt, tantùm præbuerit vnus Episcopatus, & his Episcopis, præest, & vix dici possunt Concilia cum in ordinariè nullus sit qui Iurisdictionẽ habeat, præter vnum Episcopum qui præest.

Vocandi ad Synodum Episcopalem sunt Sacerdotes & Abbates ex Concilio Tholetano vt habetur dist. 18. c. Decernimus. de Abbatibus id testatur Concilium Aurelianense in cap, Abbates. 18. q. 2.

Innocentius tertius Abbates (inquit) & Sacerdotes tibi Diocæsana lege subditos, qui ad tuam Synodum conuenire contemnunt, [i]dummodo in ipsa Synodo non ducas aliquid statuendũ quod Canonicis obuietq; institutis per censuram Ecclesiasticam ad Synodum illam venire compellas, de maioritat. & obed. cap. Quod super his.

i Clemens 4. scribit quosdam Abbates etiam exemptos adesse teneri prouincialibus Conciliis, & Episcopalibus Synodis extra. De priuilegiis. cap. 6. lib. 6 Nec obstat quòd ex Concilio Thuronensi refert Gratian. dist. 18. cap. Episcopus. 2. quod episcopus non debet Abbatem cogere ad Synodum ire, nisi aliqua rationabilis causa existat, Nam loquitur de priuilegiatis, vt de statu monachorum. c. 1.

Ad quid autem celebretur Synodus Episcopalis docet Concil. Tholet. dicens Cum ad Letanias vel Concilium venerint presbyteri qui in Parrochiis ordinãtur rationem suo Episcopo reddant qualiter susceptum officium celebrent vel baptizent. Et habetur. dist. 38. c. Quando.

Nota ad Letanias id est secundùm glossam ad processiones rogationum, nam eo tempore omnes Sacerdotes veniebant ad Ecclesiam Cathedralem.

Secundò vt priorum Conciliorum decreta renouentur & clariùs innotescant suæ diocæsi quod videtur innuere Concilium Basiliense Sess. 20. contra concubinarios tali decreto. In Conciliis prouincialibus & Synodalibus aduersus

uerſus tales punire negligentes vel de hoc crimine diffamatos etiam per ſuſpenſionem à collatione beneficiorum vel alia condigna pœna procedatur ſeueriter, Nota aduerſus tales, ſcilicet, concubinarios publicos qui admoniti concubinas eiicere recuſant. De obſeruandis Conciliis prouincialibus generale Concilium Lateranenſe cap. 6. ita habet. Quod ſtatuerunt in Concilio prouinciali faciãt ea obſeruari Epiſcopi publicantes ea in Epiſcopalibus Synodis annuatim per ſingulas dioceſes celebrandis. Et habetur de accuſationibus cap. Sicut olim. vt ſup.

Tertiò ob id initur Synodus Epiſcopalis vt obſeruetur decretum Gregorij 9. quo ſtatuit quod habentes plures dignitates, vel alia beneficia curam animarum habentia per ordinarios compellantur, infra tempus competens ſuperioris arbitrio ſtatuendum, oſtendere diſpenſationes ſuas quas ſi non oſtenderint perinde procedatur ac ſi nullas haberent, & ſi oſtenderint & ſufficientes, non amplius moleſtentur, prouiſo eo modo ne in prædictis beneficiis cura animarum negligatur, ſi autem dubitetur de diſpenſatione ad ſedem Apoſtolicam recurratur. Et habetur. Extra. de officio ordinarij cap. Ordinarij locum in 6.

Intereſt etiam Epiſcopis piarum voluntatum exequutiones procurare quod vel in Synodis curabunt, vel aliis id oneris demandabunt vt probè ſtatuitur. Trid. Seſſ. 22. cap. 8. his verbis.[k]

Epiſcopi, tanquam ſedis apoſtolicæ delegati, in caſibus à iure conceſsis, omnium piarum diſpoſitionum, tam in vltima voluntate, quàm inter viuos, ſint executores: habeant ius viſitandi hoſpitalia, collegia quæcunque, ac confraternitates laicorum, etiam quas ſcholas, ſiue quocunque alio nomine vocant, non tamen quæ ſub regum immediata protectione ſunt, ſine eorum licentia, eleemoſynas Montis pietatis, ſiue Charitatis, & pia loca omnia, quomodocunq; nuncupentur etiam ſi prædictorum locorum cura ad laicos pertineat, atque eadem pia loca, exemptionis priuilegio ſint munita: & omnia quæ ad Dei cultum, aut animarum ſalutem, ſeu pauperes ſuſtentandos, inſtituta ſunt, ipſi ex officio ſuo, iuxtà ſacrorum Canonum inſtituta cogno-

k Notat tamen alicubi Oldendorpius, Epiſcopos non eſſe immediatos executores teſtamentorum, ſed in defectum tantùm aliorũ. Qui etſi aliquoties in ſcriptis ſuis Chriſtianæ prudentiæ metas tranſgrediatur, hic tamen à veritate non exorbitat. Neque enim aliud dicunt Patres, quã epiſcopos in caſibus à iure conceßis: ius viſitandi, & exequendi, habere. Vnde Didacus Couarruuias ad 3. & 17. capitulum tituli, De teſtamentis, docet nullo executore nominato, hæredi cõpetere vltimæ voluntatis executionẽ, etiam in his, quæ obpiam cauſam relinquuntur, & executores teſtamentarios ex cauſa, etiam intra annum, ab epiſcopo cogi poſſe, vt vltimam voluntatem exequantur, etiam ſi teſtator hanc conditionem (quod illicitum forte) interdixerit.

ſcant, & exequantur, non obſtantibus, quacunque conſuetudine, etiam immemorabili priuilegio, aut ſtatuto.

DE ACTIONIBVS ORDINIS EPISCOPALIS.

§ XVII.

LOCI huius amplitudo & materiæ dignitas, me longiùs diuagari & priorum capitũ fines excedere compulit, ſed abſolutis iuriſdictionis [a] Epiſcopalis poteſtatibus nunc ad ea quæ ex ordine huic ſacro officio inhærent dirigatur oratio. Ex actionibus itaque quæ ſoli Epiſcopo conſecrato pertinent duplicem diſtinctionem facimus. Quædam enim ſunt ordinis Epiſcopalis per ſe & indelebiles, adeo vt fieri poſsint per Epiſcopos ſuſpenſos hæreticos & degradatos quamuis illicitæ, vt ſunt conferre ſacramenta quæ ſolis Epiſcopis competunt ſcilicet ordinare ſacris ordinibus & confirmare, hæc enim duo diuino iure & non humana inſtitutione Epiſcopis conſecratis conueniunt, ſic quod Papa non poteſt hæc illis auferre ſicut nec Sacerdoti legitimè conſecrato poteſt auferri poteſtas conficiendi Euchariſtiam, ſi enim poteſtas ordinis Epiſcopalis non conueniret Epiſcopo iure diuino & ab homine inauferibili conſequens eſſet Epiſcopum diuino iure non eſſe ſuperiorem ſimplici ſacerdoti quod eſt hæreſis Arrij, quam Auguſtinus libro de hæreſibus cap. 53. nomine hæreſis condemnat. Quod autem huiuſmodi poteſtas ordinis Epiſcopalis remaneat in Epiſcopo hæretico oſtenditur duplici Eccleſię teſtimonio. Vnum eſt quod Epiſcopos hæreticos ſi poſtea reſipiſcant Eccleſia conſueuit recipere in ſuo gradu & dignitate, ſine iterata conſecratione, vt patet ex actis 7. Synodi quæ fuit 2. Nycena, in qua multi Epiſcopi qui ab Eccleſia propter hæreſim receſſerant, poſtquam reſipuerunt miſericordiam petentes fuerunt in ſuis gradibus & honoribus ſine noua ordinatione recepti vt habetur in cap. Conuenientibus 1. q. 7. Quod ſi Epiſcopalem ordinem per hæreſim amitterent oporteret eos cum ad Eccleſiam redirent iterum conſecrare. Alterum Eccleſiæ

[a] Superiùs dictum eſt poteſtatem ſpiritualem duplicẽ eſſe Quadã, ſcilicet ordinis ad characterem ſacerdotalem attinens: quæ eſt poteſtas adminiſtrandi Sacramenta, per quæ gratia cõfertur in remiſſionem peccatorum. Sed alia eſt poteſtas Iuriſdictionis, quæ ad hanc ordinatur, vt leges condere eccleſiaſticas diſpẽſare in votis, indulgentias conferre, excommunicare, ab excõmunicatione abſoluere, quin uerò & ſacram ſcripturam exponere, iuxta illud Lucæ 11. Væ vobis legis peritis, qui tuliſtis clauem ſcientiæ. vnde de Chriſto ait Io. Apocal. cap. 5. dignum fuiſſe aperire librum, & ſoluere, Septem ſignacula eius.

siæ testimonium est quod ordinati ab Episcopis hæreticis qui veram Ecclesiæ formam in ordinando seruauerunt nõ sunt iterum ordinandi, sed in suis persistant gradibus vt clarissimè habetur. 9. q. 7. cap. [b] Ordinationes. & expressiùs hoc fuit diffinitũ in 7. Synodo generali. Licet ordinati ab huiusmodi hæreticis sint ab executione sui ordinis suspẽsi prout in prima classe diximus. Hoc Confirmatur ex testimonio patris Aurelij Augustini qui lib. 2. contra Parmenianum de hac re disputans ita ait. Nam si ex ipsa parte veniẽtes etiam præpositi qui pro bono pacis correcto schismaticorum errore suscepti sunt, etsi visum est opus esse vt eadem officia gererent quę agebant, non sunt tamen rursus ordinãdi, sed sicut baptismus in eis, ita ordinatio mansit integra. Hæc Augustinus. Et citantur eius verba in cap. quod quidam. 1. q. 1. Nec obstat quod Vrbanus Papa dicit Daybertum à Nezelone hæretico Episcopo ordinato nihil recepisse sed esse iterum ordinandum, & rationem reddens idem Papa ait. Quia nihil habuit nihil dare potuit ei cui manus imposuit. Et habentur hæc verba in cap. Daybertum 1. quæst. 7. Ex quibus verbis constat, & sentire videtur Nezelonem Episcopum hæreticum non habere potestatem conferendi ordines ad quod relicta responsione gloss. in principio cap. duo Nezelonem.

Quod autem duo Sacramenta ordinis & confirmationis ministrare competat Episcopis ex dictis in 3. cap. huius classis satis patet. Quod verò gratis ministrari debeant etsi pro parte iam ostensum fuerit supra, cum de pœnis Symoniacorum in Symonia ordinis ageretur, supersunt & alia decreta non prætereunda prohibentia ordinationem pro pecunia aut temporali commodo vel fauore, quæ recitantur à Gratiano [c] 1. q. 1. c. Sanctorum [d] ex Calixto & Nanzianzeno, & c. Sunt nonnulla ex Gregorio.

Concilium generale Lateranense, sub Innocentio 3. c. 63. reprobans quandam consuetudinem qua Episcopi varia exigebant pro se & suis ministris pro consecratione Episcoporum vel Sacerdotum & ab ordinandis subiungit Tantum igitur abolere volentes abusum, consuetudinem huiusmodi quã potius reprobamus firmiter statuentes vt

pro

b Qui recedit ab Ecclesia, nec Baptisma, nec ius dandi amittit, quod probat Augustinus quatuor rationibus Primò quia qua ratione perditur vnum, & reliquum, cum vtrumque quadam consecratione conferatur. Secundò quia consuetudo est Ecclesiæ, quod tales non reordinantur cum redeunt, ne fiat iniuria Sacramento. Retinet ergo vtramque sed ad perniciẽ. Tertiò quia si aurum vel argentum furtinè fuerit signatum si fur postea deprehenditur, à Principe punitur, sed signum monetæ non reprobatur. Quarto, quia character militiæ non reiteratur circa redeuntem cum miles ad gratiã Principis reuocatur. Quintò cõcludit ex præmissis, quod non debent iterari sacramenta ab eis collata, ne fiat iniuria sacramento.

c Calixtus. 1 q. 1.

d *Sanctorum Patrum exẽpla sequentes, & officij nostri debito innouantes quemquam per*

pro his siue conferendis siue collatis nemo aliquid quocunque prætextu exigere aut extorquere præsumat, alioquin & qui receperint & qui dederit huiusmodi precium omninò damnatum cum Giesi & Symone condemnetur & habetur de Symonia cap. Sicut pro certo. Quod sacramentum confirmationis similiter & reliqua debeant gratis ministrari eadem constat ratione & suis similiter ostenditur testimoniis. De baptismo siquidem & consignationis seu confirmationis sacramento habet Gelazius Papa, Baptizandis consignandisque fidelibus Sacerdotes precia nulla præfigant nec illationibus quibuslibet impositis exagitare cupiant renascentes, quoniam quod gratis accepimus, gratis mandamur dare, [e] & habetur 1.q.1.cap. Baptizandis. Et in cap. Dictum est. Concilium Triburiense anathematizat vt Symoniacam hæresim, detestabilem acceptionem cuiuscunq; rei pro perceptione charismatis, pro baptismo, pro ordinatione vel Christmate vel balsamo, vel sepulturæ vel communione, nam gratis dona Christi gratuita dispensatione donanda sunt.

pecuniam in Ecclesia Dei, vel promoueri auctoritate sedis Apostolicæ modis omnibus prohibemus si quis verò in Ecclesia ordinationem, vel promotionem taliter acquisierit, acquisita prorsus careat dignitate.

e In hunc canonem Glos. verbo molantur, talē superstruit quæstionem. Quid si Sacerdos nullo modo vult baptizare, nisi ei detur pecunia? Dicunt quidam quod si baptizandus est adultus, nihil ei debet dare. De cons. dist. 4. Baptismi. vel ipsemet baptizet se arg. in. ff. de adop. si consul. arg. contra. ext. de baptismo, & eius eff.

De sacramento Eucharistiæ gratis ministrando specialiter ita statuit sexta Synodus generalis canon. 23. Nullus Episcopus aut Presbyter, aut Diaconus qui sacram dispensat communionem à percipiente gratiam communionis, pretium aliquod exigat. Si quis verò eorum qui connumerantur in clero ab eo qui sacram communionem percipit aliquod pretium exegerit, deponatur, sicut imitator Symoniacæ fraudis, & habetur 1.q.1.cap. Nullus. Propter præmissa sextæ Synodi verba dicit Concilium Triburiense, hoc Symoniacæ hæresis esse vt priùs ex dicto Concilio citatum est, & latiùs Iuo parte secunda, canone nonagesimosecundo differit.

Sacramentum etiam matrimonij gratis fiat, & contrahatur & licet in matrimonio interueniat pactum de dotando, hoc tamen non est pro matrimonio, vt est Sacramentum, sed in quantum est in naturę officium, id est pro obligatione ad seruitutem matrimonij & ad subleuanda onera eiusdem. Vnde Alexander 3 diffinit quod si aliquis sub huiusmodi verbis iuramentum alicui mulieri prestitit,

Ego

Ego te in vxorem accipiam ſi tantum mihi donaueris, reus periurij non habebitur, ſi eam nolentem ſibi ſoluere quod ſibi dari petiit, non acceperit in vxorem, niſi conſenſus ſit de pręſenti, aut carnalis ſit inter eos commixtio ſubſequuta. Et habetur de conditionib. appoſitis c. de illis

Innocentius III. determinat etiam, quod gener propter onera matrimonij non tenetur fructum pignoris dotis pro vxore reſtituere de Vſuris c. Salubriter.

Sacramenta pœnitentię, & abſolutionis, & extremæ vnctionis, gratis miniſtranda eſſe conſtat ex eo quod de omnibus ſacramentis ſtatuit generale Cōcilium Lateranenſe c. 63. vt liberè conferantur (inquit) Eccleſiaſtica ſacramenta. Et habetur in c. ad Apoſtolicam de Symonia & c. Cum in Eccleſia, titulo eodem. Vetat idem Cōcilium ne pro Sacramentis conferendis aut collatis aliquid exigatur.

Quod autem attinet ad ſpiritualis poteſtatis effectus, indignum eſt & Eccleſiaſticæ rationi contrarium vt abſolutionis beneficium redimatur. Idemque de diſpenſationibus ordinationibus alijſq; ſpiritualis poteſtatis effectibus iudicium eſt. Poteſt tamen Sūmus pontifex qui multis eget, aliquid per modum Suſtentationis accipere.

Item quędam dantur per modum pœnæ. Sed in contrahendis matrimoniis vel nulla omninò detur diſpenſatio vel rarò idq; ex cauſa & gratis concedatur.[f] Hęc affabrè dicta ſunt quoties ſuperiùs habitus eſt ſermo de ſimonia.

[f] *Nec valuit imò erronea eſt opinio gloſſæ ſuper capitulum honorantur 32. q. 2. dicentis, Quod ideò licet accipere pecuniam pro matrimonio & non pro aliis ſacramētis, quia in matrimonio non confertur, gratia Spiritus Sancti, ſicut in aliis, quo errore cecunt etiam gloſ ſuper capitulum cum in Eccleſiæ de ſymonia contra quam, & aliter ſentiente. eſt expreſſa ſententia Apoſtoli Pauli ad Hebr. 13. dicentis. Honorabile Connubium in omnibus, & thorus immaculatus, non eſſet autem thorus immaculatus, & purus, niſi per contentam in eo Spiritus Sancti gratiam.*

DE CONSECRATIONIBVS ET BENEDICTIONIBVS.

§ XVIII.

PRÆTER actiones eſſentiales ordinis Epiſcopalis, quę ſunt ordinare & confirmare: aliæ ſunt ipſius ordinis Epiſcopalis per accidens quales ſunt cōſecrationes & Benedictiones, quarū inſtitutio ex ipſius ſummi Dei ſcripturarum teſtimoniis dependet, aduerſus clancularios iſtos tergiuerſatores qui nihil niſi ſcriptum & dilucidum commendant, qui tam audacter digladiantur, aduerſus antiquum Benedictionum ritum. Docet Apoſtolus in Epi-

ſtola ad Hæbreos tarbernaculum quod Moyſes vt in Exodo ſcriptum eſt, benedixit, [a] & quæ in tabernaculo ſecundùm legem fiebant, vt orare & ſacra operari, & munera offerre, tam miniſtris ipſius tabernaculi omnia denique Eccleſiæ noſtræ & eorum quæ in Eccleſia fiunt & ad Eccleſiam pertinent quæ idem Apoſtolus in eadem Epiſtola cœleſtia vocat, vmbras & exemplaria eſſe. Sicut reſponſum eſt Moyſi, cum conſumaret tabernaculum. Vide (inquit) omnia facito ſecundùm exemplar, quod tibi monſtratum eſt in monte, nihil enim excepit horum qui dixit omnia, imò neque Moyſi ſolum, ſed regi quoque Dauid idem oſtenſum eſt de templo, è Salomone ædificando, & rurſus Dauid Salomonem docuit per ſpiritum Dei eadem quæ ſibi erant oſtenſa, vt templum ædificandum, & cætera quæ ad templum ſecundùm legem pertinebant, vmbras item eſſe, & exemplaria verorum & cœleſtium, ſic enim Paulus vt dixi vocat Eccleſiam noſtram & ea quæ ſunt. Tabernaculum igitur quod Moyſes benedixit & templum quod Salomon dedicauit & quæ in eis ſecundùm legem fiebant, & eorum miniſtri omnia erant vmbræ futurorum in nouo teſtamento, & ſicut Apoſtolus ait vmbrã habebat lex futurorum bonorum, non ipſam imaginem rerũ. Hinc emanauit pia Eccleſias conſecrandi ratio, quam qui negant nõ ſolùm Epiſtolam Clementis quæ hoc clarè elucidat ſed ſcripturas veteris & noui teſtamenti confundunt. Synodus Laodicenſis ex multis Aſiæ prouinciis coacta, quia didicerat ex ſcripturis ſanctis Propheticis & Apoſtolicis, non eſſe domum orationis, domum communem ſed domum Deo ſanctificatam ſanxit can. 57. non oportet Miſſas in domibus celebrare, & Synodus Baſilienſis ſub Ludouico & filio eius Lothario habita ca 47. plerique (inquit) presbyteri neglectis baſilicis Deo dicatis in domibus Miſſarum celebrationes contra diuinam auctoritatem & canonicam inſtitutionem facere prǽſumunt. Et in extrema parte. Quando ergo quod Dominus prohibet, humana prǽſumptio nõ metuit, proculdubio prǽceptum tranſgredi non pertimeſcit. Benedictionum autẽ & Conſecrationum munus Epiſcopis ineſſe credimus ſola humana conceſſione

a Sancti Patres benedictiones, & orationes, quaſdam adinuenerunt, quales creaturæ benedictæ quoſdam ſpirituales haberẽt effectus nec dubitarunt, eum ſpecialem effectum euenire, præter naturæ aut creaturæ conditionem, qui ſacris benedictionibus poſtularetur, vnde ſalus corporis & animæ proueniant: quocirca Eccleſias vaſa, veſtimenta, palmas, herbas, cibum, potum, ſal, aquã, & cætera benedixerunt, non equidem exiſtimantes ſpiritualem à creaturis procedere virtutem: ſed quod dignaretur Deus eam gratiam illi creaturæ conferre, vt virtutem quam precarentur: haberent, de aqua benedicta ab Apoſtolis in Eccleſia inſtituta meminit Alexander Papa & Martyr, qui quintus à Beato Petro rexit Eccleſiam, his verbis, Aquam ſale conſperſam in populis benedicimus: vt ea cuncti aſperſi, ſanctificentur, ac purificentur.

ſione ſcilicet ſummorum Pontificum hinc de Conſecrat. diſt. 1. cap. Eccleſiis. & duobus ſequentibus præcipitur ab Arrianis Epiſcopis conſecratas Eccleſias iterum conſecrari, poſſe tq; Papa hanc poteſtatem conſecrandi vel benedicendi Eccleſias quæ nunc ſolis Epiſcopis reſeruatur omnibus aliis ſacerdotibus concedere vt etiam ſcribit Alphonſus de Caſtro [b] lib 2. de Iuſta hæreticorum vltione ca. 21. ad finem. Etſi oppoſitum ſentiat gloſſ. ſuper capitulum Eccleſias. de Conſecratione diſtin. 1. dicens ideo Eccleſias Arrianorum eſſe iterum conſecrandas quia non in Eccleſiæ formã erant conſecratæ. Quod autem dixi poteſtatem conſecrandi & benedicendi eſſe auferebilem non loquor de ea poteſtate conſecrationis quę ad ordinationem Epiſcopi & ſacerdotis neceſſariò requiritur & iure diuino ſecundùm multos, ſed de poteſtate conſecrandi Eccleſias, vaſa &c.

quod omnibus Sacerdotibus ſaciendum eſſe mandamus.

b Excommunicatus (inquit Alphonſus) à Caſtro, aut quomodolibet ab Eccleſiæ vnitate præciſus, ſi miſſam celebret: quia poteſtatem ordinis indelebilem tenet, verè conficit corpus, & ſanguinem Domini, quia tamen eſt ab Eccleſiæ vnitate ſeparatus orationes eius, quas nomine Eccleſiæ offert, nullam prorſus habent virtutem, nullúmque meritum ita, vt nec ipſi hæretici, nec illis, pro quibus dicuntur, prodeſſe poſſint.

Vtræq; autem actiones ſcilicet Conſecratio & benedictio ſacramentalia dicuntur tum quia ordinantur ad alicuius ſacramenti ordinationem, vel illius adminiſtrationẽ tum etiam quia aliquam habent cum Sacramentis ſimilitudinem ſcilicet quandam ſpiritualem Dei virtutem ad aliquid in deuotè recipiente efficiendum quod ſecluſa conſecratione vel benedictione non efficeretur.

Præmiſſa Sacramentalia ſcilicet conſecratio & benedictio debitè & gratis ſunt ab Epiſcopis miniſtranda. Conſecratio quidem omnis fit per inunctionem Chriſmatis quæ eſt triplex quædam eſt Epiſcoporum & ſacerdotum de qua ſupra cap. 3. huius Claſsis.

Alia eſt conſecratio Eccleſiæ & altaris, de vtraque autem Eccleſiæ ſcilicet & altaris conſecratione per Epiſcopum ſimul agitur lib. 3. decret tit. de Conſecratione [c] Eccleſiæ vel altaris & in 6. tit. eodem. quæ conſecratio Eccleſiæ vel altaris non poteſt fieri per ſimplicem ſacerdotem vt dicitur in c. Aquæ. de conſecratione Eccleſiæ vel altaris. Quæ conſecratio Eccleſiæ vel altaris gratis fieri debet ita ſtatuente Concilio Cabilonenſi, ſtatuimus vt ſicut pro declinandis Baſilicis & dandis ordinibus nihil accipiendum eſt, ita etiam pro balſamo vel pro luminaribus emen-

c Gratianus diſt. 68. cap. Eccleſiis ex Conci. Nyce. de conſecr d. 1. c Hic ergo & cap ſicut. ex Fœlice Papa. cap mille ex Syluest. Pap.

dis, Nihil presbyteri chrisma accepturi dent. Et habetur 1.q.1.c.Statuimus.

Idem vult Concilium Bracarense 2.can.5. Et habetur. 1.q.2.cap.Placuit Vnde & Alexander 3.De Symonia cap. Cum sit Romana Vigiliensi Episcopo scribens & respondens sic habet. [d] Consultationi tuæ taliter, respondemus quod nihil pro Ecclesiarum consecratione potes vel debes præter procurationem exigere, nec excusat contraria consuetudo, dicente generali Concilio Lateranensi hęc vetita Symoniæ labe.Putant autē plures ex hoc licere quia legem mortis de longa inualuisse consuetudine arbitrantur, non attendentes quod tanto grauiora sunt crimina,quanto diutius infœlicem animā tenuerunt alligatā.

Tertia consecratio per Episcopum facienda est vasorum sanctorum vt calicis qui interius inungitur chrismate à labio in labium, similiter patena, cum pollice dextræ manus, chrismate intincto consecratur & in tota superficie linitur.[e]

Deinde benedicere habet Episcopus Cœmeterium quod sicut violatur polluitur & reconciliatur ac benedicitur sicut & ipsa Ecclesia.Extra. de consecratione Ecclesiæ vel altaris c.vnico in 6.

Tertiò ipsius est Episcopi benedicere corporalia altaris nam huiusmodi corporalium benedictio dicitur esse ordinis episcopalis,secundùm communem doctorum sententiam quam tenet Panormitanus in c.A qua de Consecratione Ecclesiæ.

Ipsius autem Episcopi est ex officio benedicere ornamenta altaris & sex indumenta Sacerdotalia ad Missæ celebrationem instituta aliáq; nouem Episcopalia. Vestes insuper vasa, & omnia quæ ad cultum Dei pertinent. Quæ ... inanimatę, per benedictionem adipiscuntur quandam spiritualem virtutem qua sunt aptæ ad diuina vt dicunt Theologi. [f] Quarto Episcopi est benedicere, Abbates, & Virgines sed nō ante vigesimumquintum ætatis annum.[g]

Quintò habet benedicere pœnitentem in Ecclesia quod presbytero penitus non licet.[h] Postremo Episcopus benedicat oleum & Chrisma. Sed hæc omnia gratis fiant.

DE

d De Symon. cap. cum in Ecclesia.

e Vt habet capitulum conuenit, de consecr. dist.5.quæ nulli eo inferiori cōpetit de iure. Vnde in ca. ministrare.26.q.6. Presbyteris prohibetur solennis benedictio super populum in Ecclesia,etsi in fine missæ, vbi Episcopus non fuerit benedictionem à Sacerdote, populus aßistēs accipiat, cōceditur etiam Abbatibus solenniter benedicere, sed in Ecclesiis suis tantum. extrà de priuil.cap. Abbates in 6.

f Potißimum S. Tho. 3 parte. q.83 art.3.ad.3.

g 77 dist.cap. placuit ex Concilio Carthaginensi.

h 76 q.6 cap. Ministrare ex Concilio Agathensi.

DE CORRIGENDIS ABVSIBVS ET EPISCOPORVM LEGITIMA DEPOSITIONE.

CAPVT QVINTVM.

§ I.

Episcopi socordia, Diocesis pernicies & vitiorum fomes.

DEsperata est salus corporis, monitoris medici præceptis asperi & intemperantis, sed multo magis periclitatur, ipsius medici socordia & negligentia, Quod autem optimus medicus præstat in corporum conseruanda valetudine, id bonus pastor & prudens in sui gregis custodia efficere debet. Arceantur & rescindantur primum omnium vitia illa quę deteriores gignunt humores & in ancipiti constituũtur ordine, ne superent corporis harmoniam, & humorum temperiem corrumpant. Episcopi igitur fulti gratia diuina interest vitiorum omnes frænare & corrigere impetus, ne summo reipublicæ Christianæ detrimento serpant aut repullulascant semel extirpati. Reminiscantur quotquot sunt qui clarum Pastoris nomen sortiuntur qua punitione vltus est Deus Eli socordiam, qui filiorum suorum sceleribus supramodum mollis remissus & negligens fuerat. In exemplum diligenter attendant huius sæculi Pontifices, qui de glorioso Apostolorum ministerio gloriantur qui tantum abest vt corrigant deuios & erroneos, & cætera huiusmodi scandala, qui quotidie flagitiosorum hominum consuetudine delectantur, qui cum viris sanguinum, lenonibus, scortatoribus, prædonibus, præditoribus, hæreticis colludunt & dissimulant. [a] Quantis ergo interuallis Eli socordia nunc superatur? Peccantem coram omnibus argue (inquit Paulus) vt cæteri timorem habeant. Et 2. ad Timoth. 4. Argue obsecra, increpa, huius rei gratia reliqui te

a *Ad Episcopos maximè pertinet, vt partim publicè, partim secretè, partim admonitionib. partim etiam legitimis pœnis, vitia & clericorum, & laicorum insectentur. Alioqui tremendum illud est, quod Diuus Gregorius comminatur, dicẽs, Qui proximi mala respiciũt, & tamen silentio linguam premunt, quasi conspectis vulneribus, vsum medicaminis subtrahunt, & eo mortis auctores fiunt, quo minùs quem poterant curare noluni. Idem etiã in epistola quadam, Qui non corrigit resecanda committit, & facientis culpam habet, qui quod potest corrigere negligit emendare.*

te Cretæ vt ea quæ desunt corrigas. Et ibidem oportet Episcpum vt potens sit exhortari, & doctrina sua & eos qui contradicunr arguere. Quod Episcopus obligetur subditorum defectus corrigere docet & testatur Innocentius 3. in cap. Licet Hely. de Symonia dicens. Licet Hely summus Sacerdos in se bonus existeret quia tamen filiorum excessus efficaciter non corripuit & in se pariter & in ipsis animaduersionis diuinæ vindictam excepit dum filiis eius in bello peremptis ipse de sella corruens fractis ceruicibus expirauit. Ad corrigendos igitur subditorum excessus tanto diligentius debet Prælatus assurgere quãto damnabiliùs eorum offensas desereret incorrectas. Huius historiæ mouumentis vetus testameutum lib. 1. Reg. 4. chorusca. Cur autem filij Heli fuerint perempti docet Chrisostomus super Mat thæũ Homil. 4. Audimus deinde in Parenthesis augmentum. Nec intuitu pecuniæ aut cuiusquam commodi temporalis correctiones debitas prætermittant ita statuente generali Concilio Lateranensi cap. 7. præmissa ex eodem cap. jam citato. Prouideant itaque diligenter Ecclesiarum Prælati & hoc salutare statutum de puniendis scilicet corrigendis & reformãdis subditis, vt præmittitur, ad questum pecunia vel grauamen aliud non conuertant. Sed istud studiosè & fideliter exequantur, si canonicam velint effugere vltionem, quoniam super his sedes Apostolica auctore Domino attentisime vigilabit. Et recitatur de officio Iudicis ordinarij. c. Irrefragabili. [b] Et c. 14. Pręfati generalis Concilij Lateranen. præmissa debita clericorum punitione incõtinentium sic subiungitur. Prælati verò qui tales præsumpserint in suis iniquitatibus sustinere maximè obtentu pecunię vel alterius commodi temporalis pari subiaceant vltioni. Et recitatur de vita & honestate Clericorum. cap. vt clericorum mores. §. Prælati. [c]

De ordine seruando in correctione & punitione subditorum delinquentium per Ecclesiæ Prælatos docet Innocent. 3. in Concilio generali Lateranensi cap 8. sic dicens. Contra quos scilicet subditorum excessus, vt præmisit, vt de notoriis excesibus taceatur, etsi tribus modis procedi

polsit

b Et in Concilio generali Lateranensi non imparia præcepit cap. 7. Irrefragabili constitutione sancimus vt Ecclesiarum prælati ad corrigendum subditorum excessus maximè clericorum, & reformandum mores pruden- ter & diligen ter intendant, ne sanguis eorum de suis manibus requiratur, vt autem correctionis & reformationis officium liberiùs valeant, exercere decernimus, vt executionem ipsius nulla consuetudo, vel appellatio valeat impedire, nisi excesserint in talibus obseruanda. Et habetur de officio iudicis ordinarij ca. irrefragabili.

c Contra illos qui crudeli miseratione abutẽtes, impunita mala relinquũt ita Chrysost. ait Iustitia sine misericordia: non est iustitia, sed crudelitas: misericordia verò sine iustitia, non est misericordia, sed fatuitas. Alterum ergo alteri missendum est, &

posſit per accuſationem, videlicet denunciationem, & inquiſitionem ipſorum, vt tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela ſicut accuſationem legitima debet præcedere inquiſitio, ſic & denunciationem charitatis correctio, & inquiſitionem clamoſa debet inſinuatio præuenire. Ne feratur iudicij ſententia temerè aut inconſulto vt moris eſt iis qui minimè edocti de cauſæ ratione æquitatẽ violant audaci iudicio deſcendã (inquit Dominus) & videbo vtrum clamorem qui venit ad me operè compleuerint. Clamor peruenit ad prælatum cum per publicam famam aut inſinuationem frequentem ſubditorum ſibi referuntur exceſſus, & tunc debet deſcẽdere & videre id eſt mittere & inquirere vtrum clamorem qui venit veritas comitetur. Nam iuxta canonicas ſanctiones ſi quid de quocunque clerico ad aures Prælati peruenerit quod eum iuſtè poſſit offendere, non facilè credere nec ad vindictam eam res accedere debet incognita, ſed eorum Eccleſiæ ſenioribus veritas eſt diligenter præſcrutanda vt ſi rei popoſcerit qualitas canonica diſtrictio culpã operiat delinquentis, non tanquam ſit idem accuſator & iudex ſed quaſi fama deferente vel denuntiante clamore ſui officij debitum exequatur, eo ſemper adhibito moderamine vt iuxtà iudicij formam ſententiæ quoque forma dictetur. Hæc Innocentius 3. habetur de Symonia cap. Licet Hely.

faciendũ quoddam ex vtroq; temperamentum: vt & iuſtitia ſit clemens, & miſericordia non remiſſa: id quod in ipſa conſecratione episcopis iniungitur cum ibidem eis præcipitur, vt in tranquillitate cenſuram æquitatis non deſerant. Quæ duo munera D. Gregorius ita partitur, vt in pœnis quidem ſeueritas, in verbis vero lenitas retineatur. Ait enim linguam quidem eſſe, debere blandam, manum verò ſeueram: quo fit, vt hac ratione, vinum pariter, & oleum ſauciati vulneribus infundantur

Concilium generale Lateranenſe ca. 8. ordinem correctionis faciendæ inferens præmittit. Legitur in Euangelio quod villicus ille qui diffamatus erat apud Dominũ ſuum quaſi diſsipaſſet bona illius audiuit ab illo, Quid hoc audio de te. Redde rationem vilicationis tuæ iam enim non poteris villicare. Luc. 16. Ex quibus auctoritatibus manifeſtè comprobatur quod non ſolum cum ſubditus verumetiam cum prælatus excedit ſi per clamorem & famam & aures ſuperioris peruenerit non quidem à maleuolis & maledicis ſed à prouidis & honeſtis, nec ſemel tantum ſed ſæpè quod clamor innuit & diffamatio manifeſtat debet coram Eccleſiæ ſenioribus veritatem diligentiùs perſcrutari & ſi rei popoſcerit qualitas canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis. Hæc præfata ſint quaſi ad introductionem

nem rerum eſt abuſuum in quibus Prælati correctio prælucere debet.

PRIMVS ABVSVS EXPLODENDVS EST VARIVS CLERICORVM EXCESSVS.

§ II.

INTER abuſus ab Epiſcopis corrigendos, quidam ſunt grauiores & magis in populi graue ſcandalum & pertubationem cedentes vt ſunt exceſſus clericorum, pro quibus corrigendis ita habet Concilium generale Viennenſe [a] Diocæſanis locorum diſtrictè præcipitur vt potiſsimum clericorum errores & defectus ſtudeant compeſcere, ne ipſi de damnabili circa hæc negligentia, valeant reprehendi. Nihil verò perinde ordinem Eccleſiaſticum commendat populo, quam vitę ſimplicitas & continentia. Cótra verò Luxus & Ambitio Deo, & hominibus odioſa ſunt. Euellendus autem primus abuſus ab Eccleſiæ miniſterio, eſt Concubinatus, quod vt grauiſsimum iudicarunt Tridentini Concilij, Patres atque omni animaduerſione dignum, ita omni ſtudio ac diligentia tollendum eſt, nec diſsimulãdum, ſed ſecundùm canonicas ſanctiones diſtrictiùs puniendum. [b]

Alius exceſſus clericorum eſt Ebrietas, & crapula, de quibus arcendis, decreuit præfatum generale Lateranenſe Concilium cap. 15.[b] Eſt autem ebrietas non defectus in vſu rationis qui tantum miſeria eſt ſed immoderata potatio vnde defectus ille conſequitur. Nec tamen excuſantur qui vel ex conſuetudine, vel per pharmaca ſine defectu rationis multum potare valent. Quamquàm autem hoc malum, aut nullum aut exiguum vulgò reputetur: re vera tamen furto grauius eſt, & magis horrendum. Magnum proinde ſcelus vnde omnia vitia pullulant, quod modis omnibus præcipimus cauere (aiunt Patres) & qui hoc cauere noluerit excommunicandum eſſe decreuimus vſque ad emendationem congruam. [c] Hinc ſummopere vituperandus eſt, & meritò, damnatus abuſus, quo ad æquales hauſtus ſuo modo ſe vrgent & obligant potatores. Ab hoc

a Extrà. de vita & honeſt clericorum. c. 1. in clem.

b *Præcipit ſacrum generale Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. cap. 14. & habetur de vita & honeſtate clericorum cap. vt clericorum mores. De cuius exceſſus pœna iam ſuprà in prima Claſſe. cap. 4*

c Concil. Magunt. ſub Carolo. c 46.

Ebrietatis

Ebrietatis malo multum alieni esse debent, quicunque præsunt & quicunque verbo aut exemplo præstant doctrinæ speciem: Deinde qui ad libidinem proni sunt vt Iuuenes, & tertiò quicunque castitatem profitentur vt Monachi quibus ob id extraordinarias comestiones, aut compotationes Abbas permittere non potest, & Sacerdotes. [d]

Vt autem ab omni morum spurcitia & turpitudine liberentur qui omni virtutis candore prælucere debent, quædam hic singularia præcepta Clericis omnibus commendatur, ex sacris constitutionibus Pōtificum & Oecumenicorum Conciliorum decretis, quæque per Anacephaleosim ex superioribus ad hęc sigillatim conuenient.

d Quos Concilium Lateranense admonet, vt vinum sibi temperent, & se vino. Scribit quoque Petrus Chrisologus Ebrietatem in alijs crimen esse, in Sacerdotibus Sacrilegium.

I.

Caueāt sibi Sacerdotes ab omni luxu prophano, fastuoso & carnali: tam in victu quam in cultu & ab omni specie mali abstineant, decorúmque conditionis suæ atque status seruent, non solum coram Deo sed etiam coram hominibus: ne occasionem dent aduersario maledicendi.[e]

e Trid. Sess. 25. cap. 1.

II.

Sit habitus clericorum sicut iure cauetur honestus & simplex, non discissus, aut acu pictus, aut militari more affectatus, mundus tamen. Superior vestis Presbyterorum sit talaris, nec nimia longitudine nec nimia breuitate notabilis. Et pileus qualem cęteri Ecclesiastici pro tempore reformati gerunt. [f] Et professionem Sacerdotalem habitus atque incessus probent. Clerici alij simplices beneficiati non ferentes habitum clericalem priuabuntur suis beneficiis post monitionem.

f dist. 23. non liceat. Conci. Carthag. 4. cap. 45.

III.

Sumentes cibum benedicant mensam in principio facto signo crucis supra epulas decenter & in fine gratias Deo agant & eodem signo crucis se signent. [g]

g 1. Corint. 10. Coloss. 2.

IIII.

Nō ferant arma, quorum arma sunt orationes & lachrymæ, & quos vitæ sanctimonia tutos & venerabiles reddere debet. [h]

h De vita & honestate clericorum. cap. clerici.

V.

Non barbam ferant neque molliter comam nutriant aut

i Eodem c. clerici. cap. 5. ouis.

crispatam aut mulie bri mundo ornatam, sed tonsura in vertice iuxtà ordinem suum coronam efficiat congruentem, qua se in regale sacerdotium assumptos, nihil iam plebeum aut humile præ se ferant.

VI.

Non ferant annulos in digitis nisi si quibus competit ex officio dignitatis.

VII.

Turpibus aut obscœnis spectaculis aut confabulationibus ne intersint. [l] Quia corrumpunt bonos mores colloquia praua. Minus ergo licebit spectacula ipsa exhibere & histrionum habitu prodire in theatrum fabulasque recitare scenicas.

l Concil. Agath. Laodicens. Carth. 3. et 4. dist. 23. clerict.

VIII.

Nec aleæ vacent aut ludis vel prohibitis vel publicis quibus simplex populus scandalizatur. [m]

m Eadem dist.

IX.

Nec certaminibus aut duellis periculosis intersint vnde irregularitas incurri potest. [n]

n De vita [illegible] cap. cle[illegible]

X.

Neque executioni sententiæ sanguinis damnatorum hominum assistāt sine causa rationabili, multominus camscribant aut dictent, quia fierent irregulares. [o]

o [illegible] sententia sanguinis, ne clerici vel monachi. Paul. ibi Ang. Syluester ver clericus.

XI.

Nulli clerico liceat tabernam aut ergasterium id est officinam publicam habere. Si enim huiusmodi tabernam ingredi prohibetur, quanto magis aliis ministrare in ea? Officina autem Sacerdotis si qua esse videtur Ecclesia sola est. Ne igitur tabernas ingrediantur, cibi aut potus causa, nisi coacti necessitate. [p]

p Dist 44. cap. nulli. Concil. Laodicens. cap. 24. Carthag. 3. ca. 27. Africans. cap. 7.

XII.

Nec licere sibi putent exercere medicinam aut chirurgiam, nisi forte apud miseras & sibi necessarias personas & vbi non est periculum mutilationis membrorum aut mortis, nec requiratur adustio vel incisio. [q] Quibus tamen non sufficiunt redditus beneficiorum suorum vel prouentus patrimonij possunt ex artificio honesto victū quærere, puta scribendo libros, [r] aut notando aut religando aut huiusmodi.

q c. tua. de hom. Syluestr. verbo medicus.

r Cap clerici de vita & honestate clericorum, & cap. 2. ne clerici vel monachi.

iusmodi. Non autem exercendo lanienam proxeneticam aut alias artes ignominiosas & sacerdote indignas propter quas amitti solent priuilegia clericorum. Multominus ergà vsuras, quas qui accepisse clericus detegeretur, degradari olim ab ordine statutum est.[s]

XIII.

Caueant sibi Ministri altaris à contubernio & consuetudine fœminarum maximè suspectarum. Nec domi habeant subintroductam aut suspectam sub pœnis à iure & Concilio Tridentino constitutis.[t]

XIIII.

Omnes cuiuscunque ordinis fuerint viri Ecclesiastici scire debent se excõmunicatos esse, si per Simoniam[v] obtinuerint beneficia Ecclesiastica, nec ius aliquod habere ad ipsa sed teneri ad restitutionem: tam fructuum perceptorum, quàm ipsorum beneficiorum. Ad hæc qui duo incompatibilia obtinuerit sine dispensatione sufficienti (ita vt adeptus possessionẽ secundi non renunciauerit priori intra tempus) vtrumque amittere, inhabilémq; se reddidisse, ad alia obtinenda, & ad suscipiẽdos ordines sacros intelligat.

XV.

Qui præterea horas canonicas dicere neglexerit, vel in choro (vel extra chorum quando est occupatus) peccat, & post sex menses, qui ad ediscendum eas præfigitur restituere compelletur fructus omnes ex beneficio perceptos eósq; erogare in pios vsus quinetiam testari prohibetur de iis, quæ ex fructibus beneficiorum acquisierit.[x]

Ampla sunt vitæ & integritatis Sacerdotum præcepta Concilia penè omnia quæ vno Concilio Tridentino complectuntur.

s Concilium Nycænum. cap. 18. Elibert. cap. 20. Arelatense. 1. cap. 14.

t Session 25. cap. 14.

v Paul. 2. in extrauag. de Symon. concil. const sess. 43. concil. calced. can. 10. Act. 15. Lateranens. parte 2. Tho. quodl. b 8. et 9. [illegible] in cap. dudum 2. de elect. et alij in cap. conquerente. de clericis non resid. et in cap. de multa. de probat. et dignit.

x Concil. Lateranens. Sess. [illegible]

SECVNDVS ABVSVS.

§ III.

DEFORME eorum qui reformatores vocantur dissidium eò vsque peruenit vt iam Epicurei sententiã renouantes ventri liberius indulgeãt, ventri omnia licere garriant, quorum Deus vt inquit Apostolus venter est. His

summa cura est petulantem carnis voluptatem sequi, ventrem & ea quæ sub ventre sunt molliter curare. Cibis indifferenter vti statuunt, Quadragesimale ieiunium totis vocibus damnant Aristipi Philosophiæ & Cirenaicæ validi assertores. Quodquidem dissidet ab omni humanitate non solum, verumetiam ab Apostolica traditione & ipsis etiam Ethnicorum moribus. Quis enim ignorat varias leges in cibi ingluuiem, in Epularum luxum Romanæ religioni suspiciendas fuisse? Habebant Cibarias leges, [a] Orchiam Fanniam, Didiam, & Liciniam cum pluribus aliis omnis modestiæ & temperantiæ præceptis.

Quin etiam Hieronymus frequenter sumptuarias leges virginibus & viduis imponit, & in laudem abstinentiæ ciborum expatiatur. Sic enim ad Saluinam viduam scribit. Procul sint à conuiuiis tuis Phasides aues, crassi turtures, attagen Ionicus: & omnes aues, quibus amplissima patrimonia auolant. Nec ideo te carnibus vesci non putes, si suum, leporum atque ceruorum, & quadrupedum animantium esculenta reprobes. Non enim hæc pedum numero, sed suauitate gustus iudicantur. Scimus ab Apostolo dictum: Omnis creatura Dei bona est, & nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Sed idem loquitur: Bonum est vinum non bibere, & carnem non manducare. Et in alio loco: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Omnis creatura Dei bona est. Audiant hæc mulieres, quæ sollicitæ sunt, quomodó placeant viris. Comedant carnes, quæ carni seruiũt, quarum feruor despumat in Venerem, quæ maritis alligatæ, generationi ac liberis dant operam. Quarum vteri portant fœtus, earum & intestina carnibus impleantur. Tu verò quæ in tumulo mariti sepelisti omnes pariter voluptates, quæ litam purpurisso & cerussa faciem, super feretrum eius lachrimis diluisti, quæ pullam tunicam, nigrósque calceolos, candidæ vestis, & aurati socci depositione sumpsisti, nihil habes necesse aliud, nisi perseuerare in ieiunio. Hactenus Hieronymus.

Quàm late pateat, & quàm omnẽ ætatem & sexum quadragesimę ieiuniũ complectatur, ostendit Basilius his verbis. οὔτε τὶς νῆσος, οὐκ ἤπειρος, οὐ πόλις, οὐκ ἔθνος, οὐκ ἐσχατία ἀνήκοος ἐστὶ τοῦ κηρύγματος.

[a] *Erant apud Romanos variæ leges contra crapulam latæ, eas appellabãt sumptuarias: quod conuiuiorum sumptum temperarent, Cato appellat cibarias. Erat igitur prima lex cibaria Orchia, à C. Orchio tribuno plebis lata. Summa legis huius præscribebat numerum conuiuarũ. Huic successit lex Fannia, quæ Orchiam legem seueritate superabat. Hæc enim sumptibus modum fecit assib. centũ. Lata est hæc lex, auctore Plinio, à C. Fannio Cos. II. annis ante tertiũ Punicum bellum. Cautum est hac lege, ne quid volucrum apponeretur, præter vnam gallinam, quæ non esset altilis. Detestabatur enim Roma illa seueritas hanc gulam, opimas aues, & suopte corpore vnctas deuorandi Sed & Didia lex sequuta est quæ mulctam irrogat, non solùm iis qui prandia cœnásve maiore sumptu fecissent sed etiam qui ad eas vocati*

κηρύγματος. ἀλλὰ καὶ στρατόπεδα, καὶ ὁδοιπόροι καὶ πλωτῆρες, καὶ ἔμποροι, πάντες ὁμοίως καὶ ἀκούουσι τοῦ παραγγέλματος, καὶ μετὰ χαρᾶς ὑποδέχονται. ὥστε μηδεὶς ἑαυτὸν ἔξω ποιείτω τοῦ καταλόγου τῶν νηστευόντων, ἐν ᾧ πάντα γένη καὶ πᾶσα ἡλικία καὶ ἀξιωμάτων διαφοραὶ συγκαταλέγονται. Id est. Nulla est insula, vel continens, nulla est ciuitas, vel gẽs, neque solitudo, quæ quadragesimæ præconium non audierit. Sed & militum castra, & viantes, & nautæ, atq; mercatores, omnes quadragesimæ præceptum & audiunt, & cum gaudio suscipiunt, vt nullus sit qui se ieiunantium catalogo eximat, in quo omnia genera, & omnis ætas, & dignitatem differentiæ omnes recensentur. Quale verò fuerit quadragesimæ huius ieiunium, & quàm rigidè obseruarint, non in vno loco veteres testes sunt, & Hieronymus de Asella scribit. Cúmque per omnem annum iugi ieiunio pasceretur, biduo triduóque sic permanens: tum verò in quadragesima, nauigij sui vela tendebat, omnes penè hebdomadas vultu lætante coniungens. In hoc sacro quadragesimæ ieiunio delectus in cibis seruabatur, & à carnibus, aliísque cibis, qui corpus ad libidinem inflammant, abstinebant. Qui ritus vniuersalis quoque Catholicæ Ecclesiæ consuetudine confirmatus est. Et ideo de ieiunio quadragesimæ ita scribit Augustinus. Ieiunium quadragesimæ, per totum terrarum orbem, quotannis omni studio celebratur in conuentu Catholico. Hanc qui ritè obseruant necesse est, vt abstineant à carnibus. Chrisostomus quoque sub Quadragesimam, Genesim populo cœpit prędicare & gratias agit quod macella videat clausa, nec iam vt antea obsonatum populus iret, satis indicans in quadragesima Christianum populum carnium esu abstinere. *

essent, atque omninò interfuissent. Successit huic Licenia lex à P. Licin. Crasso diuite lata. Huius summa erat, vt Calendis, Nonis, nundinis Romanis, cuíque in dies singulos triginta, duntaxat asses, edundi causa sumere liceret. Cæteris verò diebus, qui excepti non essent, ne ampliùs apponeretur, quã carnis aridæ, pondo tria, & salsamentorum pondo libra, quod ex terra vite, arboréve natum sit. Macrob. lib. 3. Saturnal.

D. item Ambrosius quanta fuerit obseruandæ Quadragesimæ huius necessitas, exemplo admodum terribili suis studet persuadere: Si ignorans Ionathas, ait Serm. 24. indictum à patre ieiunium quia resoluit, morti addicitur, qui sciãs indictum à Christo resoluit ieiunium, quid meretur? Viden, quantam necessitatis opinionem vir doctissimus atque Euangelicæ libertatis peritissimus suorum animis voluerit indicere? Ionathas ieiunium à patre homine indictum soluens ignoranter, morti addicitur, quod suppliciorum genus mereri censeatur, qui indictum à Christo

** Hic adde Philonis lib. de Therapeutis. Epiphanium in Nazoræis. Euse. lib. 3. cap. 17. & lib. 2. cap. 56.*

Domino Deo Quadragesimæ sciens ac prudens violat ieiunium?[b] Vbi hic illius de necessitate opinionis exclusio sibi reperiet locum? an non necessariò se ad Quadragesimæ ieiunium intelligit Christi præcepto obstrictum Christianus, qui suæ inobedientiæ expiandæ & abluendæ perspicuum videt non sufficere acerbissimum vitæ præsentis supplicium? Ex hac igitur suppliciorum collatione maximam in primis demonstrauit Ambrosi ieiunij per Quadragesimam custodiendi necessitatem: quam qui simplici popello ad istam carnis libertatem non propenso tantùm, sed præcipiti etiam, contrà Catholicam Christi Ecclesiæ doctrinam nituntur persuadere, Meminerint obsecro, quænam illi commercantur suppliciorum atrocissimorum genera, qui scientes ieiunium à Christo indictum factis ac scriptis docent violandum atque soluendum, si Ionathas patris ieiunium ignoranter soluens, morti addicebatur?

b Non est tacenda in hoc periscilio Tertulliani sententia in nostros helluones, & ieiuniŭ osores, quam in Epilogo contra Psychicos accumulat, quandoquidem hi nostri tam similes illi sint, quā est ouum ouo. Deus tibi venter est, & pulmo Templum, & aqualiculus altare, & sacerdos locus, & Sanctus Spiritus nidor, & condimenta charismata, & ructus prophetia. Vetus es, vera si velimus dicere, tu qui gulæ tantùm indulges, & meritò te priorē iactitas, semper agnosco sapere Esau venatorem ferarum, ita passim indagandis turdis similes, ita de cāpo laxissimæ disciplinæ tuæ venis, ita spiritu deficis: si tibi lenticulam defruto inrufatā abstulero, statim totos primatus tuos vēdes: apud te Agape in cacabis feruet, fides in culinis calet, spes in ferculis iacet. Quis sanctior inter vos, nisi conuiuandi frequentior, nisi obsonandi pollu

Pari modo & Theophilus ille Alexandrinus à D. Hieronymo Latinè conuersus, libro 3. Paschali demonstrat, quàm graui cum flagitio Aegyptiorum quidam Quadragesimæ diebus ieiunia violarint, atque vini potibus, carniúmque esibus illud pugnæ tempus contaminauerint, atque gratia Domini, inquit lib 3. triumphos nobis de sceleratissimis Dæmonibus pollicente, ieiunia ritè celebremus, vt solennitatis quoque ritè participes simus. Nequaquam diebus Quadragesimæ, sicut luxuriosi diuites solēt vini poculum suspiremus, neque vt in procinctu & prælio vbi labor & sudor est, carnium edulio delectemur. Crapula quippe & ebrietas, & cæteræ huius vitæ illecebræ opulentissimum animarum thesaurum exhauriunt, & sementem scientiæ doctrinæque vberrimam sui admixtione suffocant. Et quibusdam interiectis: Qui autem legum præcepta custodiunt, ignorāt vinum in ieiuniis, carnium esum repudiant, & insatiabilem auaritiam Dei timore compescunt. Et mox: Qui desidia & peritura cito voluptate studium virtutis infamant, non erubescentes vinum clam bibere, & auidis faucibus arbitros declinantes, in cubiculis mulsa potare, vt inediam & ieiunia, quæ vltro adpetere debebant, ieiuniorum tempore luxuria & ebrietate commutent,

mutent, nescientes, quod etiam si hominum conscientiam fugiant, & clausis parietibus vescantur carnibus, atque aues altiles diebus Quadragesimæ, & propinquante Paschate, immunis manibus lacerent, tristi vultu foris ieiunia promittentes, corripiat huiusmodi Dominus, & dicat: Iniquitates magnas faciunt isti, vt à Sanctis meis recedant. Non decet ieiunantes tempore agonis vesci carnibus monente Scriptura: Affligetis animas vestras, neque phasides aues solicito labore perquirere, & garrulas volucres, earúmque pinguedinem hianti ingerere gulæ: nec inuestigare magni pretij coquos, qui ventris rabiem iure multiplici, & carnibus contusione mutatis, diuerso ciborum sapore demulceat: fumantibus pateris & nidore sui furoris gutturis blandientibus: cùm in inuriam continentiæ diuersi saporis & coloris vina quærantur. Et commemorata Danielis historia, concludit: hæc idcirco fratres charissimi replicauimus, vt Pauli Apostoli de Sanctorum virtutibus prædicantis verba noscatis, in quibus ait: Quorum considerantes exitum conuersationis, imitamini fidem. Suademus eis, qui tempore ieiuniorum esu carnium delectantur imitari Sanctorum continentiam qui nulla vi superari potuerunt, vt rigorem virtutis amitterent, & quæ seq.[c]

Reliqua quæ de Ieiunij obseruatione dicenda sunt prudentis & Catholici lectoris studio & pietate, apud Doctos Ecclesiastes satis commendata sunt.

cibilior, nisi calicibus instructior? Cur ergo constanter non prædicatis, moriemur, sicuti nos non dubitamus exertè mandare, ieiunemus fratres & sorores, ne fortè cras moriamur.

c *Philo narrat Marci discipulos, præter panem & aquam nihil gustasse, quibus obsonij loco accedebat. Aridus victitasse item nostros maiores testantur. Epiphanius in AErio, & Charactere, & Timotheus Alexand. in suis canonibus. 8. & 9. Vinum vix puerperis concedebatur, sanos autem, & valentes illud gustare in quadragesima, & quartis, sextisque feriis, nefas fuisse testantur, iidem Epiphanius Timotheus & quod magis miror, Balsamon.*

TERTIVS ABVSVS.

§ IIII.

SACRVM generale Concilium Lugdunense ita statuit, Decet domum domini sanctitudo, decet vt cuius in pace factus est locus eius cultus sit cum debito honore pacificus; Sit itaque ad Ecclesias humilis & deuotus ingressus, sit in eis quieta conuersatio Deo grata inspicientibus placita quæ considerantes non solum instruat, sed & reficiat. Et paulopost, Nullus in locis eisdem in quibus cum pace & quiete vota conuenit celebrari seditionem excitet, conclamationem moueat, impetumve committat

cessent

cessent in locis illis vniuersitatum & societatum quarumlibet Consilia, Conciones, & publica parlamenta, cessent vana & multò fortiùs fœda & prophana colloquia, cessent confabulationes quælibet, sint procul quæcunque alia quæ diuinum possunt perturbare officium aut oculos diuinæ maiestatis offendere ab ipsis prorsus extranea, ne vbi peccatorum est venia postulanda ibi peccandi detur occasio aut deprehendantur peccata committi. [a] Cessent in Ecclesiis, earumque cœmeteriis negotiationes & præcipuè nundinarum ac fori cuiuscunque tumultus. Sequitur quod cedit ad propositum Ordinarij locorum hoc faciant obseruari suadenda suadeant, interdicta huius canonis authoritate compescant ad hoc alios etiam in Ecclesiis ipsis magis assiduos, & ad præmissa idoneos deputando &c. Hęc Concilium Lugdunense. Et habetur Extra. de Immunitate Ecclesiæ cap. Decet. in 6. Et ipsi Episcopi ad hoc & ad hunc abusum corrigendum Magistratus Ciuilis suffragium si opus sit postulent ex cap. Principes. Rem profectò omnibus sæculis deplorandam & summi luctus scaturiginem tulerunt huius sæculi hæreses, non solùm in Ecclesiarum & Templorum contemptu & prophanatione, sed in ipsa diuini cultus labefactata reuerẽtia. Deus venerunt gentes polluerunt templum sanctum tuum. Et quod dictu turpius est, spoliatis Dei domibus in tantũ errorẽ prolapsi sunt vt fateri ausi sint nulla distinctione circunscribi posse locum orationis, & vbique preces fundendas esse absque sacrarum ædium discrimine. Quod si res ita credatur se habere, quomodo Christus Iudæis exprobrauit negotiationes & monopolia quę faciebant Ierosolimis in templo? Quomodo ascendere voluit Petrus cum Ioanne ad templum circa horam nonam, orationis gratia cum id commodiùs fecisset priuatis parietibus? Quod si oratio nec gratior nec acceptabilior in templo quam in domo probetur, quare voluit Deus sibi templum olim strui? quare toties de sacra sua æde per prophetas conquestus est, quod prophanabatur, spernebatur non frequentabatur, & alienigenis & infidelibus pateret? Ex rutilo scripturæ sacræ sole varij nobis emicant rationum radij ad extinguendas & offuscandas

[a] Illecebræ deambulationes & cætera huiusmodi quæ solent in Templis pro religione haberi prohibentur, ex eo quòd Christus voluit Templum orationi, duntaxat dicari. Qua de re piaculum visum est Christo maximũ, quòd mercimoniis pollueretur, & ad humanas negotiationes protraheretur.

Quanquam autem Deus non habitet in Templis manufactis neque loco circunscribatur, exegit olim, & exegit nunc materialia templa sibi dicari, quo externo cultu ab hominibus, vt decet, colatur. Homo quippe Spiritu & corpore constat: Spiritus internè colendus est, & corpore est honorandus externè: Neque enim Spiritum aut animam solùm Deo debemus, sed corpus cum illis omnibus membris.

ſcandas aduerſariorum nænias, ſed Diui Chriſoſtomi ſatis corroborabimur teſtimonio dicentis. [b] Et domi quidem orari poteſt ſic autem vt in Eccleſia non poteſt, vbi tanta Patrum multitudo, vbi clamor ad Deum, vnanimiter emittitur, non ita Dominum per ſe ſolum orãs audieris vt cum fratribus tuis. Hic enim maius aliquid eſt, puta vnanimitas & conſonantia charitatiſq; vinculum & ſacerdotum orationes. Huic aſtipulatur ſententiæ Euſebius hiſt. Eccleſiaſticæ lib. 2. cap. 16. Eſt autem in ſingulis locis conſecrata orationis domus quæ appellatur Σεμνεῖον vel monaſterium Semneyon autem in noſtra lingua ſignificare poteſt honeſtorum conuenticulum in quo honeſtæ & caſtæ vitæ myſteria celebrantur, nihil illuc prorſus quod ad cibũ potumque pertinet inferentes vel ad reliqua humani corporis myſteria, ſed tantum legis libros & volumina prophetarum, hymnos quoque in Deum cæteráque his ſimilia. His liquet Deum, domum propriam elexiſſe vt in ea inuocaretur & adoraretur, quod longè ſecus multis in locis contingit, plerique ſiquidem non orationes fundendi intimo & humili cordis affectu ſed iocandi & vario intuitu laſciuiendi cauſa ingrediuntur, Vnde merito conqueritur D. Baſilius ſup. Pſal. 28. Homines miſerabiles domum dimittentes ad templum properant vt ſibi auxilium querant ſed qua dic mihi reuerẽtia? qua humilitate? Non verè verbum audiunt, eius ſenſum & naturam non probè percipiunt, in peccatis deprehenſi minimè anguntur, in memoriam præteritorum venientes minimè dolent, iudicium non metuunt, ſed in templum ridentes ingrediuntur, dextras inter ſe iungunt, locum prolixi prophanique ſermonis domum Dei faciunt non audientes pſalmum dicentem. In templo eius omnes dicent gloriam. [c] Vtinam tanti doctoris exhortatio corda noſtra vrgeret ad reſipiſcentiam, vtinam ſuis votis morem gereremus, nec incompoſitè templa accederentur, nec in templis quicquam loquacitatis aut licentiores ſtrepitus redolens audiretur. Sed cum res indies deterior fiat precandus eſt Deus vt iterum flagello ſuo eiiciat inſolentiſsimos huiuſmodi homines, quibus nec loci dignitas nec maieſtas venerãda cenſetur.

[b] Chryſoſtomus hom. 79. ad populum Antioch. tom. 4. & contra Anomæos hom. 3. tom. 5.

[c] *Quis enumerare valeret quot ſumptuoſa, magnificaque templa a fidelibus fuere constructa? Aut quis computabit impenſas, incredibilesque ornamenta in illis collocata? teſtis eſt totus orbis, quorum adhuc vel multa ſuperſunt, vel extant reliquiæ. Quid de re recti monemur, Templa Deo, ſanctis, quibus dicata, debito honore venerari, niſi venientes cum ementibus, & vendentibus flagello vindictæ Chriſti eiici & puniri, cogitandumque ob ſcelera & Iudæorum turpitudines in Templo factas, eo ſubuerſo, punitos perpetua pœna fuiſſe & ideirco timendum: ne nobis id ipſum nobis accidat. Non enim ſumus meliores Patribus noſtris.*

QVARTVS ABVSVS.

§ V.

NOMINIS Sabbati significatio Hæbreis quietem ac cessationem denotans, ipsius præcepti de religione sacrorum dierum custodia ac sanctificatione satis probat authoritatem. Nos verò lege Euangelica per Sabbatum intellegimus non feriam septimam & vltimam hebdomadis vt in lege Mosaica quod fuit ceremoniale sed diem Dominicam in qua Christus sanxerit, quæ prima erat feria post Sabbatum & primum Sabbathum vel prima Sabbathi appellata.[a] Cuius quidem diei Dominici per totum Christianitatis orbem venerata solennitas non patitur hominem mundi curis & seruilibus operibus distrahi sed ad cultum Dei interiorum & exteriorum animum inuitat, vt celestia meditetur, missam audiat & concionem Eucharistiam deuotè sumat, & Deum per pœnitentiam & orationem demereatur. Ideo (inquit Augustinus) dominicus dies appellatus est, vt in eo à terrenis operibus vel mundi illecebris abstinentes, tantum diuinis cultibus seruiamus. Obseruemus diem Dominicam fratres, & sanctificemus illam sicut antiquis præceptum est de Sabbatho dicente Legislatore à Vespere vsque ad Vesperam celebrabitis Sabbata vestra, videamus ne otium nostrum vanum sit, sed à Vespera diei Sabbathi vsque ad Vesperam diei dominici sequestrati à rurali opere, solo diuino cultui vaccemus, veniat qui poterit ad vespertinam & nocturnam celebrationem, oret in conuentu pro peccatis suis in Deum qui verò non posit saltem in domo sua oret, & non negligat Deo reddere votum. In die verò nullus se à sacrarum Missarum celebratione separet, neq; otiosus quis domi remaneat, cæteris ad Ecclesiam pergentibus. Reuocate quæso in memoriam violatæ huius legis exemplum Exod. c. 15 vbi deprehensus, qui ligna colligebat ad struendum focum, postridie iubetur educi extra castra & lapidari Et quantulum est sarmenta colligere? Peccati causam alij aliunde venantur: Procopius Gazæus ex ipso Mose dicit superbiam legisq; contemptum causam fuisse sceleris, vnde

[a] Iudæi omne festum Sabbathum appellabant ex eo quod Sabbathum requiem sonat, quemadmodum annotarunt. Teophilactus, in Luc. cap. 6. idē sensit Chrysostomus Homi. 40. super Matthæ. qui equidē authores apud Lucam in dicto cap. 6. ex quibus Theophilactus Sabbatuum secundo primum, hoc est, δευτερόπρωτον, intellexerunt: quando quies, atq; otium duplex erat tam Sabbati Domini quàm solennitatis alterius præcedentis: quia plerunque incidebat festum in parasceuem, & tunc parasceue vocabatur Sabbatum propter festum, & quod propriè Sabbatum erat, nominabatur secundo primum, quod secundum esset ab altero festo, & Sabbatho quod præcesserat, tametsi Caietanus locum illum aliter, & fortaßis verè interpretatus fuerit,

vnde coniiciant oportet, qui verè seruit opere mandatum Dei violant, quam grauiter Deum offensum habent. Itaq; quæ Iudæi tam hic spinosi scrupulosiq; fuerunt vt vel spicas terere, aut lutum sputo facere nefas crederent. Veruntamen vt legis violationem & iudaicam superstitionem effugiamus, aliquot capita hic præscribimus quibus veluti manu ducemur ad veram normam, & sacrorum dierum obseruationem. Esto igitur primùm neminem violare Sabbathi religionem, qui, si quid faciat, neque legem contemnit, neque fini, & scopo diei festi repugnat. Si quis enim hæretico spiritu die Dominico velit suere calceos, aut vestem sarcire, postridie lusurus in otio maculat se grauissimo crimine.[b] Mens enim in præceptum insurgens efficit mortiferum peccatum. Contrà, si pius idem faciat, vt honestus prodeat in Ecclesiam, non vt præceptionis finem euertat, nihil est metuendum. Ecclesia enim spectat animi tranquillitatem, & sua lege fideles vt Deum colant, & ad salutem pertinentia discant, inuitat, quæ si non tolluntur si quis eò non tendit, vt ita velit explosa non peccat. Secunda gnome sit ista. Quod parum est, pro nihilo ducitur. [c]

Tertia regula causas complectitur operis & magnam habet vtilitatem idq; multa fragmenta dissilit, ea propter de ea quàm poterit fieri simplicissimè dicam. Si enim opus tuum ad Dei cultum pertinet, nullum est vitium, Quis enim accuset vel pulsantem campanas festis diebus, vel signa crucésve deferentem? Alterum caput latissimè patet. Si opus sit aliquod exertum à pietate Misericordia, vtilitate, necessitate, vel tua, vel proximi vel Reipublicæ, habe (inquit Bernardus) ante oculos charitatem, & misericordiam & fac quicquid velis.[d]

In summa, Necessitas, Misericordia, Charitas, excusant omnia. Verum vt ad rei explicatiorem intellectum perueniamus, sciendum est quod quamuis nomen Sabbathi generale sit, per ipsum nos intelligimus quoque festa omnia ab Ecclesia instituta & præcepta, tam ad honorem sanctorum quàm ad memoriam nostræ redemptionis, in quibus populus in Ecclesiam conuenire debet ad audien-

præscribens, Sabbathum secundo primum: diei vltimum diem festiuitatis ex multis Sabbatis.

b Maiores nostri iubent ipsam materiam inspicere. Si quis enim vel calceū purget, vel aliud quippiam faciat, quod non valde hominem occupet, nihil censetur, & hæc res in omnibus moralibus præceptis locum habet.

c Nemo nescit Pharmacopolarum opus esse seruile, attamen si pestis, & ægrorum necessitas postulant: excusantur, aliàs non. Qui ministrant, infirmis & affixi nequeunt ab ipsis, aliqui periclitaturus, non solum a seruilibus operibus, sed à re diuina penitus liberati sunt.

d Vltra hoc præceptum quod fortasse recens est, quo ad plurimos dies, festos, est vetusta nimis, & sine initij memoria semper obseruata consuetudo, vt in veneratione Sanctorum aliqui semper fuerint dies festi celebrati.

dum verbum Dei, psallendũ & sacrificandum Deo, d orandum & opera charitatis exercendum omnis generis. Multum enim facit ad charitatẽ augendam in populo, ipsa festi celebritas, & fidelium cœtus, vbi se mutuo vidẽt, salutant, alloquuntur, vna Deum orant, & quasi communi voce cõpellant: Coimus (inquit Tertullianus) in cœtum & aggregationem, vt ad Deum quasi manu facta precationibus ambiamus. Sanctorum festa celebrare hortatur Apostolus Hebr. 13. Mementote præpositorum vestrorum qui vobis loquuti sunt verbum Dei, quorum intuentes exitum conuersationis imitemini fidem. Nec temerè ab Hieronymo in 4. cap. ad Galatas dictum est, Ne inordinata congregatio populi fidem minueret in Christo, propterea dies aliqui constituti sunt, vt in vnum omnes pariter veniremus: non quòd celebrior sit dies illa qua cõuenimus, sed quod quacunque die conueniendum sit ex conspectu mutuo lætitia maior oriatur. Antiquæ huius obseruationis edidit quondam testimonium Clemens Romanus e dum inquit Dominicis diebus qui sunt hilaritatis & lætitiæ, nihil concedimus vobis, præter sanctitatem facere. Ait enim scriptura, Seruite domino in timore & exultate ei cũ tremore. De Christianis festis hoc tantum addam, quod Ecclesia veritatis columna dicit, homines meritò formidare debere sui reprobationem qui in diuorum solennitatibus non mouentur, nec occultum spiritus instinctum in se deprehendunt. Quantopere autem placeat Deo festorum dierum religiosa veneratio, probant apertissimè plurimi fontes quos Epiphanius, dicit in Alogis* sub horam Christi natiuitatis, & editi primi miraculi in Cana mutati in vinum, seque huius rei fecisse bibendo periculum. Sapientis est capitis, hac in re non audire Caluinistarum sacros dies execrantium nugas, quibus exclamant tanto dierum ocio & feriis, inopes, re spreta domestica, ad famem & laqueum adigi. Sunt enim perpauca Ecclesiæ Catholicæ vniuersalia festa. Si tamen Episcopi quędam præterea instituant, quid mirum cùm ipsimet hæretici in Ratispanensi colloquio dixerint eos esse audiendos, secundum illud: *Qui vos audit me audit*, Non hinc igitur Pauperibus crea-

e Clemens Rom. lib 3. cap. 42. & lib. 5. cap. 10. & lib. 7. cap. 31. constitut. Apostolo.

* Ante Epiphanium Christiani cultus Sabbatha, & festos dies Elogius variis aperuit Ignatius ad Magnesianos.

Luc. 10.

tur periculum, sed potius à compotationibus alea, ganeonibus, & similibus, quæ si tolluntur, non erit quod crebras accusemus festiuitates.[f]

Si Paulum audias, omnem vitam orationibus & gratiarum actionibus, iubet, impendere, nos ne horulā quidem, dum peragitur festiuitatis sacrificium dignabimur interesse? Vetus Ecclesia non illa quidem Apostolica, quæ perpetuam agebat Christianorum Cathechesim, sed media (vti videre est in Concilio Rotomagensi cap. 9. & in Eutychiano summo Pontifice ac Martyre) iubet aduertere Parochiarum decanos num sint ex plebe, qui diebus dominicis, Missis ac Vesperis non intersint, vsque adeo prisci illi, nihil ingrato Christiano ducebant execrabilius. Quid si ad veterem illam disciplinam, nostræ tempestatis corruptelas exigamus? Quantum decessum esse deprehendemus ab Apostolico rigore, à medij seculi vigore, à seuerissimis Iustitiæ legibus? Non libet tamen illam collationem ingredi. Nam licet pij meritò secum demirentur Ecclesię clementiam & facilitatem cum Solymæus ille vates dicat se vespere, mane & meridie preces obtulisse Deo, ac septies illi laudes decantasse, tamen hæc nostra ætas, non est ad summum & exactum illud ius adigenda, sed vulgus Christianum exuta operum seruilium cura ad solennes festorum dies inuitatur non ea tamen seueritate vt necessitati consulere prohibitum sit, cum nullis hæc vincatur compedibus. Si quis autem renuat prorsus est inexcusabilis. Præstamus æquidem sed dissimulata pietatis fronte & Hippocrisis vultu, sacra enim Sabbata diuorumq; memoriæ sacros dies non solum impiis actionibus prophanamus, verumetiam illorum religione ad multa flagitia abutimur.[g] Quidā sunt qui die festo mercari publicè & nundinari non erubescunt, etiam in festis solennibus, cum tamen mercatus in festis prohibeatur, Alij totum fere diem aleæ ludis & genio alij lustris & choreis exponunt, alij in monopoliis & compotationibus tabernarum dissoluuntur, alij sæcularium negotiotum Laberinthis inuoluti vel domi strepitant, vel ingrato sopore & Epicureo more ociantur. Superi meliora.

f At clamatur se vrgeri, a. premi ab Ecclesia. Ista quidem est calumnia: Nil enim requirit illa: quam vt seruile opus non fiat, & sacrum, vt audiamus. Vsque adeò pia & clemens est mater Ecclesia, vt quāuis iure suo posset, nolit tamen synagogæ seueritatem in suos exercere. Illa enim quot & quam diuturnis sifti[...]uicatibus, Iudaica mancipia iubebat quiescere? & Christianos pigebit, si non superare, saltem ex parte æmulari?

g Sanctificatio exigit, vt cessetur ab operibus ab Ecclesia prohibitis. Qualia sunt mercatus, palatium, sententia in causa criminis, Item bellum, & profectio, licet hæc non tam strictè prohibeantur, quàm in Veteri Testamento, [illegible] veteris legis [illegible] : & consuetudine [illegible] hominum (quæ est optima legum Ecclesiæ interpres) nunc nihil in [illegible] relaxante

QVINTVS ABVSVS.

§ VI

COHIBEATVR Episcoporum authoritate contrahentium in gradibus consanguinitatis vel affinitatis temeritas, aut in triplici cognationis genere, nam generale Concilium Lateranense [a] sub Innocentio 3. cap. 50. statuit vt prohibitio copulæ coniugalis vsque ad quartum & non vltrà consanguinitatis gradum se extendat, in cuius cap. calce, si qui contra prohibitionem huiusmodi præsumpserint copulari nulla longinquitate defendantur annorum, cum diuturnitas temporum non minuat peccatum sed augeat, tantóque grauiora sunt crimina quanto diutius infœlicem detinent animam alligatam. Et habetur de consanguinitat. & affinit. cap. non debet.

Propinquitatis quoque quatuor genera huc sunt referenda.

Affinitas & consanguinitas ad quartum vsque gradum.

Excepta affinitate ex fornicatione, quam Concilium Tridentinum vltra secundum gradum extendi noluit.

Sicut nec publicè honestatis iustitiam vt ex validis spõsalibus contractum vltra primum.

De legali cognitione scribit Nicolaus. Si qua per adoptionem mihi soror esse cœperit, quandiu durat adoptio, inter me & ipsam nuptiæ consistere non possunt.

De cognatione verò spirituali à Synodo decretum: Inter suscipientes, & baptizatum ipsum & illius patrem & matrem: nec non inter baptizantem & baptizatum, baptizatique patrem ac matrem tantùm spiritualis cognatio contrahatur.

Ea quoque cognatio quæ ex confirmatione contrahitur confirmantem & confirmatum, illiúsque patrem & matrem ac tenentem, non egrediatur omnibus inter alias personas huius spiritualis cognationis impedimentis omninò sublatis

Alia verò sunt impedimenta non dirimentia contractũ sed prohibentia ne fiat.

a Cognatio triplex, scilicet carnalis, spiritualis, & legalis. Carnalis est, quæ nomine consanguinitatis designatur: & per carnalem generationem deriuatur. Spiritualis verò est, quæ per regenerationem in fonte baptismatis contrahitur. Et legalis, quæ per adoptionem lege acquiritur. At verò, si cognatio specialiùs pro carnali accipiatur, idem est prorsus quod consanguinitas. Græcè. n. συγγενεῖς, hoc est, congeniti, idem est Latinè quod cognati & consanguinei. Tametsi Iurisconsultis inter agnatos & cognatos: sic distinguere placuerit, vt agnatio genus sit, cognatio verò species. l. inter agnatos. ff. vnde legitimi. & l. Iurisconsultis. ff. de gradib. Itaque cognati non dicuntur, nisi qui per lineam maternam descendunt, vt auunculus, qui est frater matris,.

Superest

Superest aliud affini[redacted]s genus ad vul[redacted]em istam p[redacted]ne[redacted]. Hic non opus est pluribus verbis. Est quædam affin[redacted]s occulta, quia sæpè magnas excitat [redacted] & hac[redacted] fouit & aluit multa [redacted] itaque est in apri-cum prodi cer[redacted]à, vt agnitam fugiant omnes. Nec de [redacted] agimus quæ ex legitimo nascitur matrimonio, sed ex illici-ta nephariâque Venere, vt cuius [redacted]ius pudici[redacted] eius sororem ducere nequeat, vel neptem, propter initam illicito complexu necessitudinem. At[redacted] res po[redacted]gabatur olim ad quartam [redacted]atitudinem huius in[redacted] [redacted] ad solam sororem, ac ne-ptem, sororis nimirum filiam contraxerint. [redacted]

Corrigatur pariter clandestinus contractus [redacted] nente præfato Concilio generali, cap. [redacted] nostrorum vestigiis inhæ[redacted]iugia peni-tus inhibemus prohibentes etiam ne quis sacerdos tali-bus interesse præsumat: Et habetur. de clandest. desponsat. cap. Cum inhibitio: Cùm enim ideò prohibeantur matri-monia clandestina, quòd cum ea non adhibitis testibus contrahantur, si alterutra pars velit à pacto conuento resi-lire, alteri deerunt probationes, clarum est quòd si vel v-terque confiteatur contractum esse matrimonium, vel id aliqua ratione plenè probari possit, verum, ratum, & mi-nimè dissoluendum erit matrimonium, addo etiam legiti-mum. Nam etsi ideò fortè dici potest illegitimum, quia nõ cum iis quæ à iure requirũtur ceremoniis, sit celebratum, legitimum tamen est, quatenus est à iure permissum, adeò vt ex eo filij nascantur legitimi, quos ex illegitimo posse nasci matrimonio dicere esset planè stultum & ridiculum.

[redacted]

[redacted] b omnia ita demum vera sunt si inter eas personas contrahatur matrimonium, inter quas iure licet contrahere. Ad hoc enim: vt verum sit, & legitimum matrimonium necessariò requiritur, vt ij contrahant qui iure non prohibentur contrahere, & hoc meritò dicit potest esse, vt loquuntur De Substantia contractus.

c Seß. 24. ca. 2.

[redacted]

c Ob nullum prorsus crimen aut causam matrimonium, quo ad vinculum dirimitur. Attamen quoad torum multifida opus est distinctione. Potest fieri diuortium quo ad torum, & propter fornicationem carnalem, & propter lapsum in hæresim vel apostasiam, quæ fornicatio spiritualis est, diuersimo tamen, in fornicatione vnicus sufficit actus, sed tamen in hæresi, non propter vnicum aut duos, faciendum est diuortium, vt Diuus Thomas dist. 35. artic. 1. in solut. 3. adnotauit, quousque persistat quod admonitionem hæreticus in sua

Quod si qui ad vitia præcipites feruntur impotentes meritò appellantur, filij quoque familias qui patris auctoritate contempta, quem eis optimè prospicere consentaneum est, illicitè contrahunt id per nimiam mentis & consilij imbecillitatem facere censendi sunt.

Non permittant Episcopi matrimonia celebrari inter cultu religionis dispares. Maiores enim nostri iam vsq; ab Apostolica ætate, ita sunt infidelitatem, Apostasiam & hæresim execrati, vt in his negarint perfici matrimonium.

Licentiores demũ appetitus & diuortia [c] refrenẽtur ab Episcopo, ea potissimum quæ Anabaptistarũ & Lutheranorum veneficiis edocta sunt. contra Sess. Trid. 24. can. 27. vbi neque fas vnquam fuisse neque permissum Christianis dicitur vxore viuente alteram superducere. Sed non ig[redacted] deseri posse, propter [redacted] peccata, quæ [redacted] ab auribus quam ob anim[redacted] stianorum sunt excludenda; præsertim vbi [redacted] ad eorum perp[redacted] opera requir[redacted] pro [redacted] miliare. V[redacted] dam [redacted] vt nisi vxores [redacted] & [redacted] inser[redacted] mortem. A[redacted] si[redacted] si non possit [redacted] cohabitare [redacted] dimit[redacted] illam [redacted]

c [redacted] [redacted]

ſit vti Eccleſiæ legibus, & authoritate. Quod autem ad cauſam adulterarum pertinet vbi coniugi conſtiterit ſcelus, norit ſe à reddendo debito liberum, à ſe tamen non poteſt exigere, ſi res non ſit manifeſta. Verumtamen Chriſtianum eſt certare cum moleſtiis & impedimentis, ne ſi continuò de dimittenda coniuge cogites, Iudæus potius quam Chriſtianus videaris. Habes probroſam vxorem, patere, vince tua patientia, congere carbones in caput eius, & beneuolentia cum eius impietate certato, ſic fiet vt obſequentiorem experiaris. Habes temulentam indulge nõnihil, tracta hilariter, aufer occaſiones, aditúſque præclude, præbe domi, quod erat alibi quæſitura. Habes libidinoſam noli eſſe intempeſtiuus affectator continentiæ, ſcito te illi obligatum, ac ſeruum eſſe factum, noli quærere ſceleratam libertatem, denique quicquid mali ſit, ſtude partim excuſare, partim diſsimulare, partim authoritate maritali comprimere. Temperetur Chriſtianus dum audit Socratem, & alios diaboli mancipia ferre Xantippas, & vxorum intemperantes petulantias, peſsimiſque moribus abuti ad diſcendam patientiam, Si enim illi tanta præſtiterunt in ſua infidelitate, vt placerẽt hominibus, quid debet moliri Chriſtianus cui tam ſublime paratũ eſt præmium? g

Sed vt rem clariùs proſequamur. Dimiſsio duplex eſt, vna iure perpetua, per quam non tenetur Vir vxorem adulteram, dimiſſam etiam reſipiſcentem, iure recipere, ſed poteſt religionem ingredi. Quod tamen ſtatutum facere non eſt conſultum, tenetur enim ex charitate curare vt reſipiſcat. Eſt alia temporaria dimiſsio, per quam tenetur vir vxorem pœnitentem recipere. Velut in cauſa hæreſis & aliis quæ fidei coniugij non repugnant. Licet quoque vxorem fornicantem ſola Euangelij authoritate dimittere quando adulterium negari non poteſt. Sed in cæteris ad ſeparationem opus eſt iudicis ſententia. Cætera ſacra Cõcilij Tridentini & fori Eccleſiaſtici poteſtate per ſe apparent ſummè obſeruanda per Epiſcopum.

perfidia, vel periculum alteri coniugi offerat. Atque hæc ſola peccata ſunt, quæ per ſe diuortium, quoad torum ſecum adferunt. Primum ſcilicet, quia fidei matrimonij contrarium eſt: & ſecundum, quia Catholicæ fidei aduerſatur.

g Nec deſunt chriſtianis noſtris exempla. Scribit Auguſtinus patrem ſuum patritium infidelem, crudelem, intractabilem, ſic à Monica toleratum, vt cũ interdum illis mulíebres adeſſet conuentus, in quib. matronæ ſuorum maritorum vitia retegebant, nunquam ius patritij ferociam incuſarit, itaque ſic hominem tractarit: vt tandem illius truculentiam edomaret, atque ad Chriſti fidem & baptiſmum adduceret, in quo ſeruatem omnem illc ſuam infidelitate deſpoſuerit.

SEXTVS ABVSVS.

§ VII.

SI termaximum Christum Iudæorum perlustrantem prouinciam pauperum summam habuisse curam docet Ecclesia Euangelistis testibus erudita, Si illi qui Apostolorum doctrinam sequebantur, possesiones & opulentisima quæq; dõna in pauperum tutelam & alimoniam diuina animi hilaritate offerebant, Quid faciendum esse putamus Episcopis qui bonis pauperum fouentur & aluntur? Huius sacræ OEconomiæ rationem & charitatem imitati sunt veteres illi patres successione Apostolica beati aliique aliarum Ecclesiarum Episcopi cum gliscentem numerum credentium, pauperum etiam indies maiores fieri accessiones viderent, vti ex officio tenebantur, cogitarunt qua ratione eorum necessitatibus posset succurri, & Apostolorum facto instructi Diaconos elegerunt qui illis sacrificâtibus præsto essent, ordine sacro initiatis eam prouinciam demandarunt. Hoc diuinum munus in pauperum tractando negotio postea excoluerunt Imperatores, & ex his Philippus ordine Cæsareo vndetrigesimus qui dona amplissima Pontifici sui temporis (siue Fabianus fuerit vel Sixtus) tum pro Ecclesiis exornandis, tum etiam pro pauperum calamitatibus, nempe inedia, fame, nuditate atque aliis miseriis leuandis concessit. a

Sanctus Gregorius magnus Ecclesiæ doctor qui ante noningentos annos Ecclesiæ vniuersalis Pontificatũ gessit in responsione ad primam interrogationem Augustini Anglorum Episcopi, docet quare Episcopo tanta pars oblationum redituum & Ecclesiasticarum domorum à patribus Ecclesiæ olim attributa fuerit. Vbi sic dicit. Mos est Apostolicæ sedis ordinato Episcopo præcepta tradere, vt de omni stipendio quod accepit, quatuor debeant fieri portiones, vna videlicet Episcopo & familiæ eius, propter hospitalitatem atque susceptionem, alia clero, tertia verò pauperibus, quarta Ecclesiis reparandis. Episcopi autem qui religiosè hæc bona sibi distribuenda arbitrabantur, vt fideles essent dispensatores ministeriorum Dei, ne coram Christi

a Pari successu, Zelo Constantinus, rem magnificis, & liberalissimis muneribus auxit, ita vt affirmet Eusebius incredibile esse memoratu quãta eius cura, erga sumptum indigentiũ fuerit Pontificibus Christi, non excidit memoria Sanctorum, id est, pauperum cura & sollicitudo, Verumtamen ne abundantia tanta abuterentur, dispensatores illis prouisum est, vt cuncta bona Ecclesiastica, quæ in partes distributa manerent vnã assignarũt prisci illi patres clericis alteram pauperibus tertiam ædibus, & aliis ædificiis sacris, restituẽdis, quartam verò Episcopo, propter hospitalitatem, quàm ex officio teste, & ordinante Paulo peregrinis, & aduenis pauperibus præstare tenetur.

Christi tribunali furti, sacrilegij, rei deprehenderentur, rursus hanc partem bonorum pauperum bifariam decreuerunt diuidendam. Vna portio primis pauperibus viduis scilicet, pupillis, orphanis peregrinisq́; & exulibus propter Christum tractandis, designabatur. Altera verò his quorum calamitatem & miseriam hulcerum, dolorum, ægritudinúmque aliarum accessiones magis fecerant miserandam destinata dispensabatur. Vt autem id commodiùs fieret iuxtà templa, & in Episcopi vicinia Xenodochia & hospitalia quam plurima consilij & authoritate Episcoporum erigebantur in quæ pauperes hi recepti recrearentur, & si fieri posset in pristinam restituerentur valetudinem. Hoc tantùm permissum fuit Christianis ab eo tempore quo Constantinus magnus ille Imperator Christi religionem palam cœpit profiteri. [b]

Mirum in modum huius sermonis rationem fulcit, quin damnat nostram inertiam & viuos infigit animis nostris aculeos ad pietatis studia & officia in miseros sectanda, id quod Historia tripartita de Placilla orbis Imperatrice & religiosissimi primi illius Theodosij Imperatoris dignissima cōiuge, de qua sic legimus. Habebat Imperator Theodosius & aliam vtilitatis occasionem, per quam de bonis operibus triumpharet. Coniux enim eius de diuinis legibus cum sæpius admonebat, seipsam tamen perfectè prius erudiens, non enim regni fastigiis eleuata est, sed potius diuino amore succensa. [c] Beneficij namq́; magnitudinem perpendens maiorem hinc ad amorem benefactoris excitabatur. Repentè ergo vt venit ad purpuram, claudorum atque debilium maximam habebat curam, non seruis, non aliis ministris vtens, sed per seipsam agens & ad eorum habitacula veniens, & vnicuique quod opus haberet præbens. Sic etiam per Ecclesiarum Xenodochia discurrens suis manibus ministrabat infirmis, ollas eorum tergens, ius gustans, offerens cochlearia, panem frangens cibósq́; ministrans, calices abluens, & alia quæcunque faciens, quæ seruis & ancillis mos est operari. Illis autem qui tales res ei nitebantur prohibere dicebat. Aurum distribuere opus Imperij est, ego autem pro ipso Imperio hoc opus offero.

b *Anteà enim sicuti, nec templa publicitus permittebantur Christianis, ita nec Xenodochia nec alia Hospitalitatis diuersoria. Temporibus autem sacrati Imperatoris Constantini. Hæc & illa amplissima & ditissima, passim in cunctis ciuitatibus, tum ab Imperatore, tum à viris Principibus, & honestis opulentibusque ciuibus constructa ornata, & magno pauperum numero referta videbantur.*

c *Erant etiam tunc temporis Xenodochia ad quæ pauperes angustia alicuius ægritudinis languidi, & fessi, vt sibi mederetur, diuertebant. Habet & huius Imperatricis incomparabilis pietas, acres & mordaces stimulos, quibus noster perceliitur, torpor, stupor, & pauperum Christi perniciosissimus neglectus. Habet item pulcherrima omnium virtutum ornamenta huius præclarissimæ fœminæ factū,*

 Sed

ad cuius imitationem nos vrit, afficit, rapit, & accendit.

Sed vtinam ij quibus hæc sollicitudo diuinitus delegata est promptiores & alacriores ad hæc sancta subeunda munera redderentur. Hi omnes suas partes tuentur Christo neglecto, séque à sacro hospitalitatis officio temere emancipant vt liberiùs de bonis pauperum luxuriari possint. Aurum habet Ecclesia non vt seruet sed vt eroget ac necessitatibus subueniat. Et hoc nostro sæculo non video sanè quo pacto Episcopi Deo in extremo Iudicio hoc ipsis exprobranti respōdere poterunt, qui cum non multitudinem sed numerum satis exiguū Hominum propter Christi religionem ac fidei confessionem exulum, proscriptorum & planè nudorū videant incerta sede vagari, panemq; vitæ sustentandæ vilissima & miserabilissima mendicatione quærere, ipsi nihilominus nulla commiseratione tanguntur, nec eorum sortem miserantes vel semel ad se eos vocant nec vllam pietatis aut condolentiæ eis demonstrationem faciunt. Tales Christi pauperes vidi ego variis in locis & sæpiusculè apud Episcopos repulsam pati, & abiici, quorum vix erat qui misereretur. Hac profectò de causa compulsi blaterones hæretici cœperunt debacchari in clerum & ipsum rapinarum, rapacitatis, nullæ fidei & aliorum deteriorum criminum apud populum insimulare, ac tandem suis maledictis ac cōuitiis grauissimam Inuidiam Catholicis ministris Ecclesiasticis conflarunt. Cùm tandem magistrales & populares animos peruersos hæretici in suam induxissent sententiam tunc demum cœperunt rem intentatam in opus perducere Principibus impunè res Ecclesiarum. Xenodochiorum ac Pauperum inuadere ac sibi vendicare permittunt, ministros Ecclesiæ pauperie & nuditate aliisq; tristissimis angustiis maceratos in funestum mittunt exilium, pauperibus res legatarias adimunt, & diuitum Eleemosynas in sua conuertunt abligurientes priuata commoda. Ad diuinas segetes pertinent bonorum pauperum dispensatio & administratio. Cupiunt magistratus sibi constare quota & quanta sit ea pars prouentuum & redituum annuorum qui pauperibus alendis bonorum fidelium religiosa pietas legauit, volunt eam in suam redigere potestatem, & illis bonis colligendis ac retinendis

d Furti profectò rei sunt Episcopi, qui tam sordidè possidēt opes Ecclesiasticas: aut potiùs ab eis possidentur, vt ob auaritiam, qua nihil scelestius est neque pauperibus hilari animo: quicquam conferant. Regula nostra de hospitalitate hæc verba habet, Euangelicis atque Apostolicis instruimur documentis in colligendis hospitibus ante omnia dari debere operam, vt meritò de nobis à Domino dicatur, Hospes fui & collegistis me. Quomodo etiam Sanctissimus Pater scribit. Omnes superuenientes hospites tanquam Christus suscipiantur, quia ipse dicturus est: Hospes fui & suscepistis me. Et omnibus congruus honor exhibeatur, maximè tamen domesticis fidei & peregrinis. Pauperum & peregrinorum maxime susceptio omni cura sollicita

tinendis virum aliquem pro ſuo arbitratu eligere qui ſæcularis ſit & omnium bonorum pauperum & Eleemoſynarum abſolutus poſſeſſor, vult etiam ſenatus pauperum delectum per ſuos miniſtros fieri illóſque alendos tantùm eligere, quos ipſi probauerint, alios verò reiicere, qui ſibi eo beneficio indigni reputabuntur. [e] Volunt etiam ipſi per ſuos tantùm miniſtros bona fidelium & Eleemoſynas pro ſua libidine diſpenſare, diſponere atque elargiri. Ipſi denique volunt viros Eccleſiaſticos, plenè vt infideles miniſtros eóque munere indignos reiicere & domum ciuicam Eccleſiam, & ſenatores viros quatenus ad eam partem ſpectat, Eccleſiaſticos facere vel ſaltem volunt in domo ciuica tribunal erigere, in quo fidelibus rerum Eccleſiaſticarum quæ pauperes concernunt, ius dicatur, à Sacerdotibus hoc tantum ſeruitij & officij habere volunt, vt ipſi concionibus, in aliiſq; ſacris miniſteriis, quando opportunitas dabitur ſuum apud populum decretum, commendent extollant & plenis buccis magnificè decantẽt, populúmq; ad Eleemoſynas faciendas oppido exhortentur, & accendant quas ipſi colligant poſsideant & quando voluerint, & quibus noluerint diſpenſent. Cæterum ſacerdotibus nihil volunt curæ relinqui, vt qui fures ſint & ſub prætextu Miſſarum bona illa pauperum in rem ſuam conuertent Satis eſt illis proſpectum, non egent pluribus Libenter autem eos rogarem ſicuti prædicationem & Eleemoſynarum exhortationes ſacerdotibus attribuunt quare non item Eleemoſynarum diſtributionem & largitionem quare non item pauperum delectum? Velint igitur ipſos rogo Politiam Eccleſiaſticam intemeratam relinquere, quàm Chriſtus, Apoſtoli & ſui ſucceſſores, ita ſtabilitam ad nos tranſmiſerunt, vel ſi hanc violare & truncare preſumunt, ipſi etiam ſenatus eligant viros ex eo ordine qui populum ad Eleemoſynas ferendas exhortentur, in ſua etiam domo ciuica viros colligendis Eleemoſynis conſtituant, vt tandem omnia ad ſe deuoluant. Chriſtiana Reſpublica duos non vnum habet magiſtratus, alter eſt ſacer, alter verò prophanus: ab hoc qui diuerſi ſunt diuerſarum cauſarum ſpectat cognitio, quæ autem cauſæ ad illum quæ verò ad hũc

exhibeatur, quia in ipſis magis Chriſtus ſuſcipitur.

e Prauus eſt hodie pauperum delectus, & multi hodie in pias hoſpitaliũ ædes recipiũtur, qui hoſpitio penitùs ſunt indigni. Idcircò optime ſtatutũ eſt Concilio Prouinciali Coloniæ celebratione aliæ perſonæ recipiantur: præter miſerabiles, quæ aut morbo, aut debilitate, aut ætate impeditæ ſuis manibus laborare, victúmque ac veſtitum ſibi comparare non poſſunt recipiantur. Sint autem mendicantibus validis, non ſolũ hoſpitalia clauſa, ſed publicè ac oſtiatim mendicare, penitùs interdictum. Et qui ſecus agere comperti fuerint, arceantur, ac pœnis ſubdãtur. Vtilius enim eſurienti panis tollitur, ſi de cibo ſecurus iuſtitiam negligat, quàm eidẽ frangitur, vt ſeductus iniuſtitiæ acquieſcat.

ſpectent, non eſt præſentis inſtituti tractare. [f]

Scimus enim leges diuinas tripliciter ab humanis differre, nempe officio, fine, & præmio. Legum enim humanorum officium eſt ciues humanos morali iuſtitia iuſtos, morigeros, obſequentes rerum publicarum, patriæque amatores & compoſitos efficere, legum etiam humanarum finis eſt pacem publicam atque ſerenitatem ciuibus procurare cuique quod ſuum eſt tribuere, ciues cum ſuis familiis atque fortunis à malorum inſidiis iniuriiſque immunes conſeruare, diſsidia & bella ciuilia tollerare aliáq; quæ ad amplitudinem & reipublicæ ſplendorem & vtilitatem faciunt procurato negocio inuehere procul ea repellere quæ perturbationem aut excidium eidem ſint allatura. Prætereà legum humanarum præmium eſt ciues heneſtos probos atque morigeros qui de republica egregio aliquo facinore facto bene ſunt meriti ſingulari honore exaltatos, donis, immunitatibus, & prærogatiuis honorificis donare, malos verò atque improbos homines, qui rempublicam ſuis malefactis dehoneſtant atque perturbant, ſuppliciis afficere, & perpetua infamia notare. Porrò autem diuinarum legum diuerſiſsimum eſt officium, nimirum Chriſtianos homines iuſtitia intrinſeca & fidei ſacramento iuſtificatos, iuſtiores efficere, & ipſos ſanctarum actionum officiis ſanctificatos vberiori gratia æternoq; beatitudinis præmio digniores efficere adeò vt qui diuinarum legum fuerint religioſi ac puri obſeruatores, ſint ciues ſanctæ ciuitatis, iuſti, ſancti, ſanctificati, immaculati puri Deo amabiles, angeliſque venerabiles, & æterna beatitudine digni. Finis autem quò leges diuinæ ſpectant, quò etiam ſuos dirigunt obſeruatores, eſt pax interna quę exuberat omnem ſenſum quæ cuſtodit corda noſtra & intelligentias noſtras. Præmium verò legum diuinarum eſt beatitudo, ſeu vita cœleſtis, vel requies æterna quam ab initio mundi in brauium currentibus in ſtudio vitę humanæ & ſuam legem cuſtodientibus Deus optimus dignatus fuit polliceri. Reiecit Chriſtus in ciuilem Magiſtratum legum diuinarum executionem cui etiam punitionem tranſgreſsionum legis exequendam commiſit, cui etiam conden-

[f] Eſt indubitata fide tenendum, hæreticos eſſe qui ita prophanum effecerunt magiſtratum, vt ſacrum euerſum vel. &c. Eſtq; certiſſima fide habendum cauſas Eleemoſynarum, quas pauperibus fideles elargiri, ſunt ſoliti, minimè vnquam ad prophanum magiſtratum ſpectaſſe, ſed ad Eccleſiaſticum, quòd ab Apoſtolorum inde ætate tanta religione in Eccleſia fuit obſeruatum, Vt nemo niſi is, qui fidei renunciaſſet, auſus fuerit vnquam hoc negare, nec cum Eccleſiæ eam Prouinciam Eleemoſynarum pauperum diſponendarum eripere.

condendarum, quando res postularet facultatem permisit ea tamen moderatione adhibita vt nullus magistratus aliquam condere vnquam posset quæ diuinis legibus esset aduersa. [g]

Sed fanatica dementia aguntur quicunque tales doce nænias, & tam turpia scommata euentilant, necnon de re tam sædulò in Christi Ecclesia commendata quiritantur. Animarum curam intrepidè sacerdotibus committendã iudicant, rerum verò ac opum Xenodochiorum administrationem ipsis minimè commendandam censet. Atqui cùm illas multò sunt præstantiores & sublimiores, regendas & gubernandas permittant quare non etiam has diuitias? Quamplurimos esse sacerdotes qui non ea vitæ puritate nec morum honestate sint decorati, quam suis requirit & exigit sacratissimus ordo, minimè nego, verùm sunt alij quamplurimi sancti, pij ac religiosi quorum mores, vita, doctrina & exemplum ipsos celebres & imitatione ac laudibus dignissimos efficiunt. Nec causificentur æmuli tales esse raros, sunt plures quàm ipsi arbitrantur. Animus male in sacerdotes affectus eorum obscurat excellentes virtutes. Quid si aliquis ex Ecclesiastico ordine diceret non esse admittendos ad Consulares & senatorias dignitates ciues opulentos, ne bonæ gubernationis prætextu obducto, exhausto ærario publico priuatas locupletarent opes, ô bone Deus! omnes viri senatorij ordinis clamarent authores talium sermonum seditiosos ac tumultuarios esse homines, qui reipublicæ serenitatem perturbarent, quique populum in senatorium ordinem concitatum irritarent, tales homines dignissimos esse in quos vel extremo animaduerteretur supplicio. Cùm verò priuatus & laicus homo se se immiscet domorum pauperum & Xenodochiorum gubernationi nemo Episcoporum tantæ temeritatis se vindicem ostendit.[h]

Episcopi successerunt Apostolis non tantum in dignitatem, atque potestatem, verum in sollicitudinem ac diligẽtiam. Fuit prima sollicitudo Apostolorum pauperum curam gerere. Quod testatur Paulus pluribus locis. Non ergo patet Episcopũ curam pauperum à se reiicere, nec senatoribus

g Medij crepēt ergo Lutherani qui omnem authoritatem & sacræ politiæ potestatem laicis deferunt, & à sacra OEconomia: & bonorũ pauperum dispensatione omnes arcent, sacerdotes, ab illisq; tantam curam à Christo, & Apostolis traditam furari conantur, & exclamant, prouidendum esse, ne ipsi aliquando obtentu pietatis & Missarum vertant pecuniã in rem suam.

h Episcopus etsi maximè velit non potest sese ab hac pauperũ cura abdicare, vt quæ de intrinseca ratione officij sui, hospitalitatẽ apud se exercere, & alibi in hospitalibus pauperes curare teste Paulo. Oportet, inquit, Episcopum irreprehensibilem esse, prudentem, hospitalem, doctorem. Sicut de ratione sui officij est esse didacticum, ita est esse hospitalem, & pauperum curatorem. Et sicut illud docendi officiũ à se reiicere non potest, ita nec hospitalitatis.

natoribus

natoribus permittere, nec Senatus eam poteſt inuadere nisi diuinæ legis decretis, violatáq; Epiſcopali & Eccleſiaſtica dignitate. Cùm autem Eccleſia & Epiſcopi ex iure diuino habeant ſuum ſenatum & tribunal, ad quod cauſæ pauperum ſint referendæ vt diſcernantur, contra ius diuinum facit dum eas Senatus Eccleſiæ iudicibus eripere tentat, & ad ſe eas auocare intendit. Apoſtoli enim elegerant 7. diaconos, non tantum vt pauperibus Eleemoſynas ſubminiſtrarent, verùm vt diſsidia quæ inter ipſos pauperes ac pauperum miniſtros orirentur componerent, & tranſigerent. Chriſtus referente Matthæo,[k] diuerſum eſſe atque exemptum tribunal Eccleſiaſticum ab omni prophana iuriſdictione oſtẽdit, quando dixit: Scitis quia Principes gentium dominantur eorum, & qui maiores ſunt, poteſtatem exercent in eos, non ita erit inter vos, ſed quicunque voluerit inter vos primus eſſe, erit ſeruus veſter. Receptores bonorum pauperúm præter alia officia quibus in ſacris myſteriis fungebantur ſunt à patribus primitiuæ Eccleſiæ inſtituti Archidiaconi hi eligebantur ab Epiſcopis, non à Senatoribus, hi recipiebant pecunias, non penſionarij, quod confirmatur Hiſtoria S. Laurentij cui Papa Sixtus theſauros Eccleſiæ pauperibus diſtribuendos commiſit.[l] Confirmat etiam hanc ſententiam beatus Hieronimus qui Epiſtola ad Nepotianum ſua ætate hos diaconos qui pauperum Eleemoſynas recipiebant præter alia quæ in ſacris miſteriis adminiſtrabant munera fuiſſe cognitos & inſtitutos docet. Penes hoc erat ſumma redituum, poſſeſsionum, ſupellectilis & quotidianarum oblationum procuratio, hoc teſtatur, & confirmat Gregorius qui Salometano Archidiacono denunciat reatu conſtrictum teneri ipſum, ſi quid ex bonis Eccleſiæ vel negligentia, vel vllius fraude deperierit. Stephanus etiam Diaconus erat & prædicabat exhortabatúrque populum ad pietatis opera, ſtabat miniſtrabátque Apoſtolis celebrantibus, ac tandem Eleemoſynarum curam gerebat. Epiſcopo & non ſenatui prophano huius Oeconomiæ rationes quotannis ſolebant reddere hi Diaconi & alij miniſtri Catholici qui ipſis in negotio pauperum erant ſubſidio.

k Matth. 20.

l *Hinc eſt quòd canones ſacri, tam frequenter Epiſcopum bonorum Eccleſiæ, & pauperum faciunt diſpenſatorem, quia ipſius authoritatis erat præſcribere Diacono, aliiſq; miniſtris Eccleſiæ qui in publicam alimoniam eſſent recipiendi; deinde quib. & quantum, cuique erat tribuendum. Inſpectio enim (ſcilicet quis eſſet Catholicus, quis ſuſpectus quis famoſus peccator, quis verò pœnitens) ad ipſum Epiſcopum & ſuos paſtores ſpectabat, non ad prophanos homines. Hæc media ſedulò ſeruanda eſſent, vt peſſimæ morum corruptelæ mederi poſſint, ro conſulta pauperum, & exploſi. iſtis perturbatoribus, qui à laqueo immunes impunè bona pauperum ſibi vendicant, & priuatis iungunt loculis, quæ largiuntur propter Chriſtum egenis & miſeris, imò truculentiſsimos: & immites ſe gerunt*

Audienda

Audienda est iam tandem Tridentina Synodus admonens quoscunque Ecclesiastica beneficia sæcularia, seu regularia obtinentes vt hospitalitatis officium à sanctis patribus frequenter commendatum, quantum per eorum prouentus licebit, promptè benigneque exercere assuescant memores, eos qui hospitalitatem amāt, Christum in hospitibus recipere. Illos verò qui Hospitalia vulgò nuncupata seu alia pia loca, ad peregrinorum infirmorum senum pauperúmve vsum præcipuè instituta in Commendam administrationem aut quencunq; titulum aut etiam Ecclesiis suis vnita obtinent vel si Ecclesiæ Parrochiales hospitalibus fortè vnitæ, aut in hospitalia erectæ, earúmq; patronis in administrationem concessæ sint, præcipit omninò vt impositum illis onus, officiúmve administrent, atque hospitalitatem quam debent ex fructibus ad id deputatis actu exerceant [m] iuxtà Constitutionē Concilij Viennensis, [n] alias in hac eadē Synodo sub fœl. rec. Paulo 3 innouatam quæ incipit. Quia contingit. Quod si hospitalia hæc ad certum peregrinorum, infirmorum aut aliarum personarum genus suscipiendum fuerint instituta, nec in loco vbi sunt dicta hospitalia, similes personæ aut perpaucæ reperiantur, mandat adhuc vt fructus illorum in alium pium vsum, qui eorum institutioni proximior sit, ac pro loco & tempore vtilis, conuertantur prout ordinario cum duobus de capitulo qui rerū vsu peritiores sint, per ipsum deligendis, magis expedire visum fuerit, nisi aliter fortè, etiam in hunc euentum, in eorum fundatione aut institutione fuerit expressum, quo casu quod ordinatum fuit obseruari curet Episcopus, aut si id non possit ipse prout supra vtiliter prouideat. Itaque si prædicti omnes & singuli cuiuscunque ordinis & religionis & dignitatis, etiam si laici fuerint qui administrationem hospitalium habent, nō tamen regularibus subiecti, vbi viget regularis obseruantia: ab ordinario moniti hospitalitatis munus, adhibitis omnibus ad quæ tenentur necessariis re ipsa obire cessauerint: non solum per Ecclesiasticas censuras & alia iuris remedia, ad id compelli possint, sed etiam hospitalis ipsius administratione, curáve perpetuo priuari possint aliique

erga calamitosos mendicos. Tales oppressores & pauperum defraudatores per Episcopos cohercean- tur, ita statuente Africano Concilio canon. 62. Ab Imperatoribus vniuersis visum esse postulandum propter afflictionem pauperum: quorum molestiis sine intermissione fatigentur Ecclesiæ, vt defensores eis aduersus potentias diuitum cum Episcoporum prouisione delegentur. Et habetur 23. q. 3 cap. ab Imperatoribus.

m §. 1. &c. quiescamus. 42. distinct. ca. Archidiaconū. 85. dist. cap. volumus. 89. dist. cap. quia ad fin. & ca mos est 12. q. 2. c. quoniā. 16. q. 1.

n Clement. Quia contingit. de relig. domib. & sup. Sess. 7. ca. vlt.

eorum loco ab iis ad quos spectabit substituantur. Et præ dicti nihilominus etiam ad fructuum restitutionem, quo contra hospitalium ipsorum institutionem perceperunt quæ nulla eis remissione aut compositione indulgeatur in foro conscientiæ teneantur nec administratio seu gubernatio huiusmodi locorum vni & eidem personæ vltra triennium deinceps committatur, nisi aliter in fundatione cautum reperiatur, non obstante quò ad omnia supradicta quacunque vnione, exemptione & consuetudine in contrarium etiam immemorabili, seu priuilegiis aut indultis quibuscunque. Iam vero perditissimæ Iuuentutis neglectam institutionem ex Episcoporum in curia intueamur.

DE SEMINARIIS INSTITVENDIS, TVM SCHOLARVM ET LVDIMAGISTRORVM REFORMATIONE CVRANDA.

§ VIII.

QVOT mala pepererit Orbi Christiano Iuuentutis peruersa educatio, [a] testantur ferè omnes huius sæculi miseriæ, confusa præcipuè hæreticorum schismata. Plerique eorum qui pueritiæ institutionem profitebantur pessimum opinionis virus sub pectore fouebant & simulata Catholica pietate, tenera & ad quoduis studium sequacia pectuscula falsis impietatibus alebant, sic vt adulti ad Lutheranorum & Caluinistarum fabulas perfidè seducti currerent: nihil enim videmus in omnem ætatem hæresi tenacius, quã quod rudibus annis & quod lacte vt dici solet nutricum inbibitur. Hinc multa ingenia fœlicissima nata, perditissima hæresis mancipia euaserunt. Pueri optimæ indolis, magniq́ue frugis in ea simplici ætate ac rerum imperitia delusi indignum heresis institutum sequuti sunt. Scurrarum & ludionum hinc numerosissimus grex exiliit. Damni illati ratio ab Episcopis postulanda esset, nisi illos promptissima excusatione non carere intelligerem. Nolunt se dimittere tam exiguo muneri, rem indignam Præsulea thiara iudicant. In Canonicorum collegiis antiqua remanet institutio vt vni eorum cura scholastica demandetur qui Scholaster dicitur, huius autem officium

propensiu

a Ab educatione iuuentutis summa spes, fructus totius vitæ dependet, & quia adolescentium ætas, nisi rectè instituatur, prona est ad mundi voluptates sequendas, & nisi à teneris annis ad pietatem & religionem informetur, antequã vitiorum habitus homines possideat, nũquam perfectè sine maximo, ac singulari, propemodũ Dei Omnipotentis auxilio in disciplina Ecclesiastica perseueret, Sancta Synodus Tridentina piè & necessariò statuit, vt singulæ cathedrales: metropolitanæ atq; his maiores, Ecclesiæ: pro modo facultatum, & diœcesis amplitudine, certum puerorum numerum in collegio, vel alio in loco conuenienti, alere, ac religiosè educare, & ecclesiasticis disciplinis instituere, teneãtur. Qui ad minimũ duodecim annos & ex legitimo matrimonio nati sint, & quorum indoles & voluntas spem afferat eos ecclesiasticis mi-

propensius est in recipiendis censibus quam in curanda Gymnasij palestra. Magistratus priuatis rapiuntur affectibus, & illius ætatis institutionem à qua summa reipublicæ expectatio procedit parui faciunt. Hac in re pessumdatur & irridetur sacræ Tridentinæ Synodi sanctio ad commune Ecclesiæ bonum promouendam seminaria instituenda iubens. Quod si Cathedralium & aliarum Ecclesiarum prælati in hac seminarij erectione eiúsque conseruatione negligentes fuerint ac suam portionem soluere detrectauerint, Episcopum Archiepiscopus, Archiepiscopum & superiores Synodus prouincialis acriter corripere, eósq; ad omnia supra dicta cogere permittit, & vt quamprimum hoc sanctum & pium opus vbicunque fieri poterit, promoueatur studiosè curabit. Rationes autem reddituũ huius seminarij Episcopus annis singulis accipiat, præsentibus duobus à capitulo, & totidem à Clero Ciuitatis deputatis. Deinde vt cum minori impensa huiusmodi scholis instituendis prouideatur, statuit sancta Synodus, vt Episcopi, Archiepiscopi primates, & alij locorum ordinarij scholasterias obtinentes, & alios quibus est lectionis vel doctrinæ munus annexum, ad docendum in ipsis scholis instituendos, per se ipsos si idonei fuerint alioquin per idoneos substitutos ad eosdem scholasteres eligẽdos & ab ordinariis approbandos, etiam per subtractionem fructuũ cogant & impellant. Quòd si iudicio Episcopi digni non fuerint alium, qui dignus sit, nominent, omni appellatione remota, quod si neglexerint, Episcopus ipse deputet. Docebunt autem prædicti, quæ videbuntur Episcopo expedire. De cætero verò officia vel dignitates illæ quæ scholasteriæ dicuntur nonnisi Doctoribus, vel Magistris aut licentiatis in sacra pagina, aut in iure Canonico & alias personis idoneis & qui per seipsos id minus explere possint, conferantur, & aliter facta prouisio nulla sit & inualida nõ obstantibus quibusuis priuilegiis & cõsuetudinibus etiam immemorabilibus. Si verò in aliqua Prouincia Ecclesiæ tanta paupertate laborent, vt collegium in aliquibus erigi non possit, Synodus Prouincialis, vel Metropolitanus cum duobus antiquioribus suffraganeis in Ecclesia Metropo-

nisteriis perpetuo instruturos. Pauperum autem filios præcipuè eligi vult, nec tamen diuites excludit, modò suo sumptu alantur, & studium præ se ferant, Deo & Ecclesiæ inseruiendi. Quos pueros Episcopus, partim cũ ei opportunum videbitur, Ecclesiarum ministerio addicet, partim in collegio erudiendos retinebit, aliosq; in locum eductorum sufficiet ita vt hoc collegium Dei ministrorum seminarium sit. Vt vero in eadem disciplina ecclesiastica commodius instituantur, tonsura statim, atque clericali habitu, ex Concilij præscripto, semper vtentur, grammatices, cantus, computi ecclesiastici, aliarum que bonarũ artium disciplinã discent: sacram Scripturam, libros Ecclesiasticos, homilias Sanctorum, atq; sacramentorum tradendorum: maxime quæ ad confessiones audiẽdas videbuntur opportuna, & rituum ac ceremoniarum formas, edíscent.

tropolitana, vel in alia prouinciæ Ecclesia commodiori vnum aut plura collegia prout oportunũ iudicabit, ex fructibus duarum, aut plurium Ecclesiarum, in quibus singulis Collegium commodè institui non potest, erigenda curabit, vbi pueri illarum Ecclesiarum educentur. In Ecclesiis autem amplas diocæses habentibus, poterit Episcopus vnum vel plura in diocęsi prout sibi oportunum videbitur habere seminaria, quæ tamen ab illo vno, quod in ciuitate erectum & constitutum fuerit, in omnibus dependeant. Hæc sancta Tridentini Concilij sententia, quæ multis in locis nunc abolita iacet, incuria Prælatorum, & Ecclesiasticorum auaritia, adeò cæca & præpostera sunt mortalium iudicia. Negotij huius necessitatem circumspectiùs perpendebant maiores nostri, qui solertissimè & prudenter sanxerunt vt ad morum venustatem & literarum scientiã Gymnasia instituerẽtur, additis salariis vberrimis iis qui hanc curam moderandam susciperent. Efferbuit illis temporibus summus docendi ardor, sed paulatim refrixit Præceptorum negligentia, imò Episcoporum, penes quos hæc sollicitudo agebat. Medebimur potius mari vt dulcescat quàm nostræ ætatis corruptissimis amarulentiis. Iuuentutis instituendæ labor cum plurimorum vtilitate coniunctus, Deo gratissimus est, & magnę mercedis, omnibus autem inuisus & intolerabilis. Res profectò malè cessisset nisi Deus nouos cooperarios misisset societatis Iesu Patres qui non minus bonis moribus quam doctrina prodesse videntur illis in locis vbi ditissimo stipendio, & liberalissimo ærarij publici fauore venerantur, quò liberiùs spartam quam nacti sunt adornare valeant.[b] Sed non omnibus hæc gratia, & commoditas illuxit, sed vbique excolẽdus est Educationis ager nunquam cessandum, & quo asperior & durior est eo magis indiget assidua opera quo feracior euadat. Attamen oppidatim videmus vagari magistellos à quibus pueri dediscenda discunt, nullus est hominum delectus, in ea potissimum functione quæ magnum virum & laudatum artificem requirit. Adest quispiam Doctus & bonis moribus ornatus, spernitur & reiicitur: ineptus, nugigerulus, interdum & moribus improbis aliqua vulgari

b Peßimè consultum erat iuuentutis educationi, nisi Iesuitarum societas collabentibus Gymnasiis dedisset opem. Patres enim vel parũ, vel nihil curant liberorum educationem. Cui conferunt? cui arant? cui terra mariq; diffusissimis laboribus venantur opes? Nónne liberis? nónne sobolis? At ista quid vsus habent, vel decoris, vel vsus, si is cui hæc omnia cedunt, nesciat vti? Immodico, maxima periculorum audacia: indefeßis vigiliis paratur possessio, Possessoris modica est cura. Sed quid quodam Magnatum Principum & nobilium genere vecordius excogitari potest. Habent agros, vrbes, & prædia pulchre culta, filium turpiter incultum. Domos, Palatia, & regias habent omnibus ornamentis decoratas, filium habent ab omnib. veris ornamentis animi vacuum. ô mores!

gari commendatione fultus suscipitur, eique committitur erudienda pueritia, accuratiùs enim quidam circunspiciunt cui committāt vnum equum aut canem venatorem quàm cui credant totius ciuitatis pignora.[c]

Adde inextricabiles huiusmodi Impostorum errores, quibus contra veræ religionis cultum instituuntur pueri & ad pessimum vitæ callem introducuntur.

Sapientiùs meo iudicio & eorum omnium qui charitatis puro zelo feruescunt, prouideretur, si nemo ad Gymnasiasticam præfecturam susciperetur qui prius fidei & religionis Catholicæ professionem non exhibuisset apud Episcopum cum præuio morum & doctrinæ examine. Sibi ipsi congratulabatur olim optimus Archiepiscopus Lugdunensis Ledradus [d] quod literarum penes se haberet Azylum in quo non minus moribus quam doctrina instituerentur pueri.

Tales enim Ludimagistri debent esse qui non fidei modo puritate, sed etiam vitæ morumq; integritate & doctrina quantum fieri poterit præstent. Cuiusmodi homines publicè conduci curabit Episcopus populisque persuadere conabitur, impensis minimè in re tanti momenti esse parcendum vt, quoad eius fieri potest, excellentes non solùm literarum magistros sed vitæ præceptores adhibeant ad liberorum disciplinam.

Magistrorum autem ea sit cura precipua vt cum à scholis obscœna verba, impudicæ actiones, nugæ, rixæ, contumeliæ, & reliqua huiusmodi procul omnino sint, tum verò modestia, obedientia, silentium, & quæ est bonorum omnium morum custos humilitas introducatur.

Libri tantum probatæ lectionis pueris adolescentibúsve exponantur. Librorum qui ob Ethnicis conscripti sunt is delectus habeatur vt quod etiam librorum indice vetitum est in scholis non prælegantur, neque explanentur Ethnicorum scriptiones de rebus obscœnis & turpibus.

Discipuli fidei Christianæ doctrina firmentur.

Dominicis festisque diebus ad illius Doctrinæ scholas perducantur.

Missæ sacro, concioni item, & vesperarum diuino offi-

[c] Multi pluris faciunt bellum compotorem, quam vigilantem pueritiæ formatorē. Exploramus quos præficere volumus rei domesticæ, ne quis sutor vltra crepidam se ferat, ast in hac magna & laboriosa formandæ pueritiæ examine ad omnē prorsus functionem inepti, & insulsi periti nobis videntur.

[p] Pulchre Ledradus Archiepiscopus Lugdunensis in epistola ad Carolum Imperatorem hæc scribebat. Habeo scholas cantorum, ex quibus plerique ita sunt eruditi: vt etiam alios erudire possint. Præter hæc vero habeo scholas lectorum, [illegible] qui le[illegible] exerceantur, sed etiam in d[illegible] librorum [illegible]. Hæc ex Paradino in histor. Lugdunen. lib. 2.

cio intersint Magistris etiam curantibus.

Nemo contemnat hoc docendi munus quandoquidem in scholis seminarium fit, non solum Prælatorum & ministrorum Ecclesiæ verumetiam Magistratuum & eorum qui consiliis suis Respublicas gubernat. Quæ si negligantur aut deprauentur, necesse erit & Ecclesias & Respublicas periclitari & confundi. Reminiscamur ab illo semine vberrimas segetes Reipublicæ Christianæ colligi.

OCTAVVS ABVSVS.

§ IX.

INTER varia monstra Christianæ Religionis basim euertere & calumniari satagentia illud est quod Græcis authoritatibus δεισιδαιμονία Latinis Superstitio, qua nihil veritatis cultu dissimilius, nihil fœdius nihil contumeliosius pugnacius., superciliosius ac maledicentius excogitatur. Quæ quidem meritò meretrici propudiosæ comparatur. Nam quicquid in istis publicis lupis est sordium ac scelerum, in hac fœdissima Impostrice inuenietur. Omnem ergò sollicitudinem impendat Episcopus vt extirpetur serpens hoc in plebeculæ cordibus virus, ex quò plurima flagitia promanare sacris, & prophanis constat scriptoribus, verum vt clarius cognita facilius euitetur superstitio sex cornua monstrum hoc habet, Diuinationem, Incantationem, Sortilegium, idolatriam, indebitum Dei cultum & quoddam postremum, quod vna voce nō satis commodè designari potest, latissimóque sinu multa vitia complectitur. Nunc carptim de singulis dicendum est. Diuinatio[a] est lues qua homines auent scire vel præterita, vel præsentia, vel futura idque vel apertè inuocatóque nomine diaboli vel implicito quodam fœdere, quo sic affectus honore spiritus nequam suggerat ea quæ inquiruntur, Græcè Mantia, quod grauissimum esse peccatum, & summi Dei, cuius est omnium sciētia proprietati repugnans diuina & humana scripta testantur. Hac multi minus prudētes capiuntur & se se vilissima diaboli mancipia tradunt, qui ab ariolandi stultitia fatuos de dubiis consilia petunt, rerum perquirunt euentus modo ad seductionem promptissimo.

[a] *Græci varia habuerunt diuinationum commenta ex his vnū dicebatur ὀρνεοσκοπική, quæ fit cum volante hac vel illa aue, ante vel retrò, dextrorsum, vel sinistrorsum, quod hoc significet, dicimus quam diuinationis partem Telegonus inuenisse dicitur οἰκοσκοπική. est cum quis ea quæ in domo contingūt enarrat, quidque hoc portendat, exponit. Verbi causa quoniam in tecto felis, aut serpens aut mus apparuit, aut exhaustum est oleum, aut mel, aut vinum, aut aqua, aut cinis, aut aliud quiddam hoc significat De quo genere opus edidit*

Variis,

Variis diuinationum generibus multum dementiæ & erroris demerebatur antiquitas Græcorum, nihil non vellicantibus Dæmonum insidiis, variósque de hac edidit libros qui deletiles Censorum grauissimorum spongias pertulerunt Postremò in his omnibus sub nescio qua veri euentus specie somnia & portenta latebant, quibus homines curiosi iuuenes præcipuè prima fronte ludebantur, cum potissimum nulla fides sequeretur diuinatoris commentum, vnde res stolida & fatua hæc pluribus risum mouit & temporis deperditi summum tædium. Habet & superstitio aliud cornu incantationem, quæ nihil intactum præterit (quin noceat quantum in se est) homines, animalia, morbos, & quid non? inuocatis apertè nominibus dæmonum, & infernalis specus furiis, quo superstitionis genere vt (inquit Nazianzenus) nihil vanius dici vel adipisci potest.

Xenocrates ἐνόδιος autem cum in via occurrunt, enarrantur: Vt si occurrit quispiam hoc gestans, hoc tibi accidet: si autem ille hoc tibi eueniet, de quo genere Pollux pertractauit. χειρόσιοπος verò cum ex manuũ extensione, ac rugis dicimus rem hanc illam manere, vel quod ipsius nuptiæ ambiantur, vel quod liberos procreabit vel huiusmodi aliquid. De quo volumen scripsit Helenus. παλμικὴ denique cum ex corporis palpitatione aliquid cognoscitur, vt si palpitet oculus dexter, hoc indicat, aut si humerus, aut reliqua pars corporũ. De quo genere opus elucubrauit Posidonius.

Incantatis itaque quaruncunq; mentiũ organis dæmon plurima incommoda inferre solet, qui vt loquitur Augustinus animam inuadit extrinsecus, sensúsque conturbat hominibúsque furores infert. Potest tempestates & procellas in aëre mouere, vt patet Iob 1. & 2. vbi impetrata licentia à Deo (postquam Sabæi quingenta iuga boum & 500. asinas abegissent) ignem de cœlo misit qui septem milia camelorum consumpsit & ventum qui ruina domus filias septem & tres filios Iob cum famulis oppressit. Hæc narrantur in scriptura sacra, licet enim corporea natura non obeat ad nutum angelis (neq; bonis neq; malis) ad susceptionem formæ essentialis sed Deo soli qui creauit eam, tamen ad motum localem spiritui paret naturæ. Indicium sumas ex homine. Membra enim hominis ad solum Imperium voluntatis mouentur. Venti ergò & grandines, ex vaporibus coeuntibus cùm generentur, potest ea procurare Dæmon, adductis ex variis locis terræ exhalationibus vel vaporibus multis in vnum locum. Ex his etiam sequitur non esse omninò pro fabulis habenda quæ à strigis & maleficis (quæ membra & vasa diabolica sunt) dicuntur fieri. Nam Deo propter iustas causas & sibi notas permittente, & omnia diaboli sua opera perpetrãte

lædere

lædere possunt homines, in corpore & in bonis, in vsu rationis & in vita & in fama. [d] Hęc enim potest omnia Dęmō. Vt patet Iob 1. & 2.

d In fama vicùm scelera occulta manifestat malorum hominum, vel iustis infamiæ notam inurit fraudulenter: sicut quãdo se Sanctum Episcopum Silanum esse mentiebatur cũ impudica muliere cubantem, vt virum Sanctum de Impudicitia traduceret apud populum. Vsum rationis perturbare docent arreptitij, seu energumeni de quibus in Euangelio frequens fit mentio. Quod vita priuent homines Deo permittente patet. Tob. 6. quando septem viros indignos coniugio Saræ malus genius suffocauit. Quod in corpore anımalis loquatur, docet Serpentis tentatio in genesi, & quod sub diuersorum animalium figuris appareat, tentationes S. Antonij. Sic malesicæ illæ strigiæ, Lamiæ & Bruxiæ expertæ sunt.

Sortilegium tertium cornu Superstitionis cæteris altius & tetrius eminet idque biceps. Vel enim facimus quod diuinatores, nec differt a diuinatione, vel quædam furta, & hominum arcana resque obscuras malis artibus inquirimus, quæ à solo Deo vel Angelica natura sciri possunt: cuiusmodi curiosa impietas pugnat cum veritate nostræ fidei, præsertim cum ne diabolus quidem ea cognoscat, nisi quatenus coniecturis variisque rerum causis præsagit euentus, & vt norit, non gaudet vero, sempérque suspicionum & odiorum semina miscet. Quod de grauitate & excusatione dictum est in primo cornu, hic locum habet, nisi quod non videam quomodo posit Christianus aliquis excusari, cuius vitam & animã quodammodo scientiam esse oportuerat.

Sequitur quartum mõstri cornu Idolatria cuius ortum, progressum & incrementa ab aquarum inundatione accepisse, ante Irenæum scripto reliquit Clemens Rom. lib. 1. Recog. nempe à scelerata Cham progenie.

Verumtamen de Idolorum origine, omnium ore & publico ferè consensu receptum videmus, quod in libro sapientiæ sic legimus, acerbo luctu præmaturè abrepti filij dolens pater imagine facta, iam antea mortuum hominem nunc, vt Deum cœpit colere sibi mãcipatis sacris ceremoniásque tradidit. Refert Diophantes, Lacædemonum auctor Syrophanem quendam Aegyptium familia substantiáque locupletem, filium genuisse, quem incredibili amore prosequebatur, isq; cum aduersis fortunæ incursibus raperetur, patri suo crudele geminæ orbitatis elogium dereliquit, scilicet vt posteritati æternum suffragium denegaret, & substantiæ propagandæ subitum interitum obiiceret, quid igitur faceret, aut fecunda paternitatis hac sterilitate dominata, aut fœlix illa substãtia successore priuata? denique doloris angustia quæ semper inquirit miseriæ solatium, filij homo rudis quòd miseriarum ea obliuio vna sit medicina, fecit ergò potiùs, vnde paternus dolor indies

renouatus, magis resurgeret, quàm in quo luctus solatium inueniret. Pòst ergo, vniuersa illa familia, quæ multa Syrophani erat, quo domino adularetur suo, aut coronas plectere, aut flores inferre, aut odoramenta idolo illi succendere consueuerat: quibus veró domini furorem excitasse scelere, aut flagitio contigisset, mox venia dabatur cum ad simulachrum confugissent, factúmque est non multò post, vt quos affectus ipse ad idolum non trahebat, timor flores atque thura certissimo suæ salutis collatori offerre cogeret, deinde lapsu temporis inualescens impia consuetudo pro lege seruata est. Petrus Galatinus lib. 4. cap. 20. Idolorum cultum ad Nembrotum Assyriorum tyrannum refert, quippe qui homines igni sacra facere, & colere coegerit. Hęc autem de crassa illa & externa idolorum inuentione cultúque per cruentas siue hominum, siue brutorum victimas intelligenda modò censerem. Quandoquidem peccatum Angelorum, & primorum parentum, idololatriam spiritualem, & internam nominant Ambrosius in 6. cap. ad Rom. & August. Quæst. 83. ex nouo testamẽto.

Opinantur in magna Genesi Hebræi, Caini improbam progeniem inualuisse, Deúmq; & eius de Messia promissione nihili duxisse: Enosum verò Dei inuocationem renouasse, cæteris ad Idololatriam procliuioribus, quorum iudicium approbat & laudat Oleaster Lusitanus Com. in Genesi.[e] Verum quemadmodum Idolatria malis omnibus si temporis ratio habeatur posterior est, ita quantum ad mali grauitatem atque atrocitatem primum locum sibi vẽdicat. Extremum enim malorum dici potest, vt finis & cumulus, & quia vltra eam nullum aliud scelus progredi atq; extendi potest. Ante enim Christi aduentum vbique Satanas impotenti Tyrannide grassabatur per horribilem veri Dei ignorationem, & execrabiles idololatrias. Apostolus vocat tempora ignorantiæ & cæcitatis. Erant vniuersæ gentes sine lege sine testamento, sine Deo.[f]

Appareat iam tandem quartum cornu superstitionis cultus indebitus qui in perniciosum ac superfluum discinditur imò quadruplici sectione Lernæum [illegible] quod malum infœlici fœcunditate minatur. Nam [illegible] qui

[e] Quinetiam Iustinus Martyr protoparentes nostros è paradiso eiectos dicit: quod Deos crederent, qui non essent, Deorúmque nomen posteris tradidisse, Ambrosius lib. de Paradiso. ca. 13. Serpentem vocat originem idololatriæ. Obseruant quoque Clemens 2. Recogn. Theophilus Antiochenus 2. ad Auto. & Iustin. orat. Serpentem primum omnium Deos multitudinis numerũ nominasse, vt ceterum errorem sensim inter homines introduceret.

[f] Hic pro Deo truci minitans falce Saturnus qui membra viri[illegible] amputauit patri, qui filios pr[illegible] Iouem deuorauit, adorabatur, illic Iuppiter capri[illegible] lacte nutritus, & Curetib. pulsantibus tympanis, educatus, a[illegible], corniger, & [illegible] veneraba[illegible] tur [illegible] Mars homicida, aut omnium [illegible] artifex Mercurius colebatur. Hoc [illegible]

meretricibus, illis, Vulcano, Proserpinæ: alijsq; infernalibus monstris, vmbris ac furiis isti autem Soli, Lunæ, ac vniuersæ militiæ cœli sacra faciebant.

a Oportet nos non ciuitatibus tantùm magistratibus obedire, sed Apostolicis etiam ipsis, atque doctoribus, Sacræq; Scripturæ Spiritu Sancto plenis interpretibus parere, neque illis per minas & terrores aliquos obsistere, aut aliquo pacto aduersari.

religionis aduersatur veritati triplici ramo syluescit. Plerunque enim homines volunt colere Deum ritibus nequaquam ab illo receptis, vt puta si quis nunc Iudáicas ceremonias reuelat in Ecclesiam, à quo tamen cornu minus est periculi, quòd inualuerunt multò deteriora. Nam pro Iudaicis Aegyptiacos dies, (vt vocat Augustinus) atque Ethnicorum obseruationes recipimus, vt plerique diebus Lunæ nihil audeant operis aggredi, alij, alia sibi eligant opera, legationibus, emptionibus, substructionibus certos sibi dies alij præfigant, cum in huiusmodi Christianus eandem iudicet cunctorum dierum rationes, & quamuis diebus Veneris cum Apostolicis ieiunet, diémque Lunæ habeat inter legitimas pœnitentiæ ferias, rebus tamen gerendis non vnum altero magis aptum æstimat. Quod superest perniciosi cultus partim in falsis religionis partim in fictis collocatur miraculis. Et prius illud examinarunt diligentisimè Tridentini patres, si modo seruaretur, quod illi religiosisimè sanxerunt, nimirum vt incertæ perniciosæque reliquiæ, summouerentur, omnis quæstus & mendicitas tolleretur, nihilq; deinceps proderetur nisi discussum & permissum ab Episcopis.

Hæc sunt cornua nephandi illius superstitionis monstri quibus impetit multorum animos à vera & Catholica doctrina exules. Omnes autem artes huiusmodi vel nugatoriæ vel noxiæ Imposturæ, ex quadam pestifera societate hominum & dæmonum, quasi pacta infidelis & scādalosæ amicitiæ constituta, penitus sunt repudiandę & refugiendæ Christianis.

VLTIMVS ABVSVS.

§ X.

PRÆLATIS Ecclesiæ spontè præbendam esse obedientiam docuit Paulus cum dixit, Obedite Præpositis vestris & subiacete eis. Obedire præcepimur (inquit Gregorius) non discutere vitam prudentum quos qui spernit Deum spernit. a

Concilium Romanum sub Syluestro Papa ducentorum

octuaginta quatuor Episcoporum can. 17. sic habet. Nemo peccantem clericum cede attingat, non presbyter Diaconus, non Episcopus, sed si causa ita exigit clerici triduo priuentur honore: & habetur primo vol. Cōcil. Hoc est quod Apostolus præcipit primæ ad Timoth. 3. Oportet Episcopum non percussorem esse, ne videlicet propriis manibus aliquem cedat, inquit Gratianus dist. 86. c. Tanta. Idémq; refert sequenti capitulo scilicet, non liceat. [b] Et habetur 23. q. 5. vbi gloss. inserit certos casus in quibus laici possunt ad hoc illos instigante & hortante Ecclesia agere in clericos. Primùm in Schismaticos vt vult Pelagius Papa 23. q. 5. cap. de liguribus.

Deinde si quis pecunia vel gratia humana aut populari seu militari tumultu sine canonica electione fuerit Apostolicæ sedi intronizatus, tunc tanquam Apostaticus poterit per Ecclesiam implorato humano auxilio à sede Apostolica pelli: vt habetur 79. dist. cap. Si quis pro pecunia.

Tertiò quotiescunque clericus est ab Ecclesia degradandus & postea degradatus tradendus brachio sæculari ab eodem puniendus quod tripliciter contingit videlicet si Clericus contumax & suo Episcopo inobediens aut si ei insidias parauerit aut contumeliam vel calumniam, aut conuicia intulerit & conuinci poterit, mox depositus Curiæ tradatur sæculari. Et recipiat quod iniquè gessit. Ex Pio Papa 1. q. 1. cap. Si quis.

Similiter clericus hæreticus probatus & conuictus omni Ecclesiastici ordinis prærogatiua nudetur ac omni officio & beneficio spoliatus Ecclesiastico, sæcularis relinquatur arbitrio potestatis, animaduersione debita puniendus vt definit Lucius Papa 3. de Hæreticis. cap. ad Abolendam. Præterea falsarius literarum Apostolicarum vt vult Innocentius 3. de crimine falsi cap. ad falsariorum. Licet mitius agendum cum dictis falsariis decernat idem Innoc. 3. in c. Nouimus.

Quartus casus quo clericus tradendus est brachio sæculari inuenitur in clerico incorrigibili qui post depositionem excommunicationem incurrit, & crescente malitia tradi poterit brachio sæculari, vt habetur de Iudiciis c. cum

b Non liceat. Episcopo manibus suis aliquem cedere, hoc enim alienum à Sacerdote esse debet. Super quo glossa docet, & inquit per quem castigandus sit, clericus Episcopo iubente. Puniat autem Episcopus clericos rebelles, & inobedientes, ac reliquos alios demerentes vinculis, & detentione in carceribus, prout dictum est iam suprà, & in de huiusmodi pœna hæreticis infligenda agetur in fine 5. c. huius Classis, vel eos potestatibus sæcularibus tradat puniendos, prout in sequentibus casibus contingit, propter quos dicit Isidorus Principes sæculi, nonnunquam intra Ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, vt per eandem potestatem disciplinam Ecclesiasticam muniant.

cum non ab homine. Et 3.q.4.cap. Clericus. Et vbicunque deficit Ecclesiastica potestas, semper recurritur ad brachium sæculare 11.q.1.c. Petimus & 23.q.5.capitulis. Principes & de Liguribus.

Sed non debet Episcopus quemlibet depositum cum suo sit functus officio nec duplici debeat ipsum contritione conterere pro suis excessibus iudici tradere sæculari volunt itaque omnes præfati summi Pontifices in suis illis decretis Ecclesiasticos sceleratos tunc non tradendos brachio sæculari, sed recludendos carceribus quando hoc commodè facere possunt Ecclesiæ Prelati. Et quando satis per huiusmodi reclusionem precluditur via dictis criminosis ceteros inficiendi & similia patrandi, & hoc est quod rectè diffinit Cœlestinus 3. in cap. cum non ab homine. de Iudiciis. dicens à nobis fuit quæsitum vtrum liceat regi vel alicui sæculari personæ iudicare clericos cuiuscúque ordinis siue in furto, siue in homicidio vel periurio seu quibuscunque fuerint criminibus deprehensi. Sequitur Responsio. Consultationi tuæ taliter respondemus, quod si clericus in quocunque ordine constitutus in furto vel homicidio, vel periurio seu quibuscunque fuerit criminibus deprehensus legitimè atque conuictus ab Ecclesiastico iudice est deponendus, qui si incorrigibilis fuerit excommunicari debet, deinde contumacia crescente anathematis mucrone feriri, postmodum verò si in profundum malorum veniens contempserit, cum Ecclesia non habeat vltrà quid faciat, ne posit esse vltra perditio plurimorum per sæcularem comprimendus est potestatem, ita quod ei deputetur exilium vel alia legitima pœna inferatur Hæc Cœlestinus Papa 3.

Bonifacius 8. authoritate Apostolica prohibet omnibus principibus potestatibus sæcularibus sub pœna excommunicationis quam eo ipso incurrant, ne in prædictis Ecclesiasticos molestent, nec scienter præstent consilium vel fauorem publicè vel secretò. Ex his patet quomodo & à quibus corrigendi sint clerici Episcopis subditi quibúsve gaudeant priuilegiis, vnum tamen attendant cum præmissis Episcopi, quod cum Papa mandat ordinariò vt corrigat clericos

d Vbi verò clericus quantumcunque criminosus corrigibilis est, & corrigi potest per Ecclesiasticam potestatem non inuenitur in iure tradendus Ecclesiæ sæculari. Et hoc est quod habet Eugenius in cap. Sacerdos dicens quod Sacerdos aut quiuis alius in ordine Ecclesiastico prouectus, si in eo scelere inuenitur. Quo abiiciendus comprobetur depositus prouidentia Episcopi bene prouiso loco constituatur, vbi peccata lugeat & vlterius non committat. & simile habetur in cap. seq. ex Concil. Maguntiensi & de verb. signif. dicens, Pro illo verò falsario scelerato, quem ad mandatum nostrum capi fecisti hoc tibi duximus consulendum, vt in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam, ipsum includas pane doloris, & aqua angustiæ sustentandum, vt commissa defleat & deflenda vlterius non committat Et quod habet Alexander

clericos suæ diocæsis, per hoc non datur ei iurisdictio correctionis super exemptos. Vt habetur de Officio Iudicis ordinarij, cap. 19. & de statu monachorum. cap. primo.[e]

Iuxtà sententiam quorundam Canonistarum Clericus torquendus est semper à clerico quia per Laicum neque prelati iussu torqueri potest, & iubentes clericos per laicos torqueri sunt excommunicati. Quod quidem fieri posset in minoribus torturis quæ tamen propriè torturæ apellari non debent, veluti Clericos in carcerem introducendo ferreos compedes admouendo, virgis cedendo aut id genus alia faciendo, vt etiam paruis quibusdam instrumentis ferreis manuum digitos comprimendo quibus olim Prælati Monasteriorum per Germaniam vsi feruntur.

Et licet dicamus delinquentibus clericis pœnas esse dandas pro qualitate criminis notandum tamen est, nulla pœna reos esse ab Ecclesia afficiendum quæ verisimile mortis periculum adiunctum habeat. Quamuis enim austeritate carceris, ac cibi tenuitate caro maceranda sit, nõ præter modum tamen vt viuere ac sustentari nequeat. Quod si carcer tam asper ac durus est vt clericum post dies paucos extinguat, Irregularitas contrahitur. Hinc Baldus in r. penult. c. ad l. Aquil. ait Episcopos si collocarent aliquem in loco tam arcto, vt sat aëris non haberet, vel cibi tam parum darẽt, vt moreretur fore irregulares.[f] Vnde Iudices Ecclesiastici cum perpetuò carceri aliquem addicunt, cauere debent, ne aëris defectu, vel cibi inopia moriatur. Vide Card. in Clement. 1. de pœnit. & remiss. in q. 7. vbi citãdo Laurentium ait eos, quia quempiam ad huiusmodi carcerem coniiciunt, vt propter summas loci angustias in eo vltrà sex dies aut octo non viuat, homicidas vel irregulares existimari, quia talis pœna hominem affligit cruciátque magis quàm patibulum. Si verò damnatus ad perpetuam carcerem aliter, vt notat Baldus in l. 1. c. de his qui ad liber. perue. non possunt quem adducit Ioan. de Ana. in c. vltimo de hom. nu. 8. Vide Felinum in cap. Qualiter 2. de accusat. §. ad Corrigendos Col. 5. in prin. Quapropter Iudex Ecclesiasticus diligenter curare debet, ne quid tale sua culpa eueniat, si irregularitatem effugere velit.

3. in cap. At si clerici. de iudicijs in fine cap.

e Ita sentiunt Anton. & Anchar. in cap. vt fama. de sent. ex comm. vbi refert Abb. ibi in fin. & sequitur Decius in ca. dilectis. de appellat. in princip. & Fel. in cap. vniuersitat. de sent. excom.

f Idem notat Abb. in cap. à nobis. de Apost. citando Io. And. vide Io. Ana. in ca. 1. de collu. detegen. & in c. Qualiter & quando. el. 1. §. fin. versic. l. Nunquid autem Episcopus de accus. Et Matth. de afflictis. in 1. lib const. Sicilia. to. 129. col. 5. & Marca. in 1 pet. cap. ad audientiam. de homi. 1 col. 31. versic. 58. Quæro.

velit. Quod si apud se habet clericum custodia septum, in quem pro admissis flagitiis dignè animaduertere non possit, eum degradatum foro sæculari tradat iuxtà leges puniendum.g

Videat præterea Iudex ne odio indignationéque moueatur, sed solùm Iustitiæ zelum ob oculos habeat, summum amorem ostendat, reuerentiam honorémque reo exhibeat & omni actione magnam præ se ferat modestiam. Cùm primùm autem facti veritatem inuestigarit à reo ipso cōnfirmatam si dignus degradatione videbitur, omissa alia quacunque tortura, hominem degradatum iudici sæculari tradat, si ita oportuerit vt ad æquitatis ac legum ciuilium proscriptionem meritas pœnas luat.

g Proinde rectè ait Io. Bernard. Diaz de Luco. in suis aureis decisionibus, si in ciuilibus magistratibus, in torquendis reis, crudelitas abesse debet, quantò magis ab Ecclesiasticis iudicibus fugienda est? præcipuè quia sæpiùs tortura cogit innocentes ipsos dolore cruciatus fateri delicta, quæ non perpetrârunt, quia vt dicit Ambrosius in Epistolis, nimia seueritas extorquet plerumque crudelitate mendacium.

DE EPISCOPIS ACCVSANDIS NECNE.

§ XII.

BONIS viris semper sunt sui Sathanæ, petit alta liuor, insidiantur maximo Episcoporum honori calumniæ, ruunt hinc & inde accusatorum impetus aduersus pontifices quos damnandos arguendos & deferendos clamant, non sufficiunt mille tormenta istis excidium prælatorum flagrantibus, vellent eorum mali animi vno ictu sacrā hanc propaginem absumi, sed his leuiùs non est credendum vt præclarè innuit Ignatius Rhemensis in libro de variis capitulis Ecclesiasticis cap. 29. & 52. obseruatione eleganti & vera. Post Apostolos (inquit) Romani Pontifices tam in potestate quam in prædicatione eorum successores, Ecclesiasticam disciplinam studiosissimè suis institutis informasse & informatam propagasse reperiuntur & hoc vtique diuerso modo sicut enim ipsi Sanctæ Ecclesiæ diuersis temporibus præfuisse leguntur, ita & diuersè suis temporibus consuluisse inueniuntur, nam à Beato Petro vsque ad sanctum Syluestrum variæ & creberrimæ persecutiones fuerunt, in quibus Episcopi, vt potè capita aliorum maximè periclitabantur. Vnde & Romani Pontifices illius temporis multipliciter eos pro qualitate personarum, necessitate rerum, opportunitate temporum, scriptis suis consolati sunt, in quibus de eorum iudiciis multa vel

x In eos qui maiorū delicta seueriùs suspiciunt, & alienæ vitæ censores, crudeliores videri volunt.

vel penè omnia ſtatuerunt in improborum præſumptionẽ vt eos ab illorum infeſtatione compeſcerent quoquo modo, quippe atteſtante S Fabiano Papa, & Martyre ipſi Apoſtoli eorũmque ſucceſſores ſtatuerunt, vt Epiſcopi aut nunquam accuſarentur, aut difficilimè accuſari permitterentur. a

Beatus autem Gregorius Papa Ioanni Corinthiorum Epiſcopo ſcribens Paulum, Euphemium, Thomam, Clementium Clericos damnauit, eò quòd proprium eorum Epiſcopum pro quodam crimine accuſare non obedierint. Idem etiam Apoſtolicus Pauli Diaclinæ Ciuitatis Epiſcopi à clericis ſuis pro corporali crimine accuſati, atq; conuicti depoſitionem intantum confirmauit, vt eum etiã communione priuandum iudicaret, ſi deinceps aliquid de Epiſcopatu vel loqui præſumeret. Sed æqua bilance omnia trutinentur. Multum Eccleſiaſticæ diſciplinæ derogaretur, ſi nunquam huiuſmodi accuſatio concederetur, nã pauci Prælati illius perfectionis inuenirentur, qui non tãto magis ſe & ſubditos in diſciplina negligerent, quantò magis ſe per accuſationem eorum ad aliquod iudicium coercendos deſperarent. Subditi tamen nequáquam hoc abſque maioris poteſtatis auctoritate præſumant, ne dignam ſuę damnationis ſententiam iuxtà ſtatuta ſanctorum Patrum excipiant.

Item Fœlix Papa omnibus Epiſcopis ſcribens, abſente inquit aduerſario non audiatur accuſator neque ſententia abſente alia parte à iudice dicta vllam obtinebit firmitatem. Item ſanctus Cornelius Papa, omnia (inquit) quę aduerſus abſentes in omni negotio aut loco agũtur aut iudicantur, omninò euacuabuntur, quoniam abſentem nullus addicit nec vlla lex damnat. Zozimus autem Papa in 33. can. 207. Affricani Concilij quemlibet accuſatorem, ſiue accuſatum etiam abſentem communione priuauit quicunque poſt canonicam vocationem venire contempſerit. Item Bonifacius Papa ſucceſſor eiuſdem incontumaciter abſentem decreuit, ne dilationem ſententiæ de abſentia lucraretur Beatus quoque Gregorius Maximum præſumptorem Salonitanum non ſolùm pro illatis criminibus ſed

a *Beatus Eutychianus Papa & Martyr teſtatur, ſi accuſatio Epiſcoporum tam facilè & paſſim admitteretur, perpauci nimis inuenirentur, qui pro tempore Epiſcopatum non fugerent, cùm & quotidianam mortem ex perſecutione timerent: neque tamen improborum accuſationem declinare poſſent. Sanctus etiam Anacletus Papa & Martyr ad vniuerſos Epiſcopos Italiæ ſcribens deiectionem, ſiue damnationem Epiſcoporum ſibi Dominum reſeruaſſe fatetur, quaſi hominum iudicio ſubiacere non viſeantur: neque mirum hæc eo tempore iudicaſſe, cùm acerrima perſecutio, non niſi perfectiſſimus ad Epiſcopatum venire permitteret, qui pro quo iam pro Chriſto omnia extrema pati non timerent.*

bus ſed

bus ſed etiam pro abſentia damnãdum iudicauit eo quod canonice vocatus venire diſtulerit. Itẽ Theodorus Papa Paulo Conſtantinopolitano ſcribens præcepit, vt Pyrrhum eiuſdem ſedis quondam epiſcopum abſentem damnaret, quia, inquit, præſentia eius neceſſaria non eſt, cuius exceſſus præſens eſt.[k]

Tandem vt præſcribatur leuiori calamo limes, ſciamus inferiorem ſedem ſuperiorem abſoluere non poſſe, Sola enim potior, inferiorem conuenienter abſoluit. Hinc liquidò peruidetur, quia quem non poteſt abſoluere non poteſt iudicio inferior potiorem ligare. Nicolaus Papa vir intrepidus, magnę authoritatis, Clãculario acuſatores & ſacerdotalis dignitatis delatores perſidos & iniquos meritis pœnis proſequebatur, & ſcribẽs Ludouico Imperatori Romanorum d. 96. c. ſcripturis, ait, In ſcripturis narratur Cõſtantinum Imperatorem dixiſſe verè ſi propriis oculis viderem Sacerdotem Dei aut aliquem eorum qui in monachico habitu circumamicti ſunt, peccantem, chlamydem meam explicarem & cooperirem eum ne ab aliquo videretur. Hæc quidem diximus vobis cautos vos reddere cupientes, vt ſi de Domini ſacerdotibus qui verè patres ſunt aliquid contigerit vos audire quod confuſionem piis mentibus ingerat, non infrunitum ſed pudoratos filios Noë imitantes dereliquo verecundiam contegatis, vt quemadmodum & illi benedictione repleti moderante domino mereamini.

Sancti Patres (inquit Igmarus) frequentiſsimè prohibent, ne oues ſuum Paſtorem, niſi in fide errauerit accuſent, ſubditóſque accuſatores Prælatorũ excommunicandos infamandóſque cenſuerunt.

b Item Fœlix Papa Achatium Conſtit. abſentem damnauit, cuius ſententiã Beatus Gelaſius ſucceſſor eius irrefragabili approbatione canonicam demonſtrauit, neque planè dubitauerim, quin plures inueniantur, qui ita abſentes ſententiam damnationis exceperint, quàm qui præſentes canonica examinationem, & damnationem expectauerit.

A QVO EPISCOPI DELINQVENTES VENIVNT PVNIENDI.

§ XIII.

TRIDENTINA Synodus Epiſcopos[a] hęreticos ipſo iure deponendos & puniendos docet, ſed nunquam niſi coacta & compulſa veluti Clemens & benigna mater Eccleſia ſolet mucronis ſui poteſtatem formidabilem exercere,

a Epiſcoporum tamen depoſitio ad ſolum Romanumq́ Pontificem pertinet, vt probe & iuſte Tridentino Concilio ſancitum eſt. Cauſæ criminales grauiores contra Epiſcopos, etiam Hæreſis quod abſit, quæ depoſitione, aut priuatione dignæ ſunt, ab ipſo tantum Summo Romano Pontifice cognoſcantur, & terminentur, Quòd ſi eiuſmodi ſit cauſa quæ neceſſariò extra Ro-

exercere, sed omnes plausibiliter ad pœnitentiam inuitat, déque nostro torpore varias emittit quęrimonias iusto dolore percita, easque testatur generale Concilium Lateranense sub Innocentio tertio cap. 17. in hunc modum Dolentes referimus quod non solum quidam minores clerici verumetiam & aliqui Ecclesiarum Prælati circa comessationes superfluas & confabulationes illicitas vt de aliis taceamus ferè medietatem noctis expendunt & somno residuum relinquentes vix ad diurnum concentum auium excitantur, transcurrendo vndique continuata Syncopa Matutinum. Sunt & alij qui Missarum solennia celebrant vix quater in anno & quod deterius est interesse contemnunt, & si quando dum hæc celebrantur intersint, chori silentium fugientes intendunt exterius collocutionibus laicorum, dumque auditum ad indebitos sermones effundunt aures intentas non porrigunt ad diuina Hæc sacrum Concilium, & habentur de celebratione Missarum cap dolentes. Adde, sunt multi ignari, sunt multi peruersorum morum & vitam in scandalum populi transigentes, sunt perplures bonorum Ecclesiæ dilapidatores in sua sede non residentes & officium pastorale non exercentes, & alij quorum negligentiam explicat Gregorius 9 lib 1. decretal. cui titulum decimum præfixit qui est de supplenda negligentia prælatorum. Quis ergo his malis medebitur, quis hos corriget & puniet? quis erit horũ scelerum iudex. Non magistratus, non sęcularis potestas, nam vt Gregorius Papa asseuerat semper est effectum in Sacerdotali Concilio de Sacerdotibus iudicia prouenire quia qualescunque Pontifices sint etsi errore humanitus accedente (non tamen contra religionem vllatenus excedentes) nullatenus videntur à sęculari potestate posse percelli. Ratione id probatur, quia potestas laica subditur potestati Ecclesiasticæ, ergo non habet iudicare de Prælatis Ecclesiæ & illos delinquentes punire, assumptum docet & testatur Clemens 3. in cap. Omnes. de Maioritat & obedientia dicens, Omnes Principes terræ & cæteros homines Episcopis obedire Beatus Petrus præcipiebat. Gregorius in Epistola ad Hermanum Episcopum Metensem sic habet,

manam curiam sit, committēda nemini prorsus ea committatur, nisi Metropolitanis aut Episcopis a Beatissimo Papa eligendis. Hæc vero commissio, & specialis sit, & manu ipsius sanctissimi Pontificis signata, nec vnquam his plus tribuat, quam vt solam facti instructionem sumant, processúmque conficiãt, quem statim ad Summum Romanum Pontificem transmittant, reseruata eidem sententia diffinitiua. Minorũ verò criminales causæ Episcoporum in Concilio tantum Prouinciali cognoscantur, & terminentur, vel à deputandis per Concilium Prouinciale.

Quis dubitet Sacerdotes Christi regum & principum omniúmque fidelium patres & magistros censeri, nonne miserabilis insaniæ esse cognoscitur si filius patrem, discipulus magistrum sibi conetur subiugare & iniquis obligationibus illum suæ potestati subiicere à quo credit non solum in terra sed etiam in cœlis se ligari posse & solui, Et habetur 96.dist.cap. Quis dubitet. Probatur primò ex Cóciliis Chalcedonen.can.9. Si clericus aduersus clericum habet negotium, non relinquat Episcopum suum & ad sæcularia iudicia non recurrat &c. Concilium Agathense can.32. Clericus nullus presumat apud secularem iudicem Episcopo non permittente pulsare, &c. Concilium Carthaginen.3.can.9.& Toletanũ.III.can.13.& Matisconense cap.8.idem habent. Secundò probatur ex Imperatorum constitutionibus, nam eximit Iustinianus clericos & monachos à sæculari iudicio in nouellis constitut.79 83.& 123.quamquam non eximit in causis criminalibus, sed solum ciuilibus in criminalibus autem vult à prætore cognosci causam, non tamen cõdemnari clericum nisi prius ab Episcopo fuerit degradatus, at nihilominus lex canonica exemit simpliciter etiam in caussis criminalibus, cui cedere debet lex Imperialis cùm posit Pontifex Imperatoribus iubere in iis, quæ ad Ecclesiæ auctoritatem spectãt. b

Tertiò ex Põtificum decretis, Cuius Papa Epist.ad Fœlicem Episcopum. Nemo (inquit) Episcopum aut reliquos Clericos apud iudicem sæcularem accusare præsumat. Marcellinus in Epistola 2. Clericum cuiuslibet ordinis absque Pontificis sui permissu nullus præsumat ad sæcularem iudicem trahere. Gregorius 2.libro 11. Epist.14.ad Ioannem defensorem: De persona, inquit presbyteri hoc attendendum est, si quam caussam habuit, non ab alio teneri, sed Episcopum ipsius adire debuit. Quartò congruitate & rationis decentia, nã vt diximus absurdum videretur vt apud ouem iudicaretur pastor. Deinde adhuc absurdius esset si hodie prætor posset vocari ad tribunal Episcopi, & cras Episcopus ad tribunal Prætoris. Præterea absurdum nimis esset, vt terrenus iudex summi iudicis seruos sacratósque homines capiat vel puniat vnde laudatur ab omnibus

b Clerici in criminalibus non subiciuntur laico, & possunt declinare forum, vt est communis opin. Clar. q. 36. Et quòd indistinctè clericus sit ad Ecclesiam remittendus, est communis opin. vt per Vanti. de nullita. processus. fol. 79. nu. 50. Et ideò si ex forma statuti in criminalibus nemo debet admitti ad aliquas exceptiones proponendas, nisi personaliter compareat, Si tamen ille qui citatur, est clericus, poterit implorare officium iudicis vt ipse capiat informationem quòd ipse inquisitus est clericus. vide Gramati. consil. 1. post decisionum 14. vide Soc. iun. in consi. 34. in 2. vol vbi dicit, quòd clericus etiam in minoribus cum compliceibus simul possunt declinare forum seculare. Decius post alios in c. at si clerici versic. in ead. glos. ibi clericum.

omnibus vox illa Constantini magni, qui ad Episcopos quosdam, qui collegas suos de nescio quibus criminibus accusauerant, ait, Vos Dij estis, à summo Deo constituti conueniens non est, vt homo iudicet Deos. [c] Vtinam hic mos in hodiernum vsque diem seruaretur Episcopis quibus cœlitus cura data est & authoritas discernendi inter lepram & lepram & iudicandi de gregibus domus Israel, vtinam ciuilis potestas iura Ecclesiastica adeo non ambiret nec ita prophanarentur, vasa domini, nec sic pessumdaretur Pontificius decor. Huius sacri ministerij inuiolabile munus altius cognouit Valentianus Imperator ad Episcopos Mediolanenses pro Archiepiscopo eligendo congregatos loquens, Talem in Pontificali constituite sede, cui & nos qui gubernamus Imperium sincerè capita nostra submittamus & eius monita dum tanquam homines delinquimus necessariò veluti curantis medicamina suscipiamus Et recitatur. dist. 63. cap. Valentianus. ex 7. Historiæ tripartitæ lib. cap. 8.

c Ruffinus. li. 10. hist. ca. . D. Gregorius lib. 4. Epistol. ad Mauritiū. Eusebius. lib. 2. in Vita Constantini. Gratianus. 11. q. 1 ca Sacerdotibus. August. Epist. 64. Theodor. lib. 1. cap. 7.

Cuius autem sit punire delinquentes Episcopos docet & diffinit Concilium generale Calcedonense can. 9. ita dicens, [d] Si clericus aduersus suum vel alium Episcopum habeat causam apud audientiam Synodi prouinciæ conqueratur, si verò contra ipsius Prouinciæ Metropolitanum Episcopum Episcopus siue Clericus habeat controuersiam pergant ad ipsius diocæsis primates aut certè ad Constantinopolitanæ regiæ Ciuitatis sedem vt eorum ibi negotiū terminetur.

d 11 q. 1. cap. *si clericus.*

Concilium generale Lateranense sub Innocentio 3. c. 30. [e] diffinit quod Concilium Prouinciale [f] puniat Prælatos Ecclesiæ suspēsione à cōferendis beneficiis indignos promouentes si postquam admoniti ne id faciant præsumpserint tales promouere. Et addit Metropolitani verò delictū superioris iudicio relinquatur ex parte Concilij nunciandum.

e *De prabend. & dignitatib. cap. Graue.*

f *Totum negotium (vt inquit Leo Epis. 4. cap. 7.) huiusmodi Conciliorum Prouincialium positum est in studio expellendi malum & operandi iustitiam.*

Bonifacius 8. in sua extrauaganti communi quæ incipit vnam Sāctam & Catholicam Ecclesiam tit. de maiorit. & obedient. dicit sic. Veritate testante spiritualis potestas terrenam potestatem instituere habet & iudicare si bona

non fuerit, ſic de Eccleſiaſtica poteſtate verificatur vaticinium Hieremię Prophetæ 1.c.dicentis. Ecce Ecce Conſtitui te hodie ſuper gentes & regna, ergò ſi deuiat terrena poteſtas iudicabitur à ſpirituali poteſtate ſed ſi deuiat ſpiritualis minor à ſuo ſuperiori, ſi verò ſuprema à ſolo Deo non ab homine poterit iudicari teſtante Apoſtolo ſpiritualibus homo iudicat omnia ipſe autem à nemine iudicatur. 1. ad Corinth. hæc ille.

DE LEGITIMA ET CANONICA EPISCOPORVM DEPOSITIONE.

§ XIIII.

* Telluris inutile pondus, Epiſcopus officij ſui immemor.

TOLLERARI non poteſt in corpore humano membrum putridum, nec in Ierarchia Eccleſiaſtica Chriſti miſtico corpore pars propemodum inutilis, ideo dignitate merito exuuntur Epiſcopi illi qui tanquam inutilia telluris pondera nihil niſi numerum faciunt inter pias Chriſti oues, & veluti peſtilentiſsimę vitiorũ ſentinæ nihil niſi fœtidum ſpirãt, tales ruderibus etiam & flagellis grauiſsimis è domo Dei eiiciendi & propulſandi ſunt. Quapropter ſuſpenſionis & Depoſitionis pœnas minatur Eccleſia. De ſuſpenſione ſatis ſupérque dictum eſt nunc ad depoſitionis rationem progrediamur. Deponẽdus eſt ergò Epiſcopus in fornicatione aut in periurium lapſus, aut in furto captus quemadmodum & presbyter aut Diaconus ex. 25. can. Apoſtolorum. Et habetur. 81. diſt. cap Siquis Epiſcopus. Præterea deponendus eſt Epiſcopus ob ſui indignitatem per ſe id eſt in moribus & in ſcientia propter quod decreuit Concilium generale Lateranenſe cap. 26.

Item Epiſcopus ordinans aut promouens ad beneficũ, ſcienter indignum deponatur ex Concilio Lateran. cap. de Electione. cap. Nihil. &, cùm in cunctis. [a]

a Indignè promotus eſt deiiciendus; ſicut & indignè promouens puniendus. De electione. cap. Nihil. Imò ob ſcientiæ defectum, ob quem in electo electio caſſatur, vt in c. Quamuis de electione eſt amouendus, vt ampliùs ſuprà patuit: cum de ſcientia in promouendo ad Epiſcopatum requiſita tractaretur.

Inſuper Epiſcopus electus ſi infra quinque menſes negligit conſecrari deponatur. diſt. 100. cap. Quoniam quidem. Similiter Epiſcopus in cuius domum hoſpitalitatis cauſa amicus nunquam intrauit eſt deponendus cùm talis ſi electus ſit non ſit confirmandus nec conſecrandus

vt

vt scribit Gregorius Ioan. Episcopo in cap. Florentinum dist. 85. [b]

Episcopus non residens postquam admonitus fuerit si non recederit, & debitum sui officij non exercuerit deponatur ex can. 57. Apostolorum ita habente. Episcopus aut presbyter qui negligentiùs circa clerum aut populum agit nec in pietate eos erudit à communione segregetur si verò in ea socordia perseuerauerit deponatur.

Episcopus dilapidator bonorum Ecclesiæ sicut & Abbas ob hanc causam deponatur tanquam immeritus & damnosus. [c]

Insuper Episcopus præsens & consentiens iudicio mortis est amouendus. [d]

Si Episcopus nouerit crimen in se quo rectè possit Episcopatu priuari, vel infirmitate se adeò prægrauari qua impeditus nullis possit proximis sua prælatione prodesse is est deponendus ex Nicolao Papa 6. q. 13. c. Denique. [e]

Postremò Episcopus negligens in expugnandis hæreticis à sua Diocæsi est deponendus ita statuente Concilio generali Lateranensi cap. 3. Si quis Episcopus super expugnando de sua Diocæsi hæreticæ prauitatis fermento negligens fuerit, vel remissus cum id certis indiciis apparuerit de Episcopali officio deponatur. Et in locum ipsius alter substituatur idoneus qui velit & possit hæreticam cōfundere prauitatem.

Verum quærenti à quo deponi possit Episcopus ob prædictas causas dicendum quod licet Metropolitanus possit Episcopum suum suffraganeum suspendere pro causa rationabili imò & excommunicare vt patet dist. 18. cap. Placuit. cap. Si Episcopus. Et 10. q. 3. cap. Quia cognouimus Et suspensum ac excommunicatum declarare 11. q. 3. cap. Si quis Episcopus. tamen inconsultò Romano Pontifice, nemo videtur posse Episcopum à sua sede deponere iuxtà decretum Sixti Papæ tale, Accusatus vel iudicatus in aliqua causa à Comprouincialibus Episcopis accusati causam liceat scrutari Episcopi non tamen diffinire inconsulto Romano Pontifice permissum est.

Superest vt exploremus quibus de causis Episcopus sit ipso

---

b *Aut si hospitalis in clericos inopes non sit, ita decernente can. apostolorum 58. Si quis Episcopus aut Presbyter clerico ex inopia laboranti necessaria non suppeditauerit, à communione reiiciatur.*

c *De Symon. c. licet. & cap. seq. Similiter, si res, bona, ac diuitias Ecclesiæ alienauerit, aut vsurpauerit, est deponendus. Ex Sexta Synodo generali, vt habetur. 12. q. 2. cap. Apostolicis.*

d De excess. prælat. cap. ex literis.

e *De Hæreticis cap. excommunicamus. §. vlt. ex generali Concilio Lateranensi.*

f 3. q. 6. cap. Accusatus. & c. seq. scilicet. Discutere. Damasius Papa habet, damnare Episcopis absque Apostolicæ sedis auctoritate minimè licet. Etsi videantur quædam decreta in præmisso-rum opposi-tum ad ea respondet gloss. super cap. Accusatus. 3. q. 6.

ipso iure ab Episcopatu depositus, quarum potior & præstantior est, si sit hæreticus, vt multi putant, verum quia Ecclesia nullam expressam de hac re fecit constitutionem, scilicet quod Episcopus factus hæreticus amittit eo ipso & perdat omnem suæ Iurisdictionis potestatem, propterea de hac ipsa re triplex inuenitur doctorum opinio suis fulta apparentibus motiuis & probationibus.

Simulatq; Papa in hæresim lapsus fuerit ipso iure diuino tūc priuatur Caiet. in Opuscul. de auth. Papæ.

Prima opinio est asserentium Papam similiter & Episcopum factum hæreticum eo ipso iure diuino à Papatu & Episcopatu & omni Iurisdictione esse destitutum & priuatum.

Huius opinionis primum ropugnaculū est authoritas Apostoli 1. ad Corint. 3. dicentis Fundamentū aliud nemo potest ponere præter in quod positum est, quod est Christus Iesus. Vbi August. De fide & operibus. cap. 16. Si Christus fundamentum est (inquit) proculdubiò & fides Christi per quam habitat in cordibus nostris vt habet Paulus ad Ephes. 3. & ad Collossens. 1. dicit, quod nos reconciliauit Christus in corpore carnis suæ; si tamen permanetis in fide fundati. Ex quibus verbis Pauli constat fidem esse firmamentum, vt ipsa sublata totum reliquum edificium corruat. Confirmatúrque hæc opinio Doctorum subnominatorum sententia, Cyprianus in quadam Epistola ita habet, Qui ergò nec vnitatem spiritus nec coniunctionem pacis obseruat & se ab Ecclesiæ vinculo & sacerdotum collegio separat, Episcopi nec potestatem potest habere, nec honorem qui Episcopatus nec vnitatem voluit habere nec pacem. Hæc ille. g

g Et recitantur eius verba 7. q. 1. cap. Nepotianus. in fin. cap. Idem Cyprianus in Epistola ad Magnum filium, ait Didicimus omnes omninò hæreticos & schismaticos nihil habere iuris & potestatis in Ecclesia Dei, Et paulò post Ecclesia, Vna est, quæ vna & intus esse, & foris esse non potest. habentúrque hæc verba, 24. q. 1. cap. didicimus.

Beatus Ambrosius ait, Dominus par ius soluendi esse voluit & ligandi, ergò qui soluendi ius non habet nec ligandi habet, & infrà. Certum est quod Ecclesia vtrumque licet hæresis nullum habeat. Hæc Ambrosius. & habentur in cap. Verbum Dei. De pœnitentia distinct. 9. Leo Papa primus dicit exortem diuini ministerij esse, qui ausus fuerit à Petri soliditate recedere. dist. 19. cap. Ita dominus Alexander Papa secundus scribens Valeriano Episcopo & Martyri sic habet. Liquidò constat eorum qui ab integritate Catholicæ fidei recedit maledicendi vel benedicendi potestatem

potestatem minimè habere, & Catholicum namque vtpotè se superiorem maledicere non valet in alienum à fide tanquam in sibi æqualem sententiam dare non potest.[h]

Sanctus Thomas 2.2.q.39. art.3. dicit potestatem Iurisdictionis non esse in hæreticis, & inde deducit quod non possunt à peccatis absoluere nec aliquos excommunicare nec indulgentias dare. Id videtur probari ratione multiplici.

Primùm quidem sic, Omnis hæreticus est ab Ecclesiæ corpore separatus & præcisus quia à fide quam tota tenet Ecclesia se diuidit. Qui autem est à fide Ecclesiæ diuisus consequens est vt ab Ecclesia sit separatus nam per fidem accipimus vnionem secundùm Apostolum ad Ephesios 3. & per Charitatem viuificationem.

Præterea hæretici vocantur Lupi à Christo Matthæi 7. Et Iohan. 10. Et à Paulo Actuum. 20. Non conuenit autem vt lupus sit ouiũ pastor, ergo similiter non conuenit vt Papa vel Episcopus hæreticus maneat Pastor. Insuper cum Ecclesia de hac re adhuc nullum ediderit decretum quo expresse statuerit Papam vel Episcopum hæreticum esse ipso iure depositum vel non de hoc non alia ratione videtur tacuisse nisi quia Papam & Episcopum qui hæreticus fieret iure diuino priuatum esse intellexit.[i]

Secunda opinio est dicentium Papam & Episcopum, etsi pertinaciter in hæresim lapsum non eo ipso diuino iure sua dignitate priuatum, sed tantum si hæreticus exterior sit & manifestus. Probatur sic hæc opinio, Quia hanc Pontificiam dignitatem non ad ipsorum Pontificum honorem Deus contulit, sed ad suæ plebis vtilitatem illam instituit propter quod per hæresim solam non perditur sed tantum cum ipsa hæresis plebi manifestatur.

Confirmaturq; hæc opinio ex incõuenienti graui quod alias sequeretur facilè nam si prima opinio vera esset frequenter incerti essemus de valore & efficacia actionum spiritualium per Pontifices occultè hæreticos factas sicq; confusio in Ecclesia generaretur & fieret. Hæc tamen ratio inefficax est tum quia ferè similibus incertitudo est de actionibus spiritualibus Christianorum & Catholicorum

Pontificum

---

h *Et habentur hæc verba 24. q.1. cap. Audiuimus in fin. cap.*

i *Nec refragatur præmissis. cap. si Papa. distinct. 46. vbi Bonifacius Papa & Martyr dicit, Quod Papa à nemine est iudicandus nisi deprehendatur à fide deuius. Nam cum constat de eius hæresi, non iudicatur, sed declaratur iudicatum à Deo, & depositum. Sic tanquam iudicatur per eos, ad quos spectat sua depositionum iudicium facere.*

Pontificum cum fieri poſsit & contigere quod tales qui pro legitimis Pontificibus habētur & creduntur humana fide cui falſum ſubeſſe poteſt, veri tamen & legitimi Pontifices non ſint aut quia verè non baptizati aut quia non verè inſtituti aut conſecrati, tum etiam caſu dato Deus ſuę Eccleſiæ prouideret & incommodis inde emergentibus miſericorditer obuiaret.

Altera ratione firmatur hæc opinio Epiſcopus in hæreſim quantumuis pertinaciter lapſus ſi ad fidem redeat ſuæ dignitati ſine noua electione reſtituitur quemadmodum de Epiſcopo nomine Maximo Donatiſta facto & ad fidem poſtea reuerſo aſſerit & teſtatur Leo Papa primus & de Donato Nouatiano facto & ad fidem cōuerſo & reducto.[k]

Tertia opinio non multum diſsimilis ſecundæ eſt dicētium Papam vel Epiſcopum in hæreſim mentalem lapſum eſſe quidē & verè hæreticū, quod tamen nunquā hactenus accidiſſe Oſius, Pighius & alij plures dicunt, quibus fauere videtur gloſſ. ſuper illa verba, Et ſuper hanc petrā ædificabo Eccleſiam meam, vbi exponit Petram, ideſt, fidei confeſsionem, cuius quidem Petræ ſoliditas, baſis, & celſitudo tanta eſt, vt nullis temporum iniuriis & ſchiſmatum turbinibus percelli nec dirui poſsit, eamq; laudibus & dignis Eulogiis celebrare profuſa huius operis amplificatione & innumerà materiarum congerie laudare volenti, mihi rei grauitas durius faceſcit negotium. Penſum autem meum ſatis abſoluiſſe arbitror, & lāpada diuino numine trāditam pro virili ſatis fœliciter tuliſſe exiſtimo. Reliqua de Summi Pontificis ſede, & ſacrorum Cardinalium Eccleſiæ Romanæ illuſtriſsimo honore, opportuno dato ocio in aliud egregius & præſtantius volumen relaturus, hæc inſcripſiſſe congratulor iis quibus aliquid habebunt ponderis, quo Ierarchiæ Eccleſiaſticæ ſalubrius conſulatur, nec pigebit eos huius impendij, nec noſtræ operæ cuius fructus qualiſcunque ſit Dei gloriæ & Chriſtianæ reipublicæ ſaluti conſecratur.

k Præſupa pariter ratio nō vrget, non enim ex iuris neceſsitate, ſed ex quadam miſericordiæ diſpenſatione fictum eſt, vt huiuſmodi Epiſcopi in hæreſim prolapſi poſtea ad fidem reuerſi ſine noua electione ſuis ſedibus reſtituerentur, vt etiam habet capitulum, Si quis hæreticus. 1. q. 1. Aut etiā talis reſtitutio pro noua electione, aut prouiſione habenda eſt, ſicut ſi clericus perpetrauerit homicidium, eò ipſo incurrit irregularitatem, priúſque eſt beneficio quod habebat. Si tamen ex quadam miſericordia, cum illo per Papam diſpenſetūr, Beneficium illi reſtituitur, & tunc huiuſmodi reſtitutio pro noua collatione exiſtimatur.

AVTHOR DE SVO OPERE.

Hic labor inuiſus multis vaneſcēt in auras,
Aut rigidi forſan præda Cathonis erit.

FINIS.

INDEX

CLASSIVM CAPITVM, ET PARAGRAPHORVM OECONOMIÆ Canonicæ,

PRIMA CLASSIS.

De promotione, vita, moribus, & exercitio, Presbyterorum.

CAPVT PRIMVM.

CAPVT SECVNDVM.

De debita & legitima ætatis & qualitatis ad sacros ordines promouendorum habenda ratione.

CAPVT TERTIVM.

De sacerdotis in diuinis obligatione & exercitio.

CAPVT QVARTVM.

De literarum studio, vitæ moribus optimis, & integritati coniuncto.

CAPVT QVINTVM.

De fugiendo sæcularium rerum delectu & de clericorum pœnis.

INDEX SECVNDAE CLASSIS OECONOMIÆ CANONICÆ

De Parochiis & animarum curæ præfectis, tum beneficiorum Iure.

CAPVT PRIMVM.

CAPVT SECVNDVM.

De simoniaca beneficiorum possessione & simoniacorum pœnis.

CAPVT TERTIVM.

De residentia personali Parochorum, & beneficiorum pluralitate.

CAPVT QVARTVM.

De integra & pura pastoralis officij Administratione.

CAPVT QVINTVM.

De sepulturis & exequiis defunctorum Hospitalitate ac depositione Parochorum.

TERTIA CLASSIS OECONOMIÆ CANONICÆ

De Episcoporum dignitate, Episcopatus, & Presbyterij discrimine & optimi Præsulis descriptione.

CAPVT PRIMVM.

CAPVT SECVNDVM.

De electione, confirmatione & residentia Episcoporum.

Episcoporum

CAPVT TERTIVM.

De sanctissimis Episcoporum officiis & legitima prædicatorum missione.

CAPVT QVARTVM.

De Iurisdictionis & ordinis potestate ab Episcopis debitè & gratis exercenda.

CAPVT QVINTVM.

De corrigendis abuſibus & Epiſcoporum legitima depoſitione.

INDEX RERVM ET SENTENTIARVM OMNIVM COPIOSISSIMVS.

A

nominis,

Calumnia

C

D

H

I

L

Neophitus

Q

R

S

T

V

ERRATA QVÆ OBSCVRIORVM characterum Autographi vitio irrepserunt.

Pag.16.§.5.lin.2.non atur. leg.non datur.
pag.19.lin.9.extenditur.leg.iniungitur.
pag.56.§.x.lin.7.feritas.leg.ferimus.
pag.77.§.iiij.lin.29. Hæc glossa.leg. Hæc in glossa.
pag.81.§.6.lin.29.perfecto.leg.perfectio.
pag.89.In addi.F.historiographis.leg. historiographi.
pag.90.§.8.lin.4.repetitu.leg.repetitur.
pag.94.lin.22.fiere.leg.fieret.
In add.1.vlt.orir.leg.oriri.
pag.118.§.2.lin.23. resipiscentam leg. resipiscentiam.
pag.120.lin.4.habentur.leg.habetur.
pag.139.lin.1.dimittit.leg.dimittunt. mulcetur.leg.mulctetur.
pag.eod.lin.32.do.lege duo.
pag.141. in addit. N. exhauroatur. leg. exhautoratur.
pag.142.li. 19.Pene leg.Pœna.
pag.151.lin.29.prouocat.leg.prouocauit.
pag.163. lin.1. initio & quibus quid. leg. iis qui lin.2.Aeneus leg.Atheneus.
pag.167.lin.32.rerum.leg.remum.
pag.168.lin.2.antiquius. leg. antiquis & lin. antepenulti. post annum leg. Concedere videtur 14.annum & supra.
pag.175.lin.12.sibi.leg.si ibi.
pag.179.lin.8.vana.leg.varia.
pag.180.lin.15.præsenta.leg.presentia.
pag.182.lin.12.traioco.leg.traiecto.
pag 184.lin.20.gratum.leg.gratuita lin.35.post vocatione leg.secundum.
pag.186.li.33.post debito adde Hanc autem transactionem haberet Romanus Pontifex suspectam vt inquit innocentius. 39. in cap. nisi de præbendis & dignitatibus.
pag.200.lin.31.Palude,leg.Paludano.lin. 34. post illud prohibita adde & leg. seq. sed emptio vel venditio eorum quæ iuris tantum ordinatione pro sacris habentur.
pag.202.lin.3.nec leg. &.lin. 6. post consequuto leg.quis modus.
pag.208.lin.12.vocat.leg.vacat.
pag.216.lin.5.post fidem.leg.& bona.
pag.220.lin.3. & 4.altario.leg.altari. lin. 27. Quod ob.leg.Quod ad.
pag.222.lin.vlt.piritalium.leg. spiritualium.
pag.225.lin.23.factus leg.fastus.
pag.226.lin.3.tonnitu leg.tinnitu. lin.6.pestilates leg.pestilentes.
pag.227.lin.antepenult.oderem.leg.ardoré.
pag.228.lin.22. suis monachis. leg. siue monachus & lin.31.popuo leg.populo.
pag.229.lin.21.anni leg.Canone lin.26. post consuetudine leg.concessa est. lin.28.examinatus leg.examinetur.
pag.232.lin.9.concionem leg.concionentur.
pag.235.lin.3.mullis leg.multis.
pag.262. post solum.lin. penult. leg. & adde olim & vbi habetur indigeat.le.indigeret.
pag.277.lin.6.si impediri leg.se impediri.
pag. 289. ante.§.3. obseruandas leg. obseruandæ.
pag.290.lin.4.sint.leg.sit.Hæc.leg.Hinc.
pag.316.lin. antepenultim. propter leg.propterea.
pag.368.se noluerunt leg.reuoluerunt.
pag.383.lin.11.de leg.ex.Et lin.13.de leg. etiã ex.
pag.455.lin.14.Dilucidius hic locus aperiendus est. Sacerdos in mortis articulo non debet absoluere nisi pœnitens satisfecerit vel cautionem præstiterit de stando mandato Ecclesiæ,si non sit facultas satis faciendi gloss.in Clem.1. §.pen.de hæret. & cap. ea noscitur. in fin. de sent. excom.

Cætera per se celerius quisque emendabit quam huc recurrat.

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm